

*Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі*

*Министерство образования и науки Республики Казахстан
Карагандинский колледж актуального образования «Болашақ»*

*The ministry of education and science of Republic of Kazakhstan
the Karaganda college of actual education "Bolashak"*

*“Қолпұлді білім берудің даму тенденциялары” атты
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары*

*«Тенденции развития полиязычного образования»
Материалы международной научно-практической конференции*

*“Tendencies of the development of multilingual education”
The materials of the international scientifically - practical conference*

2017г

«Көптілді білім берудің даму тенденциялары» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары, Қарағанды маңызды білім беру «Болашақ» колледжі, Қарағанды 2017 ж, 556 б.

Материалы Международной научно-практической конференции «Тенденции развития полиязычного образования», Карагандинский колледж актуального образования «Болашақ», г.Карағанды – 2017 г, стр. 556

ISBN 978-601-273-339-6

Жинаққа «Көптілді білім берудің даму тенденциялары» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияға қатысушылардың мақалалары енгізілген. Мақалалар білім берудің әлемдік және ұлттық кеңістіктегі көптілділік мәселелеріне арналған. Жинақ материалдары білім берудің барлық деңгейдегі қызметкерлердің, педагогтардың, ғалымдардың, жас ізденушілердің назарына ұсынылған.

Редакция алқасы ұсынылған ғылыми мақалалардың мазмұнына жауап бермейді.

В настоящем сборнике размещены статьи участников Международной научно-практической конференции «Тенденции развития полиязычного образования».

Статьи посвящены вопросам полиязычного образования в мировом и национальном контекстах. Материалы сборника представляют интерес для работников всех уровней образования, педагогов, ученых, начинающих исследователей.

Редакционная коллегия не несет ответственности за содержание представленных научных статей.

Алқа мүшелері/Редакционная коллегия:

Мамраева Г.Б., директор ККАО «Болашақ», кандидат экономических наук

Капанова И.Х., зам.директора по НМР, магистр пед.наук

Конакбаева А.Д., зав.каф., магистр юридических наук

СОДЕРЖАНИЕ

К ПРОБЛЕМЕ ЯЗЫКОВОЙ СИТУАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ ИНДИИ

Мондира Дутта 19

ТРИЯЗЫЧИЕ КАК СРЕДСТВО РАННЕГО ПОЛИКУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Чжао С.Б. 22

ИЗ ОПЫТА ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТОВ

Тен В.О., Бирбичадзе Л. В. 25

ҮШ ТІЛДІ БІЛУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аймуханова А.О. 30

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНДАҒЫ ЖАҢА ТӘСІЛДЕР

Оспанова Г.Ж., Дуанбекова С.М. 32

ВОСПИТАНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ, ФОРМИРОВАНИЕ ЧУВСТВА ПАТРИОТИЗМА И УВАЖЕНИЯ К НАРОДНОСТЯМ, ПРОЖИВАЮЩИМ НА ТЕРРИТОРИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН У ДЕТЕЙ 5-7 ЛЕТ, ЧЕРЕЗ ЗАНЯТИЯ ПО ЭТНОПЕДАГОГИКЕ

Ким Н.Н., Бочарникова Н.Г. 35

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Нургалиева О.А., Бабкина Т.Е., Шабанова Е.А. 39

ЭКОНОМИКА МАМАНДЫҒЫ СТУДЕНТТЕРІН КӘСІБИ ШЕТ ТІЛІНЕ ОҚЫТУ

Бейсенбаева Б.А., Ихсанова Б.С., Айтбаев Ә.Б. 44

КӨПТІЛДІЛІК – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Рахимжанова А.Х., Талюкенова Қ.А. 48

TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF MULTILINGUAL EDUCATION AT SECONDARY SCHOOLS IN KAZAKHSTAN

М.В.Karipbaeva, U.I.Kopzhasarova. 52

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ТӘЖІРИБЕЛЕР

Кабышева А.Ш., Касымова Г.Б.....	55
МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДЕГІ ТОПТАРЫНДАҒЫ ҰОҚ ҮРДІСІНДЕ ЖӘНЕ	
КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ АҒЫЛШЫН, ОРЫС ТІЛДЕРІ БОЙЫНША	
БИЛИНГВАЛДЫҚ КОМПОНЕНТТІ ҚОЛДАНУ	
Искакова А.С., Абдильдина М.К.	57
АҒЫЛШЫН ТІЛІН ЕРТЕ ЖАСТАН ОҚЫТУ	
Жақсылық Р. Н.....	60
ҮШТІЛДІЛІК - ЗАМАННЫҢ ТАЛАБЫ	
Азанбай А. Р.....	62
МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА ОЙЫН	
ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ	
Аязбаева А. М.	64
МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ	
ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	
Конкаева С.Т.	66
ТІЛ БОЛАШАҒЫ – БАЛАБАҚША	
Садикова С.Қ.....	69
БАЛАЛАРҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУ БАРЫСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ	
ТАҚТАНЫ ҚОЛДАНУ	
Тяжина Ж.Б.	71
ГОВОРІМ НА ТРЕХ ЯЗЫКАХ	
Арфилова У. Т.....	73
ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННО - ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И	
РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ У ДЕТЕЙ	
ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ	
«МӘҢГІЛІК ЕЛ»	
Рощук Л. С.	75
РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ ТІЛ АҚАУ ТОПТАРЫНДА	
БАЛА ТІЛІН ТҮЗЕТУ	
Сергазиева Б.Қ.	78
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ТҮЗЕТУДЕ	
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ	

Уатаева Ж. У.	80
ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН АҒЫЛШЫН ОҚУ ІС- ӘРЕКЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ	
Аширбекова Ф. С.	83
МӘҢГІЛІК ЕЛДІҢ – МӘҢГІЛІК ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ КІЛТІ-ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯ	
Исабаева А. Қ.	85
МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ	
Медеубаева А. Т.	88
КӨПТІЛДІЛІК – МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК – ТІЛДІК БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛАПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	
Сағадиева Ә. Б.	90
ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – БОЛАШАҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ	
Тусупова С. С.	92
ТІЛ АҚАУ ТОПТАРЫНДА БАЛА ТІЛІН ТҮЗЕТУДЕ ЗАМАНАУИ ӘДІС- ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Бопишева Ж. К.	94
ҮШТІЛДІЛІКТІ БАЛАБАҚШАДА ІСКЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Косикова Б. А.	97
ПОЛИКУЛЬТУРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЧАСТЬ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
	99
Дорченко С.Б., Кателина З.Ф.	99
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Лейман О.Н., Логвинова О.В.	102
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Моторыгина И.Н., Логовская Е.Ф.	104
ДЕТСКИЙ САД – НАЧАЛО ФОРМИРОВАНИЯ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА	
Нығызбаева А.К.	107
БУДУЩЕЕ КАЗАХСТАНА ЗА ПОЛИЯЗЫЧИЕМ	
Китанова А.С.	109

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ
ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Гафтон Т. Н. 111

ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛ: БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ ҰЛТ БОЛУДЫҢ БІРІНШІ
САТЫСЫ

Оспанова Ж. Б. 115

ҮШ ТІЛДЕ ОҚЫТУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Зикирина А. М. 118

КӨПТІЛДІ ОҚЫТУ КӨПМӘДЕНИЕТТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТИІМДІ ФАКТОРЫ

Айбасова А.К.,Қадырова Е.У. 120

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП
МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУ

Абильдина Б.К., Ишанкулова Р.М. 122

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮШ ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ
МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Тажкей А. М. 126

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Коробейникова К. А., Рассказова С. Р. 129

КӨПТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ

Каримова Б.М., Кикимова А.А. 134

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – УАҚЫТ ТАЛАБЫ

Динасилова Ж.Қ. 136

КӨПТІЛДІЛІКТІ ІСКЕ АСЫРУ – БҮГІНГІ КҮННІҢ ТАЛАБЫ

Есказинова Б.А. 139

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ДОШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ

Бровкина О.В. 142

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ

Мурат Ж. М. 144

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО
ВОЗРАСТА

Сазанбаева Г.Е. 147

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ КӨПТІЛГЕ ОҚЫТУ

Сағит К.Ж.....	149
ОЙЫН КЕЗІНДЕ КӨПТІЛДІККЕ ҮЙРЕТУ	
Смагулова Г.А.....	151
ТРЁХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НАЧИНАЕТСЯ В ДЕТСКОМ САДУ	
Филюк Л. В.....	152
РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ СПЕЦДИСЦИПЛИН ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Галунова А.В.....	155
КӨПТІЛДІЛІК – ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Сулейменова Н.Б., Насыпханқызы А.А.	158
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАСШИРЕНИЮ ЯЗЫКОВОЙ СРЕДЫ ПРИ ОБУЧЕНИИ ДОШКОЛЬНИКОВ	
Асмакович Е.П.....	160
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Богданова О.И.....	165
ҮШ ТІЛДЕ БІЛІМ БЕРУДІ ЕНГІЗУ – БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ	
Абишева Қ. Х.	167
ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ – ҮШТІЛДІ ОҚЫТУ	
Амирова Г. Т.	172
ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА	
Зинькив Л.С.....	174
ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ – ОҚЫТУДАҒЫ БАСЫМ БАҒЫТТАРДЫҢ БІРІ	
Нұржанова Б. Ж.	176
ПОЛИЯЗЫЧИЕ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ	
Лёвина И.А., Ахметова Г.Б.....	181
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В ДОШКОЛЬНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ	
Полянская С.И., Рогожина А.А.....	183
КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ ҚАРАСТЫРЫЛАТЫН ҚҰЗІРЕТТІЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ	
Раева Н.К., Бакирова Г.С.	186

ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ – ШАГ В БУДУЩЕЕ

Хисамова С.В., Корниенко Т.С. 188

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Шуваева Л.Ю., Аубакирова А.К. 190

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ОБЩЕНИЯ

Терентьева А.А., Цыплакова Л.Н. 192

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Ануфриева А.Г. 195

ПОЛИЯЗЫЧИЕ – НЕОБХОДИМОСТЬ СОВРЕМЕННОГО МИРА

Беспалова Г.И. 197

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Бокейхан А.Б. 200

ВЗАИМОСВЯЗЬ ДЕТСКОГО САДА И СЕМЬИ В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОГО ПОГРУЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Алпысбаева Н. А., Денисенко Е. В., Ищенко М. К. 203

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУДА КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Аманбаева М. Ж., Ахметкаримова К. С. 206

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Бакаева Н. И. 211

ЕЛІМІЗДІҢ БОЛАШАҒЫ - БАЛА ТӘРБИЕСІ

Бейсенбина А.Н. 216

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ ЧЕРЕЗ ИГРОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Қойайдарова Б. М. 220

ПОЛИЯЗЫЧИЕ - АБСОЛЮТНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ, ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ

Болдырева Т.А. 225

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЛИНГВАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА В РАБОТУ ЛОГОПЕДА С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПРИ КОРРЕКЦИИ ЗВУКОПРОИЗНОШЕНИЯ	
Булатова Н. С., Мыскова Е. В., Ведяшкина Л. В.	229
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ В РОСТОВСКОМ РЕСУРСНОМ ЦЕНТРЕ	
Оспанова Б. Ж.	232
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ – ВАЖНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА	
Каленик Л.Н.	236
ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ	
Шульгина Н. И., Воронцова С.А.	238
ПОЛИЯЗЫЧИЕ УЖЕ В ДЕТСКОМ САДУ	
Гузаирова Р. Р., Абраева Е. Е.	241
СОЦИАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ, КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ УЧЕНИКА В УСЛОВИЯХ ОПОРНОЙ ШКОЛЫ (РЕСУРСНОГО ЦЕНТРА) НА ОСНОВЕ ТРЕХЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Маханова А.К.	246
ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ХХІ ВЕКЕ:ПРОБЛЕМЫ,ПЕРСПЕКТИВЫ	
Джолдыбаева А.О.	250
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ӨН АРҚЫЛЫ ҮЙРЕТУ	
Джумаханова Ж.К., Палеха Е.А.	252
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Салыгина Н. В.	254
ЗАМАН ТАЛАБЫНАН ТУЫНДАП ОТЫРҒАН ҚАЖЕТТІЛІК	
Досетова Ш.З.	258
ЕҢБЕК ТӘРБИЕСІНІҢ НЕГІЗІ	
Есенгалиева М. М.	262
БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ДАЯРЛАУДАҒЫ «ҮШТІЛДІЛІКТІҢ» МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Жазықбекова Т.Б.	265

КӨПТІЛДІЛІК – ПОЛИМӘДЕНИЕТТІ ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІНДЕ БІРІКТІРІЛГЕН САБАҚ ТҮРІН ҚОЛДАНУ.	
Жетписова А.К.....	268
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ, СПОСОБСТВУЮЩИХ ФОРМИРОВАНИЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО СПЕЦИАЛИСТА	
Заббаров Р. З.	272
ОТБАСЫ МЕН БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛА ТӘРБИЕСІНІҢ МӘНІ	
Каримова А.Т.....	275
ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ	
Кирюхина В.П., Черешка Т.Е.....	276
ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО КОМПОНЕНТА В РАБОТЕ СО СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	
Закирова О. Я., Сторчак Е. В.....	279
КӨПТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ БЕРУДЕ, ФИЗИКА ПӘНІН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУДА САБАҚТА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЭЛЕМЕНТТЕР	
Орақбай А.А.....	282
БІЛІМ БЕРУДЕГІ КӨП ТІЛДІЛІК	
Ашимова Б.К.....	285
БАЛА ТІЛІН ДАМУДАҒЫ ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ РОЛІ	
Аширбекова Ж.Б., Құрманалиева Г.А.....	290
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ СОВРЕМЕННОГО МИРА	
Мағуазова Ж.Б.	296
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Майфат М. А.	300
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҮШ ТІЛДЕ СӨЙЛЕУІНІҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ.....	
Ибрахимова К. С., Нұрымжанова А. Е.....	303
МЕКТЕП ПӘНДЕРІН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ	

Тажентаева И.Н.	305
ҮШТІЛДІЛІК – ОЛ ҰСТАЗҒА АРТЫЛҒАН СЕНІМ	
Жангабылова М.А.	308
ҚАЗІРГІ ТІЛДЕРДІҢ ҮШ ТҰҒЫРЛЫҒЫ	
Тусупбекова А. К., Табарикова А. Ф.	310
ЗАМАН ТАЛАБЫ-ҮШТІЛДІЛІК	
Касымова М.Қ.	313
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ҮЙРЕТУДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	
Толегенова И.Қ.	316
РАЗВИТИЕ ИНТЕРЕСА У ДЕТЕЙ-БИЛИНГВОВ В ОСВОЕНИИ ВТОРОГО ЯЗЫКА	
Менисова Ж. Б.	320
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ҮШТІЛДІЛІКТІ ДАМУ	
Найзабекова Р.М., Мақсым А.Е., Тапаева А.Т.	323
БИЛИНГВАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ РЕБЕНКА ЧЕРЕЗ МУЗЫКАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ	
Ногина Л.Н.	327
ЖОЛДА ЖҮРУ ЕРЕЖЕЛЕРІНЕ БАЛАНЫ ЕРТЕ ЖАСТАН ҮЙРЕТЕЙІК	
Б.С.Нукушова.....	330
ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ БАҒДАРЫ - ҮШТІЛДІЛІК	
Нығызбаева П.Т.	332
ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕРІ АРҚЫЛЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Оразбекова А. С.	335
ПОЛИЯЗЫЧИЕ КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ	
Шайхина А.Б.	338
РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОЛЛЕДЖАХ	
Садуакасова Л.Т.	341

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ - ОСНОВА ПОСТРОЕНИЯ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО ПОКОЛЕНИЯ

Григорьева Т.В..... 344

ПРЕПОДАВАНИЕ ИСТОРИИ НА КАЗАХСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ КАК
РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Абишева К.Т. 348

ПРИЕМЫ ОБОГАЩЕНИЯ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА ДЕТЕЙ
ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ГЛАГОЛАМИ И ИМЕНАМИ
ПРИЛАГАТЕЛЬНЫМИ

Рахимкулова Г.К., Солодовникова Н.Н. 351

ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ - ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Раимбекова Д.А., Майданова Т.Қ. 355

ҮШ ТІЛДІҢ ҚҰДІРЕТІ

Акселеуова Ж.О., Садықова Ә.Д. 358

БАЛАБАҚШАДА ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ-ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Сарбаева Р.А. 362

РАЗВИТИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКОМ САДУ

Сипко Н. В..... 364

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Ахметова Г.Б., Калиакпарова Н.А. 366

КАЗАХСТАНСКОЕ «ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ»-УНИКАЛЬНАЯ ФОРМУЛА
ЯЗЫКОВОЙ ПОЛИТИКИ

Алишева И.С. 369

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УЧЕБНЫХ И
ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ТРАЕКТОРИЙ

Кукало Л.И. 372

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И ПРЕОДОЛЕНИЕ ПСИХОЛОГО-
ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ БАРЬЕРОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ
КОЛЛЕДЖА

Кукало Л.И., Юрина С.О. 373

ЗНАЧИМОСТЬ РАЗВИТИЯ ТРЕХЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ:

АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК В ДЕТСКОМ САДУ

Грабова В.П., Хусайнова К.А. 376

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ С ПРИМЕНЕНИЕМ ИННОВАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ

Исаева А.К. 379

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Кожанова Д.А. 378

ПОЛИЯЗЫЧИЕ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Лёвина И.А., Ахметова Г.Б. 383

ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ - ЭТО ОСОБЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ НА РЫНКЕ ТРУДА, ЗАЛОГ УСПЕШНОГО КАРЬЕРНОГО РОСТА, ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ДАЛЬНЕЙШЕГО ПРОЦВЕТАНИЯ КАЗАХСТАНА

Маметкулова З. Б. 386

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕ ҮШТІЛДІЛІКТІҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Найманова Т.К., Ахатова А.А. 391

РОЛЬ И МЕСТО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В РАЗВИТИИ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шипицына А.Ю. 394

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Шуваева Л.Ю., Аубакирова А.К. 398

КӨПТІЛДІЛІКТІҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНДА АТҚАРАТЫН РӨЛІ

Абдрахманова А.М. 401

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Пожидаева Е.А., Нургалиева О.А., Ульева С.А. 402

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Нургалиева О.А., Бабкина Т.Е., Шабанова Е.А. 406

ПОЛИЯЗЫЧИЕ- ПУТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Тунгушбекова А.А.....	411
ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ КӨПТІЛДІЛІК САЯСАТТЫҢ РОЛІ	
Тайжан М. Б.	413
ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – БОЛАШАҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ	
Жуканова Г.Т.	417
ТУҒАН ТІЛІҢ ТІРШІЛІК ҮШІН, ӨЗГЕ ТІЛ БІРЛІК ҮШІН	
Айнабаева Ж.М.....	422
КӨПТІЛДІ ТҮЛҒА ТӘРБИЕЛЕУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Р.Т.Тусупназарова	424
ҚАЗІРГІ ТІЛДЕРДІҢ – ҮШ ТҰҒЫРЛЫҒЫ	
Н.С. Есенгелдина, К.Е. Аубакирова	426
АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛДЕ САБАҚ ӨТКІЗУДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ	
Ұлт М.	428
ҮШТІЛДІ ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Аманкелді Д. Б.....	432
РЕАЛИЗАЦИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА КАК ПРИНЦИПА КУЛЬТУРОСООБРАЗНОСТИ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ПОЛИЯЗЫЧНОГО ПРОСТРАНСТВА	
Федулова В. П.	434
ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ ЛИЧНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ИНФОРМАТИКИ	
Барташевич Л.Ю.....	437
КОГДА ЖИВЕТСЯ ДРУЖНО, ЧТО МОЖЕТ ЛУЧШЕ БЫТЬ!	
Фуринец С. Е., Киселева К. В.	440
МЕТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ ЖӘНЕ КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ АҒЫЛШЫН,ОРЫС ТІЛДЕРІ БОЙЫНША БИЛИНГВАЛДЫ КОМПОНЕНТТІ ДАМУ ЖОЛДАРЫ	
Кенбаева А.Т.,Хайруллова И.Р.	442

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КОЛЛЕДЖА ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНО – ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ЧЕРЕЗ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЙ СИНТЕЗ	
Харламова С. А.	445
ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ ҚҰЗІРЕТТІ ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Бейсенова К. И.	448
ҮШТІЛДІЛІК - ТАҢҒАЖАЙЫП МҮМКІНДІК	
Жолкенова Г.Ж., Бекболатова С.К.	451
ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ	
Пономаренко Л.В.	454
ТРИЕДИНСТВО ЯЗЫКОВ-КЛЮЧ К УСПЕХУ	
Байгенжина Р.Б.	457
ТІЛ МЕН МӘДЕНИЕТ – ХАЛЫҚТЫҢ ҚАЙНАР БҰЛАҒЫ	
Қалкеева Қ. Н.	460
ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	
Снегирева А.В., Алексеева И.В., Асланиди Г.В.	462
ВНЕДРЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ В КЛАССАХ ВЕЧЕРНЕГО ОТДЕЛЕНИЯ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ	
Рябцева Е.В.	464
РАЗВИТИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ В РАМКАХ УРОКА НАЧАЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ КУРСА «ОСНОВЫ МЕДИЦИНСКИХ ЗНАНИЙ»	
Уздяева О.И.	468
ЖЕТІ ЖҰРТТЫҢ ТІЛІН БІЛ	
Абильденова Ш.М., Макетова А.Р.	472
ҮШ ТІЛ БІЛГЕННІҢ ЕҢСЕСІ ҮШ ЕЛІ БІІК.	
Ақмағамбетова Б.М.	475
СИСТЕМА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИКТ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В СТАРШИХ КЛАССАХ	

Тунгушбекова А.А.....	477
КӨПТІЛДІ ДАМУДЫҢ НЕГІЗГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ	
Әшен А.А., Капанова И.Х.	480
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БАҒДАРЛАМАСЫНДАҒЫ ҮШ ТІЛДІЛІКТІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Әшен А.А., Капанова И.Х.	
«ҮШТІЛДІЛІК» МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ІСКЕ АСУ ЖОЛДАРЫ	
Куатова Г.А., Абикеева З.К., Жақанбаева А.А.....	484
ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – ҰЛТТЫҢ КЕЛЕШЕГІ	
Куатова Г.А., Жақанбаева А.А., Сулеймен А.Е.	491
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛДІ ДАМУ ЖОЛДАРЫ	
Жамангарина.М.А., Айдар В.Қ., Нукушева Н.	492
КӨПТІЛДІЛІК ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Абельдинова А.А., Ахатова А.А., Рақымжанова К.К.	496
ӨЗГЕ ТІЛДІҢ БӘРІН БІЛ	
Жақанбаева А.А., Куатова Г.А., Тюлемисова Л.С.....	498
БАЛАЛАР ҮЙІНДЕ ӨМІР СҮРЕТІН БАЛА ДАМУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚИЫНШЫЛЫҚТАРЫ	
Тусупова С., Тюлемисова Л.С.	500
ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІНДЕ ҮШТІЛДІЛІК ЭЛЕМЕНТІН ҚОЛДАНУ	
Кабылова М. Б., Мұхаев І. Д.	503
КӨПТІЛДІЛІКТІ МЕҢГЕРТУДІ ЖОЛҒА ҚОЮ - БІЛІМ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТЫ	
Абельдинова А.А., Ахатова А.А.	507
КӨПТІЛДІЛІК - БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ	
Абельдинова А.А., Туганбаева А.Қ.	510
КӨПТІЛДІЛІК-БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА БАҒЫТ	
Рақымжанова А.Қ., Есмагамбетова А.А., Жарқынбекова А.Т.	513
КӨПТІЛДІЛІК- ЗАМАН ҚАЖЕТТІЛІГІ	
Рақымжанова А.Қ., Есмагамбетова А.А., Жарқынбекова А.Т.	516

КӨПТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ -ОҚУ ҮРДІСІНДЕ

Рахымжанова А.Қ., Есмагамбетова А.А., Жарқынбекова А.Т.	518
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ	
Тубекова Д.Б., Шоенбаева С.С., Әбілмәжін А.А.	521
CLIL – ҮШТІЛДІЛІК ОҚЫТУ БАҒДАРЛАМАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІСІ.....	
Тубекова Д.Б., Шоенбаева С.С.....	524
НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ПО ПРОГРАММЕ КЕМБРИДЖСКОГО УНИВЕРСИТЕТА	
Шоенбаева С.С., Әбілмәжін А.А.	525
ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ КЕПІЛІ	
Бакенова Ә. Б., Тюлемисова Л.С.	527
ҮШТІЛДІЛІК-ЗАМАН СҰРАНЫСЫ	
Даулетбаева С.Қ., Рахымжанова А.Қ.....	530
ҮШТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Даулетбаева С.Қ., Рахымжанова А.Қ.	533
ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Сарсенова А.К.....	536
ТІЛ МӘДЕНИЕТІ ТУРАЛЫ КӨЗҚАРАС	
Алиманова С. Н., Исеева Н. Т.	540
ТІЛ – ХАЛЫҚ ҚАЗЫНАСЫ	
Махмұт З.А., Тилепперген А.....	544
ПОЛИЯЗЫЧИЕ КАК ПРЕОДОЛЕНИЕ УСЛОЖНЕНИЯ МИРА	
М.Э. Рябова	546
ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЙ КОМПОНЕНТ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ С УЧЕТОМ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Стеценко Е.А.....	549
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРЕХЯЗЫЧИЯ НА ЗАНЯТИЯХ КУРСА «КОМПЬЮТЕРНОЕ ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО»	
Трофимова Е.А.	550

ӨРКЕНИЕТТІ ЕЛДІҢ БОЛАШАҒЫ

Исабай А., Жолкенова Г.Ж..... 553

КӨПТІЛДІ БІЛІМ - КӨП МӘДЕНИЕТТІ ТҰЛҒА

Исабай А.,Турсын А.С. 555

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Дарханқызы К..... 556

К ПРОБЛЕМЕ ЯЗЫКОВОЙ СИТУАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ ИНДИИ

Мондира Дутта

PhD, профессор

Дж.Неру университет, Нью-Дели, Индия

Понятие языковой ситуации (совокупность форм существования языка, употребления в различных социально-экономических и социально-политических условиях, в определенных социально-административных образованиях) является одним из ключевых в социолингвистике.

По мнению таких лингвистов, как Л.П.Крысин, В.И.Беликов, языковую ситуацию представляет лингвогеографическое единство идиомов, которые соприкасаются в границах социума и взаимодействуют между собой. К понятию языковой ситуации можно отнести и функциональные отношения между этими идиомами на определенном этапе существования данного языкового сообщества [1, с. 160]. Одним из компонентов данного понятия является географический фактор.

В лингвистике существует мнение о том, что языковая ситуация всегда привязана к определенной территории. Однако, важно, чтобы данное государство или территория были однородными в языковом отношении. В том случае, если на территории одной страны используется несколько государственных языков (к примеру, в крупных многоязычных государствах, как Индия, Китай, Россия), то необходимо рассматривать особенность языковой ситуации каждой из стран в отдельности. К данному понятию можно отнести, так называемую, «организованную совокупность языков» [1, с. 115], суть которой сводится к тому, что языки оказываются взаимосвязанными не только в силу тесных контактов между языковыми общностями, составляющими население одного политико-территориального объединения, но и определяется своим отношением к континууму коммуникации данного общества и друг к другу.

Языковая ситуация, таким образом, представляет собой архисистему языковых систем или систему подсистем, распределённых по этническим, социальным и социально-территориальным общностям, входящим в одно сообщество.

Различные говоры и диалекты, используемые языковым коллективом в условиях одноязычия, а также различные языки, образующие социально-коммуникативную систему в условиях двуязычия и многоязычия, являются компонентами социально-коммуникативной системы или социально-коммуникативными подсистемами. По мнению А.Д. Швейцера, необходимо также учитывать, что «существование каждой языковой ситуации предопределяется многими факторами: собственно лингвистическими, культурно-историческим, демографическим, географическим, экономическим, социально-историческими и политическим (прежде всего языковой политикой, осуществляемой государством в связи с решением национально-языковых проблем)» [2, с. 114-145].

Полиязыковая ситуация в мире, в основании которой лежит полиязычие народов и многообразие культур, при определенном социально значимом и специально организованном педагогическом контексте становится важным механизмом гуманизации общественной жизни, человеческой культуры и образовательных систем в условиях глобализации [3].

Глобализация стремится "захватывать" все сферы жизнедеятельности народов земного шара, включая их языковое пространство, которое в современном мире все чаще в той или

иной мере является полиязычным. Полиязычие - прогрессивный феномен, поскольку способствует взаимопониманию и сотрудничеству народов, и поскольку способствует обогащению и развитию родных языков, повышению общей культуры человека.

Культурное самоопределение человека как ведущий критерий повышения эффективности системы образования проявляется в интеграции элементов полиязыкового образовательного пространства, в сформированности индивидуальной полиязыковой культуры (от созидющего, адаптивного до интегративного уровня), в продуктивном гармоничном взаимодействии субъектов образовательного процесса.

Широта и уровень полиязыковой культуры существенно влияют на разносторонность развития жизненных сил человека, обеспечивая возможности профессионального и социального самоопределения, адаптации, повышения творческого потенциала в процессе общения.

Современное общество дифференцировано по социальному составу населения, полу, возрасту, территории проживания, уровню образования, общественному положению, профессии и т.п. При этом каждая из социальных групп обладает своими особенностями, представители которой используют общий язык в разных условиях и с разными целями, что непосредственно отражается в их речи. Таким образом, формируются социальные варианты языка (например, социолекты), то есть подсистемы общенационального языка, которые исторически преобразуются и усовершенствуются по мере изменения самого общества.

В настоящее время социолингвистика как наука о взаимосвязи факторов социальных и языковых значительно расширила предмет своего исследования. Характерной чертой базовых критериев в социолингвистике являются двойственные социальные и языковые понятия. В свою очередь область применения социолингвистической теории и результатов исследования зависит от характера языковой ситуации в той или иной стране. В многоязычных странах существуют проблемы выбора одного языка – посредника, который служил бы средством общения для всех этнических групп, населяющих данную страну, и обладал бы статусом государственного языка.

При анализе языковой ситуации необходимо принимать во внимание, так называемый, социальный статус того или иного языка на территории конкретного государства, то есть то положение, которое занимает язык по отношению к другим языкам в данном обществе. Нередко официальный статус языка соответствует его фактическому статусу. Так, к примеру, в США и Великобритании официальный статус английского соответствует его фактическому доминирующему положению. Важнейшим показателем «жизнеспособности» языка в билингвистическом обществе является его нормированность [2, с. 125].

Языковая коммуникация в разных регионах Индии, например, представлена двадцатью четырьмя языками, которые взаимосвязаны не только контактами между языковыми общностями, составляющими население одного политико-территориального объединения, но и своим отношением к континууму коммуникации данного общества. Создание языковых штатов – один из самых важных этапов демократического решения национального вопроса в многонациональной стране, каковой является Индия. Объединение в одном штате населения, говорящего на одном и том же языке, имеет большое значение для развития каждого национального языка данной страны и расширения сфер его социального функционирования.

Языковая ситуация в современной Индии представляет собой сложное явление, включающее в себя факты социально-исторического развития, повлиявшие на структуру и формы существования английского языка, традиционно используемого в Индии. При описании данного лингвистического феномена в Индии многими языковедами используется понятие «Lingua Franca». Данный социолингвистический термин применяется для обозначения одного из нескольких существующих типов, так называемых контактных языков, используемых для межэтнического общения. Контактные языки — это вспомогательные языки, возникающие в условиях отсутствия других способов межэтнической коммуникации (региональный язык- посредник, билингвизм). Характерной

чертой последнего является относительно ограниченная сфера применения, т.е., употребление только при языковом контакте представителей различных этносов. Как справедливо отмечает Николас Остлер: «Завоевания, торговля и религия – вот главные силы, стоявшие за распространением ранних «лингва-франка» [3]. При изучении вариантов современного английского языка, обусловленных влиянием социальных факторов, необходимо также принимать во внимание региональные факторы, проявляющиеся в речевом поведении носителей языка. Данные факторы необходимо учитывать как при анализе разговорных форм, так и стандартных, литературных [4]. На сегодняшний день языковая ситуация в Индии отличается сложностью и неоднородностью. Соотношение двух основных языков страны (английского и хинди) меняется под воздействием многих аспектов.

В настоящее время конституция Индии признает официальными 18 языков штатов. На территории страны синхронно функционируют индийские языки этих штатов, наряду с урду, хинди и английским языком. Применение в одном ареале нескольких языков приводит к их взаимодействию и взаимовлиянию и, следовательно, к многоязычию и интерференции. На территории Индии существует огромное количество, так называемых, «индийских вариантов английского языка» [5].

Сигорский А.А. отмечает, что «многоязычие в хинди проявляется по-разному: 1) как сосуществование книжного, литературного языка и устного языка, когда широко использовались в речи древнеиндийский санскрит и средневековые пракриты (в древней Индии), поздний среднеиндийский литературный язык апабхрамша и новоиндийские разговорные языки, современный литературный хинди и разговорные диалекты; 2) в натурализации иноземного языка под влиянием родного языка (индийский персидский и индийский английский – индлиш; 3) натурализация иноземных языков приводит возникновению смешанных языков урду и хинглиша – смешения хинди и английского в речи людей» [6].

Английский язык и англоязычная культура оказывают существенное влияние на жизнь многих этнических групп в Индии за счет его использования в современных средствах массовой информации, электронных средствах связи, сети интернет. При характеристике форм английского языка в Индии нередко выделяют, так называемые, смешанные языки – гибриды: хинглиш (английский язык + хинди), панджабиш (английский язык + панджаб), урдиш (английский язык + урду) и индийский вариант английского языка (ИА), который считается официальным, государственным языком [7].

Согласно статистическим данным, в современной Индии большинство жителей используют «хинглиш». Данный вариант английского языка используется в основном в кино, на телевидении, особенно на музыкальных и развлекательных каналах, в рекламе, в речи современной молодежи и среднего класса индийцев, имеющих работу в иностранных компаниях. «Хинглиш» является языком субкультуры определенного класса этнических индийцев, проживающих или рожденных за пределами Индии. Сигорский А.А. определяет «хинглиш» как высшее проявление диглоссии, когда два языка воспринимаются как один язык [6, с. 349-359]. Дерби Балджиндер Махал составил и опубликовал словарь гибридного языка - «Royal Hinglish» [8]. По мнению профессора Дэвида Кристалла, 350 миллионов индийцев активно владеют «хинглиш» и считают его своим вторым языком. Следует отметить, что «хинглиш» содержит значительное количество заимствований из английского языка, претерпевших фонетическую интерференцию или проявивших фонетическую вариативность. Целый ряд англицизмов, вошедших в хинди, относятся к области техники, транспортных средств, сельскохозяйственного производства, связи, науки, дипломатии, быта, делопроизводства, религии, военного дела, спорта, торговли, финансов.

Таким образом, очевидно, что английский язык на территории индийского государства представляет собой «Lingua Franca», выполняя функцию универсального контактного языка, используемого в англоязычной коммуникации, участники которой в основном не имеют одного общего родного языка и национальной культуры. Процесс глобализации в

современной Индии представляет собой углубление контактов и сотрудничества этносов во всех направлениях общественной жизни, что определяет потребность возникновения контактного языка, необходимого для международной коммуникации.

Источники и литература:

1. Беликов В. И. Культурологический и социолингвистический аспекты изучения лексических заимствований в восточных языках / В. Беликов, Л. Никольский. – М.: Наука., 1991. – 397 с.
2. Сунити Кумар Чаттерджи. Введение в индоарийское языкознание / Сунити Кумар Чаттерджи. – М. : Главная редакция восточной литературы, 1989. – 256 с.
3. Буланкина Н.Е. Методологические основы гуманизации полиязыкового образовательного пространства / Н.Е. Буланкина // Новосибирск: ИРОС РАО, 2004.
4. Буланкина Н.Е. Проблема эффективного культурного самоопределения личности в полиязыковом образовательном пространстве / Н.Е. Буланкина // Москва: Изд-во АПКИПРО, 2002/
5. Кожемякина В. А. Словарь социолингвистических терминов / Н. Г. Колесник, Т. Б. Крючкова, В. А. Кожемякина. – ИЯРАН, 2006. – 312 с.
6. Сигорский А. А. Все смешалось в хиндиязычном ареале: языки, диалекты, говоры / А. А. Сигорский. – М. : Восточная литература, 2008. – С. 345-368
7. Социолингвистика : Словарь-справочник / [автор-составитель Жеребило Т. В.]. – Н. : Назрань, 2011. – 280 с.
8. Режим доступа : <http://homo-creator.livejournal.com>
9. Режим доступа:
<http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92224/30Siritsa.pdf?sequence=1>
10. Режим доступа: <http://www.macmillandictionaries.com/MED-Magazine/July2005/32-New-WordHinglish.htm>
11. Режим доступа : www.csmonitor.com
12. Режим доступа : www.wikipedia.org/wiki/Индия
13. Режим доступа : <http://homo-creator.livejournal.com>
14. Режим доступа: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92224/30-Siritsa.pdf?sequence=1>

ТРИЯЗЫЧИЕ КАК СРЕДСТВО РАННЕГО ПОЛИКУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Чжао С.Б.

директор

КГКП Детский сад «Балақай»

В своём Послании народу Казахстана президент Назарбаев Н.А. подчеркнул, что выпускники школ должны владеть тремя языками: казахским, русским и английским [1].

Проблема развития трилингвизма тесно связана с потребностью казахстанского сообщества в овладении казахским, русским и английским языками. Владение языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека и необходимым условием для конкурентоспособности гражданина Республики в мировом сообществе.

В Государственном общеобязательном стандарте дошкольного воспитания и обучения (далее – ГОС ДВО) подчеркивается необходимость формирования ключевых

компетентностей дошкольников, необходимых для обеспечения их социальной успешности и конкурентоспособности на протяжении всей жизни [2].

Практическая значимость и востребованность программ для детей дошкольного возраста по изучению государственного, русского и английского языков в игровой, активной и интерактивных формах обусловлена также Дорожной картой развития трехязычного образования на 2015-2020 годы.

С 2010 по 2014 годы на базе нашего детского сада реализовался областной проект «Поликультурное воспитание детей дошкольного возраста», Программа по этнопедагогике, реализованная в рамках этого проекта, знакомила детей старшего дошкольного возраста с национальной культурой Казахстана, России, Узбекистана, Белоруссии, Кореи, Германии, Великобритании.

Были выделены дополнительные штатные единицы этнопедагога, преподавателей информатики, второго психолога, английского языка, хореографа и изобразительной деятельности. Создана определённая организационно-методическая база, способствующая развитию трилингвизма как условия развития поликультурной личности в современном мире. Результатом проекта явилось достижение 89% дошкольников высокого уровня толерантности на выходе из детского сада, а также проявление повышенного интереса к изучению языков других народов. Поэтому считаем, что, в образовательной системе нашей дошкольной организации переход от билингвизма к трилингвизму, фактически, начат с 2014 года.

Три года – оптимальный период усвоения иностранного языка. В это время уровень владения родной речью у ребенка достаточно высок, а новый язык он уже способен воспринимать осознанно. Такое обучение дает более высокие результаты, ибо осуществляется в сензитивный период развития ребенка.

Актуальность рассматриваемого вопроса обусловлена так же введением в 2016-2017 учебном году во всех школах республики изучения английского языка с 1 класса. В свою очередь детский сад обязан обеспечить преемственность между ступенями обучения, в дошкольных организациях обучение иностранным языкам предусматривается в старшей и подготовительной группах. Решение данной задачи сопряжено с рядом проблем, связанных, как с отсутствием единых подходов к определению целей, отбора содержания, так и проектированием технологий трёхязычного образования детей дошкольного возраста в условиях организации дошкольного воспитания и обучения.

С одной стороны, это даёт возможность педагогу-дошкольнику выбирать учебные средства, соответствующие его представлениям о должном обучении иноязычной речи и индивидуальным особенностям дошкольников. С другой стороны, возникает необходимость обоснования выбора той или иной методической системы, который осуществляется в значительной степени интуитивно на базе личного и профессионального опыта педагога.

Таким образом, наблюдается противоречие между потребностью практики в трехязычном образовании дошкольников и отсутствием единого подхода к определению методики формирования коммуникативно-языковой компетенции в процессе трёхязычного образования.

Все вышесказанное определило проблему поиска подходов и принципов формирования коммуникативно-языковой компетенции дошкольников в процессе трёхязычного образования, необходимых для разработки соответствующей методики.

С 2015-2016 учебного года в детском саду внедряется областной эксперимент по триязычию. В качестве основного подхода построения методики формирования коммуникативно-языковой компетенции дошкольников выделен системный, личностно-ориентированный и компетентностный подходы.

Целью эксперимента стала разработка методики формирования коммуникативно-языковой компетенции дошкольников на основе трёхязычного образования.

Для успешной реализации эксперимента были выделены основные задачи: выявить принципы реализации методики формирования коммуникативно-языковой компетенции дошкольников в трёхязычном образовании;

- определить структуру коммуникативно-языковой компетенции дошкольника в трёхязычном образовании;
- определить критерии, уровни сформированности коммуникативно-языковой компетенции дошкольника в трёхязычном образовании;
- разработать и апробировать методическую модель формирования коммуникативно-языковой компетенции у дошкольников в трёхязычном образовании;
- экспериментально проверить разработанную методику формирования коммуникативно-языковой компетенции дошкольников в трёхязычном образовании.

Ожидаемым результатом внедрения эксперимента будет апробация и эффективность *методической модели* формирования коммуникативно-языковой компетенции у дошкольников в трёхязычном образовании.

Теоретические основы разработки эксперимента составили:

- фундаментальные идеи культурно-исторической теории о развитии личности в процессе присвоения социального опыта (Л. С. Выготский);
- положения возрастной психологии о закономерностях развития ребенка (Л.А. Венгер, А.В. Запорожец, А.В. Кудрявцев, Н.Н. Подьяков, Д.Б. Эльконин и др.);
- положения методики обучения иностранным языкам (И.А. Зимняя, Н.Д. Гальскова, З.Н. Никитенко, Б.А. Жетписбаева и др.);

Под коммуникативно-языковой компетенцией мы понимаем способность и готовность дошкольника осуществлять социокультурное взаимодействие на государственном и других языках.

В разработанной нами модели определена структура коммуникативно-языковой компетенции дошкольников следующим образом:

- Речевая компетенция (говорение, аудирование);
- Языковая компетенция (фонетика, лексика);
- Социокультурная осведомленность (элементарные знания о странах изучаемого языка; фольклор и др.).

На основе анализа психолого-педагогической литературы определены составляющие этапы модели формирования коммуникативно-языковой компетенции.

Для реализации данной модели разработаны учебно-методические комплексы, включающие в себя тетрадь-тренажер, тетради по английскому языку, казахскому языку и русскому языку, тематический план с комплексом технологических карт со 2 младшей группы.

Таким образом, разработанная нами модель формирования коммуникативно-языковой компетенции у дошкольников в трёхязычном образовании позволит обеспечить соблюдение параметров интеграции дошкольного и начального школьного образования в виде преемственности образовательных программ обеих ступеней образования с учётом выполнения требований социального заказа государства и родителей (законных представителей) воспитанников.

Результатом эксперимента станет формирование поликультурного мышления личности дошкольника, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым чувством понимания и уважения различных национальных культур.

ИЗ ОПЫТА ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТОВ

Тен В.О.

к.ф.н., доцент кафедры иностранных языков,

Калининградский государственный технический университет, г. Калининград

Бирбичадзе Л. В.

студент 4 курса, Международный университет, г. Москва.

Современные условия жизни людей, живущих в ситуации глобализации, характеризуются расширением взаимодействия культур с одной стороны, культурным многообразием современного человечества и стремлением многих народов сохранять и развивать свою целостность и культурную самобытность, с другой стороны.

Исследование отражения культурных особенностей народов языковыми средствами в контексте этих тенденций общественного развития становится важным, чтобы понять друг друга и добиться взаимного понимания и взаимодействия в процессе межкультурной коммуникации.

Этот принцип касается многих проявлений человеческой деятельности, в том числе и языковой. Любой язык имеет свойство регистрировать, хранить и передавать культурную информацию об общих и частных сферах человеческой деятельности (в нашем случае рекламной). В своей работе «Язык и межкультурная коммуникация» С.Г. Тер-Минасова пишет: «... нетерпеливые легионы специалистов в разных областях науки, культуры, бизнеса, техники и всех других областей человеческой деятельности потребовали немедленного обучения иностранным языкам как орудию производства». Далее автор добавляет: «...иностраные языки, в первую очередь английский, требуются им исключительно **функционально** для использования в разных сферах жизни общества в качестве средства реального общения с людьми из других стран». [2, с. 25-26]

Одним из языковых сегментов, имеющих коммуникативную и прагматическую функцию, является рекламный текст. М.В. Китайгородская и Н.Н. Розанова отмечают: «Усиление личностного начала, ориентация на активный диалог ярко появляется в возрождающихся жанрах устной рекламы, зазыва» [1, с. 113]. Е.В. Медведева считает что: «Реклама представляет собой особый вид текста, который, являясь одним из инструментов, стимулирующим экономические процессы, одновременно обладает огромной силой психологического воздействия на общество. Уже одно это обстоятельство вызывает интерес филолога, изучающего, например, способы речевого воздействия и манипуляции, которые составляют основу любого рекламного сообщения и подкреплены визуальным и звуковым оформлением текста». [2, с. 23]

Главная задача рекламного текста — реализовать требования, включенные в рекламную пирамиду, — главным образом, пробудить интерес, вызвать доверие, разбудить желание и часто даже побудить к действию, т. е. заставить приобрести рекламируемый товар.

Особый интерес представляет сопоставительное изучение содержания рекламных сообщений на материале русского и английского языков, выявляющие культурные различия в процессе межъязыковой и межкультурной коммуникации. Нами был выполнен лингвокультурологический анализ рекламных сообщений, продвигающих женскую

косметическую продукцию, представленный в виде таблицы сопоставления информации рекламных текстов косметической продукции.

В основе рекламы косметической продукции лежит любовь, забота о себе и близких, рождение детей, что в рекламе отражается как стремление к красоте, привлекательности, сексуальности, положительная самооценка и признание окружающих. С другой стороны, в основе лежит некоторая агрессия, страх старости, что отражается в рекламе как стремление к продлению молодости, здоровью, борьба со старением. Проанализированный материал дает нам основания полагать, что данные мотивы являются универсальными и не зависят от принадлежности к определенной культуре. Но это может быть подтверждено лишь тем фактом, что большинство печатной рекламы представляет собой калькированный перевод оригинального рекламного сообщения, поскольку на рынке косметической продукции доминируют в настоящее время западные производители.

Рекламу принято обвинять в продвижении женской красоты как одного из самых выгодных товаров. Но миф об огромной силе красоты и стремление к красоте стары как мир. К примеру, вспомним всем нам известную сказку про Золушку, которая, «опираясь на западный, меркантильный подход», при помощи волшебной палочки значительно повышает свои социальный и материальный статус. Но это западные «технологии». Что же касается России, то здесь требуется поцелуй, немножко тепла и заботы, а также необходимые косметические средства - и перед вами уже неотразимая красавица - Василиса прекрасная, некогда бывшая царевной-лягушкой. Выходит, что реклама не изобрела ничего нового, а просто превратила мечту о красоте в реальность - т. е. в ходовой товар.

Россия	Великобритания, США
Nivea — Так <i>красиво быть собой.</i>	Look young and wrinkle-free Nivea
Серебряная Роса - Дар <i>природы.</i> Источник красоты.	<i>Sensual. Powerfull. Passionate.</i> “A woman who allows herself to experience a romantic obsession and invites a man to do the same” Calvin Klein
<i>Свежа, естественна, красива.</i> Covergirl. Все достижимо!	
Однажды на мир сойдет <i>нежность.</i> - Anais Anais	<i>Romantic. Timeless. Luxurious.</i> “As long as intimacy goes on, so will <i>Eternity.</i> ” - Calvin Klein
Это так <i>естественно...</i> – Naturelle	
Ворожея - <i>Магия красоты</i> для <i>современных женщин.</i>	
Ворожея - <i>Исполнение желаний</i>	
Garnier - Цвет, который <i>пытает,</i> <i>несомненно красивее.</i>	
Miraculum - Прикосновение <i>нежности.</i>	Every woman needs her own <i>personal form of adventure</i> , to escape and leave the world behind.” - Calvin Klein
Theresa - Нежное дыхание лета.	
Gillette - воплощение твоих <i>фантазий.</i> Он поможет обрести <i>уверенность</i> в себе.	
Gillette - Это Ты и только Ты! У тебя есть право быть <i>естественной и чувственной, элегантной и сумасшедшей, таинственной и романтической,</i> когда Ты	<i>She matches strength with femininity. She is modern yet classic, sophisticated but playful, simple and complex. She is sensual but discreet. She is always, and never, the same.</i> - Calvin

этого хочешь. Твое настроение <i>меняется</i> , и Ты <i>меняешься</i> вместе с ним.	Klein
Тональный крем QUE PARFAIT - «само совершенство». Совершенство <i>завораживает</i> . - Bourjouis	CK be - be <i>free to...take risks, rake mistakes, be unpredictable, lose your eyes, open your mind. Dream. Be.</i> - Calvin Klein
Maybelline - Все в <i>восторге</i> от тебя, а ты от Мэйбеллин.	
Florena ... PI моя кожа <i>нежнее шелка</i> .	<i>Inspiration. Experience, Sensuality. The senses don't lie.</i> - Calvin Klein
SAMAY - Аромат <i>красоты</i> в капле духов.	
Oriflame - Утонченный аромат <i>чувственности и женственности...</i>	
Oriflame - Обрети <i>свободу!</i>	This classic, <i>floral scent</i> captures the <i>energy of the new woman</i> . Suitable for day or evening wear, it's <i>subtle fragrance</i> is <i>perfect for the modern woman</i> . - Hugo Woman
Oriflame - Прикосновение <i>шелка</i> .	
Oriflame - <i>Насладитесь прекрасным</i> .	This fruity, floral and woody fragrance is designed for the woman who likes to play with rules of seduction. Hugo Deep Red
Oriflame - Вы <i>бесподобны!</i>	
Oriflame - <i>Свежая экзотика</i> .	
Oriflame - Прикосновение <i>роскоши</i> .	Boss Woman by Hugo Boss <i>blends strength and confidence with femininity and style</i> to create a rich fruity-floral fragrance that <i>embodies the independent spirit of a woman</i> . A contemporary fragrance for a <i>modern woman's aesthetics</i> . - Boss Woman
Oriflame - Аура <i>гармонии</i> .	
Oriflame - <i>Истинное изящество</i> .	
Oriflame - Доверьте <i>природе</i> заботу о Вас.	
Oriflame - Источник <i>хорошего настроения</i> .	
Oriflame - <i>Молодость</i> Вашей кожи.	Your beauty - by Lancome
Oriflame - <i>Свежие</i> идеи для простого ухода за кожей.	
<i>Вера в красоту</i> . - Lancome	<i>Believe in beauty</i> - Lancome
Ты, как <i>яркое солнце</i> , наполняешь мои <i>мысли</i> - Lancome	Lash <i>glamour</i> that never let you down - Lancome
Запах <i>драгоценных мгновений</i> - Lancome	

Чем ярче фрукты блестят, тем они соблазнительней. - Lancome	Play it your way, with an ifinite range of colours and textures: L'Oreai Paris brings you a world of trend and <i>innovation</i> .
Уступите страсти к прекрасному. L'Oreal Paris	
Сила блеска, магия преображения. Разыграйте соблазн во всех красках! - L'Oreal Paris	Dare to colour! L'Oreai Paris offers you high-performance hair colour and guarantees <i>brilliant results</i>
Воспламенитесь от искрящихся красных, которые не тускнеют. - L'Oreal Paris	
Я хочу невозможное: объем и разделение - L'Oreal Paris	Professional, extreme or natural Create your look with L'Oreal Paris' extensive styling ranges.
Звездное Море Искрящийся эффект - L'Oreal Paris	
Ваша кожа выглядит обновленной и свежей. - L'Oreal Paris	Because you are worth it - L'Oreal Paris
Ведь я этого достойна = Ведь Вы этого достойны - L'Oreal Paris	Elvive from L'Oreal Paris: technologically <i>advanced</i> solution developed for individual hair types
Звездная россыпь оттенков создает Ваш неповторимый летний образ, Солнечный, легкий и игривый, Как теплый июльский день. - L'Oreal Paris	The first moisturization that turns the clock back -Guerlain

Из приведенных выше примеров видно, что рекламодатели в первую очередь стараются прорекламировать (и продать) не столько продукт, сколько нечто нематериальное: красоту, молодость, здоровье, сексуальность, привлекательность, положительную самооценку. Тем не менее, в данных рекламных сообщениях можно четко проследить процесс стереотипизирования женщины, которая в разных культурах предстает по-разному. Согласно психологу Г. Хофстеду, в разных культурах степень *маскулинности* и *феминности* выражается в разной степени. [4] Проанализировав рекламные тексты, мы можем с полной уверенностью отнести США и Великобританию к культуре маскулинного типа, а Россию - к культуре феминного типа. Бесспорно, это явление имеет глубокие исторические корни.

Русская женщина, некогда крестьянка, труженица, работница, в современном обществе предстает перед нами как эротический, сексуальный объект. В русской рекламе прослеживается загадочный, таинственный, нежный, тайный, мечтательный образ женщины, которая стремится к гармонии с природой. Складывается определенное представление об образе русской женщины: она активна, свежа, естественна, красива, современна, свободна, бесподобна, истинно изящна, молода, соблазнительна, игрива, совершенна, утонченна и женственна. У нее есть право быть естественной и чувственной, элегантной и сумасшедшей, таинственной и романтической, когда она этого хочет. Ее настроение может меняться. Она - дар природы «само совершенство». Ее неповторимый летний образ (как яркое солнце) – смесь желаний, фантазий и уверенности – завораживает. Она в восторге от самой себя. Она

достойна прикосновения роскоши. Русская женщина стремится к выражению своей личности, самоутверждению. Но следует отметить, что все эти выводы относятся только к внешности русской женщины, но никак не к ее профессиональному образу.

Что же касается американской женщины, то, пройдя через расцвет феминизма, она достигает больших успехов в профессиональной сфере, что ярко иллюстрируется в СМИ и рекламе. Так, рождается следующий образ американской женщины: молодая (young), чувственная (sensual), властная (powerful), страстная (passionate), романтическая (romantic), женственная (feminine), современна, но все же классик (modern yet classic), искушенная, но игривая (sophisticated but playful), одновременно проста и сложна (simple and complex). Это женщина, которая позволяет себе испытывать романтическую одержимость и провоцирует на это же мужчину (a woman who allows herself to experience a romantic obsession and invites a man to do the same). Эта женщина стремится повернуть время вспять (turn the clock back). Она весьма продвинута и профессиональна (professional), отважна (daredevil), естественна (natural), тонка (subtle), вечна (eternal), красива (beautiful), независима (independent). Это – женщина, которая любит играть с правилами соблазна (the woman who likes to play with rules of seduction). Она имеет право рисковать, делать ошибки, быть непредсказуемой, закрывать на все глаза, открыто выражать свое мнение, мечтать (take risks, make mistakes, be unpredictable, close her eyes, open her mind, dream). Для нее главным является процесс самореализации. В то же время популярность приобретает и образ «женщины-жонглера», одновременно справляющейся с ролью профессионала, жены, матери, хозяйки и просто очаровательной женщины (отметим, что образ business woman все же никуда не исчезает). Американская реклама как бы создана для женщины – профессионала, чьи профессиональные успехи зафиксированы в рекламных сообщениях. Здесь же можно говорить о высокой ценности материальных благ, сильной мотивацией к достижению, способности напряженно работать ради достижения поставленной цели. Отсюда прослеживается мотив стремления улучшить свою внешность во благо карьеры. Однако женский образ остается актуальным.

Люди по всему миру имеют одинаковые потребности, но эти потребности в различных культурах удовлетворяются по-разному. Поэтому плохой перевод может стать причиной неправильного послания. Образы, ассоциирующиеся с текстом на языке оригинала, могут искажаться или плохо переводиться другим языком. Если эти особенности невозможно передать на других языках, слова с двойным смыслом, сленг и национальный стиль должны быть учтены при переводе.

Список использованной литературы

1. Китайгородская М.В. , Розанова Н.Н. Современная городская коммуникация. Тенденции развития// Актуальные проблемы современной лингвистики. Учебное пособие. Составитель Л.Н. Чувилина: М.– 2007, 411с.
2. Медведева Е.В. Рекламный текст как переводческая проблема//Вестник Московского университета. Лингвистика и межкультурная коммуникация: М. – 2003, № 4. – С. 23 – 42.
- 3.Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация– Москва, 2000 . – 261с
4. <http://news.telelangue.com/ru/2011/10/hofstede-cultural-theory>

ҮШ ТІЛДІ БІЛУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аймуханова А.О.

ЖББО №52 Е.А.Букетов атындағы мектеп

Президенттің Қазақстан халқына 2006 жылғы 1 наурыздағы «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы. Қазақстан өз дамуындағы жаңа серпіліс жасау қарсаңында» атты Жолдауы біздің еліміздің «Қазақстан 2030» ұзақ мерзімдік Стратегиясына сәйкес ғана емес, сол тәрізді Қазақстанның он жылдық стратегиялық дамуына сай табысты дамып келе жатқанын растауымен бірге, біздің еліміз сапалық жаңа міндеттерді іске асыруға – «әлемдік рейтинг кестесінің жоғары бөлігіне іліккен елдер тобының ішінен орын алуға ұмтылуға» кіріскенін дәлелдейді.

Егер 2005 жылғы 18 ақпандағы Жолдауды, Н.Назарбаевтың одан кейінгі сөздерінде әлемдегі барынша бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына ену мақсатын белгілесе, мемлекет Басшысының жаңа Жолдауында басым бағыттар нақты анықталып, оған жетудің нақты міндеттері белгіленген. Жолдауда Президент дамыған елдердің арасында орын алуға мүмкіндік беретін басты негіздердің бірі:

Біз, қазақ халқының сан ғасырлық дәстүрін, тілі мен мәдениетін сақтап, түлете береміз. Сонымен қатар ұлтаралық және мәдениетаралық келісімді, біртұтас Қазақстан халқының ілгері дамуын қамтамасыз етеміз.

Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына 2012 жылғы 27 қаңтардағы Жолдауында біздің елге білім беру жүйесін жаңғырту барысында келесі шараларды жүзеге асыру маңызды екендігін атап өтті:

1. Оқыту жүйесіне қазіргі әдістемелерді және технологияны енгізу. Қазір халықаралық стандарттар негізінде Назарбаев университеті және зияткерлік мектептер ойдағыдай жұмыс істеуде, алдыңғы қатардағы кәсіби-техникалық білім беру мекемелерінің торабтары дамуда. Міндетті түрде бұлардың тәжірибесін бүкіл қазақстандық білім беру жүйесіне тарату, барлық білім беру мекемелерін олардың деңгейіне сай дайындау. Педагогикалық құрамның сапасын көтеру. Жастар үшін білім берудің қолжетімділігін кеңейту. Оларды әлеуметтік бейімделу үдерісінде білімі мен өнерін біріктіру. Оқыту үдерісінің тәрбие беру құрамасын күшейту. Келесідей құндылықты дамыту: отан сүйгіштік, мораль, мен адамгершілік нормасы, ұлтаралық келісу мен төзімділік, дене шынықтыру мен рухани даму, заңды тыңдау.

Президент ең басты құндылық пен артықшылықтардың бірі ретінде көп ұлттылық және көп тілділікті атап өтті. Мемлекеттік тіл, біздің Конституцияға сәйкес, қазақ тілі болып табылады. Мемлекеттік құрылымдардағы онымен қатар орыс тілі ресми пайдаланылады. Қазақ тілі жоспарлы дамыту орыс тіліне залалды болмауы керек.

Ұйымдарда тіл саясаты Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес және Қазақстан Республикасының заңнамасында жүзеге асырылады.

Барлық білім беру мекемелері, меншік түріне қарамастан, білім мен дамуын қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі, және білім берудің әрбір деңгейі бойынша мемлекеттік білім беру стандарттарына сәйкес орыс тілі және шет тілін оқуды қамтамасыз етуге тиіс.

Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына 2011 жылғы 27 Жолдауында көп тілді конфессиялы қоғамдағы бейбітшілік пен келісім – бұл сіздер мен біздің еңбегіміз. Қазақстандықтардың өзіміз өмір сүріп, елімізді жақсылықтарға бастап бара жатқан туған жерге атауын берген мемлекеттік қазақ тілін құрметпен және лайықты оқып үйрене бастағандығын атап өтудің өзі қуанышты. Мен қазіргі заманғы қазақстандық үшін үш тілді білу – әркімнің дербес табыстылығының міндетті шарты екендігін әрдайым айтып келемін. Сондықтан 2020 жылға қарай қазақ тілін меңгерген **95 %-ды** құрауы тиіс. Ағылшын тілін **20%-ды** құрауы тиіс деп есептеймін.

Тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының жобасы (бұдан әрі – Бағдарлама) әзірленді. Бағдарламаның басты мақсаты – Қазақстанда тұратын барлық этностар тілдерін сақтай отырып ұлт бірлігін нығайтудың маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілдің кеңінен қолданылуын қамтамасыз ететін үйлесімді тіл саясатын қалыптастыру. Бағдарламада айқындалған мақсаттарға жету үшін бірқатар бағыттар көзделген:

1. Қазақстанның барша азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеру жүйесін құру жөніндегі жұмысты ұйымдастыру бағамдалған.

2. Мемлекеттік тілді қолданудың абырой-беделін көтеру.

3. Қазақстандықтардың сөйлеу мәдениетін дамыту, қазақ тілінде жазуды жетілдіру және толерантты тілдік орта құру арқылы тіл мәдениетін жетілдіру шаралары белгіленген.

4. Қазақстандықтардың лингвистикалық капиталын дамыту шараларын іске асыру көзделеді. Ол үшін орыс тілінің функциясын сақтау, Қазақстанда тұратын этностар тілдерін оқып-үйрену және сақтау үшін қолайлы жағдай жасау, сондай-ақ ағылшын және басқа да шетел тілдерін оқып үйренуге қолайлы жағдай жасау шаралары қарастырылған.

Атақты жазушы Шыңғыс Айтматов айтқандай «Тіл – ұлттың тірегі». Адамзат мәдениетінің негізі – тілде. Кез келген ұлттың басты ерекшелігі – оның тілінде. Ұлттың жаны мен жүрегі, ары мен ұяты, қазынасы, атақ-абыройы тілге байланысты. Ана тілі – әр адамға ананың сүтімен, әлдиімен, бесік жырымен сіңіп, даритын ұлы күш. Осы күшті сақтап, дамытып, танытатын да халық. Тіл жоғалса, ұлт та жоғалатыны белгілі. Қазақ тілі – қазақ халқының ана тілі. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: «Қазақстан 2050 – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты халыққа жолдауында «Қазақ тілі – біздің рухани негізіміз. Біздің міндетіміз – оны барлық салада белсенді пайдалана отырып дамыту. Біз қазақ тілін жаңғыртуды жүргізуге тиіспіз» - дейді.

Бүгінгі XXI ғасыр техника заманы екені баршамызға аян. Техниканың, экономиканың тілі бұл – ағылшын тілі. Талай алпауыт елдердің мемлекеттік тіліне айналған ағылшын тілі бүгінде басты назарда. Әр оқушы өз ана тілімен қоса мемлекеттік тілді және ағылшын тілін жетік меңгерсе, бұл нағыз болашағы жарқын, бәсекеге қабілетті тұлға бола алатыны сөзсіз. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: «Қазір біз бабалырымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз. Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек» - деп, тіл үйренушілерге қолдау көрсетіп, мүмкіндіктер жасап отыр. Үш тілде оқыту – заман талабы. Жас ұрпақтың өз қабілеттерін танытуда, білім әлемінде еркін самғауына мүмкіндік берер бірден-бір жол. Үш тұғырлы тіл – өмір қажеттілігі. Халқымыз: «Жеті түрлі білім біл, жеті жұрттың тілін біл» - деп бекер айтпаған. Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін, экономика тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін көрсеткен еді. Үш тілді меңгеру – халықтыр достығына, мемлекетаралық сыйластыққа тәрбиелер, әлемдік деңгейге көтерілудің бірден бір жолы. Тарих беттерін парақтай отыра еліміздің басынан өткізген небір қиындықтарға қарап, тәуелсіздіктің құнын бағалай түседі екенсің. Өйткені тәуелсіздіктің астарында тұрмысы жақсы отбасы, ертеңгі күніне сенімі мол білімді жастары бар ел жатыр. Қазақстанның болашағы – тек қана білімді де білікті жастардың қолында. Сондықтан да әрбір жастың білім алып, ол білімін ел игілігі үшін жұмсауы – мемлекет алдындағы басты мақсаттарының бірі. «Адам баласы адам баласынан тек қана ақыл, ғылым, ар және мінез деген нәрселермен ғана озбақ. Онан басқа нәрселермен оздым ғой дегеннің бәрі де ақымақтық» демекші, қазіргі жастардың алдындағы мақсат – білікті маман иесі атану және Қазақстанды әлемдегі көшбасшы елдер қатарына қосу. Көптілді оқытудың келешегіне келетін болсам, тілдің ақпарат құралы екенін дәлелдеп қажеті жоқ сияқты. Әйтсе де адам баласы неғұрлым көп тіл білсе, ол білімді, көзі қарақты, кез келген ортаға бейімделген, өзге ұлт өкілдеріне сыйымды, тату-тәтті түсіністікпен өмір сүре алатыны хақ. Бұл тұрғыдан тіл-тек байланыс құралы ғана емес, адам өмірінің жақсы, бақытты болуының кілті. Қазіргі қазақ жері мен елінде ұлтаралық

татулық пен түсіністіктің қалыптасуына қазақ халқы түсіністікпен қарап, мемлекетіміз өзге ұлттар мен ұлыстардың тілі, діні, салт-дәстүрін сақтауына, дамытуына барынша мол мүмкіндіктер жасау арқылы қол жеткізіп отыр. Бұл жетістік ұлтымыздың болашағы, еліміздің қауіпсіздігіміздің кепілі.

Үштілділік - ол үш тілді де жетік меңгеру. Осы мәселелердің әрі қарай іске асуы, мектептің жүрегі - мұғалімдерге тікелей байланысты сияқты. Яғни, үш тұғырлықты білім беру - сөйлеу тілін дамыту тек ауызекі сөйлеу, мәтінмен жұмыс, оқу, сұраққа жауап беру, суретпен әңгіме құрастыру, тапсырмаларды ауызша орындаумен шектеліп қана қоймай, жақсы, жетік сөйлеу үшін сөйлесуді бір-бірімен байланыстырумен қатар, сауатты жаза білу де міндетті. Сабақта тиімді жұмыс түрлерінің жан-жақты орындалуы, ойластырылуы мұғалімнің біліктілігі мен әдістемелік шеберлігіне байланысты. Қазақ тілін жетік үйрету мақсатында қарым-қатынас орталарын қалыптастыруға қосымша орыс, қазақ тілдерінде ашық сабақ, тренинг, пікірталас, әңгіме, драма үйірмелер, интеллектуалды ойындар өткізу.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2006 жылғы 1 наурыз.
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 27 қаңтар.
3. Қазақстан Республикасының «Білім беру» Заңы . 5 бап.
4. Қазақ тілі мен әдебиеті. 10/2016(596).
5. Қазақ әдебиеті және мемлекеттік тіл. №7(87) (286)қыркүйек 2016 жыл.
6. Қазақ әдебиеті және мемлекеттік тіл. №3(83) наурыз 2016 жыл.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНДАҒЫ ЖАҢА ТӘСІЛДЕР

Оспанова Г.Ж., Дуанбекова С.М.

№68 МИББ кешені

XXI – ғасыр – дамудың жаңа кезеңі ақпараттық кезеңге толықтай көшіп келеді. Бұл кезең, компьютерлік техникамен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологияның ортасына айналып отыр. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтып кеткендей білім кеңістігін заманға сай ақпараттық технологиясыз елестету мүмкін емес. Жаңартылған білім беру мазмұнын жүзеге асыру кезеңінде жаңа ақпараттық коммуникациялық технологияны пайдаланудың тиімділігі: білім мазмұнының заман талабына сай болуы, бала өзін - өзі бағалай алуы, болашақта қажет білімді толығымен алуы, өз күшіне сенімді болуы [1].

Қазіргі кезде толғандыратын мәселелердің ең негізгісі – еліміздің болашағы. Еліміздің өркендеуіне жас ұрпақтың білімді де тәрбиелі болуы маңызды. Балабақшада баланың тұлғасы мен санасының қарқынды дамитын құнды кезең.

Ал мұндағы тәрбиеші тәрбиеленудің соңғы әдіс – тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген, психологиялық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан, нақты тәрбиелік қызмет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, ойшыл, шығармашыл, педагог – зерттеуші болуы қажет. Сол себепті балабақша педагогтарының кәсіби дамып өсуі жаңа техниканы меңгеру, рухани, адамгершілік және басқа да көптеген адами қаблеттің қалыптасуы, өзін – өзі дамыту басты мақсаттардың бірі болуы тиіс. Яғни, балабақшадағы оқу білім беруге арналған

инновациялық қызмет мектепке дейінгі білім беру ұйымдары педагогтарының кәсіби дамуының ең басты факторы болып отыр [2].

«Инновация» термині латын тілінен алынған. Ол «жаңарту, өзгерту» дегенді білдіреді. Инновация түінігі ХХІ ғасырда пайда болып, белгілі – бір мәдениеттің кейбір элементтерінің бірінен екіншісіне енгізу деген түсінік береді. Инновациялық технологиялар, әдістер арқылы баланың психологиясы мен педагогикасын терең білуде жетістіктерге жетуге көмектеседі.

Қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйымдарда инновациялық технологияны ендіруге көптеген күш жұмсалуда. Мектепке дейінгі ұйымдарда педагогтың негізгі міндеті: әдіс тәсілдерді дұрыс таңдау, жаңаша педагогикалық технологияларды дұрыс қолдана білу, жеке тұлғаның дұрыс дамытып, қалыптастыру.

ХХІ ғасыр білім мен ғылымның жаңа инновациялық технологияның дамыту маңызды мәселелерінің бірі болып отыр. Елбасымыздың «Қазақстан -2050» стратегиялық жолдауында «біз білім – ғылым – инновациялар үштігі билеген постиндустриялық әлемге қарай жылжып келеміз, біріншіден, бұл – уақыт, қазір инновация заманы, инновация ғасыры» деп атап көрсеткен болатын [3].

Мелс «Инновация –арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз» десе, Э.Роджерс «Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея» дейді. Бұдан Инновация – жаңаны көру, жаңаға кіріспе, жаңаға ену деп түсінік шығарамыз .

«Жаңа технологиялық сабақ педагогтың өз әдісін жаңартуға арналған емес, баланың пайдасына, қажеттілігіне арналу қажет, сонда ғана сапа болады» деп зерттеуші ғалым Ф.Янушкевич айтқандай жаңа инновациялық технологияны меңгертуге тәрбиешінің жан – жақтылығы мен білімі қажет. Ол үшін тәрбиеші;

- білімді, іскер, шебер;
- баламен ортақ тіл табыса алатын;
- жаңаша ойлау жүйесін меңгере алатын;
- педагогикалық өзгерістерге тез төселетін;
- педагогикалық үрдісте жүйелі жұмыс жүргізе алатын болуы керек.

Жаңа инновациялық технологияларды толық меңгерген тәрбиешіден білім алған бала: дүниетанымы, қабілеті жоғары, дарынды, өнерпаз, талантты, іздемпаз болмақ.

Жаңа педагогикалық технологияның оқу – тәрбие үрдісінде бірнеше түрі пайдаланылып жатыр:

- дамыта отырып оқыту (Л.Занков);
- триз әдісі;
- оза отырып оқыту (С.Лысенкова).

Инновациялық білім беру құралдарын мектепке дейінгі ұйымдарда қолданудың маңызы зор. Олар:

- саралап –деңгейлеп оқыту;
- Лысенкованың тірек сигналдары арқылы жеделдете оқыту;
- ізгілендіру технологиясы (баланың қабілет қызығушылығын дамыту, тәрбие негізі рөл атқарады, салауатты өмір салты, шығармашылыққа жетелеу);
- сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- модульдік оқыту технологиясы;
- ұжымдық оқыту технологиясы;
- Монтессорри технологиясы.

Инновациялық технологияларды пайдалану кезінде төменде көрсетілгендерге қол жеткізуге болады:

- білім кеңейтуге, тереңдетуге жағдай жасайды;
- ой идеясының ішкі астарына үңілуге, өзекті терең барлауға бағыттайды;
- мәселенің негізі түйінін табуға дағдыланады;
- белсенділігін дамытады, жаңалықты ашады, ізденеді;

- өзін –өзі басқарады.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «... егер технологияларды басқалардан алуға ғана сүйенетін болсақ, біз өзіміздің технологиялық артта қалушылығымызды сол күйінде тұмшалап, технологиялық және ғылыми тұрғыда дамыған елдерге тәуелсіздікте боламыз. Сондықтан бізге өз ғылымымызды дамыту керек» деген болатын.

Педагогикалық технологиядағы басты міндет – баланың танымдық әрекетін жандандыра отырып, педагогтың кәсіби қызметін жаңғыру арқылы алға қойылған мақсатқа толықтай жету. Технологиямен жұмыс жүргізу: оқып меңгеру; тәжірибеде қолдану; шығармашылық бағытта дамыту және нәтиже арқылы жүзеге асады. Менің де мектепке дейінгі ұйымда ағылшын тілі мұғалімі ретінде алға қойған мақсаттарым – балаларға білім берумен қатар өмірмен байланысты ұйымдастырып, баланың қызығуын, білімге құштарлығын арттыру. Әр ұйымдастырылған оқу қызметінде балаларды ойлануға, өздігінен ізденіс жасауға, ойын, ауызша, мәдениетті сөйлеуге баулаймын. Инновациялық білім беру құралдарына: аудио, видео, құралдар, компьютер, интерактивті тақта, интернет, мультимедиялық құрал, электрондық оқулықтар мен оқу әдістемелік кешенде, инновациялық сайт және т.б. жатады. Балабақшада мультимедиялық оқулықтарды кеңінен пайдаланады. Мультимедиялық оқулық арқылы тәрбиеші уақытты тиімді және ұтымды пайдалануға болады. Мектеп жасына дейінгі балаға мультимедиялық оқулықтар, слайд шоу, видео, электронды ойындар, электронды көрнекіліктер, электронды ойыншықтар, біріншіден, баланың қызығушылығын арттырады, екіншіден, зейін қойып көрумен қатар түсінбеген жерлерін қайта көруге мүмкіндік береді. Баланың зейіні әр түрлі әдемі түстерге, ойыншықтарға, әдемі суреттерге, әсемдікке әуес болады. Балабақшада ақпараттық технология құралдарын қолданудағы мақсат: баланың танымдық қызығушылығын қалыптастыру, балада танымдық қызығушылықтың болуы олардың оқу қызметіне белсенді, білімнің сапалы болуына жағымды мінез құлықтарын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі баланың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдау процестері тұрақсыз келеді. Балалар қолымен ұстап, көзімен көргенді ұнатады. Сол себепті мектепке дейінгі баланың оқу қызметінде көрнекілік, ойын технологиясын кеңінен қолданған жөн [4].

Қазіргі таңда, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында қолданатын педагогикалық технологияның бірнеше түріне тоқталсақ:

Ойын арқылы оқыту технологиясының мақсаты дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық, әлеуметтендірушілік мақсатқа жетелеу. Ойын арқылы айналадағы дүниені танып, өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңіп қана қоймай, олардың ұйымдастырушылық қабілеттерін қалыптастырады.

Проблемалық оқыту технологиясы – баланың танымдық және шығармашылық қабілеті дамиды, бала өз бетімен ізденуге үйретеді. Бала материалды сезім мүшелері арқылы ғана емес, оны өз өмірімен, еңбегімен байланыстырады.

Өздігінен дамыту технологиясы – мұнда бала жан –жақты дамып, бала санасындағы нәрселер мен ойлау әрекетін ұштастыру, дербестікке тәриелеу.

Деңгейлеп саралап оқыту технологиясы – әр баланы қабілеті мен мүмкіндігіне қарай саралап оқыту, топ ерекшеліктеріне сай оқыта отырып білімділікке, біліктілікке дағдыландыру.

Модульдік оқыту технологиясы – оқытудың тұтас технологиясын жобалау, баламен жүргізілетін жұмыстарда кездесетін қиыншылықтардың алдын алу және түзету жұмыстарының жүйесін құру.

Дамыта оқыту технологиясы – баланы оқыта отырып, белсенділікке, еңбек сүйгіштікке, адамгершілікке, еркіндікке, мақсатына жете білуге дамыту.

Монтессори технологиясы – Монтессори технологиясының негізгі принципі – бала өзін-өзі тәрбиелеуге, өз бетінше оқуға, өз бетінше дамуға жағдай жасау.

Мен ағылшын тілі сабағында мультимедиялық технологияны пайдалану арқылы оқу қызметін қызықты өткіземін. Онда біз компьютерді пайдалану арқылы сан алуан тапсырмаларды орындаймыз. Айта кетер болсақ: мазайкамен жұмыс істеу, қуыршақты

киіндіру, заттарды орындарына қою, көлеміне, пішініне қарай анықтау, әсемдеу, бояу, т.с.с. сонымен қоса заманауи электронды ойыншықтар, компьютер, электронды әліппе, электронды карточка, т.б. Электронды ойыншықтар арқылы баланың есту, көру, сезу, ойлау қабілеттерін, психологиясын, ой – өрісін дамытады.

Ақпараттық коммуникациялық технологияның көмегімен иллюстративтік көрнекіліктерді, ақпараттық видео роликтер, слайд, ертегілер көрсетемін, электронды ойыншықтар, сонымен қоса, электронды логикалық тапсырмалар беремін, ғажайып станға саяхат жасалады, электронды дыбыстар естіртемін, үштілділік компоненттерге арналған слайд шоулар көрсетудемін.

Заман ағымына сай ақпараттық технологияларды қолдану оң нәтижесін көрсетуде. Ұйымдастырылған оқу қызметінде жаңартылған білім беру мазмұнын жүзеге асыру жағдайларындағы жаңа тәсілдерді пайдалану баланың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, шығармашылық еңбек етуге, қисынды ойлау жүйесін қалыптастыруға жағдай жасайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. Жаңашыл педагогтар іс-тәжірибелері. – Алматы, 1991.
3. Назарбеков Н. "Қазақстан — 2030" Барлық қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы, Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы. Алматы: Білім, 1997ж
4. «Мектепке дейінгі білім берудің заманауи жүйесі: тәжірибесі, қазіргі жағдайдағы, мәселелері және даму бағыттары» атты II Халықаралық ғылыми –практикалық конференция. «Мектеп жасына дейінгі балаларға ағылшын тілінен білім беру үрдісі». Оспанова Г.Ж. 2016ж.

ВОСПИТАНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ, ФОРМИРОВАНИЕ ЧУВСТВА ПАТРИОТИЗМА И УВАЖЕНИЯ К НАРОДНОСТЯМ, ПРОЖИВАЮЩИМ НА ТЕРРИТОРИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН У ДЕТЕЙ 5-7 ЛЕТ, ЧЕРЕЗ ЗАНЯТИЯ ПО ЭТНОПЕДАГОГИКЕ

Ким Н.Н., Бочарникова Н.Г.

КТУ СОШ № 52 имени академика Е.А.Букетова

Современный мир удивляет нас своими техническими достижениями. Но он также принес человечеству большие страдания и неисчислимые жертвы. Многие конфликты, ставшие причиной войн и терроризма, носили национальную окраску. Создается впечатление, что не все люди понимают и уважают друг друга, не видят общечеловеческие идеалы и ценности.

Конечно, большая часть человеческого общества за мир и взаимопонимание. Они хотят видеть красоту, реализовывать свои творческие возможности, познавать мир и совершенствовать его. Для этого нужно содружество всех народов.

В нашем независимом государстве есть все объективные условия для формирования многонационального народа, единого в устремлениях и любви к своей Родине.

Большое значение имеет сплоченность всех граждан Казахстана.

Каждый человек – это своеобразный мир. Этнокультурное наследие каждого этноса нашей Республики это уникальный вклад в сокровищницу культуры страны.

Для обеспечения мира необходимо воспитание в каждом из нас не только межрасовой и межнациональной толерантности, но и искреннего интереса к культуре других народов.

Велика роль в развитии этнографии и краеведения нашей страны выдающегося ученого, писателя и педагога Ыбрая Алтынсарина. Он обратил особое внимание на богатейший народный источник – казахский фольклор. В работе с детства мы используем его нравоучительные рассказы «Отец и сын» (наказанная леность), «Чудесная трава» (прилежание), «Два товарища» (плохая дружба), «Чистый ручеек» (честность), а также сказки, былины, пословицы, которые соответствуют воспитательным целям.

Существенную роль в этом оказывает довольно молодая наука – этнопедагогика.

Впервые термин «этнопедагогика» был использован в 1972 году академиком Г.Н.Волковым.

Этнопедагогика представляет собой научный взгляд на воспитание таких нравственных качеств, как уважение к людям всех национальностей, чувства патриотизма, ответственности, долга, чести, совести, сопереживания, любви к своей Родине; анализирует социальный и педагогический процессы взаимосвязи педагогики с культурными традициями народов.

Этот предмет направлен на развитие личности, усваивающей социальные нормы и ценности.

На сегодняшний день этнопедагогика приобретает актуальное значение как в сфере национальной политики нашего государства, так и в сфере организации образования.

Воспитание подрастающего поколения для каждой нации является важным компонентом национальной культуры. Воспитание ребенка должно основываться сначала на культурно-исторических ценностях своей нации, а потом необходимо знакомство с традициями других народов. То есть от познания своего, родного, национального – к познанию многонационального, мирового.

Дошкольные и предшкольные организации играют незаменимую роль в качестве социально-культурного посредника между ребенком и обществом, между различными этническими группами, между поколениями, а также в обеспечении непрерывности существования национальной культуры в воспитательно-образовательной области.

Недавно в вариативную часть календарно-тематического плана дошкольных учреждений и предшколы был введен предмет этнопедагогика. Воспитатели изучили этнопедагогику как науку, познакомились с ее содержанием, но столкнулись с проблемой недостаточного количества методических рекомендаций для непосредственной работы с малышами.

В связи с этим мы решили разработать цикл занятий для детей 5-7 летнего возраста по данному направлению.

Конечно, эффективность этой работы с детьми будет зависеть от уровня исследовательской деятельности педагогов, направленной на сбор, анализ и обобщение традиционной культуры воспитания при общении с сотрудниками, детьми, родителями; самообразования, углубления знаний о национальной культуре, а также проектирования и планирования работы по использованию этнокультурного наследия, приобщения детей к фольклору, разработка игр, занятий краеведческого содержания.

В помощь педагогам для работы по ознакомлению наших детей с этнокультурным наследием, а также развитие у них первоначальных основ гражданственности и патриотизма в рамках кружковой работы мы разработали методическое пособие «Занятия по этнопедагогике для детей 5-7 лет», состоящее из 16 технологических карт. Целью данных занятий является обогащение знаний ребят о родной стране, ее территории; знакомство с областями, городами, народами, населяющими нашу Республику, а также с обычаями, традициями этих народов; углубление знаний детей о природе, достопримечательностях областей Республики Казахстан и основных профессиях людей, работающих в них; активизация словарного запаса детей; получение навыков использования карты нашей Республики. В ходе занятий детям будет показано как необъятен, могуч и красив наш Казахстан:

Казахстан – моя земля – дом гостеприимный.
Здесь родился, вырос я, край ты мой любимый.
Хоть всю Землю обойди – города и страны
Лучше края не найти - края Казахстана.

Необходимо прививать малышам чувство гордости, патриотизма, любви к своей Родине, родной земле, используя художественное слово:

Родная земля, молодая и древняя
Пою о тебе и тобою живу.
На север взгляну – вижу зелень деревьев,
На юг посмотрю – ветры сушат траву.
Есть у тебя и леса, и моря, и озера,
И синие глубины натуженных рек,
Бескрайние степи, высокие горы,
И я твой друг - твой Человек!

Мы так называем Казахстан, потому что здесь жили наши прадеды, сейчас живут наши деды, отцы и мы с вами. Все вокруг нас родное. Ни один человек не может жить без Родины. Об этом говорится в казахской народной пословице: «Человек без Родины своей, что без леса одинокий соловей».

Наша работа над методическим пособием началась с изучения, переработки и адаптации информации по культуре и быту различных народностей, проживающих в областных центрах нашей Республики с учетом возрастных особенностей детей. Затем содержание собранного материала было представлено вниманию ребят на вариативных занятиях по этнопедагогике и других видах деятельности.

На занятиях по развитию речи дети знакомились с пословицами, поговорками, загадками разных народов. На занятиях по драме инсценировали сказки, запоминали слова на других языках, которые имеют самые простые значения и используются в детской лексике. На занятиях по ознакомлению с окружающим миром и экологией знакомились с сезонными явлениями природы в разных климатических зонах, с бытом разных народов. На музыкальных занятиях в части «Слушание» включали произведения композиторов различных народов страны, проводили развлечение «Музыка – душа народа».

С ребятами мы участвовали в различных конкурсах рисунков краеведческой направленности на темы: «Родной край - люби и знай», «В семье единой», «Мы вместе со страной растем», делали коллажи из сказок различных народностей, проводили игры-путешествия.

Наряду с компьютерными презентациями, мы использовали игровое моделирование. Оно направлено на решение какой-либо проблемы в воображаемой ситуации, моделирующей реальную. Это очень интересный вид творческой деятельности для детей. Он позволяет ребенку стать активным участником решения какой-либо познавательной задачи, проживать созданную игровую ситуацию.

На следующем аналитическом этапе подвели итоги апробирования данных материалов в работе с воспитанниками. Результаты превзошли наши ожидания. Ребята с большим интересом изучали быт и культуру других народов, с удовольствием играли в подвижные игры, пели песни, участвовали в развлекательных мероприятиях, праздниках разных народов. Они быстро запоминали основные слова, речевые обороты на других языках, обычаи и традиции людей разных национальностей, с нетерпением ждали занятий по этнопедагогике, на которых они могли узнать много нового и увлекательно заниматься различными видами деятельности.

Из материалов данного методического пособия дети узнают, что наша страна делится на 14 областей, есть у нас 2 города республиканского значения – Астана и Алматы. В Казахстане живут люди разных национальностей. Их в нашей республике более 130. И все они живут в мире и согласии. У каждого народа свой быт, своя культура, свои традиции.

В содержание технологических карт включены подвижные игры разных народов, викторины, притчи, сказания, словесные игры. Например, «Закончи пословицу»:

«Одна у человека мать – одна и ...» (Родина)

«Тот герой, кто за Родину ...» (горой)

«Для Родины своей сил не ...» (жалей)

«Хороша всякая земля, а лучше всех земля ...» (своя)

«Береги землю родимую, как мать ...» (любимую)

Очень нравятся ребятам круги радости:

«В хоровод мы дружно вставим, руку дружбы всем протянем.

Ты кружись, наш хоровод, очень дружный здесь народ:

И казахи, и корейцы, чувашаи и латыши,

Русские, еврей, немцы, и у всех есть малыши.

В хоровод они встанут, песню дружбы все поют,

Веселятся и играют, никого не обижают»

Изучая каждую область Казахстана, ребята расширяют свои представления об обычаях, быте народов, проживающих на ее территории. Например, знакомя детей с Западно-Казахстанской областью, расширяем представления о культуре татарского народа, об устройстве домов, народном промысле, фольклоре и национальной кухне. Используем слайды, игры-имитации («Как у тети Фани»). Дети узнают блюда татарской кухни: лепешки - кабатма, блины – киймак, пирог с начинкой – бялиш; рассматривают украшения из металла, выполненные татарскими мастерами, принимаю участие в татарском весеннем празднике «Сабантуй» - «Праздник плуга» («сабан» - плуг, «туй» - праздник), слушают стихотворения А.Кулибиной «Сабантуй», народные мелодии.

Также ребята знакомятся с культурой и традициями узбекского, украинского, немецкого, уйгурского и других народностей, проживающих на территории нашей страны.

Таким образом, ведя планомерную систематическую работу в данном направлении, мы пришли к заключению, что воспитание и образование в нашем демократическом мире не могут существовать без этнопедагогики.

Это педагогика национального развития, этнического самовоспитания, создающая личность патриота с высокоразвитым чувством национальной гордости и человеческого достоинства. Она является важной конструкцией, созидательной, духовной силой в жизни нации. Самое надежное знакомство с любым из народов – осведомлённость в системе воспитания этого народа. Сердцевиной этнопедагогики, ее душой является любовь. Любовь к родным, близким, труду, культуре, народу, Родине. Обогащаясь знаниями по народной педагогике, мы сможем передать их детям, прочувствовать их суть и содержание до глубины души. А это очень важно, особенно сейчас.

Список литературы

1. Васильцова З.П. «Мудрые заповеди народной педагогики». Москва, 1990.
2. Волков Г.Н. «Этнопедагогика». Чебоксары, 1978.
3. Кожанова М.Б. «Регионально-этническая направленность воспитания как системообразующий фактор педагогического процесса в дошкольном учреждении». Диссертация доктора педагогических наук. Чебоксары, 2007.
4. Тихоново И.С. «Этнокультурное воспитание как основа для формирования патриотических чувств дошкольников». Сборник научно-методических статей / ред.кол. Е.Н. Киркина. Мордовский педагогический институт, Саранск, 2010.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Нургалиева О.А., Бабкина Т.Е., Шабанова Е.А.
КГУ средняя общеобразовательная школа №32

Концепция языковой политики Республики Казахстан определяет русский язык как основной источник информации по разным областям науки и техники, как средство коммуникации. Одной из важнейших задач современной образовательной политики является развитие государственного, казахского языка, сохранение и развитие русского, осуществление политики полиязычного образования.

В содержательном аспекте единицами полиязычного образования в условиях КГУ СОШ №32 г.Караганды являются строго языковые учебные дисциплины: казахский язык, русский язык и английский язык.

На уроках русского языка по учебникам В.К. Павленко, Г.В. Клыпа учебный материал даётся в готовом виде, у ребёнка идёт нагрузка на память. Большое количество детей при обучении по данным учебникам не могут применить свои знания на практике. У выпускников начальной школы куцые и стандартные сочинения. Учащиеся не привыкли свободно излагать свои мысли, они больше думают о том, как бы не допустить ошибку.

Поэтому, в течение трёх лет работаем над проблемой – «Формирование познавательной деятельности младших школьников на уроках русского языка».

Актуальность: 1. Необходимость формирования прочных знаний, умений и навыков через активизацию познавательной деятельности, общих способностей к самообучению, самоизменению и саморазвитию.

2. Переход учащихся из начальной школы в среднюю школу. Новые условия предъявляют более высокие требования к интеллектуальному и личностному развитию учащихся.

Цель: Формирование готовности к саморазвитию, к творческой деятельности, обеспечивающей интеграцию личности в национальную и мировую культуру.

Задачи: 1. Создание специальных условий работы на уроке, способствующих активизации каждого отдельного учащегося с целью формирования прочных знаний, умений и навыков.

2. Организация мысленного и практического действия учащихся в целях поиска и обоснования наиболее оптимальных вариантов разрешения учебной проблемы.

3. Формирование самостоятельной познавательной деятельности учащихся по разрешению проблемных ситуаций.

4. Развитие интенсивности мышления учащихся в результате поиска новых знаний и новых способов решения учебных задач.

Основные принципы:

- Использование новых подходов в обучении с учетом внедрения семи модулей программы
- Деятельностный подход
- Принцип психологической комфортности
- Принцип вариативности
- Принцип творчества (креативности)
- Принцип обратной связи
- Принцип сотворчества
- Принцип сотрудничества

- Индивидуально - дифференцированный подход

Третий-четвёртый класс представляет собой важный этап в системе языкового образования и речевого развития младших школьников. Центральное место на уроках русского языка отводим изучению таких основных речевых единиц, как слово, предложение, текст, причём, на качественно новом уровне владения этими единицами по сравнению со вторым, третьим классами. Происходит это потому, что осуществляется формирование синтаксических понятий (предложение, словосочетание), морфологических (имя существительное, имя прилагательное и др.), словообразовательных понятий (однокоренные слова, корень, приставка, суффикс, окончание). Важно то, что учащиеся познают существенные признаки понятий, учатся устанавливать связи между ними и между понятиями. Значим и тот факт, что сам процесс усвоения понятий является одновременно процессом речевого и умственного развития учащихся. Развиваются умения анализировать, сравнивать, классифицировать и синтезировать языковой материал, применять его в речевой практике.

К окончанию обучения в начальной школе стараемся значительно усложнить содержательную сторону обучения (чему учить?) и изменяем, в соответствии с требованиями Госстандарта, операционную сторону (как обучать? как учиться?), которые между собой тесно взаимодействуют. Постоянно раскрываем учащимся и мотивационную сторону обучения (для чего, с какой целью изучается тот или иной материал). Таким образом, к концу обучения мотивационная сторона становится более осознаваемой учащимися.

Глубокой работой над речевыми единицами стараемся повысить уровень речевого общения учащихся, учим грамматически правильно и стилистически точно выражать свои мысли. Конечным результатом изучения языка является применение изучаемых языковых знаний в речевой практике, т.е. в процессе общения (коммуникации).

Большое внимание уделяем организации и проведению разнообразных видов самостоятельной работы. В условиях развивающего обучения самостоятельная деятельность – необходимое условие формирования учебной деятельности. Самостоятельная работа – одно из важнейших средств развития мышления и речи учащихся, усвоения учебного материала, закрепления и проверки знаний, создания основы для развития интереса. Эффективность самостоятельной работы учащихся прямо зависит от условий, обеспечивающих организацию и планирование, управление и контроль за системой самостоятельных работ:

- ✓ Прежде всего, это создание дружелюбной, доверительной атмосферы в классе.

- ✓ Гибкость методики. Не следует загонять мысли детей, их поиск в заранее очерченные рамки рассуждений. Каждая высказанная учениками мысль должна использоваться на уроке: и в неверном ответе можно найти рациональное зерно.

- ✓ Участие всех детей (как сильных, так и слабых) в общей работе. Если на первом плане постоянно будут сильные, хорошо подготовленные дети, слабые обречены на пассивное выслушивание и запоминание чужих мыслей.

При проведении самостоятельных работ целью работы считаем:

- продвижение в развитии обучаемых;
- продуктивная деятельность детей в процессе выполнения предлагаемых заданий.

К продуктивным (творческим) заданиям относятся упражнения, отличающиеся от стандартных. Ученикам приходится применять знания в изменённой или новой, незнакомой ситуации, осуществлять более сложные мыслительные действия (например, поисковые, преобразующие), создавать новый продукт (составлять предложения, текст и т.п.). В процессе работы над продуктивными заданиями школьники приобретают опыт творческой деятельности. Данная работа развивает творческие способности детей, воспитывает волю, внимание, настойчивость в достижении поставленной цели, прививает им вкус к поиску, к самостоятельным открытиям. В связи с этим, изучили и внедряем в работу новый подход к организации самостоятельной работы. Учитывая то, что дети в классе имеют разный потенциал, разный запас знаний и то, что каждый из них должен работать на уроке с

интересом, нами были подобраны посильные для каждой группы учащихся задания. Они подбирались так, что при единой познавательной цели и общем содержании они отличались разной степенью трудности, т.е. задания составлены таким образом, чтобы к достижению единой цели учащиеся шли разными путями: 1 уровень заданий – базовый; 2 уровень – уровень повышенной сложности; 3 уровень – творческий.

При выполнении самостоятельной работы учащиеся выступают в роли субъекта познавательной деятельности, проявляют инициативность (выбор уровня и т.д.), самостоятельность в усвоении ЗУНов, в развитии мышления, речи, памяти, творческого воображения.

Данная работа по обучению учащихся обусловлена стремлением создать более благоприятные условия для гуманизации образования, творческого развития каждого ученика с учётом его индивидуальных способностей и интересов; направлена на реализацию проблемы МО учителей начальных классов.

Помимо поуровневой организации самостоятельной работы, в учебном процессе используем и другие инновационные формы: многоуровневые вопросы, тестирование, стратегии критического мышления, приёмы и формы работы в соответствии с принципами развивающего обучения: принцип учебной деятельности; повышение теоретического уровня содержания образования.

Существует множество приёмов активизации познавательной деятельности, через которые формируются ключевые компетентности младших школьников: компетентность разрешения проблем и самоменеджмента, коммуникативная и информационная компетентность.

Активные методы обучения (АМО) — это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Использование АМО — это качественное управление познавательной активностью учащихся через деятельность, проблемные ситуации, а также групповую и парную работу, творческие и деловые игры, драматизацию, дискуссии, метод проектов и т.д. Все эти методы направлены на развитие познавательной, мыслительной активности, которая в свою очередь направлена на отработку, обогащение знаний каждого учащегося, развитие его функциональной грамотности.

Начальная школа занимает особое место в развитии ребенка. В жизнь ученика входит учебная деятельность, и она становится главной. Учителям начальных классов необходимо научить детей «добывать» знания в самостоятельном поиске, уметь анализировать, контролировать и оценивать свою работу и работу одноклассников, представлять доказательное решение, уметь признавать ошибки и исправлять их, уметь сотрудничать. Все более значимым становится приобретение учащимися знаний в самостоятельном поиске. Цель учителя не в том, чтобы ученик знал как можно больше, а в том, чтобы он умел действовать и решал проблемы в любых ситуациях.

Приоритетные средства для этого – культура речи и культура общения. Эту проблему можно решить через учебный диалог. На современном этапе, диалогу на уроке отводится главная роль. Ученик становится не пассивным слушателем, а активным участником учебного процесса.

Ученики начальных классов, часто испытывают трудности в общении на уроке, не умеют слушать друг друга, стесняются выражать открыто свои мысли, не умеют тактично поправлять, не умеют задавать вопросы, дополнять ответы одноклассников. Поэтому диалогическую речь необходимо развивать на каждом уроке будь то русский язык, математика, познание мира, литературное чтение. Для этого в своей работе стараемся использовать методы и приемы диалогического обучения.

Диалоговое обучение - это интерактивное обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие ученик – учитель, ученик – ученик. По нашим наблюдениям взаимодействие ученика в паре и в группе при диалоговом обучении наиболее плодотворно влияет на понимание и сознание ученика. Ученики легче обучаются в случае, когда имеется

возможность диалога с другим, более знающим, в роли которых могут выступать одноклассники или учитель.

При этом роль учителя: дает высказаться, управляет темой разговора; уместностью и правильностью того, что говорят ученики и тем, когда и как ученики могут говорить.

Если учащиеся работают в группе или в паре, они вынуждены вести друг с другом беседу без вмешательства учителя. Вопрос возникает в том, как эта беседа будет организована.

Обучение диалогу происходит через кумулятивную и исследовательскую беседы.

Кумулятивная беседа, это беседа в которой каждый принимает участие и соглашается с тем, что говорят другие. Такая беседа используется для обмена знаниями, но участники беседы терпимы по отношению к идеям других. Идеи повторяются и разрабатываются, но не всегда тщательно оцениваются. В исследовательской беседе, каждый предлагает уместную информацию. Идеи каждого расцениваются как полезные, но проходят тщательную оценку. Участники задают друг другу вопросы, спрашивают и обосновывают то, что сказано; таким образом, обоснование «прослеживается» в беседе. Участники группы стремятся достичь согласия (хотя важен не факт достижения согласия, а стремление к нему).

В свою очередь типы бесед строятся на поставленных вопросах, которые ориентированы на развитие критического мышления и оценку степени понимания обсуждаемого материала.

Тип вопроса определяется в зависимости от возрастных особенностей учащихся и их потребностей. Для кумулятивной беседы ставится вопрос низкого порядка, для исследовательской – вопрос высокого порядка.

Как это происходит на практике? Например: при изучении новой темы на этапе вызова ставится вопрос «Что такое местоимение?», сначала учащиеся его обсуждают в паре, затем в малой группе, приходят к одному общему выводу и выдают его в виде кластера.

Это заставляет их анализировать собственные знания, определять их уровень, понимать, что к тому, что ему известно будут добавлены новые знания. Тем самым знание становится прочным. Таким образом, помогая учащимся реконструировать предыдущие знания и представления, стараемся заложить основы для того, чтобы достичь долгосрочного понимания новой информации.

На этом же уроке учащиеся самостоятельно определяли тему и цели урока по опорным словам. Самостоятельное определение темы и цели урока способствовало саморегуляции учащихся. Мы считаем, что цель, поставленная самостоятельно учащимся, более сильна, чем цель, навязанная извне.

Для того, чтобы состоялась исследовательская беседа, учащимся ставится вопрос высокого порядка, предполагающий несколько идей или вариантов, задача учащихся – предложить, доказать и сделать вывод. В малой группе ставится вопрос, ответив на который, нужно провести классификацию, выявить закономерность, представить результат. В большой группе ставится вопрос, ответив на который нужно сравнить, сделать выводы и представить результат.

Например: «На основе данных примеров сделайте вывод: когда пишется ь знак на конце имен существительных после шипящих». Учащиеся, работая в группе, предлагают свои доводы, совместно выбирают наиболее правильный, по общему мнению, и представляют его.

Алгоритм исследования:

1. Прочитайте слова.
2. Определите, на какие группы можно распределить слова?
3. Чем отличаются написания слов в группах.
4. Сделайте вывод. Сформулируйте правило.

Слова: Мяч, речь, ключ, лещ, вещь, молодёжь, карандаш, уж, ночь.

Таким образом, через диалог подводим детей к самостоятельному открытию новых знаний. Диалог состоялся между всеми участниками учебного процесса: учитель-ученик, ученик-ученик, в результате чего и происходит формирование ключевых компетенций.

Наблюдая за тем, как проходили обсуждения в группах на начальном этапе нашей работы, мы увидели проблему в том, что ученики не могут правильно и логически построить свою беседу. Возникает вопрос: как им помочь?

Для решения этой проблемы нами были предложены учащимся «Разговорные карточки», которые помогли бы им правильно формулировать вслух свои мысли. В карточке даётся начало фразы или вопрос.

Например:

Почему вы так думаете?

Давайте подумаем...

Давайте сравним варианты ...

Какие идеи ещё есть? Я думаю ...

Я согласен с тем, что ...

Я не согласен, потому что ...

Я считаю, что ...

Важное место в обучении диалогу занимает постановка вопросов и их формулировка. Поэтому формулируем вопросы на уроках не только мы, но и сами учащиеся.

И эта работа даёт определённый результат.

Исходя из выше сказанного, можно сделать вывод, что такая работа:

- позволяет ученикам выражать свое понимание темы;
- помогает им осознавать, что у людей могут быть разные идеи;
- содействует аргументированию учениками своих идей;
- помогает учителям понять, на какой стадии находятся их ученики в процессе своего обучения.

В дальнейшем такие умения позволят перейти к такому виду бесед, как беседы-дебаты, в которых существует большое расхождение во мнениях и каждый приходит к своему решению, предпринимается небольшое число попыток объединить ресурсы, а общение часто происходит по типу «Да, это так!» – «Нет, не так!».

На наших уроках диалоговое обучение проходит сквозь использование методов и приемов критического мышления. В ходе диалогового обучения учащиеся учатся критически мыслить, решать сложные проблемы на основе соответствующей информации, принимать продуманные решения, общаться.

Из опыта работы можно отметить как положительные результаты, так и трудности, связанные с организацией диалогового обучения

Трудности: небольшой опыт самостоятельной работы у учащихся; речевой барьер; низкий уровень когнитивных способностей.

Положительные моменты: самостоятельное обучение в паре; совместное обучение в группе; критическое осмысливание проблемы.

Работая в группе и самостоятельно добывая знания, у детей возрастает глубина понимания учебного материала, повышается познавательная активность и творческая самостоятельность. Меняется характер взаимоотношений между детьми, укрепляется дружба в классе, дети лучше понимают друг друга и самих себя, растёт самокритичность, они точнее оценивают свои возможности, лучше себя контролируют.

Данная работа свидетельствует о том, что удалось значительно повысить мотивацию учащихся к обучению, сформировать у них познавательную активность, привить навыки творческой деятельности. В перспективе дальнейшей деятельности лежит более углубленное изучение инновационных технологий, способствующих развитию детского творчества, расширение круга участия учеников в различных конкурсах. А так же наблюдать, фиксировать наблюдения, изучать факты, жизненные события, всячески поощрять и поддерживать самостоятельные творческие задумки и начинания учеников.

Литература

1. Архипова Е.В. «Основы методики развития речи учащихся», М.: Вербум, 2004.- 192с.

2. Узорова О.В., Нефёдова Е.А. Справочное пособие по русскому языку для начальной школы/Уроки русского языка.- К.: ГИППВ, 1999, 272с.

ЭКОНОМИКА МАМАНДЫҒЫ СТУДЕНТТЕРІН КӘСІБИ ШЕТ ТІЛІНЕ ОҚЫТУ

Бейсенбаева Б.А., Ихсанова Б.С., Айтбаев Ә.Б.

Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

№65 орта мектеп, Астана қ-сы

Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі- жоғары мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады.

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Жас маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ. Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын (мәдениет және тілдік құқықтарын қоса) мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеалын жасау үшін басқа адамдармен, қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Елбасымыздың Қазақстан халқына арнаған —Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан атты Жолдауында — «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын жүзеге асыруды ұсына отырып, қазақ елін әлемдегі үш тілді қатар тұтынатын білімді де білікті ел ретінде танытуымыз қажет екенін және мемлекеттік тіл – қазақ тілі, ұлтаралық қарым-қатынас тілі – орыс тілі мен жаһандық экономикаға табысты кірігу тілі – ағылшын тілі болуы тиіс екенін ерекше атап көрсеткен. —Үштұғырлық үш тілді қамтығанымен, мәдени жобаны іске асыру барысында қазақ тіліне мемлекеттік тіл мәртебесіне сай басымдық бағыт беріледі. Осы ретте қазақ тілінің қолданылу аясын одан әрі кеңейту және конституциялық мәртебесіне сәйкес

қоғамдағы рәлін нығайтуға, еліміздің барлық азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеруіне қажетті барлық материалдық-техникалық жағдайларды жасауға аса көңіл бөліну керек. [1] Біздің ойымызша, әрбір қазақстандықтың қазақ тілінің тек қазақтардың ана тілі ғана емес, әрқайсысымыздың мемлекеттік тіліміз, мемлекетіміздің мемлекеттілігінің негізгі белгісінің бірі, болашағымыздың тілі екенін түсінетін кез келді. Сондықтан да оны мемлекеттік саясаттың негізгі бағыты ретінде іске асырып, барынша дамытуға атсалысуымыз керек. Қазақстанда тілдердің үштұғырлығы жобасы жүзеге асырылып жатыр. Осы жоба аясында қазақ, орыс және ағылшын тілдерін үйренуге жағдайлар жасалуда. Бұл жобаның еліміздің әлемнің бәсекеге қабілетті елдерінің қатарына қосылуға үлкен мүмкіндік беретіні сөзсіз. Сонымен бірге, осы ретте халықтың біраз бөлігі еліміздің мемлекеттік тілі – қазақ тілі екендігін білу шарт. Көптілділік — заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр алуан әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің барлық ерекшеліктерін және құндылықтарын сезінуге болады. Көптілді оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі — өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу. Бүгінгі Қазақстанға технологиялық ғылыми, медицина, экономика және басқа да салаларда жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар даярлау қажеттілігі туындап отыр.

Қазіргі жаһандану заманында қоғам түрлі маман иелерін дайындау саласында жаңа тұрғыларды талап етіп отыр. Жоғары оқу орнының бітірушілері тек өз саласында ғана жақсы білім алып қоймай, сонымен қатар мобильді, белсенді және шет тілін жетік меңгерген болуы қажет, айта кететін жайт қарапайым тұрмыстық жағдайда емес, кәсіби деңгейде игеруі шарт. Сондықтан көптілді білім берудің мақсаты: әлем бірлестігінің жағдайында бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны дамыту. Ал күтілетін нәтиже: көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға.

Тілдік емес мамандық бойынша оқитын студенттерге шет тілін оқытудың мақсаты болашақ кәсіби іс-әрекетінде тілді тәжірибе жүзінде толыққанды қолдана алатындай дәрежеге жету болып табылады. Кәсіби-бағытта оқыту тек оқу материалы мазмұнының кәсіби-бағыттылығын ғана емес, оған қоса кәсіби біліктілікті қалыптастыратын кәсіби-бағыттағы іс-әрекетті де қарастырады. Қазіргі заманғы бітірушіге кәсіби мәтіндерді жай ғана оқып, аудару жеткіліксіз, ол түрлі қарым-қатынас ортасынды шет тілін қолдана алуы қажет. Кәсіби-бағыттағы қарым-қатынас ресми және бейресми жағдайларда, шет елдік әріптестермен пікір алмасу, жиналыстарда, конференцияларда, ұжымдық талқылау кезінде сөз сөйлеу, ресми хат жазу түрінде жүзеге асуы мүмкін. Сондықтан шет тілін оқыту мазмұны кәсіби және қарым-қатынасқа бағытталған болуы керек. Тілдік емес мамандықтарда оқитын студенттерге шет тілін оқыту мақсатын нақты анықтау қажет. Студенттердің пәнге қызығушылығы олар алған білімдерінің қолдану аясын нақты білген жағдайда, сол білім мен біліктерінің болашақта қандай болмасын кәсіп саласында жетістікке жетуіне септігін тигізетініне көзі жеткен жағдайда ғана артады.

Кәсіби-бағыттағы оқыту шет тілі мен профильдік пәндерді интеграциялауды, оқу материалы мазмұнын мұқият таңдауды қажет етеді. Оқу материалы қай кәсіп саласы болмасын, сол сала бойынша соңғы жетістіктерге бағытталған, өз кезегінде білім алушылардың кәсіби қызығушылығына қатысты ғылыми жаңалықтарды бейнелейтін, оларға кәсіби өсуге мүмкіндік беретіндей болуы шарт [3].

Кәсіби-бағыттағы шет тілін оқыту келесі міндеттерді шешуге бағытталуы керек:

– Сөйлеу іс-әрекеті түрлері (айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым) бойынша коммуникативтік қабілетті дамыту. Диалог жүргізу дағдыларын табысты меңгерудің негізі әр

түрлі тақырыптарға сұхбат жүргізе алу қабілетінде, кәсіби түрде ақпарат алмаса алуда жатыр. Монолог түрінде сөйлеу жарыссөзде өз ойын еркін білдіре алуды, белгілі тақырып бойынша көпшілік алдында сөз сөйлей алу қабілетін ұсынады. Тыңдалымды оқытудың мақсаты сұхбаттасушының шет тілінде білдірген ойын түсініп, қабылдай алуында. Ал оқылымға үйретудің соңғы нәтижесі түрлі жанрдағы басылымдарды, соның ішінде кәсіби әдебиетті оқи алу қабілетінде болып отыр. Жазылымға үйретудің мақсатына оқығанға пікір жаза алу, аудару, іскерлік хат жаза алу, келісім жасай алу қабілетін арттыру жатады [3].

– Белгілі бір тілдік білімді меңгеру (фонетикалық құбылыс, грамматикалық формалар, сөз туындау ережелері, лексикалық бірлік жайлы білімдер). Бұл тілдік білім оқыту үдерісінің барлық кезеңінде меңгеріледі, себебі әр қарым-қатынас тақырыбы мен жағдайы белгілі бір тілдік және сөйлеу құрал-дарымен байланысты.

– Әлеуметтік-мәдени білімді қалыптастыру. Бұл білім алушыларға оқып отырған тілде сөйлеуші ұлттың мәдениетімен танысып, шет тілдік ортаға бейімделуге, қарым-қатынас барысында кездесетін түсінбеушіліктен құтылуға көмектеседі.

– Белгілі бір кәсіби лексикалық бірлік жүйесін, кәсіби (экономикалық) терминдерді шет тілінде меңгеру. Кәсіби тілді оқу болашақ маманға қажетті көп мөлшерде терминдерді, кәсіби ұғымдарды меңгеруді талап етеді. Дегенмен жоғары оқу орнында шет тілін оқытуға арналған уақыт барысында барлық кәсіби терминдерді оқып меңгеру мүмкін емес. Сол себепті студенттердің кәсіби сөздіктермен, глоссарийлермен, анықтамалық нұсқаулықтармен жұмыс істеу қабілетін дамыту маңызды болып табылады.

Шет тілін кәсіби-бағытта оқытудың негізі оның кәсіби пәндермен қосымша кәсіби білім мен жеке тұлғаның кәсіби қасиеттерін қалыптастыру мақсатында интеграциялануында жатыр. Міне осы жерде жоғары оқу орындарында мұндай оқытуды жүзеге асыруда қиындықтар туындайды. Шет тілін оқытатын оқытушылардың лингвистикалық және педагогикалық білімі болғанымен, оларда оқытып отырған мамандық бойынша (экономикалық) кәсіби білімі жоқ. Осыған орай оқытушылар психологиялық, лингвистикалық, әдістемелік қиындықтарға тап болады. Сонымен қатар қазіргі заманғы оқулықтар мен оқу құралдарының болмауы тағы бір мәселе. Бұл оқытуда да, үйренуде де ыңғайсыздық пен қиындықтар туғызады.

Сөзсіз кәсіби-бағыттағы шет тілінің оқытушысы мамандықтың негізін, базалық кәсіптік лексикасын меңгеріп, кәсіби терминологияға бағытталуы қажет. Себебі кәсіби даярсыздық мәтіндерді бұрыс аударуға, ақпараттың мазмұнын толық аша алмауына ықпал етеді.

Бұл қиындықтарды шешудің бірнеше жолдары бар:

– сабақ барысында экономика мамандығына қатысты негізгі ұғымдарды қамтитын материалдарды пайдалану;

– шет тілі сабағында студенттер өз мамандықтары бойынша теориялық алған білімдерін практикалық мәселелерді шешуде қолдана алатындай жағдай туғызу;

– студенттерге мәлім, бірақ басқа қырынан ұсынылған материалдарды қолдану;

– сабаққа дайындалу барысында және сабақ үстінде («командалық оқыту») кәсіби пән оқытушы-ларының көмегін пайдалану.

Оқытушы қандай әдіс қолданса да, одан мамандық бойынша кәсіби біліммен қарулану, оқыту үрдісін жетілдіру, студенттердің алған білімін шет тілі саласында, кәсіби жүйеде тәжірибе жүзінде қолдана алуына қызығушылық таныту, кәсібилік, оқыту барысында шығармашылық тұрғы талап етіледі.

Жоғарыда айтылған мәселелерге орай кәсіби-бағыттағы шет тілін оқытудың теориясын жасауда М.В. Ляховицкийдің қосқан үлесі орасан зор. Ол шет тілін оқытуда оқу материалының кәсіби-бағыттылық ұстанымының негізін қалаған. Ғалым келесі бағыттарды анықтап көрсетті:

– арнайы кәсіби мәтіндермен жұмыс істеу;

– ауызекі сөйлеуді дамытуға арналған кәсіби тақырыптарды оқу;

– сәйкес мамандыққа қатысты сөздік қорын дамыту;

– білім алушыларға арналған грамматикалық және лексикалық материалдарды игеруге арналған оқу құралын құрастыру [4].

Тілдер оқытылмайтын оқу орнында кәсіптік-бағытта шет тілін оқыту келесідей компоненттерді енгізеді, атап айтсақ мамандықты игерудегі тіл құралы және кәсіби қарым-қатынас орнату. Шет тілін оқыту тәсілі жөнінде айта келе, ең алдымен әлеуметтік қоғамда тілге сұраныс қандай деген сұраққа тоқтала кеткен жөн сияқты. Е.И. Соловова пікірі бойынша: бұрынғы кездері шет тілін оқыту экономикалық, саяси, халықаралық байланыс сипаттарымен ерекшеленсе, қазіргі таңда халықаралық ғылыми, техникалық және мәдени бірлестіктер тұрғысынан қаралмақ. Сонымен қатар дамыған технологиялар жүйесімен негізгі мәселелер шешілмек. Яғни шет тілін жетік меңгерген кезде ғана заманауи бәсекелестікке бейім тұра аламыз. Болашақ маманның кәсіби біліктілігіндегі шет тілін меңгеру қабілетін оның құралы ретінде қарастыра келіп, Е.В. Рощина: кәсіби-бағытта тілді оқыту кезінде екі бағыттағы байланыс орнайды деп атап көрсеткен, яғни студенттің арнайы білім алуға деген құлшынысы мен тілді жетік меңгеру қабілеті. Оның ойынша: шет тілі, шет тілін оқытпайтын жоғары оқу орындарындағы кәсіби және әлеуметтік бағыттың таптырмас құралы болмақ. Автордың пікірі бойынша осы жүйені жүзеге асыру үшін келесідей талаптар орындалғаны жөн:

- өзге тілде сөйлеу мәнерінің мақсатын нақты анықтап алу;
 - осы саланың әлеуметтік және кәсіби бағытын білу;
 - жеке тапсырмалар беру арқылы студенттің қабілетін білу;
 - жекеленген тапсырмалар кезінде студенттердің қабілетін дамыту;
- оқыту ортасында жанға жайлы, жағымды психологиялық орта қалыптастыру [5].

Е.А. Шатурнаяның пікірі бойынша келесідей талаптарды орындағанда ғана кәсіби-бағытта білім беру және дамыту жоғары деңгейде болмақ. Яғни:

- егер біз осы үрдісті жеке тұлғалық негізде құрсак;
- егер шет тілін оқытудың кәсіби-бағыттылық мәні ситуативті-тематикалық негізде құралса;
- егер оқыту негізінде аутентивті материалдар қолданылса.

Кәсіби шет тілін ауызша оқыту барысында кәсіби қарым-қатынастың сөйлесу үрдісі жүзеге асырылады. Сондықтан оқу үрдісінде типтік жағдайлар ескерілуі қажет. Өйткені олар кәсіби байланыстарға ғана тән болмақ. Олар мотивациялық қажеттіліктерді шет тілдік қарым-қатынас жасауда қолданылады, сондықтан шет тілін кәсіби-бағытта оқыту кезінде тек қана эффективті тиімді түрлерді қарастырып қана қоймай, тәжірибе ретінде әртүрлі тілдік оқу, сөйлесу шараларды, рөлдік ойындарды қолданған жөн. Ол кәсіби шет тілді ортаның имитациясын арттырады. Сонымен қатар шет тілдік қарым-қатынас жасауда студенттің мотивациясын жігерлендіреді. Осындай әдістерден кейін ғана сөйлесу түрлері мен сөйлесу мәнеріндегі тактикалар қалыптасады. Е.А. Шатурнаяның пікірі бойынша оқыту келесідей принциптер негізінде қалыптасуы қажет:

- этап бойынша, яғни студент ең алдымен оқу- сөйлесу жаттығуларын орындау, ал одан кейін рөлдік ойындарға бет бұруы қажет;
- оқу сипатының белсенділігі, жан-жақтылығы, ситуативті-тематикалық оқу үрдістерінің қалыптасуы;
- оқудың кәсіби бағдары, пән аралық координациялар, мотивациялар, мәдени аралық қарым-қатынастар;
- студенттің жеке-психологиялық ерекшеліктерін ескеру [6].

Жоғарыда аталған тұжырымдарды орындай келе студент келесідей қабілеттерін көрсете алады:

- берілген жағдайда адекватты сөйлеу түрлерін таңдап, қолдану;
- кәсіби тақырыптарда әңгіме жүргізу, жұптасып, топ болып жұмыс жасап, өз ойларын еркін жеткізу;
- әңгімелесу жағдайында әріптесін тыңдай білу, оның коммуникативтілігін түсіну, сөйлесу барысында байланыс мақсатына қол жеткізу.

Кәсіби-бағыттағы оқыту аясында студенттің шет тілін меңгеру қабілетін келесідей критерийлер арқылы білуге болады:

- кәсіби тілдік білімді меңгеру (грамматикалық құрылымдарды білу, лексикалық терминдерді меңгеру);
- кәсіби сөйлесу қарым-қатынасына дайындығы (кәсіби-бағыттағы лексиканың барлық түрлерін білу, өз ойын барлық тіл құралдары арқылы жеткізе білу);
- шығармашылық кәсіби деңгейге дайындығы (мотивация, оқушының танымдық және шығарма-шылық белсенділігі).

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейге көтерілуіміз керек. Студенттердің жыл бойы халықаралық жобаларға қатысуын қадағалау, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарды нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Призендеті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы. Астана, 2007ж.
2. Алметова Н.Ш., Касенова Р.К. Многоязычное обучение в школах Казахстана: опыт, проблемы и решения // Педагогика, №5, 2011г. С.117-122
3. Поляков О.Г. Профильно-ориентированное обучение английскому языку и лингвистические факторы, влияющие на проектирование курса. Иностранные языки в школе 2004. №2.
4. Ляховицкий М.В. Технические средства в обучении иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1981.
5. Рощина Е.В. Университет оқыту жүйесіндегі шет тілінің оқу пәні ретіндегі функциялары. Арнайы емес факультеттердегі шет тілдері: ЖОО аралық жинақ. – Ленинград баспасы, 1978.
6. Шатурная Е.А. Автореферат. Ауызша шет тілін үйрету әдістемесінде оқу-сөйлесу, рөлдік ойындар қолдану:ағылшын тілі, тіл оқытпайтын ЖОО, мамандық 080504 «Мемлекеттік және муниципалдық басқару».

КӨПТІЛДІЛІК – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Рахимжанова А.Х., Талюкенова Қ.А.

*№68 мектеп-интернат-бала бақша жалпы білім беру кешені
Қарағанды қаласы*

Өркениетті қоғамда «Тіл – адамзаттың баға жетпес құндылығы». «Тегінде адам бір – бірінен ақыл, білім, ар, мінез қасиеттерімен озады» деген ұлы ақын Абай сөзі қай заманда да өз мәнін жоймайды. Сондықтанда болар, білім беру жүйесін дамыту басты бағыт болып саналады. Еліміздің «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шет тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуі тиіс» деп көрсетілген [1].

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың 2007 жылғы 28 ақпандағы Қазақстан халқына «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында «Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» екендігін атап көрсеткен болатын [2]. Көптілділік - заман талабы. Көптілді

меңгеру – мелекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдени қарым-қатынастардың аса маңызды құралы. Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым – қатынасы артып отырған шақта көптілді еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару – мұғалімдердің қазіргі кездегі міндеті. Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнерінен жоғары бағалаған. Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар арасында қарым - қатынас жасау құралы деп, оған жалпылама баға берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар арасында қарым - қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта сол тілде белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет - ғұрпы, мәдениеті тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы, тәрбиесі мен тағлымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасының ұйтқысы болып келген. Бір азаматтың өз ана тіліне қанық болуы шарты астында өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, сол ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі деуге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адамның жан - дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады. Азаматтарымыздың алға ілгерілеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкес болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналуға. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне байланысты. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу кез келген адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жолдың бірі, халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған заманға айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан 12 ғасырдың алдында жасаған энциклопедист ғалым, әрі Аристотельден кейінгі екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Насыр Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық ұлттың тілін білген, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткендігі анық. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекелестікті иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін тұлға болып жетілері анық.

Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз осыған байланысты тіл үштұғырлылығын міндеттеп отыр. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейкесті мәселе екендігін, жаһандандыру және кибер кеңістікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Бұл ұғымға жалпылама тоқталайық. Көптілділік, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсерінен әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның ұмтылысы, ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүткіл өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс – тіршілігі секілді көптеген факторлар кіреді. Ұлттық құрамы бірыңғай бір ғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Көптілділік жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясы сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілі меңгерулері қажет», - деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін, ортақ жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру – заман талабына айналып отырған қажеттілік. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттары анықталды. Көптілді білім беру дегеніміз – оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің реформасында қаралған үш тілде оқыту – қазіргі заман қажеттілігі. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері қашанда тең дәрежеде асырылады. Көптілді білім – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі.

Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуынан туған қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы. Оның негізгі мақсаты - бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілін білу тұлғаның ой - өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады. Әркім кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламтор мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлға болып табылады. Оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда» қарым-қатынас жасау болмақ. Бұл халықаралақ тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни әр азамат тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, елі-жері, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлемдік өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеалын жасау үшін барлық қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамдар, заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек. Елбасы Н.Ә. Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасын жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. Сонымен қатар, бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік қазақ тілін оқытудың сапасын арттыру қажеттілігіне ерекше назар аударады. Ол – Қазақстанның мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде үш тілде білім меңгерген, көптілділік құзырлықтары қалыптасқан көп мәдениетті, руханиадамгершілік қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеу қажет. Көптілді білім беруде оқу-тәрбие үрдісінен күтілетін нәтижелер мынадан тұрады: - Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде білімдерін ана тілі, мемлекеттік тіл, орыс тілінде еркін білдіретін мектеп бітірушісі. - бітірушінің көптілді коммуникативтік және ақпараттық құзыреттілігі. - көп мәдениетті, рухани-адамгершілік, ұлтаралық қатынастар мәдениетінің жоғары деңгейі. - ұлттық және жалпықазақстандық құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығу танытатын және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға. - бітірушілер еңбек нарығында, өмірлік қызметте тілдік кедергілерге ұшырамайды. Бүгінде оқушыларымыз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алады. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талаптілегін, қабілеттерін оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру – бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалысы, мазмұнының жаңартылуы, әдіс-тәсілдің озығының өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет [3].

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» деп атап көрсетілген. Аталған міндеттерді жүзеге асыру үшін оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тиімді пайдалану секілді мәселелерді анықтап алу, білім беру жүйесіндегі басты ұстаным ретінде әркімнің өзінің білім алуға деген жеке әлеуетін қоғамда барынша пайдалануға көмектесетін оқыту жүйесін дамытуды қамтамасыз етуді көздейді. Халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті, өмірге белсенді көзқарас пен жоғары білімді жеке тұлғаны тәрбиелеу, мектеп қабырғасынан бастап оқушыларды ғылыми-зерттеу және

тәжірибелік қызметке қатыстыру, қазақстандық және әлемдік білім беру жүйесінің таңдаулы дәстүрлеріне сәйкес жалпы орта білімнің инновациялық моделін құру – осы заманға сәйкес білім берудегі объективтік қажеттілік. Жеке тұлғаны тәрбиелеу үшін қалыптасқан мектеп құрылымын, қарым-қатынастар жүйесін, білім беру мазмұнын жобалауды, оқыту әдістемесін, білім жетістіктерін бағалау қағидаларын өзгерту қажет. Оқушының мүмкіндігін барынша аша алатын, оқушының қызығушылығын, икемділігі мен қабілеттілігін толықтай есепке алуға жағдай құра алатын, бейінді бағыттауға және беделді ұлттық, шетелдік жоғары оқу орындарында оқуға оқушыларын нысаналы даярлауға бағытталуы тиіс. Осылайша, мектептер жүйесін жаңа формациядағы ұстаздар құрамын, оқуға және өзін жетілдіруге бағытталған оқушылар ортасын құруға және оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар және әлеуметпен берік қатынастар орнатуға ықпал ететін инновациялық орта ретінде қарастыруға болады. Әлемдік бәсекеге қабілетті болу үшін, ол елдің әрбір азаматы ой-өрісі еркін дамыған, озық ойлы, өзінің деңгейі мен дәрежесін санала түрде бағамдай алатын, заманауи түсініктер мен жетістіктерден хабары мол, сандық технологияны жетік меңгерген, оны өз өмір тәжірибесіне қолдана алатын, оған талдау жасай алатын толыққанды тұлғаға айналуы әбден қажет.

Халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті, өмірге белсенді көзқарас пен жоғары білімді жеке тұлғаны тәрбиелеу, мектеп қабырғасынан бастап оқушыларды ғылыми-зерттеу және тәжірибелік қызметке қатыстыру, қазақстандық және әлемдік білім беру жүйесінің таңдаулы дәстүрлеріне сәйкес жалпы орта білімнің инновациялық моделін құру – осы заманға сәйкес білім берудегі объективтік қажеттілік. Жеке тұлғаны тәрбиелеу үшін қалыптасқан мектеп құрылымын, қарым-қатынастар жүйесін, білім беру мазмұнын жобалауды, оқыту әдістемесін, білім жетістіктерін бағалау қағидаларын өзгерту қажет. Оқушының мүмкіндігін барынша аша алатын, оқушының қызығушылығын, икемділігі мен қабілеттілігін толықтай есепке алуға жағдай құра алатын, бейінді бағыттауға және беделді ұлттық, шетелдік жоғары оқу орындарында оқуға оқушыларын нысаналы даярлауға бағытталуы тиіс «Тілі бірдің – тілегі бір», «Тіл тағдыры – ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігін нығайту, жеткізу жолында қызмет ету парыз. Қазақстан халқының Ассамблеясының кезекті сессиясында Елбасы Н.Ә.Назарбаев: «қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі, ал ағылшын тілі – жаһандық экономикаға кірігу тілі», - деп нақты анықтама берді. 2011 жылғы «Болашақтың іргетасын бірге қалаймыз!» атты Жолдауында 2020 жылға қарай мемлекеттік тілді меңгергендердің қатары 95%, ал ағылшын тілін білетін халық саны кемінде 20% құрауы тиіс деген [4]. Көп этносты мемлекетімізде Ұлт жоспарын орындаудың практикалық кезеңі басталды. Маңызды жұмыстардың қатарында білім берудің үш тұғырлылығы да жүзеге асырылатыны мәлім. Дамыған 30 елдің қатарынан көріну үшін Мәңгілік Ел идеясымен жаһандану көшіне бет түзелді. «Тілі бірдің – тілегі бір», «Тіл тағдыры – ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігін нығайту, жеткізу жолында қызмет ету парыз. Бейбіт заманның ұрпақтарына Қазақстан халқын біріктіруші күш, таусылмас қуат көзі – Мәңгілік Ел идеясына бағытталып, жүзеге асыру міндеттеледі.

А.Байтұрсынов: «Дүниеде өзгермейтін нәрсе жоқ» деген сөзі бар, сондықтан дарынды ұрпақ – елдің ертеңі екенін, оқушы жастан белсенді азаматтық позициясымен ерекшеленетін бала қоғамымыздың ертеңгі зияткерлік потенциалы, зияткерлік тобы деп қарастырамыз. Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерде жазу, сөйлеу қызығушылықтары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген сүйіспеншіліктерін оятып, өз тағдырларын мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу – басты міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Білім туралы заң» 5 бап 1999 ж. 7 маусым
2. Н.Ә.Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауы 2007 28 ақпан
3. Қазақстан мектебі. – 2014. - №6.

TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF MULTILINGUAL EDUCATION AT SECONDARY SCHOOLS IN KAZAKHSTAN

M.B.Karipbaeva U.I.Kopzhasarova

Karaganda State University named after E.A.Buketov

We live and work in the epoch when globalization of all spheres of human activities takes place which results in review of priorities in education. That's why informational and communicative competences nowadays are determined by the world educational community as a basic educational competence and one of the main trends is to form world educational area. The actuality of multilingual education is defined by universal world tendency to the integration into economic, cultural and political spheres. We understand multilingual education as an aimed process of exposure to world culture by means of languages when these learning languages are the ways to achieve the spheres of special knowledge, to acquire cultural-historic and social experience of different countries and peoples.

In recent years inter-ethnic cooperation in Kazakhstan has undergone some changes. Our management policy is aimed at strengthening the equality of the different nationalities of the country, no matter which ethnic group they belong to. The principles of state language policy are defined in the Constitution of the Republic of Kazakhstan, in the laws of the Republic of Kazakhstan "On Education" and "On languages in the Republic of Kazakhstan" and in the "State program of functioning and development of languages for 2011-2020." In accordance with the state program of functioning and development of languages, language development strategy has three main objectives:

1. expansion and strengthening of social and communicative functions of the state language;
2. preservation of common cultural features of the Russian language;
3. development of languages of ethnic groups [1].

Trinity of languages in the Republic of Kazakhstan is a concept aimed at further strengthening of our country. A polylingual person will always be in demand in any society. This indicates its competitiveness in today's society.

Kazakhstan President Nursultan Nazarbayev presented his idea of the use of three languages for the first time in 2006 in his speech at the Assembly of People of Kazakhstan. In his 2007 annual address themed "New Kazakhstan in a New World", the President proposed gradual implementation of the "Trinity of languages" cultural project. In the 2008 address, he declared that "the Government should accelerate the implementation of the "Trinity of languages" project and should urgently improve the quality of teaching the Kazakh language, as the state language that unites our entire society" [2]. Thus, the Kazakh language was determined as the state language, the Russian language is now the language of interethnic communication, and the English language serves for integration of our country into the world economy and global society. Apart from this, in his address to the people of Kazakhstan "Building the future together" in 2011, the President stated, "I always say that knowing three languages is essential for the success of every Kazakhstani. Our task is to raise the number of citizens speaking the state language up to 80% by 2017. I think, by 2020, the number of Kazakhstanis speaking English should reach 20%". By decree №110 dated 29 June, 2011, the President of the Republic of Kazakhstan approved the state program on the use and development of languages in the Republic of Kazakhstan for the years 2011-2020. This program aims at increasing

the number of citizens knowing three languages (Kazakh, Russian, and English) at the following ratio: up to 10% by 2014; 12% by 2017; and 15% by 2020. [3].

The main objective of this program is to maintain an effective language policy that will preserve the languages of all ethnic groups living in Kazakhstan and ensure the extensive use of the state language as an important factor strengthening the national unity. The state organ responsible for the elaboration of this program is the Ministry of Culture of the Republic of Kazakhstan. After Kazakhstan gained the independence, the Constitution of the country declared the Kazakh language as the state language and the Russian language as the official language. The document's main purpose was to preserve the interethnic integrity and to avoid the dysfunction of the language environment of the society. That is why Russian was given the status of the language of friendship, peace and interethnic communication. The growing awareness of the world community of the contradiction between increased levels of multi-ethnicity of the social environment in which people live and work, has led to the fact that a multicultural and multilingual education is increasingly becoming an integral characteristic of modern trends of social and political development in the world. This problem is inherent in the educational practices of different states. It shows its significance and urgency.

One of the main strategic objectives is to preserve the best traditions of Kazakh education and give school leavers international qualifications, develop their linguistic consciousness based on knowing of state, native and foreign languages.

One of the objectives of education is familiarizing a younger generation with world-wide, global values, the formation of adolescents' ability to communicate and interact with other cultures in the world. Due to the important role of language in the modern world, the question of language teaching takes the leading role in our society. Teachers also need to know their own language and the language of international communication - English. The main aim of school teachers is raising a multicultural personality knowing the customs and traditions of its people, multilingual, able to carry out communicative - activity-related operations in the three languages in all situations, striving for self-development and self-improvement [4].

The policy of promoting multilingual education and its acceptance or non-acceptance differs depending on the peculiarities of individual countries, timing and many other factors. The opinions of the outstanding scholars may be viewed as:

- * Multilingual education for majority of language students is effective in promoting functional proficiency in a second and even third or fourth language at no cost to participating students' native language development or academic achievement. There is often a positive correlation between the amount of exposure to the additional languages, multilingual programmes and level of multilingual proficiency, but not always.

- * Multilingual education is effective for the majority of language students with a variety of learning characteristics, even for those that are at risk of poor performance in schools. More specifically, it appears that multilingual acquisition is enhanced when students are given extended opportunities to use the language interactively. It also appears that the functional use of the target languages is generally effective in promoting multilingual competences, while instructional strategies systematically raise awareness and create opportunities for students to learn new languages.

- * Multilingual education in languages with distinct typologies and orthographic conventions can be effective in achieving a school's linguistic and academic objectives, although there may be limits on how far these languages can be used for instruction. [5]

For the implementation of multilingual teaching, we should first solve a variety of issues, such as the study of international experience in multilingual education; the personnel training and their availability; availability of material resources, and etc. Until proper solutions to these issues are found, the implementation of the planned program will create a number of difficulties. We tried to answer the question of how these issues are being solved now. Own experience is seen as not enough. We need the foreign experience exchange. The state program (for 2011-2020) states, "in the process of elaboration of this program, the experience of more than 30 countries in legal

regulation of state language policies was examined” . The program of development of education system in the Republic of Kazakhstan for the years 2011- 2020 was approved for the purpose of implementation of decree №922 of the President of Kazakhstan dated February 1, 2010 “On the strategic development of the Republic of Kazakhstan till 2020”. According to this program, starting from 2011, the multilingual teaching staff training is carried out. For this training, the state compulsory education standard foresees the increase in number of credits for foreign languages in the cycle of basic classes; and changes are introduced to the education programs. It is expected to increase the number of teachers of natural sciences and mathematics speaking three languages up to 15% by 2020. The network of specialized secondary schools for gifted children has been also formed. There are 33 schools teaching in three languages in the country today . In these schools, mathematics, physics, chemistry, and biology are taught in English. Educational and cultural activities to increase students' interest in the discipline and to improve the level of education and self-discipline, as well as creative work weeks, creative work ten days, and other cultural events are carried out in three languages. The issues of the multilingual teaching process are difficult and comprehensive. The most pressing, spiritually and historically significant problem is promoting the use of the Kazakh language on the whole territory of the state and in all social relations. It is also important for upbringing the young generation. [6]

The Kazakh scientists' opinions on the trilingual policy can be divided into two parts: 1. Children should learn three languages. But they should study only Kazakh till the age of 13. Then, they can learn other languages. 2. Children learn languages quickly while they are small, so they should be taught three languages from kindergarten.

Teaching math and sciences in English benefits both students and the global scientific community. It equips students with a universal tool with which to contribute to future scientific research. For example, schools in the Philippines teach Filipino history in Tagalog, but math and science in English. Speaking with international students at MIT reveals that the Philippines is not the only country that adopts this system. Many foreign students attest to the fact that learning technical subjects in English enabled them to be admitted to, and thrive at an institution such as MIT. In an increasingly competitive global economy, allowing foreign students to learn technical subjects in English may even give the U.S. an edge in attracting the best and brightest from a global pool of talent.

Furthermore, teaching humanities classes in the minority language would benefit both students and their local communities. Studying their minority language in a cultural context would not only enrich students' cultural identities, but it would also cultivate their social relationships with people of similar cultures. As revealed by a recent linguistic survey on German and Italian education in schools in South Tyrol, friendships between students who are native speakers of different languages encourages students to each other's languages. Furthermore, the linguistic preservation and revitalization that comes with teaching literature or history in a minority language would be valuable to any community. [7]

In a globalized society, it is more important now than ever to both be communicative in the dominant language common across global communities, as well as to preserve one's cultural identity by retaining or learning one's minority language. A multilingual education would prepare students for future professions, enrich their connection with their cultural heritage, and enhance their social experiences.

The realization of multilingual education requires expansion of educational area, experience exchange, improvement of linguistic capital of Kazakhstani people and formation of multilingual personality which function effectively in conditions of globalization and pluralistic democratic society.

Literature

1. The state program of development of languages in the Republic of Kazakhstan for 2011-2020. Nazarbayev, N. A. New Kazakhstan in the new world // *Kazakhstanskaya Pravda*. - № 33(25278). - 2007.

2. Presidential Address as of 27.01.2012: “Socio-economic modernization is the main direction of development of Kazakhstan”
3. The state program of education development in the Republic of Kazakhstan for 2011-2020.
4. Iausheva E.G., “Prospects of the development of polylingual education in the Republic of Kazakhstan”, <http://group-global.org/ru/publication/29642-prospects-development-polylingual-education-republic-kazakhstan-perspektivy>
5. Duisebayeva, F.A , Thomas, M.B, “Comparative Analysis of Theory and Practice behind Implementation of Multilingualism and Multilingual Education in the Netherlands and Kazakhstan”, 5th International Conference on Language, Education, and Innovation, 28th MAY, 2016 <http://proceedings.icsai.org/5iclei/5iclei-91.pdf>
6. Kulinka Y., “Trinity of languages as the core component of independence in Kazakhstan”, <http://group-global.org/ru/publication/29642-prospects-development-polylingual-education-republic-kazakhstan-perspektivy>
7. Aliev U.Zh. , “Integration of Education System to the National Innovative Complex”, Journal of Internet Banking and Commerce, An open access Internet journal, Journal of Internet Banking and Commerce, April 2016, vol. 21, no. S3

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ТӘЖІРИБЕЛЕР

Кабышева А.Ш., Касымова Г.Б.

*№ 68 мектеп-интернат бала-бақша кешенінің қазақ тілі мұғалімі
Қарағанды қаласы*

Бұл сөзді біреу алмас, біреу алар,
Құлағын біреу салмас, біреу салар.
Теп-тегіс көпке ұнау оңай емес
Кейіне жарамаса, кейіне жарар.
(Ахмет Байтұрсынұлы)

Қазіргі дәуір – білім мен ғылымның дамыған кезеңі. Еліміз дамыған елу елдің қатарына қосылғалы бірнеше жұмыстар жасалып келуде. Қазақстан Республикасы жылдан-жылға дамып, гүлденіп келеді. Әсіресе, соңғы жылдары білім саласында үлкен өзгерістер болып жатыр. Жаңа үлгідегі мектептер мен бала-бақшалар бой көтеріп, халық игілігіне қолдануға берілуде. Онда оқушының кең, ауқымды білім алуына бар жағдай жасалған. Заманауи үлгідегі ақпараттық құралдармен жабдықталған оқу бөлмелері, кітапханалар баланың жан-жақты ізденіп, шығармашылық жұмыспен айналысуына шабыт береді. Бұл – бүгінгі заман талабы.

Бүгінгі таңның баласы да өзгеше, қашан да жаңалықты тосып отырғандай. Ескі дәстүрмен өтілген сабаққа қанағаттанбағандық танытқандай іспетті. Қазіргі кезде бұрынғы қалыптасқан дәстүрлі сабақты шетке ығыстырып, жаңартылған әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, сабақты қызықты өту керек. Ал оның қызықты өтуі мұғалімнің түзген жоспарында жатыр. Бір сыныпта ойлау қабілеті әр түрлі балалар отыратыны бәрімізге белгілі. Сол балалардың әр қайсысына қызықты, түсінікті болатындай етіп тапсырмалар беру, оларды

орындаудың түрлі тәсілдерін қарастыру – мұғалім шеберлігінің айғағы. Біздің біліміміздің деңгейі дамып келе жатқан заманда мұндай мұғалімдер де жетерлік.

Сыныптағы балалар берілген ақпаратты қабылдауы бойынша үш топқа бөлінеді. Олар: есте сақтау қабілеттері жоғары, орташа және төмен. Оларды бір-бірінен ерекшелеп, оқшауламау үшін, алдын ала жоспарланып дайындалған тапсырмалар беріледі. Ал тапсырманы бермес бұрын сыныптағы оқушыларды бірнеше топтарға бөліп алуға болады. Топқа бөлудің өзін балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын түрінде топтастырамыз. Мысалы, «Атомдар мен молекулалар» немесе «Сиқырлы сандарды таңдау» және «Менің сүйікті жемісім», «Сүйікті түсінді таңда», тағы басқалары арқылы сыныптағы балаларды санына қарай бірнеше топқа бөлеміз. Топтастыру әдісі баланы ұжыммен бірге жұмыс істеуге, белсенді оқуға үйретеді.

Топтастыру әдісінің ұтымды жақтары өте көп. Солардың бірі – сабақ барысында сыныпта жұмыс істемеген бала болмайды, яғни, егер оқу үлгерімі төмен бала болса, өз тобындағы балаларға қарап еліктеп отырады. Оқушының жеке тұлға ретіндегі тума және қалыптасқан, немесе қалыптасып келе жатқан қабілеттерін ашуға мүмкіндік туғызады. Топтағы әр баланың өз міндеті болғандықтан, олардың әр қайсысы өз икемі мен шамасына қарай, міндеттерін бөліседі, жұмыс істемей отыруға құрбы-құрдастарынан ұялып, немесе тартынып, алға ұмтылуға әрекет жасайды. Оқушы өзін еркін сезінуіне және ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік туғызады. Осылайша, білгенін қысылмай айта алатын, ойын орта салып бөлісе білетін азамат қалыптасады. Яғни, баланың пікірлеу, ойлау қабілеті дами түседі. Тұйықталған бала сана күрт азаюына септігі тиеді. Сабаққа белсене қатысып отырған бала мен тұйықталып отырған бала сырт көзде бірден түседі, өйткені мұғалім топта отырған баланы сырттай оңай бақылай алады. Мұны сезген мұғалім дер кезінде көмек көрсетіп, оқушыға демеу бола біледі.

Ал, мұғалім бағдар беріп отырса, оқушылар өз бетінше ізденіп, ұжымдық жұмыс жасайды. Бұл олардың бірігулеріне, бірлік пен достық, ынтымақтастық сезімдерін оятуға септігін тигізеді. Біз болашақта бірлігі жарасқан, ынтымағы берік ел болуымыз керек, міне сондықтан, «баланы бастан» демекші, бастауыш сыныптан бастап, болашақ азаматтардың санасына осы қос сезімді құйып отырған жөн. Сонда егемен еліміздің жастары бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығаратын болады. Баланы атамыз қазақ бесікте жатқанда тәрбиелеген емес пе?! Ал білім саласының бесігі бала-бақша, содан барып бастауыш сыныптағы білім беру. Өзім бастауыш сынып мұғалімі болғандықтан, осы салада, осы жастағы балаларды оқытудағы жаңа әдістерді пайдаланып, тәжірибе жинап жүрмін. Заман талабына сай мұғалім күнделікті іздену мен оқу үстінде отырады. Шығармашылық жұмыстармен өзі ғана айналысып қоймай, оқушыларын, тәрбиеленушілерін еліктіріп, ынталандырып жүреді. Мен де осындай мұғалімдер қатарына қосылғалы тұрмын.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде орыс тілді мектептердегі қазақ тілі пәні мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курсына білім алып, тәжірибемді шыңдап жүрмін. Шынында да білім мазмұнын жаңарту шеңберінде жасалған әдіс-тәсілдерді қолданар болсақ, мемлекеттік тілде сөйлейтін адамдар саны едәуір көбейетініне шүбә жоқ. Өйткені бұл жан-жақты зерттеліп, шет ел тәжірибесінде қолданылып, електен өткізілген әдіс-тәсілдер. Сонымен қатар, оқушылар тек оқулықта берілген мәтін аясында шектеліп қалмай, өзге де ақпарат ресурстарын пайдаланады. Ал оған, жоғарыда айтып өткендей, бар жағдай жасалған. Қазіргі таңда, әрбір салауатты отбасында және оқу ошақтарында ғаламтор жүйелері жақсы жұмыс істейді, оны осы салада тиімді пайдалануға мүмкіндік мол.

Өз тәжірибемде оқушылардың уәжін оятуға аса мән беремін. Баланың ішкі және сыртқы уәжін ояту мұғалімге тікелей байланысты екеніне көзім толық жетті. Егер бала өзінің сол жоғарыда аталған уәждерін жеңе білсе, оған қарсы күресе алса, одан белсенді оқушы шығады, болашақта жан-жақты ойлана білетін, білімді азамат тәрбиелеуге ықпал етеді. Ал оның аталған уәждерімен күресуіне мұғалімнің септігі мол. Сондықтан, алдында отырған әрбір бүлдіршінге мейір көзімен қарап, мектептегі анасы іспетті түйсініп,

сырласып, ақылдасып, керек болса, мұндасып та отыру керек. Бұл баланың өз сезімдерімен ішкі арпалысын жеңуіне әсер етеді.

Осы тұста айта кететін жәйт, белсенді оқуға үйрету. Белсенді оқудың бірнеше стратегиялары бар. Олар:

- жаңа лексика мен идеяларды қоса алғанда, драмалық шығармалардағы бейнелер мен мәтіндерді зерделеу және бағалау;
- мәтіндерді бағалау және өзінің ойын білдіру үшін графикалық орғанайзерлерді қолдану;
- мәтіннің сюжетін, құрылымын, лексикасын және сөйлемдердің құрылымын талқылау мақсатында әңгімені бірігіп оқу;
- ойлануды қажет ететін мәселелерді ортаға салу және талқылау

Мұны 1979 жылы Аронсон мен Бридгеман айтып кеткен. Осы стратегияларды сақтап оқытатын болсақ, жоғары нәтижеге жетуге болады. Ал бала белсенді оқыса, еліміздің одан да көркейіп, дамып жетілуіне титтей де болса, үлесін қосады.

Балалар – біздің болашағымыз. Болашақтан үлкен үміт күтеміз, өйткені еліміздің кемел болашағы жастардың қолында. Жастарды отансүйгіштік рухта тәрбиелеу, қазақ халқының салт-дәстүрлері мен тарихын құрметтеуге, дәріптеуге үйрету қажет. Орыс сыныптарындағы қазақ тілі пәнін оқытуда осы ұғымдарды негізге алып отырған абзал. Туған жерінің тау-тасы мен сай-саласын, өзен-көлдері мен туған елінің өткен өмірін білген ұрпақ, оның болашағын болжап, келер күнін жарқын ете алады. Бұл, әрине, мына біздердің білімді тереңінен сусындатуымызға байланысты.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Екінші тілді үйренуші оқушының жазылым түрлері мен түрлері мен сапасын қайта қараудағы білікті әріптесінің жауабының әсері. Berg С. 1999
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Екінші басылым. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016
3. Оқу бағдарламасы (Бастауыш білім беру). «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДЕГІ ТОПТАРЫНДАҒЫ ҰОҚ ҮРДІСІНДЕ ЖӘНЕ КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ АҒЫЛШЫН, ОРЫС ТІЛДЕРІ БОЙЫНША БИЛИНГВАЛДЫҚ КОМПОНЕНТТІ ҚОЛДАНУ

Искакова А.С., Абдильдина М.К.

№ 68 МИББ кешен

Көпұлтты мемлекетіміздің болашағы – ол қазіргі өсіп келе жатқан балалар, мектепке дейінгі жастағы балалар, оқушылар. Олардың тұлғалық және маман ретіндегі құзыреттіліктері қазір, бүгін қаланады. Құзыреттіліктері келешекте өмірде өз орындарын табуда, кез келген мамандардың саласында өздеріне нық сенімді болуларына, тұлға болып қалыптасулары үшін жан-жақты дамыған құзыретті тұлғаны қалыптастыруда, тәрбиелеуде тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану мәселесі қазіргі таңда бізді ойландырады.

Елбасымыз Н.А. Назарбаев Қазақстан азаматтарының үш тілді: қазақ, орыс, ағылшын тілдерінің білулерінің маңыздылығын айтты. Қазақстанда мемлекет тілін дамытуға, үйренуге көңіл бөлініп жатқанын елбасымыз айта кетті. «Бірақ бұл дегеніміз еліміздің азаматтарын тек

қана қазақ тілімен шектеу емес». «Біз үшін орыс тілі де өте маңызды, орыс тілі арқылы біз әлемдік мәдениетке шықтық, шығамыз. Ағылшын тілі ол қазіргі таңда жаңа, тың технологияларды, жаңалықтарды меңгеруде барлығымыз үшін қажет» - деді Н.А. Назарбаев [1, с.15]

Әрбір Қазақстандық азамат өзінің ана тілін біліп, сүйе, құрметтеуге міндетті. Сонымен қатар, әр адам өзге де тілді үйреніп, оларға да құрметпен қарап, өз кәдесіне жаратып жатса, «Жеті түрлі ілім біл, жеті жұрттың тілін біл» деп ата бабаларымыз айтпақшы, нұр үстіне нұр болады деп ойлаймын. Дамыған елу мемлекеттің қатарына кіру үшін білімді ұрпақ тәрбиелейік. Себебі, Қазақстанның болашағы білімді ұрпақтың қолында. Қазіргі жастар - ертеңгі Қазақстанның болашағы. Ел тәуелсіздігінің маңызды нашаны - мемлекеттік тіл. Ол - тәуелсіз ұлттың мәдениеті мен салт-санасының, рухани болмысының тірегі. Тіл арқылы халық өзге халықтардан ерекшеленеді. Ағылшын тілін меңгеру - жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол - жаһанданудың кепілі. Қазақ тілі - мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы - қазақ тілінде, яғни қазақ тілі - болашақтың тілі. Ал біздің мақсат - ағылшын идеологиясын сіңіріп, ағылшын болып өмір сүру емес, ағылшынның тілін ғана үйрену емес пе? Балаларымызды әлемге қанат жайған ағылшын тілімен қаруландыру ғана емес пе? Өз тілің бірлік үшін, өзге тіл тірлік үшін керек екенін ұмытпайық. Әр ұлттың өз тілі өзге тілге жеткізетін көпір есепті. Ана тілдің мәртебесі әрқашанда биік болуы тиіс.

Н.А. Назарбаев Қазақстанда мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде үштілділікті дамыту жайлы тапсырма берді. Бірінші-мектепке дейінгі білім беру мекемелеріндегі қазіргі заманауи білім беру әдістерін енгізу. Екінші-тәрбиеленушілердің жүйелі түрде білім алуларының бағдарламаларын қарап шығу. Үшінші-мектепке дейінгі білім беру деңгейінде күнделікті үштілділікті енгізуге қолайлы жағдай жасау. Осылай біз тілдерді меңгерудегі логикалық жүйеге қол жеткіземіз.

Қазіргі таңда тілді қатынасқа түсу үшін қолдана білетін, өз ойын еркін жеткізе білетін тұлғаны қалыптастыру, білім беру жүйесінің негізгі мақсаттарының бірі. «Тілдік тұлға» тек қана әңгімелесу қабілеттерін көрсету ғана емес, әңгімелесу барысында түсініп қана қоймай жауап беретін, өзге тілді өз ана тіліндей меңгеріп, өз ойын сол тілде еркін жеткізетін тұлға.

Қазіргі еңбек нарқы, мамандардың ақпараттық, әлеуметтік- саяси, мәдениеттік білімді, қатынасқа еркін түсетін қабілетті, білік дағдылары жетік болған мамандарды қажет етеді.

[1, с.16] Үштілділік құзыреттілік, тұлғаның мамандық саласында да, әлеуметтік мәдени ортада да өзін көрсете білуіне оң әсер етеді. Мәдени қарым-қатынас негізінде адами, іскерлік қарым- қатынасқа еркін түсуіне мүмкіндігі мол тұлғалар.

Қазіргі таңда үштілді меңгеруде, оқытуда мектепке дейінгі мекемелерде білім беру жүйесін, бір жүйеге түсіру қажет, ол өз тарапынан тілді меңгеруде базалық негізін қалаушы деңгейге жағдай жасайды, орта, жоғарғы білім алу деңгейлерінің іргесін қалайды. [2, с.26]

Тілді меңгеруде мектепке дейінгі жастағы балалардың жасы өте қолайлы, баланың зейіні, логикалық ойлауы, есте сақтау қабілеті барлығы тілді меңгеруге өте тиімді кезеңде. Осыған негізделіп үштілді меңгеру өте ерте жастан, мектепке дейінгі жастан оқытып үйрету керек екендігі туындайды, тілді ары қарай меңгеруі үшін сөздік қоры жинақталады.

Осы келтірілген дәлелдемелерге негізделіп үштілді меңгерудің ең тиімді тәсілдерін іздеуге, әдістемелік құралды жетілдіруге қажеттілік туды.

Тілді меңгеруде мектепке дейінгі жастағы балалардың жасы өте қолайлы екені белгілі, бұл жаста баланың есту қабілеті жақсы дамыған, сондықтан тілді меңгеруді дұрыс жүелі түрде тиімді жүргізу керек.

«Үштұғырлықтың» өзектілігі де тәжірибелік маңыздылығында. Тәрбиеленушілер алған тәжірибелік қорларын, білімдерін, мектепте қолдана алады. Мектепке кегенге дейін тілді ары қарай меңгеруге деген қызығушылықтары қалыптасып, белгілі білімге ие болады, бұл өз тарапынан бастауыш мектеп бағдарламасын меңгеруді жеңілдетеді.

Ұлттық бірлігіміздің, рухани байлығымыздың негізін қалаушы болып мемлекеттік тіліміз анықталған. Мектепке дейінгі жастан бастап, ықпал етуші, қоғамдық өмірге белсенді қатысушы, өзге қарсыласарына төпеп бере алушы азаматты қалыптастыру үшін мемлекеттік тілді меңгеру әрбір Қазақстан азаматының міндеті мен борышы.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілді меңгеру қажеттілігінің өзектілігі қазіргі таңда әлемдік тенденцияның ұштастырылуында, экономика, мәдениет және саяси салаларында.

Тұлғаның әлеуметтік ұстанымының кең мағынада анықтаушысы болып функционалдық сауаттылығы көрінеді, алған білімін қолдана білетіндігі, бұл дағдыға біз мектепке дейінгі мекемелерде оқытып, үйретіп, тәрбиелеп бастауымыз қажет. [3, с. 17]

Осыған байланысты көптілділікке, қостілділікке оқыту, білім беру саласындағы ең өзекті бағыттардың қатарына енеді. Мектепке дейінгі мекемелерінің тәрбиешілерінің тәжірибиесіне сүйенсек мектепке дейінгі жастағы балалардың ұйымдастырылған оқу қызметінің негізгі түрі ол-ойын.

Ойын – мектепке дейінгі жастағы балалардың негізгі іс-әрекеті, егер ойын барысында жетсікке жету үшін сөздік іс-әрекетке түсу керек болса, ол қиындықсыз оны меңгереді. Ойын әдісі балаларға да, тәрбиешілерге де ұнайды, бұл әдіс қызықты және тиімді. Мұның мақсаты қарапайым тәрбиешілер ойындар өткізеді, сол ойынның барысында балалар тілді меңгерудегі білімдерін жетілдіреді.

Тағы да үштілді меңгерудің тиімді тәсілі ол музыка. Музыка балалардың қоршаған ортадағы әдемілікті сезініп, қабылдауында маңызды орынға ие. Музыканың әсерлігінен балалар тілді тез меңгереді.

Жалпы алғанда ойын мен музыканы педагогтардың қолдану тәжірибесі көрсеткендей, тәрбиеленушілердің интеллектуалды белсенділіктерінің артуына ықпал етеді, бұдан шығатын қортынды оқу қызметінің тиімділігі, әсіресе блингвальды негізде. Қызығушылықтары төмен балаларда мұндай оқу қызметіне зор ынтамен қатысады.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілін дамытудағы әдістемелік жұмыстардың түрлері: Оқытуды ұйымдастырудың түрлері және жұмыс кестесі.

Оқыту қызметінің ұйымдастыруының ең басты тәсілі ол топпен жұмыс.

Вариативтік компонент бөлімі 4-5 жастағы балалармен аптасына бір рет, ұзақтығы 20-25 минут, ал 5-6 жастағы балалар аптасына екі рет ұзақтығы 25-30 минут.

Үштілділікті дамытудағы, жүргізіліп жүрген ұйымдастырылған оқу қызметіндегі алынған білімдері күнделікті өмірде, барлық режимдік сәттерде: сәлемдесу, киіну, шешіну, тамақтану, серуен, ойын барысында бекітіледі.

Бұл «Мектепке дейінгі мекемелерде үштілділікті дамыту» әдістемелік нұсқаулықтың педагогикалық тиімді жағы мектепке дейінгі жастағы балалардың үштілділікті оқытудағы бастапқы кезеңі болып есептелінеді, үштілді тұлғаның негізін қалаушы ірге тасы.

Осы үйреніп жүрген тілдеріндегі сөздерді анық айтуы, ана тілі және өзге тіл сөздерін есту барысында ажырата алады, өз жастрына сай әңгімелесуге қатыса алады, сөздік қорлары молайып түседі.

«Үштілділікті дамыту» бұл әдістемелік құралдың педагогика тұрғысынан маңыздылығы қазіргі қоғамда қолданылатын сөздердің, негізгі сөздерін мектепке дейінгі жастағы балалардың меңгеруі. Өз ана тілдерін ғана емес ұлтара қатынас, шет тілдерінің сөйлеу тіліндегі сөздерді меңгеруі, болашақ қалыптасып жатқан тұлғаға жан жақты эмоциональдық, интеллектуалдық және адами тұрғысынан әсер етеді. Сөздік қордың, сөйлеудің ең маңызды дамытушысы білім беру саласы «Коммуникация» саласында қарастырылып, оқытылады. Білім беру саласы «Коммуникация» саласының мақсаты ол үштілді өзін қоршаған адамдармен еркін қатынасқа түсетін тұлғаны тәрбиелеп оқыту.

Ұйымдастырылған оқу қызметінің талаптарға сай уақытының жалпы 5-10 минутын үштілді дамытушы лексикалық тәсілдерге бөлінеді. Сергіту сәті, санамақтар, дидактикалық ойындар, жаңылпаштар, фонетикалық жаттығулар, қысқаша өлеңдер.

Балаларды үштілділікке үйретудің әдіс-тәсілдері.

Ағылшын тілін үйретуде баланың жас ерекшелігін ескеру керек. Ойын әдіс-тәсілі балаларды да педагогтарды да қызықтырады. Бұл тәсіл балалардың жас ерекшеліктеріне сай жеңіл меңгеруіне, қабылдауына тиімді әсер етеді. Ұйымдастырылған оқу қызметінде ойын элементтері пайдалынады, ол өз тарапынан тілдік біліктілігін арттырады. Жобалық әдістемелік мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған. Тәрбиешілер өткізетін ұйымдастырылған оқу қызметінің тақырыптарын жүйелеп таңдайды, өз тарапынан оқу қызметін таңдап отырған тақырыбын балалар еркін меңгеретін, қызықты, мағаналы етіп оқу қызметін жоспарлап құрайды.

Өз бетінше шығармашылық жұмыс:

- Тілдік кеңістікке ену үшін заттық-дамытушы орта, олар: әуенді аудиоматериалдар, диск немесе өзге сол материалдарды жазушы құрылғылар.
- Үстел үсті сөздік-жазба ойындар, көрнекіліктер, лексикалық мағыналы кітаптар.
- Сюжеттік-рөлдік ойындар, театрланған қойылымдар.
- Ертеңгіліктер, мерекелер, осы жерде балалар өз жетістіктерін көрсете алады, өлең, ән айтады, ертегілерден үзінді қояды.

Мектепке дейінгі жастағы балаларды үйретудің негізін қалаушы болып әдіс-тәсілдің оқытудың кеңінен қолданысқа иелілігі танылады. Сонымен қатар әр баланың жеке қабілеті, ерекшелігі, даму барысы, меңгеруі, отбасы жағдайы ескеріледі.

Қортындылай келе өз еңбек жолымда әрдайым балалардың тілін, ой-өрісін, тіл байлығын дамыту мақсатында, ұйымдастырылған оқу қызметінде сергіту сәттерін, қимылды ойындарды, рөлдік ойындарды ағылшын тілінде, орыс тілінде қолданамын. Ойын арқылы тәрбиеші қойған мақсаттарына жетеді деп ойлаймын. Балалармен тығыз байланыста болуға, әрі баланың қабілеттерін тексеруге мүмкіндік тудырады, оқу қызметі кезінде қуаныш сезімін оятады.

Блингвальный компонент кезінде сөздерді тек жаттап қана қоймай іс – әрекетпен байланыстыра отырып, күнделікті оқу қызметінде қайталап отырса балалар сөздерді жақсы меңгереді.

Үздіксіз білім берудің алғашқы баспалдағы – балабақша, сондықтан ағылшын, орыс тілдерін меңгертудің түп негізі балабақшада ойын – оқу қызметі арқылы бүгінгі күн талабына сай қолға алған жөн.

Қолданылған әдебиеттер

1. Выготский Л.С. Педагогическая – психология – М., 1998.
2. Биболетова М.З. Английский для маленьких. - М., 1995.
3. 12 жылдық білім, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық – сараптамалық журнал. - №3. – 2008г.
4. Эльконин Д.Б. Психология игры. - М., 1990г.

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ЕРТЕ ЖАСТАН ОҚЫТУ

Жақсылық Р. Н.

Қарағанды қаласы., № 23 “Ақниет” б/б КМҚК

Шетел тілін, яғни ағылшын тілін ерте жаста оқыту бүгінгі таңда өзекті мәселелердің бірі болып табылады, себебі Қазақстан Республикасының шет елдермен саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени қарым-қатынастары күннен-күнге даму үстінде.

Қазақстан Республикасының тәуелсіз елге айналып, әлемдік өркениеттің даму жолына түсуі, ағылшын тілін меңгертуді жолға қою мақсатында мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту қолға алынып отыр.

Мектепке дейінгі балаларға шетел тілін оқыту оқушылардың коммуникативті даму біліктілігін, оқушылардың қызығушылығын ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сонымен

қатар, ересек балаларға қарағанда, олардың есте сақтау қабілеті де жоғары. Мектеп жасына дейінгі балаларға шетел тілін оқыту олардың танымдық және әлеуметтік белсенділігінің, өзіндік әрекет жасау қабілеттілігінің және өзіне деген сенімінің артуына ықпал етеді.

Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, баланы жан-жақты дамытатын, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бүгінгі күннің ең басты талабы. Алдағы уақытта 12 жылдық білім жүйесіне көшкен кезде оқу ұйымдарында кей пәндер ағылшын тілінде өтілетін болады. Сондықтан баланы ерте жастан ағылшын тіліне бейімдеу қажет. Бұл тілді үйренуде мектеп жасына дейінгі балалардан бастаған қолайлы. Неғұрлым көп естіп білуге ынталанған балалардың есте сақтау қабілеті соғұрлым жоғары дәрежеде дамиды. Ал ерте жастан балаға көңіл аудармай оның жан-жақты дамуына көмек жасамасақ оның ақыл-ой, қабылдау, есте сақтау қабілеті баяу дамиды. Себебі, баланың дамуы кішкентайынан бастап қалыптасқандықтан, тілді үйрету мәселесін де ерте бастаған тиімді екені айтылуда. Алайда, мектепке дейінгі жастағы балаларға ағылшын тілін үйрету барысында олардың қызығушылықтарын оята отырып, ауызша сөйлеудің дағдыларын қалыптастыру қажет.

Мектепке дейінгі жас шет тілін оқытуға өте қолайлы кезең. Олар лезде берілген шағын материалды меңгеріп алып, оны өте жақсы кері айтып бере алады. Балалардың жасы қосылған сайын мұндай факторлар өзінің күшін жоғалта бастайды.

Ерте кезден оқыту тілдік кемшіліктерді жоюға және болашақта тілді тез игеруге көмектеседі. Бала тез есте сақтау үшін ойындар, тез жатталатын сөздері ұйқас тақпақтар, өлеңдер үйреткен тиімді. Балаға ойын барысында тіл үйрену қызықтырақ болады. Балаларға жас ерекшеліктеріне сай тілді меңгерту басқа халықтың мәдениетін білуіне жол ашады.

Мен өз тәжірибемде әр түрлі жастағы балаларға ағылшын тілінен сабақ бердім. Қазіргі уақытта балабақшада ағылшын тілінен сабақ беремін. Шет тілін үйретуде балаларды жаңа сөзбен таныстырып, оның мағынасын түсіндіріп, дұрыс қабылдауын қалыптастыру айтарлықтай қиындықтар келтіреді. Осы қиындықтарды жеңу үшін сабақта әр түрлі тиімді тәсілдерді пайдалану қажет. Мысалы мен жаңа тақырыпты таныстырғанда міндетті түрде таныстырғалы отырған тақырып бойынша ана тілінде мәліметтер айта кетемін, содан кейін балаларға сол тақырыпқа байланысты түрлі сұрақтар қоямын. Балалар жаңа тақырып бойынша мәліметтерді қабылдағаннан кейін сабақта өтетін жаңа сөздермен таныстырамын. Мен жаңа сөзді таныстырған кезде міндетті түрде сол сөзге байланысты бірнеше тақырыптық суреттерді бірге пайдаланамын. Менің қолданатын тиімді әдістерімнің бірі балалар жаңа тақырыпқа қатысты өздері қалаған әр түрлі нәрселердің суреттерін салады (жабайы жануарларының суреттері, жемістердің суреттері) содан кейін салған суреттерін ортаға шығарып балаларға көрсетеді, отырған балалар салған суреттің ағылшынша атауын табады. Салынған суреттің ағылшынша атауын табу, қайталау арқылы жаңа сөздерді есте сақтайды. Балалардың дәл осы жаста айналадағы қоршаған ортаны білуге деген қызығушылығы, көрген нәрсесін ұмытпай, есте сақтауы, жақсы әр түстерге еліктеуі басқа жастарға қарағанда ерекше байқалады. Ол айтқан сөздерін көзімен көріп, қолымен ұстау арқылы жақсы есінде сақтай алады және басқа заттардан айыра алады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға оқыту сатысында ауызша сөзді дамыту одан арғы ауызша базаның дамуында әсерін тигізеді. Ауызша сөз басқа да іскерліктердің дамуына негіз болып табылады. Ағылшын тілін ерте жастан оқытуда мотивацияның рөлі зор екені айдан анық. Жас өспірімдердің тілге деген қызығушылығын дамыту негізгі шарт. Қызығушылық тұлғаның белгілі бір әрекетте, затқа эмоционалды қатынасы болғандықтан, зейін машықтанады, ойлау терең болып, тілдік материал ойда ұзақ уақыт сақталады. Оқу үдерісінің қызықты, тартымды болуы, эмоционалды редакциялардың көп болуы, ағылшын тіліне деген қызығушылықты арттырады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға ағылшын тілін оқытудың басты мақсаты – оқушылардың ағылшын тілінде қарым-қатынас жасай алу негіздерін меңгеруі болып табылады. Мектеп жасына дейінгі балаларға ағылшын тілін оқыту оқушылардың коммуникативті даму біліктілігін арттырады, оқушылардың қызығушылығын оятуға

мүмкіндік береді. Ал, әлемдік тіл ретінде бейресми түрде орныққан ағылшын тілін меңгеру ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түседі. Қазір ағылшын тілін білу – уақыт талабы.

Әдебиет

1. Кәрменбаева Ж. А. Баланы ерте жасынан шет тіліне үйретудің маңызы. // Қазақстан мектептеріндегі шетел тілдері. №2, 2006 жыл. -36,40 бет.

2. Құлшанова А. Ағылшын тілін ерте жастан оқыту // Қазақстан мектептеріндегі шетел тілдері. № 3, 2005 жыл. -16,18 бет.

3. Карбозова Н. Н. Шетел тілін ерте жастан оқыту мәселелері. // Шетел тілін оқыту әдістемесі. № 6, 2009 жыл. -11,13 бет.

ҮШТІЛДІЛІК - ЗАМАННЫҢ ТАЛАБЫ

Азанбай А. Р.

тәрбиеші КМКҚ "Бәйтерек" балабақшасы, Қарағанды қаласы

«Үштілділік - нақты тұлға, ұжым,
халықтың белгілі бір қоғамда қарым-
қатынас үдерісінде қажет болған
жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек
қолдану құбылысы»

Б.Хасанұлы

Тіл – қай ұлтта, қай елде болса да қастерлі, құдіретті. Бүгінгі нарық заманы бізден бәсекеге қабілетті болуымызды, дамыған отыз елдің қатарынан көрінуіміз үшін білімді де озық ойлы азаматтарды тәрбиелеуімізді талап етеді.

Әлемдегі жоғары дамыған елдердің санатына енуді көздеген халықтың басты мақсаты да сауатты ұрпақ тәрбиелеу. Сауатты ұрпақ тәрбиелеу дегеніміз өз ана тілінде еркін сөйлей алатын, оны терең меңгерген ұрпақ. Ал, ана тілін жақсы білмейінше, сауатты сөйлеп, сауатты жазып, тіл байлығын мол қолданбайынша, шын мәніндегі мәдениетті адам бола алмайсың.

Мемлекеттік тілді және басқа тілдерді үйрену арқылы балалар мен жастардың әлем және ұлттық мәдениетті игерулеріне, өз халқы мен басқа халықтардың дәстүрлері мен мәдениетін зерттеуіне және қабылдауына жағдай жасау керек, яғни полимәдениетті тұлға қалыптастыру керек. Сонда ғана Мәңгілік ел боп қалыптасамыз.

«Елу жылда ел жаңа...» демекші, еліміз тәуелсіздікке қол жеткізгеннен бері әлемнің көптеген дамыған елдерімен мәдени, экономикалық, саяси және әлеуметтік жағынан байланыс жасап келеді. Бұл қатынастардың оң нәтижелі болуы, ел мен елдің, халық пен халықтың өзара ынтымақтастығы, өзара түсіністігі, яғни тіл білуінен.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстандағы тілдердің үш тұғырлығы туралы ойды алғаш рет 2006 жылы Қазақстан халқының Ассемблеясында айтқан. 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» жолдауында Елбасы «Тілдердің үштұғырлығы»- «Триединство языков» мәдени жобасын кезендеп іске асыруды ұсынды.

Тілдердің үштұғырлығы идеясында Елбасы оған нақты анықтамасын берген, қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі, ал ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі.

Ағылшын тілі – бүгінгі заманымыздың кілті, ақпараттық технологияның, компьютер технологиясының кілті деуге болады. Ағылшын тілін оқып – үйренемін деушілердің саны күннен – күнге көбеюде.. Бұл сайып келгенде, шет тілін, соның ішінде ағылшын тілін

балабақша қабырғасынан бастап жоғары оқу орындарында оқыту әдістемесінің жаңа бетбұрыстарды қажет екендігін тудырады. Үштілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашылатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Қарапайым тілмен айтқанда, қазақ тілді дамыту керек, орыс тілін қолданамыз және ағылшын тілін үйренеміз.

Елбасының үштұғырлы саясаты аясында шетел тілін үйрену, оның қолданыс аясын кеңейту бүгінде кезек күттірмейтін өзекті де келелі мәселелердің бірі болып отыр. Алайда «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», -деп ақын жырлағандай, өз тілінде еркін сөйлеп, өз тілін құрметтейтін тұлғаны баулысақ, өзге тілді қадірлейтін тұлғаны баулитынымызға көз жеткіземіз. Сондықтан да «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс. Бұл - заман талабы», - деген елбасының қағидасына сүйене отырып, қазіргі таңда балабақшадан бастап мектеп табалдырығын аттаған сәттен ана тілін меңгертуге, сауаттылыққа күш салынуда. Осы орайда ауыр жүк артылып отырған мұғалімдер мен тәрбиеші- ұстаздардың бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеудегі еңбегі зор.

Біздің балабақшамыз "Бәйтерек"-те әр-түрлі жұмыстар атқаруда. Балабақша тәрбиеленушілерінің тәрбиелі, білімді, өнегелі болуы үшін өзін-өзі тану бағытында жұмыс жасалып жатыр. Және де Үш тілділікте қолға алынды. Күнделікті оқу - қызметінде тереңнен мақсаттар қойып қос тілділікке баса назар аударып, өзін -өзі тану компоненттерін қосып балаларымызды білім нәрімен сусындатып жатырмыз. Өскелең ұрпақ біздің болашағымыз. "Тәрбие тал бесіктен" демекші біз ең бірінші білімді ,тәрбиелі ұрпақты болу отбасы және балабақшадан басталады. Ақын Абай айтпақшы " Сенде бір кірпіш дүниеге, кетігін тапта бар қалан" сол білімді ұрпақ қылып тәрбиелеудің кірпішін мына біздер тәрбиешілер қалаймыз. Балабақшамызда 4 жастан бастап ағылшын тілі оқу қызметі енгізілді. Оқу қызметі аптасына бір рет болады. Балалар өте қатты қызығушылықпен қатысады. Оқу қызметі әр - түрлі әдістермен өткізіледі. Ойын арқылы, театр арқылы, интерактивті тақта арқылы балалардың сөздік қорларын дамытып, ағылшын тілін түсіне білуге ықпал ету. Үш тілділік біздің "Мәңгілік ел" болып қалыптасуымыздың бірден бір бағыты. Ұрпағымыз үш тілділікті білсе, ел экономикасы көтеріліп, жаһандық экономикаға жол ашылады, әр мемлекетпен ынтымақтастықта , татулықта арласа алатын боламыз.

Балаларды азаматтыққа және ұлтжандылыққа , рухани-адамгершілікке тәрбиелеу мақсатында мерекелер өткізу, халықаралық пони турнирі, "Зерек бала"облыстық зияткерлік сайысы, облыстық балалар шығармашылығы фестиваль - байқаулары, әр-түрлі театр қойылымдары т.б балалардың көкірек көздерін ашып, білімділікке жетелеп, оқу процесін күшейтеді. Білімді ұрпақ тәрбиелеу жолында аянбай қызмет етеміз!

Біздер елімізбен мақтанамыз. Бұл еркіндік оңайлықпен келген жоқ. Қазақ елі еркіндікке жету үшін қаншама қиын - қыстау кезеңдерді бастан кешірді. Мыңдаған жылдық тарихы бар. Қазақстан тәуелсіздік алды. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі, оны ұстап тұру әлдеқайда қиын. Бұл – әлем кеңістігінде ғұмыр кешкен талай халықтың басынан өткен тарихи шындық. Өзара алауыздық пен жан-жаққа тартқан берекесіздік талай елдің тағдырын құрдымға жіберген. Тіршілік тезіне төтеп бере алмай жер бетінен ұлт ретінде жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағылымынан сабақ ала білуге тиіспіз. Ол сабақтың түйіні біреу ғана – мәңгілік ел біздің өз қолымызда. Ол үшін өзімізді үнемі қамшылап, ұдайы алға ұмтылуымыз керек. Байлығымыз да, бақытымыз да болған мәңгілік тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтай білуіміз керек. Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын! Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, жасай берсін, елдігіміз мәңгілік!

Білім - барлық уақытта жоғары құндылықтардың бірі болған. Тек білімді, алғыр, сауатты адам ғана болашақ тізгінін қолына ала алады. Осыны ескере, ой елегінен өткізе отырып, Елбасы Н. Назарбаев өз Жолдауында Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесін әрі қарай дамыту , жетілдіру жоспарын құрып, көптеген мақсаттарда көздеп отыр. Омар Хайам айтқандай: Сен жанбасаң лапылдап, Мен жанбасам лапылдап, Аспан қайдан ашылмақ дегенедейін, -балаларымыз да заман ағымынан қалыспай, ұлттық

құндылықтарды сақтап, білімді, белсенді болуымыз керек. Бүгінгі ұрпақ білімді болса, ел ертеңі жарқын болмақ! Алға Қазақстан!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Б.И.Иманбекова. Тәрбиеге жетекші. Алматы, 2004. – 224 бет. [145-146 б.]
2. «Тәрбие құралы». Республикалық ғылыми — педагогикалық журнал № 5, 2009 жыл
3. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
4. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. Астана, 2007
5. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері, А, 2008ж

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ

Аязбаева А. М.

«Бәйтерек» балабақшасының тәрбиешісі

Ағылшын тілін оқыту мектепке дейінгі мекемелерде кеңінен таралып келе жатыр.

Оқытудың ойын әдісі өте пайдалы болып келеді, өйткені балаларды ой еңбегіне бірте-бірте үйренуге мүмкіндік береді. Ойын әдісінің кеңінен қолданылуы ойынның бала қуанышының көзі ретінде ғана айқындалмайды, сонымен қатар ол оқыту міндеттерін шешудің ең негізгі жолы болып табылады.

Ойындарды мектепке дейінгі мекемелерде балалардың оқу іс-әрекеттерінде белгілі бір жүйемен пайдалану қажет. Ойындардың оқыту мазмұнына, танымдық іс-әрекет сипатына, ойын құрылымына сәйкес жіктелуі бар. Ойындардың жіктелуі оқушылардың жас ерекшеліктеріне, ойын сипатына, дене қасиеттерін, қимылдық әрекеттерді дамытуға, ойындардың педагогикалық мүмкіндіктеріне сәйкес жасалады. Ойындардың оқыту мазмұнына сәйкес түрлері:

1. Ойын - саяхаттар. Олар ертегіге ұқсас, фактілер немесе оқиғаларды бейнелейді. Бірақ олар ерекше түрде ашып көрсетеді, қарапайым жұмбақ арқылы, қимылдық - оңай жолмен, қажеттілер - қызық жолмен беріледі.

2. Ойын - тапсырмалар. Бұл ойындардың негізін заттар мен әрекет, сөздік тапсырмалар құрайды. Ойын міндеттер мен әрекеттері бір нәрсені болжауға негізделеді.

3. Ойын - болжамдар. Бұл ойындар, Не «болар еді...?», «Мен не істер едім, егер...?» деген сұрақтарға негізделеді. Ойынның дидактикалық мазмұны балалардың алдына проблемалық міндет пен ситуацияны қоюда ерекшеленеді. Мұндай ойындар білімді нақты жағдайда қалыптастыра байланыс есептерін тағайындауды талап етеді.

4. Ойын - жұмбақтар. Жұмбақтың негізгі ерекшелігі логикалық астарын болуында, олар баланың есі әрекетін белсендіреді. Жұмбақтар салыстыру, теңеу және сипаттау арқылы ұғымның қасиеттерін ажыратуға тәрбиелейді, оқушы қиялының дамуына әсер етеді.

Ағылшын тілін оқытуға арналған ойындар

Шетел тілін мектепке дейінгі балаларға оқытудың шарттарын ескере отырып, балалар балабақшадан кейін де шетел тілін оқып, түсіне білу қабілетін қалыптастыруға мән берілуі тиіс. Осыған орай, шетел тілін балабақшада оқытудың практикалық мақсатын жүзеге

асырудың алғышарты- оқыту әдіс- тәсіліне, коммуникативтік бағдар беруге назар аударылады.

Ойынның міндеті баланың қызығушылығын туғызып, белсенділігін арттыратындай іріктеліп алынған нақты мазмұнымен анықталады. Ойындар жаңа тақырыптарды өткенде, сөздерді, грамматикалық материалды, тұрақты сөз тіркестерін пысықтыруға арналған жаттығулардың бір түрі ретінде пайдаланылады. Тәрбиеші ойындардың оқу іс-әрекет кезінде қолдануға ыңғайлы, ықшам, өткізілуі жағынан қарапайым түрлерін таңдап алғаны жөн. Таңдап алынған ойындар тәрбиеленушілердің сөз байлығына, тілдік қорына сай болуы керек.

Қандай да болмасын ойынды өткізу үшін тәрбиеші алдын- ала жоспар құрып алуы қажет. Ол жоспар, әдістемелік тұрғыдан алып қарағанда мынадай шарттарға жауап беруі қажет:

- Ойынның өтілетін оқу іс-әрекетінің тақырыбы мен мазмұны сәйкес келуі;
- Ойынға бөлінетін уақыттың нақты белгіленуі;
- Ойынның ойналу түрінің топ болып ойнау, кішірек топ болып ойнау т. б. нақтылануы қажет;
- Ойынға қажетті материалдардың түгел дайындалып қойылуы;
- Қолданылатын сөздер, сөз тіркестері, мақал- мәтелдері, тақпақтар өлеңдердің таңдалынып алынуы;
- Пысықталатын грамматикалық, фонетикалық, лексикалық материалдардың анықталуы;

Сабақта қолданылатын ойындар алуан түрлі. Олар негізінен, оқу ойындары және коммуникативтік ойындар болып екіге бөлінеді. Ойынның бір ерекшелігі, ол оқушылардың сабақта өздерін еркін ұстауына, ойларын қысылмай айтуға жағдай жасайды. Балабақша балдырғандарына беретін болғандықтан ағылшын тілі сабағын қызықты етіп өткізу үшін мынадай ойын түрлерін қолдануға болады:

- Фонетикалық ойындар;
- Сөздік ойындар;
- Оқу ережесіне байланысты ойындар;
- Сөйлеу қабілетін дамытуға арналған ойындар;
- Сергіту ойындары;
- Сан есімге байланысты ойындар;
- Дидактикалық мақсаттағы ойындар.

Ағылшын тілі оқу іс-әрекеті барысында әрбір баланың сабаққа белсенді қатысуының, ауызекі сөйлеуге құлшындыратын, ағылшын тілін оқып үйренуге талпынысы мен қызығушылығын арттыратын әдіс-тәсілдер түрі ерекше орын алады.

Ойынды мынадай мақсаттар қойып пайдалану керек: лексиканы меңгерту, қарым-қатынас жасай алуға үйрету, тілдік материалдарды есте сақтау, белгілі бір тілдік білімді дамыту, қажетті психикалық қызметтер мен қабілеттілікті дамыту, білім беру. Сондай-ақ, ойын арқылы қызықсыз тақырыптарды жеңіл, оңай меңгертуге болады.

Ағылшын тілінде жұмбақтар, сөзжұмбақтар, лото, лингвистикалық ойындар, бөлмедегі жиһаздарды орнына қою, дүкендерді аралау, телефонмен сөйлесу, т.б. түрінде де ойналады.

Ойынды оқу іс-әрекетінің әр кезеңінде пайдалануға болады. Мысалы, ұйымдастыру бөлімі кезінде фонетикалық рифмовка алуға болады. Бұл кезеңде балалардың оқу іс-әрекетінде қызығуын жоғалтып алсақ, олардың тілді әрі қарай меңгеруі қиынға түседі. Сондықтан, оқу іс-әрекетінің арасында ойын элементтерін қолдану оқу іс-әрекетіне деген қызығуын, белсенділігін, ойлау қабілетін дамытуға, жаңа оқу іс-әрекет барысында пысықтау кезеңін сапалы өткізуге материалды толық меңгеруге көмектеседі. Осы орайда жалпы баланың қызығушылық деңгейін арттыруға болатын бірнеше ойын түрлеріне тоқталмақпын.

1. Ертегілер әлемінде қонақта болу. Оқу іс-әрекеті ауызша өткізіледі. Саусақ театрының көмегімен *My name is.../ I am...* (*My name is Дара, I am Боти т.б.*), «Ат ойлап тап» ойыны (Балалардың өздерінің аттарын өзгертіп атау керек «*Good morning. My name is Micky*»)

2. Дым білмес балалармен. *What is your name?, Who are you?* Сұрақтармен мұғалім дым білместің кейпімен балалармен танысады. Сосын балалар бір-бірімен танысады.

3. Буратинода қонақта. Сабақ балалар арасында және Буратиномен диалог ретінде жүреді, «Сиқырлы микрофон» ойыны (Буратино балаларға ойыншық микрофон таратады да, әрқайсысымен жеке-жеке сөйлеседі).

- Hello.

- Hi.

-What is your name?/ Who are you?

- My name is Айым./ I am girl.

- What is your name?/ Who are you?

- My name is Алмас./ I am boy.

- Good bye, friends.

- Bye, Буратино What is it?

3. Қуанышты түлкі. Балалармен тәрбиеші бетіне түлкінің маскасын киіп алып, амандасады. (Педагог барлық балалармен амандасады, балаларда амандасады)., «Мынау кім?» ойыны бір бала барлық балаларға теріс қаратып отырғызып қояды. Балалар кезекпе-кезек келіп теріс қарап отырған баламен амандасады «Hello, Мадияр», теріс қарап отырған бала амандасып тұрған баланы танып, онымен амандасу керек «Hello, Сабина», бала таба алмаса келесі баламен алмастырылады.

Балаларды қазіргі замандағы оқыту барысында,әсіресе шетел тілін меңгеру мәселелерінің бірі болып табылады. Шетел тілі қоғамдық өмірдегі қамтамасыз етудің құралы болуға, ол тек жоғары оқу орындарында, мектептерде ғана емес, сонымен қатар мектеп жасына дейінгі балаларды оқытатын және тәрбиелейтін мекемелерде білім берудің негізгі міндетті компонентіне айналуға .

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Верещагина И.Н., Рогова Г.В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М., 2000.
2. English. Play and Learn. – 2006. – №7.
3. Пассов Е.И. Технология коммуникативного обучения иноязычной культуре. – М., 1999.
4. Царков В.Б. Речевые упражнения по английскому языку. – М.: Просвещение, 1980.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Конкаева С.Т.

КМҚК «Бәйтерек» балабақшасы Қарағанды қаласы

Елбасымыз өз жолдауында үш тұғырлы тілді меңгеру қазақстандықтар үшін міндетті шарт екендігін және 2020 жылға қарай ағылшын тілін білетін халықтың үлесі кем дегенде 20 процентті құрауы керек екенін атап айтқан болатын.Қазіргі таңда көптеген мектепке дейінгі ұйымдарда ағылшын тілін үйретуді қолға алып жатыр. Сол себептен де біздің балабақшамыз Бәйтеректе жас бүлдіршіндерге ағылшын тілін ерте жастан үйретуді бастады.

Ағылшын ерте үйрену – баланың туғаннан бастап мектепке барғанына дейінгі интуитивтік-тәжірибелік тәсілдің негізі болып табылады. Мектепке дейінгі жас –ағылшын тілін үйренуді бастау үшін ең тиімді жас: осы жастағы балалар тіл құбылыстарына ерекше зеректерімен ерекшеленеді, өздерінің сөйлеу тәжірибелерінің мағынасына, тілдің құпияларына қызығушылық пайда болады. Олар өткен мәліметтерді тез және ұзақ есте сақтайды. Шет тілін ерте жаста үйренудің тағы бір себебі бар. Бала кішкентай болған кезде

, баланың ана тіліндегі сөздік қоры аз болады. Бірақ оның сөйлеу қажеттіліктері аз болады: кішкентай баланың қатынас аясы үлкен балаға қарағанда аз, оған әлі де коммуникативті тәсілдерді шешу қажет емес. Шет тілін игере отырып, бала ана тілі мен шет тілі арасындағы мүмкіндіктердің осындай үлкен ажырағанды сезінбейді және үлкенірек жастағы балаларға қарағанда оның табыс сезімі өте тереңірек болады. Бірақ оның сөйлеу қажеттіліктері аз болады: кішкентай баланың қатынас аясы үлкен балаға қарағанда аз, оған әлі де коммуникативті тәсілдерді шешу қажет емес. Шет тілін игере отырып, бала ана тілі мен шет тілі арасындағы мүмкіндіктердің осындай үлкен ажырағанды сезінбейді және үлкенірек жастағы балаларға қарағанда кішкентай балаларды оқыту – оқушылар мен үлкендерді оқытуға қарағанда, басқа әдістемелік тәсілді талап ететін оңай жұмыс емес. Егер үлкен адам шет тілін игерсе, басқаларды оқыта алатыны дәлел емес. Балалар әдістемелі қажетсіз сабақтармен оқығанда, шет тілін көпке дейін жек көріп кетуі мүмкін және өзінің мүмкіндіктерін жоғалтып алуы мүмкін [1 52 б].

Мектепке дейінгі жастағы балаларды шет тілін оқытуда коммуникативті компетенция негізінің бірте-бірте дамуы болады. Ағылшын тілін ерте жастан игеру осындай :

- Оқытушының соңынан ағылшын сөздерін фонетикалық көзқарас жағынан дұрыс қайталай білуі, яғни тыңдау назарының, фонетикалық есту мен дұрыс сөйлеудің кезеңдік құрылуы;

- Ағылшын сөздігін меңгеруі, қорытындылауы және белмендірілуі;

- Күрделі емес грамматикалық құрылымдардың белгілі бір санын меңгеруі.

Білім әрекетінің әдістемесін өткізу лингвистикалық мүмкіндіктердің жас және индивидуалды, ерекшеліктерімен байланысты болуы керек және олардың дамуына бағытталуы керек.

Шет тілінің білім әрекеті баланың жалпы дамуы, оның сенсорлы, физикалық, интеллектуалдық тәрбиесімен тығыз байланысты болуын педагогпен ойланып тиянақталған болуы керек [2 236].

Осындай мотивацияны құрудың түрі ойын болып табылады. Шет тілінде сөйлеу бағытталған және мақсатталған болуы керек. Біздің балабақша да бұл ойын түрлері қолданылады.

Ойын – ұйымдастыру тәртібі мен сабақ өткізудің әдістемесі болып саналады. Сол арқылы кішкентай балалар белгілі бір ағылшын лексикасының қорын жинақтайды, тапқатар, әндер мен санамақтарды жаттайды. Осындай оқу іс-әрекетін өткізу тәртібі сөйлеу дағдысы мен тіл икемділіктерін меңгергенде қолайлы жағдай тудырады. [4 126]

Оқыту ойындары жағдайлы, жарысты, ритмо-музыкалық және көркемдік болып бөлінеді.

Жағдайлы ойындарға рольдік ойындар жатады, белгілі бір жағдайға байланысты бейнелеу.

Рольдік ойын – бұл балалар белгілі бір рольде, әр түрлі өмір жағдайларын ойнайды, мысалы, сатушы-сатып алушы, дәрігер-науқас, актер және оның жанкүйері және т.б. Олар кезегінде, балалар типтік және стандартты диалогты қолданғанда, әр түрлі модельдер түрінің өзгеруі және қолдануын талап ететін тағы да сол сияқты жағдайларға және импровизациялық ойындарға бөлінеді.

Стандартты диалогтар, мысалы:

1. Show me (маған көрсетші) – мұғалімнің бір нәрсені атап айтқанда, бала сол нәрсе бейнеленген карточканы көрсетуі тиіс.

2. What's this? Мұғалім сөздерді көрсетеді, балалар сөздерді атайды.

3. What's missing? (не жоғалып кетті?)

4. What's doesn't belong? (не артық?)

5. «Сықырлы айна» - мақсаты: баланың зейінін дамыту. Айнаға балалар жануарларын маскаларын киіп алып жақындайды. Сықырлы айнада бірнеше жануарлар көрінеді. Балалардың міндеті – кімді және қанша көлемде көріп тұрғандарын айту болып табылады. Мысалы: I see a dog. I see five dogs.

Жарысты ойындарға лексика мен грамматиканы меңгеру үшін көптеген ойындар жатады.

Кім көп сөздерді біледі, сол жеңіске жетеді яғни жарысып ойнайтын ойындар жатады. Бұл ойын түрінде көбінесе топтарға бөлініп жарыса ойнайды. Оған кроссвордтар, лингвистикалық тапсырмалары бар ойындар, топтардың орындалуы. Кроссвордтар түрлі тақырыптарда болуы мүмкін: жануарлар, жемістер, көкөністер, жиһаздар, ойыншықтар және т.б. Топтар әр түрлі болады.

Оқу іс-әрекетіндесонымен қатар балалар «Simon says» ойынын ойнай алады. Мақсаты – танымдық қызығушылықтарын дамыту. Балалар педагогтың айтқан іс-әрекеттерін орындау. Мысалы: Hands up! Sit down! Jump! Run! және т.б. Ойынды өткізу барысында әр түрлі лексикалық материалдар қолданылады.

Ритмо-музыкалық ойындар - сөйлеудің фонетикалық және ритмомелодиялық хоровод сияқты дәстүрлі ойындар, әндер және билер. Мысалы: “Nuts and May”, “What’s your name?”, “I like my friends”, “Head, shoulders, knees and toes” және т.б. Педагог іс-қимыл арқылы көрсетеді, ал оны балалар педагогтың артынан қайталайды және өздері сосын жеке – дара орындайды.

Көркем және шығармашылық ойындар – балаға ойын арқылы көркем-шығармашылық жол арқылы әрекеттің бір түрі. Оларды былай бөлуге болады:

1. Драматизациялар (яғни, кішкентай спектакльдерді ағылшын тілінде қою) «Ертегі мейрамы» - Мысалы: Орманда Қызыл телпек көбелектермен және қасқырмен кездеседі және диалог құрылады: (Hello! I’m Red Riding Hood. I’m going to my granny. She lives in the rest in the house) және т.б.

2. Бейнелеу ойындарға графикалық диктант, суреттерді бояу және т.б. жатады. Суреттерді бояу – тыныштандыратын, кей кезде мағыналы, бірақ өте көп таралған сабақ. Мысалы, дайын суретті көрсетуге болады. Бала контурмен айналысқанша, мұғалім сөздерді көп рет қайталайды, суреттің бөлшектерін айтады. Осылай біз баланың өзінің істеген жұмысын жаңа тілде айтылуының негізін қалаймыз.

Графикалық диктант – мысалы, балаларға сабақта не? Қандай түсті? Болу керектігі айтылады, балалар бояйды, сосын мұғалімнің айтқан суретімен өзінің салған суретін салыстырады.

3. Сөздік-шығармашылық (кішкентай ертегілерді құру, рифманы келтіру), мысалы: - алды-артына және үстінен – астына

Таңертең пастамен тазалаймын ... (teeth - тістер) және т.б.

Ойынды сабаққа енгізуге ойлап таңдағанда, келесі ережелерді сақтау керек:

1. Ойынға кірісер алдында келесі сұрақтарға жауап беріңіз: ойынның мақсаты қандай, бала неге үйренуі тиіс? Қандай сөйлеу әрекетін ол орындау керек? Сондай пікірді бала құра алады ма, қосымша қиыншылықтар жоқ па?

2. Осы сұрақтарға жауап берерде өзіңізді бала деп елестетіп, осындай модель бойынша қандай пікір туатынын ойлап тауып көріңіз

3. Бала осы жағдайды тез қабылдау үшін, оған осы жағдайды қалай суреттеуін табыңыз.

4. Баламен өзіңіз сүйсіне ойнаңыз!

Тағы да шет тілін меңгерудің ең кең таралған тәсілі ақпараттық және коммуникативті әдістерді қолдану болып табылады. Олар: мультимедиялық құралдар, компьютер, аудио және т.б.

Ағылшын тілін игерудегі аудиоертегілер

Баланың сөз қоры көбейгенде, білім әрекетін ағылшын тілінде аудиоертегілер арқылы түрлендіруге болады.

Аудиоертегілерді былай бөлуге болады:

Алдымен кішкентай ағылшын әңгімелері жарайды. Мысалы, балалармен осындай ертегілерді тыңдауға болады «Three little kittens», «Three little Pigs», «Too Many Daves».

Көрнекі материалмен құрылған аудиоертегілер. Аудиоертегілер қосылғаннан бастап балалар педагогпен бірге суреттерге қарап қайталайды. Ағылшын аудиоертегілерді қызықтырақ қылу үшін ертегітерапия тәсілін қолдануға болады, яғни ертегіні бейнелеп салу.

Тыңдау кезіндегі сурет салу ақпараттың орындалуы мен қабылдап алуына көмектесетін процесс. Сурет салу барысында баланың естігенімен ассоциативті байланыстары пайда болады[3 616].

Ағылшын тілін игерудегі видеобейнелер.

Видеобейненің мақсаты – ағылшын тілін мектепке дейінгі және одан кіші жастағы балаларды коммуникативті оқыту тәсілін қолдана отырып оқыту болып табылады. Ақпараттық материал балаға білімді және қызықты болып келеді. Балалар ағылшын тілін қоршаған ортаны тану және ойнау арқылы оқиды. Балалар мультфильмдерді жақсы көреді және оларды көп рет көреді.

Сондықтан ағылшын тіліндегі мультфильмдер балаларды шет тілін үйретудегі көптеген міндеттерді шешеді. Міне ағылшын тілін осындай әдіс-тәсілдермен үйрету тез нәтиже береді. Сол себептен әрбір сабақты ойын арқылы және жаңа технологияларды қолдану арқылы өткізу керек.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бородулина М.К «Шетел тілін үйрену»-М, «Просвещение»
2. «Білім» № 2/2006
3. Мектепке дейінгі шет тілі №3/2009, №4/2003
4. Шетел тілін оқыту әдістемесі. №3(17) 2007 ж.

ТІЛ БОЛАШАҒЫ – БАЛАБАҚША

Садикова С.Қ.

«Бәйтерек» балабақшасы

Қарағанды қаласы

Елбасымыз «Өткен тарихымызға тағызым да, бүгінгі бақытымызға мақтаныш та, гүлденге келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құдіретті ұғымға сыйып тұр. Отанды сүю бабалардан мирас болған ұлы мұраны қадірлеу, оны көздің қарашығындай сақтау, кейінгі ұрпаққа аманат етіп табысбау деген сөз. Халықты бір мақсатқа, бір мүддеге, бір болашаққа үндеген». Елбасының бұл жолдауында ел халқына үлкен жауапкершілік жүктеген. Тіліміздің тағдыры – өзіміздің тағдырымыз. Сондықтан мемлекеттік тілді дамытуға өз үлесін қосу – әр азаматтың ой-өрісінің кендігіне, алысты пайымдай алатын даналық көзқарасымен қатар, туған жерге деген сүйіспеншілігіне тікелей байланысты деп ойлаймын.

«Мәңгілік Ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы.

Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді.

Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді.

Біз армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік Елдің іргетасын қаладық.

«Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асырып, одан әрі дамытатын жастар болғандықтан олар ең алдымен білімді, ұлттық құндылықтар мен заманауи игіліктерді өз бойына біріктіріп, ұштастыра білген, өз елінің нағыз жанашыр азаматтары ретінде қалыптасуға талпынуы керек. Мемлекеттің осы бағытта атқарып жатқан ізгі жұмыстары аз емес, солардың бірі осы - «Мәңгілік ел» идеясы.

Балабақша балалары болашақ иесі болғандықтан дүниежүзілік мәдениетті танитын, өзінің төл мәдениетін білетін, сыйлайтын, рухани дүниесі бай, саналы ойлайтын деңгейі жоғары білікті болуы міндетті. Ата – бабаларымыздың ғасырлар бойы жинақтаған тәжірбиесін, мәдениетін жасөспірімдер бойында саналы сіңіріп, қоршаған ортадағы қарым – қатынасын,

мінез – құлқын, өмірге деген көзқарасын, бағытын дұрыс қалыптастыру тәрбиеге байланысты.

Мектепке дейінгі мекемелерде адамгершілік тәрбиесі тәрбиелеу және білі беру үрдісінде әр түрлі іс – әрекеттер арқылы жүзеге асырылады. Олармен ойынның әр түрін ұйымдастыра отырып, бір – біріне деген қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық, достық, жолдастық сезімдерді тәрбиелеуге болады. Ал балаларды қоршаған ортамен таныстыру, тіл дамыту, табиғатпен таныстыру, бейнелеу өнері сабақтарында өлі – тірі табиғатқа деген сүйіспеншілік, үлкендердің еңдегіне қызығу мен сыйластық сияқты адамгершілік сапалары қалыптастырылады.

Қазақ ауыз әдебиетіндегі, әсіресе, балалар фольклорын дамытушы негізгі бір сала – балалар ойыны. Ойын – балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғы шарты және халықтың салтын үйренуде, табиғат құбылысын тануда оларды көру, естіу, сезу қабілеттерін, зейінділік пен тапқырлықтарын дамытады. «Адам өркениетке бейім болу үшін балалық шақты бастан кешуі міндетті, егер ойын мен қызыққа толы балалық шақ болмас, ол мәңгілік жабайы болып қалған болар еді» деп К.Чуковский бала денесінің дамуы мен ой – дүниесінің өркен жаюы ойынға тікелей тәуелді екендігін атап көрсеткен.

Балабақшадағы тәрбие – барлық тәрбиенің бастамасы. Тәрбиеші балаларды адам мәдениетінің әлеміне, күрделі және алуан түрлі қарым – қатынастардың әлеміне ертетін үлкендердің бірі. Қазіргі кезде ата-ананың сұраныс деңгейі биік. Өскелең жас ұрпақты рухани-адамгершілік қасиеттерге тәрбиелеу мәселесі қазіргі заманымызда өзекті болып отыр. Балалардың білім беруде, адамгершіліктің ең құнды қасиеттерін бойына сіңіріп тәрбиелеуде, білім мекемелерінен, ұстаздардан, ата – аналардан шығармашылықты балап етеді.

Еліміздің егемендік алған уақыт ішінде қоғамда қаншама өзгерістер болды. Сол өзгерістертуғызған соңғы жаңалықтар бала өміріне тікелей әсерін тигізіп жатқаны белгілі. Ел ертеңі, ұлт болашағы үшін этнопедагогика мен этнопсихология ілімдерінің жетістігін тәрбие құралына айналдыру – бүгінгі күннің басты сұранысы. Егеменді елімізге сай ұрпақ тәрбиелеп шығудың бірден бір жолы – өсіп келе жатқан ұрпақты эстетикалық тұрғыдан шыңдау. Осыны халықтық педагогика арқылы жүзеге асыруға болады. Халық педагогикасымен айналысушылар қоғам дамуының алғашқы сатыларында-ақ тәрбиеге өзіндік көзқарас болғандығын, мақсатқа сай тәрбиеленудің жолдары ойластырылғанын мәлімдейді.

Еліміздің ертеңі – бүгінгі жас ұрпақтың қолында. Егемендігіміздің баянды болуы, ел ертеңі жарқын болсын десек, ұлт ұрпағына дұрыс тәрбие беру – парыз. Тәрбиелеп отырған жас жеткіншекке бала деп қарамай, кішкентай күнен бастап оның елін сүйер бүлдіршін, ұлтын ұлық тұтар ұлан мақтанышымызға айналар отаншыл азамт болып қалаыптасуына тырысуымыз қажет. Жас ұрпақты саналы сергек етіп тәрбиелеу отбасы мен мектепке дейінгі ұйым қызметкерлерінің бірден бір парызы. Қазіргі кезде өсіп келе жатқан жас ұрпақты тәрбиелеуге қойылған мақсаттардың бірі қоғамға пайдалы үлкенге құрмет көрсетіп кішіге қамқор бола білетін, жан – жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыруда халық педагогикасының маңызы зор.

Жазушы – педагог Ж. Аймауытов.. «Баланы тәрбиелеу үшін әр бір тәрбиешінің өзі тәрбиелі болу керек. Себебі, бала айтып ұқтырғанан көрі, көргеніне көп еліктегіш келеді. Солай болғансоң балаға не жақсы мінез болсын, іспен көрсету керек», - дейді. Осы бір ұлағатты ой астарында отбасында ата – анасының мектепке дейінгі ұғымда – тәрбиешіден талпын ететін тағылым жүгі жатыр. Жер бетінде мекен еткен адамзаттың бір бұтағы – бір халықтың қандай да дара қасиетке ие болып, қандай бет-бейнесімен көрінуі – сол халықтың мектебінің бет – бейнесіне, өзіндік ерекшеліктеріне тікелей байланысты. Отбасында бала ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиеленіп келіп, ол тәрбие балабақша мен бастауыш мектепке жалғасын тауып жатса, бала өте құнарлы этномәдени білім мен тағылым алары анық. Қазақстан Республикасының білім беру саласы бүгінгі басты міндеттерінің бірі ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып, жас бүлдіршінге терең білім мен тәрбие беру керек деген.

Қазіргі таңда қоғамның саяси, әлуметтік және экономикалық дамуындағы серпінді өзгерістер білім беруді әлемдік кеңістікпен ықпалдастыру талабын қойып отыр. Жаһандану дәірінде ұлт ретінде жайылып кетуге соқтыруы мүмкін мәңгүрттіктер сақтану және халықтық тәжірибеге тән тәрбиенің мазмұнын сақтап қалу үшін өткен тарихымыз бен мәдени мұраларымызды зерделеуге, рухани құндылығымызды саралап, оны білім беру жүйесіне кешенді ендіру арқылы ұрпақ тәрбиесін ұлттық негізінде құруға бастымән беру өте маңызды. Қазақ халқының тарихи қойнауында қанша ғасыр өтседе, тәнім – тәрбиелік мәнін жоғалтпаған ұлттың болмысына, сана – сезіміне, тұлғалық сипатына сай жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтар қатарына жататтын асыл дүниелер бар екенін біледі. Осындай рухани құндылықтарды тәрбиенің мазмұнына арқау ету жетілген тұлғаны қалыптастыру мәселесі педагогика ғылымының тарихына жаңаша көз қарасты қажет етеді.

Жас ұрпақты тәрбиелеу қай заманда болсын уақыт сөресінен түскен емес. «Бір баланы адам етіп өсіргенше бір шаһар опат болады» дейді көне Шығыс даналығы. Бүгінгі ұрпақ – тарихи кезеңде өмір сүріп, ұлтының, жерінің, елінің, болашағы үшін зор жауапкершілік арқалап, мойнына алып отырған ұрпақ. Сондықтан олардың саналы да парасатты, ұлттық тәлім – тәрбиені, салт-дәстүрімізді бойына жинаған жеке тұлға болып өсуінің бір ұшы, бір кілті, ұстаздарда деп білуіміз керек.

Қолданылған әдебиетер

1. Тәуелбекова Р. Бала тәрбиесіндегі халықтық педагогика. Алматы, 1994
2. Педагогикалық ізденіс Алматы, 1990
3. Бала тәрбиесі журналы

БАЛАЛАРҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУ БАРЫСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ТАҚТАНЫ ҚОЛДАНУ

Тяжина Ж.Б.

КМҚК «Бәйтерек» балабақшасының тәрбиешісі

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Қазіргі заманғы қазақстандық үшін үш тілді білу- әркімнің дербес табыстылығының міндетті шарты. Сондықтан 2020 жылға қарай ағылшын тілін білетін тұрғындар саны кемінде 20 пайызды құрауы тиіс» екендігін айтып өткен. Қазіргі заман талабына сай педагог үлкен дайындықпен, жаңаша әдіс- тәсілдермен, түрлі тапсырмалармен ізденіс үстінде оқу іс- әрекетін түрлендіріп отыруы қажет. Болашақ ұрпақтың дамуы педагогтардың белсенділігіне, білім деңгейіне, шығармашылық іс- әрекетіне байланысты болмақ [2]

Ақпараттық технология – ақпараттарды жинау, сақтау және өңдеу үшін бір технологиялық тізбекте біріктірілген әдістер мен өндірістік және бағдарламалық - технологиялық құралдардың жиынтығы. Қазіргі кезде оқу іс- әрекетінде ақпараттық технологиялар кеңінен қолданыста. Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы: «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек», - деп айтқан болатын [2].

Қазіргі заман педагогтарына компьютерлік және мультимедиялық құралдарды қолданудың оқу іс- әрекеті өту барысында өте тиімді тәсіл екені белгілі. Компьютерлік және ақпараттық- технологиялар заман талабы. Бұл жұмыстың басты мақсаты компьютерлер желісін және мультимедиялық электронды құралдарды ағылшын тілі оқу іс- әрекетінде презентацияларды және мультимедиялық- электронды құралдарды балабақша қабырғасында және білім беру процесінде белгіленген. Ол балалардың түрлі қабілеттерін ашады: есте

сақтау, көру, есту, ойлау, эмоционалды, автоматты қабілет т.б. интерактивті тақтамен презентацияларды бірге қолдану балалардың оқу іс- әрекетіне деген қызығушылығын ерекше арттырады. Көптеген жаңа технологияларды ағылшын тілі оқу іс- әрекетінде жиі қолданамыз. Осыған байланысты күнделікті оқу іс- әрекетіне:

Мультимедия (видео, аудио қондырғылары.)

Компьютер (компьютерлік бағдарламалар, интерактивті тақта, прожектор);

Интернет және т.б. көрнекі материалдар.

Мұндай қондырғылар балалардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдауға және алған мәліметтерді нақтылауға мүмкіндік береді. Балалардың оқу іс- әрекетіне деген қызығушылығын ояту, педагогтың оқу іс- әрекетін өткізу тәсіліне де байланысты.

Ақпараттық технологиялардың бірі- интерактивті тақта болып табылады. Оқыту

үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен жұмыс жасаймыз. Өзім жұмыс жасайтын «Бәйтерек» балабақшасында ағылшын тілі кабинеті бар, ол кабинет компьютерлермен және ән-күй, дене шынықтыру залдары интерактивті тақтамен қамтамасыз етілген.

Тақтаны қолдану арқылы балалардың қызығушылығын, білім сапасын арттыруға болады. Ағылшын тілі ұйымдастырылған оқу іс- әрекетінде интерактивті тақтамен жұмыс жасауда балалардың қызығушылығын танытып қана қоймай, шығармашылық қабілеттерін дамыту мен қатар жаңа ақпараттық технологияны меңгеруге, оны пайдалана алуына мүмкіндік береміз.[1]

Интерактивті тақтаның мүмкіндіктері балаларға ағылшын тіліне деген қызығушылықтарын арттыруға, тыңдау мен сөйлеу дағдыларын үйренуге, жаңа сөздерді естерінде сақталуын қамтамасыз етеді.

Интерактивті тақтаға ағылшын тіліндегі видеороликтерді, аудио дискідегі өлеңдерді, көрнекі суреттерді компьютер арқылы енгізіп, тақырып бойынша оқу іс- әрекетіне қолданамын. Бұл көрнекі құралдар тақырыпты ашып, балаларға жеткізуге көп көмегі бар. Ағылшын тіліндегі жаңа сөздерді өту барысында ауызша түсіндіргенше, интерактивті тақта арқылы, суреттерді қозғалтып, сөйлетіп, анимациялық суреттер арқылы көрсетуге болады.

Ағылшын тілін үйрену барысында интерактивті тақтаны тәжірибеде кеңінен қолдана отырып, мынадай қорытындыға келдім:

- Балалардың ойлау қабілеті дамиды;
- Балалардың тіл үйренуге қызығушылықтарын арттырады;

• Тақта арқылы әртүрлі тиімді әдістерді қолдануға мүмкіндіктер ашылды. т.б

Қазіргі заманғы мектептердің барлығы интерактивті тақтамен жұмыс жасайды, ал біз балабақша табалдырығынан бастап ақпараттық технологияларды кеңінен қолданамыз. Себебі, қазіргі заман балалары

компьютерлік технологияларға жақын, және қызығушылық танытады. Оқу іс-әрекетіне тақырыпқа байланысты слайдтар, ағылшын тілінде сергіту сәттерін, ребустар шешіп, ойындар ойнатамын, тақырыпқа байланысты мультфильмдер, бұның барлығы әрине ақпараттық технологиялар арқылы.

Балабақшадағы бүлдіршіндерге ағылшын тіліне үйрету барысында көрнекіліктер қолдану өте маңызды. Балабақшадағы балаларға ағылшын тілі оқу іс-әрекетін суреттер, ойыншықтар, ойындар арқылы өткізген тиімді.

Мысалға Power Point бағдарламасын қолдана отырып, гиперссылка (дұрыс жауап басқан кезде «Жарайсың!», жауабы қате болса «Тағы да байқап көр» деп айтылады) бағытымен қызықты ойын түріндегі тапсырмалар жасауға болады: «Не артық?», «Суретте нелер көрсетілген?», «Қайсы, неге жатады?» т.б осындай ойын түріндегі тапсырмалар.

Осы ойындар, сергіту сәттерін, ойын түріндегі тапсырмаларды ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде интерактивті такта, компьютер арқылы қолданып, балалардың бойында ағылшын тіліне деген қызығушылықты, ағылшын тілін үйренуге деген талпынысты көрдім. Біздің «Бәйтерек» балабақшасы өзін-өзі танудан қанатты жобада болғандықтан, барлық оқу іс-әрекеттеріміз өзін-өзі танумен ықпалдастырылып өткізіледі. Балалар тек қана ағылшын тілін үйреніп қана қоймай баланың бойында адамгершілік құндылықтары да дами түседі. Және де әр оқу іс-әрекетінде жаңа сөздер, қостілділік компонент 3 тілде айтылады қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде.

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев жастарға үндеу салды, барлығы, әсіресе жас ұрпақ өкілдерін ағылшын тілін үйренуге шақырды. Сол себепті, біз педагогтар ағылшын тілін бала бойына сіңіруге көп көңіл бөлуіміз керек.

Армансыз адам, қанатсыз құспен тең,- демекші, менің педагог ретінде де, еліміздің әрбір бүлдіршіні терең білімді, заманауи техникаларды еркін меңгере алатын, еліміздің дамуына өз үлесін қоса алатын азамат пен азаматша болып өсуіне сенімдімін.

Қолданылған әдебиеттер

1. Владимирова Л.П. Интернет на уроках иностранного языка//ИЯШ 2002.№3
2. Английский методика преподавания, 2-3. 2015ж.

ГОВОРИМ НА ТРЕХ ЯЗЫКАХ

Арфилова У. Т.

Детский сад «Бәйтерек»

***«Я всегда говорил, что для современного казахстанца владение тремя языками – обязательное условие собственного благополучия», [1].
Н. Назарбаев.***

В Казахстане уже сформировались основные тенденции, определяющие развитие методики полиязычия. Согласно Программы развития образования РК на 2011-2020 годы дошкольная организация должна обеспечить обучающемуся, независимо от форм собственности, знание казахского языка как государственного. А также изучение русского языка и одного из иностранных в соответствии с государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования. Новое время и новые условия требуют коренной перестройки, переоценки и идеалов, пересмотра целей и задач методов и приемов

обучения. Изучение иностранных языков в Казахстане – это обучения языку как реальному и полноценному средству общения на уровне носителей этого языка.

В связи с этим в нашем детском саду проводится большая работа по развитию коммуникативно-языковой компетентности детей и воспитателей. И авторская образовательная программа «Говорим по-английски» является неотъемлемой частью этой работы. Проблемами, побудившими нас на создание данной программы, послужили следующие факторы: нехватка методических разработок в данной области, а также низкий уровень знания детей языков, и не только детей, а также воспитателей и родителей. Нашей целью является воспитание полиязычной личности дошкольника.

Существует множество программ направленных на развитие языков лишь во время организованной учебной деятельности. Но, как известно для качественного развития языковых знаний необходима особая языковая среда. Уникальность нашей программы как раз заключается в том, что наша работа охватывает все направления и службы детского сада. Обучение проходит не только во время организованной учебной деятельности, но и на протяжении всего дня.

Методы и приемы работы направлены на воспитание вкуса к говорению. Особый приоритет отдается, конечно же, игровым методам, таким как сказки, скороговорки, рифмовки, двустушия. Например: *Это яблоко – алма, я сорву его сама.*

Как известно, язык без практики мертв. Перед нами встал вопрос: как повести педагогов за собой. Для этого мы продумали модель внедрения полиязычия в образовательное пространство дошкольной организации.

Модель нашей программы:

Физкультура – это раздел, в котором охватывается такой огромный и трудный пласт языка, как глаголы, ведь именно здесь, совместно со спортивным инструктором, можно наглядно показать нашим детям, что означают глаголы *jump, run, climb* и другие.

Экология: только в нашем саду есть такая уникальная возможность работать с детьми в зимнем саду, знакомить их наглядно с флорой родного края и всего мира.

Музыкальные занятия: если мы с вами вернемся в детство, и вспомним, что же нам первое приходит на ум, это, конечно же, стихи, песни. Именно поэтому, музыкальные занятия являются благодатной почвой для развития языковых навыков.

А на занятиях по художественной литературе и развитию речи дети составляют описательные рассказы по картинке, по мнемотаблице, а также инсценируют свои любимые сказки.

Изоискусство: ученые говорят, что речь ребенка находится на его пальцах. Гораздо легче можно научиться новым словам, играя с бумагой, с пластилином, с красками.

Математика – это точная наука и благодатная среда для закрепления математических терминов на казахском и английском языках.

Самопознание – это нравственный пласт для языков. Очень легко выучить с детьми утренний круг. Например:

*Hundreds of birds in the sky
Hundreds of fish in the sea
Hundreds of flowers in the field
These all are you and me.*

Родители главный образец для ребенка, [2, с.28]. Поэтому, вся наша языковая практика проходит через семейный клуб «Изучаю языки – познаю мир». Целью этого клуба является научить родителей, языковым навыкам, чтоб они могли помогать своим детям дома.

Успешному решению задач способствует работоспособный, сплоченный коллектив, [3, с.32]. В работе с педагогами мы отдаем предпочтение тренингам, обучающим семинарам, деловым играм, главной целью которых является превратить их из коллег в союзников.

В помощь воспитателям, мы разработали словарь на трех языках. В нем представлено около 300 слов, а также общие вопросы и фразы согласно ГОСО. Здесь так же представлены

различные физминутки, пальчиковые игры, подвижные игры, которые помогают воспитателям разнообразить свою деятельность с детьми в течение всего дня.

Проследив за результатами мониторинга детей нашего детского сада в течение трех лет, мы можем увидеть, что коммуникативно-языковая компетентность детей имеет устойчивую динамику развития. Своими достижениями мы считаем то, что наши воспитанники занимают первые места на областных и городских конкурсах.

Воспитатели и специалисты нашего детского сада также принимают участие в языковых конкурсах, и занимают призовые места.

Конечно, ребенок не всегда в дальнейшем будет иметь такие же благоприятные условия для проявления полученных знаний и их совершенствования. Но мы твердо убеждены: все, что он получил в дошкольном детстве, пригодится и поможет ему в дальнейшей жизни, [4, с.47].

Литература

- 1.<http://www.altyn-orda.kz>
- 2.Отбасы және балабақша, №1,2006ж.
3. Отбасы және балабақша, №4,2006ж.
- 4.№Дошкольное воспитание, №11, 2007г.

ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННО - ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

Рошук Л. С.

Воспитатель КГКП детский сад «Бәйтерек»

«Мы, казахстанцы, единый народ!
И общая для нас судьба - это наш Мәңгілік Ел,
Наш достойный и великий Казахстан!»
Н.А.Назарбаев

Как подчеркнуто в Послании Главы государства Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: «Единая цель, единые интересы, единое будущее», за 24 года суверенного развития созданы главные ценности, которые объединяют всех казахстанцев и составляют фундамент будущего нашей страны. В Послании перечислены эти ценности: Независимость Казахстана и Астаны; национальное единство, мир и согласие в нашем обществе; светское общество и высокая духовность; общность истории, культуры и языка; Президент также поставил задачу формировать активных, образованных и здоровых граждан, дать новые импульсы развитию все казахстанской культуры. Патриотичная, образованная, обладающая здоровьем, ответственная и энергичная, успешно работающая в условиях инновационной экономики, владеющая казахским, русским и английским языками, впитавшая ценности и культуру казахстанского народа, толерантная, узнаваемая и уважаемая в мире – такой видится казахстанская молодежь 2020 года.

Концептуальные основы воспитания строятся с учетом этих государствообразующих, общенациональных ценностей, являющихся идейной основой Нового Казахстанского Патриотизма.

Концептуальные основы воспитания в условиях движения казахстанского общества к Мәңгілік Ел имеют свою миссию – принять молодое поколение как субъект истории развития независимого Казахстана, как исключительно важный фактор перемен, как носителя новых идей и программ, как социальную поликультурную ценность особого рода, кому суждено реализовать ключевую идею консолидации наших устремлений и усилий Мәңгілік Ел.

Наш детский сад работает по пилотному проекту «Самопознание». В котором мы раскрываем у наших детей нравственно духовные ценности и воспитывает полиязычную личность. Данный проект перекликается с общенациональной идеей «Мәңгілік ел». Актуальность разработки Концептуальных основ воспитания в условиях реализации общенациональной идеи «Мәңгілік Ел» обусловлена необходимостью ориентации организаций образования на нравственно- духовную, национальную идентификацию и социализацию личности обучаемого, способствующую усвоению, закреплению, проявлению и трансляции опыта национальной культуры.

Проблемы нравственно- духовного и полиязычного воспитания все глубже затрагивают воспитательно – образовательные учреждения всех видов. Это связано с тем, что приоритет воспитания провозглашен в сфере государственной политики. Сегодня, когда общество в моральном смятении, налицо – дисгармония социальных отношений и ценностных приоритетов, важно найти основу восстановления нравственных сил общества и приложить усилия к этически выверенным ориентирам подрастающего поколения. В связи с этим важно чтобы нравственно – духовное воспитание приобрело ведущее значение. Помочь каждому воспитаннику определить ценностные ориентиры собственной жизнедеятельности, чтобы дало возможности опереться на разумное и нравственное в душе ребенка. [1, с 113]

Этически духовным и полиязычным ребенок может вырасти только тогда, когда будет удовлетворена его потребность в счастье. Чтобы сделать ребенка счастливым, т.е. возвысить его духовно, нужно, прежде всего, удовлетворить его внутренние желания: потребность в доброте, справедливости, любви, красоте. Поэтому вопрос о формировании этической духовности встает остро в наше время, когда получение материальных благ является приоритетным. Нельзя учить детей милосердию, великодушию, состраданию к окружающим только формально усваивая нормы поведения. Нужно научить их любить всем сердцем и душой.

Этическое воспитание базируется на традиционных формах образования. Основной метод этих форм – беседы на духовно – нравственные темы с оживляющими ее построение различными методическими приемами включения художественных текстов пословиц, поговорок, жизненных ситуаций. В нашем детском саду мы разрабатываем беседы для детей с учетом требований Государственного Общеобразовательного стандарта «Дошкольное обучение и воспитание».

В основу занятий положена идея Сухомлинского В.А. о том, что ввести ребенка в мир человеческих отношений – одна из важнейших задач воспитания личности ребенка дошкольного возраста, что детей надо приучать жить среди людей, формируя у них определенные психологические качества, навыки общения.

Ориентируясь на возрастные и психологические особенности детей старшего дошкольного возраста, занятия – беседы не должны превышать 30 минут соответствовать следующим направлениям:

- ✓ Этические нормы поведения;
- ✓ Общение на 3-х языках,
- ✓ Этикет;
- ✓ Нормы отношений с окружающим;
- ✓ Этика отношений в коллективе.

Разработаны рекомендации к проведению этических бесед:

- ✓ Беседа не должна быть назидательной, поэтому воспитатель не навязывает своего собственного мнения. К стремлению доказывать свою точку зрения;

- ✓ При проведении бесед следует учитывать: что дети подвижны, непоседливы, поэтому нуждаются в частых изменениях положения тела и смене видов деятельности;
- ✓ В этических беседах должны присутствовать элементы занимательности, для этого в содержание целесообразно включать различные ситуации, содержащие моральную проблему;
- ✓ Очень важно уметь задавать вопросы, при постановке вопросов учитывают следующие требования:

- вопрос должен направлять внимание детей на нравственную сторону жизни, поступков, явлений, скрытых за предметными действиями;

- вопрос должен привлечь детей к внутренним переживаниям людей, сопереживать с ними;

- вопрос должен заставить ребенка задуматься над мотивом поступков, увидеть сложную взаимосвязь мотива и результата.

Литературный материал незаменим в этической беседе, т.к. детям легче оценивать поведение и поступки других, чем собственные.

Этические беседы в нашем детском саду проводятся в обстановке теплоты и душевной близости. Позиция общения воспитателя «глаза в глаза», дистанция «всегда вместе», пространство общения - «желание быть рядом».

Соблюдая различные рекомендации, было достигнуто положительное отношение детей к этической беседе. Усвоение этических понятий в определенной системе, посредством этических бесед помогло старшим дошкольникам разобраться в сущности понятий добра и зла, общего блага, справедливости и подготовили детей к школьной логике этического воспитания с постоянными разделами программных курсов.

В конце года были достигнуты следующие результаты:

- ✓ Повысился уровень сформированности этической компетентности путем обеспечения ценностными ориентирами и морально – нравственными нормами и знаниями;
- ✓ Навыки духовно – нравственного поведения и моральные нормы стали реальными побудителями и регуляторами поведения дошкольников;
- ✓ Дети овладели конкретными правилами поведения и навыками общения в реальных жизненных ситуациях.

Что делает работу успешной в данном направлении?

1. Ребенок независимо от возраста – это личность, имеющая права и обязанности. В этом смысле воспитатель и дети равны друг другу.

2. Наиболее достойные способы взаимодействия друг с другом – это договор, уступки, взаимопомощь, взаимоуважение.

Литература

1. А.М. Виноградова «Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников» Москва, «Просвещение», 1989г.
2. Е.А. Алябьева «Нравственно – этические беседы и игры с дошкольниками» Москва, «Просвещение» , 2003г.
3. И.Н. Курочкина «Современный этикет и воспитание культуры поведения у детей дошкольного возраста» Москва, 2001г.

РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ ТІЛ АҚАУ ТОПТАРЫНДА БАЛА ТІЛІН ТҮЗЕТУ

Сергазиева Б.Қ.

«Бәйтерек» балабақшасы КМҚК

Қарағанды қаласы

Адамның адамшылығы – ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы
ұстаздан болады.

Абай Құнанбаев[1]

Мектепке дейінгі жастағы баланың рухани-адамгершілік дамуы балабақшасы мен отбасы арасындағы қарым-қатынастың тығыздығы артқан сайын ойдағыдай жүзеге асады. Әрбір бала қандай да болмасын бір міндетті орындау үшін, өзіндік ерекше жағдайлар жасалады. Мәселен, ойында ұнамды әдеттер, өзара қарым-қатынастар, адамгершілік сезімдер қалыптасады, еңбекте-еңбек сүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, сондай-ақ ұйымшылдық, жауапкершілік, парыздың сезімі сияқты қасиеттер, патриоттық сезімдер жайлы мағлұматтар т.б. қалыптасады. Мектепке дейінгі жаста балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері мына жайлармен түйінделеді: ізгілік бастамасымен тәрбиелеу, балалар мен үлкендер арасындағы саналы қарым-қатынас, тұрмыстың қарапайым ережелерін орындау, кеңпейілдік, қайырымдылық, жақын адамдарға қамқорлықпен қарау және т. б. Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым-қатынасын қалыптастыру, Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу, әр түрлі ұлт өкілдеріне қадір тұту және сыйлау.

Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі- жас ұрпаққа адамгершілік-рухани тәрбие беру. Құнды қасиеттерге ие болу, рухани бай адамды қалыптастыру оның туған кезінен басталуы керек. Баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп, өз-өзіне сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен тәрбиешінің басты міндеті[2].

Адамгершілік әр адамға тән асыл қасиеттер. Адамгершіліктің қайнар бұлағы – халқында, отбасында, олардың өнерлерінде, әдет-ғұрпында. Әр адам адамгершілікті қоршаған ортасынан, күнделікті тұрмыс-тіршілігінен бойына сіңіреді.

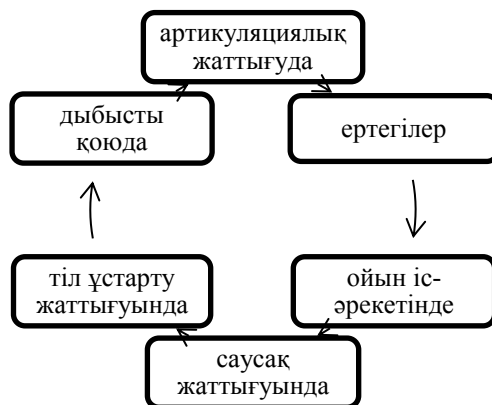
Балаларды рухани-адамгершілікке тәрбиелеу, болашағына жол сілтеу – бүгінгі алдыға қойған мақсаттардың бірі. Әсіресе, мектеп жасына дейінгі балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің мазмұны осы жастағы балалардың ерекшеліктеріне сай келуі тиіс. Негізгі міндет – балалардың жақсы әдет, мінез-құлықын қалыптастыру. Баланың сезіміне әсер ету арқылы ішкі жан дүниесін ояту нәтижесінде оның рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасады.

Адамгершілікке, еңбекке тәрбиелеу күнделікті өмірде, үлкендердің қолдан келетін жұмысты ұйымдастыру барысында, ойын және оқу ісінде жоспарлы түрде іске асады. Адамзаттық құндылықтар бала бойына іс-әрекет барысында, әр түрлі ойындар, ертегілер арқылы беріледі.

Осыны негізге ала отырып, жағымды іс-әрекет барысында қалыптасады. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекет барысында балалардың адамгершілік сана-сезімін оятып, жағымды мінез-құлық қалыптастыруда екінші кіші тіл ақау тобының балаларымен «Менің сүйікті балабақшам», «Берекелі күз», «Көңілді ойыншықтар» және т. б. тақырыптарда оқу іс-әрекеттері өтті. Өту барысында балалар өздерінің алған әсерлерін жеткізе білді. Мұның бәрі адамгершілікке бағытталды әрі дәл осыған кереғар қасиеттерді бала бойынан кездестірдім

және оған керекті әдіс-амалдарды да іздестіріп, қолданып келеміз. Рухани-адамгершілік тәрбие арқылы тіл кемістіктерін түзетуге жағдай жасаймыз.

Рухани-адамгершілік тәрбие арқылы бала тілін түзету

Артикуляциялық жаттығулар балаларға да, ересектерге де дұрыс, әдемі және айқын сөйлеуге көмектеседі. Артикуляциялық жаттығуларды жасай орындай отырып, төзімділікке, шыдамдылыққа тәрбиелеу. «Көңілді тіл» ертегісі, «Қызықты серуен», «Мейірімді күлкі», «Көңілді доп» және т.б. артикуляциялық жаттығуларды қолданамыз.

Атақты педагог Сухомлинский: «Бала кезде үш жастан он екі жасқа дейінгі аралықта әр адам өзінің рухани дамуына қажетті нәрсенің бәрін де ертегіден алады»[3]-деп атап айтқан болатын. Ертегінің рухани тәрбиелік мәні зор. Ол балаға рухани ләззат беріп, қиялға канат бітіретін, жас баланың рухының өсіп жетілуіне қажетті нәрсенің мол қоры бар рухани азық деп атап көрсеткен болатын. Ертегі адалдыққа, тапқырлыққа, адамгершілікке, сыйластыққа, қамқорлыққа тәрбиелейді.

Ойын арқылы ұнамды әдеттер, өзара қарым-қатынастар, адамгершілік сезімдер қалыптасады, еңбекте – еңбексүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, сондай-ақ ұйымшылдық, жауапкершілік қасиеттері, патриоттық сезімдер қалыптасады. Атап айтатын болсақ, «Жаксы-жаман», «Жүректен жүрекке», «Көңілді әріптер», «Ғажайып қоржын», «Сиқырлы дыбыстар» және т.б ойындар.

Ұрпақтан ұрпаққа жалғасын тауып келе жатқан, әрі үлкен мәні бар мәдени шығармашылық – саусақ жаттығуы. Саусақты ойната отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды, ағаштарды т.б. көптеген бейнелерді бейнелей алады. Ал тіл ақаулығы кездесетін балалардың жалпы қимылдары, соның ішінде бұлшық етінің қимылдары жеткілікті деңгейде дамымайды. Яғни, саусақ жаттығулары шыдамдылыққа, қамқорлыққа, сыйластыққа, мейірімділікке жетелейді. «Көңілді бес саусақ», «Мейірімді алақан», «Әдемі гүлдер», «Әдемі шынжыр» т.б. саусақ жаттығуларын қолданамыз.

Тіл ұстарту жаттығулары арқылы байланыстырып сөйлеуге, мәтін құрастыру дағдыларын, яғни баланың тілін дамыта отырып, олардың бойында шыдамдылық, шапшаңдық, мәнерлі сөйлеуге бағыттайды.

Дыбысты қою кезеңінде балалардың алдынан бұрыннан таныс емес, ғажайып дыбыстар әлемі көрініс береді, аталған әлем көкжиегіне жетелей отырып, шәкірттердің есту және де сезіне білу сезімдерін дамытады. Дыбысты қоя отырып шыдамдылық, сабырлыққа тәрбиелеу.

Жоғарыда келтіріп өткен түрлі әдіс-тәсілдер арқылы бала бойындағы рухани-адамгершілік қасиетін ашу, ояту арқылы жеке тұлға тәрбиелеуге жол ашамыз.

Қорыта айтқанда, рухани-адамгершілік білім беру – жас ұрпақтың бойына өмірдің мәні, сүйіспеншілік, бақыт, сыйластық, татулық, бірлік, төзімділік сынды құндылықтарды дарыту арқылы адамның қоғамда өз орнын табуына, қабілет-дарынының ашыла түсуіне, ақыл-парасатын дамытуына яғни сәнді де мәнді өмір сүруіне қызмет етеді.

Рухани-адамгершілік тәрбие баланы өзінің қадірін өзі білуге, өзін сыйлауға, өзін-өзі жетілдіруге, рухани өмірде және қоршаған өмір жағдайларында өзінің бағыт-бағдарының болуына, өз бетінше шешім қабылдай алуына және өз сөзі мен әрекеттері үшін жауапкершілікті сезіне білуге жетелейді.

Шәкіртке жан-жақты терең білім беріп, оның жүрегіне адамгершіліктің асыл қасиеттерін үздіксіз ұялата білсек, ертеңгі азамат жеке тұлғаның өзіндік көзқарасының қалыптасуына, айналасымен санасуына ықпал етері сөзсіз.

Әдебиеттер

1. Әбиев Ж. Педагогика тарихы.-А., 2006.ж
2. Бала тәрбиесі № 2 2006 ж , № 4 2008 ж
3. Сухомлинский В.А. Нравственный идеал молодого поколения.-М. 1961

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ТҮЗЕТУДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Уатаева Ж. У.

«Бәйтерек» балабақшасы

Тіл - қоғамдағы адамдардың бір-бірімен пікір алысып, қарым-қатынас жасайтын құралы. Таза мәнерлі тіл – бұл ойлау жемісі. Баланы ана тілінде дұрыс сөйлеуге үйрету арқылы олардың бойындағы тілдік мәдениетті қалыптастыра аламыз. Олай болса, тіл адам баласы қоғамымен бірге туып, өмір сүріп, ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып келе жатқан мұра. Баланы тілдік мәдениетке тәрбиелеуде отбасының, балабақшаның қажырлы еңбегі орасан. Балабақшада тәрбие, тіл дамыту жұмыстарының басты мақсаттарының бірі – баланың тілін ұстартып, жақсы сөйлей білуге үйрету.

Қазақ балалар әдебиетінің атасы Ы. Алтынсарин атамыз да балаларды оқу және оқыту, тәрбиелеу ісінде ауыз әдебиеті шығармаларының маңызды орын алатындығын айта келіп: «Өмірге қажетті ауызекі сөйлеу дағдыларына жаттықпайынша, қай-қай тілде болса да, еркін, жүйелі сөйлеу мүмкін емес» - деген болатын. Мектеп жасына дейінгі баланың тағы бір ерекшелігі – олардың еліктеу, қиялдау қабілетінің басым болуы. Сол себепті әрбір ата-ана,

тәрбиеші, логопед маманы баланың қойған сұрақтарына үнемі әрі дұрыс жауап берулері керек.

Қазіргі заманда алға қойылып отырған маңызды мәселердің бірі – жан-жақты дамыған өнегелі, рухани ізденісі мол жас ұрпақ тәрбиелеу. Бізден берілетін тәрбиенің нәтижесі отбасымен балабақша тығыз байланыста болса ғана, мағыналы болып жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелей аламыз. Қазіргі білім беру үрдісі өзгерді, саналы білім беруде жаңа көзқарастар пайда болды және біздің алдымызға жаңа міндеттер жүктеліп отыр. Осы міндеттердің бірі – білім берудің әдіс-тәсілдерін түрлендіріп, жетілдіріп отыру және жаңа инновациялық білім технологиясын пайдалану. Оларды қолданудың тиімділігі мұғалім-логопедтің кәсіби құзыреттілігіне, жаңа мүмкіндіктерді қолдану іскерлігіне, үлкен мотивация және психологиялық жайлылықты тудыра отырып, әр баланы оқыту-тәрбиелеу жүйесіне қосуына, сонымен қатар тәрбиеленушіге іс-әрекеттің түрі мен құралын таңдауға мүмкіндік беруіне тікелей байланысты.

Әртүрлі инновациялық әдістерді қолдана отырып жүргізілетін логопедиялық іс-әрекеттер процесінде балалар қиындықтарды жеңуге, өз іс-әрекеттерін бақылауға, нәтижелерін бағалауға үйренеді. Сондықтан, оқыту және дамыту процесінде түрлі инновациялық дәстүрлі емес технологияларды пайдалану – мектеп жасына дейінгі балаларда өз бетімен жұмыс істеу, жинақылық, салмақтылық секілді бірқатар ерік-жігер сапаларын, сонымен қатар қолдың ұсақ моторикасын дамытуға көмектеседі.

Түзету жұмыстары барысында әртүрлі дәстүрлі емес әдістер мен тәсілдерді пайдалану балалардың тез шаршауының алдын алады, түрлі тілдік бұзылыстары бар балалардың танымдық қабілеттерін қолдап, жалпы логопедиялық жұмыстың тиімділігін арттырады. Мен –өзімнің іс-тәжірибемде келесі инновациялық технологияның түрлерін қолданамын:

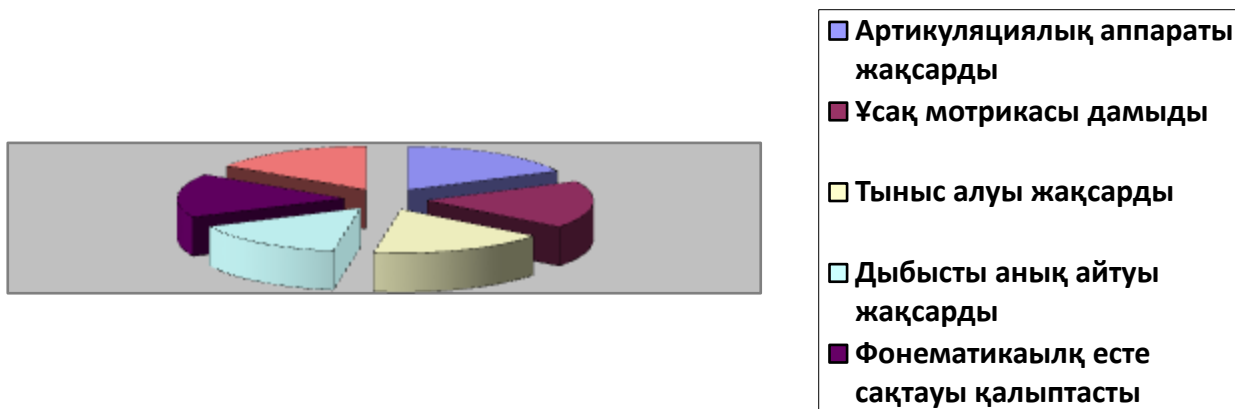
Балабақшадағы арт-терапия баланың психологиялық денінің саулығына тікелей жол. Әртүрлі қызықты, шығармашылыққа толы іс-әрекеттер баланың қоршаған ортаға дұрыс көзқараспен қарауға, қоршаған ортасын позитивті қабылдауға үлесін қосады. Балабақшада қолданлатын шығармашылық жұмыстар арқылы баланың ішкі жан дүниесі ашылады. Арт терапияның түрлері: 1)Сурет салу-оның ішінде шыныға сурет салу, алақанмен сурет салу, жармаларды пайдаланып сурет салу; 2) Аромотерапия-әртүрлі иістер арқылы балалрдың көңіл-күйлерін көтеру, эмоциялық жағдайынжақсарту. 3)Мнемотехниканы пайдалану, оның тәсілдері көрнекілік, дидактикалық ойындар: суреттер, буындық кестелер, тірек-сызба, үлгілер т.б;

Логопедтік массаж- логопедияда кеңінен қолданылады. Артикуляциялық аппаратқа арналған массаж түрлеріне: ауыз қуысына арналған массаждар, оларды тіс щеткасымен және емізіктермен (соска) жасаймыз. Саусаққа арналған массаждарға қысқыштармен ойындар, жаңғақтармен және доптармен массаж жасау.

Денеге арналған жаттығулар. Денеге арналған жаттығулар арқылы баланың қан айналы жақсарады. Бұлшық еттері дамып, қалыптасады. Олардың түрлері: биоэнергопластика, музыкалық сергіту сәттері, тыныс алу жаттығулары және т.б

Ақпараттық технологиялар. Бұл педагогикалық технология. Бағдарламалық және техникалық құралдар арқылы арнайы әдіспен ақпарат жинау. Логопедияда кеңінен қолданылады. Оларға жататындар: аудио әуендер тындау, теледидар, компьютер, интерактивті тақталар арқылы балаларға ақпараттар беру, фильмдер көрсету.

Балалармен жылы бойы инновациялық технологияларды қолдану барысында көптеген нәтижелерге жеттім. Артикуляциялық аппараттары 95%, Ұсақ моторикасы 94%, Тыныс алуы 92%, дыбыстарды анық айтуы 84%, Фонематикалық есте сақтауы 81%, Байланыстырып сөйлеуі 89% жақсарды.

Қорыта келгенде жаңа технологияның тиімділігі баланың жан-жақты күзінеттілігін дамытып, білімді ұрпақ етіп тәрбиелейді. Әрбір технологияның өзіндік ерекшелігі бар. Бала толыққанды жетіліп, ата-анамен байланыс күшейеді. Жаңа технологиялар бала бойына білімге әуестік, білімқұмарлыққа баулуы тиіс. Білім беру мен тәрбиелеу процесіндегі алға қойылған басты мақсат – баланың білім алуы мен тәрбиелеу мазмұнын толықтырып, жаңаша көзқараста, жаңа технология бағытында жұмыс жүргізіп, баланың өмірін жаңаша ортада, жаңа бағытпен ұйымдастыру.

Түзете-дамыта оқытудың нәтижелі болуы мұғалім-логопед пен тәрбиеленушінің арасындағы жаңаша қарым-қатынасқа байланысты. Бүгінгі күн бәсекелестік пен жоғары технологияның, ғылым мен білімнің заманы. Сондықтан оқыту процесінде жаңа педагогикалық технологияларды пайдалану әрбір ұстаздың міндеті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Өмірбекова Қ. Қ. Балалардың сөйлеу тілінің грамматикалық жағын тексеру әдістері//Хабаршы.- 2006. - №1. Б.31-36.
- 2.Тебенова К.С. Дети с отклонениями в развитии: Учеб.пособие/ Караганда: Изд-во КарГУ, 2003. - 104с.
- 3.«Отбасы және балабақша» 2002 ж №5. (6-8 бет)
4. «Логопедия» Е.Н.Краузе (30-38 бет)

ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН АҒЫЛШЫН ОҚУ ІС- ӘРЕКЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ

Аширбекова Ф. С.

*КМҚК «Бәйтерек» балабақшасының тәрбиешісі
Қарағанды қ.*

Көптілді оқыту-жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, баланы жан-жақты дамытатын, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бүгінгі күннің ең басты талабы. Сондықтан баланы ерте жастан ағылшын тіліне бейімдеу қажет.

Бұл тілді үйренуде мектеп жасына дейінгі балалардан бастаған қолайлы. Неғұрлым көп естіп білуге ынталанған балалардың еске сақтау қабілеті соғұрлым жоғары дәрежеде дамиды. Ал ерте жастан балаға көңіл аудармай оның жан-жақты дамуына көмек жасамасақ оның ақыл-ой, қабылдау, есте сақтау қабілеті баяу дамиды. Себебі, баланың дамуы ерте жаста бастап қалыптасқандықтан, тілді үйрету мәселесін де ерте бастаған тиімді екені айтылуда.

Ойын - адамның өміртанымының алғашқы қадамы. Сондықтан ойын арқылы балалар өмірден көптеген мәліметтер алып, дамиды. Ойынның басты шарты жеңіске жету болса, әр ойыншы өз қарсыласының мүмкіндігімен санасып, бір-біріне деген сенімділігін арттырады. [1]

Оқытудың ойын әдісі өте пайдалы болып келеді, өйткені балаларды ой еңбегіне бірте-бірте үйренуге мүмкіндік береді. Ойын әдісінің кеңінен қолданылуы ойынның бала қуанышының көзі ретінде ғана айқындалмайды, сонымен қатар ол оқыту міндеттерін шешудің ең негізгі жолы болып табылады. Ойындарды мектепке дейінгі балаларының оқу-іс-әрекеттерінде белгілі бір жүйемен пайдалану қажет. Ойынның міндеті баланың қызығушылығын туғызып, белсенділігін арттыратындай іріктеліп алынған нақты мазмұнымен анықталады. Ойындар жаңа тақырыптарды өткенде, сөздерді, грамматикалық материалды, тұрақты сөз тіркестерін пысықтыруға арналған жаттығулардың бір түрі ретінде пайдаланылады. Тәрбиеші ойындарды сабақ кезінде қолдануға ыңғайлы, ықшам, өткізілуі жағынан қарапайым түрлерін таңдап алғаны жөн. Таңдап алынған ойындар балалардың сөз байлығына, тілдік қорына сай болуы керек. Қандай да болмасын ойынды өткізу үшін тәрбиеші алдын ала жоспар құрып алуы қажет. Ол жоспар, әдістемелік тұрғыдан алып қарағанда мынадай шарттарға жауап беруі қажет:

- Ойынның өтілетін сабақтың тақырыбы мен мазмұны сәйкес келуі;
- Ойынға бөлінетін уақыттың нақты белгіленуі;
- Ойынның ойналу түрінің топ болып ойнау, кішірек топ болып ойнау т. б. нақтылануы қажет;
- Ойынға қажетті материалдардың түгел дайындалып қойылуы;
- Қолданылатын сөздер, сөз тіркестері, мақал- мәтелдері, тақпақтар өлеңдердің таңдалынып алынуы; [2]

Ағылшын тілінде жұмбақтар, сөзжұмбақтар, лото, дидактикалық ойындар, бөлмедегі жиһаздарды орнына қою, дүкендерді аралау, телефонмен сөйлесу, т.б. түрінде де ойналады.

Сонымен қатар мен өз тобымның балаларымен ағылшын тіліне деген қызығушылықтарын арттыру үшін ойын түрлерін, сергіту сәттерін, амандасу, қоштасу, санамақтарды балалармен бірлесе отырып жаттап және күнделікті іс- әрекетімде қолданамын.

Қызықты ойындардан кейін балалар тез серігіп, тапсырманы зор ықыласпен орындап, тәрбиешімен бірге қайталайды. Мысалы:

The Family (саусақтармен ойын)

This is our mother,
This is our feather,
This is our brother tall,

This is our sister,
This is our body,
Oh, how we love then all! [3]

The Finger Family (саусақтармен ойын)

Daddy finger2
Where are you?
Here I am, here I am.
How do you do?
Mommy finger2
Where are you?
Here I am, here I am.
How do you do?
Sister, brother, baby finger2
Where are you?
Here I am, here I am.
How do you do? [3]

Eat – don't eat

Мақсаты: Заттарды топтастыра білуге үйрету. Заттардың атауларын ағылшын тілінде атауды бекіту. Белсенді сөздікті дамыту.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға заттардың атын атайды. Балалар сол заттарды «жеуге болады-жеуге болмайды» деп топқа бөліп ажыратады. Ойынды бір-біріне допты лақтырып ойнауға болады.

алма – an apple
нан – a break
қияр – a cucumber
мәшине – a car
кітап - a book.[3]

“Let's fly” ойыны

“Parts of the body” тақырыбын өткенде балаларға жаңа сөздерді меңгерту үшін “Let's fly” ойынын ойнатуға болады. Бұл ойында оқушылар орындарынан тұрып, қолдарын екі жаққа көтеріп құс тәрізді ұшады, бірге let's fly, fly, fly деп айтады. Мұғалім “nose” деген сөзді естігенде мұрындарын ұстау керек. Қателескен немесе сөзді білмеген бала ойыннан шығады. Сол сияқты “face, head, hand...”. Ойын нәтижесінде балалар жаңа сөздерді тез меңгереді.[3]

Бұл ойындарды ойнау барысындағы алдыма қойған мақсатым, балалардың ақыл- ой белсенділігін қалыптастыруда алған білімдерін тереңдете түсу. Бұл ойындар балалардың оқу іс- әрекетінде, олардың ағылшын тіліне деген қызығушылықтарын оятып, ынта ықылас қоюына баулиды және балалардың зейінін, ойлау қабілеттерін дамытады.

Ойын ұғымына түсінік беретін болсам, бұл баланың мінез- құлқына, өзі басқарумен қатар топпен жұмыс жүргізе білу әрекеті, ол баланың бір- біріне көмектесу, тез ойлау қабілетін, алға ұмтылу ісін дамытады. Сондықтан да, осы ойындарды күнделікті балалармен бірге қайталап, ойнап отыруға тырысамын.

Балабақшада берілген барлық білімнің бастамасы әрі жан- жақты дамыту түпкі негізінен қалайтын орын. Сондықтан да, балалардың ой өрісін үздіксіз дамыту үшін сабақты ойын арқылы өткізудің маңызы зор.

Мектепке дейінгі балаларды ағылшын тіліне, дыбыстарды дұрыс дыбыстауға үйрету. Ағылшын тілі сабағында балалардың коммуникативтік, танымдық және басқада белсенділіктерін арттыру, баланың еркіндігімен, өзін-өзі шығармашылық тұрғысына көрсетуге деген қабілеттілігін дамыту жолдарында баса назар аударуымыз қажет.

Қолданылған әдебиеттер

3. Құлжанова.Н. Ойын мақсатын талдау және ойын мәні// - 2001.

4. Кадыргалиева С.И. Есбергенова Г. Мектепке дейінгі балаларды ағылшын тіліне оқыту. Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті. 2011 ж.
5. Үш тілдегі дидактикалық ойындар жинағы. Әдістемелік құрал. Астана. 2013ж.

МӘҢГІЛІК ЕЛДІҢ – МӘҢГІЛІК ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ КІЛТІ-ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯ

Исабаева А. Қ.

КМҚК «Бәйтерек» балабақшасы

Қарағанды қ.

Дамыған ел қатарына қосылу, білім беру және экономика жағынан баскеге қабілетті ел болу қазіргі заманның әр мемлекеттің алдындағы тұрған басты міндеттердің бірі болып отырғандығы белгілі. Біздің елбасымыздың да халыққа жолдауларындағы әрбір сөзінде айтылатын ойда осында жатыр. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: «Ұлттық бәсекелестік қабілетті бірінші кезекте оның білім деңгейімен анықталады. Қазіргі кезеңдегі басты мәселенің бірі жаңа технологиялардың даму кезеңінде болашақ ұрпақтың дамуы, тәрбие мен білім алуында ұстаздардың атқаратын ролі ерекше. Егеменді еліміздің болашағы оның әлемдік өркениеттегі өз орны ең алдымен білім мен тәрбиенің бастауы ұстаз қолында», -деп атап көрсеткен[1.12-б.]. Әлемнің көптеген алдыңғы қатарлы елдерінің білім беру технологиясы білім берудің құрылымын, мақсаттарын, мазмұны мен технологиясын түбегейлі өзгертті. Міне, сондықтан, біздің елімізде бұл мәселіден тысқары қалып қоймайтыны да анық. 1997 жылы еліміздің білім беру саласына білім технологиясын ақпараттандырудың мемлекеттік бағдарламасы енгізілген. Білім бердің ақпараттық технологиялармен жабдықталуы жоғары оқу орындарынан бастау алып, одан әрі орта білім беретін, кәсібі білімдік мекемелерде де орнығып, қазіргі уақытта толық жабдықталған. Алдыңғы кезекте осы технологиялармен жұмыс істейтін кәсіби маман иелерін дайындау көзделген. Бұл істе де біраз айтарлық жұмыстар атқарылған. Қазақстан көптеген жетекші елдердің ЖОО мен мектептерімен байланыс орнатқан, сол елдердің мамандарымен іс-тәжірибе аламсып отырады, студенттерін, оқушыларын тәжірибелік практикалар өтуге жібереді, ең бастысы елбасымыздың «Болашақ» степендиясы арқылы тегін шет елдерде білім алуға мүмкіндік ашатын бағдарламасы бар, ал қазіргі таңда «Назарбаев зияткерлік мектептер» және университеттердің ашылуы біздің еліміздегі білім жүйесінің айтарлықтай деңгейінің көтерілгендігін көрсетеді.

Сол озық елдерден біздің білім беру жүйемізге келген жаңа технологиясы – қашықтықтан білім беру. Қашықтықтан білім беру технологиясы XIX ғасырда белен алды. Бұл технология арқылы елдегі әр азаматтың тіпті өзге елдегі азаматтардың білім алуына мүмкіндік бар. Қазақтан қашықтықтан білім беру технологиясын Лондон университеті, ТГУ, СГУ т.б. ұйымдастырып, мегауниверситеттерге айналып отыр. Осындай мүмкіндіктер ашылған еліміздің азаматтары бәсекеге қабілетті ел ұрпағы болатындығы анық.

Қашықтықтан білім беру технологиясын біздің елде әртүрлі тіл үйрену орталықтары да өз тәжірибелерінде қолдануда. Ол өте тиімді деп санаймын. Қашықтықтан білім беру үшін алдымен әр адамда

- Копьютер
- Интернет
- Почтаға рұқсат кілті

Ал қазіргі уақытта әр бір үйде компьютер бар. Еңбектеген балаға дейін ұялы телефонға қызыға қарап, қызығушылығы оянғандығы баршаға белгілі, ал интернет

жүйесін қолдануды ересектер мен қатар мектеп оқушылары да жақсы меңгеру үстінде. Қашықтықтан білім беру үшін арине интернеттің алатын орны зор. Интернет арқылы білім берілетін салабойынша сат ашылып (почта), сол білім берілетін сала бойынша өз бағдарламаңызды енгізіп, әртүрлі тапсырмалар, тест, кеңестер, дәрістер, дидактикалық құралдар т.б. енгізуге болады. Скайп жүйесі арқылы білім алушымен тікеле сөйлесіп, сұрақтарына жауап беру мүмкіндіктері бар.

Қашықтықтан білім беру технологиясын қазақ тілін үйренуде қолданудың маңызы жоғары. Елімізде тіл мәдениетін, тіл құзіреттілігін, тілді үйренуге көптеген қаражат бөлінгені рас. Сол қаражаттың көмегімен біраз өзге ұлт өкілдерінің азаматтары қазақ тілін меңгерді, оларға ақшалай сыйақы да берілгендігі де ақпараттарда жазылып, айтылып жатты.

Мәңгілік елдің мәңгілік тілі - қазақ тілі. Қазақ тілін меңгеру, түсіну, құрметтеу әрбір отандастарымыздың міндеті, борышы. Осы борышты орындау үшін тіл үйренушілерге еш қаражат жұмсамай, уақытын үнемдей отыра мемлекеттік тілді меңгеруге қашықтықтан білім беру технологиясы арқылы мүмкіндік ашуға болады деп санаймын.

Алдымен тілді үйренуді балабақшадан бастап үйрету, ол баланың санасына басты тіл қазақ тілі екендігін және оны меңгеру біздің міндетіміз екендігі санасына құйылады. Білім мен тәрбие елімізде балабақша ордасынан бастау алады. «Тәрбие тал бесіктен басталады» деп қазақ даналығын ұстанған басшымыздың ұстанған саясатында терең мән бар. Балабақшалардың көптеп ашылуы, ондағы білім мен тәрбиенің жүйесін бала жас ерекшеліктеріне құрылуы, мамандардың арнайы жаңа заман талабына сай білім алуда. Мектепке дейінгі мекемелерде жаңа технологиялармен жабдықталған, электронды оқулықтар, құралдардың көмегімен балаларға заманауи білім беріледі. Осындай жолмен балабақшадағы өзге ұлт өкілдерінің балаларына қазақ тілін меңгерту үлкен жолға қойылған. Осындай бағытты ұстанып жұмыс жасап отырған қаламыздағы «Бәйтерек» балабақшасының қазақ тілі кабинетінде интерактивті тақта, интернет желісіне қосылған компьютер, электронды құжат тасушы оқу құралдары т.б. орнықтырылған. Қазақ тілін үйретуде арнайы сайт құрылып онда қазақ тілі маманының жылдық жоспарына сәйкес жүргізілетін қазақ тілі оқу әрекетінің жұмыстары енгізіледі. Әр тақырыпқа сай тапсырмалар, ойындар, дидактикалық материалдар, жаңа сөздер, үйге тапсырмалар, кеңестер, ертегілер, өлең және тақпақтар енгізіледі. Және бұл сайтта ата-аналарға да арналған тіл үйренуші парағы ашылған. Ата-аналар балаларымен қоса қазақ тілін үйренуіне болады. Тіпті осындай қашықтықтан оқыту технологиясы арқылы ата-аналар баласының күнделікті іс – әрекетін Skype жүйесі арқылы көріп бірге қатыса алады. Бірақ, оқу іс-әрекеті барысында сұрақ қоюға болмайды, себебі бұл балаларға арналған оқу әрекеті. Бұл оқу әрекетінде баса назарда балалар. Ал ата-ана мазалаған сұрақтарын ата-аналарға арналған блокта қойып, жауаптарын ала алады.

Қашықтықтан оқыту балабақшада тіл үйренуге үлкен мүмкіндіктер ашады. Себебі, баласының қазақ тілін ерте жастан үйренуіне қызығушылық танытқан ата –аналардың саны күннен күнге артуда. Ал бұл әрекетте қашықтықтан білім беру технологиясы баланың ата-анасымен бірге мемлекеттік тілді үйренуіне жақсы ықтимал болып отыр.

Қазақ тілін үйретуде қашықтықтан оқыту технологиясы арқылы дәстүрлі оқытудың тиімді жақтарын қамтып, оның жаңа қырларымен, көрсеткіштерімен толықтырудамыз. Балаларға берілген үй жұмыстарын бала ата-анасымен бірлесіп орындайтын болғандықтан, ата-анаға түсінікті болу үшін тапсырмалар екі тілде беріледі. Жаңа сөзде қазақ тіліндегі аудармасымен, көрнекіліктерімен ұсынылады. Қазақ тілін үйренудің жолдары бойынша кеңестер беріледі. Сонымен қатар осы техника әдісі арқылы балабақшаға суық тиіп немесе белгілі бір отбасылық себептермен қатынай алмай жүрген балалар да оқу іс-әрекетіне қатысады. Яғни, белгіленген кесте уақытымен жүйеге қосылып, мұғалімнің жаңа оқу әрекетін тыңдап, сұрақтарын қойып, мұғалімнің

сұрағына жауап беріп, топтық жұмысқа да қатыса алады, осындай әдістің көмегімен ол бала жаңа сөздерді үйренуге, яғни жаңа тақырыптың меңгеруден қалмайды.

Қашықтықтан оқыту технологиясы баланың тек тілді меңгеруіне жол ашып қоймай, оның жаңа технологиялық құралдарды ересектердің көмегімен дұрыс әрі тиімді қолдануына, ой-өрісінің дамуына, өзіндік жұмыс, еркін ойлай, сөйлей және қимыл іс-әрекет жасауына жағдай жасайды.

ҚББ-ді жаңа ғасырдың білім беру технологиясы деп айтып келеді. Оны білім беру саласын жаңа қырдан дамытатын өзіндік сипаты бар білім технологиясы деп қаруға болады. Жаңа технологияны балабақшада қолданудың жолдарын зерттеп, бағдарлау әлі де болса қажет. Мектепке дейінгі мекемелерде қазақ тілін үйренуде осы технологияның тиімділігін арттыру, қолайлы жағдайлар жасау қажет деп санаймын. Жаһандық білім беру заманында өз ана тіліміздің қадір қасиетін сақтап, меңгерудің маңызын жоғалтпауды есте тұту әрбір қазақстандықтың бойтұмарындай болса игі еді.

Мәңгілік елдің-болашағы да мәңгілік жарқын болуы айқын. Болашаққа білім мен бастау құятын білім беру ордасындағы - ұстаздар. Кәсіби қызметтің еңбек субъектісі, еңбек құралдары мен пәнін өзара байланыстыратын тұлғааралық қатынастар аясындағы үрдіс ретінде қарастырылатыны белгілі. Сондықтан, еңбек қызметі мен оның жүзеге асырылу шарттарын біріктіре негіздеу теориялық тұрғыдан маңызды болса, ал еңбекті технологиядан бөліп қарау кәсіби қызметті дамытуда практикалық тұрғыда маңызды. Олар біріге отыра, кәсіби құзырлықты қалыптастырудың ғылыми-практикалық негізін құрайды.

Әрине, педагогика ғылымында кәсіби құзырлық ұғымы жалпы анықталған. Ал тәрбиеші –педагогтың кәсіби құзырлығы-бұл оқыту мен тәрбиелеу барысында қалыптасып, қашықтықтан оқытуды ата-аналармен жұмыста, педагогикалық тәжірибе алмасу семинарларында кәсіби тиімді ұйымдастыруды қамтамасыз ететін кәсіби маңызды қасиеттер жиынтығы, сонымен қатар, коммуникациялық құзырлықтары жүйесін толықтыратын жүйекұраушысы ретінде педагогтардың қашықтықтан оқыту кезінде іске асырылып, кәсіби іс-әрекеттер барысында дамитын интерактивті сапа.

«Қашықтықтан оқыту» ұғымына ғылыми-әдіснамалық әдебиеттерде әртүрлі анықтама берілген. алайда қазіргі таңда білім беру саласында қашықтықтан оқытуды талдау, білім беру мекемелерінің көбінде қашықтықтан оқыту бойынша ақпараттық-коммуникация құралдарын ғылыми-педагогикалық негізде қолдану тәжірибелерінің, оның үстіне, ол бойынша зерттеулердің аздығын көрсетеді. сондықтан бұлжүйемен мектепке дейінгі мекемеде жұмыс жүргізудің жолдарын толығырақ зерттеуден өткізудің жолы ерекш маңызға ие.

Мектепке дейінгі мекемеде қашықтықтан білімберу арқылы қазақ тіліне оқытуды тек балалармен жұмыста ғана өткізуді талап етудің қажеті жоқ. Балабақшадағы әр баланың ата – анасы әртүрлі салада қызмет етеді. Қазақстанда мемлекеттік тілді 100% меңгерген өзге ұлт азаматы санаулақ. Қазақ тілін меңгергендер мемлекеттік мекемеде жұмыс жасайтында мен педагогика саласындағы мамандар деп айтуға болады. Ал балабақшаға әртүрлі маман иесі баласын алып келеді. Сол ата-аналармен қазақ тілін үйрену жұмысын жүргізсе, қазақстандық әр азамат мемлекеттік тілді құрметтеп, сөйлейтін болады. Ата-аналарға қазақ тілін үйретуде жаңа ақпараттық технологиялардың маңызы зор. Баласына берілген үй жұмысын орындау арқылы ата-ананың сөздік қоры өседі. Туындаған сұрақтары бойынша қазақ тілі маманы ашқан сайт арқылы немесе қашықтықтан оқыту жүйесі арқылы сұрақтарын қойып, өзіне арнай берілген тапсырмаларды алып орындауға мүмкіндік алады. Балабақшаға баласын алып келіп, ондағы қазақ тілін үйренуге деген құлшыныстары оянған отбасылар көптің қасы. Шындығына келсек, кезінде ана тілдің өзектілігі маңызды болмағаны рас. сол кездері өзге ұлт азаматтары тұрмақ, қаракөз қазақтарымыз да өз ана тілін жатсынып, менсінбегендігі туралы көптеген мақалалар жарық көріп жатты. Осындай жайттарды естіп ішіміздің күйгені де бар. Ал, қазіргі таңда еліміздің біраз реформалары қарастырылып, тіл жанашырларының арқасында қазақ тілінің мәртебесі көтерілді. Балабақшаларда, мектептерде, арнайы орта білімдер мен ЖОО-да ана тілін білуге баса талап қойылуда.

Баласының болашағы жарқын болу үшін сапалы білім алғанын қалайтын әр отбасы баласының балабақшадан тілдерді меңгергенін қалайтындығы өзіміздің жүргізген сауалнамалардың көрсеткішінде байқалды.

Қоғам, заман талабы өзгерген сайын ана тілді меңгертудің әдіснамалық жолдары да жаңданып отыр. Бір сарында жүргізілген оқу жүйесі нақты сапалы көрсеткішке ие болмағандықтан, жаңа технологияларды қолдану арқылы тілді үйрету өте тиімді. Тілді үйретуші маманда жаңа технологияларды меңгерген жан-жақты, шығармашыл маман болуы қажет. Педагог өз пәнін шәкіртіне қызықтыра алса, шәкірті сол алған білімін өмірінде қолдана алса, мақтан тұтса, байқауларда жүлделі орындарға ие болса, шәкірті де жаңа технологиялар арқылы білімге қызықса, міне сонда ғана мәңгілік елдің ұрпағын тәрбиелеуге үлес қосқандығыңызды байқай аласыз.

Мәңгілік елдің –тілі де мәңгілік. Қонақжай, бейбітшіл елімізге келген әрбір шетелдік азамат қазақ тілін үйренуге құштар, ал сол азаматтың жалынын өшіріп алмау үшін мамандар жаңа технологияның тілін беліп, тілді үйретуі абзал.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстан - 2050» ҚР-ның Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
2. Қазіргі заманның ұстазын қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша кәсіби дайындаудағы педагогикалық инновациялар // YIIМеждународная научно-методическая конференция «К экономике знаний через инновации и образование». Алмата, 2006.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ

Медеубаева А Т.

*«Бәйтерек»балабақшасының тәрбиешісі
Қарағанды қаласы*

Балабақшадағы тәрбие-қазақи ұлттық сана, ұлттық психология қалыптасқан парасатты,адамгершілік қадір –қасиеті мол,физикалық және моральдық жоғары белсенді жеке адамды қалыптастырып шығару процесі болып табылады.Тәрбиелеу және білім берудің әрекеті практикалық процесс үстінде қалыптастырылады.Тәрбиелеу мен оқытудың міндеттері баланың осы іс-әрекет түрлерін қалыптастыру және оны белгілі бір мақсатқа бағыттап отыруды көздейді.Өйткені,әңгіме тек қана тіл білетін адамды тәрбиелеу емес ,сонымен бірге алған білімін іс жүзінде асыруға талпынатын адам жөнінде болып отыр.Ойнау,еңбек ету және оқу барысында ақыл-ой,адамгершілік,физикалық және көркем тәрбие,даму процесі қатар жүреді. Бала осы кезде белгілі дәрежеде білім алады,іскерлікке үйренеді,өзін қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауға,қоғамдық өмірдің әдет дағдыларын игеруге бейімделеді. Іс-әрекеттің тап осы түрлерін ғана дамыту арқылы тәрбиелеу білім беру міндеттерін шешуге, бала дамуын дұрыс жолмен бағыттап отыруға мүмкіндік туады.Жақсы ойнап,еңбек ете білетін әрі оқуға қабілетті баланы ересек адамдар мен балалар қоғамында өмір сүруге қажетті қасиеттерді толық игерген тәрбиелі бала деп аталуы мүмкін.Жоғарыда аталып өткен іс-әрекеттің әрқайсысы бала дамуына өзіндік,өзіне тән үлесін қосады.Мысалы,тәрбиенің ең маңызды міндеті саналатын ақыл-ой тәрбиесінің өзі бала ойының:еңбегін және балалардың оқуын үнемі бағыттап отыру арқылы жүзеге

асатыны бізге балаларды тәрбиелеу тәжірибесінен бұрыннан таныс. Адамгершілікке тәрбиелеу міндеттері жөнінде де осыны айтуға болады. Бала өзін-өзі көрсетсе, ендеше ойын, оқу еңбекте адамгершілікке тәрбиеленді деген сөз. Өйткені, мұнда олардың өзара ересек адамдармен қарым-қатынасы қалыптасады. Іс-әрекеттің әрбір түрінде осылайша өзара ұштасып жататын педагогикалық мүмкіндіктерді ескере отырып, біз мектеп жасына дейінгі балалар мекемелеріндегі балалардың күнделікті тіршілігін, тәрбиелік мақсатта қалай дұрыс ұйымдастыруға болатындығын белгілей аламыз. Ойын, еңбек, оқу арқылы біз балаларға белгілі бір тұрғыда ықпал жасай аламыз. Бірақ біз іс-әрекеттер ойын, еңбек, оқыту өзара ұштасқан жағдайда ғана баланың жеке басын дамытуда толық нәтижеге жете аламыз. Көптеген жазушылар бала ойынының психологиялық мәнін көркем бейнелер арқылы ашқан. Бала ойын арқылы өзінің қуанышын, ренішін, арманын бейнелесе, ертеңгі күні, яғни болашақта сол арманын жүзеге асыруға мүмкіндік алады. Бүлдіршіндердің білімді, білікті, саналы болуында ойынның алатын орны ерекше. Баланың қуанышы, дареніші де ойын кезінде айқын көрінеді. Ойын кезінде бала ойланады, эмоциялық әсері ұшқындайды, белсенділігі артады, қиялы, шығармашылық қабілеті дами түседі. Ойын-тәрбие құралы, ақылды, ойды, тілді дамытады, сөздік қорды, сезімді кеңейтеді. Баланың мінез-құлқын тәрбиелеп, адамгершілікке жетелейді. Ойын-эстетикалық тәрбие құралы. Балалар негізінен ойын үстінде тез тіл табысады. Баланың ойынына қарап, оның психологиясын білуге болады. Кейбір балалар ойын кезінде еркін қозғалып, басқалармен таз тіл табысса, кейбір балалар басқа балалармен араласа алмай, көңіліне ұнаған ойыншықты басқалардан сұрауға батылы жетпей тұрады. Әрине бұндай кезде балаға ойынға араласу үшін үлкендердің көмегі қажет.

Ойын кезінде ойыншықтарды өзіне жинап алып, «менікі» дейтін балалар көп. Педагогтың міндеті-балаға «мен» дегеннің орнына, «біз», «біздікі» деген ұғымды айтуға дағдыландыру. Бала ойыны үшін қажетті құрал-ойыншық. Ойыншық бала ойынын қызықты, әрі көңілді өтуі үшін оған көп көмектеседі. Ойыншықтарды пайдалану баланың іс-әрекетін байытады, олардың бірлесуіне, айналадағы өмірді шығармашылықпен бейнелей білуіне қозғау болады. Ойын үстінде құрастыру, бұзу, біріктіру, өзгерту әрекеттері кезінде өзіндік сана-сезімін жетілдіреді. Әрбір ойын балаларды бір-біріне жақындастырады, қиыншылықты жеңіп, табысқа жетуге баулиды. Жалпы ойынның қандай түрі болса да атадан балаға, ұрпақтан ұрпаққа жетіп отырады. Ұлттық ойындардың негізгі мақсаты-бала бойына өнердің нұрын себу. Ұлттық ойындардың заман талабына сай өзгертіліп, жаңартылып отырғандары жөн. Балалар – біздің болашағымыз, өміріміздің жалғасы. Олардың ойын арқылы алған тәлім-тәрбиесі болашақта балаға дұрыс жол көрсетеді. Бүгінгі таңда ХХІ ғасыр табалдырығын еркін аттаған азат ұрпаққа тәлім-тәрбие мен білім беруді жетілдірудің басым бағыттарын айқындап, педагогика ғылымында ұлттық сананы қалыптастыру көкейкесті мәселелердің бірі болып отырғаны анық. Сондықтан келешек ұрпақты ұлттық, халықтық тұрғыдан тәрбиелеу қажет. Жас ұрпаққа ұлттық тәрбие берудің негізгі бағдарлы идеялары еліміздің президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2030» халыққа жолдауында былай деп жазылған: «Толық өркениетті ел болу үшін алдымен өз мәдениетімізді, өз тарихымызды бойымызға сіңіріп, содан кейін өзге дүйені игеруге ұмытпағанымыз жөн».

Ұлы педагог В.Сухомлинский «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, қиялсыз толық мәніндегі ақыл-ой тәрбиесі болмайды» дейді, демек, шәкірттің ақыл-ойы, парасаты ұлттық салт-сананы сіңіру арқылы байи түспек. Ойын – бұл мектеп жасына дейінгі балалардың психикалық дамуына жан – жақты үлес қосатын іс – ірекет.

Ойындар – тарихи жинақталған қоғамдық құбылыс. Ойын өзі-өзінді тану, демалу, шынығу және ортақ әлеуметтік тәрбие құралы ретіндегі спорт түрі. Ойын мәдениет

элементі болғандықтан, қоғамға байланысты дамиды. Ол адамдардың әр түрлі қажеттіліктерін орындай отырып, өзгереді. Ойындық іскерлік тек мәдениет элементі ретінде ғана емес, сонымен қатар тәрбие беру нышаны ретінде де қолданылады. Ойын үстінде бала шынайы затты ойыншықпен немесе кездейсоқ нәрсемен алмастыруға болатынын тез аңғарады. Шынайы заттарды алмастыруды бала үлкендерден үйренеді. Балдырған тасты нан, таяқшаны адам ретінде ауыстырып қолдана алады. Ол бір затты екінші заттың орнына қолданып қана қоймай, зат, жануар, басқа адамдар орнына өзін де қолданады. Мысалы, мылтықтан атып жібереді де өлтірген қасқырдың орнына өзі құлап түседі, қиялдағы тепловозды жүргізеді әрі өзі тепловоз ретінде гүрілдеп, жылдамдық ала бастайды.

Ойын - өте эмоционалды іскерлік, сондықтан ол балалар мен жастарды тәрбиелеуде үлкен орын алады. Жастар мен балалардың арасында кең таралған ойын түрі – қозғалыс көп жасалатын ойындар. Олармен ойынның әр түрін ұйымдастыра отырып, бір-біріне деген қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық, достық, жолдастық сезімдерді тәрбиелеуге болады. Ал балаларды қоршаған ортамен таныстыру, тіл дамыту, табиғатпен таныстыру, бейнелеу өнері сабақтарында өлі-тірі табиғатқа деген сүйіспеншілік, үлкендердің еңбегіне қызығу мен сыйластық сияқты адамгершілік сапалары қалыптастырылады. Ойын мектеп жасына дейінгі балалардың ең басты іс-әрекеті болып табылып, балалар ойын арқылы өмірді таниды, ойын оларды үлкен өмірге дайындайды. Сонымен қатар баланың шығармашылық дамуында маңызы өте зор. Ойын мәнін балалық шақтан есейген шаққа өтетін көпір ретінде сипаттауға болады. Сонымен қатар мектепке дейінгі балалардың іс-әрекетінің дамуы үшін, тәрбиелеу үшін де ойынның мәні өте зор.[3]. Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті.

Ойындарды балаларды оқыту мен тәрбиелеу ісінде пайдалану мәселесін көптеген педагогтар мен психологтар қарастырған. Балалардың жеке тұлғасын қалыптастыруда ойынның педагогикалық мүмкіндіктері туралы Я.А.Коменский, И.Г.Песталоцци, Р.Оуэн, Ф.Фребель, К.Д.Ушинский, П.Ф.Лесгафт, Л.Н.Толстой, Н.К.Крупская, А.С.Макаренко, В.А.Сухомлинский ерекше атап өткен. Ойын теориясы мен практикасын жасауға көрнекті психологтар Л.С.Выготский, А.Н.Леонтьев, Д.Б.Эльконин, П.П.Блонский және т.б. үлес қосты. Ойын теориясы мәселесіне неміс ағартушылары Ф.Шиллер, К.Гросс, В.Вундт және ағылшын әлеуметтанушысы Г.Спенсер ерекше ден қойды.

Әдебиеттер:

1. «Бала мен балабақша» журнал. Алматы - №,2013ж
2. Заманауи әлеміндегі ғылым мен білім. 201ж
3. Жас ерекшелік педагогикасы.2007ж.
4. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту стандарты. – Астана, 2010.

КӨПТІЛДІЛІК – МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК – ТІЛДІК БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛАПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Сағадиева Ә. Б.

«Бәйтерек» балабақшасы, Қарағанды қаласы

«...Уақыт қарқыны зымыран. Күні кеше өткен сияқты уақиғалар бүгінде тарих беттеріне айналып та үлгірді. Бұл жаңа мемлекет пен жаңа қоғамның

дүниеге келуінің азапты толғаққа толы, сонымен бірге ғаламат сәті еді. Сол сәт әлі аяқталған жоқ, бірақ ең қиын белестерден аса білдік. Ең қиын жылдар дәл қазір артымызда қалды, сондықтан да мен еліміздің еңсесі биіктей беретініне сенемін.» - деп Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтқандай, кең байтақ жерімізде қазақ халқының басынан не өтпеді десеңізші. Талай қиындықты бастан кешірсе де, ешқашан мойымай, күресе білді. Азаттықтың ақ таңы туатынына кәміл сеніп, үміттерін үзбеді.

«Өсер елдің қай сәтте де бірлік болмақ қалауы, Лаула, лаула желтоқсанның мұзға жаққан алауы. Өздеріндей өр намысты жас өркені бар елдің. Ешқашанда еңкеюге тиісті емес жалауы!» – деп ақын М.Әлімбаев жырлағандай, 1991- жылы 16-желтоқсанда тәуелсіздік таңын тудырды. Бұл күнді тарихи бір сәт десек те болады. Иә, бұл күн - ақ түйенің қарыны жарылған күн. Бұл күн – елімізге тәуелсіздік әкелген, азат елге айналған күн. Бұл күн – алтын әріптермен қазақ тарихына жазылған күн. Бұл күн – Қазақстан Республикасының өз алдына «Мәңгілік елге» айналған күні! «Мәңгілік елдің» алтын тағына тұңғыш Елбасымыз – Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев отырған күн. Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың арқасында «Қазақстан» егеменді ел болып дүниежүзіне танылды. 120-дан аса ұлт өкілдері тұратын осынау қасиетті мекенде, асқақтаған өлкеде, кеңшілігі керемет дархан дастархандай далада, егіні теңіздей толқыған, төрт түлігі өрбіген, өндірісі өркендеген мекенде өмір сүруші әрбір адам өз Отанын жанындай сүйіп, оның байрағын көкке көтеруді мақтаныш тұтамыз. (№2, 4-бет)

Тәуелсіз ел болып мемлекетке айналу - бізге үлкен серпіліс, күш – қуат берді. Біздің өз еркімізбен алға ұмтылуымызға, мемлекет болып өркендеуімізге жол ашылды. Қазіргі таңда, Қазақстанның өзіндік үні, пікірі, мәртебесі бар. Біз әлемдік деңгейде аяғымызды сенімді басып, басқа елдер бізбен санасатын мемлекетке айналдық. Мұндай нәтижеге қол жеткізу үлкен шараларды, іс-әрекеттерді талап етеді. Яғни, мемлекет басшысы – Президенттің сындарлы саясаттары: «Бес институционалдық реформаның», «100 нақты қадамның» орындалуы, «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық патриоттық идеясының жүзеге асырылуы – «Қазақстан - 2030» стратегиясы бойынша отыз ұлттың бірі болуға, қазақстандық арманымызға қол жеткізуге нақты әрі сенімді қадамдар жасайтын кезеңге жеткізеді.

Осындай тәуелсіз елде бейбіт өмір сүріп жатқан біздер – бақытты ұрпақтармыз. Тәуелсіздік бізге оңай жолмен келмегенін бәріміз білеміз. Тәуелсіздікті туғып әперген аға-әпкелерімізге тағзым етіп, басымызды иеміз. Олар желтоқсанда жас өмірлерін жалау еткен қазақтың қайсар ұлы-Қайрат Рысқұлбеков халқымыздың ұлттық батыры ретінде өз есімін ел жадында мәңгілік жазып кетті. Он екіде бір гүлі ашылмай қыршын кеткен Асанқызы Ләззаттың, Сыпатайұлы Ерболдың, Мұхаметжанқызы Сәбираның, Ноғайбайұлы Қайраттың аңсаған армандары мен үміт-тілектері арқасында бұл күнде көк туымыз көгімізде мәңгі желбіреп тұр!

«Бала тәрбиесі – бесіктен» - дейді қазақ халқында, ол біздің Қарағанды қаласы «Бәйтерек» балабақшасынан басталады. Балабақшамыздағы тәрбиеленушілерімізге тәлім-тәрбие мен қатар патриоттық тәрбиені де жастайынан бойларына сіңіріп, қалыптастыру мақсатында педагог-тәрбиешілер бар күш – жігерімізді салып жұмыстар жүргіземіз. Осы балабақшада мен жетекшілік ететін №6 «Күншуақ» тобының тәрбиеленушілерімен әр дүйсенбі күні Қазақстан Республикасының мемлекеттік Әнұраны орындалады. Кішкентай бүлдіршіндер Әнұранды орындағанда бар жүректерімен, Отанымызға деген сүйіспеншіліктерімен орындайды. Және ата-аналармен бірлесе отырып, 1-желтоқсан – Қазақстан Республикасының тұңғыш Президентінің күніне орай көрме ұйымдастырылды. Көрмеде балаларға рухани-адамгершілік құндылықтарын арттыратын «Өзін-өзі тану пәнінің» элементтерін пайдалана отырып ата-ана мен балалардың бірлесіп жасаған әр түрлі жұмыстары қойылды. Атап айтар болсам, қағаздан жасалған «Болашақ Қазақстан», макарон өнімдерінен «Бәйтерек» монументі, Қазақстан Республикасының Президентінің портреттері, көк байрақтарымыз көрмемізді толықтырды. Көрмеге қойылған әрбір мүсінге, суретке қызыға қарап, тәрбиеленушілеріміз елімізге, жерімізге деген патриоттық тәрбиені бойларына сіңіреді. Сондай-ақ, Елбасымыздың «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы негізінде «16-желтоқсан –

Тәуелсіздік күніне» орай мерекелік іс –шаралар, ойын-сауықтар, ертеңгіліктер, ұйымдастырылған оқу қызметтерін де патриоттық бағытта өткізіп, еліміздің болашағы тәрбиеленушілерімізге өз Отанымызды сүйуге, қорғауға және көшбасшылық қасиеттерге тәрбиелеуге үйретеміз. (4, 18-бет)

Ту тігілді халқымның бүгін бағына,
Жас өрендер желбіретіп нық ұста.
Ғасырларға жалғастырып елдікті,
Дақ түсірме ата-баба рухына.
Үлгі бізге аталардың ерлігі,
Ұлағатты өнегесі, еңбегі.
Тәуелсіздік туын ұстап жоғары,
Бүгінгі ұрпақ болар елдің ертеңі,-

деп ақын ағаларымыз жырлағандай біз де балабақшамыздағы тәрбиеленушілерімізге патриоттық тәрбие беруді тек қана желтоқсан айында ғана емес, күнделікті ұйымдастырылған оқу қызметінде де үздіксіз жүргізіп отырамыз. Біздің қасиетті де қастерлі Мәңгілік еліміздің жолында, еліміздің болашағы - тәрбиеленушілерімізден алда әлі де көптеген жаңа табыстар мен жетістіктер күтудеміз. Бұл ретте Елбасымыздың: «Мәңгілік Ел - жалпы қазақстандық ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы», - деген сөзі ойға оралады. Иә, Мәңгілік Ел - ата-бабаларымыздың ықылым ғасырлардан бергі асыл арманы екені белгілі. Болашағымызға айқын бағыт-бағдар беретін де, межелі ұлы мақсаттарға жетелейтін де осы Мәңгілік Ел идеясы екені анық. (№3, 7-бет)

Қорыта келе, дербес мемлекет болуға бағыт алған егемен еліміз – Қазақстанды көркейтетін, шаңырағын биіктетіп байытатын, абыройын асырып, өз бақытының иесі болуына қол жеткізіп отыратын, білім мен білік жолын таңдаған кейінгі ұрпақтар, яғни, біз жұмыла еңбек етуіміз қажет. ХХІ ғасырда қазақтың қасіреті аз болып, қуанышы көп болсын! Таяудағы жүз жылдық, әрідегі мың жылдықтарда қазақтың арманы мен мүддесін, елдігі мен еңбегін хақ тағала баянды етсін!

Әдебиеттер тізімі

1. «Балабақша» журналы, №2, 2016 жыл
2. «Мектепке дейінгі білім-тәрбие» журналы, №3, 2016 жыл
3. «Мақал- мәтелдер» жинағы кітабы, «Бөбек» баспасы, 2012 жыл

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – БОЛАШАҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ

Тусупова С. С.

«Бәйтерек» балабақшасы КМҚК

Бір мақсат–бұл «Мәңгілік Елді» нығайту, біздің Отанымыз–Қазақстанның Тәуелсіздігін нығайту! Бір мүдде–бұл біздің орта ққұндылықтарымыз, еркін және өркендеген елде өмір сүруге деген талпынысымыз! Бір болашақ–бұл Мәңгілік Елдің, біздің ортақ үйіміз–Қазақстан Республикасының өркендеуі! Н.Ә.Назарбаев. Бүгінгі таңда Қазақстанның дүниежүзілік білім кеністігіне ену қажеттілігі көтеріліп отырған кезде, білім беру мәселесін, әдіс-тәсілдерін инновациялық үрдістермен алмастыру арқылы жалпы білім беру сапасын ғана арттырып қоймай адамгершілігі арды бағалайтын, белсенді, жоғары моральді, әдепті және рухани байлығы мол адамдардан тұру керек-деді Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев. Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. Мектепке дейінгі

бағдарламаның мақсаты: баланың жас ерекшеліктері мен жеке мүмкіндіктеріне қабілеттері мен қажеттілігіне сәйкес білім, білік және дағдыларын қалыптастыру, рухани-адамгершілік құндылықтарын, «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясына негізделген сәйкес жалпыадамзаттық құндылықтарды, патриотизммен төзімділікке тәрбиелеу. Қазіргі уақытта Мәңгілік Ел болу үшін азаматтарымыз (әсіресе жастар) білім, ғылыммен мықты қаруланған болуы қажет. Себебі, кезкелген мемлекеттің басты байлығы ол халқы, адам капиталы. Сондықтан Мәңгілік Ел болу үшін әр азаматымыз осы бағытта жұмыс жасауы керек. Бұл әрине оңай шаруа емес. Рухани адамгершілік білім берудің негізгі мақсаты-үйлесімді дамыған және бойында адамгершілік қасиеттері бар тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Қазіргі мектепке дейінгі мекемеде міндеттердің бірі -кез-келген жасөспірімге оның рухани адамгершілік қасиеттерін танып, ішкі жан дүниесіне әсер ету арқылы жас ұрпақтың өзін-өзі дамытуына жол көрсету. Балабақшадағы тәрбие-барлық тәрбиенің бастамасы. Мектепке дейінгі шақ-бала бойына рухани-адамгершіліктің негізін қалайтын кез. Сондықтан да бала бойына жас кезінен бастап жоғары рухани құндылықтарды: мейрімділік, инабаттылық, сұлулық, жақсылық, еркіндік қалыптастыру тәрбиешілер мен ата-аналардың міндеті. Бірлескен топ жұмысында балалар бір-бірімен ой бөлісіп, тәжірибе алмасып, кез-келген тапсырманы топ болып талдап, салыстырып, түсіне отырып ортақ шешімге келеді. Нәтижесінде бала еркін, өзіндік дәлелдемелерін анық жеткізе білетін, сенімді, ой-пікірі мен көзқарастары дамыған болып қалыптасады. Осыған байланысты тәрбие берудің тиімділігі мен сапасын арттырудың негізгі бағыты- барлық тәрбиелік істе әрбір баланы жеке тұлға деп танып біліп, жан-жақты қалыптастыру. Өзін-өзі тану сабағының құрылымы: Амандасу рәсімі, Шаттық шеңбері, Көңіл-күй көтеру, ал мазмұны Сергіту сәті, тыныштық сәті, Ойын, Дәйексөз, Шығармашылық, ұжымдық жұмыс, дәптермен жұмыс, жүректен-жүрекке шеңберінен тұрады. Өзін-өзі тану пәнін оқыту үрдісіндегі ұтымдылық көрсететін оңтайлы әдіс-тәсілдерді пайдалану білім сапасының қажетті деңгейіне жетуге негіз болады. Ол өзін-өзі тану пәні мен өзге пәндермен ықпалдастыру инновациялық әдіс-тәсілдері арқылы жүзеге асырылады. Күнделікті ұйымдастырылған оқу-іс қызметтерінің барлық салаларына ықпалдастырылып, «Құндылықтар әлемінде», «Динозаврлар елінде», «Ғажайып құс», «Бақыт бәліші» атты қызықты ашық сабақтар өткізілсе. Сондай-ақ барлық ойын-сауық, түрлеріне де кіріктіріп «Достарға көмек» «Дос іздеген бота» «Ақылды қоян» т.б. ойын-сауықтар жүргізіліп отырылады. Ертеңгіліктер: «Қазақстан- достық мекені», «Достығымыз жарасқан», «Ардақты анашым», «Жомарт күз», «Мейрімді Аяз ата» т.б. сияқты болса, оған ата-аналар да қатыстырылады. Балабақшада жүргізілген жұмыс түрлері аяқсыз қалмай, одан әрі де тиімді жалғасын табуы үшін ата-аналармен де өткізілетін жиналыстың өту барысы да өзгешеленді. Ата-аналармен: «Сіздерді көргенімізге қуаныштымыз», «Жүрекке жол табу», «Менің ардақты отбасым», «Отбасы дәстүрінің қасиеті», «Отбасындағы рухани-адамгершілік тәрбие» т.б. сияқты тақырыптар төңірегінде болады. Сондай-ақ ата-ана және бала бірлесе отырып жасайтын көрмелер де жиі жүргізіліп отырылады. Олар: «Жүректен жүрекке», «Жақсылық сыйлайық», «Табиғат және қиял», «Ержүрек аталар» сияқты тақырыптарда жүргізіледі. Жас ұрпақты саналы, сергек етіп тәрбиелеу отбасы мен балабақша қызметкерлерінің бірден бір парызы. Оқу тәрбие жұмысын дұрыс жолға қоюда ата-аналармен жүргізілетін жұмыстың орны орасан. Осылайша өзін-өзі тануды күнделікті қолдану арқылы біз балаға өмірде кездесетін проблемаларды шешуге көмектесеміз. Өзін-өзі тану күні бүгінде өмірдің өз сұранысы, қоғам қажеттілігінен туындайтын ізгілік пен игіліктің жарқын көрінісі болып отыр. «Өзін-өзі тану» бұл тек баланың өзін ғана танып, білуімен ғана шектеліп қоймайды, оның мазмұны тереңде. Баладан құнды қасиеттерге ие, рухани бай, жеке тұлға шығару басты мақсат етіп қойылуда. Ал көшті дұрыс бағытта білуге шеберлік пен түрлі әдіс-тәсілдер қажеттілігі сөзсіз. Жалпы менің оқытуымда баланы өз бетімен жұмыс жасауға тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілетін дамыту, сөздік қорын молайту. Ұстаз бала бойындағы туа біткен түрлі қасиеттерді дәл байқап, оның сапалы ерекшеліктеріне баға беріп, ары қарай өз бетінше дамыта түсуіне жағдай туғызуы керек. «Бәйтерек»

балабақшасы «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік бағдарламасы негізінде білім беруде. Бала рухани білім алумен қатар, бойындағы өзіне деген сенімділік, өз-өзін тануға, өз іс-әрекетіне жауапкершілікпен қарау, үлкендердің еңбегін бақылап, құрметтеу қасиеттері қалыптасуда. Алдымен мамандық атаулысы жайында білімді саналы түрде құюды мектеп қабырғасынан бастау маңызды емес, оны балабақша табалдырығынан бастаған жөн деп санаймын. Себебі, мектеп жасына дейінгі балалардың есте сақтау қабілеті, арман - тілегі ерекше ашық болады. Мектеп жасына дейінгі бала бойында адамгершілік – рухани құндылықтары басымырақ, олар сол жастан бастап өз бойларына тән мамандықты шынайы тандап, бойларында қалыптастыруы әбден мүмкін. Сонымен қатар мамандық тек адамға қаржы тұрғысынан қажет деген ұғымнан сараболады. Балабақшада берілген ұтымды әрі жеңіл тілде берілген біліммен жеткен осындай жол арқылы бала қоғамда адал еңбек етуге деген ой қалыптастырады. Балабақшадан еңбекке деген қызығушылығы оянған баланың мектепте де қоғамдық іс-шараларға қызығушылығы артады, үй-шаруасына белесене араласып ата-анасына қолғабыс ететіні даусыз. Ал еңбек – жақсы оқу, уақытты дұрыс жұмсау, денсаулықты күту т.б. байланыстығын тәрбиеші әрбір сөзінде қайталап бала санасына құю міндет. «Ел боламын десен, бесігінді түзе» - деп М.Әуезов айтқандай, егер қоғамда жұмыссыздықтың алдын алып, саналы, еңбексүйгіш азамат тәрбиелейміз десек, балабақша, үй тәрбиесіне мән берелік, дей келе «Барлық еңбек түрі қадірлі» тақырыбында мектепке дейінгі білім алушылармен жүргізілетін еңбек іс-әрекеті бойынша бағдарлама жазуды жөн көрдім. Болашақ Қазақстандықтардың жеке тұлға болып қалыптасуына жол ашу және қоғамда маңызды орыны барын сезінетін рухани бай азамат етіп тәрбиелеу. Өмірдің өз кірпішін қалауына жол ашу, адал еңбек пен еңбекке деген қызығушылықтарын ояту. Рухани-адамгершілік тәрбие бере отырып үлкендерге, ата-анасына деген сүйіспеншілігін арттыру. Қоғам талабына сай жаңа мамандықтармен таныстыру, оларды меңгерудегі басты мақсат білімде жатқандығын балаларға ойын іс – әрекеттері арқылы жеткізу. Ата – аналардың бала болашағына қазіргі таңнан бастап баса назар салуына жол ашу. Түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып бала бойында үлкендердің еңбегіне құрметпен қарауды және мамандықтар туралы білімдерін арттыру, дамыту.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. «Бала мен балабақша» журналы. №желтоқсан/декабрь №12 (92) 2013ж.
2. «Туғаннан мектепке дейін» бағдарламасы (Н. Е. Вераксы)
3. «Баланың тілін дамыту бағдарламасы бойынша жинақ»
4. (Т. А. Фалькович, Л. П. Барылкина)

ТІЛ АҚАУ ТОПТАРЫНДА БАЛА ТІЛІН ТҮЗЕТУДЕ ЗАМАНАУИ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Бопишева Ж. К.

«Бәйтерек» балабақшасы Қарағанды қаласы

XXI ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технологиялық бағытты дамыту мақсатымен атауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды. Жас ұрпаққа мән-мағыналы, өнегелі

тәрбие мен білім беру – бүгінгі күннің басты талабы екені бәрімізге белгілі. Баланың жеке тұлға ретіндегі дамуы өзіндік көзқарасының қалыптасуы, ой-өрісінің кеңеюі балабақша қабырғасында қаланатыны сөзсіз.

Сөйлеу тілі ақаулығының ішіндегі жиі кездесетін – дыбыс айтылуының бұзылуы болып саналады. Аталған ақаулықтарды түзету үшін дыбыстық артикуляциялық қалпын, бұзылу түрлерін, бейімдейтін себептерін, түзету тәсілдерін әр дыбысқа қажет дайындық жаттығуларды тандап сабақ жоспарын құрастыра білу қажет[1].

Сондықтан да қарқынмен дамып бара жатқан мына заманда балабақшадағы логопедтердің ұлттық қалып, ұлттық мінезді сақтай отырып, бала тәрбиесі жөніндегі тынбай ізденіп, жиі жанартып отыруы заңдылық.

Тіл ақаулығы бар мектепке дейінгі тәрбиеленушілердің сөйлеу тілін түзеу, дыбысты айту, қою жолына арналған түзету-дамытуда жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану.

❖ Қазіргі заман талабына сай жаңа технологиялық әдіс-тәсілдерді қолдана отырып баланың тіл ақаулығын түзету;

❖ Мектепке дейінгі білім алушылардың ерте жастан психологиялық және физиологиялық тұрғыдан дамуына жағдай жасау;

❖ Логопед маманының өзіндік жұмыс барысында ақаулық түрлерін және оны түзету жолдары туралы теориялық және практикалық білімін жинақтап, білім мен тәрбие беру үрдісінде қолдану болып табылады;

❖ Қоғамдық ортада өзін кемсітпеуге, достарымен ойнағанда қысылмай, өзін еркін ұстауы, ойын ашық жеткізуіне жол ашып, жеке тұлға ретінде таныту.

Логопед маманы сөйлеу іс-әрекеті бұзылған балалардың өз бетінше және бағытты дамуының динамикасын белгілеу, сонымен қатар, тіл кемістігінің баланың тұлғалық қасиеттеріне, психикалық дамуына, түрлі іс-әрекеттерінің қалыптасуына білдіретін әсерін қарастырып белгілеугілі ақаулығы бар баланың еркін қарым-қатынас жасауға дағдыландырып, өз құрбыларының ортасында өзін еркін ұстауын, өз ойын еркін жеткізуін, белсенділік қабілеттерін қалыптастыру.

Балалардың жас ерекшелігіне сай заманауи әдіс-тәсілдер бойынша алдымызға мынандай міндеттер қойып отыр:

- Жасалған жаттығу түрлері арқылы дыбыстарды дұрыс айтуын, өз-өзіне қызмет ету, өз-өзіне деген сенімін ояту және қалыптастыру, тыныштық көңіл-күйінде болу;

- Фонематикалық естуін, зейін, ойлау қабілеттерін және қолдың ұсақ моторикасын түзете-дамыту;

- Балалардың бойында бір-біріне деген мейірімділік, түсінушілік, сабырлық, әрі шыдамдылық қасиеттерін жеке, топтық жұмыс барысында ашу және күнделікті өмірде қолдануға тәрбиелеу.

Қазіргі заманға сай маман жалпы теоретикалық, ғылыми және арнайы кәсіби білімдер жүйесімен қамтамасыз етілген. Олардың кең диапазонымен біріктілігі маманда ауытқулы даму құрылымы және типологиясы, бұзылыстардың алдын алу, түзету тәсілдері, түзетудің психикалық-педагогикалық әдістері туралы білігін қалыптастырады[2].

Арнайы білім беру жүйесіндегі логопед балалардың дамуындағы бұзылыстарды диагностикалық бірліктерімен қарулану керек, түзетудің алдын алу шараларын ұйымдастыру әдіс-тәсілдерін меңгерген болуы керек. Логопед тіл ақаулығы бар балалардың психологиялық ерекшеліктері туралы білімдері және қазіргі заманға сай «оқыту және тәрбиелеу» инновациялық технологияларын меңгерген болуы керек. Аталған міндеттердің іске асырылуы көбінесе кәсіпке сайлық, «Отандық және шетелдік» түзету педагогикасы және байланысты ғылымдар жүйесіндегі бағдарлауға, қазіргі замандағы арнайы білім беру мәселелерін және жеке басының шығармашылық инициативасы мен белсенділігіне байланысты[3]. Тіл ақаулығы бар балалармен түзете-дамыту жұмысының мазмұнына қойылатын қазіргі таңға сай жоғары талаптарды іске асыруда ең алдымен логопедтің тұлғалық қасиеттері өте маңызды. Ол әлеуметтік және ұйымдастырушылық белсенділігімен ерекшеленіп, балаларды сүйіп, өз мамандығына берілген болуы керек. Логопедке

педагогикалық шығармашылықтағы елес, бақылаушылық, жауапкершілік қажет. Қазіргі заман маманы мәдениеттің, қоғамның, рухтық құндылықтардың жеткізушісі, тек қана педагог емес, ең алдымен, новатор, зерттеуші, шығармашылдық тұлға болуы керек.

Қазіргі заман маманына ойлаудың жаңа сапалы стилі қажет. Қазіргі таң әрекеттердің алуан түрлі аяларында жылдам және тиімді шешім қабылдауды, түзету шараларын уақытылы жоспарлап және болжамдау білігін талап етеді. Осының барлығы жалпы әдістемелік ұстанымдарды бағдарлағанда ғана қолжетерлік болады. Сондықтан ойлаудың дәл сол әдістемелік мәдениетін заманға сай маманның жалпы интеллектуальдік мәдениетінің құрамының бірі ретінде қарастыру қажет[4].

Жеке логопедтік жұмыста модельдік және ертегілерді сахналау

Мақсаты: Сөзді байланыстыру, сөздің грамматикалық тізбегін құру, сөздік қорын дамыту және белсенділігін арттыру, сөйлеуге ынталандыру, ауызша (вербальды) коммуникация жасауды қалыптастыру. Сөйлеуге деген ынтасын оятады, алғашқы дыбыстау, сөйлеу икемін құрады, сөздік қорын молытып, белсенділігін күшейтеді, сөйлеуінде кездесетін аграмматизмді жояды.

Технология сөздің бундық құрамын (алақан, саусақ, тіл, тіс, жақ) арқылы қалыптастыру.

Мақсаты: Коммуникацияның ауызша (вербальных)тәсілін қалыптастырады. Баланың сөйлеудегі тіл тазалығын, қоршаған ортасына түсініктілігін, коммуникативтік байланыста кездесетін кедергілерді шешеді.

Қолдың саусақ қимылдық коды арқылы сөзді байланыстыру.

Мақсаты: Алғашқы сөйлеу дағдысын, сөздің буындық қалпын түзету және дауыс ырғағын, дизатерия, алалия және ұсақ моторикасын дамыту орталықтарында берік қалыптастырады. Логопед, ғылыми-зерттеу жұмысының біліктерін меңгере отырып, сол біліктілігін педагогикалық жағдайларды шешуде, қабылдаған шешімдерді негіздеуде білікті қолдана білуі керек. Сөйлеу тілі дамымаған баланың сөйлеуге, дыбыстарды дұрыс айтуға жігерлейді, ынтасын оятады.

Синквейн технологиясы. Мақсаты: Сөздің лексико-грамматикалық құрылымын қалыптастырады. Сөздік қорын молайтады, сөздің мағыналық аумағын ашады,сұрақтың тереңдігіне мән бере толық жауап беру,берілген тапсырмаға тез әрі ұтымды жауап қайтару қасиеттерін арттырады.

Осы заманауи әдіс-тәсілдер дефектология бөлімінің логопедия мамандығы бойынша білім берудің мемлекеттік стандартына және мектепке дейінгі білім мен тәрбие беру стандартына, әдістемесіне, технологиясының талабына, оқу бағдарламасына, жоспарына сай құрастырылған. Логопед маманына арналған түзету ойындары және атрибуттары дайындалды. Мысалы, «Сусорғыш сыры», «Сөйлейтін портрет», «Пілдер дыбыстайды», «Жұмсақ пішіндер», «Бөтелкелер сыры» және т.б. бұл дайындалған ойын, жаттығулар арқылы баланың ұсақ қол моторикасын, сонымен қатар тілін, ойлауын, есте сақтауын дамытуда оң нәтиже көрсетті.

Жаңа заманауи әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолданып технологиялық әдістерді қолданып бала тілін дамыту, түзету. Өз-өзіне қызмет ету, ұжымдық жұмысқа араласу мәдениетін қалыптастыру. Логопед маманына арналған атрибуттар, жаттығулар, ойындар, логопед пен бала қарым-қатынас жаттығулары. Теория мен практиканың өзара байланысын, ғылымның заманауи жетістіктерін практикаға еңгізу мақсатымен ғылыми және практикалық мекемелердің байланысын қамтамасыз ету. Сөйлеу тілі бұзылыстарын ерте анықтау және оларды жою, түзету принципін жүзеге асыру. Сөйлеу тілі бұзылыстарын алдын алу мақсатымен халық арасында Ата-аналарға жаңа технологиялардың көмегімен бала тілін дамыту мен түзету жұмыстарын арттыру.

Әдебиеттер

- 1.Өмірбекова К., Серкебаева К./Логопедия/ Алматы, 1996.
2. Қ.Қ. Өмірбекова/Сөйлеу тілін тексеру әдістері/ Алматы, 2002.
3. Р.Е.Левина /Основы теории и практики лгопедии/ М., 1968.

ҮШТІЛДІЛІКТІ БАЛАБАҚШАДА ІСКЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ

Косикова Б. А.

КМҚК «Бәйтерек» балабақшасы

Қарағанды қаласы

Тіл қашанда болмасын, мемлекеттің ең асыл қасиеті, табан тірейтін тұғырлы темірқазығы. Тіл де жанды нәрсе сияқты, қалыптасады, дамиды, өркендейді, өседі немесе құлдырайды, кемиді, өшеді, жойылады. Тіл – ұлттың тірегі. Ол – жан дүниенді ашып көрсететін мөлдір айна. Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың ең маңызды бағыттарының бірі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: “Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі” деген болатын.

Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: “...Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Өркениетті қоғамда тіл адамзаттың баға жетпес құндылығы деп саналады. «Тегінде адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез қасиеттерімен» озады деген ұлы ақын Абай сөзі қай заманда да өз мәнін жоймақ емес. Сондықтан болар, білім беру жүйесін дамыту басты бағыт болып саналады.

Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпыға міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген.

Жаңа технологиялармен, ақпараттық коммуникативтік құралдармен балалардың бойына еліміздің рухын, ұлттық мәдениетін де дарыту болашақ үшін маңызды. Баланың бойына ұлтының ұлылығы ананың сүтімен, тілімен дариды. ең алдымен ана тілін жетік меңгерту көзделген. Сондықтан қазақ тілін тереңдетіп оқыту мәселесі Қарағанды қаласында «Бәйтерек» балабақшасында ерекше қолға алынған.

Бүгінгі күні заман талабына сай білім игеру балабақшада жүзеге асырылуда. Балабақшада балабақша директоры Тебай Рашида Үмбетқызының «Мектепке дейінгі балаларға қазақ тілін тереңдете оқыту» атты авторлық бағдарламасымен жүзеге асырылатын өзге ұлт балаларына қазақ тілінің меңгерту іс әрекеттері жүргізіледі. Мектепке дейінгі балаларға қазақ тілін тереңдете оқыту бірнеше модульге бөлінген

Балабақшада қазақ тілі маманы Нуртаева Гульшат Қайыржанқызы жоғарғы білімді жан-жақты дамыған, ізденісі мен талпынысы мол маман «Қазақша сөйлейік» атты педагогтарға арналған үйірмеде жұмыс атқарады. Үйірменің мақсаты, басқа ұлт өкілдеріне қазақ тілін үйрету. Үйірме қатысушылары сабаққа өте қызыға, жарыса қатысады.

Бүгінде басқаларды түсіне білу және мәдени, соның ішінде қазіргі әлемдегі тілдік алуан түрлілікке толеранттылықпен қарау ерекше маңызды.

Ағылшын тіліне ерте жастан оқытудың тілді жақсы әрі еркін меңгеруге тигізер әсері мол. Ол адамның интеллектуалдық, тәрбиелік және рухани әлеуетін жақсартады. Ағылшын тіліне ерте жастан оқыту балалардың жалпы және тілдік дамуын реттейді, бастауыш мектепте тәрбиенің жалпы білімдік құндылығын көтереді, балаларды өзге ұлт мәдениетін білуге және құрметтеуге үйретеді. Ғалымдардың зерттеулері көрсеткендей, үлкен адамға қарағанда кішкентай бала ағылшын тілін тез меңгереді.

Осы мақсатқа жету үшін «Бәйтерек» балабақшасы ағылшын тілін балабақшадан бастап меңгеру саласындағы білім беру инновацияларын дамытуға ерекше назар аудардық. Балабақшада балалардың көптілділігін қолдап, дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасалған. Балаларға арналған «қызықты ағылшын тілі» сабақтарын жоғарғы білімді педагогтар Мусаева Самаләя Эльясқызы, Касымова Арайлым Иляшқызы өз қызыметтерін балалармен қызықты әрі әсерлі қылып өткізеді. Іс әрекеттер көбінесе заман талабына сай жабдықталған компьютерлік (лингофонный) сыныпта өткізіледі. Басқа елдерге саяхат ретінде, ойын ойнау ретінде педагогтар көбінесе интерактивті тақтаны пайдаланады.

Бұл педагогтар көбінесе өз іс әрекеттерінде ойындарды пайдаланады. Ойын ақыл-ой қызыметінің негізін қалыптастыра отырып, баланың тілді меңгеруге деген қызығушылығын арттырады. Ойынның әрқайсысының өзіндік мазмұны мен мақсатты бағдарланған міндеттері бар. Ойын барысында байқампаздық, қиял, келісімділік, төзімділік пен дербес ойлау қабілеттері дамиды.

Баланы мектепке дейінгі дамыту кезеңі қарқынды түрде танымдық қызығушылықтарын қалыптастырумен ерекшеленеді, сонымен қатар тілдік қабілеттіліктері, ойындар, музыкалық ойындар мен музыкалық қойылымдар, қоршаған орта арқылы баланың үштілділік

құзіреттілік деңгейі артады. Тілді, тіл мәдениетін игеру – әр баланың сәби шағынан бастап іске асады да, әрі қарай біртіндеп жетіліп отыратын үрдіс. Бөбектердің қабілеттері өте ерекше. Үш тілде өткізілетін сабақтарды қызыға қабылдап, ойын түрлеріне белсенді араласып отырады. Тілді үйреткенде, бала сол тілде еркін сөйлей алса болды дегенді қанағат етпей, тілді баланың бүкіл мүмкіндігін, қабілетін ашатындай дәрежеде оқыту керек. Болашақта тіл меңгеруге деген бейімділігін шыңдап, ойын үш тілде еркін жеткізуге бағытталған жаттығулар орындату керек. Ол үшін қазіргі заман технологиялары, балабақшалардағы заманауи жабдықтар, кең жолақты ғаламтор желісі мол мүмкіндіктер береді.

«Жеті түрлі ілім біл, жеті жұрттың тілін біл» дейді бабалар өсиеті. Үштілділікті саналы, сауаты және дұрыс еңгізу біздің мектеп жасына дейінгі балаларға кез келген ортада коммуникативті – тез бейімділгіш болуына мүмкіндік беретініне сенімдіміз. Мемлекеттік тілді – дамытамыз. Орыс тілін – қолдаймыз. Ағылшын тілін – үйренеміз. Білім беру жүйесіндегі үштілділік біздің заман ағымына ілесіп, ақпарат кеңістігіндегі өз беделімізді нығайтатынына сеніммен қарап, өз еңбегімізді әрі қарай жалғастырудамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ақиқат. 2011жыл, №4. «Ел тәуелсіздігінің нышаны – мемлекеттік тіл», ф.ғ.к. М.Салқынбаев.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы
4. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (баптары бойынша түсіндірмелерімен) және оны жүзеге асыру жөніндегі құжаттар. Алматы. – «Дастан» баспасы, 2000 – 336бет.

ПОЛИКУЛЬТУРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЧАСТЬ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Дорченко С.Б., Кателина З.Ф.

КТУ «СОШ № 52 имени академика Е.А.Букетова»

Для формирования коммуникабельной позитивной личности, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо полиязычное образование.

Полиязычное или поликультурное образование – важная часть современного образования, способствующая усвоению учащимися знаний о других культурах, традициях, образа жизни, духовных ценностях народов.

Цель данного образования:

- формирование человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

К задачам поликультурного образования относятся:

- формирование представлений о культуре и культурном многообразии;
- приобщение к культурным ценностям народов, проживающих в Казахстане, формирование позитивных ценностных ориентаций к казахстанской культуре;
- формирование позитивного отношения к культурным различиям;
- развитие умений и навыков продуктивного взаимодействия с носителями разных культур;
- формирование культуры межнационального общения.

Перед учителем стоит важнейшая задача – использовать весь уникальный опыт и знания культурных традиций народов, общечеловеческих ценностей и мировой культуры в создании благоприятной образовательной среды, способствующей формированию социально-активной личности. В своих выступлениях и обращениях Президент страны Нурсултан Абишевич Назарбаев неоднократно говорил о важности и значимости развития полиязычия для многонационального казахстанского общества. В статье №11 Закона «Об образовании» подчеркнута важность «воспитания гражданственности и патриотизма, любви к своей Родине – Республике Казахстан, уважения к государственным символам, почитания народных традиций...; приобщение к достижениям мировой и отечественной культуры, изучение истории обычаев и традиций казахского и других народов республики» [1].

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у школьников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности.

Для овладения поликультурной языковой активностью мы в своей работе ставим задачи:

- познакомить учащихся с культурой разных народов, что развивает личность и расширяет кругозор,
- развивать этнотолерантность,
- воспитывать положительное отношение людей разных национальностей, интерес к языкам.

Умственная активность младших школьников направлена на то, чтобы повторить, внутренне принять, подражая, учебные действия и высказывания. В то же самое время детям данного возраста необходима наглядность, занимательность, что и выступает в роли инструмента, т. к. включение в процесс обучения и воспитания конкретных визуальных элементов способствует снятию сложностей. Когда дети видят красочные картинки, схемы, анимированные образы, они лучше воспринимают и усваивают новый материал, информацию.

В рамках школы учителя ежегодно проводят неделю языков, показывают открытые уроки, а также внеклассные мероприятия в виде КВНов, тематических калейдоскопов, различных игр. Традиционными стали классные часы «Игры народов мира» (по группам подготовка национальных игр), «Обычаи и традиции народов Казахстана», «Путешествие в мир фольклора», викторины «В гостях у народной сказки», конкурсы загадок, творческих работ: «Особенности национального костюма», «Орнамент в быту», фестивали народов Казахстана.

Мы предлагаем фрагменты внеклассных мероприятий.

Классный час «Игры народов мира»

Цель: формирование представления о национальных играх народов Казахстана.

При проведении данного классного часа учащиеся делятся на группы. Каждая группа получает задание подготовить, презентовать и провести игру определенного народа (казахского, русского, украинского, башкирского).

Когда-то мудрецы решили спрятать все тайны своих народов, чтобы не растерять их и сохранить уникальность. И договорились, что никогда не будут говорить о них вслух, а будут передавать их своим детям, чтобы те смогли передать своим. Так и случилось! И до

сих пор все тайны, силу и мудрость своего народа дети узнают через специальные обряды, - мы их называем «ИГРЫ»

Участники первой команды представляют казахскую народную игру «Такия тастамак!» (Есть идея!). Ребята показывают и рассказывают о национальном головном уборе казахов – тюбетейке, знакомят с правилами игры и проводят ее с ребятами.

Правила игры.

Играющие становятся в круг и выбирают ведущего. У него в руках тюбетейка. Он обходит ребят и произносит слова «Такия тастамак! Такия тастамак! Такия тастамак!» Произнося эти слова, ведущий незаметно кладет тюбетейку кому-нибудь за спину на пол. По окончании текста дети руками ищут ее вокруг себя. Тот, у кого за спиной оказывается тюбетейка, догоняет ведущего и надевает ее ему на голову. Игрок с тюбетейкой догоняет ведущего по кругу только до своего места. Если играющий не догоняет ведущего, то становится сам ведущим.

Аналогично представляют свои игры участники других команд.

Башкирская народная игра «Тирмэ» (Юрта). Участники рассказывают о национальном жилище – юрте.

Русская игра «Жмурки». В игре участвует платок с национальным орнаментом.

Украинская народная игра «Хлибчик» (Хлебец). Команда рассказывает об особенностях национального хлеба.

У каждого народа есть свои национальные игры. Игра – это отражение жизни. С помощью этих игр вы узнали о традициях казахского, русского, украинского и башкирского народа.

Час общения «Приветствия разных народов мира»

– Как хорошо нам становится, когда мы слышим волшебное слово “здравствуйте”!

- Поздороваться с человеком так, чтобы ему стало радостно и солнечно, тоже надо уметь.

Предлагается поприветствовать друг друга на разных языках мира.

- Какими только приветствиями люди не пользуются! Так вот, движения и жесты, которыми издавна обменивались люди разных стран, во время приветствия еще разнообразнее, например:

- Русские, англичане, американцы – пожимают друг другу руки.

- Китайцы – пожимают руку самому себе.

- Латиноамериканцы – обнимаются.

- Самоанцы – обнюхивают друг друга.

- Тибетцы – снимают головной убор правой рукой, левую закладывают за ухо и высовывают язык.

- У некоторых индейских племен, принято при виде незнакомцев сидеть на корточках до тех пор, пока он не заметит этой миролюбивой позы.

- В некоторых племенах снимают обувь.

Путешествие в мир фольклора.

Цель: расширить представления учащихся об особенностях устного народного творчества разных народов.

Путешествие по станциям: «Загадочная», «Сказочная», «Музыкальная», «Народная мудрость», «Творческая».

«Загадочная» Учащимся предлагаются загадки. Отгадки необходимо представить на трех языках (казахский, русский, английский).

На станции «Сказочная» участники путешествия должны показать инсценировку народной сказки любой страны или национальности. Данное задание является домашним.

На станции «Музыкальной» ребята знакомятся с народными музыкальными инструментами. Например: домброй, балалайкой, гитарой и пытаются определить по фонограмме звучание каждого инструмента. Мы предлагаем вставить музыкальные номера учеников, владеющими навыками игры на данных инструментах (инструменты можно подобрать другие, все зависит от того, на чем могут играть участники путешествия).

Следующая остановка на станции «Народная мудрость». Можно взять пословицы и поговорки любой тематики (труд, дружба, родина, семья и т.д.). Мы предлагаем о труде, именно они прививают детям полезные привычки, знакомят с необходимостью добросовестного труда, значением труда в жизни человека. Участникам можно зачитать простое объяснение пословицы и предложить назвать ее. Можно познакомить участников с пословицами разных стран и попросить подобрать аналогичную русскую или казахскую. Последняя станция в путешествии «Творческая». На ней мы знакомим учащихся с особенностями народных орнаментов русского, казахского, украинского и грузинского народов (народы можно изменить), показываем образцы. Участники путешествия должны за короткий промежуток времени украсить предметы быта узором предлагаемых народов. Завершить путешествие можно коллективной песней о дружбе.

Предлагаемые нами мероприятия знакомят с культурой разных народов, способствуют развитию поликультурной личности.

Развитие поликультурной личности, которая знает и уважает культуру и традиции другого народа очень важна для нашей многонациональной республики.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III ЗРК.
2. Кенеман А.В. Детские подвижные игры народов СССР. М: Просвещение, 1989
3. Назарбаев Н.А. Стратегия трансформации общества и возрождения евразийской цивилизации. – М., 2000
4. Сыродеева А.А. Поликультурное образование: Учебное - методическое пособие. - М., 2001.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Лейман О.Н., Логвинова О.В.

КГУ СОШ 52 имени академика Е.А.Букетова

В турецком языке есть такая мудрая пословица: «Один язык – это один человек». Отсюда сам собой напрашивается вывод: чем больше языков ты знаешь, тем с большим количеством людей ты имеешь возможность общаться, тем богаче твой духовный мир, а значит и твоя культура.

Проблема развития современного мира - это согласие и взаимопонимание между людьми, преодоление трудностей в общении разных наций и народностей. Межкультурная коммуникация может способствовать в большей степени сохранению и поддержке ситуации полиязычия в каждом государстве и в отношениях между государствами. Для решения данной проблемы разработана стратегия развития полиязычного образования, а также разработаны модели по обучению казахскому и русскому языкам, аналогичные международной системе обучения английскому языку. Это позволит сформировать единую методику обучения языкам. В рамках реализации культурного проекта «Триединство языков» стоит задача повысить роль государственного языка как фактора укрепления государственности Казахстана, сохранить высокий уровень знания русского языка, а также создать условия для успешного изучения английского языка. Английский язык как средство международного общения занимает в мире лидирующую позицию. Учащиеся, желающие получить более высокие шансы на успешное трудоустройство и профессиональную карьеру, должны уже на начальной стадии обучения получить навыки полиязычия.

В «Концепции развития образования РК» определяется роль и место полиязычного обучения, его статус характеризуется следующими факторами:

- поступательной интеграцией Казахстана в мировую цивилизацию и экономическое пространство;
- ориентацией республики на путь научно – технического и индустриального развития;
- международной интеграцией в области образования, возможностью получения качественного образования у себя в стране и за рубежом; признания казахстанского диплома на международном рынке образовательных услуг.[1]

Освоение неродных языков - важнейшая сторона гуманитарной подготовки, в системе начального образования. Речевая культура как составная часть культуры народа, связанная с использованием языка, включает в себя сам язык с его национальной спецификой, с его социальными и функциональными разновидностями, различиями в формах воплощения в речи (устная и письменная).

Что же может сделать учитель начальных классов для развития полиязычия? Не так мало, как может показаться на первый взгляд. Учебный день начинаем с приветствия Саламатсындарма балалар! Здравствуйте дети! Hello children! На своих уроках при использовании триединства языков обязательно предусматриваем дифференциацию, учитывающую уровень владения языком каждого ученика. Во время проведения таких уроков развивается четыре вида речевой деятельности (чтение, слушание, письмо, проговаривание). Для успешного усвоения учебного материала на втором, третьем языке даём учащимся опорные слова и предложения, проводим работу с ключевыми словами, учим самостоятельно составлять глоссарий по изучаемой теме.

Приведём примеры из собственного опыта работы.

На уроках русского при ознакомлении со словарными словами по различным темам используем принцип полиязычия (Школьные принадлежности: «тетрадь, дэптер, а notebook»-«пенал, каламсауыт, »-«карандаш, карындаш, а pencil »).

При изучении темы «Фразеология» одним из заданий может быть задание привести аналогичный фразеологизм из казахского, английского, языков («Заруби на носу», «Әрқашан жадында ұстау», «Put it into your pipe and smoke it»).

Часто на уроках используем игру «Эрудит», где учащимся предлагается назвать на трёх языках как можно больше имён существительных, прилагательных, глаголов.

Уроки литературного чтения при изучении устного народного творчества стараемся построить так, чтобы учащиеся могли самостоятельно провести параллель между героями казахского фольклора, русской и английской литературы.

Алдар Косе — находчивый и хитрый бедняк, он защищает бедных и с помощью ума и ловкости обманывает и наказывает жадных богачей, скупцов и глупцов. Заступник простых людей перед жадными баями, он, благодаря природной смекалке и искрометному остроумию, всегда выходит сухим из воды, наказывает тех, кто обижает слабых, и заступается за бедняков.

Илья Муромец – русский богатырь, защищавший землю русскую от врагов, помогая бедным людям.

Робин Гуд — легендарный благородный разбойник, который грабил алчных богачей и раздавал деньги беднякам.

Пословицы и поговорки, используемые на уроках русского языка и литературы помогают ребятам развивать свои творческие способности, умение работать с дополнительной литературой (4 класс) . Например даём домашнее задание подобрать к русской пословице Родина – мать народу, народ – мать богатырю, соответствующие пословицы на английском и казахском языке:

Отан – елдің анасы, ел – ердің анасы.

Motherland is the mother to the people, the people is the mother to dzhigit (horseman).

Совместно с учителями казахского языка мы разработали общий лингвистический план, где систематический осуществляем межпредметные связи, что позволяет объединить языки.

Наши ученики, находясь в поликультурном пространстве школы, твёрдо усвоили, что конкурентноспособная личность должна знать не менее трёх языков и быть разносторонним. Вот так, мягко, ненавязчиво, без особых принуждений мы стараемся подводить ребят к необходимости овладения несколькими языками.

И в заключение хочется сказать, что мы полностью согласны со словами Руслана Жемкова, что язык – это вспомогательный инструмент для развития самого себя. Язык – это не столько образование, сколько самопознание.

Используемая литература

1. «Концепция развития образования Республики Казахстан»
2. Закон Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан».

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Моторыгина И.Н., Логовская Е.Ф.

КТУ СОШ № 52 имени академика Е.А Букетова

Современный человек сегодня характеризуется как личность, свободно владеющая двумя и более языками, в настоящее время наблюдается активизация процесса поиска эффективных условий, воспитания подрастающего поколения, способной к диалогу с другими культурами. Президент нашей страны Н.А. Назарбаев поставил высокие цели перед национальным образованием. «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками.

Казахский язык – государственный язык, русский язык – как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» – сказал Президент.[1]

Начальная школа – первая ступень к высококачественному образованию, такому, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжить обучение в зарубежных вузах. Внедрение в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы обучения на трех языках - это, значительный шаг вперед в направлении реализации Концепции развития образования Республики Казахстан, одной из базовых компетенций которой, являются *трехязычие, евразийская поликультурность, коммуникативность.*

Трехязычие – это необходимость, о которой говорил в своем Послании Глава нашего государства. Повсеместный перевод делопроизводства на государственный язык требует глубоких его знаний, интеграция Казахстана в мировое пространство – знания английского, а русский необходим как язык межнационального общения. А это есть ни что иное, как формирование полиязыковой личности. Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (прежде всего государства); употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией» [2, 303] .

Полиязычие это - не только высокая цель, поставленная нашим Президентом, и к которой каждый должен стремиться. Понятие «полиязычие» для нас как для педагогов имеет ещё и некоторые аспекты профессионального плана. А именно:

- осуществление межпредметных связей на уроках, интегрирование;
- расширение кругозора учащихся и культурное взаимообогащение путем овладения тремя языками, воспитание толерантности и интернационализма.

Работу над развитием полиязычия начинаем сразу на первом уроке с беседы «Народа каждого язык и прекрасен, и велик!» Учащиеся начальной школы с присущей им

непосредственностью охотно включаются в обсуждение, и мы вместе приходим к выводу, что знать несколько языков выгодно и престижно.

-Выбирай родной язык, тот, к которому привык.

А другой язык сложнее, станешь ты в сто раз умнее.

Языки, коль одолеешь, никогда не пожалеешь!

Цель, которую мы поставили перед собой - это воспитание полиязычной личности младшего школьника, освоившего все ценности родного языка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках, способного общаться с окружающим миром. Исходя из поставленной цели, на уроках и во внеурочной деятельности решаем следующие задачи:

- Развитие устной речи: разучивание небольших по объёму, но содержательных песен и стихов отвечает психологическим и возрастным особенностям учащихся младших классов и является очень эффективным приёмом при обучении языкам. Хоровое пение и чтение рифмовок доставляет детям удовольствие, они испытывают при этом массу положительных эмоций, подключаются даже пассивные и очень робкие дети. Как следствие, материал легко и быстро усваивается малышами и надолго остаётся в их памяти.
- Формирование потребности в совершенствовании своих знаний и умений на уроках казахского и английского языка.
- Воспитание интереса к изучению языков, любви к Родине, к родным и близким, к природе, красоте, уважения к старшим, чувства интернационализма, справедливости и добра.

Знание родного и государственных языков, изучение иностранного языка расширяют кругозор личности, содействуют ее многогранному развитию, способствуют формированию установки на толерантность и объемное видение мира. Формирование в младшем школьном возрасте у детей ключевых компетентностей имеет огромное значение. У детей развиваются способности самостоятельно и творчески решать разнообразные задачи и проблемы, уметь выражать свои мысли и чувства разнообразными творческими способностями. В своей практике стараемся придерживаться принципов организации процесса обучения языкам:

- Принцип наглядности (использование ИКТ);
- Принцип активности и самостоятельности;
- Принцип последовательности и постепенности: от простого к сложному;
- При изучении языка необходим творческий подход, основанный на индивидуализации обучения;
- Ежедневное использование языкового материала в течении дня (принцип многократного повторения: учебный день начинается с приветствия на трёх языках («Доброе утро!», «Қайырлы таң!», «Good morning!»))

В канун празднования Дня языков в 4 классах мы провели внеклассное мероприятие: **«Язык – мост дружбы»**. Во время мероприятия **учащиеся** на трёх языках читали стихотворения, пели песни, инсценировали сказки.

В рамках личностно-ориентированных технологий самостоятельными выделяются еще несколько, среди которых — технологии сотрудничества. Они реализуют партнерство в отношениях педагога и ребенка. Педагог и дети совместно вырабатывают цели, содержание работы, дают оценки, находясь в состоянии сотрудничества, сотворчества. Проблемная и поисковая технология — под проблемным обучением сегодня понимается такая организация ОУД, которая предполагает создание, под руководством педагога, проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность детей по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитием мыслительных способностей.

Работа с детьми, как с равными партнерами, личностями, коллективом личностей может обеспечить практическое владение поликультурной языковой активности, пусть даже

и в ограниченных пределах. Нужно сказать, что одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

Цель использования данной технологии:

- дидактическая — расширение кругозора, формирование ЗУН в практической деятельности;
- воспитывающая — воспитание самостоятельности, сотрудничества, коллективизма, коммуникативности;
- развивающая — развитие внимания, памяти, речи, мышления, умения сравнивать, сопоставлять;
- социализирующая — адаптация к условиям среды, обучение общению.

Использование на уроках книги «Первая 1000 английских слов», «Ағылшын тілінің алғашқы 1000 сөзі», «The first 1000 of English words» издательства «АЛМАТЫКІТАП» помогают найти темы для разговора, обсуждения или повод для улыбки.

На уроках «Познания мира» в 4 классах при изучении темы «Понятие о космосе.

Земля –космическое тело» знакомимся с такими понятиями: Күн – Солнце, the Sun; Жер – Земля, the Earth; Әлем – Вселенная, Universe. Используем игровые моменты « Найди животное», «Узнай растение», «Моя семья».

На интерактивной доске в программе « Флипчарт» расположены фотографии животных и карточки со словами. Необходимо соотнести картинки и перевод.

верблюд [түйе](#) camel

беркут [бұркіт](#) golden eagle

барс ілбіс porpoising

Технология компьютерного обучения с помощью, которой демонстрируются сканированные картинки, видеофильмы, презентации, музыкальные фонограммы, очень эффективна при обучении детей младшего школьного возраста.

Согласно нового ГОСстандарта, основное назначение начального образования — раскрытие индивидуальности учеников и освоение ими учебной деятельности. Школьники младших классов наиболее чувствительны к усвоению определённых понятий в учебной деятельности, их умственная активность направлена на то, чтобы повторить, внутренне принять, учебные действия и высказывания через подражание. В то же самое время дети младшего школьного возраста обладают абстрактным мышлением, им необходима наглядность. Компьютер выступает в роли инструмента, который способствует конкретному восприятию визуальных элементов. Когда дети видят на экране компьютера красочные

картинки, схемы, анимированные образы, они лучше воспринимают и усваивают новый сложный материал.

Для создания коммуникативной обстановки на занятиях важно поддерживать высокую активность каждого ребёнка. Важно, прежде всего, оценивать успехи ребёнка, а не недоработки. Даже самая маленькая победа должна быть оценена.

В своей практике мы выявили следующие противоречия и проблемы, над которыми следует поработать:

- потребность общества в полиязыковой личности и отсутствие соответствующей системы полиязычного образования как процесса ее подготовки в условиях начального обучения;
- недостаток специальных учебных пособий и программ по изучению дисциплин на казахском, русском и английском языках.
- неумение детей самостоятельно вести поиск дополнительной информации, а порой даже нежелание их читать не только дополнительную, но и обязательную.

Многоязычная среда в Казахстане, совместная деятельность учащихся разных народностей и наций создают идеальные условия для формирования личностей, духовно богатых и открытых миру, людям, добру и готовых к деятельности на благо других людей.

Используемая литература:

1. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
2. Большая советская энциклопедия: Языкознание, 1998.

ДЕТСКИЙ САД – НАЧАЛО ФОРМИРОВАНИЯ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

Ныгызбаева А.К.

КТКП ясли-сад №139 «Ақбөпе»

Казахский язык – это родной язык казахского народа. Казахский язык – государственный язык Республики Казахстан. Однако вопрос внедрения и развития государственного языка в Казахстане до сих пор не решен полностью. Скорее всего, это проблема времени. Если в начале XX века великий Абай Кунанбаев пропагандировал идею изучения русского языка, то теперь пришло время, когда нужно изучать казахский язык. [1]

В Стратегии «Казахстан-2050: новый политический курс состоявшегося государства» Президент Нурсултан Назарбаев в качестве одного из приоритетов дальнейшего развития страны назвал расширение сферы применения государственного языка. Подчеркивая значение полиязычия, как одного из несомненных преимуществ Казахстана Президент указал, что стержнем этой системы, скрепляющим и цементирующим нацию, является государственный язык. [2]

В связи с этим на современном этапе развития общества вопрос обучения государственному языку становится одной из актуальнейших проблем дошкольного образования.

Безусловно, все больше современных людей стремятся изучать государственный национальный язык. В необходимости этого сейчас, пожалуй, уже никто не сомневается. И все больше родителей стремятся приобщить своих детей к национальному языку уже с рождения, особенно это касается изучения казахского в детском саду. Споры по поводу столь раннего приобщения детей к языку длятся вот уже почти столетие. Одни говорят, что начинать заниматься с ребенком надо, когда он еще не родился, слушая правильную музыку и разговаривая с ним на различные темы. Другие советуют подождать, не торопиться, а сторонники традиционной методики вообще считают, что самое верное - это начинать обучать ребенка казахскому языку только с 12 лет, так как это было раньше, на что

сторонники раннего развития отвечают, что в это время начинать учить язык уже поздно и результатов не будет. А перед родителями встает, пожалуй, самая сложная проблема – проблема выбора, а когда речь идет о собственном ребенке, его будущем, сделать выбор еще сложнее. Давайте попробуем разобраться вместе. [3]

Государственный стандарт дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан предусматривает обучение детей казахскому языку с трехлетнего возраста. Целесообразность такого начала обучения обусловлена тем, что этот период развития ребенка характеризуется интенсивным формированием познавательных процессов, более быстрым и легким, чем на последующих ступенях, усвоением умений и навыков. Успешному усвоению языка способствует ряд психологических особенностей, присущих детям-дошкольникам: высокая восприимчивость и активная память.

Большие потенциальные возможности детей дошкольного возраста, возросшие требования общества к языковой подготовке дошкольников, а также отсутствие методического обеспечения и обусловили разработку программно-методического материала обучения детей казахскому языку.

Целью обучения государственному языку детей детского сада является приобщение ребенка к истокам казахской народной культуры через обучение элементарному общению на казахском языке.

Чем раньше начать изучать язык, тем лучше. В детском саду - в самый раз. Для обучения казахскому языку детей в нашем детском саду воспитателями и педагогами делается немало. Отрадно, что маленькие воспитанники детского сада с русским языком обучения и воспитания, у которых только наблюдается формирование речи и разговорного языка, радуют окружающих произношением новых слов на казахском языке. Ведь именно детский сад способствует начальному формированию навыков в освоении казахского языка.

Ведь раннее обучение казахского языка играет положительную роль не только в развитии интеллектуальных способностей ребёнка, но и даёт возможность приобщения детей к национальному языку и культуре с целью воспитания у них уважения и толерантности к носителям любой другой культуры. Обучение казахскому языку в детском саду направлено на воспитание и развитие детей средствами предмета на основе и в процессе практического овладения языком как средством общения и выдвигает задачу гуманитарного и гуманистического становления личности ребенка. Этому способствует знакомство с культурой страны изучаемого языка; воспитание вежливости, доброжелательности; осознание себя человеком определенного пола и возраста, личностью. Изучение казахского языка, призвано также, внести определенный вклад в развитие самостоятельного мышления, логики, речи, памяти, воображения ребенка, в формирование его эмоций, в развитие его коммуникативно-познавательных способностей.

Однако обучение казахскому языку дается сложно многим детям. Не все дошкольники обладают врожденными навыками и способностями к изучению языков. Многие затрудняются в произношении некоторых звуков, присущих только казахскому языку, построению грамматически верных предложений, т.е. испытывают языковой барьер. Все эти факторы являются причиной снижения интереса и активности в изучении государственного языка.

Даже зная грамматику и имея положительную отметку по казахскому языку, ученики не владеют навыками разговорной речи.

Речь – конкретное говорение, протекающее во времени и облекающееся в звуковую (включая внутреннее проговаривание) или письменную форму.

Под речью понимают не только процесс говорения (речевую деятельность), но и его результат (фиксируемые памятью или письмом речевые произведения).

Речь - главный инструмент для формирования коллективного опыта.

Формирование речи подрастающего поколения - это огромная ответственность педагогов, занимающихся обучением казахскому языку. На уроках дети говорят больше с подачи

учителя, в чем я считаю, это ошибкой педагогов. Нам необходимо стремиться к тому, чтобы сами дошкольники могли высказать свое мнение, порассуждать над той или иной темой, отстоять свою точку зрения, больше внимания уделять развитию разговорной речи на уроках казахского языка. [4]

Для обучения казахскому языку детей в детских садах воспитателями и педагогами делается немало. Отрадно, что маленькие воспитанники детских садов с казахским языком обучения и воспитания, у которых только наблюдается формирование речи и разговорного языка, радуют окружающих произношением новых слов на казахском языке. Ведь именно детский сад способствует начальному формированию навыков в освоении казахского языка.

Список литературы

1. Руководство для учителя II ЦПМ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» Астана 2014 г.
2. «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» Астана 2012 г.
3. «Диалог на занятиях» Нейл Мерсер, профессор образования в Кембриджском Университете, 2005 г.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения правильному общению. - М., 2002г.

БУДУЩЕЕ КАЗАХСТАНА ЗА ПОЛИЯЗЫЧИЕМ

Китанова А.С.

Директор КГКП Детский сад «Балбөбек»

Казахстан стремительно врывается в мировое сообщество и ставит перед собой высокие цели развития. Казахстан – страна многонациональная. Жизнь сложилась так, что люди разных национальностей живут здесь в одной большой дружной семье, знакомятся с языками представителей других национальностей, изучают их языки. Мир становится все разнообразнее и многоязычнее, и все больше детей попадают в среду, где используется более одного языка. Невозможно представить, что где-то ещё существуют страны, люди которых владели бы только одним языком. И в реальности нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Для нормального функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование двуязычия и полиязычия.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, — неоднократно подчёркивал Президент, — население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику». Для казахстанцев идея триединства языков особенно важна, поскольку сформулирована была Главой государства как ответ на вызов времени, как решение насущной жизненной.

Глава государства Н.А.Назарбаев ставит перед отечественным образованием принципиально новые задачи. Сегодня в Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения – от детского сада до высшего образования и науки.

Развивая полиязычное образование, мы должны ставить его целью не просто знание всеми детьми трех языков, а в первую очередь интеграцию мировоззрения трех культурных кодов. В развитии полиязычного образования мы должны стремиться к достижению целей, таких как: знание языков, интеграция мировоззрения, воспитание достойных граждан страны. Это очевидно, что для достижения этих целей необходимо начинать с дошкольного образования, так как в этом возрасте дети наиболее восприимчивы и поглощают новую информацию намного быстрее, чем будь она старше. Поэтому, надо с ранних лет

заинтересовывать и приучать детей к изучению как можно больше языков, и начинать надо с казахского и английского для русскоязычных детей, и с русского и английского, соответственно, для казахоязычных детей.

В Послании Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев указал на необходимость разработки активных мер «по созданию условий для того, чтобы наши дети наряду с казахским, активно изучали русский и английский языки». Проблема раннего обучения заключается в необходимости изыскивать резервы в организации обучения, чтобы не упустить и воспользоваться преимуществом сензитивного периода усвоения иностранного языка в раннем дошкольном возрасте.

Наиболее благоприятным периодом для раннего обучения языкам, призванный психологами это дошкольный возраст. Дошкольный возраст является благоприятным для усвоения иностранных языков, так как у маленького ребёнка прекрасно развита долговременная память.

Формирование в дошкольном возрасте у детей ключевых компетентностей имеет огромное значение. У детей развиваются способности самостоятельно и творчески решать разнообразные задачи и проблемы, уметь выражать свои мысли и чувства разнообразными творческими способностями.

Внедрение в дошкольных организациях образования современных инновационных методик и креативных образовательных технологий обучения позволит заложить потенциал для более успешного и качественного продолжения обучения в дальнейшем, что, в свою очередь, напрямую повлияет на развитие интеллектуального будущего нашей страны.

Дошкольное обучение играет фундаментальную роль для дальнейшего образования и потому в этот период окружающая среда является весомым фактором, то есть если семья не использует английский язык, как язык общения, то он так и останется вторым иностранным для ребёнка, потому как изучал он. Если русский и казахский возможно практиковать изо дня в день, то с английским дело обстоит немного сложнее, не на каждом шагу встретишь носителя языка. Язык, словно спорт, требует тренировки каждый день. Нынешние дети развиваются очень быстро и потому передачи должны модернизироваться каждую неделю, если не чаще. А повсеместное внедрение трехязычного обучения по всей вертикали – от детского сада и выше – даст возможность молодому поколению казахстанцев познакомиться с передовыми достижениями и тенденциями в науке и технике, быстрее социализироваться в обществе.

Раннее обучение детей дошкольного возраста, а именно детей с 3 -5 лет, является правомерным, т.к. возможность успешного овладения языками позволяет сохранить положительную мотивацию их обучения в будущем. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретённая в дошкольном возрасте, впоследствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников. Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне.

Немаловажной проблемой в связи с обновлением содержания образования, новой парадигмы языкового образования является вопрос подготовки педагогов новой формации, что предполагает разработку концептуальной модели педагога, способного работать в условиях полиязычного образования. Современный педагог должен обладать широким спектром личностных и профессиональных компетенций для инновационно-педагогической деятельности, для постоянного совершенствования и повышения своей квалификации.

Государственный общеобязательный стандарт дошкольного образования Республики Казахстан предусматривает, как ожидаемый результат обучения, готовность детей к школе как совокупность двух составляющих: готовность учиться и готовность к школе. Каждая образовательная область ГОС ДВО: «Здоровье», «Коммуникация», «Социум», «Познание», «Творчество» - ориентирована на формирование компетентностей в рамках культурного многообразия. В частности, образовательная область «Коммуникация» нацелена на воспитание полиязычной личности дошкольника, освоившего базовые ценности языка,

готового к социально-культурному взаимодействию на родном и других языках, способного общаться окружающими вербальными и невербальными средствами.

По стандарту, языковая компетентность ребенка к 6 годам заключается в свободном владении языком в рамках лексико – грамматическому и фонетическому уровню развития для своей возрастной группы.

В КГКП «Детский сад «Балбөбек» активно внедряются поликультурные мероприятия с акцентом на языковые компетентности не только детей, но и педагогического коллектива.

Для более углубленного изучения казахского, русского, английского языков педагогами используются различные игры. Игры, формируя основу умственной деятельности, повышают интерес к изучению языков и имеют двойное значение – учиться, играя. Каждая игра имеет свое содержание и целенаправленные задания. В ходе игры развиваются наблюдательность, фантазия, согласованность, выдержка и самостоятельность мышления. Дети учатся воспринимать язык на слух. Считалки, стишки, песенки, договорки, направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения. Зарядки (физминутки) не только снимают усталость и напряжение детей, но и развивают их внимание, память и помогают закрепить изучаемый язык.

Наши сегодняшние дети – это завтрашние хозяева страны. И поэтому уже, сегодня необходимо заботиться о воспитании маленьких граждан Республики Казахстан. Естественно, что освоение языков детьми требует от родителей и педагогов большой отдачи и терпения.

Таким образом, владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Развитие государственного, казахского, языка, сохранение и развитие русского, осуществление политики полиязычного образования – задача важнейшая, но трудная. Решить эту задачу можно только сообща, усилием всех членов общества.

Литература

1. А.Тулембаева: Полиязычное образование. Как Казахстану не заблудиться в трех языках?//<http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1363590840>.
2. Б.А. Жетписбаева, О.Т. Аринова . От идеи «Триединство языков» Н.А.Назарбаева до полиязычного образования в Казахстане.// <http://articlekz.com/article/5831>.
3. Жунусова М.К.1, Кадина Ж.З.2, Мизанбаева Г.Ш.3, Сатеева Б.С.4, Ержанова А.5 © 1,2 Доцент, кандидат филологических наук; 3старший преподаватель; 4магистр гуманитарный наук, кафедры практического курса казахского языка; 5студент экономического факультета, Карагандинский государственный университет имени Е.А. Букетова «Проблема проекта «триединство языков» в казахстане: полиязычие или моноязычие».
4. Боранбаева Л.К. ФАО НЦПК «Орлеу» ИПК ПР по г. Астана, e-mail: kimula07@mail.ru «Развитие триединства языков в дошкольных организациях образования».

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Гафтон Т. Н.

г. Караганда я/сад «Аяла»

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык – государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» Н. А. Назарбаев «Новый Казахстан – в новом мире».[1]

Полиязычное образование становится нормой жизни нашего общества. Сегодня перед педагогом стоит задача: формирование поликультурной личности. Знание родного и государственных языков, изучение иностранного языка расширяют кругозор личности, содействуют ее многогранному развитию, способствуют формированию установки на толерантность и объемное видение мира. Знание иностранных языков - необходимость современного мира. Понимая, что английский язык - язык международного общения, все больше родителей стремятся вложить в уста своего ребенка иностранную речь с первых лет жизни.

Дошкольный возраст призван психологами наиболее благоприятным периодом для раннего обучения второму языку. Формирование в дошкольном возрасте у детей ключевых компетентностей имеет огромное значение. У детей развиваются способности самостоятельно и творчески решать разнообразные задачи и проблемы, уметь выражать свои мысли и чувства разнообразными творческими способностями.

Цели поликультурного и полиязычного образования: воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках, формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей.

Полиязычное и поликультурное развитие детей реализуется:

1. В организованной учебной деятельности: казахский язык, английский язык, русский язык.
2. Использование пословиц, поговорок, загадок, дидактических игр не только на специализированных занятиях, но и в организации жизни и воспитания.
3. Создание социально-насыщенной языковой среды.
4. Использование инновационных технологий развивающие ключевые компетенции.
5. Привлечение к сотрудничеству родителей с целью изучения языков.

Формы организации деятельности:

- речевые и фонетические разминки;
- стихотворные примеры, рифмовки;
- игры, ролевые игры, инсценировки;
- рисование,
- конструирование,
- лепка.

Для реализации полиязычия необходимы условия:

- создание потребности у дошкольных специалистов и возможности для использования казахского языка;
- теоретическая и практическая подготовка педагогов по проблеме полиязычного развития детей;
- оснащение материально-дидактической среды;
- выявление эффективных технологий в приобщении детей к изучению языка;
- осознание, языковых явлений;
- формирование чувства второго языка;
- совместная работа ДО, семьи и школы по обучению полиязычию.

Для создания коммуникативной обстановки на занятиях важно поддерживать высокую активность каждого ребёнка. Важно, прежде всего, оценивать успехи ребёнка, а не недоработки. Даже самая маленькая победа должна быть оценена.

Раннее обучение детей дошкольного возраста, а именно детей с 3 -5 лет, является правомерным, т.к. возможность успешного овладения языками позволяет сохранить положительную мотивацию их обучения в дальнейшем. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретённая в дошкольном возрасте, впоследствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников. Таким образом, формируется основа для

изучения языка в школе на более высоком уровне. Основной целью введения триединства языков в образовательный процесс является формирование коммуникативной культуры воспитанников на основе интегрированного изучения казахского, русского и английского языка.

Постепенное решение проблем полиязычного образования будет способствовать углубленному изучению казахского, английского языков как объединяющего наше общество фактора, русского языка как традиционного языка дружбы, науки и техники, английского языка как языка, включающего выпускников в рынок труда и образовательных услуг, дальнейшему обеспечению их конкурентоспособности в быстро меняющемся обществе.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам нашего детского сада быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах. Поэтому важнейшей стратегической задачей образования является, с одной стороны сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого — овладение государственным, родным, и иностранными языками. В этой связи понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей. Полиязычие — основа формирования поликультурной личности. [2]

Цели поликультурного и полиязычного образования:

- воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.
- формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Задачи:

1. Создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном.
2. Обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков социокультурного взаимодействия.

Аспекты овладения поликультурной языковой активностью:

- Знакомство с иностранным языком предполагает знакомство с другой культурой, что развивает личность, расширяет его кругозор.
- Языки изучают, прежде всего, для использования их в бытовых ситуациях.
- Применение своих знаний в каждодневной жизни.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности. [3]

Овладение языками как одно из условий развития коммуникативной компетенции в поликультурном языковом пространстве должно проходить в несколько этапов:

I Этап.

Цель: Создание предметной развивающей среды, стимулирующей речевое развитие с учетом этнических и культурных особенностей.

Задачи: 1. Разработка, внедрение и оборудование спецкурсов, направленных на речевое развитие.

2. Повышение профессионального уровня педагогических кадров как средство создания поликультурной, развитой речевой среды.

II Этап.

Цель: Развитие навыков общения и выражения своих мыслей разнообразными способами и средствами.

Задачи: 1. Создание условий для формирования у дошкольников способности к установлению устойчивых контактов с детьми и взрослыми.

2. Развитие связной речи.

III Этап.

Цель: Развитие навыка свободного владения дошкольниками государственным, русским и английским языками в рамках требований к лексико-грамматическому и фонетическому развитию для своей возрастной группы.

Задачи:

1. Использование языковых норм общения на государственном, русском, английском языках в различных видах деятельности дошкольников.

Воспитание поликультурной личности — такой же длительный процесс, как и воспитание других человеческих качеств. В ходе своего многокультурного становления педагог и дети проходят несколько ступеней и уровней:

- Толерантность;
- Понимание и принятие другой культуры;
- Уважение культуры и утверждение культурных различий.

Уже в самом раннем возрасте ребенок впитывает первые элементы поликультурного языкового пространства. Он включается в языковую деятельность, приобретает навыки и усваивает стандарты нормативно-оценочного поведения, получает первые поликультурные представления из сказок, приобретает в ролевых играх понятия о функциях языкового пространства и его представления постепенно формируются, хотя и в примитивную, детскую, но собственную картину поликультурной жизни. В этот период представляется возможность реализации задач и развитие языковой активности детей.

При обучении иностранным языкам в ДО, в частности говорению, целесообразно использовать такие способы и приемы, которые позволяют учитывать психофизиологические особенности мышления младших дошкольников и способствовать развитию логико-вербального мышления детей через активизацию образного мышления.

Первоначальная ориентация на национальную культуру во многом зависит от семейного воспитания, от его направленности, от духовного мира окружающих близких. Поликультурное воспитание — это воспитание детей на культуре народов региона, где проживает ребенок, с приоритетом для него культуры его национальности.

Помощь родителей для достижения целей по поликультурному воспитанию детей является неотъемлемой частью воспитательного процесса. И они ее оказывают, активно участвуя в жизни детского сада, проявляя выдумку, фантазию, энтузиазм.

Традиционными в ДО сложились следующие формы работы с семьями:

- Проектная деятельность.
- Использование семейных фотоальбомов в режимных процессах.
- Выставки совместных поделок.
- Фотовыставки, конкурсы поделок, фоторепортажи из групп.
- Семейные праздники в группах, фольклорные развлечения с участием родителей.

Начальным этапом в работе с семьей является изучение традиций и укладов семьи каждого приходящего в детский сад ребенка. Мир каждой семьи удивителен, его жизнь

протекает внутри своей культуры. В результате большинство детей, примерно с четырех лет начинает осознавать свою национальную принадлежность, ориентируясь на национальность родителей и язык семейного общения. Поэтому необходимо знакомить детей всех национальностей с разнообразием жизненного уклада, встречающегося в нашем городе, это способствует воспитанию толерантности, любознательности, а также развитию различных форм сотрудничества.

Традицией нашего детского сада стал выпуск «Семейной газеты»: оформление творческих работ родителей вместе со своими детьми, которые используются в течение года в работе с детьми по темам «Семья» «Моя родословная», «Мой город», «Семья за здоровый образ жизни», «Праздничный семейный календарь». Одной из страниц «Семейной газеты» является представление генеалогического древа семьи. Цель: углубить знания детей о семье, где они родились, историю ее возникновения и становления. В разделе газеты «Семейный календарь» можно узнать: какие же государственные, национальные и семейные праздники отмечаются в семьях. В разделе «Мой город» изображены дом или улица, где родился и живет ребенок, любимые места города, где гуляют и отдыхают семьями.

Интересно проводятся такие формы работы, как выставки, конкурсы поделок, фоторепортажи из групп и семей воспитанников — они способствуют сплочению семьи, так как в процессе вовлекаются все члены семьи от бабушек и дедушек до малышей, а также закрепляются знания о родном крае.

Так мы связываем жизнь детей и их семей с общественной жизнью страны. Такая совместная работа сплачивает детей и взрослых, способствует развитию свободного общения между взрослыми и детьми. Совместная деятельность вызывает у детей чувство гордости, способствует развитию эмоций ребенка, его социальной восприимчивости. Дети получают знания о близких им людях, интересуются их достижениями, профессиями, учатся выражать свои мысли и чувства. Такие выставки приносят всем чувство радости, удовлетворенности. Это еще один повод общения между разными поколениями и сплочение детского сада и семьи. Так с любви к ближнему окружению: семья, детский сад, малая Родина — начинают зарождаться патриотические чувства у дошкольника.

В каждой группе ДО созданы народные уголки в рамках смотра-конкурса уголков «Моя малая Родина», с целью знакомства воспитанников с бытом, традициями, ремеслами народов Казахстана.

Подводя итог, можно констатировать, что развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве возможно в том случае, если педагогическая организация работы в детском саду будет осуществляться в тесной взаимосвязи с семьями воспитанников, что позволит создавать образовательно-воспитательное пространство, в которое ребенок погружается в детском саду и дома.

Библиографический список

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта

ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛ: БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ ҰЛТ БОЛУДЫҢ БІРІНШІ САТЫСЫ

Оспанова Ж. Б.

КМҚК «Балбөбек» балабақшасы

ағылшын тілі мұғалімі

Қарағанды қаласы

Үштұғырлы тіл идеясының негізі: Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. Олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға

ойдағыдай кірігу тілі. Яғни мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз.

“Үштұғырлы тіл” идеясының құрамдас бөлігі – ағылшын тілін үйрену. Жасыратыны жоқ, бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру дегеніміз – ғаламдық ақпараттар мен инновациялардың ағынына ілесу деген сөз. Осы қағиданы басшылыққа алған балабақша оқытушылары ағылшын тілін меңгертудің түрлі әдіс-тәсілдерін, көптеген тапсырмаларды орындату арқылы ортаға салып, оның өзіндік ерекшелігін, тиімділігін жан-жақты көрсете білді.

«Үштұғырлы тіл өмірлік қажеттіліктен туындаған идея. Қай заманда болсын, бірнеше тілді меңгерген мемлекеттер мен халықтар өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырған. Сондықтан да, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін қазақстандықтар өз елінде де, шетелдерде де бәсекеге қабілетті тұлғаға айналады»- деген қағиданы басшылыққа алған балабақша оқытушылары қашан да ізденіс пен шығармашылық қоржынын заман ағымына қарай ізденіп, жетілдіріп отырады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстандағы тілдердің үш тұғырлығы туралы ойды алғаш рет 2006 жылы Қазақстан халқының Ассемблеясында айтқан. 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдамасында Елбасы «Тілдердің үш тұғырлығы» -«Триединство языков» мәдени жобасын кезеңдеп іске асыруды ұсынды. Бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқыту сапасын арттыру қажеттігіне ерекше назар аударғым келеді»деп атап өтті. Мен бүгінгі ұрпақтың үш тіл білуін қолдаймын. Қазақ тілі-мемлекеттік тіл, мемлекеттік тіл- мемлекет құрушы ұлттық тіл, орыс тілі –ұлтаралық қатынас тілі, оны білу ұлы байлық, ал ағылшын тілі –жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі. Ағылшын тілі ілгерілеушілік пен технологиялардың тілі болғандықтан біз оны үйренуге тиіспіз. Әрбір адам өз туған халқының, өзі өмір сүретін елдің тілін білу қажеттігі – ертеден келе жатқан қағида. Алайда, жаһандану қалыптасқан осы қағидаға түзетулер енгізуде. Қазіргі кезде халықаралық қатынас тілін білу қажеттігі туындап отыр. Мемлекет басшысы: “Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі.

Орыс және ағылшын тілдерін оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шындай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе, жаһандануға бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді, дәстүрімізді, салт-ғұрпымызды сақтап қала аламыз, — деді. Шетел тілі әлемге кең тараған тіл. Осыған байланысты шетел тілдерін пайдалану қажеттілігі де артып келеді.

Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Бала бойындағы қажеттілікті тудыру үшін бірінші міндет үш тілді меңгертіп үйрету керек. Қазақстанда білім саласында қазақ, орыс, ағылшын тілдері оқу тілі ретінде және пән ретінде де қолданылады. Ағылшын тілі сабақтарында көптілді оқытудың элементтері ғана қолданылады. Тіл үйрету туралы жазылған әдістемелік және ғылыми материалдарды зерделей келе, үш тілде оқытудың тиімділігіне тоқталуды жөн деп санап, осы тақырыпта жинақтаған іс-тәжірибемді ортаға салмақпын.

Ағылшын мақалдары мен олардың қазақ, орыс тілдеріндегі баламаларын үйрену арқылы сөйлеу қабілетім, ұшқыр ойды жүйелі түрде жеткізе білу шеберлігім арта түсті. Мақал-мәтелдерді үш тілде үйрену адамның ой-өрісі мен сөйлеу мәдениетінің көркемдік дәрежесін арттыруға көмектеседі, тілін байытып, ақыл-ой деңгейін кеңейтіп жүйеге түсіреді. Біздер үш тілде мақал-мәтелдерді қызығып, зор ынтамен жаттап үйренеміз. Сол себепті біз қандай тілді оқысақта программалық тілдік материалдармен бірге мақал-мәтелдерді үйренудің білім, тәрбие берерлікте, тіл дамыту үшін тигізер пайдасы мол. Оқушыларды

шығармашылық ізденіске дағдыландыру үшін біздер үш тілдегі мақал-мәтелдерді тиімді пайдалануымыз қажет. Мақал-мәтелдерді үйрену барысында сабақта «Ғажайып қоржын» ойынын ұйымдастыруға болады. Ойынның шарты -қоржынға салынған асықтар нөмірленіп, билеттер жасалынады да, қолға іліккен нөмірге билет бойынша жауап қайтарылады. Басқа тілдерден ауысатын сөздердің болатындығын ескеріп, орыстың «корзина» сөзі түбінде қазағымның «қоржын» сөзінен келіп шыққан болуға тиіс деп ұйғарып, қоржын-корзина-basket тізбегімен бұл тақырыпты ағылшынша «Wonderful Basket» деп те аудардым.

Ал енді халықтық мерекелерге келсек, мазмұны сәйкес атаулы күндер де баршылық: «Thanksgiving Day», «Veterans’ Day» - Жеңіс күні – День победы, «Independence Day» - Тәуелсіздік күні, «Christmas holiday» - Наурыз мерекесімен сәйкес келеді. Топтағы оқушылар әр ай сайын шамамен 3-5 мақал-мәтелдерді үш тілде үйреніп отыруымыз керек. Сабақ барысында оқушылар ағылшын тілінде мақал-мәтелдердің айтылуын үйренумен қатар, олардың мағынасын қазақ, орыс тілдерімен салыстырамыз. Ағылшынша, орысша,қазақша мақал-мәтелдер бірдей болады. Келтірілген мысалдардан кейін қазақша мен орысша мақалдар, үшеуі де құрлысы мен мағынасы жағынан бірдей, бір-бірінің тура аудармасы болып келетініні белгілі. Кейде 3 тілдегі мақал-мәтелдер бір-бірімен тек алынып отырған тақырып, білдіретін мағынасы жағынан ұқсас болуы мүмкін. Екіншіден, ағылшынша, орысша, қазақша мақалдардың синонимдері болады. Кейде мақалдар өз синонимдерімен тек образдармен ерекшеленеді, кейде мағынасы жағынан үндесіп, ұқсас болады. Мақалдарды бірнеше тілде білу сабақ барысында өзімізге де пайдалы. Олар да түрлі тарихи жағдайда құрылған, бірақ сонда да халықтың арманын, мақсатын көрсетеді. Белгілі бір ойдың әр түрлі халықтардың, яғни әр түрлі тілдегі қалай айтылатындығын есту қызықты. Сондықтан қандай тілде болсын мақал-мәтелдерді оқып, үйрену керек. Өйткені тіл өзгерсе де, сөз өзгерсе де мақалдың түпкі мағынасы, айтайын деген ойы өзгермейді. Бірақ ең алдымен өз тілі әркім өз халқының рухани байлығын білу керек. Бұл мақалдарды ағылшын тілінде ғана емес, қазақ, орыс тілі пәндерінде көптеген құрал ретінде пайдалануға болады.

Тақырып бойынша өзіміздің сөздік қорымызды кеңейту мақсатында лексикалық тақырыптар, материалдар қолдану арқылы: мысалы жаңа сөздермен таныстыру, үш тілде аудармасын үйрену, мысалдар келтіру .

Kazakhstan

English	Kazakh	Russian
Country	Ел	Страна
Capital	Астана	Столица
Language	Тіл	Язык
Rivers	өзендер	Реки
Lakes	Көлдер	Озера
anthem	Гимн	Гимн
emblem	Елтаңба	Герб

Тіл байлығымызды арттыру мақсатында мәтінмен жұмыс жүргізудің ерекшелігі зор. Мәтіндегі сөйлемдерді ағылшын тілінен қазақ тіліне, қазақ тілінен орыс тіліне аудару, сөздердің үш тілде аудармасын табу арқылы балаға сол мәтінді толық меңгертуге болады. Соның нәтижесінде бала үш тілді қатар меңгере алады. Үш тілді оқушыға меңгерту кезінде ойын түріндегі жұмыстарды пайдаланудың маңызы зор. Ағылшын сабағы үстіндегі ұйымдастырылған ойын түріндегі жұмыстар қолайлы жағдайларда пайда болып, балаларды қызықтырушы құрал ретінде қолданылады. Мысалы «Полиглот» ойыны. Ойынның шарты: жасырылған сөздерді тауып ағылшын, орыс және қазақ тілдерінде аудармасын айтуға болады.

The game «Polyglot» find the missing words and say them in Russian and Kazakh.

1. The-----of the country is Astana. (capital - астана-столица)
2. Kazakh is the state -----of the country.(language-тіл-язык)
3. The -----of the country is strongly continental. (climate-климат-климат)

Ойынды доппен өткізуге болады. Допты кез келген ойыншыға лақтыруға болады. Ойынды бастаушы өткен лексика бойынша сөздерді атай бастайды, ал оқушылар сол сөздердің аудармасын үш тілде айтулары керек. Мысалы: 5 спорттың түрі, 5 мамандықтың түрі, 5 оқу құралдары, 5 жануарлардың аттары.

Осындай шығармашылық жаттығулар пайдалану және топпен жұмыс жасау арқылы балалардың салыстыру дағдысы қалыптасады, жүйелі сөйлеуге дағдыланады, қазақ тілін білумен қатар орыс, ағылшын тілдеріне деген қызығушылығы оянады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру- мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» / Ел Президентінің Қазақстан халқына жолдауы. 6 ақпан, 2008 жыл
2. Рысбаева Г.К. «Шетел тілін білу-жас ұрпақтың бәсекеге қабілеттігінің кепілі», «шет тілі» журналы 2012, № 3, 3-6 б.
3. Мектептегі шет тілі №1 2008, №5 2010, №4 2012
4. Қазақстан Республикасындағы «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы»
5. Н.Ә.Назарбаев: «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы» - Егемен Қазақстан газеті. 19/І-2006. №16

ҮШ ТІЛДЕ ОҚЫТУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Зикирина А. М.

ҚМҚК «Алпамыс» балабақшасы

Еліміздің маңызды құндылықтарының
бірі және басты артықшылығы –
көпұлттылық пен көптілділік»

Нұрсұлтан Назарбаев

Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен»-деп ел басы

Н.Ә Назарбаев ұстаным еткендей, келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жаш-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген күйретті тұрғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр.

Бүгінгі күнгі үштілділік тәрбие берудің мәселесі туындап отыр. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады.

Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы.

Үштілділік тәуелсіз еліміз үшін стратегиялық мәні ерекше құбылыс. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Бірақ бұл үш тілдің тұғыры бірдей деген сөз емес. Қазақстанда бір ғана тұғырлы тіл бар, ол мемлекеттік тіл – қазақ тілі. «Ағылшын тілінің қажеттілігі әлемге тән қажеттілік, бүгінгі күн талабы. Ал орыс тілін жақсы білу – біздің байлығымыз» десе, 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі-ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деп атап көрсеткен болатын. Үш тілде оқыту – заман талабы. Үштілділік-бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі. Негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік қабілетті мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру.

Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең қажеттілік. Ғылым техниканың ұшқан құстай дамуы, адамдардың практикалық және кәсіби тұрғыда көп тілді меңгеру қажеттілігін тудыруда.

Қазақстанның тілдер саясатындағы басты бағыт – тілдердің үштұғырлылығы. Басымдылық мемлекеттік тілге беріліп отырғаны баршаға белгілі.

Ағылшын тілін меңгеруге ден қойылуда. Алайда, Қазақстан жерінде тұратын азаматтардың басын біріктіретін тіл ретінде қазақ тілі көш бастауы керек. Келер ұрпақтың мемлекеттік тілде сөйлеуі заман талап етіп отырған жағдай.

Елбасымыз атап көрсеткендей: «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс. Бұл заман талабы».

«Үштілділік» бағдарламасының негізінде қазақ тілі, орыс тілі, ағылшын тілдерін меңгеру көзделуде.

Орыс тілін білу – тарихи артықшылығымыз. Орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымдары мен араласатын орталарын кеңейтіп жатыр.

Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі.

Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі. Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, мемлекеттік тіл – ұлт тілі. Мемлекеттік тілде сөйлеу - әрбір Қазақстан азаматының борышы. Әлемдік ғаламдандырудың өткізгіші, ғаламдандыру тілі болып танылған ағылшын тілін білу - ағылшын тілді елдермен тиімді байланысқа түскен әлемдік деңгейде өз орнын ойып тұрып ала бастаған Қазақстан үшін аса маңызды.

Тіл мәселесі адам, қоғам өміріндегі ерекше орны бар аса күрделі де маңызды құбылыс. Қазақстанның тілдер саясатындағы басты бағыт – тілдердің үштұғырлылығы. Бағдарлама қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгертуді көздеп отыр. Көпұлтты мемлекет үшін бұл қалыпты жағдай. Тілдердің бірлік пен үйлесімде өмір сүруі және бір-бірін ығыстырмауы тілдер гармониясын құрып, солай аталып та жүр. Басымдылық мемлекеттік тілге беріліп отырғаны баршаға белгілі. Ағылшын тілін меңгеруге ден қойылуда. Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті – Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдеріне қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Бүгінде қазақстандық оқыту мен тәрбиелеу әлемдік оқыту мен тәрбиелеудің талаптарына сай болуы аса қажет. Алайда «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте»,- деп жырлағандай, өз тілінде еркін сөйлеп, өз тілін құрметтейтін тұлғаны баулысақ, өзге тілді қадірлейтін тұлғаны баулитынымызға көз жеткіземіз. Сондықтан да «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс, Бұл заман талабы»,- деген елбасының қағидасына сүйене

отырып, қазіргі таңда балабақшадан бастап мектеп табалдырығын аттаған сәттен ана тілін меңгертуге, сауаттылыққа күш салынууда. Осы орайда ауыр жүк артылып отырған мұғалімдер мен тәрбиешілердің бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеудегі еңбегі зор деп ойлаймын.

Қорыта айтқанда, қазақ, орыс, ағылшын тілін меңгеру оларға қызметте жақсы табыстарға қол жеткізу үшін ықпалды және іскер адамдармен қарым-қатынас орната алу, қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажет. Сондықтан, өмір тәжірибесі өзі көрсетіп отырғандай, басқа тілді меңгеру кез келген тұлғаның биіктен көрінуіне шексіз мүмкіндіктер берері сөзсіз деп ойлаймын.

Ұлттық мүддемізді ту еткен, ұлттық дәстүрімізді бойына сіңірген жаңа заманда жаңа біліммен сусындаған алымды да, дарынды ұрпақтарымыз көп болсын!!!

Әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007

2. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері,

3. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008

4. Тәңірбердіқызы Т. Ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес // Қазақ әдебиеті, №48. 2008

5. ҚР «Тілдер туралы» Заңы

6. ҚР «Білім туралы» Заңы

КӨПТІЛДІ ОҚЫТУ КӨПМӘДЕНИЕТТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТИІМДІ ФАКТОРЫ

Айбасова А.К., Қадырова Е.У.
КМҚК «Балбөбек» балабақшасы
Қарағанды қаласы

Қазіргі заманғы қоғам дамуындағы мемлекеттік тілді оқыту мәселесі мектепке дейінгі мекеменің өзекті мәселелерінің бірі болып отыр. Балабақшада екітілдікке оқу арқылы баланың қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеруі қарым- қатынас жасау құралы болып отыр.

Біздің балабақшада «Алғашқы қадам», «Зерек бала», «Біз мектепке барамыз» бағдармаларымен жұмыс жасайды. Аталған бағдарламаларда балалардың ұйымдастырылған оқу қызметі, ойын, күн тәртібі кезеңдері сияқты әртүрлі іс -әрекеттер түрлері арқылы тілді үйренуін қарастырған.

Осыған орай маңызды аспектілер болып табылатындар:

- Пәндік - дидактикалық тілдік орта;
- Жаңа түрлер мен технологияларды қолдану;
- Ата - аналармен тығыз қарым- қатынас жасау.

Қазақ тілін оқыту үш жастан бастап жүргізіледі. Қазақ тілі кабинетінде көрнекі құрал-жабдықтар, балалардың әдеби және әдістемелік кітаптары мол. Балалармен жұмыс барысында қазақ халқының ауыз әдебиет үлгілері көп қолданылады. Тілдік ортада баланың үнемі болуы, екінші тілді жетістікпен игеруіне себеп болады. Барлық іс –әрекеттер ойын түрінде өткізіледі. Мемлекеттік тілді үйренудің қарапайым дағдыларының, тілдік нормаларының қалыптасуына, қазақ халқының мәдениетін, салт- дәстүрі мен әдет- ғұрпын құрметтеуге себеп болады.

Бүгінгі күнгі жаһанда басқа мәдениеттермен диалог немесе қарым- қатынас жасай алатын өскелең ұрпақ тәрбиелеу тетігін тиімді түрде қолдана алатын процесті белсенді іздеу айқындалып отыр.

Жас ұрпақты өзара байланыс және өзара тәуелді өмірге дайындау үшін қолданылатын құрал көптілді оқыту болып саналады. Көптілді оқыту көп тіл білетін тұлға қалыптастырудің негізі.

Адамның жаңа қоғамдық қарым қатынаста өзін - өзі қалыптастыру деңгейін жоғарылатуы үшін және өз саласындағы бәсекелестікте, әлеуметтік ұтқырлықта үздік нәтижеге жетуде, көбінесе, осы оқыту түрі қолданылады. Қазіргі заманда адам өмірінің бейнесі бір жүйеге келтірілген, көптеген ұлттық айырмашылықтар ұмытылған, адамдардың өз туған - туыстарымен байланысы жоғалған, өткен ұрпақтан қалған тәжірибелер құнсызданған. Сондықтан педагогтар алдында өте ауқымды міндеттер тұр. Олар:

Халықтардың мәдени әдет ғұрыптарындағы білім мен тәжірибелерінің барлығын қолдану, білім орталықтарында қолайлылық тудыратын адами құндылықтар мен жаһандық мәдениетті пайдалана отырып, тұлғаның әлеуметтік қабілетін қалыптастыру. Анығырақ айтсақ, көп ұлтты және көп мәдениетті ортада өзінің нәтижесі және белсенді сезіне отырып қызмет атқара алатын өзге мәдениетке, бейбітшілік пен келісімді өмір сүре алатын бәсекеге қабілетті маман қалыптастыру үшін көптілді білім өте қажет.

Жоғарыда айтылғандар бізбен түйінделген әдіскерлік мәселелердің көкейкесті екенін дәлелдейді. Көптілді білім беру мақсаты туған ана тілі мен мәдениеттің қастерлеп алып жүретін, көптілдік әлеміне, көп ұлтты және көп мәдениетті кеңістікке бейімделген көптілді тұлға қалыптастыру. Сондықтан ана тілді қалыптастыру отбасынан және балабақшадан бастау алады. Мұндай құрал бірінші кезекте тіл болып есептеледі. Тілді меңгеру сапасы оның даму сапасына байланысты. Қазақстан Республикасындағы көптілді білімнің мақсаты мен міндеттерін былайша жинақтауға болады: тіл меңгерген тұлға қалыптастыру және көптілдікке құзырлылық қалыптастыру, тілді өзін- өзі жетілдіру және өзін көрсету құралы ретінде пайдалану. Балалардың мәдениеттануын байыту: туған халқының мәдениетіне сай келетін дүние жүзі және Қазақстан Республикасы халықтары мәдениетіне бейімдеу.

Қазақстан - көп ұлтты мемлекет. Өртүрлі ұлт өкілдері үлкен бір отбасында өмір сүреді, басқа ұлт өкілдерінің тілдерімен танысады, олардың тілдерін үйренеді.

Қазақстан бүгінгі күні өзінің тілдік мәдени дамуында қиын және қайшылық кезеңін бастан өткізуде.

Оны Қазақстан Республикасының тілдер жөніндегі саяси тұжырымдамасы бағасын берген тіл жөніндегі қалыптасқан жағдай айқындайды. Тілдер жөніндегі саясат облысындағы барлық құжаттардың басты көзқарасы бірнеше тілді меңгеру қажеттілігін көрсетіп отырғанын айту керек. 2015 жылға дейінгі Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамыту Концепциясынан «Туған тілді, мемлекеттік тілді, орыс және шет тілін меңгеру адамның ой-өрісін кеңейтеді, жан - жақты дамуына әсер етеді және жаһанды танудың ауқымын кеңейтуді қалыптастырады». Қазақстанның білім беру жүйесінің бір жағында отандық ең таңдаулы білім беру әдістері мен ғұрыптары тұрса, екінші жағында мақсаты мемлекеттік тілді, ана тілін және шет тілін меңгеру болып саналатын білім беру, олардың лингвистикалық ойларын дамыту тұруы керек. Бізде қазақ тілі- мемлекеттік тіл болып есептелсе, орыс тілі- халықтардың өзара байланыс тілі болып есептеледі. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдардан бастап балаларда үш тілді меңгеру жүзеге асырылуда.

«Халқы 3 тілді пайдаланатын Қазақстан өзін әлемге жоғары білімді екенін көрсетуі керек, - деп айқындап айтты Президент, бұл қазақ тілі – мемлекеттік, орыс тілі- ұлтаралық қарым- қатынас тілі және ағылшын тілі- дүниежүзілік экономикаға нәтижелі шоғырлану тілі».

Қазақстандықтар үшін бұл үш түрлі көзқарас ерешке, себебі ол қазіргі уақыт талабына Президенттің берген жауабы болып саналады. Бұл дүние жүзінің белсенді түрде шоғырлануына байланысты қоғамның өмір талабына шешімі іспеттес.

Дүниежүзілік қоғамда Қазақстанның шоғырлануы бүгінгі күні қарапайым шындықты мойындатып отыр: жоғары дәрежеде дамыған тілдерді меңгеру арқылы жаңа білім ала алатын адамдарға есігін ашады. Біздің мемлекетіміздің Президентінің бастамасымен көптілді

білім алу жөнінде тұжырымдаманы іске асыруға кірісті, себебі тек көптілді білім ғана Қазақстанның бәсекеге қабілетті болу тұғырын орнықты етеді.

Егеменді Қазақстанның даму жылдары екітілдік және көптілдік қоғамда қазақ тілінің құқығы мен беделін түсірген жоқ, керісінше оның дамуына қажетті жағдайлар жасады.

Бұл мемлекетіміздің президенті Н.А.Назарбаевтың терең ойлаған тілдер туралы саясатына және қазақ халқының тарихы мен тілін, мәдениетін, әдет – ғұрпын сақтап отырған білікті ұлт зиялыларың іскерлікпен жүргізіп отырған еңбектерінің жемісі. Біздің ғасыр-технология ғасыры, қазіргі заманауи адам міндетті түрде үш тілді меңгеруі керек. Бұл- өмір талабы.

«Кім шет тілін білмесе, ол өз тілінде білмейді»- деген Гете. Қазіргі кезде балабақша жасындағы балаларда үш тілді меңгеру жүзеге асырылуда. Басқа ұлт балалары өз тілдерімен қатар қазақ тілін және шет тіліндегі сөздерді жас ерекшеліктеріне сай жеңіл түрде меңгеруде. Сонымен, көпұлтты және көпмәдениетті ортада өзін нәтижелі, белсенді сезіне отырып, басқалардың мәдениетіне түсіністікпен және сыйлау сезімімен қарайтын, бейбітшілік пен келісімде өмір сүре алатын, жеке көз қарасы айқын, бәсекеге қабілетті балаларды қалыптастырып, өсіру үшін көптілді білім алуды қамтамасыз ету керек.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Абсатмаров Р.Б., Садыков Т.С. Студенттердің халықаралық мәдени қарым - қатынасын тәрбиелеу. – Алматы, 1999.
2. Үлкен кеңестік энциклопедия: Тілбілімі, 1998.
3. Назарбаев Н.А. Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан. № 33(25278). — 2007. — 1 марта
4. Назарбаев Н.А. Қазақстанның әлеуметтік модернизациясы: Бүкілхалықтық еңбек қоғамына жиырма қадам// Қазақстандық ақиқат. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУ

Абильдина Б.К., Ишанкулова Р.М.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Қазіргі таңдағы адамзаттың тіршілігінің негізгі тұғырнамасы — білім болып табылады. Жаңа заман жаңа көзқарас тудырып, іргелі жаңғыртулар жасау мен білімді дамытудың жаңа сапалық деңгейін қажет етіп отырған кезеңде Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың өз назарында ұстап отыруының орны ерекше. «Қазақстан-2050» стратегиясында Қазақстандағы білім беру туралы: «...Біріншіден, барлық дамыған елдердің өзіндік бірегей білім беру жүйелері бар. Біздің алдымызда ұлттық білім берудің барлық буындарын жетілдіру бойынша үлкен жұмыс күтіп тұр. 2020 жылға дейін Қазақстандағы 3–6 жас аралығындағы балалардың 100 пайызын мектепке дейінгі білім берумен қамтамасыз ету жоспарланып отыр. Демек, бұл балаларды заманауи білім беру әдістемелерімен және жоғары білікті мамандармен қамтамасыз ету аса маңызды болып табылады. Орта білім беруде жалпы білім беретін мектептердің деңгейін Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу қажет. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеріп шығуы тиіс. Оқытудың нәтижесінде оқушылар сыни тұрғысынан ойлау дағдыларын, өзбетінше зерттеу жүргізу және ақпаратты терең талдау дағдыларын меңгеруі тиіс», – делінген. Әрбір уақыт кезеңінде адамдардың ақыл-ойы мен көзқарасы өзгеріп отыратыны-заңды құбылыс. Қоғамдық қарым-қатынастардың өзгеруі, жаңа білімнің жинақталуы, өндірістің жетілдірілуі, әлеуметтік прогресс педагог қызметінің мазмұндық сипатына да тікелей байланысты.

Жаңартылған білім мазмұны енгізілген өзгерістерге байланысты Тілдің адам өміріндегі ең маңызды роль атқаратыны әркімге де белгілі. Тіл түсінудің, дамудың, танудың негізгі құралы. «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасы басқа елдермен бейбіт өмір сүріп,

ынтымақтастықтық орнату үшін, әлемдегі тіршілік тынысынан, толассыз ақан ақпарат ағынынан хабардар болу үшін де Қазақстанның жас ұрпағының басқа елдің тілін білуінің аса маңыздылығынан туындап отыр. Уақыт талабына сай тілдік білім беру жүйесінде қомақты өзгерістер орын алуда: тілдік материалдардың таңдалуына, мазмұнына, оның ұйымдастырылуына, тексеру түрлеріне жаңа талаптар қойылып, өзгерістер енгізілуде. Жалпы пәндерді оқытуда адамның болашағы оның алған білімінің сапасының дәрежесіне тікелей байланысты. Сондықтан ұстаздар қауымына зор жауапкершілік, үлкен міндет жүктелуде. Мұндай міндетті шешу- ұстаздардың студентке берілетін ғылым негіздерін, олардың болашақ іс- әрекеттерінің негізі берік, әрі тірегі болатындай етіп оқыту.

Жаңартылған бағдарламамен жұмыс жасайтын мұғалімнің шығармашылық іс-әрекетінің мазмұны зерттеушілік қызметтен, жеке ізденістерден, оқушымен, ата-анамен тығыз ынтымақтастықтан тұрады. Мұғалімнің кәсіптік зерттеушілік позициясы өз кәсібін шығармашылық деңгейде жетік меңгерген кезде ғана айқындала түседі. Ал жаңартылған бағдарлама аясында мұғалімнің кәсіптік жетілуі қалыпты жағдай. Өйткені, балалар ХХІ ғасырда табысты болу үшін, оларды осы табыстылыққа жаңа тұрпатты, өзін-өзі реттеген педагог қана жетелей алады. Жаңа тұрпатты педагог алдымен кәсіби деңгейі жоғары, интеллектуалдық, шығармашылық әлеуеті мол тұлға. Осындай болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін даярлайтын Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі- облыстағы озық әдістемелік — педагогикалық үрдісі мен бай педагогикалық тәжірибесі бар оқу орны. Колледжде оқу-тәрбие процесін инновациялық тұрғыда ұйымдастыру, орта кәсіптік педагогикалық білім беруді стандарт талаптарына сәйкестендіріп отыру жүйелі түрде жолға қойылған. Қазіргі уақытта орта білім мазмұнын жаңарту енгізу аясында орта кәсіптік педагогикалық білім берудің мазмұны мен оқу орнының бітірушілеріне қойылатын талаптар жүйесі де өзгереді. Өйткені, бүгінгі орта кәсіптік педагогикалық оқу орнын бітіруші түлек-еліміздің ертеңгі болашағын тәрбиелеуде өзіндік орны бар, жалпы орта білім беру қызметін атқарушы педагог-маман. Қазақстанның болашағы жастар дейтін болсақ, болашақта сол оқушыларды даярлайтын арнайы кәсіптік оқу орындарындағы болашақ кәсіби мамандарда қажетті дағдылар мен стратегиялар болуы қажет. Болашақ маманды даярлауда педагогикалық стратегиялардың кең ауқымын игеруіне және қашан және қай кезде кез-келген әдіс тәсілдердің, стратегияларды пайдалану керектігін теориялық және тәжірибе жинақтау барысында біліктілікпен үйлестіре білуіне оқу орнының оқытушылары мен әдіскерлері көп үлесін қосуда. Сонымен қатар, сабақ барысындағы оқытудың қалай өтетіндігін терең түсініп, алдындағы студенттердің эмоцияларын, сыныптан тыс және жеке өмір сүру салтын жете түсіне алуларына мүмкіндік туғызады. Қоғамда, айналамыздағы ортада болып жатқан қарқынды өзгерістер шығармашылық қабілеті бар, қажетті жағдайда айрықша шешім қабылдай алатын жеке тұлғаның алдына үлкен талаптар қояды. Сол себепті бітірушілердің даярлығының сапасы, кәсіби құзыреттіліктерінің деңгейі өте көкейтесті мәселелерінің біріне айналып отыр.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі үштілділікке байланысты облыстық жоба жасады. Жоба тақырыбы «Колледж жағдайында үштілде білім беруді жүзеге асыруда педагогикалық дайындықты қалыптастыру».

Жобаның міндеттері

1. Үштілде білім берудің теориялық негіздерін оқу
2. Мамандықтар бойынша үштілді оқыту негізінде мамандарды дайындауды бастау:
 - 0105000 «бастауыш білім беру», біліктілік 0105013 Бастауыш білім беру мұғалімі
 - 0111000 «Негізгі білім беру», біліктілік 0111093 информатик мұғалімі;
 - 0111000 «Негізгі білім беру», біліктілік 0111083 математика мұғалімі

Колледж жағдайында педагогикалық мамандықтарында үштілде оқытуды жүзеге асырудың моделін құру және сынақтан өткізу:

- Үштілде оқыту тұрғысы негізінде педагогикалық мамандықтар түлегінің моделін жасау;

- Колледж жағдайында педагогикалық мамандықтарда үштілде білім берудің оқу-ұйымдастырушылық форматын анықтау;
- Үштілде білім берудің тиімділігі үшін оқу-әдістемелік базаны анықтау және қамтамасыз ету (тілдік және тілдік емес оқу пәндері бойынша оқу-әдістемелік кешендері және т.б.)

- Оқыту нәтижелерін қадағалау мен жоспарлау технологияларын құру
- Колледжде көптілділік орта құру
- Жобаны жүзеге асырушы оқытушыларды ынталандыру жүйесін құру;

Кафедра өз жұмысын тілдерді оқытудың әдістемесі мен психологиясының соңғы жылдарғы жетістіктерін ескере отырып, филология және педагогика саласындағы отандық, сондай-ақ шетелдік ғалымдардың теориялық және практикалық тәжірибелеріне сүйеніп жүргізеді. Кафедра оқытушылары оқытудың төмендегідей әдістерін белсене пайдаланады:

- сыни тұрғыдан ойлау технологиясы;
- ынтымақтастықта оқыту: шағын топтарда, ауысым құрамындағы жұптарда жұмыс жүргізу;
- дәстүрлі әдіс-тәсілдер (өзара сұхбат, әңгіме, дәріс, кітаппен жұмыс, бейне әдіс, жаттығулар, білімді бақылау және т.б.)
- эвристикалық әдіс-тәсілдер:
 - ұғымдар мен ережелерді құрастыру әдісі;
 - ойлап табу әдісі;
 - «миға шабуыл» әдісі;
 - проблемалық және негізгі мәселелер;
 - рефлексия әдісі;
 - өзін-өзі бағалау әдісі;
 - нақтылы жағдай әдісі.

Кафедра педагогтары заманауи ақпараттық технологияларды қолданады. Колледжде студенттермен сабақ жүргізудің тиімділігін қамтамасыз ету үшін заманауи техникалық құралдармен жабдықталған мультимедиялық кабинет құрылған. Мұның барлығы үш тілді оқыту және барлық пәндерді оқыту барысында үштілдік саясатты әр сабақта ұстану студенттердің «ғылыми тілін», коммуникативтік дағдыларын дамытады. Оқытушылар оқытатын пәндерінде үштілділікке байланысты тезист сөздерді аудармасымен беріп, оқытып жүр.

1. «Педагогика» пәнінен қолданылған тапсырмалар:

Тапсырмалар

1)..... - тұлғаны қалыптастыруға бағытталған қоғамдық институттардың балаға әсер ету процесі.

(Тәрбие,воспитание,education);

2) Отбасының тәрбиелік мәні- ____ мен ____ болуда.

(Ана мен әке, мама и папа, mother and father);

3) _____ - бірлесіп күн көретін туыстық қатынаста тұратын адамдар тобы.

(Отбасы; семья; family);

4) 4сурет 1сөз 4картинки 1слово 4pictures 1word

Ойнын ойтату

Жауабы: Ұжым Коллектив Team

Колледж және мектепте оқытудың басты міндеті – шәкірттердің тілдік қарым- қатынас жасай алу біліктілігін жетілдіру болып табылады. Қарым – қатынас жасай білу нәтижесінде балалардың танымдық қабілетін жетілдіруге, өзін қоршаған ортаға қарқынды әрекет етуі, өз бойындағы қасиеттерді жетілдіру арқылы іске асырады. «Әр адамның өз тіліне деген көзқарасы арқылы оның тек мәдени деңгейіне ғана емес , азаматығына да ден беруге болады», – деген екен. Үш тіл білу -мәдениеттіліктің белгісі. Елбасы Н.Ә. Назарбаев өз жолдауда атап айтқандай, «Ана тіліміз Мәңгілік елімізбен бірге Мәңгілік тіл болады». Өз ана тілімен бірге орыс және ағылшын тілдерін меңгеру әр адамның міндеті деп ойлаймын. Кез келген елдің болашағы білім беру жүйесінің және зиялылар қауымының деңгейіне байланысты болғандықтан, Қазақстан халқына да әлемнің дамыған елдерімен тең дәрежеде білім беру қажеттігі күмән тудырмайды.

«Бастауыш білім беру» мамандығының студенттері жаңартылған білім мазмұнын ерекшелігіне байланысты электрондық оқулық құрастырды. Қазіргі оқушы: дүниетаным қабілеті жоғары; дарынды, өнерпаз; іздемпаз, талапты: өз алдына мақсат қоя білетін жас. Сондықтан сауат ашу пәнінде оқушылардың тілдік құзіреттілігін қалыптастыру мақсатында мұғалімге көмекші құрал ретінде «Тіл ұстартқыш» электрондық құралды әзірленді.

Электронды оқулық 1 сынып оқушыларының сауат ашу пәні сабақтарында тілдік құзіреттілігін қалыптастыруға арналған тапсырмалардан тұрады. Сабақтар тақырыбы: отбасы, мектеп мүліктері, оқу құралдары, жемістер, көкөністер, құстар, үй жануарлары, жыртқыш аңдар.

Бастауыш сынып оқушыларының тілдік құзыреттілігін қалыптастыруда электрондық оқулықты қолданғанда күтілетін нәтижелер:

- сыныптағы оқушының барлығы дерлік сабаққа қатысады;
- оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артады;
- сабақта пайдаланылатын көрнекіліктердің саны артады;
- оқушылардың шығармашылығы артады;
- оқушыларды жеке және топпен жұмыс істеу дағдысы қалыптасады;
- оқушылардың грамматикалық құрылымдарды оңай түсінуіне көмектеседі;
- оқушылардың есте сақтау, есту, көру, сөйлеу, ойлау қабілеттерін дамытады;
- пікірталас, талдау, анализ жасау мүмкіндіктерін арттырады.

Студенттер өздерінің теориялық алған білімдерін тәжірибемен ұштастырып, байланыстырады. Үштілді білім беру жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін бәсекеге қабілетті, өз ойын жетік, жан-жақты даярлау колледж оқытушыларының басты міндетті.

Қазіргі білім берудің басты мақсаты да сол жан-жақты дамыған, рухани бай жеке тұлға қалыптастыру болып табылады. Рухани бай, жан-жақты дамыған жеке тұлғадағы ең басты қасиеттердің бірі - тіл байлығы, өз ойын нақты, терең мағыналы әрі көркем жеткізе білетін, шешен де ойлы сөйлей білетін, сөз құдіретін игерген адамдарда да тұлғалық қасиет болады. Рухани адамгершілікке тәрбиелеудің басты мақсаты оқушылардың белсенді өмірлік жолын, қоғамдық борышқа саналы көзқарасын, сөз бен істің бірлігін қамтамасыз етіп, адамгершілік нормаларынан ауытқушыларға жол бермеуді қалыптастыру болып табылады.

Ұлы ағылшын ағартушысы Уильям Уарт жай мұғалім хабарлайды, жақсы мұғалім түсіндіреді, керемет мұғалім көрсетеді, ұлы мұғалім шабыттандырады деген екен. Жоғарыда айтылғандай, үштілде оқыту жағдайында жаңа технологияларды пайдалану

білімалушыларды шабыттандыруға әкеліп соғады және болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін «керемет мұғалім» етіп даярлауға септігін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Қазақстан-2050» стратегиясы
2. Маханова Ж. Ж., Зикир Г. Г. Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында жаңа тұрпатты болашақ бастауыш сынып мұғалімін дайындау мәселелері // Молодой ученый. — 2016. — №12.1. — С. 40-42.
3. Салқынбаева А. С. Шет тілін оқытудың маңыздылығы // Коллеги. – 2014-

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮШ ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Тажкей А. М.

КМҚК «Алпамыс» балабақшасы

Егеменді еліміздің өркендеуі болашақ ұрпақ қолында. Ал егеменді еліміздің өркендеуіне өз үлесін қосатын ұрпақты тәрбиелеу біздің міндетіміз. Саналы, жан-жақты дамыған ұрпаққа білім мен тәрбие беру балабақшадан бастау алады. Бала бойына бүлдіршін кезінен бастап танымдық қабілет дарытатын, мейірім мен әдептілікке, сұлулық пен сезімге үйрететін, санасына сәуле беріп, қарапайым білім нәрімен сусындататын – бала жанының бағбаны тәрбиеші. Бала мектепке дейінгі жаста қалай қалыптасса оның болашағы да сондай болады. Сондықтан осы жаста әр баланың ашылуына мүмкіндік беруді жіберіп алмау керек.

Қазіргі білім беру үрдісіне сай жаңа көзқарастар, жаңа міндеттер жүктелініп отыр. Осының бірі білім берудің әдіс-тәсілдерін жетілдіріп отыратын жаңа инновациялық білім технологиясын меңгеру. Педагогикалық технологияны қолдану негізінде болашақ ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, шығармашыл болуына жағдай жасау қазіргі таңдағы әрбір педагогтың міндеті.

Тәуелсіздік алғанымызға 25 жыл болып, игі істер атқарылып, әлі де болса атқарылатын игі істер жоспарланып алға аяқ басып келеміз. Келешекте дамыған 30 елдің қатарында көріну үшін, қазіргі жас ұрпақтың біліміне қатты көңіл бөлініп отыр. Қазіргі заман білекке емес, білімге сенетін заман. Сондықтан білім жүйесін ең жақсы деңгейде сақтап, білім сапасының деңгейін халықаралық стандарттарға сәйкес қамтамасыз етіп, сонымен бірге білім берудің алғашқы ұясы балабақшадан бастап заманауи инновациялық технологияларды қолдану қажет. Елбасымызда Халыққа жолдауында Үш тілді білу қажеттігін қойып отыр. «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғарғы білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі», – деп айтылған болатын. Үш тілді білім беру – заман талабы. Алпауыт мемлекеттермен тең дәрежеде иық теңестіру үшін алдымен тіл білудің маңызы зор. Әлемдегі дамыған елдерді алып қарасақ көп тілді меңгерген, және өзінің коммуникациялық қабілетін кеңейтіп отыр. Ағылшын тілі елбасымыз айтқандай Әлемдік бизнес тілі. Ағылшын тілін меңгеру жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Себебі, ағылшын тілінде әлем сөйлейді. Ал келешекте дамыған отыз елдің қатарында көрінуіміз үшін қазіргі мектепте отырған жастардың үш тілде білім алуы өте қажет. Елбасымыз: «Мектеп жасына дейінгі білім беру деңгейінде үш тілді оқытуды жаппай енгізуді қамтамасыз ету қажет. Осылайша біз тілдерді меңгерудің қисынды жүйесін қалыптастыра аламыз: әліпбиі – балабақша

деңгейінде ,мектепте базалық деңгей,университет пен колледжде –мамандық бойынша кәсіби тіл»- деп ,көптілді білім беруді дамытуға басымдық танытып отыр.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының шетелдермен халықаралық байланыстары күннен күнге арта түсуде.Сол байланысты дамыту үшін шетел тілін жетік меңгерген мамандар қажет.Әрине, бірден бәрі бола қоймайтыны белгілі. Менің ойымша, балабақшадан бастап балаларды орыс тобы ,қазақ тобы деп бөлмей бәрін бірге қабылдап, бірге тәрбиеленсе қазақ балалары орысша меңгеріп, Басқа ұлт балалары қазақ тілін тез үйреніп шығар еді. Балалар бір бірінің тілін тез үйреніп,басқа ұлт балалары мектепке барарда қазақ тілін үйренуден қиындық көрмес еді. Ғалымдардың айтуынша бала жас кезінде тілді қиналмай әрі еркін меңгереді екен. Ерте жастан ағылшын тілін оқыту сәбилердің коммуникативті даму біліктілігін арттырады,қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді. Бұл жерде алған білімі кейін мектепте жалғасып ,жоғары оқуға барарда үштілді жетік меңгеріп шығары сөзсіз. Әрине бұл үшін заманауи технологияларды қолдану,электрондық оқулықтар,презентациялар оқушылардың қызығын арттырып, білімге деген ұмтылыстарын нығайта түседі. Балабақшада ағылшын тілін оқытуда әр түрлі ойындарды кеңінен қолдануға болады. Мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру негізі осы ойындар арқылы жүзеге асады ғой. Лингвистикалық, дидактикалық ойындарды сабақтың әр кезеңінде қолдануға болады. Және фонетикалық жаттығуларды сөздің ,дыбыстың дұрыс айтылуы үшін қолдануға болады. Әр педагог өз сабағында мүмкіндігінше үш тұғырлы тілді пайдаланып отырса бала тілді тез үйреніп алар еді. Мысалы, сабақ барысында немесе жаңа сабақты түсіндірер кезде әр сөздің орысша ағылшынша баламасын қоса айтып отырса, немесе баланы қызықтыратын ойындар ойнау кезінде де үш тілді қатар қолданса тілді 3-5 жас аралығындағы бала тез қабылдайды ғой. Сол сияқты азық түлік,жануарлар, құстар , ойыншықтар тақырыбын өткен кездеде үш тілді қатар қолдануға болады.

Жоғарыда айтып кеткендей мектепке дейінгі балалардың жан-жақты дамуы үшін ойынның ролі ерекше.Ойын арқылы баланың дене бітімі ғана дамып қоймай ой өрісі, ойлау қабілеті де қос адамиды. Шетелдік және отандық ғалымдардың айтуы бойынша мектепке дейінгі жас тіл меңгеруге қажетті жас екен. Шетел тілін ерте оқыту бүкіл әлемдік көп деңгейлі тілде және мәдениетке деген қызығушылықты туғызу үшін тамаша мүмкіндіктер жасайды , коммуникативтік тіл ерекшелігін дамытуға ықпал етеді, баланың ойлауына ,танымына және есте сақтау қабілетіне жайлы әсерін тигізеді. Балабақшада тәрбиеленіп жүрген баланың тілі де ой-өрісі де үйде жалғыз-жарым өскен баладан анағұрлым жақсы дамиды. Онда баланың тілін жаттықтырып, ойын дамытуға көп көңіл бөлінеді. Әсіресе баланың жас ерекшелігіне қарай айтылатын қызықта тартымды өлеңдер, тақпақтар, жаңылтпаштар бала ұғымын кеңейтумен бірге, дыбыстарды дұрыс айтып үйретуге баулиды. Сөздік қорын байытады.Сондықтан да білім беру жүйесінің барлық сатыларының алдында тұрған көкейтесті мәселелерінің бірі: білім сапасын арттыру, оның әдістемесін жетілдіру жас ұрпақтың, тұлғаның дамуына қолайлы жағдай жасау, мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға білім беру стандарты бойынша мектепке дейінгі тәрбиемен оқыту барысында бүлдіршіндерге тіл үйретудің білім - деңгейі нақты бағдарламамен берілген. Заман талабына сай әр мұғалім өз сабағын жаңаша ұйымдастырып, шығармашылық ізденіспен өткізеді.

Мектепке дейінгі ұйымда білім берудің негізгі мақсаты - балаларды көптілде сөйлете білуге үйрету болғандықтан, мұндағы негізгі жұмыс – балалардың сөздік қорларын молайту. Сонымен қатар сабақ барысында жаңа әдіс – тәсілдерді қолдана отырып, балаларға қазақша, ағылшынша сөздерді дұрыс айта білуге, қойылған сұрақтарға жауап беруге, естіген сөздерін бұзбай жеткізе білуге, сөйлемді дұрыс құрауға, ауызекі тілде сөйлей білуге үйрету.

Қазіргі кезде тілді оқытуда инновациялық технология әдістерін қолдана отырып, сапалы білім беру, балалардың ойлау, есте сақтау, көру қабілеттерін жетілдіре отырып,

танымдық күшін қалыптастыруға жағдай жасау, баланың жеке басының ой-өрісін, оқу әрекетін, өтетін тақырып мазмұнын аша білу – басты мақсат болып табылады

Мектепке дейінгі ұйымдарда тілді ұтымды, қызықты үйрету үшін жаңа әдістер мен технологияларды өз тәжірибемізде қолданамыз. Жаңа технологияны, әдіс — тәсілдерді тиімді қолдану білім сапасын арттырады, баланың сөздік қорын молайтады.

Тіл үйретуде ойынды көрнекі құралдар, түрлі суреттер, кестелер, ойыншықтар, музыка және т.б. материалдар сабақты көркемдеп отырса, балалардың сөздік қоры біршама толығады, ауызша сөйлеу түрлері кеңейеді. Әрбір сабақта ойын түрлерін және өзара сөйлеу үлгілерін тақырыпқа сай қолданған жөн және тиімді. Ойын арқылы балалар тілді тез үйреніп, сөздік қорын байытады, мемлекеттік тілді меңгереді және жаңа материалды жақсы қабылдайды, есте сақтайды, зейіні дамиды, қызығушылығы артады. Қазақ тілі сабағындағы сөздік қорды дамыту жұмыстары: түсіндіру, сұрақ- жауап, сөйлесу, әңгімелесу, әңгіме, көрнекілік әдіс — тәсілдер арқылы жүзеге асады. Сөздік қорды дамытуға бағытталған әдістердің жалпы міндеті — сөздің мағынасын түсініп, оны дұрыс қолдану.

Түсіндіру әдісі — жаңа сөз, сөз тіркесі, сөйлемдерді түсіндіруде қолданылады. Сабақ барысында үйретілетін жаңа сөздер бойынша сөздік жұмысында іске асады.

Көрнекілік әдісі — әр сабақта жүргізілетін әдіс. Басқа тілді үйретуде ең нәтижелі және жиі қолданылады. Балаларға түрлі суреттер мен заттарды, ойыншықтарды көрсету арқылы іске асады. Сонымен қатар, балалардың тілдерін дамыту үшін әр сабақта өлең — тақпақ, жұмбақ, мақал — мәтел, жаңылтпаш, сергіту сәттерін жиі пайдаланамыз

Баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуы сәби кезінен басталады. Ол үшін балаға барлық жағдай жасалу керек. Өмірге келген әрбір бала бақытты болуы тиіс. Бұл-баланың басты құқығы. Балалар - еліміздің бүгіні мен ертеңі. Мемлекетіміздің басты байлығы әрі тірегі. Сондықтан, балаға тиісті дәрежеде жағдай жасап, денсаулығын жақсартып, өмірін гүлдендіріп, саналы тәрбие мен сапалы білім беру - біздің басты мақсатымыз. Кішкентай бүлдіршіндеріміздің алғашқы даму кезеңі, білім мен тәрбие берудің алғашқы сатысы - балабақша. Балалардың білім алуға, еңбекке, қоршаған ортаға бейімі, адамдармен қарым-қатынасы, сөз қорының, ойлау қабілетінің дамуы мектепке дейінгі кезеңде қалыптасады. Олай болса, болашақта үш тілді жетік білетін, елдік пен еркіндіктің туын берік ұстайтын өскелең ұрпақ тәрбиеленіп, тәуелсіз мемлекетіміздің дамыған елдердің қатарында көрінуі үшін қазірден өз үлесімізді қоса жүрейік.

Қазіргі заманда ғылымсыз жан-жақты дамыған өркениетті елдердің қатарына қосылу мүмкін емес. Сондықтан болашақтың иесі - қазіргі жастарды жан-жақты тәрбиелеп, өркениет көшінен қалмай, соған сәйкес қадам жасауға, толыққанды білім алуға қол жеткізуге өз үлесімізді қосуымыз керек.

Айтар ойымды қортындылай келе айтарым, заман талабы бойынша көптілді білу керек. Бұл мәселе тек Қазақстан халқы үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейкесті мәселелердің бірі. Көп тілді білім - көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. «Жеті түрлі білім білім, жеті жұрттың тілін біл» деп ата бабамыз айтқандай, сол кездің өзінде көп тіл білудің үлкен пайдасы бар екенін айтып кеткен ғой. Бәсекеге қабілетті тұлға даярлау және олардың білімін арттыруда көптілді білім берудің ел болашағы үшін маңызы жылдан жылға арта бермек. Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып, сараптай алса, онда ол өз өмірін, қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болары қақ.

Қолданылған әдебиеттер

1. Үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін енгізу мониторингі. Талдамалы анықтама.
2. Н.Ә. Назарбаевтың халыққа жолдауы 2007ж.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Коробейникова К. А., Рассказова С. Р.

ОКШИДС №68

Сегодня, в век технологизации и глобализации, наблюдается активизация процесса поиска эффективных условий, механизмов воспитания молодежи, способной к диалогу с другими культурами. История общества показывает, что процветание общества зависит не только от экономики и техники и даже не от общей культуры, а от культуры слова. И действительно, подготовка разностороннего специалиста, обладающего высоким уровнем культуры (в том числе и культуры слова) – главная проблема образования сегодня. Реалии современного этапа развития общества, языковая ситуация в Казахстане – многонациональном, с многовековой историей, в которой переплелись народы, нации, культуры, в настоящее время диктуют необходимость разработки основных методических принципов и подходов к формированию коммуникабельной языковой личности.

По мнению Президента Н.Назарбаева *"...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности"*.

В соответствии с требованием времени каждый гражданин должен стремиться к владению государственным языком, русским языком – языком межнационального общения и английским языком. Для реализации этой идеи разработана стратегия развития полиязычного образования, планируется подготовка педагогических кадров для системы полиязычного образования, а также разработаны модели по обучению казахскому и русскому языкам, аналогичные международной системе обучения английскому языку. Это позволит сформировать единую методологию обучения языкам. В рамках реализации культурного проекта «Триединство языков» стоит задача повысить роль государственного языка как фактора укрепления государственности Казахстана, сохранить высокий уровень знания русского языка, а также создать условия для успешного овладения английским языком. В Казахстане уже начата работа по развитию центров обучения языкам.

Полиязычное образование – основа становления полиязыковой личности, уровень сформированности которой во многом обуславливает позитивный характер личностной самореализации человека в современных условиях общественных отношений, его профессиональную конкурентоспособность.

Полиязычие как важное направление развития человечества осознавалось давно. Сегодня невозможно представить себе, что где-то ещё существуют страны, люди которых владели бы только одним языком. И в реальности нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Для нормального функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование двуязычия и полиязычия.

Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (прежде всего государства); употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией».

Проблемы полиязычия при соответствующих принципах гуманизма может стимулировать гуманизацию в национальной образовательной системе. Основание необходимости приоритета родного языка культуры в целом, который, активно адаптируя языки других народов, укрепляется в своём богатстве и уникальности, - это тот методический принцип,

который выдвигается в качестве концептуального решения социально – философских проблем гуманизации полиязыкового образовательного пространства современного мира. Одни учёные считают, что язык относится к культуре как часть к успеху, а другие – что язык лишь форма выражения культуры, третьи – что язык не является ни формой, ни элементом культуры.

Язык рассматривается, как фактор культуры во первых, потому что он является ее составной частью которую мы наследуем от наших предков; во-вторых, язык – основной инструмент, посредством которой мы усваиваем культуру; в-третьих, это важнейшее из всех явлений культурного порядка. Являясь составной частью культуры и его орудием, он выражает специфические черты национальной ментальности, открывает механизмы области сознания. Язык – это объективная реальность. Язык таков, каким является общество. Оно изменилось. Во многом – под влиянием средств массовой информации, интенсивно использующих все блага высоких технологий.

Чтобы обеспечить достижение международно-стандартного уровня владения несколькими иностранными языками, сформулирована концепция полиязычного образования. Она предполагает становление полиязычной личности при определенном отборе содержания, принципов обучения, разработке специальной технологии с использованием многоязычных разговорников, словарей и учебно-методической литературы, где указывались бы сходства и различия базового, промежуточного и нового языка обучения. В новой технологии обучения необходимо обеспечить идентичность содержания обучения второму и третьему языкам, начиная с универсальных языковых явлений переходить к специфическим для нового, изучаемого, языка. Полиязычная личность – это модель «человека, рассматриваемого с точки зрения его готовности производить речевые поступки, создавать и принимать произведения» (высказывания и тексты) на трех и более языках.

Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Система принципов обучения в системе полиязычия: казахский язык – русский язык – английский язык;

- изучение языков идёт параллельно, языки не пересекаются, опорой является родной язык;
- обучение иностранному языку это обучение речевому мышлению, овладение новыми средствами выражения мыслей и миром изучаемого языка;
- развитие полиязыкового сознания личности;
- алгоритм развития речи; мысленная, устная, письменная.

Развитие речи – это развитие мышления. Речь невозможна без мыслей, без опережающего внутреннего процесса. Речевая среда: слово – словарь – строй языка: развитие речи – коммуникация – риторика: культура речи. Таким образом, язык – это уровневая система: лексическая – произносительная – грамматическая. Грамматика языка или речь – средство общения, коммуникация, самовыражение, овладение новыми средствами выражения мысли и миром изучаемого языка.

Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Развитие полиязыкового сознания личности; алгоритм развития речи; мысленная, устная, письменная; коммуникация. Развитие речи – это развитие мышления. Речь невозможна без мыслей, без опережающего внутреннего процесса. Речевая среда: слово – словарь – строй

языка: развитие речи – коммуникация – риторика: культура речи. таким образом, язык – это уровневая система: лексическая – произносительная – грамматическая. Грамматика языка или речь – средство общения, коммуникация, самовыражение, овладение новыми средствами выражения мысли и миром изучаемого языка.

Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками : казахский язык – государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» Н. А. Назарбаев «Новый Казахстан – в новом мире»

Казахстан стремительно врывается в мировое сообщество и ставит перед собой высокие цели развития. Мир становится все разнообразнее и многоязычнее, и все больше детей попадают в среду, где используется более одного языка.

Глава государства Н. А. Назарбаев ставит перед отечественным образованием принципиально новые задачи. Сегодня в Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения – от детского сада до высшего образования и науки.

Внедрение в дошкольных организациях образования современных инновационных методик и креативных образовательных технологий обучения позволит заложить потенциал для более успешного и качественного продолжения обучения в школе, колледже, в вузе, что, в свою очередь, напрямую повлияет на развитие интеллектуального будущего нашей страны. А повсеместное внедрение трехязычного обучения по всей вертикали – от детского сада до вуза – даст возможность молодому поколению казахстанцев познакомиться с передовыми достижениями и тенденциями в науке и технике, быстрее социализироваться в обществе.

Поиском оптимальной модели полиязычного образования в Казахстане в рамках реализации языковой политики государств, направленной на создание системы полиязычного, поликультурного образования и интеграцию и мировое образовательное и социально – экономическое пространство, занимаются многие представители современного казахстанского общества.

Государственный общеобязательный стандарт образования РК предусматривает, как ожидаемый результат обучения, готовность детей к школе как совокупность двух составляющих: готовность учиться и готовность к школе. Каждая образовательная область государственного обязательного стандарта образования:

«Здоровье», «Коммуникация», «Социум», «Познание», «Творчество» - ориентирована на формирование компетентностей в рамках культурного многообразия.

В частности, образовательная область «Коммуникация» нацелена на воспитание полиязычной личности дошкольника, освоившего базовые ценности языка, готового к социально-культурному взаимодействию на родном и других языках, способного общаться окружающими вербальными и невербальными средствами.

По стандарту, языковая компетентность ребенка к 6 годам заключается в свободном владении языком в рамках лексико – грамматическому и фонетическому уровню развития для своей возрастной группы.

У каждого народа воспитании своих потомков существуют национальные особенности. Задача сегодняшнего дня – изучать эти замечательные традиции народов и широко использовать их в воспитательном процессе.

Полиязычное образование становится нормой жизни нашего общества. Сегодня перед педагогом стоит задача: формирование поликультурной личности. Знание родного и государственных языков, изучение иностранного языка расширяют кругозор личности,

содействуют ее многогранному развитию, способствуют формированию установки на толерантность и объемное видение мира. Знание иностранных языков - необходимость современного мира. Понимая, что английский язык - язык международного общения, все больше родителей стремятся вложить в уста своего ребенка иностранную речь с первых лет жизни. Дошкольный возраст призван психологами наиболее благоприятным периодом для раннего обучения второму языку. Формирование в дошкольном возрасте у детей ключевых компетентностей имеет огромное значение. У детей развиваются способности самостоятельно и творчески решать разнообразные задачи и проблемы, уметь выражать свои мысли и чувства разнообразными творческими способностями. Цели поликультурного и полиязычного образования: воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках, формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей.

Полиязычное и поликультурное развитие детей реализуется:

1. В организованной учебной деятельности: казахский язык, английский язык, русский язык.
2. Использование пословиц, поговорок, загадок, дидактических игр не только на специализированных занятиях, но и в организации жизни и воспитания.
3. Создание социально-насыщенной языковой среды.
4. Использование инновационных технологий развивающие ключевые компетенции.
5. Привлечение к сотрудничеству родителей с целью изучения языков.

Формы организации деятельности:

- Речевые и фонетические разминки;
- стихотворные примеры, рифмовки;
- игры, ролевые игры, инсценировки;
- рисование,
- конструирование,
- лепка.

Для реализации полиязычия необходимы условия:

- создание потребности у дошкольных специалистов и возможности для использования казахского языка;
- теоретическая и практическая подготовка педагогов по проблеме полиязычного развития детей;
- оснащение материально-дидактической среды;
- выявление эффективных технологий в приобщении
- детей к изучению языка;
- осознание, языковых явлений;
- формирование чувства второго языка;
- совместная работа ДО, семьи и школы по обучению полиязычию.

Для создания коммуникативной обстановки на занятиях важно поддерживать высокую активность каждого ребёнка. Важно, прежде всего, оценивать успехи ребёнка, а не недоработки. Даже самая маленькая победа должна быть оценена.

Раннее обучение детей дошкольного возраста, а именно детей с 3 -5 лет, является правомерным, т.к. возможность успешного овладения языками позволяет сохранить положительную мотивацию их обучения в дальнейшем. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретённая в дошкольном возрасте, впоследствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников. Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне.

Основной целью введения триединства языков в образовательный процесс является формирование коммуникативной культуры воспитанников на основе интегрированного изучения казахского, русского и английского языка.

Знание языков – это рычаг мирного процесса, он ведет к развитию межкультурного общения.

Дошкольный возраст является наиболее благоприятным для реализации индивидуальных творческих проявлений и музыкальной деятельности.

На музыкальных занятиях, утренниках и развлечениях, театрализованных представлениях и музыкальных сказках музыкальные руководители формируют осознанное, уважительное отношение к культуре, обычаям и традициям разных народов. Во время проведения занятий знакомят детей с разной музыкой, дети играют русские народные мелодии, казахские кюи.

Во всех видах занятий воспитатели практикуют и поощряют использование детьми знакомых казахских слов. Так, например, на математике дети считают на двух языках, на занятиях по ознакомлению окружающим называют животных, овощи, фрукты. Кроме того, в каждой группе детского сада оборудованы этнические центры, оснащенные игровым и иллюстративным материалом: куклы в национальных костюмах, предметы быта, произведения народного прикладного творчества.

Наши сегодняшние дети – это завтрашние хозяева страны. И поэтому уже, сегодня необходимо заботиться о воспитании маленьких граждан Республики Казахстан. Естественно, что освоение языков детьми требует и от родителей большой отдачи и терпения.

Родители принимают активное участие в раскрытии компетентностей не только детей, но и своих в частности. Увлекательные формы работы дают возможность раскрытия не только языковых, но и творческих способностей, что ярко выражается при оформлении языковых портфолио, участии в проектной деятельности, изготовлении костюмов для театрализаций.

В условиях развивающей среды дети имеют возможность закреплять полученные знания и применять их в свободной деятельности, в игре.

В ходе игры развиваются наблюдательность, фантазия, согласованность, выдержка и самостоятельность мышления. Дети учатся воспринимать язык на слух. Считалки, стишки, песенки, договорки, направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения. Зарядки (физминутки) не только снимают усталость и напряжение детей, но и развивают их внимание, память и помогают закрепить изученный язык.

Познание и изучение двух языков в дошкольном возрасте нелегкий путь, но благодаря труду педагогов и усилиям родителей, его можно сделать доступным, познавательным и увлекательным.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших детских садов быть коммуникативно-адаптированными в любой среде

Список литературы

1. Большая советская энциклопедия: Языкознание, 1998.
2. Кондубаева М.Р. Научно-исторические основы формирования культуры речи двуязычного учителя-словесника: автореф. дис. . д-ра пед. наук. – Алматы, 1995. – 339 с.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М., 1987. – 261 с.
4. Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2004 г. № 1459 – Алматы: Юрист, 2007.
5. Закон РК «Об образовании» от 07.06.1999 № 389 - Алматы: Юрист, 2007.

КӨПТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ

Каримова Б.М., Кикимова А.А.

№68 МИББ кешені

Қарағанды қаласы

Еліміз өркениетті елдер қатарына қосыламыз деп қарыштап қадам басып жатқан тұста, білім жүйесіне де тың өзгерістер енуде. Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты мақсаты – ұлттық және жалпыадамзаттық мәдени құндылықтар негізінде жеке тұлғаның қалыптасуына қажетті жағдай жасау» делінген. Осы бағытта біз үшін, ұстаздар қауымы үшін білім сапасын арттыру ісіне ерекше мән беру қажеттілігі артады. Сапалы білім беру бүгінгі таңда ұстаздың іскерлігіне байланысты. Ал педагогикалық шеберлік пен іскерлікті дамыту оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін қолдануды, оқытудың әр түрлі әдістері мен формаларын біріктіруді, оқу материалын тиімді пайдалануды, оқудың сапасына білім мен біліктілікті жүйелеуді жүзеге асырады.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті жастардың қалыптасуына септігін тигізетін тұжырымдамалық тұрғыдан жаңа үлгісін құруды көздейді. Осы орайда үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) бірдей оқытуды білдіретін көптілді оқыту бағдарламасының бірегейлігін атап өту керек. Көпұлтты Қазақстан жағдайында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы қоғамдық өзара келісімді нығайтатын маңызды фактор болып табылады. Тілдердің үштұғырлығы идеясы Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін құруға және дамытуға бағытталған ұлттық идеологияның бөлігі болып табылады. Кез-келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторлары өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді [1]. Оқытудың озы технологиялары — оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын кәсіби, білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Осы орайда, кіріктірілген сабақтардың алға қойған мақсаты айқын, бағдарлы және жүйелі. Кіріктірілу – бұл бір оқу мазмұнының әр түрлі саладағы жан-жақты білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді. Сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы тектес сабақтарда оқушылардың бейнелі ой-өрісі дамып, пәннің жалпы мазмұнын өмірмен байланыстыру арқылы шығармашылық мүмкіндіктері ашылады.

Кіріктірілген сабақтардың құрылымы нақтылығымен, сыйымдылығымен, орамдылығымен, сабақтың әр сатысындағы оқу материалының логикалық өзара келісімімен, материалдың зор ақпараттық мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Оқу пәндерін біріктіру үшін төмендегі шарттарға жүгіну қажет:

- зерттеу нысандарының сәйкес келуі немесе өзара жақын болуы;
- кіріктірілген оқу пәндерінде зерттеу әдістерінің бірегейлігі немесе ұқсастығы;
- кіріктірілген оқу пәндерінің жалпы заңдылықтар мен жалпы теориялық тұжырым негізінде құрылуы.

Қазіргі заманғы қоғамда адамнан тек білімді болуын талап етіп қана қоймай, жоғары деңгейдегі мәдениет, ғылым мен техниканың түрлі салаларында терең мамандануын ғана емес қоғамда өмір сүріп, тіршілік ете білуді талап етеді. Баланың тұлғалық дамуының негізгі параметрлері оның жалпы адамзаттық құндылықтарға бағытталуы, ізгілік, зиялылық, креативтілік, белсенділік, жеке басының намыс сезімі, ой-пікірдегі тәуелсіздік болып табылады. Осы қасиеттердің даму деңгейі тұлғаның әлеуметтік қалыптасу мен әлеуметтік біліктілігінің көрсеткіштері деп қарастыруға болады. Жеке тұлғаның ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде қалыптасуы мен дамуы және оның кәсіби жетілуі үшін қажетті жағдайлар жасау - білім беру жүйесінің маңызды міндеті. Баланың тәрбиелену, білім алу және жан-жақты қалыптасу, ана тілін, ұлттық салт-дәстүрлерді сақтау, ақпараттану, денсаулығын нығайту сияқты құқықтарын іске асыру сияқты қасиеттерді білім алушылардың бойында қалыптастыру мен дамыту мұғалімдер мойнына жүктелген парыз. Ұстаздардың міндеті оқушыларға тек білім беріп қана қоймай, алған білімін әлеуметтік бейімделу процесінде пайдалануға икемдеу де болып отыр. Қазіргі жаһандану дәуірінің негізгі ерекшелігі ақпаратты тарату мен қабылдаудың жылдан жылға аса қарқынды өсуі болып табылатынына ешкім дау айта алмас. Өркениеттің осындай даму кезеңінде тіл мәселесі көзден таса болған жоқ, қайта жыл сайын оның өзектілігі, қоғамдық-әлеуметтік мәні арта түсті. Қазақ тілі мемлекеттік мәртебеге ие болғаннан бері оның аясы кеңіп, қазақ тілін дамыту, оның саяси, мәдени, жалпы білім беру сияқты қоғамдық өмірдің барлық саласына енгізу мен қолдану ісі жолға қойылды, мемлекеттік мекемелерде тілді (қазақ тілін) оқыту ісі жанданды. Жоғарғы оқу орындарында келешек маман ретінде студенттерді ортада сөз сөйлей алатындай дәрежеге жеткізуге, қызмет мәселелерін шешу арқылы еркін тілдік қатынасқа түсуге үйрету оқытудың өзекті жағына айналса, мектептерде оқушылар күнделікті өмірде, тұрмыста тіл игерімдерін мемлекеттік стандартқа сәйкес меңгеруі баса назарда болды және болады да. Қазіргі уақытта баспасөз беттерінде «Мектеп қабырғасында бес жүз сағаттан аса қазақ тілін оқыған оқушылардың басым көпшілігі септеу мен тәуелдеуді қатесіз орындап, жаттанды фразаларды қайталағанмен, еркін қарым-қатынасқа түсіп, өз ойын білдіруден қашқақтайды» немесе «қазақ тілінің грамматикасын жақсы білемін, бірақ сөйлей алмаймын» деушілер қатары көбейіп келеді» деген пікірлерді әдіскер ғалымдар жариялап жүр. Сонда мәселе төркінін қайдан іздеуіміз керек? Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытып жүрген мектеп мұғалімдерінің тәжірибесінде тіл үйренушілерді ынталандыру, жаңа дәуір талабына сай оқытудың әдіс-тәсілдері мен технологияларын қолдану сияқты мұғалім әрекеті жоққа сайғаны ма? Әрине, олай деу - тым ауыр сияқты. «Илегеніміз - бір терінің пұшпағы» демекші, бүгінгі таңда мемлекеттік тілді оқытудың тиімді жолдарын қарастырып, қазақ тілінің қолданылу қызметін кеңейту – тіл үйретуші ұстаздарға таңылған абыройлы іс те салмақты міндет. Жаппай көптілділіктің негізгі іргетасы мектепте қаланатыны сөзсіз. Жалпы ортада көптілділіктің дамуы мемлекеттің дамуымен тікелей байланысты. «Осы тұрғыда ең маңызды істің бірі – жалпыға міндетті білім беру стандартын оқушыларға меңгерте отыра, оларды көптілді тұлға ретінде қалыптастыру» [2]. Бүгінгі күні «көпмәдениетті тұлға үш тілді күнделікті қарым-қатынас пен болашақ мамандығына бейімделген шеңберде меңгерген және кәсіби саладағы әлемдік жетістіктерге ұмтылып, өз еліндегі өнімнің сапасын әлемдік деңгейге көтеруге және одан әрі асыруға үлесін қоса алатын тұлға» екені анықталған. Демек, көптілділік - көпмәдениетті тұлға тәрбиелеудің негізгі шарты деген сөз. Көптілділік адамның өзіне ғана емес, қазақстандық қоғамға пайда әкелуіне назар аударғанымыз қажет. Бұл орайда патриоттық тәрбиені күшейту мәселесі өзекті болып табылады. Өзге тілді үйреніп, басқа мәдениетті білумен қатар, жас ұрпақтың өз елінің құндылықтарын биік ұстауына бүгінгі мектептің жауаптылығы барынша күшті.

Кәсіби педагогикалық шеберлікті, шынайылықты талап ететін қазіргі заманда ұстаздың әрбір ісін, жоспарын мұқият зерделеуін қажетсінеді. Жаңаша білім беруде оқытушыларға қойылатын негізгі талаптардың бірі әлем бірлестігінің жағдайында бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны дамыту. ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді іс әрекетке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің

өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді қазақ тілін, ұлтараралық қатынас құралы ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігу тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлғаны қалыптастыру педагог алдындағы басты мақсат. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. Бір азаматтың өз ана тіліне қанық болуы шарт астында өзге бір ұлттың тілін жеттік игеріп, сол ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі друге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады және мәдениетімен де тығыз байланыс жасай алады. Қазақстандықтардың үш тілі еркін меңгеруі туралы тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық мектептен маманның шығармашылық өзін өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистік белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігу тілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді. Әрбір педагог өз қызметіне ақпараттық технологияны пайдалана білуі қажет. Бұл мәселе білім беруді ақпараттандырудың қажетті шартына айналып отыр. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр.

Туған тіліміз - тұғыры биік, тарихы терең, ғұмыры шексіз тіршілік белгісі. Сондықтан, әр азаматтың ана тілі - түп қазығы, мызғымас тіреуі болуы қажет. Елбасының: «...Ешкім өзгерте алмайтын бір ақиқат бар. Ана тіліміз Мәңгілік Елімізбен бірге Мәңгілік тіл болады! Оны даудың тақырыбы емес, ұлттың ұйытқысы ете білгеніміз жөн», -деген сүбелі сөзі баршаға аян [3]. Көп тілді меңгерген жастар көп тіл білу адамның мінезіне де, өміріне де оң әсер ететді деп ойлаймын. Өзге тілді білу жаңаша ойлауға және бұрынғы қалыптасқан пікірлерінді одан әрі дамытуға үлкен септігін тигізеді. Жаңашылдыққа, объективті ойлауға жетелейді.

Әдебиеттер

1. Білім беру мекемесіндегі мұғалім қызметінің ұйымдастырылу бағыттары. (Әдістемелік нұсқау) Валиева М.-Алматы: ОПКБАИ, 2012.
2. А.Қ.Әлімов. Оқытуда интербелсенді әдістерді қолдану. Алматы, 2012.
3. Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты.Қазақстан халқына Жолдауы. // Егемен Қазақстан. 15 желтоқсан 2012

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – УАҚЫТ ТАЛАБЫ

Динасилова Ж.Қ.

68 МИББ кешені

«Қазақстан әлемде жоғары білімді, халқы үш тілді ін – мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін – ұлтарал ілі ретінде және ағылшын тілін – жаһандық экономик өтудің көмекші тілі ретінде еркін меңгерген ел бол керек»

Н.Ә. Назарбаев

Білім мен ғылымның, инновацияның, жалпы Қазақстанның дамыған жағдайында Елбасы біздің алдымызға үш тілді меңгеру қажеттігін қойды. Қазақстан азаматтарының,

яғни, біздің парызымыз – «өзге тілдің бәрін біл, өз тілінді құрметте» дегендей, мемлекеттік тілді меңгеріп қана қоймай, шет тілдерді де білу деп ойлаймын. Үш тілді білу жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашады. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің талабы. Тілдің адам өміріндегі ең шешуші рөл атқаратыны әркімге де түсінікті. Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Ал көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының шет елдермен халықаралық байланыстары күннен-күнге арта түсуде. Сол байланыстарды дамыту үшін көп тіл білетін жас ұрпақ тәрбиелеу қажет-ақ. Ендеше көптілділік – бүгінгі заман талабы.

«Адам өмірінің шегі бар, ал білімнің шегі жоқ» - деп атап өткен Елбасы оқушы жастарды ғұмыр бойы білімнің тұңғығына терең үңілуіне шақырды. Мен бүгінгі ұрпақтың үш тіл білуін қолдаймын. Мемлекеттік тіл – мемлекет құрушы ұлттың тілі, ал орыс тілін білу ұлы байлық. Ағылшын тілі ілгерілеушілік пен технологиялардың тілі болғандықтан біз оны үйренуге тиіспіз. Ал қазақ тілі барлық қазақстандықтарды біріктіріп, жақындастырып өзара түсіністік пен сүйіспеншілікке жетелейді деген Н.Ә.Назарбаев.

Көптілдік – екі не одан да көп тілді қоғамның қажеттілігі, сол өмірлік қажеттіліктің өтемі, қоғамдық, тарихи категория. Адам әлеуметтік тұлға, қазақтың «адамның күні - адаммен» дейтіні сондықтан. Адамдар арасындағы әлеуметтік байланыс тілі арқылы жүзеге асады. Адам баласының барлық болмысы мен қадір-қасиетін танытатын тіл деген киелі ұғымға бүгінгі күні жер бетіндегі қай ұлттың болса да ерекше назар аударып отырған кезеңінде өмір сүріп отырмыз. «Тіл халық рухы, халық рухы – оның тілі» деген екен атақты неміс ойшылы, тілшісі Вильгельм Гумбольдт. Қазіргі заман талабына сай шетел тілінде, соның ішінде ағылшын, француз, қытай, тілдерінде сөйлеу қоғамда маңызды орын алуда. Ұлтаралық қатынастардың негізгі дәнекершісі – тіл. Алайда тіл туралы толғанғанда оны әлеуметтік өмірмен, болашақпен тығыз байланысты құрастыруымыз керек.

Қазақстан – әлемдегі көпэтносты халық отаны. Қазақстан азаматы бірнеше тілді біліп, кемінде үштілді тұлға болуы қажет. Үш тұғырлы тіл мәдениетін қалыптастыру үшін басқа шетел тілдері ішінен не себепті ағылшын тілі таңдап алынды? Өйткені, жаңа әлемдік мәдени өмірде ағылшын тілі ең кең тараған дүниежүзілік қатынас құралына айналып отыр. Көптеген қазіргі заманғы тіл мамандарының пікірінше, ағылшын тілі мәдениетаралық қатынас құралы болу сияқты жалпы қоғамдық қызмет атқарумен бірге төмендегідей қосымша міндеттер атқарады екен: біріншіден, ол білімдерді бір тілден екіншісіне аударып тарату қызметін атқарады; екіншіден, халықаралық коммуникация мен ақпарат құралдары қызметін атқарады; үшіншіден, адамдар арасында бүкіл әлемдік ой-пікірлер алмасу түрі және төртіншіден аса мол ақпараттарды сақтау құралы қызметін атқару тілі болып табылады. Қысқасы, үш тұғырлы тіл мәдениетін қалыптастыру әрбір қазақ үшін бүгінгі өмір талабына айналды деуге болады.

Елбасының «Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында «тілдердің үштұрғылығы» мәдени жобасын кезеңдеп іске асыруды ұсынады. Үштілділікті дамыту тетігі анық болуы тиіс. Басқа тілді оқытуда да, талдануда да Қазақстан кеңістігінің керуен басы тіл –мемлекеттік тілге қарай бой түзеуі тиіс. Қазақ тілі, бұл – ұлттың белгісі, еліміздің айғағы, сондықтан оны білу басты міндет болса, қалған екі тіл – біздің еліміздің дамуында, әсіресе, бәсекеге қабілетті елу елдің қатарына қосылуымызда өзіндік орны бар тілдер. Демек оның «сегіз қырлы бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толеранттылығын және планетаралық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Шығармашылық тұрғыдан ойлайтын, ой-өрісі, дүниетанымы дамыған, Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мектепте көптілді және билингвалды білім беруді жолға қою болып табылады.

Көптілді білім – көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын әлемнің құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Мемлекеттік «үш тұғырлы тіл» саясаты қолға алынып, ғылыми пәндерді халықаралық тілде оқыту үдерісі басталып та кетті. Көп тіл білу – уақыт қалауы, заман талабы. Қазіргі таңда оқушылардың мектепті бітіргенде үш тілді еркін меңгеріп шығуын қамтамасыз ету басты талап болып отыр. Алайда естен шығармайтын бір мәселе – көп тілді меңгеру ана тілінен бастау алып, соны тірек ете отырып жүзеге асуы керек, яғни бала әуелі ана тілін бойына сіңіріп, содан кейін өзге тілдерді үйренуін жолға қою керек.

Қазақ тілін терең оқыту, сонымен қатар үштілділікті меңгеруді жолға қою – бүгінгі таңдағы орта білім жүйесінде педагогикалық үрдістің негізгі бағыттарының бірі болып отыр. Мемлекеттік тіл ол ең бірінші қазақ тілі болатын болса, кәсіби салаларда мемлекеттік тілді оқыту ол әр салада қазақ тілін сол салаға бейімдеп оқыту, сол салада қолданылатын терминдерді пайдаланып сөйлеуге жаттықтыру, сол саланың іс құжаттарын, нормативтік құқықтық актілерді, құжаттарды ең алдымен мемлекеттік тілде қазақ тілінде толтыруға жаттықтыру, бұл қазақ тілінің ішіндегі тілдесім әрекетіне, сөйлесуге үйрету деңгейінен жоғары кәсіби сала тілі. Қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретінде қызмет етуінің алға шарттарының бірі – оның қоғамдық өмірдің әр алуан саласында қызмет етуі және іс қағаздарының қазақша жүргізілуі. Іс қағаздар, ресми құжаттардың тілі дұрыс қалыптасып ендігі бір жүйеге түсуі керек, сонда ғана қазақ тілінің қолданыс аясы, өрісі кеңейеді. Бұл жұмыстар негізінен қазақ тілін кәсіби салалар бойынша оқыту барысында жүзеге асырылады.

Ана тіліміз Мәңгілік Елімізбен бірге Мәңгілік тіл болды. «Тілі бірдің – тілегі бір», «Тіл тағдыры – ел тағдыры» екедігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі – тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Ендеше жас ұрпақтың ана тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанына деген махабатын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу басты міндетіміз. Орыс тілі бұрынғы кеңес дәуірі кезінде одақтас елдердің ортақ тілі ретінде қызмет жасап, қазір де өз алдына жеке ел болып, тәуелсіз өмір сүруге қадам басқан Европа мен Азияның біраз елдерін өзара байланыстыратын тіл ретінде қалып отыр. Ағылшын тілі – бүкіл дүние жүзі халықтарын, мемлекеттерді табыстыратын ортақ тіл. Біздің жаңа қоғам құрып, дүние жүзіндегі дамыған елдермен тереземіз тең болуы үшін ағылшын тілінің де маңыздылығы сондай екенін қазір түсінер кезең келді. Біз ағылшын тілін игеруде серпіліс жасауымыз керек. Қазіргі әлемнің осы «лингва франкасын» меңгеру біздің еліміздің әрбір азаматына өмірдегі шексіз жаңа мүмкіндіктерді ашады. Біздің мақсат – көптілді мемлекеттер арасында әлеуметтік-мәдени қатынастар жасай алатын, түрлі елдердің мәдениеті, әдебиеті, тарихымен танысып, қажетін пайдалана отырып, бөтен мәдениеттің ішіне сіңіп кетпей, өзінің елі мен мәдениетін басқаларға таныта алатын, санатты да саналы тұлғаны жетілдіру. Осы ретте оқушыларымыздың деректілігін, өрісін кеңейтетін, білім мазмұнына қызықтыратын, ұлттық мәдени құндылықтарға құрметпен қарайтын және әлем халықтарының мәдениеті мен танысуға мүмкіндік беретін полилингвистикалық дамыған орта жасау басты мәселе болып табылуда. Мәдени процестің негізгі бөліктерінің бірі – әлемдік мәдениеттің құндылықтарын игеру болып табылады, ал оған тек шет ел тілін игеру арқылы немесе басқа елдің тілін меңгеру арқылы ғана қол жеткізуге болады. Сондықтан үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек.

Тілдерді дамытуға және тілдік мәдениетті қалыптастыруға негіз болатын тілдік саясатты іске асыруда маңызды салалардың бірі – оқу мекемелері жалпы алғанда елдегі білім жүйесі болып табылады. Қазіргі кезеңде елімізде білім берудің алдыңғы қатарлы озық тәжірибелері қолданылуда. Білім беру саласының барлық бағыттарында жаңаша көзқарас, яғни жаңаша базистік оқу жоспарына көшу, білім мазмұнын жаңаша жан-жақты жетілдіру, жаңа буын оқулықтарымен әдістемелік кешендерге көшу тағы басқа жүйелілікпен

қарастырылуда. «Үш тұғырлы тіл» саясаты - елдігіміз бен бірлігіміздің тірегі. «Тіл - ақылдың өлшемі, ұлттың жаны» - деген ұлы данышпан жандардың сөзіне сүйенер болсақ, елдің елдігін де, бірлігін де айқындайтын тіл екендігі белгілі. Бүгінгі күні, үшінші мыңжылдықтың есігін ашып, ХХІ ғасыр табалдырығын аттап кірген шақта, Тәуелсіз Қазақстан Республикасының ендігі болашағы, шығар биігі саяси-экономикалық жағдайлармен қатар, оның мемлекеттік тілі - қазақ тілінің тағдыры екендігін баршамыз жан-тәнімізбен сезініп, терең түсінеміз. Ұлы дала академиктері айтып кеткен: «Елінді, жерінді, тілінді құрметте. Елінді жамандасаң, көмусіз қаласың, жерінді қорғамасаң кебінсіз қаласың, тілінді қорғамасаң, қадірсіз боласың»,- деген дана өсиеттеріне тандай қағып, бас шұлғимыз. Тілдердің үштұғырлығы саясатының астарында ел азаматтарының мемлекеттік тілді білу ғана емес, өркениетті елдермен тереземіз тең болу үшін басқа тілдерді де меңгеру міндеті тұр. Бұл саясат «мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз» деген ұғымға негізделген. Ел Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының ХІІ сессиясында сөйлеген сөзінде: «Қазақстандықтардың жаңа ұрпағы ең кемі үштілді болуы, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгеруі тиіс. Еуропада көптілділік қалыпты нормаға айналған, біз де осы қатардан міндетті түрде табылуға тиіспіз. Ағылшын тілін кең тұрғыда білмей, ұлттың нағыз бәсекеге қабілеттілігі туралы айту қиын», - деген болатын. Олай болса, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл оқушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет. «Үш тұғырлы тіл» идеясы – жарқын болашақтың кепілі. Біз осы істің тек жанашыры ғана емес, орындаушылары болуымыз керек. Сондықтан бүгінгі таңда Қазақстан азаматтарының парызы - «өзге тілдің бәрін меңгеріп, мемлекеттік тілді құрметтеу» деп білемін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы Қазақстан жолы- 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ.,17.01.2014 ж.
2. Қазақстан Республикасының Призендеті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы. Астана, 2007ж.
3. Карабалаева Г.Қ. Үш тұғырлы тіл – өркениет өрісі. Педагогика мәселелері. № 1/2011.
4. Касбаева Г.С. Бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыруда көптілді білім берудің рөлі.. Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал. №5,6. 2013ж.

КӨПТІЛДІЛІКТІ ІСКЕ АСЫРУ – БҮГІНГІ КҮННІҢ ТАЛАБЫ

Есказинова Б.А.
№68 МИББ кешені

«Қазақстан әлемде тұрғындары үш тілді қатар қолданатын, яғни қазақ тілі- мемлекеттік тіл, орыс тілі-халықаралық тіл ретінде, ағылшын тілі- әлемдік экономиканың жегістікті интеграциясы ретінде, жоғары білімді елдер қатарында қабылдануы тиіс» - деді Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев. Қазақстан Республикасындағы білім беру саясатының басты міндеттерінің бірі үштілде білім беруді жүзеге асыру болып табылады. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты халыққа жолдауында «Білім беру

реформасының табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз» деген болатын. Осы мақсатта Қазақстан Республикасының азаматын қалыптастыру, оның тез өзгеріп отыратын әлемде табысты білім алуға деген сұранысын қалыптастыру, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу және оқыту басты мақсат болып отыр. Сондықтан оқушыларға қазіргі заманға сәйкес көптілді білім беру мақсатында әр түрлі шаралар қолға алынды.

Көптілділік — заман талабы. Елбасымыз «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз» деп, осы мәселеге орай белсенді түрде іс жүргізу қажеттігін белгілеп берді. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Біздің негізгі мақсат – өмірден өз орнын таңдай алатын өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті күзиреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлғаны қалыптастыру. Көптілді білім – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған. Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл - мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Бір азаматтың өз ана тіліне қанық болуы шарт астында өзге бір ұлттың тілін жеттік игеріп, сол ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі деуге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерлеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналуда. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу әрқандай адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек. Халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, әлемде Аристотельден кейін екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Насыр Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70 - ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалтырып кеткендігі анық. Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қажет. Ендеше, жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып-білуге деген қызығушылықтары мен ұмтылысын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббатын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу - басты міндетіміз.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының XXII сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық- коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды.

Елбасымыздың «Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауын жүзеге асыру мақсатында дайындалған Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы - білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, адам капиталын дамыту үшін білім мазмұнын түбегейлі жаңғырта отырып, білім саласында кезек күттірмей тұрған мәселелерді шешуге бағытталған. Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі- мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады.

Көптілді білім - көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ. Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын (мәдениет және тілдік құқықтарын қоса) мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеалын жасау үшін басқа адамдармен, қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі. Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістілігіне ерекше мән береді. Сонымен қатар бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқытудың сапасын арттыру қажеттілігіне ерекше назар аударады. Сондықтан қазақ тілін тереңдетіп оқыту, сонымен қатар көптілділікті меңгеруді жолға қою - бүгінгі таңдағы орта білім жүйесінде педагогикалық үрдістің негізгі бағыттарының бірі. Әлемдік білім беру іс - тәжірибесінде

көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес, атап айтқанда, АҚШ пен көптеген Еуропа елдерінде, әсіресе соңғы жылдарда бұл бағытта жетістікке қол жеткен. Бірақ, қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу - жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс.

Көптілді білім беру ісінде атқарылып жатқан жұмыстардан шығатын қорытынды менің ойымша мынадай:

- көптілді білім беру - бұл мектепте оқу пәндерін екі немесе одан да көптілде аудармасыз оқыту;
- оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану;
- әрбір мектеп бітірген Қазақстан Республикасының азаматы қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік біліп шығады;
- көптілді меңгерген оқушылар өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;
- көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады;
- алыс және жақын шетелдерде тілдік көмекті керек етпейді.

Демек, «Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі – тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету қазақстандықтардың ортақ парызы. Заманында ата-бабаларымыз «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» – деген сөзді бекерге айтпаса керек. Бәсекеге қабілетті мамандар даярлау және олардың біліктілігін арттыруда көптілді білім берудің ел болашағы үшін маңызы жылдан - жылға арта бермек. Қорыта айтатын болсам, елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер мен деректер:

1. Солташұлы Ы. Заман талабы – көптілді болу. // Ақиқат. 26 қараша- 2012 ж. № 11. 14-15 б
2. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. // Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. II том. Астана-2012 ж. 115-120
3. Қазақстан Республикасының Призендеті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы. Астана, 2007ж.
4. <http://www.baq.kz/> Үш тұғырлы тіл – уақыт талабы.

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ДОШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ

Бровкина О.В.

Мини-центр при КГУ ОСИШ №64, г. Караганда

Дошкольный возраст - это время открытий, познания, время "впитывания" всего нового и интересного.

Как известно, именно в этом возрасте у ребёнка наиболее развиты все процессы восприятия. А именно: память (зрительная и слуховая), мышление, воображение, раскрываются творческие способности и таланты, очень хорошо работает фантазия и т. д. Следовательно, ребенок формируется как самостоятельная Личность. Он привыкает к окружающей его среде, обследует и изучает её с разных сторон.

В свою очередь, дети познают и изучают язык, культуру, обычаи, традиции других народов и стран. В частности, английский. Для успешного процесса обучения ставлю

следующие задачи:

- формировать элементарные коммуникативные умения;
- развивать внимание, память, мышление, воображение;
- формировать интеллектуальные способности детей;
- знакомить детей с зарубежным миром через игровую деятельность;
- воспитывать дружелюбное отношение к представителям других стран.

Раннее обучение английскому языку хранит в себе большой интеллектуальный потенциал. В своей работе я опираюсь в основном на усвоение лексики. Дети проявляют большой интерес к изучению иностранного языка, потому что обучение ведётся только через игру и в увлекательной форме.

Известно, что в настоящее время у многих детей прослеживается затруднения в речевом развитии. Следовательно, раннее изучение иностранного языка оказывает стимулирующее влияние на речевые способности детей.

Дошкольный возраст - это детство. Это игры, сказки, мультфильмы. Конечно же, это все то, через что маленький ребёнок познаёт окружающий его мир. Через то, что ему интересно. Прослушивание аудиозаписей, просмотр отрывков из мультфильмов на английском языке способствует наилучшему усвоению иностранного языка. Дети легко и просто, без усиленного мыслительного напряжения слушают и запоминают новые фразы, выражения. И, как показывает практика, особенно это видно и заметно после просмотра мультфильмов. Все дети очень любят мультфильмы. А некоторые смотрят их и по несколько раз. И это в своём роде тоже хорошо. Ведь ребёнок, лучше запоминает какие – то слова, выражения из мультфильмов. Но, выбор для просмотра мультфильмов тоже должен осуществляться. Лучше, чтобы это были простые анимированные мультфильмы и песенки. Чем проще, тем доступнее. Те же коротенькие мультфильмы со счётом, с названиями простых животных. В ходе просмотра педагог вместе с детьми может наглядно показывать действия и проговаривать их. Также большую помощь оказывает прослушивание аудиозаписей в виде коротких сказок. Дети с большим интересом слушают новые сказки на новом языке. Ведь детям интересно, а, следовательно, это останется в детской памяти. Лучшему усвоению нового материала, безусловно, способствуют и сказочные герои, которые присутствуют на каждом освоении нового материала. Будь то Микки Маус или Незнайка, или сказочное животное. Дети вместе с ними каждый раз вовлекаются в новую игру. А затем, сами того не замечая, и в повседневной жизни, и во время другой организованной учебной деятельности, дети проговаривают усвоенные слова, фразы и словосочетания.

Практическое овладение английским языком невозможно без знания определённого количества слов. Поэтому необходимо формировать навыки активного употребления их в речи. Нужно стремиться к тому, чтобы вызвать интерес к обучению английскому языку. При изучении новых слов нужно использовать игрушки, предметы, картинки, интересные и доступные детям. Новые слова необходимо повторять и в повседневной жизни.

Вообще, ребёнок должен воспринимать педагога как артиста, который легко и непринуждённо общается с ним, развивает дружеские отношения. А это способствует плодотворному сотрудничеству.

Уже с первых моментов обучения важно разговаривать с малышом, петь песенки, что вызывает у ребенка массу положительных эмоций. И здесь большую роль оказывают пальчиковые игры. Ведь ребёнок развивается в движении. А с движением тесно связаны звукопроизношение, автоматизация звуков, формируется интонация. Поэтому обучение полезно начинать с разминки пальцев, языка.

Закреплению новых слов, фраз, выражений способствует включение билингвального компонента во всех областях организованной учебной деятельности детей.

И, конечно же, безусловно, детские утренники, праздники, развлечения. На таких мероприятиях мы обязательно включаем стихотворения и песни на английском языке.

Большую роль в изучении играет и работа с родителями. В своей практике, после каждого нового пройденного материала, родители могут ознакомиться с ним в уголке для

родителей. Узнают новые слова и выражения. Также, обязательно проводятся консультации: над произношением, каких слов нужно поработать, какие слова выучить, повторить и закрепить и т. д. И, можно сказать, родители стремятся и интересуются изучением английского языка детьми.

Подводя итог, хочется сказать, что работа по изучению английского языка должна проводиться систематически, во всех областях организованной учебной деятельности, в повседневной жизни, ежедневно. Только тогда, работая ежедневно, мы сможем увидеть результаты, слыша английские слова и выражения от своих малышей. Главное правильно организовать процесс обучения английскому языку, что будет способствовать прочному усвоению знаний, умений и навыков.

Используемая литература

1. Материалы XVIII региональной научно - практической конференции «Обновление казахстанского образования. Конкретные шаги: от учителя – к ученику», Караганда 2016
2. Детский сад: воспитание и обучение №6, 2014

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Мурат Ж. М.

Қарағанды қ. №64 НОМ жанындағы шағын орталық

Үштілділік жөніндегі сөз Елбасымыздың «Тілдердің үштұғырлығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі» [3] деген салиқалы үндеуінен бастау алған болатын.

Болашақ – жастардың қолында. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Ғалымдардың анықтауы бойынша, екі және одан да көп тілдерді білетін балалар мектепте жақсы үлгереді. Олардың ақыл-ой дамуының IQ коэффициенті тілдерді білмейтін қатарласына қарағанда әлдеқайда жоғары болады. Ғылымда белгілі нәрсе: билингв-балалар жоғары шығармашылық қабілетімен көзге түседі. Көптілді баланың өзін-өзі бақылауы жақсы дамиды, олар үшінші және төртінші тілдерді тез және жеңіл үйренеді, өмірлік жағдаяттарға тез бейімделеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады. Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың негізгі міндеттерінің бірі болып табылады.

Балабақшадағы іс-тәжірибем барысында өзге ұлт өкілдері балаларының сөздік қорының аздығы, сондай-ақ диалогтік сөйлеуді меңгеруі, заттардың ерекшеліктерін білдіретін сөздерді дәл және дұрыс айтуы, жай сөйлемдерді еркін қолдануы жеткіліксіз екендігі байқалды. Сол себепті өзге ұлт өкілдері балаларының мемлекеттік тілге деген қызығушылықтарын арттыру үшін инновациялық технологияларды қолдану арқылы жақсы нәтижеге жетуге болады деп шештім. Тілдік дағдыларды дамытудың негізгі мазмұны мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиелеу мен оқыту бағдарламаларының «Қатынас» білім беру саласында анықталады. «Қатынас» білім беру саласының мақсаты үйретілетін тілдердің ауызша және ауызша емес құралдарымен қоршаған ортадағы адамдармен қарым-қатынас жасауға қабілетті мектеп жасына дейінгі көптілді тұлғаны тәрбиелеу. Көп тілді және билингвальді білім беру моделін

енгізудің мақсаттары — Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту стандарты талаптары деңгейінде, білімді үш тілде меңгерген, көп тілді коммуникативті құзырлылықтары бар, мәдениетті, рухани - адамгершілік қасиеттері дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру.

Мектепке дейінгі ересек жастағы балаларға инновациялық технологиялар арқылы үш тілді меңгерту өте тиімді. Ғалымдар мен педагогтердің жүргізген көптеген психологиялық-педагогикалық зерттеулері адамның зияткерлік, жеке басының, әлеуметтік және эмоциялы тұрғыда дамуына мектеп жасына дейінгі жас аса қолайлы екенін дәлелдеп отыр. [2, 3 б.] Өз іс-тәжірибемде төмендегі технологиялар қолданылады.

Ойын технологиялары. «Ой - ойыннан басталады» десек, баланың ойлау қабілетін жетілдіріп, сабаққа қызығушылығын арттыратын – ойын. «Баланың ойынын тыйғаның – ойлауын тыйғаның» деген қағида бекер айтылмаған. Өз тәжірибемдегі ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттері барысында төменде берілген ойын түрлері қолданылып жүр.

Сиқырлы қоржын. Тақтада қоржын ілулі тұрады. Қоржынның ішінде тақырыпқа байланысты суреттер жасырылады. Балалар бір-бірден шығып, қоржынның ішінен суретті алып, оның кім немесе не екендігін үш тілде бірдей айтады. Қанша тілде дұрыс айта алды, өзіне сонша ұпай алады. Егер бала дұрыс айта алмаса немесе атауын білмесе, басқа бүлдіршіндердің өздеріне ұпай жинау үшін жауап берулеріне мүмкіндік беріледі. Әр балаға дұрыс жауабы үшін ұпай берілсе олардың тілге деген қызығушылығы артады. Осылайша балаларды ойынға қызықтыра отырып, тілдерді меңгеруге, көшбасшы болуға ынталы балаларды анықтауға болады.

Кімнің дауысы? Бұл ойынды кез келген тақырып бойынша ойнауға болады. Тақтада тақырыпқа байланысты суреттер ілулі тұрады. Бір бала тақтаға шығып, теріс қарап тұрады, мұғалім топтан келесі бір баланы шақырып, жаңа тақырыптан бір сөзді үш тілде айтуды сұрайды, бірінші бала кімнің дауысы екенін табады және сол сөздің суретін тақтадан көрсетеді. Егер баладан бір сөздің атауы үш тілде сұралса, бірінші шыққан балаға суретті табу оңайға түседі. Өйткені бір тілдегі атауын есіне түсірмесе, басқа тілдегі атауы есінде қалуы мүмкін. Осылай ойнай отырып, балалардың білімдерін тексеруге болады.

Сонымен бірге жеке ойындармен қатар топтық ойындарды да жиі ұйымдастыру қажет.

Аукцион. Топ балалары қандай да бір әдістер арқылы екі немесе үш топқа бөлінеді. Тақтаға тақырыпқа байланысты сурет ілінеді. Бұл сөзге әр топ қанша ұпай беретінін анықтап алу қажет. Ең көп ұпай берген топтан суреттің аудармасын әр тілде сұрау, сонымен қатар көлемін, пішінін, дәмін, түсін де сұрауға болады. Егер топ дұрыс жауап берсе, берілген ұпайлар топтың қорына көшеді. Дұрыс жауап бермесе, ұпай екінші топқа көшеді. Ең көп ұпай жинаған топ жеңімпаз атанады.

Бұл ойындар балалардың танымын кеңейтіп, түсініктерін қалыптастырып, білім мен білік шеберліктерінің жан-жақты дамуына, тілдік материалдарды жақсы біліп, сөз іскерліктерін меңгеруіне көп көмектеседі. Сондықтан бағдарлама бойынша бекітілген оқыту үрдісінде ойын түрлерін ұйымдастырылған іс-әрекет барысында үнемі пайдаланып отыру керек.

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясы. Осы технологияны пайдалануда әр баланың ойы шыңдалып, өзінің даму деңгейіне сай жетістіктерге жетуге болады. Бұл технологияда бұрынғы білім мен жаңа ұғым ұштастырылады, бала өз шығармашылығын, қабілетін таныта алады. Тек іс-әрекет барысында балаға ойланып-толғануға уақыт берілуі керек. Оқу іс-әрекетінің қай құрылымында болмасын мұғалім «Сен не ұқтың?», «Сен нені білгің келеді?» және «Сен неге бұлай ойлайсың?» деген сұрақтарды балалардан сұрап отырғаны абзал. Мысалға, өз тәжірибемде қолданып жүрген Эйлер Венн диаграммасын алайын. «Венн диаграммасын» қолдану арқылы заттардың ұқсастығы мен айырмашылығын көрсетуге болады. Мектепалды даярлық тобы мен ересектер тобында өтілген тақырыптарды қорытындылау кезінде осы стратегияны пайдалану тиімді. Мысалы: «Жемістер» және «Көкөністер» тақырыптарын бекітуде балалардан алма мен қызанақтың ұқсастығы мен айырмашылығын табуды сұраймын. Балалар олардың ұқсастығы – пішіні мен түстері

екендігін айтса, ал айырмашылығы – өсетін орны, дәмдері, біреуі - жеміс, екіншісі - көкөніс екендігін айтады.

Интерактивті технология. Көрнекті жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың: «Баланың ынтасын арттыру үшін, оқытатын нәрседе бір жаңалық болу керек», - деп айтқанын ескерсек, ұйымдастырылған іс-әрекетте компьютердің, электронды оқулықтың, интерактивті тақтаның рөлі балалар үшін ерекше. Интерактивті тақтаның мүмкіндігін пайдалана отырып ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттері мұғалімнің уақытын үнемдей отырып, балаларға көптеген ақпараттарды беруге көмектеседі.

Интерактивті тақтаның керемет мүмкіндіктері оқушыларды таңғалдырады, шабыттандырады. Балалар ойнап отырмыз деп ойлайды, шындығында олар қызығып, таңғалып, шабыттанып отырып білім алады. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет», - деп елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап көрсеткендей, жас ұрпаққа білім беру жолында интерактивті технологияны оқу үрдісінде онтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор. Тілдерді оқытуда компьютерді қолдану балалардың тек көру сезімін ғана емес, компьютердегі әр түрлі дыбыстық қозғалыс, түрлі анимациялық мүмкіндіктер балалардың сезімдік танымдары арқылы ақыл-ой қызметінің де белсендірілуіне жайлы жағдайлар жасайды.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің әр құрылымында үш тілде сөздік жұмыстарын қайталап отыру қажет. Мысалға, алманың суретін көрсетіп, осы суреттің атауын қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде кім айта алады немесе кімнің есінде қалды деп сұрау қажет. Міндетті түрде топтың ішінен үш тілде бірдей болмаса да, бір-бір тілден есінде сақтап қалған бүлдіршіндер болары анық. Балалармен бірге дыбыстық жаттығулар жасай отырып, сөздерді қайталау қажет. Мысалы: Алма – ма-ма-ма, қы-зыл ал-ма, яблоко – ко-ко-ко, крас-но-е яб-ло-ко, apple – ар-ple, red apple. Сонымен қатар, бүлдіршіндердің тілдерін дамыту үшін әрбір іс-әрекет барысында үш тілде өлең-тақпақ, жұмбақ, мақал-мәтел, жаңылтпаш, сергіту сәттерін жиі пайдаланамыз.

Еліміздің барлық оқу мекемелерінде білімнің жаңа жүйесі енгізіліп жатыр. Мұндағы негізгі мақсат – жаһандану заманында білімнің бүкіләлемдік кеңістігіне ену. Осыған орай, білімнің мазмұны да, оған қойылатын талаптар да өзгереді. Сол себепті, қазір жалпы барлық білім беру ұйымдарында оқытудың инновациялық технологиялары қолданыла бастады. Сондықтан жаңашылдық керек, яғни, инновациялық жүйе негізінде баланың белсенділігін арттыру, өзіне сенімділігін қалыптастыру, танымдық-шығармашылық қабілетін дамыту, олардың белсенділік-сенімділік сапаларын диагностикалық әдіс-тәсілдермен анықтауға, ұйымдастырылған іс-әрекетте өз ойын еркін жеткізе білуге үйретуге, қоғамда болып жатқан оқиғаларға қатысты көзқарастарының болуына, инновациялық тәртіп нормаларын, белгілерін, көрсеткіштерін анықтауға көмегін тигізеді. Сондықтан мектепке дейінгі ересек жастағы балаларға инновациялық технологиялар арқылы мемлекеттік тілді меңгерту өте тиімді. Қазіргі қоғамдағы ғылыми-техникалық үдерістен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті. [1, 26 б.]

Әдебиеттер тізімі

Мектепке дейінгі ересек жастағы балаларға мемлекеттік тілді оқытудың инновациялық әдістері әдістемелік ұсынымы. – Астана, 2014. – 28 б.

Омар Б.С., Садық А.Т. Қазақ тілі. Мектеп жасына дейінгі балаларды қазақ тіліне оқыту ерекшеліктері. Әдістемелік нұсқаулығы. – Көкшетау: «Келешек-2030», 2015. - 110 б.

Электрондық ресурс:

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. 2007 жылғы 28 ақпан. http://www.n-a-nazarbaevty-n-kazakstan-khalkyna-zholdauy-2007-zhylyhy-28-akpan_1343986887

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Сазанбаева Г.Е.

Мини-центр ОСШ № 64, г. Караганда

Русский язык, как средствомежнационального общения и как официальный язык в Республике Казахстан занимает одно из ведущих положений. Казахско-русское двуязычие играет позитивную роль в процессе овладения русским языком детей, посещающих группы в детском саду с казахским языком обучения. На сегодняшний день в Республике Казахстан обучение детей двум языкам, является одним из актуальных вопросов, обсуждаемых в сфере дошкольного образования.

Известно, что возможности раннего возраста в овладении иноязычной речью поистине уникальны. Еще К. Д. Ушинский писал: «Дитя приучается в несколько месяцев так говорить на иностранном языке, как не может приучиться в несколько лет».

Русский язык в Казахстане имеет конституционно-закрепленный статус языка межнационального общения и играет важную роль в развитии экономики, культуры и образования. Хорошее знание русского языка – основа успешного обучения в школе. Учитывая значимость русского языка, государственным общеобязательным стандартом образования Республики Казахстан введено обязательное обучение русскому языку детей, которые воспитываются и обучаются в группах с казахским языком воспитания и обучения, начиная с трехлетнего возраста.

Дошкольный возраст- важный сенситивный период для освоения и познания языка, время активного развития словаря. Обучение русскому языку детей казахов в дошкольный период обеспечивает прочность усвоения знаний в период школьного обучения.

Основной вид деятельности дошкольника – это игра. Методика по обучению русскому языку предусматривает проведение таких игр, как сюжетно-ролевые, подвижные, хороводные, пальчиковые, настольные, театрализованные, а также интересные речевые физкультминутки. При обучении важен учёт индивидуальных особенностей ребёнка. Однако нельзя забывать такой из основных принципов, как уважение личности ребёнка. Если ребёнок при общении с педагогом почувствует себя личностью, что его уважают, что с ним считаются, то, конечно, он будет стараться проявить себя, будет активным и коммуникабельным. Также необходимо, чтобы процесс обучения был для них интересным, занимательным, развивающим.

Следует учитывать, что для реализации больших положительных возможностей дошкольников в обучении русскому языку работу необходимо строить на основе четко продуманной методической системы, учитывающей возрастные особенности детей 4-6 лет. В процессе обучения дети должны научиться воспринимать и понимать русскую речь на слух и говорить по-русски в пределах доступной им тематики, усвоенных слов, грамматических форм, синтаксических конструкций и несложных образцов связной речи.

Основной формой обучения русскому языку является занятие. Главная цель занятий - вызвать речевую активность детей, стимулировать разговорную речь, добиваться правильности русской речи. Планируя работу по обучению детей русскому языку, обязательно учитываю специфику русско - казахского двуязычия, речевую обстановку в группе, в семьях, уровень понимания детьми русского языка. Каждое занятие предусматривает комплексное решение речевых задач, где, независимо от темы и конкретных задач, одновременно ведется работа над фонетическими, лексическими, грамматическими аспектами языка, формируются навыки связной речи.

Структура занятия может быть следующей:

- лексика - закрепление слов, изученных на предыдущем занятии, введение новой лексики;

- фонетика - артикуляция звуков русского языка, произношение звуков в русских словах, игры и упражнения на закрепление звуков;
- связная речь - рассматривание сюжетных картин, беседа и составление рассказов по образцу, данному педагогом; составление описательных рассказов; рассказы о событиях личной жизни, пересказ художественных произведений;
- грамматика - игры и упражнения на усвоение грамматических форм (род, число, падеж) русского языка;
- игры и упражнения на закрепление темы; заучивание стихотворений, рифмовок; рассказывание сказок и т. д.

Все основные методы обучения подкрепляются на занятиях соответствующими наглядными примерами - показом предметов, картинок, игрушек, муляжей и т. д. Чтобы русское слово вошло в память ребенка без перевода на родной язык, необходимо подключать не только зрение и слух, но и осязание (потрогать предмет), обоняние (понюхать, вкус). Наглядное обучение помогает сознательному и прочному усвоению русского языка детьми. Демонстрация предметов в натуре или их изображений на картине делает занятие живым, интересным.

В ходе индивидуальных занятий с двуязычными детьми в группе провожу дидактические игры, в которых также используется лексика по теме «Одежда». Это могут быть игры типа «Память», «Подбери пару», «Лото» или «Кто быстрее оденется», в которой в соответствии с числом очков, выпадающем на кубике, дети надевают разную одежду на бумажные фигурки двух кукол.

В центре внимания педагога должна постоянно находиться работа по формированию и совершенствованию у детей умений и навыков правильного русского произношения, устранению имеющихся недостатков. На каждом занятии должно проводиться 2 - 3-х минутное фонетическое упражнение, направленное на развитие фонематического слуха детей, выработку произносительных умений и навыков. Такое упражнение может проводиться в форме игр «Эхо», «Часы», «Цепочка» и др., рекомендуемых программой. Для закрепления новых слов на каждом занятии широко использую разнообразные игровые упражнения и ситуации. Эффективный метод обогащения словарного запаса детей - игры-драматизации по сюжетам стихотворений, русских народных сказок, произведений русских писателей, которые способствуют закреплению новой лексики, формированию умения строить диалог и связные тексты. В таких играх хотят участвовать даже молчаливые, малоактивные дети. Также дети легко усваивают лексику и грамматику, драматизируя эти сказки на русском языке.

Лексика вводится постепенно большими тематическими группами и отрабатывается в различных играх. Слова вводятся не изолированно, а в сочетании с другими словами или в осмысленной ситуации в игре.

Обучение грамматике представляет определенные трудности. Овладение грамматическими навыками строится на базе речевых образцов с использованием принципа аналогии с родным языком. Ребенок должен осознать, что любой язык строится по своим законам, которые необходимо соблюдать, чтобы высказывание было понятно. Для этого можно использовать специально разработанные грамматические игры, сказки, истории и стихотворения.

Семья играет важную роль в усвоении ребёнком русской речи. Веду консультации, беседы, даю рекомендации и советы по обучению языку. В дальнейшем хотелось бы привлечь родителей к подготовке фольклорных праздников на русском языке, таких, как «Широкая масленица», «Русские посиделки», «Алёнушкины сказки». Эти мероприятия позволяют достичь высоких результатов в развитии русской речи детей, дают возможность погрузить их в культуру русского народа, способствуют налаживанию доброжелательных и продуктивных контактов с родителями.

Языковая среда должна иметь развивающий характер. Понятие языковой развивающей среды включает как собственно языковое окружение, так и предметно-развивающую среду ребёнка на занятиях.

Список литературы

1. Б.С.Омар. А.Т.Садык, Н.В.Доманова Методическое пособие для учителей дошкольного организаций с казахским языком воспитания и обучения к учебно-методическому комплексу «Говорим на русском языке».
2. Развивающие занятия с детьми 5-6 лет. Под ред. Л.А.Парамоновой. – М.: Олма Медиа Групп, 2008.
3. Развивающие занятия с детьми 4-5 лет. Под ред. Л.А.Парамоновой. – М. – Олма Медиа Групп, 2010.
4. Протасова Е.Ю., Родина Н.М. Методика развития речи двуязычных дошкольников: учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Дошкольная педагогика и психология».

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ КӨПТІЛГЕ ОҚЫТУ

Сағит К.Ж.

Қарағанды қаласы, №64 НОМ жанындағы шағын орталық

Бәсекеге қабілетті, жан жақты жетілген, жас ұрпақты парасатты азамат етіп тәрбиелеу – еліміздің айқын мақсаттарының бірі болып табылады.

“Қазақстан халқы бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі — ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі — жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі”, — деп Елбасы Н.Ә. Назарбаев “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты Жолдауында атап өткен.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөзге қызығушылығы, сөйлеу үлгілерінің іргетасы осы балалық шақтан қаланатыны ескеріліп, балалардың тіл үйренуге қызығушылығын арттыру, тілге тән дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықтыру, сөз үйрете отырып, сөздік қорларын байыту, байланыстырып сөйлеуге дағдыландыру мақсаты алға қойылады.

Тәрбие – үлкен мәдениеттің орасан зор рухани байлықтың негізі. Балаларға ерте тіл үйретудің басты мақсаты – тіл дамытудан білімдерді қабылдауға дайындығын қамтамасыз ету, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқытуда алған білімдерін қолдана білу.

Балабақшада, тілдерге үйрету «Коммуникация» білім беру саласы арқылы іске асырылады. Басты мақсаты : айналадағы адамдармен араласуға қабілетті, көптілді тұлғаны тәрбиелеу үшін баланың қажетті коммуникативтік дағдыларын дамыту. «Коммуникация» білім беру саласы балалар әрекетінің әртүрлі нысандары мен түрлерінде ауызша және байланыстырып сөйлеуді, шығармашылық сөйлеуін дамытуды; тілдің дыбыстық мәдениетін тәрбиелеуді; белсенді сөздікті байытуды, тілдің грамматикалық жағын қалыптастыруды, балалар әдебиетімен таңыстықты дамытуды, мәнерлеп оқуды және мазмұндауды; мемлекеттік, орыс, ағылшын және басқа тілдерді дамытуды қамтиды.

Бала, балабақшаға келгеннен бастап өзге тілді үйрене бастайды. Әр ұйымдастырылған оқу қызметі тақырыптық жоспар бойынша іске асырылады. Берілген тақырыптар баланың жас ерекшелігіне сай құрастырылады. Балалар ағылшын сабағына барғанда ағылшынша амандасып, қоштасады. Баланың өзге тілді меңгеруі дидактикалық ойындар, драматизациялық ойындар, әуен және қозғалысқа негізделген ойындар арқылы жүзеге асады.

Әрбір ұйымдастырылған оқу қызметі қызықты да тартымды, мәнді де мағыналы жоспарланып, қызықты көрнекілік құралдарды, ұнтаспа және бейнетаспаларды қолдана

отырып өткізілу керек. Өйткені, ойындар, музыкалық сүйемелдеулер, ән пайдалану, шет тілінде мультфильмдер көру, балалардың қызығушылығын арттыра отырып, оқу процессін жеңілдетеді.

Біздің шағын орталықта ағылшын тілі, орыс тілі және қазақ тілі мамандары бір бірлерімен және басқа педагогтермен тығыз жұмыс жүргізеді.

Өзге тілдерді үйрету үшін біз өз жұмысымызда күндікке сергіту сәтінде, шаттық шеңберінде, ойындарды ойнату, ертегілер сахналау кезінде қазақ тілі мен қатар ағылшын мен орыс тілдерін қолданамыз. Мысалы:

Армысың, Алтын күн!
Армысың, көк Аспан!
Армысың, Жер Ана!
Армысың, достарым!

Здравствуй, солнце золотое!
Здравствуй, небо голубое!
Здравствуй, матушка Земля!
Здравствуйте, мои друзья!

Hello, golden sun!
Hello, blue, blue sky!
Hello, mother – Earth!
Hello, my better friends!

Әр ұйымдастырылған оқу қызметінде тәрбиешілер ағылшын, орыс тілдерінде таныс сөздерді қолданады. Мысалы: математикада балалар үш тілде санайды, қоршаған ортамен таныстыру қызметінде жемістерді (алма – яблоко – apple; алмұрт – груша – pear; апельсин – orange), көкөністерді (помидор – қызанақ – tomato; қияр – огурец – cucumber; картоп – картофель – potato), жануарларды (аю – медведь – bear; мысық – кошка – cat; піл – слон – elephant) үш тілде атайды. Сонымен қатар, қостілдік компонент кеңінен қолданылады. Әсіресе, балалар «Ұйқасын тап» сөздік ойының қуана ойнайды. Ойын шарты: тәрбиеші бастапқы сөзді бастайды, ал бала ұйқасын тауып алу керек, мысалы: лопата – күрек, сердце –(жүрек); лето – жаз, гусь – (қаз); емен – дуб, тіс –(зуб); шеңбер – круг, дос – (друг); куыршақ – кукла – doll, доп – мяч – (ball); ойыншық – игрушка – toy; ұл – мальчик –(boy) үш – три –(three); ағаш – дерево – (tree). Осындай ойындардың пайдасы – баланың ой-өрісін қалыптастырып, сөздік қорын байытып, дамытады.

Баланы ынталандыру үшін әр түрлі марапаттаулар түрлерін ұйымдастырамын. Балалар әрбір дұрыс жауапқа смайликтен алады. Жиналған смайлик саны бойынша жеңімпазды анықтауға болады. Яғни, осындай марапаттандыру түрлерінен кейін, балалар ойынға, ұйымдастырылған оқу қызметіне белсене қатысады. Балалар алған білімдерін мерекелік шараларда өзге тілде өлең, тақпақтар оқиды.

Қорыта келгенде жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашылатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік ол - мектеп жасына дейінгі балаларды көптілге оқыту. Жас ұрпақ – еліміздің ертеңі, мемлекетіміздің болашағы. Сондықтан, біздің жұмысымыздың басты мақсаты - саналы азамат ретінде қалыптастырып, жас ұрпақты тәрбиелеу.

Қолданылған әдебиеттер

1. Балабақша: тәрбиелеу және оқыту журналы №6, 2014ж.
2. Қазақстан Республикасы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. Астана 2016ж.
3. Дошкольное образование и воспитание журналы №5, 2015ж.

ОЙЫН КЕЗІНДЕ КӨПТІЛДІККЕ ҮЙРЕТУ

Смагулова Г.А.

Қарағанды қаласы, №64 НОМ жанындағы шағын орталық

Балабақшада көптілді үйрету оқу тәрбие жүйесінің барлық саласын қамтитын ол тіл. Тілдерге үйренуге тәрбиелеудің түп негізі балабақшада қалыптасады. Қазіргі заманда мектеп жасына дейінгі балалардың тіл үйренуге қызығушылығын арттырып, тіл мәдениетін жетілдіріп, сөз үйрете отырып, сөздік қорларын байыту мақсаты алға қойылған. Қазақ тілін, мемлекеттік тіл ретінде оқытудың басты мақсаты коммуникативтік, тілдік, мәдени танымдық біліктілігі дамыған дара тұлға даярлауға мүмкіндік туғызу.

Тіл үйрету деп, балалардың сөздік қорын байытуға, олардың мағыналарын түсініп, сол сөздерді қолдана білуге, өз ойларын, пікірлерін екінші біреуге жеке сөйлемдермен логикалық, композициялық тұтастығын сақтай отырып, жүйелі түрде әңгімелеу арқылы ауызша дұрыс білдіруге, яғни «нәрсенің жай күйін, түсін, түрін, ісін сөзбен келістіріп айтып беруге» үйрету жұмыстарын жасаймыз.

Мен өз іс тәжірибемде балаларға қазақша сөйлей білуге мынандай талаптар қоямын:

1. Әр сөзді тұрақты түрде есінде қалдыру.
2. Сөз балаларға таныс заттарға байланысты болуы керек.
3. Әрбір сөз үнемі пайдаланылып, қайталанып отыруы керек.
4. Ауызекі сөйлеудің қарапайым түрлерін меңгерту.
5. Қазақ тілінің төл дыбыстарын дұрыс айтуға дағдыландыру арқылы таза сөйлеуге үйрету.

Өрине, бұл талаптарды орындау үшін, әр сабақ қызықты құрылып, сабақтың әр кезеңі әдістемелік талапқа сай жүргізілуі тиіс. Сондықтан балалардың сөздік қорын молайту жөнінде оларды дұрыс сөйлеуге үйрету жолында мынадай тәсілдер қолдануға болады:

1. Ауызша әдіс. Әңгімелесу, салыстыру, сұрақ жауап, қайталау.
2. Көрнекілік әдіс. Тақырыптық суреттер, мазмұнды суреттер, үлестірмелі карточкалар.
3. Практикалық әдіс. Ойын.

Мектеп жасына дейінгі балалардың жан жақты дамуы үшін ойынның рөлі ерекше. Ойын жалпы адамзат мәдениетінің бірегей феномені болып табылады. Мәдениет феномені ретінде ойын – оқыту құралы. Ойын – жеке тұлғаны дамытады, тәрбиелейді, демалдырады, көңіл көтереді. Ұлы педагог В.Сухомлинский «ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, қиялсыз толық мәніндегі ақыл ой тәрбиесі болмайды» дейді. Демек балалармен ойынның әр түрін ұйымдастыра отырып бір біріне деген қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық, достық, жолдастық сезімдерді тәрбиелеуге болады. Ойын бала үшін нағыз өмір. Егер тәрбиеші ойынды ақылмен ұйымдастырса ол балаларға ықпал жасауға мүмкіндік алады. Ойын арқылы баланың дене құрылысы жетіліп, өзі жпсаған қимылына сенімі артады. Бала бойында тапқырлық, шыдамдылық, белсенділік сынды қасиеттер қалыптасады. Сонымен қатар ойын мектепке дейінгі баланың негізгі іс әрекеті. Өйткені, ойын үстінде баланың бойынан бір затқа бейімділігін, мүмкіндігін қызығушылығын байқауға болады.

Тәрбиеленушілерім орыс тілді балалар болғандықтан, сабақтарда сөйлеу, сөз үйретуде орыс тілінен аударылып түсіндіреміз. Балаларға күнделікті тіл үйреткен кезде сөзді орысша түсіндіру, сол зат қазақша қалай айтылатынын тыңдату, сөйлету, қайталату арқылы жүзеге асады. Әр сабақта тақырыпқа байланысты балалардан жеке заттардың атын қазақша дұрыс айтуға үйретіп, қазақ тілінің төл дыбыстарының (ә, і, ң, ғ, ү, ұ, қ, ө, һ) айтылуына төселдіру қажет. Қазақ тілін үйретудің тиімді жолдарын атап айтатын болсам, ең бастысы тақырыпқа байланысты бала тілін дамытып білімін тиянақтау үшін, ойын жаттығуларын, сөздік ойынын, дидактикалық ойындарды ұйымдастыру қажет. Балалардың тілін дамытуда әртүрлі ойын түрлерін қолданамын.

Ойын түрлері:

1. Дидактикалық ойындар
2. Сөздік ойындар
3. Сюжетті рөлдік ойындар
4. Қимыл қозғалыс ойындары
5. Ұлттық мәтіндегі ойындар

Дидактикалық ойындарда баланың ой өрісі дамып, ойлау қабілеті артады. Мысалы: «**Айтқанымды орында**» ойыны арқылы отыр – сядь, тұр – встань, тоқта – стой, жүгір – беги сөздерін үйретуге болады. Балалар сөзді естіп, мағынасын түсініп, қимылмен көрсетеді. Ересектер және мектеп алды даярлық тобында өткізілетін ойындар:

1. «**Қуыршақты киіндіру**» ойынын ойнатып, балаларды сұрақ жауап әдісімен киімдерді сипаттауға, түр түсін екі тілде айтуға үйретемін. Мысалы: одень кукле шубу – қуыршаққа тон кигіз; одень красное платье – қызыл көйлекті кигіз.

2. «**Телефон**» ойынын ойната отырып, диалог арқылы бір бірімен сөйлесуге үйренеді. Мысалы: здравствуй – сәлеметсіз бе, позови Вову – Вованы шақыршы.

3. «**Берекелі дастархан**» ойыны баланың ұлттық тағамдар жайындағы білімдерін толықтырып, сөздік қорын байыту, есте сақтау қабілеттерін арттырады. Бұл ойын шарты бойынша үлестірмелі суреттерді қолдана отырып ойнатамын. Бала өзіне ұнаған тағам суретін үстел үстінен алып, қазақша атауын айтып дастарханға қояды. Мысалы: молоко – сүт, хлеб – нан, масло – май, кант – сахар, шұжық – колбаса.

Сөздік ойыны «**Ұйқасын тап**». Тәрбиеші бастапқы сөзді айтады, екінші сөздің бала ұйқасын табады. Мысалы: вода – су, шум –; мальчик – бала, степь –; вопрос – сұрақ, ухо –; черный – кара, город –; тарелка – табақ, урок –; лето – жаз, гусь –

Осы ойындарды жүйелі түрде әр сабақта қолдану қажет. Сол кезде балалар тапқырлыққа, заттың атын, қасиетін, түр түсін танып білуге дағдыланады. Баланың екі тілде сөйлеуге деген қызығушылығы артады.

Қортындылай келе, сөздік ойындарды ойната отырып, жаңа сөздерді бекітемін. Тіл мәдениетін жетілдіремін. Ойын арқылы баланың сабаққа деген қызығушылығын арттырамын және қазақ тілін сапалы үйретіп, тілдік құзіреттілігін дамыту, отан сүйгіштікке тәрбиелеуге үлес қосамын.

Қолданылған әдебиеттер

1. Дошкольное образование и воспитание журналы №5, 2016ж.
2. Дошкольное образование и воспитание журналы №3, 2014ж.
3. Тілашар, Алматы 2008ж.

ТРЁХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НАЧИНАЕТСЯ В ДЕТСКОМ САДУ

Филюк Л. В.

Мини-центр КГУ ОСШ №64, г. Караганда

В своём последнем послании нашему народу «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» Президент Республики Н.А. Назарбаев отметил: «Казахстан – молодое многонациональное, уверенное в своём будущем, динамично развивающееся государство! Мы прошли 25-летний путь становления. В следующие 25 лет нас ожидают ещё более высокие рубежи. Собрав уникальный богатый опыт в создании государства, мы вступили в новый этап. Уверен, какие бы трудности ни встретили нас впереди, мы их преодолеем. Мы превратим Казахстан в ещё более процветающую страну для наших потомков».

По вопросу поэтапного перехода на трёхязычное образование глава нашего государства подчеркнул: «Казахский язык сохранит свою доминирующую позицию. Большое внимание будет уделяться его дальнейшему развитию. Вместе с тем сегодня английский язык является

языком новых технологий, новых производств, новой экономики. В настоящее время 90% информации создаётся в мире на английском языке. Каждые два года её объём увеличивается в 2 раза. Без овладения английским языком Казахстан не достигнет общенационального прогресса. Начиная с 2019 года обучение по некоторым предметам в 10-11-х классах будет проходить на английском языке.

Решение таких глобальных задач будет под силу нашему государству, если на самом начальном этапе обучение языкам педагоги проявят внимание к детской непосредственности. Если раньше перед дошкольными учреждениями ставилась цель – выработка навыков и умений детей для обучения в школе. Теперь же дошкольник это не просто обучающийся ребёнок, а это **личность**, которая должна обладать 5-ью компетенциями: социальной, коммуникативной, творческой, познавательной. При этом заботиться о своём здоровье и реализующей желание учиться всю жизнь. Если приобщать ребёнка к языку в раннем детстве, то и с возрастом ему будет гораздо легче освоить этот язык. А ещё изучение иностранных языков – это такой же прекрасный способ развития мозга, как и другие способы. Сейчас предлагается очень много методик по изучению английского языка и уроки английского языка вводят практически в программу каждого детского сада и каждого развивающего центра. Кроме этого, и родители, владеющие каким – либо иностранным языком, хотят приобщить к нему своего ребёнка.

Как же выбрать лучший способ при овладении вторым, третьим языком? Дошкольные психологи и педагоги-воспитатели хорошо знают особенности своих подопечных. Поэтому они никогда ни одно занятие не превратят в урок, так как это противоречит психологии детей младшего возраста. Ведь ведущий вид деятельности в дошкольном возрасте – игра. Для малышей главное движение. Опираясь на эту особенность, мы в своей работе стараемся использовать игры, которые сопровождаются каким-либо движением. Дети с удовольствием играют в такие игры и слова запоминаются как бы сами собой, без особого напряжения.

Например, игра с пением «Руку ты должен мне протянуть» музыка и текст М. Еремеевой

Руку ты должен мне протянуть (2)

Правую руку, левую руку

И улыбнуться не забудь.

Қолыңды маған соза қойшы, (2)

Оң қолыңды, сол қолыңды

Жымиып кәне қарашы.

You must give me your hand (2)

Right hand, left hand

And give me, please, your smile.

Или другая эстонская игра-танец «Приседай» сл. Ю.Энтина, обработка А. Роомере

1.Поплясать становись

И дружку поклонись.

Билеуге тұрайық

Иіліп алайық.

Let's go to dance

And bow to friend.

2.Будем все приседать,

Дружно сесть, дружно встать.

Бәріміз отырайық

Отырып, тұрайық.

We all together sit down,

Together sit down

Together stand up.

У дошкольников наглядно- образное мышление. Поэтому организованная учебная деятельность должна иметь опору – предметные сюжеты, картинки, игрушки. Например:

Заяц белый
Ақ қоян
White Rabbit

Медведь большой
Үлкен аю
Big Bearsly

Лиса хитрая
Қу түлкі
Fox evil

Волк злой
Ашушан қасқыр
Wolf angry

Кукла стоит
Қуыршақ тұр
The doll stand

Мяч лежит
Доп жатыр
Ball lay

Машина едет
Машина жүреді
Car go

Робот идёт
Робот жүреді
Robot go

Жизнь диктует свои условия, и стоять на одном месте, интересуясь исключительно традиционными методиками, было бы по меньшей мере странно. В настоящее время от человека на пороге его выхода в самостоятельную жизнь требуется готовность участвовать в любой социально – необходимой деятельности, требуется гибкость мышления и способность по необходимости перестраиваться.

Учёные, которые настаивают на раннем развитии ребёнка считают, что детей нужно развивать как можно раньше. Как в отечественной, так и в зарубежной психологии есть данные о том, что ребёнок овладевает иностранным языком легче, чем взрослый. Физиологи считают, что существуют «биологические часы» мозга, так же как существуют во времени этапы развития желез внутренней секреции ребёнка. Малыш до 9-ти лет это специалист в овладении речью. После девяти лет механизмы мозга, связанные с речью становятся менее гибкими и не могут так легко приспосабливаться к новым условиям. После 10- летнего возраста мозгу приходится преодолевать множество препятствий. Мозг ребёнка имеет специализированную способность к иностранному языку, но она уменьшается с возрастом. Американский врач Глен Доман, который в настоящее время возглавляет институт достижения человеческого потенциала в Филадельфии в своей книге «Гармоничное развитие ребёнка» пишет: «Если ребёнок рождается в семье, где говорят на двух языках, то он и будет говорить на двух. Если в семье в ходу три языка – он заговорит на трёх, четыре – на четырёх. И так далее – предела совершенству здесь нет. И это самое большое лингвистическое чудо, которое я знаю» По мнению Г.Домана начинать обучать ребёнка иностранному языку нужно буквально с нескольких месяцев. Суть в том, что самым продуктивным периодом для обучения является период, когда растёт мозг, и возможности для обучения в этот период поистине уникальны.

Благоприятное влияние изучения второго и третьего языков на развитие родной речи доказали Л.С. Выготский и Л.В. Щерба. Многолетнее экспериментальное обучение иностранному языку подтвердило благотворное влияние на детей, на их общее психическое развитие: память, внимание, воображение, мышление, а также на выработку у детей способов адекватного поведения в различных жизненных ситуациях, на лучшее владение родным языком, на речевое развитие детей в целом. При большем произношении слов на разных языках развивается артикуляционный аппарат. В итоге через несколько месяцев занятий ребёнок чище говорит на родном языке, также лучше, чем в начале говорит на английском. Некоторые взрослые ошибочно считают, что если с ребёнком не говорить постоянно на каком-либо языке, то он навряд ли усвоит его. Но это не так. Если с ребёнком играть в слова, читать ему сказки или рассказы, давать слушать песенки и вместе с ним петь и показывать движения, то можно добиться значительных результатов. Погружение в язык произойдёт само собой.

В садике, как и дома можно практиковать дни языков. Например, в понедельник говорим как можно больше на казахском языке: взрослые объясняются между собой и к детям обращаются тоже на казахском языке. Начинается с приветствия: Сәлеметсіздер ме балалар, а дальше в соответствии с режимными моментами: жаттығу жасаймыз, қол жуамыз, ас дәмді болсын, рахмет, сау болыңыз.

Соответственно во вторник говорим на английском Hello, let's do exercises, we wash our hands, pleasant eat, Thank you, good bye.

В среду в садике на первом месте – русский язык, а затем опять повторяются казахский и английский языки. Таким образом взрослые постепенно «погружают» детей в языковую среду. Также к этой работе можно привлечь родителей. Ведь многие из них изучали в школе эти языки, для многих в нашей стране казахский язык является родным.

Таким образом, педагоги дошкольных учреждений в настоящее время должны стремиться к тому, чтобы их подопечные как можно раньше начали овладевать казахским (русским) и английским языками. Ведь овладение другим языком поднимает и родную речь ребёнка на высшую ступень в смысле осознания языковых форм, обобщения языковых явлений, более сознательного и более произвольного пользования словом как орудием мысли и выражением понятия. Усвоение иностранного языка освобождает речевую мысль ребёнка из плена конкретных языковых форм и явлений.

Литература

- Н. А. Назарбаев Послание народу Казахстана «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность»
Л.С.Выготский «Мышление и речь»
Г. Доман «Гармоничное развитие ребёнка»
В. Пенфильд, Л. Робертс «Речь и мозговые механизмы»

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Галунова А.В.

КГУ Карагандинский агротехнический колледж

Президент Казахстана Н.А.Назарбаев в своем Послании «Стратегия Казахстана - 2050», называет Казахстан состоявшимся сильным и успешным государством. [1]

«Образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан -2050». Общей целью образовательных реформ в Казахстане является адаптация системы образования к новой социально-экономической среде. В современном мире,

полиязычном и мультикультурном, как никогда актуальна проблема сопряженности языков, поиск эффективных и жизнеспособных программ в области языков по консолидации обществ. [2]

В связи с этим значимость и актуальность полиязычного образования, являющегося результатом внедрения идеи Президента о триединстве языков, не вызывают сомнения.

Именно полиязычие способно предоставить студенту благоприятную среду, обеспечивающую гармоничное сочетание развития гуманистических общечеловеческих качеств личности с возможностью полной реализации его национально-культурных, этнических потребностей.

Несомненно, основой формирования поликультурной личности является полиязычие. Полиязычие рассматривается как действенный инструмент подготовки молодого поколения в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира. В этой связи понимание роли языков в современном мире ставит перед нами вопрос обучения языкам и повышение уровня языковой подготовки. Система принципов обучения в системе полиязычия: казахский язык – русский язык – английский язык.

Язык - это ключевое явление культуры, один из механизмов национального единения, инструмент формирования нации как социальной структуры и сохранения языкового многообразия в Казахстане. В современных условиях реализации Государственной программы полиязычия в системе образования РК может способствовать использование английского и казахского языков и при обучении спецдисциплинам в колледже на отдельных структурных элементах урока

Главной целью применения элементов полиязычия на уроках спецдисциплин (да и вообще в целом) является - развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Современное профессиональное образование с переходом на новую модель образования нуждается в новом типе преподавателя - творчески думающем, обладающем современными методами и технологиями образования, приемами психолого - педагогической технологии, способами самостоятельного конструирования педагогического процесса в условиях конкретной практической деятельности, умеющим прогнозировать результат педагогической деятельности. Проблема становления и развития профессионализма является общественно - государственной проблемой, решению которой отводится приоритетное направление.

Перед преподавателями спецдисциплин, стоит задача сделать свои предметы интересными для всех, привить интерес к знаниям, помочь студентам раскрыть свои возможности, активизировать их познавательную деятельность. Ведь именно на уроках спецдисциплин реализуется основное направление процесса воспитания в колледже: формирование казахстанского патриотизма, гражданственности, толерантности, духовно - нравственной, социально - активной личности

В настоящее время колледжи, не обеспечены преподавателями-предметниками, владеющими тремя языками. Однако, преподаватели, получая высшее педагогическое образование, в большей или в меньшей степени владеют этими языками. Что касается студентов, то в СОШ реализуется Государственная программа по раннему изучению английского языка, с начальной школы [3,4]. Казахский язык так же изучается на протяжении всего периода обучения в школе. Поэтому учащиеся СОШ придя к нам, уже владеют основами казахского и английского языков, имеют некоторый словарный запас и, конечно, могут пользоваться словарем.

Что же может сделать преподаватель спецдисциплин для развития полиязычия? Не так мало, как может показаться на первый взгляд. Приведу примеры из собственного опыта работы. На уроках спецдисциплин включаю элементы (термины) кулинарии на английском и

казахском языках. На начальном этапе предлагаю задания несложного, тренировочного по сути характера, как качественные, так и количественные, которые отражают специфику специальности и приспособлены к особенностям студентов.

Во-первых, это составление тематического словаря кулинарных терминов на трех языках с использованием интернет-переводчиков. Таким образом студенты не только развивают навыки работы с ПК, но и учатся ориентироваться в пространстве Internet. Например, при изучении темы «Основное и вспомогательное сырьё» студенты составляют такой словарь.

Flour- ұн- мука

Honey -бал- мед

Eggs- жұмыртқа -яйца

Meat – Ет-мясо

Sugar –қант- сахар

Bread –Нан-хлеб

Sausage –Шұжық- колбаса

Далее студентам предлагаю составить классификацию по видам теста из различных терминов например:

Продукты для приготовления
заварного теста
масло

Ашытқан қаттама қамыр
жұмыртқа

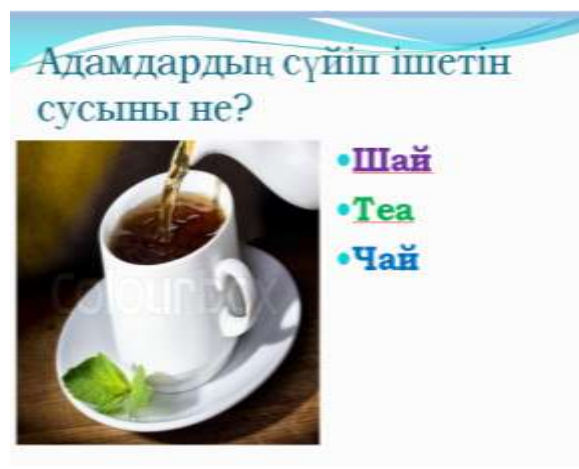
Products for preparing shortcake
dough
sugar

В целях активизации познавательного интереса и реализации межпредметной связи специальных дисциплин и гуманитарных рекомендую студентам подобрать аналогичные русским пословицы и поговорки о продуктах питания на казахском и английском языках (в качестве домашнего задания). Это позволяет расширить кругозор будущих специалистов.

- Хлеб-всему голова
- Щи да каша пища наша
- Нет плохих продуктов-есть плохие повара
- Дело не в рождении, а в питании
- Есть надо чтобы жить, а не жить чтобы есть
- Когда я ем я глух и нем

Также студентам предлагаю разработать меню, условия которого записаны на казахском, русском, английском языках.

1. Таңғы асо, түстік, кешкі асқа ас мәзірін әзірму
2. Использовать продукты с учётом детского питания
3. Make menu in the "Birthday" style

После изучения разделов предлагаю студентам подготовить презентацию с использованием 3-х языков, что позволяет в наглядной форме обобщить и систематизировать полученные знания.

Подготовка к таким урокам требует от преподавателя всесторонней предметной (по специализациям и по языкам) и методической работы, большой затраты времени. Но полиязычие на уроках специализаций, несомненно, будет способствовать повышению мотивации к изучению предмета. Программа полиязычного обучения предусматривает создание новой модели образования. Знание казахского, английского и русского языков, делает молодежь более конкурентоспособной, а страна приобретает необходимый интеллектуальный потенциал.

Использование преподавателями инновационных методов, методов формирования интереса к обучению (познавательные игры, учебные дискуссии, создание проблемных ситуаций и др.), методов формирования долга и ответственности в обучении (поощрение, одобрение, порицание и др.); внедрение в образовательный процесс преподавателями и студентами новых технологий (презентаций учебного материала, электронных пособий, аудио- и видеоматериалов и пр.), активизируют процесс языкового обучения и способствуют эффективности усвоения казахского, русского и иностранных языков.

В заключение хотелось бы отметить, что для формирования конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной позитивной личности, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо поликультурное и полиязычное образование.

Библиографический список

1. Послание Президента Республики Казахстан-Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050».
2. «Государственная программа развития образования РК на 2011-2020»
3. Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 04.03.2004г. № 174 по внедрению эксперимента «Использовании английского языка со 2-го класса общеобразовательной школы»
4. Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 02.07.2011 г № 281 «О продолжении эксперимента по раннему изучению английского языка в общеобразовательных школах».
5. Проректор по академическим вопросам - директор КАУ Сарымсакова А.С. Газета «Мегаполис» Полиязычие в школах РК «С чего начать» 01.10.2012г.
6. Жетписбаева Б. А. Полиязычное образование: теория и методология. Алматы: Білім, 2011г.
7. Концепция развития системы образования РК до 2015 года.

КӨПТІЛДІЛІК – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Сулейменова Н.Б., Насыпханқызы А.А.

Қарағанды қаласы, №134 “Тауһар” балабақшасы

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев көптілді білімді дамытуға жіті назар аударып «...еліміздің маңызды құндылықтарының бірі және басты артықшылығы – көпұлттылық пен

көптілділік» деп атап көрсеткені белгілі. Президент жүктеген тапсырмаларға сәйкес, Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы мен «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасында, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында, 2020 жылға қарай «... барша қазақстандықтар қазақ тілін, орыс тілін 95% және 25% – ағылшын тілін меңгеруі тиіс» делінген.

Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті жастардың қалыптасуына септігін тигізетін тұжырымдамалық тұрғыдан жаңа үлгісін құруды көздейді. Осы орайда үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) бірдей оқытуды білдіретін көптілді оқыту бағдарламасының бірегейлігін атап өту керек.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезеңмен іске асыруды қолға алуды ұсынды. «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» атап көрсетілді.

Көпұлтты Қазақстан жағдайында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы қоғамдық өзара келісімді нығайтатын маңызды фактор болып табылады. Тілдердің үштұғырлығы идеясы Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін құруға және дамытуға бағытталған ұлттық идеологияның бөлігі болып табылады.

Кез-келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторлары өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады.

Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты «Қатынас» білім беру саласында мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің алдына қойылған міндет - тілдің негізгі құндылықтарын меңгерген, ана тілінде және өзге тілде әлеуметтік-мәдени қарым-қатынасқа дайын, сөздік және сөздік емес құралдардың көмегімен қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауға қабілетті көпмәдениетті жеке тұлғаны тәрбиелеу.

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті - Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдерге қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Балабақшамызда ағылшын тілі мектепке дейінгі ересек топтарда және ортаңғы топтарда жүргізіледі. Балалар осы тіл үйрену оқу іс-әрекеттеріне қызығушылықпен қатысады.

Ағылшын тіліне үйретудің негізгі мақсаттары:

- Балалардың оқып жатқан шет тілінің, елінің мәдениет әлеміне енгізу, оны туған мәдениетімен байланыстырып салыстыру;
- Шет тіліне деген қызығушылық, ол тілде сөйлеуге ынтатану;
- Ойлауды, зейінді, қабылдауды, ойды, сезімді, бейнелеуді жәнетанымдық, тілдік қабілеттіліктерді дамыту.

Ағылшын тіліне үйретудің практикалық міндеттеріне, қатынас құралдары жатады (сөйлеу, лексика, грамматика), және бірнеше тілдік іс-әрекет (аудиотыңдау және қайталау, монологтік және диалог түріндегі сөйлеу).

Ағылшын тілінде сөйлеудің мотивациясын тудыру үшін, жақсы сезімдерді және осы тілде сөйлеуге ынта тудыратын барлық факторлар қолданылады:

- Ашық түстегі заттық және бейнелік көрнекілік;
- Ойындық жағдайлар; Жаңашылдықтар;
- Әр түрдегі марапаттау элементтері; Танымдық қызығушылық; Музыкалық және ритмикалық қимыл –қозғалыстар;
- Жасыру, шешу, іздеу және табу элементтері.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде жұмыстың барлық қалыптары қолданылады. Шет тіліне үйретуде ең басты тәсіл ойын болып табылады.

Балабақшаның барлық мерекелерінде балалар өз алған білімдерін көрсетіп отырады, өлең, тақпақ қана айтып қоймай, ағылшын тілінде ертегілерден үзінді көрсетіп, бір-бірімен диалог жүргізеді.

Біз - балабақша ұжымы ынтымақтастық балабақшасын құруды жөн көрдік. Өйткені, балабақшамыздың ерекшелігі: өз ұлтымыздың балаларымен қатар, өзге ұлт өкілдерінің балаларына да есік ашып, мемлекеттік тілдегі оқу-тәрбиеге ынталандырудамыз.

Мемлекеттік мәртебе алған ана тіліміздің абыройын асқақтату, біздің балабақша есігін ашқан әрбір өзге ұлт баласына тіл үйретіп қана қоймай, қазақтың ұлттық құндылықтарымен қатар, барлық ұлттың салт-дәстүрлерін таныту, әр баланы отансүйгіш, елжанды жеке тұлға етіп қалыптастыру – ынтымақтастық балабақшасының басты мақсаты.

Негізгі ұстанымымыз: Қазақстан кеңістігіндегі үштілділік бұл өтпелі кезеңнің талабы болып отыр. Егер осы үштілділік тиімді жұмыс істесін, үштілділік біздің мемлекетіміздің болашағына жұмыс істесін десек, онда үштілділікте басымдылық мемлекеттік тілге берілуі керек. Қалған екі тіл сол мемлекеттік тілмен таласпай, керісінше, сол мемлекеттік тілдің әрі қарай дамуына қызмет етуде құрал ретінде пайдаланылу керек.

Пайдаланған -әдебиеттер

- 1.Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
- 2.«Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасы.
- 3.Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАСШИРЕНИЮ ЯЗЫКОВОЙ СРЕДЫ ПРИ ОБУЧЕНИИ ДОШКОЛЬНИКОВ

Асмакович Е.П.

КГКП детский сад «Алпамыс» г. Караганда

В условиях новой языковой ситуации в республике формирование человека происходит под влиянием национальных культур, традиций, систем этических норм речевого и неречевого поведения. Обучение детей казахскому языку, русскому языку и английскому языку в детском саду – одна из самых сложных методических задач. Чем младше ребенок, тем больше у него шансов овладеть иностранными языками в максимально возможном объеме и с естественным произношением.

Вопросы, связанные с обучением иностранному языку детей дошкольного возраста, являются достаточно спорным. С одной стороны – ранее детство рассматривается специалистами как наиболее благоприятный период для овладения вторым и третьим языком. С другой стороны - у детей дошкольного возраста возникают определенные трудности усвоения языков, поскольку является недостаточно мотивированным видом деятельности. В дошкольном возрасте еще отсутствуют действенные мотивы овладения языками. Кроме того,

для русскоязычных детей, а для некоторых детей и из казахских семей – казахский язык является по сути иностранным языком, а английский язык и подавно.

Здесь на помощь может прийти правильно организованная языковая среда. Естественная языковая среда достаточно стимулирует процессы овладения родным и иностранным языком.

Цели, которые ставятся перед ребенком, являются для него абстрактными, поэтому процесс обучения должен строиться с целью удовлетворения познавательных, игровых, личностных потребностей ребенка. У детей дошкольного возраста могут возникать психологические барьеры в связи с непривычными звуками казахской и английской речи, незнакомыми и странными для детей словами, и фразами, возникающими ассоциациями с родной речью.

Добиться успеха в обучении детей позволяет, с одной стороны, использование личностно-ориентированного подхода к ребенку, предполагающего проведение индивидуальной работы, применение системы поощрений, привлечение детей к успехам в их деятельности; с другой стороны, создать среду общения на казахском и английском языке.

Дети дошкольного возраста, изучающие казахский язык и английский язык, как иностранный, осваивают его в условиях искусственно созданной языковой среды. Это означает, что они имеют возможность слышать и использовать казахский язык и английский язык только на занятиях, в общении с воспитателями с другими детьми. Поэтому атмосфера на занятиях должна поощрять использование языков и по возможности приближаться к естественной языковой среде. Таким образом, педагоги и окружающие малыша взрослые, пользуясь казахским и английским языком как средством общения, должны создавать специальное языковое пространство.

Исходя из целей обучения детей языкам, необходимо учитывать, что языковая среда должна иметь, прежде всего, развивающий характер, т.е. нужно создавать развивающую языковую среду. Все методические приемы, средства обучения, наглядный и раздаточный материал, используемые пособия и оборудование должны создавать и поддерживать развивающий и обучающий характер языковой среды.

Языковая развивающая среда включает в себя как языковую среду, так и предметную. Предметная среда привлекает ребенка, вызывает его интерес к языку. Роль предметной среды в ДООУ очень велика, т.к. ребенок находится с ней в постоянном контакте. Ребенок знает, что он может подойти, посмотреть, взять в руки то, что ему нужно, вызывает его интерес. В связи с этим стимулируется реальное общение в рамках предметной среды. Такое общение становится значимым как для детей, так и для педагога. Эта среда носит интерактивный характер.

Следует подчеркнуть, что научиться говорить на казахском и английском языке означает не только выучить слова и фразы, но и воспитывать в себе толерантное отношение к культуре казахского народа, а также к культуре народов, говорящих на английском языке. Это значит, что необходимо создавать культурную языковую среду, которая будет способствовать приобщению детей к казахской и к мировой культуре. С этой целью проводятся праздники и развлечения, готовятся инсценировки сказок на казахском и английском языке, организовываются просмотры видеофильмов и учебных мультфильмов. Отсюда следует, что важная задача обучения дошкольников языкам – это создание адекватной языковой среды, которая является культурной, развивающей и интерактивной.

Однако необходимо указать, что постоянный контакт с «живым» языком и его носителями – не гарантирует приобретение знаний коммуникативных навыков. Положительный результат даст только системный подход в изучении языков с использованием непосредственной образовательной деятельности. И здесь роль воспитателя по обучению детей языкам выступает в качестве основного средства создания языковой среды. Она является образцом для подражания и моделью речевого поведения детей. Для того чтобы повышать обучающее воздействие речи, нужно соблюдать некоторые условия:

- доступность речи

- избегание сложных предложений
- использование повторов, перефразирование речи
- использование наглядных пособий;
- описание ситуации;
- разъяснение на иностранном языке;
- применение языка жестов.

Для того чтобы язык стал средством общения, воспитатель стремится создать языковую среду, в которой соблюдается принцип «один человек – три языка». На занятиях соблюдение этого принципа выражается в том, что дети пользуются казахским- русским-английским языком при общении с героями или персонажами, разговаривающими на трех языках; при разучивании народных игр. Ребенок вынужден использовать не только казахский язык, но другой язык т.к. его просто не поймут. Таким образом, при реализации принципа «один человек – три языка» в условиях искусственно созданной языковой среды осуществляется осознанное, вынужденное и постоянное использование языков при общении с игрушкой, персонажем литературного произведения.

В настоящий момент созданы большие возможности для расширения языковой среды при обучении языкам. В настоящее время есть обучающие сборники мультфильмов на казахском, русском и английском языках, аудио- и видеоматериалов на трех языках.

В нашем детском саду создан специализированный кабинет для занятия казахским и английским языком, где есть интерактивная для просмотра видеоматериалов. В кабинете находятся настольные игры, лото, домино, тематические таблицы, алгоритмы, игрушки, игрушки-герои фольклорных и литературных произведений, фотографии, видовые открытки с изображением главных достопримечательностями Астаны, Алматы, Караганды и других городов. Национальный состав воспитанников детского сада характеризуется наличием казахскоязычных детей. Ситуация осложняется тем, что казахскоязычные детей, не все могут гордиться тем, что они или точнее их семьи, являются носителями казахского языка, потому что не все семьи разговаривают дома на казахском языке. Все это значительно осложняет ситуацию при обучении казахскому языку и требует от педагогов дополнительных усилий, поиска инновационных форм работы.

Так, в целях создания и расширения языковой развивающей среды деятельность воспитателя должна быть направлена, в первую, на преемственность в работе с преподавателем по обучению казахскому языку и английскому языку. Этой работе в детском саду уделяется довольно серьезное внимание, используются различные формы работы. Прежде всего, в рамках тематического планирования и проектного алгоритма деятельности воспитатель всегда находится в курсе деятельности преподавателя по обучению казахского и английского языка, поскольку при составлении плана взаимодействуют все специалисты детского сада. В связи с этим воспитатели, продолжая работу специалиста, ведут специальные тетради, в которых помещен словарь казахских и английских слов, изучаемых в настоящий момент детьми на занятиях, в которую преподаватели по обучению казахскому и английскому языкам заносят различные рекомендации и практические советы, помогающие воспитателям продолжить и углубить его работу в различные режимные моменты.

Другой формой работы являются методические часы, педагогические минутки, семинары-практикумы, тренинги и просмотры презентаций, которые систематически организуются специалистом с воспитателями. В результате педагоги вырабатывают единую политику действий при обучении детей языкам.

Воспитатели при обучении детей разговорной речи стараются довести до сознания ребенка, что научиться говорить на языках разных народов – это не только выучить слова и выражения, но и научиться жить в другом культурном пространстве. Изучение казахского и английского языка – это и знакомство с культурой, с праздниками и обычаями народа, сказками, детскими играми и фольклором. Для этого в каждой группе созданы национальные уголки, с куклами в национальных костюмах, утварью, дидактическими играми. Дети, в

процессе игры, с большим удовольствием могут почувствовать все тонкости национальной культуры.

В работе по воспитанию у детей дошкольного возраста любви и уважения к национальным традициям казахского народа используется казахский фольклор и детская национальная литература. Дошкольники младшего и среднего возраста хорошо воспринимают потешки, песенки, народные игры с речетативом. Дети любят сказки. Казахские народные сказки раскрывают традиции народа, его устои: глубокую почтительность и отзывчивость, сострадание к ближнему. Знакомим детей с бытовыми сказками и сказками о животных: «Алдар-косе и бай», «Аксақ-құлан», «Мақтақыз бен мысық», «Ақымық қасқыр» и т.д.; с замечательными сказками основоположника казахской детской литературы Ы.Алтынсарина «Паук, муравей и ласточка», «Клочок ваты», «Аурудан аяған күштірек». Мораль этих народных произведений – торжество находчивости, смелости, отваги – доступна пониманию детей.

Художественная литература дает богатый материал для нравственного воспитания, заставляет ярче и глубже переживать нравственные поступки, чувства героев. В процессе обучения дети учат и рассказывают стихотворения казахских поэтов, как Қ. Ыдырысов, М. Әлімбаевтің, Ә. Дүйсенбіевтің. и др. Знакомятся с национальными сказками, рассказами казахских писателей, как О. Турманжанова, М. Алимбаева, К. Баянбаева и др.

С целью приобщения детей к национальной культуре проводятся национальные праздники: «Наурыз», «День города», «День независимости», «День языков», «День дружбы народов Казахстана»

Мир ребенка значительно отличается от мира взрослого: он не хуже и не лучше, а просто – другой. Долгое время ребенок не владеет в достаточной мере способами общения и разрешения проблемных ситуаций, предлагаемых ему взрослым. Он просто к ним не готов. Наиболее полно ребенок свои чувства и переживания чувствует и передает через игру. Игра – естественная форма детского существования. И самый прямой путь к достижению взаимопонимания с ребенком лежит через игровое действие. Например, большое и разностороннее влияние театрализованных игр на личность ребенка, на его развитие речи позволяет использовать их как сильное, но ненавязчивое педагогическое средство в изучении языка, ведь малыш во время игры чувствует себя раскованно, свободно, даже не замечая, что занят очень важным делом. Участвуя в театрализованных играх, дети знакомятся с окружающим миром через образы, краски, звуки. Педагогу следует помнить, что поддержать интерес к игре можно лишь при сохранении положительно окрашенного эмоционального фона на занятии. Для этого дети на занятиях должны чувствовать себя комфортно: не утомляться; быть раскрепощенным; сохранять заинтересованность.

На самом первом этапе работы можно включать игровые упражнения, направленные на выработку мимики, жестов и пантомимики, что является своеобразным прологом к будущим театрализованным играм, заодно знакомить детей с новыми словами.

Игровые упражнения на развитие мимики:

«Маленький» («Кішкентай») – дети улыбаются, делают жест большим и указательным пальцем.

«Большой» («Үлкен») – приподнимают брови, широко открывают глаза, руки разводят в стороны.

«Вкусный» («Дәмді») – улыбаются, головой наклоны в сторону.

«Кислый» («Қышқыл») – дети морщатся, машут рукой.

«Плохо» («Жаман») – дети сдвигают брови.

«Бойтся» («Қоркады») – приподнимают брови, широко открывают глаза, приоткрывают рот, поднимают плечи.

«Хитрый» («Айлакер») – моргают то левым, то правым глазом. и тд.

Игра является эффективной и доступной формой деятельности при обучении детей казахской и английской устной речи. Дети даже не задумываются, что они учатся, сами того не замечая, намного лучше усваивают слова, фразы, предложения и на этой основе у них

отрабатывается правильное произношение. Так, дети играют в разные национальные подвижные, хороводные игры, сопровождающиеся текстом на разных языках.

В старшей и подготовительной группе расширяются и углубляются знания по темам. У детей формируются умения:

- различать речь на трех языках;
- понимать речь на трех языках в пределах изученных тем;
- задавать вопросы;
- выражать просьбу, желание, потребности, необходимость чего-либо;
- пересказывать небольшие по объему тексты ;
- составлять рассказ по картинке и наблюдениям;
- рассказывать стихотворение, считалки, петь песенки, сказки.

Кроме того особое внимание уделяется таким направлениям работы, как:

- воспитание у детей любви к родному краю, к ее природе и бережное отношение к ней;
- побуждение интереса к историческому прошлому родного края;
- воспитание патриотических чувств у детей, гордость и уважение к прошлому и настоящему родного края;
- знакомство детей с интересными историческими событиями, трудовой деятельностью, культурой, бытом и праздниками казахского народа;
- знакомство с историческими памятниками и достопримечательностями столицы – г. Астаны и г. Алматы.

В старших группах рассказывается о том, что наша страна многонациональная. Подводим детей к пониманию того, что каждый народ имеет свой фольклор. На занятиях часто используем пословицы и поговорки о труде, о честности, дружбе, доброте. Например, «Дружба и братство – дороже богатства», «Дружба в делах помощница» и т.д. Умело подобранные и примененные в соответствующей обстановке, ситуации – пословицы и поговорки оказывают влияние на воспитание у детей любви и уважения к национальным традициям: формирует у них чувство товарищества, честность, доброту и трудолюбие, а образность и яркость народного языка способствуют развитию речи детей.

История республики, ее государственные символы очень интересны детям. Они узнают о Государственном Флаге, Государственном Гербе и Государственном гимне. Ознакомление с государственными символами родной республики и других государств - это не столько передача знаний, сколько формирование на их основе любви к Родине. На этих занятиях у дошкольника формируются понятия – любовь к Родине, преданность ей, ответственность и гордость за нее, желание трудиться на ее благо, беречь и умножать ее богатства – пробуждается чувство патриотизма. Невозможно воспитать чувство собственного достоинства, уверенность в себе, а, следовательно, полноценную личность без уважения к истории и культуре своей Родины, к его государственной символике.

Хорошие результаты обучения появляются лишь тогда, когда согласуются усилия педагогов и родителей. Важную роль в обучении детей разговорной речи играет семья. От отношения родителей к родному языку и иностранному зависит обучаемость детей.

Все родители знают, что в РК новшество в образовании – это введение третьего языка-английского, родители хотят, чтобы их дети общались с людьми других национальностей как с равными, в нашем детском саду для родителей созданы информационные стенды, проводятся беседы, консультации, круглые столы, индивидуальные консультации . Однако, наиболее эффектными такие формы работы, которые позволяют отходить от слов к практическим действиям. Сегодня уже все родители понимают о важности изучения трех языков. Однако им нужно помочь от простого понимания (что является пассивной позицией) перейти к практической деятельности (активной позиции). Родителей необходимо побуждать окунуться в атмосферу детства, побывать в роли ребенка. Каково это. Учить языки, что при

этом нужно знать самому ребенку, а что им, взрослым, т.е. привлекать к овладению навыками обучения детей трем языкам. Такой подход позволяет не только гармонизировать родительно-детские отношения, но решить проблему по расширению языковой развивающей среды.

Таким образом, описанные методические принципы помогают правильно организовать процесс общения не только на казахском и русском языках, но и создавать адекватную развивающую языковую среду для изучения детьми английского языка, что является не менее важным.

Литература

1. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения М.:Педагогика.- 1986.
2. [Http://sites.google.com/site/klybnayka/konferencii/konferencia-aktualnye/vnedrenie-v-praktiku](http://sites.google.com/site/klybnayka/konferencii/konferencia-aktualnye/vnedrenie-v-praktiku)
3. [Http://colegy.ucoz.ru/pub/45-1-0-269](http://colegy.ucoz.ru/pub/45-1-0-269)
4. Современная дидактика: Теория и практика/ Под ред. И.Я. Лернера, И.К. Журавлева.- 1994.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Богданова О.И.

КГКП детский сад «Алпамыс»

Полиязычие - основа формирования поликультурной личности. В этой связи понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышения уровня языковой подготовки детей. Для современного казахстанца владение тремя языками - это обязательное условие собственного благополучия. Наше подрастающее поколение должно уверенно общаться с мировым сообществом, быть на высоком уровне в своей деятельности на любом поприще. Сегодня в современном мире происходит переход от национальной культуры к глобальной, главным языком которой является английский язык. Поэтому возникла необходимость заложить основы полиязычного общения с дошкольного возраста, именно в этом возрасте сильно проявляется познавательная активность, развивается мотивация, а в дальнейшем необходимость, потребность пользоваться им как средством общения. Президент страны поставил высокую планку перед отечественным образованием. Нурсултан Назарбаев поручил правительству внедрять трехязычие на дошкольном уровне " на уровне дошкольного образования обеспечить повсеместное внедрение трехязычия. Так мы можем построить логическую систему овладения языками. Азы будут изучать на уровне детского сада, в школе базовый уровень....." (6).

Этот новый социальный заказ повлиял на пересмотр целей образования в целом на обучение английскому языку в детском саду.

Дошкольный возраст является благоприятным для начала изучения иностранных языков в силу своих психофизических особенностей. Всё, что ребёнок учит в это время, надолго запоминается, прекрасно развивается долговременная и оперативная память. Ребёнок способен запомнить языковой материал целыми блоками, но это происходит только в том случае, когда у него создана соответствующая установка и ему очень важно запомнить тот или иной материал. До последнего момента целью обучения была выработка определённых умений и навыков. Сегодня в современном обществе востребован новый тип личности, обладающий определёнными компетенциями: социальной, толерантной, коммуникативной, информационной. Общение на другом языке должно быть мотивированным и целенаправленным. Нам педагогам необходимо создать у детей положительную психологическую установку на иноязычную речь. Способом создания такой положительной

мотивации является игра. Игры не должны быть эпизодическими и изолированными. Необходима сквозная игровая методика, объединяющая и интегрирующая в себе другие виды деятельности в процессе обучения языку. Игра является и формой организации, и методом проведения занятий, на которых дети накапливают определённый запас английской лексики, заучивают много стихов, песенок, считалок и т. д. Обучение трехязычию и общение на нём начинается с усвоения и запоминания определённого количества слов. Активное овладение языками требует постоянного обогащения словарного запаса, т. к. слово это единица языка представляющая собой строительный элемент для построения предложений. Каждый ребёнок живёт в определённой социально - культурной среде, слыша вокруг себя один или несколько языков. Всё, что выучил ребёнок в период дошкольного детства, он запомнит на всю жизнь, если образование, полученное в дошкольном возрасте, перерастёт закономерно в последующую ступень образования в школе и т. д. Активной социальной средой влияющей на языковое развитие дошкольников является семья, наиболее тесная и ближайшая среда ребёнка. Мир каждой семьи удивителен, его жизнь протекает внутри своей культуры. В результате большинство детей, примерно с четырёх лет начинают осознавать свою национальную принадлежность, ориентируясь на национальность родителей и язык семейного общения. Одним из важнейших факторов совершенствования полиязычия в Республике Казахстан является достаточно высокий уровень образования родителей. Поэтому необходимо знакомить детей всех национальностей с разнообразием жизненного уклада, встречающегося в нашем городе, это способствует воспитанию толерантности, любознательности, а также развитию различных форм сотрудничества. В нашем детском саду в каждой группе созданы национальные уголки под названием "Моя Родина", целью которого является знакомство дошкольников с бытом, традициями, ремёслами народов Казахстана. Традицией нашего детского сада стало оформление творческих работ родителей вместе со своими детьми, которые используются в течении всего учебного года, это оформление приёмных к каждому празднику, фотовыставки на тему: "Мой город", "Осенняя ярмарка", "День Независимости", а также выставки и конкурсы поделок. Всё это способствует сплочению семьи, а также закреплению знаний о родном крае. Так мы связываем жизнь детей и их семьи с общественной жизнью страны. И если мы педагоги дошкольных учреждений приложим усилия к процессу интегрированного сотрудничества, к решению задач по улучшению качества обучения и воспитания подрастающего поколения в духе взаимоуважения, толерантности к этносам, то развитие речевой активности детей в языковом пространстве в Казахстане будет на высоком уровне.

Содержание образования по развитию полиязычности языков в нашем детском саду реализуется в организованной учебной деятельности "Коммуникация" в образовательной области намечена цель: воспитание полиязычной личности дошкольника освоившего базовые ценности родного языка, способного общаться с окружающим миром вербальным и невербальным средствами.

Для расширения активного словарного запаса дошкольников мы проводим режимные моменты с использованием лексических форм на трёх языках. Обучение строится с учётом возрастных особенностей детей дошкольного возраста. Правильно организованное обучение триединству языков в детском саду поможет решить задачи воспитания, и развития детей и подготовит их к жизни в современном полиязычном мире.

Подводя итог, можно констатировать, что развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве возможно, если мы будем:

1. Развивать умение и навыки детей в устной речи (диалогической и монологической).
2. Использовать зрительную, слуховую и моторную наглядность, которая мобилизует разные виды памяти и стимулирует разные анализаторы.
3. Строить обучение на казахском и английском языках, как процесс вхождения в культуру носителей языка, начиная с детского фольклора (песни, стихи, рифмовки, традиции и обычаи).

4. Создавать необходимые условия для усвоения материала, различными методами и приёмами используя современные технологии.

5. Овладеть особенностями произношения специфических звуков казахского и английского языков. (Воспитывать интерес к изучению казахского и английского языков, любовь к Родине, к родным и близким. уважение к старшим.)

Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности.

Литература

1. Гусева Л. П. Играем, учим, мастерим - мы английский знать хотим. Ростов на / Д: Феникс, 2009.

2. Денисова Л.Г. Использование игровых элементов на начальном этапе обучения английскому языку. - 1984г.

3. Замченкова Т.В. английский для дошкольников. - М: ВАКО. 2008.

4. Протасова Е.Ю. , Проскурина З.А. Особенности обучения детей дошкольного возраста в условиях многоязычия. - М: Центр " Школьная книга", 2005.

5. Развитие триединства языков в дошкольных организациях.

Cyberleninka.ru "artikle/n.... yazikov-v.....obrazovaniya.

ҮШ ТІЛДЕ БІЛІМ БЕРУДІ ЕНГІЗУ – БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ

Абишева Қ. Х.

дене шынықтыру жетекшісі

№16 «Алтынай» балабақшасы КМҚК Қарағанды қаласы

Елбасы білім саласының алдына қадау – қадау мәселелер қойып отыр. Мемлекет басшысы үш тұғырлы тіл саясатын ендіруді тапсырма етіп қойды алдымызға. Үш тұғырлы тіл саясатын халық дұрыс түсінуге тиіс деген ойдамыз. Қазақ тілі – ол біздің ана тіліміз. Түп тамырымыз да болашағымыз да осы ана тілімізбен бйланысты. Ал орыс тілін білу – посткеңестік кеңістікте өз дәрежемізді сақтап қалуға, саясатымызды оң бағытта жүргізуге қажет. Ағылшын тілі туралы әңгіме бөлек. Бұл жаһанданған мына заманда әрбір ұлт пен ұлыстың тіл табысуы үшін, қарым – қатынасын нығайту үшін қажет құрал. Оны деңгей дәрежесінде орындау білім саласының қызметкерлеріне артылатын зор жауапкершілік.

Үш тілде оқыту заман талабы. Жас ұрпақтың білі кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бүгінгі күннің ең басты қажеттілік. Сондай – ақ Қазақстан жастарының парасатты әлеуметінің даму факторы. Әлеуметтік фактор қазіргі кезде бірнеше тілді білу қажеттілігін анықтайтын, жан – жақты тұлғаны оқытудың мотивациясы болып табылады. Көптілді білім беруді егізуді ұйымдастыру, әлеуметтік психологиялық, лингвистикалық факторларды есепке алуды қажет етеді Педагогикалық фактор тілді оқытудың жаңа әдіс – тәсілдері, жаңа ОӘК, интерактивті әдістер мен жаңа технологияларды, бақылау әдістерін, педагогтардың шеберлігін қазіргі заманға сай ұйымдастыруды талап етеді.

Тіл, тіл мәдениетін игеру – әр баланың сәби шағынан басталып, әрі қарай біртіндеп жетіліп отыратын үрдіс. Тіл дүниетанудың кілті. Ол мәдениет деп аталатын дүниенің мәңгілік ажырамас бөлшегі, бүкіл қоғамды алға жылжытушы, дүниетанудың негізі, қарым – қатынас құралы. Тіл игеру арқылы бала айналасындағы дүниені таниды, басқалармен қарым – қатынасқа түсе отырып оның танымдық қызметі оянады. Тілді үйреткенде, бала сол тілде еркін сөйлей алса болды дегенді қанағат етпей, тілді баланың бүкіл мүмкіндігін, қабілетін

ашатындай дәрежеде оқыту керек. Қай кезде болмасын, ана тілі мәселесі – сол тілде сөйлейтін, сол тілден сусындаған, ұлттық, тілдік белгісі болып саналатын халықтың мәселесі. Тіл- ұлттың тірегі, жан дүниенді ашып көрсететін мөлдір айна.

Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың ең маңызды бағыттарының бірі. Тіл проблемаларын оңтайлы шешу – ұлтаралық қатынастар үйлесімділігінің, халық бірлігі мен қоғамдық келісімді нығайтудың түп – қазығы болып табылады. Көпұлтты мемлекетте қазақ тілінің мемлекеттік тіл мәртебесіне сай қызмет етуіне қамтамасыз ету бағытында ауқымды шаралар жүзеге асырылуда.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға қазір үш тіл болсын, бес тіл болсын, жақсылап үйретсе, тез меңгеріп кетеді. Балаларды бір тілмен шектеу – дұрыс емес. Сол үшін, үштілдікті кішкентай жасынан бастап жетілдіруіміз керек. Кішкентай балалар қағілез келеді. Балалар тілді табиғи түрде тез меңгереді. Қазіргі балаларға білім алуға барлық жағдай жасалынған. Олар бүгін жақсы оқыса, көптілді меңгерсе, келешекте еліміздің өркениетті дамуына өз үлестерін қосады, дүниежүзін шарлайды. Балаға үш тілді емес, одан да көп тілді үйретуге болады. Әрине, балабақшадан бастап ең алдымен балаға қазақ тілін меңгертуіміз қажет. Болашақта біздің балаларымыз басқа елдің адамдарымен еркін қатынас жасай алуы үшін біз оларға сәби кезінен бастап өз ана тілімен қоса басқа да тілдерді меңгеруге мүмкіндік жасауымыз керек.

Үкімет мемлекеттік тіл – қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту, оны азаматтардың барлығы меңгеруі үшін қажетті материалдық – техникалық жағдайларды тегін жасап отыр. Үш тілдің бірлігі мәдени жобасының басты мақсаты- мемлекеттік қазақ тілінің халықаралық қолданыстағы орыс, ағылшын тілдерімен терезесін теңестіріп, әлемдік деңгейге көтеріп, жаһан тілдерімен тең қолданылатын биікке жеткізу.

Алайда әр елдің өз мемлекеттік тілі болатынын ұмытпағанымыз жөн.

Менің ойымша ағылшын тілін орыс тілі арқылы үйрену мен үйрету дұрыс емес. Оның қазақ тілі негізінде болғаны дұрыс. Ағылшын тілін үйрететін оқулықтар орыс тілінде ғана емес, қазақ тілінде де болуы тиіс. Ағылшын не басқа да шетел тілін оқытқан кезде тілдік ерекшеліктер, мысалы, род – тек категориясы қазақ тілінде қалай деген тұрғыдан түсіндірілуі тиіс. Яғни өзге тілді қазақ тілінің негізінде оқыту қажет. Бұл жерде ағылшын тілі мен қазақ тілін жетік білетін мамандар даярлауды күшейту керек. Қазақ тілін оқытқан кезде, оның қоғамдағы жеке қолданылуын есте ұстаған жөн.

Қазақ тілінің даму мүмкіндігі мол. Бізде туу, табиғи өсім көп. Қазақ тілі соның негізінде күшейе бермек. Қазақ тілінің әлем тілдерімен деңгейлес дамуына тағы қандай жағдайлар жасалған дейтін болсақ, біріншіден, табиғи байлығымыз жеткілікті. Екіншіден географиялық орналасуымыз жақсы. Үшіншіден мемлекетіміз – емін – еркін дамып келе жатқан егемен ел. Әлемнің елу бәсекелес ел қатарына қосылудан үмітті. Біздің табиғатымыздың өзі бәсекеге бейім. Міне, осы тұрғыдан алғанда, үштілділіктің қажеттілігі туындайды. Бәсекеге қабілеттілікке сол орыс, ағылшын тілдерін пайдалана отырып, еркін жетуге болады. Өмірде қанша сала болса, тілдің қолданылу мүмкіндігі де сонша болады. Үштілділік – қоғамды топтастыратын таңғажайып мүмкіндік.

ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасында 2020 жылға қарай мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың вариативтік нысандарын енгізу, балалардың мектепке білім алуға дайындығының жоғары болуына қалыптастыру міндеттері қойылған.

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті – Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың ана тіліне және басқа тілдерге деген қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Тіл – мәдени қазынаның қайнар бұлағы. Тіл өлшеусіз қазына, өрісі кең әлем. Тіл – тәуелсіздік тұғыры. Тіл – татулық тірегі. Тіл – халықтың жаны, ділі, рухы, елдік қасиеті, ұлттық болмысы. Бүгінде тіл мәселесі төңірегінде бір қатар қадау-қадау арнаулы іс тындырылып жатқандығы белгілі. Бірақоған тоқмейілсуіне болмас, әліде тілдің көсегесін көгерту бағытындағы іс-шараларды жандандыра түсу қажет. Атап айтқанда: Тіл- әр ұлттың

жан дүниесі болғандықтан оны ұлтымыздың болашағы балабақшадан бастаған абзал. Ол үшін, балалардың қазақша ойлауын, қазақша сөйлеуін қамтамасыз ететін тілдік орта қалыптастыруымыз керек. Бала тәрбиесіндегі амандар, яғни ол мектеп болсын, балбақша болсын оқу-тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудың сапасын арттыруға және оны өз басынан бастау қажеттілін сезіну, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, дұрыс сөйлеу, тілге құрметпен қарауға баса назар аударуымыз қажет. Ол үшін біріншіден: балалардың сөйлеу тілін дамытуда балабақша қызметкерлерінің міндеттерін нақтылап алу қажеттігі туындайды.

Меңгеруші міндеті:

- Тәрбиелеу мен білім беру бағдарламаларын пайдалануда баланың тілін дамытуға байланысты тәрбиешілердің ынта – ықыласты болуын қадағалау;

- Ата-аналар қауымын ақпараттандырып отыру;

Тіл дамыту және көркем әдебиет сабақтары бойынша ғылыми-әдістемелік ізденістерге жағдай жасау;

- Қалалақ, облыстық, республикалық көлемде іс-тәжірибие жинақтау; (конкурстар, олимпиадалар т.б).

- Ұжымды жұмылдыра іске араластыру, психологиялық жағымды көңіл күй орнату;

Әдіскерлердің міндеті:

- Баланың тілін дамытуға әдістемелік тұрғыдан дайын болу;

- Бағдарламаның «Қатынас» және «Әлеуметтік орта» бөлімдері бойынша жұмыс жүргізудің әдіс тәсілдерімен технологиясын меңгеру;

- Балалармен жұмыс жүргізудің іскерлік дағдыларын жетілдіріп отыру;

- Тіл дамыту жұмыстарын ұйымдастыруда тәрбиешілердің педагогикалық шеберліктерін дамыта отыру;

- Ұйымдастырудың алуан түрлі формаларын тиімді қолдану;

- Озық іс-тәжірибе насихаттау және үнемі білім біліктілігін жетілдіріп отыруға басшылық жасау;

- Балабақшада баланың жеке тұлға ретінде тәрбиелеу мен білім беру моделін жүзеге асыру;

- Осы бағыттағы зерттеу жұмысын жүргізуге бағыт беру, басшылық жасау;

Тәрбиешілердің міндеті:

- Тәрбиеші бағдарлама мазмұнымен толық таныс болу және тіл дамытудың әдіс-тәсілдері мен технологиясын меңгеру;

- Балалармен жұмыс жүргізудің іскерлік дағдыларын жетілдіріп отыру;

«Білім ордаларында білім мазмұнын жақсартудың алғы шарттарының бірі – дарынды балаларды таба білу, тәрбиелеп жетілдіру, бойындағы ерекше қасиеттерін дамытуға мүмкіндік туғызу» Н.Ә.Назарбаев.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мелекеттік саясат негізінде ең алғаш рет «Әр баланың қабілетіне қарай интелектуалдық дамуы жеке адамның дарындылығын таныту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі. Жас жеткіншектің бойындағы дамуына бағыт – бағдар бере білу ерекше қиын іс.

Алайда әр баланың жеке қабілетін анықтап, оны сол бағытта жетелеу ұстаз парызы. Баланы заманына қарай икемдеп, өз заманының озық өнегесін оның санасына сіңіре білу, оларды шығармашылық бағытта жан – жақты дамыту -бүгінгі күннің басты талабы.

Күннен – күнге дамып дамып келе жатқан заманда көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым – қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады.

Қазақстан Республикасының шетелдермен халықаралық байланыстары арта түсуде. Сол байланыстарды дамыту үшін шет тілін білетін мамандардың ауадай қажет екені белгілі.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауындағы білім беру жүйесінде үш тілдің орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін де білеміз. Негізгі

мақсаты – өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстай алатын, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білім мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіретіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру. Тек қана жоғары оқу орындарынды ғана емес, сонымен бірге, мектептерде де көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер дайындау жұмысы да дұрыс шешілуі тиіс. Бір жағынан мемлекеттік тілдің қызмет аясын кеңейту бізде шешімін таппай жатқан мәселе. Ол ұлттық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайтудағы рөлін атқару ең басты мәселелердің бірі. Орыс тілінің лингвистикалық белсенділігін сақтау және ағылшын тілі жаһандану экономикасындағы ғылыми ақпарат алудағы желісін кеңейту негізгі тақырыбына айналғанына бірнеше жылдың көлемі болды.

Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым – қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым – қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды балабақша қабырғасынан оқытып шығару – біздің қазіргі кездегі міндетіміз екеніде белгілі.

Қазіргі кезде жаңа білім саласына қойылатын талап, жас маманның кәсіби білімділігін, біліктілігі мен дағдысын қойып отыр. Мектептегі білім беру міндеттерінің негізгілерінің бірі – оқушыны шынайы әлем жағдайындағы өмірге дайындау болып отырғандықтан, қазіргі кезде оқушыларға ағылшын тілін оқытудың әртүрлі деңгейлеріне сәйкес оқытудың жаңа жұмыстарын жасаудың барлық мүмкіндіктері, жасалған. Ағылшын тілін оқытуда лингофондық құрал – жабдықтар, аудио, видео кешені- оқушылардың ауызша және жазбаша аударудағы білім жетілдіру, сөздік қорын қосымша жаңа сөздермен байыту, толықтыру, ой-өрісін дамыту мақсатында қолданылады. Сондай – ақ оқыту процесінде мультимедия бағдарламасының көмегімен, ғаламтордан алынған әлемдік жағдайлар, педагогикалық технологиялардың түрлі әднс – тәсілдері, коммуникативтік бағыттағы оқыту элементтері кең қолданылады.

Қазақстанның болашағы көптілді білім берумен қатар 12 жылдық білім беру саласында осы мақсатты жүзеге асыру мәселесі болып саналады. Кәсіби педагогикалық шеберлікті, шынайылықты талап ететін қазіргі заманда ұстаздың әрбір ісін, жоспарын мұқият зерделеуін қажетсінеді. Яғни жаңаша білім беруде балаларға қойылатын талаптар. Сондықтан көптілді білім беруде оқытушыларға қойылатын талаптар. Сондықтан көптілді білім берудің мақсаты:

-әлем бірлестігінің жағдайында бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны дамыту.

Міндеттері:

-әр оқушының жеке қабілеттерін көптілді дамытуды қамтамасыздандыратын жағдай жасау;

-әртүрлі деңгейдегі мәселелерді шешуге бағытталған балалардың жобалары.

Күтілетін нәтиже:

Көптілді меңгерген, өзін – өзі меңгерген әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде, Алайда, бізде қазақ және орыс тілдерін игеру сияқты ағылшын тілін үйрену, сондай – ақ осы тілде сабақ беруде көптеген кемшіліктер бар. Оның салдарын барлығымыз сезініп отырмыз. Көптілді білім беру жүйесі аясында білім саласындағы оқу – әдістемелік құралдар қайта қарастырылады. Себебі осы саладағы ағылшын тілін оқыту жұмысы әлемдік салаға сай емес. Осыған байланысты келешекте осы мәселені шешу үшін нақты іс – шаралар өткізілу керек. Сондықтан жоғары білім беруді жаңартудың негізгі құжаттарында ең негізгі мақсат білікті маман даярлау деп көрсетілген болатын. Ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді әс – әрекетке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді – қазақ тілін, ұлтаралық қатынас құрал ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігу тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлға болуы тиіс. Бұл міндетті шешуді маңыздылығы қазақстанның жаһандану жағдайында ұлттық білім жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ұмтылысымен анықталады. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Тілдердің

үш тұғырлығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім. Қазақстандықтардың үш тілді еркін меңгеруі туралы идеяны тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық мектептен маманның шығармашылық өзін – өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистикалық белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігүтілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді. Бұл мәселенің бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы куантады.

Қазіргі кезде балаларға компьютермен, интернетпен, интербелсенді тақтамен сабақ өткізу толығымен жолға қойылып отыр. Көптеген ұстаздар осы уақытқа дейін техникалық құралдармен сабақ өтіп, оның қаншалықты тиімді екенін дәлелдеді. Компьютермен сабақ өткізу арылы оның қолданылуын үйрене отырып таласабақтарды тың, жаңа деңгейде өткізуге, оқытушы мен баланың қарым – қатынасының педагогикалық және методикалық тұрғыдан сараланып алынған алуан түрлі қызмет түрлерінің қолданылуы жүзеге асады. Компьютерді қолдану барысында өздерін қызықтыратын әр түрлі мәселелерді шешуге болады және талқылайды. Компьютермен бала жазады, оқиды, түрлі тесттер орындайды. Техникалық құралдарды пайдаланудың ең тиімді жағы уақытты ұтасың, дәл, тиянақты оқу- материалдарын алдын – ала дайындап, оқушыға беріп отырасың өзінен – өзі жасауға тырысады, қызығады, жасамай, үлгермей отырған бала болмайды, себебі оның алдында бәрі дайын тұр. Сонымен қатар оқытушы қазіргі мектептегі ақпараттық құралдарды жетік меңгеру, Power Point, Active Studio бағдарламаларымен жұмыс істеп қана қоймай үнемі интернет жүйесіндегі жаңалықтар мен өзгерістерді өзінің кәсіби шеберлігіне қолдана білу, білім кеңістігін кеңейту, ашу бағытындағы өзгерістер мен әлемдік білім беру кеңістігіне кірігуге талпыну керек. Соңғы кезде уақыт көрсетіп отырғандай, оқытушымен алыстырғанда балада көп ақпарат болатыны кейінгі көрсетілген тәжірибелер дәлелдеп отыр. Сондықтан да әр оқытушы өз қызметіне ақпараттық технологияны пайдалана білуі қажет. Бұл мәселе білім беруді ақпараттандырудың қажетті шартына айналып отыр. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр.

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл балалардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой – пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Әдебиеттер

1. Қ.Р. «Білім туралы» Заңы
2. 12 жылдық білім. Ғылыми – әдістемелік сараптамалық журнал, №3 2008 ж.
3. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасы.
4. Б.Хасанұлы, «Ана тілі – ата мұра», Алматы: Жазушы, 1982. 272 бет.
5. «Алаш айнасы» республикалық қоғамдық – саяси газеті, №115, 2009
6. Егемен Қазақстан, №350-351, 2007.

ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ – ҮШТІЛДІ ОҚЫТУ

Амирова Г. Т.

№16 «Алтынай» б/б КМҚК тәрбиеші

Қарағанды қаласы

Әлемде қанша ұлт, нәсіл болса, соларды бір-бірінен даралап тұратын басты бойтұмары – туған тілі. «Әр халықтың ана тілі – білімнің кілті», -деп Ахмет Жұбанов тілдің адамзат өміріндегі маңызын аша түскен [1, 16].

Ана тілінің құдіреті жайлы қаншама ойшылдарымыз, ақын-жазушыларымыз құнды пікірлер қалдырды. Осынау бабаларымыз сөйлеп, даналарымыз толғап, аналарымыз әлдилеп өскен қазақ тілінің еліміздің болашағының көркеюіне зор ықпал етуде.

«Қазақ тілі – біздің рухани негізіміз». «Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде. Қазақ тілі 2025 жылға қарай өмірдің барлық саласында үстемдік етіп, кез-келген ортада күнделікті қатынас тіліне айналады. Осылай тәуелсіздігіміз бүкіл ұлтты ұйымдастыратын ең басты құндылығымыз – туған тіліміздің мерейін үстем ете түседі» [2, 5].

Қазіргі жаһанданған, ақпараттың дамыған ғасырында болып жатқан түрлі өзгерістер мен жаңашылдықтар еліміздің экономика саласына да, білім беру жүйесіне де тың ізденістерді енгізіп отыр. «Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз.

Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда орнықты дамуды жалғастыру», -деп Елбасымыздың Жолдауында айтылғандай, еліміз қай салада болмасын қарқынды дамып, әлемдік кеңістікке қарыштай қадам басып, еркін қанат сермеуде.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың салиқалы саясатының арқасында еліміз береке мен бірліктің, ынтымақ пен достықтың, татулықтың өлкесі болып, көпұлтты мемлекетке айналып отыр.

Осы орайда елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап өткендей: «Біз - көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз» [2, 24], -деген еді.

Елбасымыз Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессия отырысында Қазақстан аймағында тұрып жатқан халықтардың басын қосатын тіл қазақ тілі болуы керек деп анық атап айтты: «Қазақстанды, қазақты достықтың киелі шаңырағына теңесек, түрлі этностар оның алтын арайлы шуақтары іспетті. Бұл ретте байтақ мекенде баршамызды біріктіре түсетін ортақ құндылықтар бар.

Ол – біздің талайлы тағдырымызды тұтастыратын шежірелі тарихымыз.

Ол – біздің байтақ мәдени мұрамыз бен қазығы берік мемлекеттік тіліміз» [3, 7].

Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: “...Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттың тілінің кеми бастауы – ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс.

Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, орамды, терең тіл жоқ,” – деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде.

Еліміз тәуелсіздік алғалы бері жүргізіліп келе жатқан тіл саясатының арқасында қазіргі таңда мемлекеттік тіл туралы оңды қоғамдық көзқарас қалыптасып отыр. Тіпті Отанымызда өмір сүріп жатқан басқа ұлт өкілдерінің де мемлекеттік тілді меңгеруге деген құлшынысы күннен-күнге арта түсуде. Бұл жағдайды қазақ тіліне көрсетіліп отырған құрмет деп түсінуіміз қажет.

Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен», -деп Елбасы Н.Ә.Назарбаев ұстаным еткендей, келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген құзіретті тұлғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр.

Үштілді оқыту – заман талабы. Үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі.

«Үштұғырлы тіл» туралы идеяны мемлекет басшысы 2006 жылдың қазанында өткен Қазақстан халқы ассамблеясының XII құрылтайында жария етті. Ал 2007 жылғы “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты халыққа Жолдауында “Тілдердің үштұғырлылығы” атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынды.

Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлылығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген саликалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор. [4, 41].

«Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы», -Б. Хасанұлы анықтама бергендей [5, 4], бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салынууда.

Үштілділіктің маңызын түсіне білген жанның еліміз үшін болашақтағы алары да, берері де мол. «Біз ағылшын тілін игеруде серпіліс жасауымыз керек. Қазіргі әлемнің осы «лингва франкасын» меңгеру біздің еліміздің әрбір азаматына өмірдегі шексіз жаңа мүмкіндіктерді ашады» [2,51].

Осынау мүмкіндіктерді игеру мақсатында бүгінгі білім ордалары үштілділікті енгізудің, оны тиімді жүргізудің тың жолдарынан ізденіс табуда.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік.

Өскелең ұрпақтың үш тілді: қазақ тілін – мемлекеттік тіл, орыс тілін ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілін халықаралық тіл ретінде оқып үйренуге ұмтылыс жасауы — замана талабы, болашақ ұрпаққа қажеттіліктен туындап отыр.

Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Көптілді болу – уақыт талабы.

Тіл арқылы өсіп келе жатқан ұрпақты әмбебап, жаһандық құндылықтарға қосу, әлемдік кеңістік пен көршілес мәдениеттер өкілдерімен қарым-қатынас жасап, сөйлесе білу дағдыларын қалыптастыруға болады. Көптілділік қазіргі әлемнің басты мәселесі – адамдар арасындағы келісім мен өзара түсінушілікті шешуге көмектеседі.

Қазіргі заманда әсіресе ағылшын тілін пайдалану қажеттілігі туып отыр: онсыз халықаралық қарым-қатынас, жаңа технологияларды меңгеру мүмкін емес. Ғылым мен техника салаларының бірқатарында ол біртіндеп кезінде орыс тіліне тиесілі болған кеңістікті алып келеді.

Қазақстан халқының лингвистикалық капиталын дамыту мақсаты мемлекеттік тілге қоса еліміздегі басқа да тілдерді оқып-үйренуді міндеттейді. Бұл мақсаттың аясында қазақ жұртын мекендейтін халықтардың тілдерін дамыту міндеттелген. «Өзге тілдің бәрін біл, Өз тіліңді құрметте!» деген Қадыр Мырза Әлидің әйгілі өлеңінде лингвистикалық капиталдың

негіздемесі жатыр. Өзге тілді білсең — өрге шығасың, Өз тілінді білсең, төрге шығасың. Орыстіліәрелге, ағылшынтіліәлемгеесікашады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жарықбаев Қ. Аталысөз.– Алматы: Жалын, 1980.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты.
- Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
3. Ақиқат. 2011 жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
4. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. Астана, 2007 Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері, А, 2008ж.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА

Зинькив Л.С.

КГКП № 16 д/с «Алтынай» г.Караганда

В современном быстроменяющемся мире образование и воспитание должно соответствовать изменениям, которые происходят в обществе. В современном Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения – от детского сада до высшего образования и науки. Повсеместное внедрение трехязычного обучения даст возможность молодому поколению казахстанцев быстрее социализироваться в обществе, познакомиться с передовыми достижениями и тенденциями в науке и технике.

Известно, что возможности раннего возраста в овладении иноязычной речью поистине уникальны. К.Д.Ушинский писал: «Дитя приучается в несколько месяцев так говорить на иностранном языке, как не может приучиться в несколько лет». Ребенок, который в дошкольном возрасте впитывает как губка в себя все новые знания, в процессе игры запоминает новые слова и выражения. Именно в этом возрасте формируется основа фундамента базовых знаний, именно в этом возрасте информация усваивается лучшим образом.

Для создания условий овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном, в детском саду «Алтынай» обучение дошкольников проходит разнообразным способом речевого общения и развития навыков социокультурного взаимодействия. Это проходит в несколько этапов.

Первый этап заключается в создании предметной среды, которая позволяет стимулировать речевое развитие с учетом культурных и этнических особенностей. Для этого оборудованы помещения, имеются аудио, видео материалы, книги на изучаемом языке.

Следующим этапом является развитие навыков общения и выражения своих мыслей разнообразными способами и средствами. Для этого идет постоянный контакт взрослого с ребенком, в процессе взаимодействия происходит развитие связной речи.

Свободное владения языковыми нормами общения на государственном, русском, английском языках в различных видах деятельности дошкольников в рамках требований к лексико-грамматическому и фонетическому развитию для своей возрастной группы будет заключительным этапом.

Так, например, на праздник единства народа Казахстана дети инсценируют сказки на казахском, русском, английском языках.

С целью приобщения детей к казахской национальной культуре проводятся национальные праздники: «День независимости», «День города», «Наурыз».

Изучая язык, ребенок знакомится с другой культурой, учится понимать и принимать других. Воспитание поликультурной личности — такой же длительный процесс, как и воспитание других человеческих качеств.

В ходе своего поликультурного становления педагог и дети проходят несколько ступеней и уровней:

- ✓ Толерантность;
- ✓ Понимание и принятие другой культуры;
- ✓ Уважение культуры и утверждение культурных различий.

Важным аспектом обучения является создание мотивации или фаза вызова интереса. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

С помощью компьютерных технологий демонстрируются сканированные картинки, видеофильмы, презентации, музыкальные фонограммы.

Для успешного овладения детьми поликультурной языковой активностью необходимо:

- ✓ затрагивать личность ребёнка в целом, вовлекать в ОУД его эмоции, чувства и ощущения, стимулировать его речевые, когнитивные, творческие способности;
- ✓ создавать атмосферу, в которой ребёнок чувствует себя комфортно и свободно; развивать у него желание практически использовать поликультурную языковую активность;
- ✓ активизировать дошкольника, делая его главным действующим лицом в ОУД, активно взаимодействующим с другими участниками этого процесса;
- ✓ создавать ситуации, в которых педагог не является центральной фигурой;

При обучении иностранным языкам, в частности говорению, целесообразно использовать такие способы и приемы, которые позволяют учитывать психофизиологические особенности мышления дошкольников и способствовать развитию логико-вербального мышления детей через активизацию образного мышления.

Развития речевой активности детей происходит в тесном поликультурном языковом пространстве в процессе интегрированного сотрудничества педагогов и семьи, влияния общества и среды.

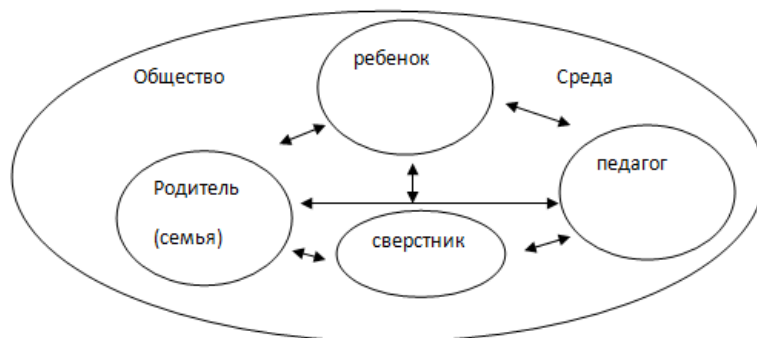

Схема развития речевой активности

Полиязыковое обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

Литература

1. Ушинский К.Д. «Родное слово». Собр.соч.Т.2, 1985.
2. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – М., 2004.
3. Футерман З.Я. Иностранный язык в детском саду. – Киев, 1984.

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ – ОҚЫТУДАҒЫ БАСЫМ БАҒЫТТАРДЫҢ БІРІ

Нұржанова Б. Ж.

әдіскер, №16 «Алтынай» балабақшасы КМҚК Қарағанды қаласы

Халқымыз ежелден «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін жоғары бағалаған. Тіл адамдар арасындағы қарым – қатынас құралы ғана емес, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана – сезімі, әдеп – ғұрпы, мәдениетін тұтастай өз бойына қамтитын күрделі ұғым. Сондықтан тіл – қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйытқысы болап келген.

Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, ұлы ғұлама Әбу Насыр әл – Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық елдің тілін жетік біліп, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткен.

Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеге ырықты орынды иеленіп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қажет. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлығын міндеттеп отыр. Көптілділік, белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекеттен бірде үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс – тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты.

Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті дамыған жастардың қалыптасуына септігін тигізіп тұжырымдылық тұрғыдан жаңа үлгісін құруды көздейді. Осы орайда үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) бірдей оқытуды көздейтін көптілді оқыту бағдарламасының бірегейлігін атап өту керек.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты қазақстан халқына Жолдауында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезеңмен іске асыруды қолға алуды ұсынды. «Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деп атап көрсетілді.

Кез келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторы өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзіреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады. Білім беру саласына үш тілді үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты «Қатынас» білім беру саласында мектепке дейінгі ұйым педагогтарының алдына қойылған міндет – тілдің негізгі құндылықтарын меңгерген, ана тілінде және өзге тілде әлеуметтік мәдени қарым – қатынасқа дайын, сөздік және сөздік емес құралдардың көмегімен қоршаған ортамен қарым – қатынас жасауға қабілетті, мәдениетті жеке тұлғаны тәрбиелеу.

Сонымен, әр білім беретін, балалаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті – Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдерге қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Мемлекеттік мәртебе алған ана тіліміздің абыройын асқақтату, біздің балабақша есігін ашқан әрбір өзге ұлт баласына тіл үйретіп қана қоймай, қазақтың ұлттық құндылықтарымен қатар, барлық ұлттың салт – дәстүрлерін таныту, әр баланы отансүйгіш, елжанды жеке тұлға етіп қалыптастыру – ынтымақтастық балабақшамыздың басты мақсаты.

«Бала өмірге келмей жатып ананың құрсағында жатқаннан бастап тәрбиеленеді» деген бала тәрбиесіне байланысты айтылған сөздің астарында көп ой жатқан сияқты. Кейбіреулер баланы өмірге келген күннен бастап, енді біреулері бір жастан бастап тәрбиелеу керек деп жатады. Осы айтылған сөздердің қайсында болмасын шындық бар сияқты. Бала тәрбиесі – зор адамгершілік пен имандылықты талап етеді. Баланы тәрбиелеу тек ата – анаға ғана тән емес, қоғамның да тәрбиеге қосар үлесі зор. Бала отбасында тәрбие алып өсіп – өніп жетіледі де, ал қоғамда белгілі бір тұлға болып қалыптасады. Балабақшада арнайы білімдері бар тәрбиешілер жұмыс жасайды. Отбасындағы тәрбие мен балабақшадағы тәрбиені айырмашылығы осында. Балабақшада балалар өз құрбы – құрдастарымен араласып, ойын ойнай алады. Ойын демекші, балабақшада берілетін білім оқу – тәрбие үрдісі негізінен ойын арқылы жүзеге асады. Мұнда баланың балалық шағы жан – жақты білімдерді меңгерумен өтеді. Балалар дене шынықтырудан, шет тілдерінен, орыс тілінен, хореографиядан, ән – күйден, тіл дамытудан білімдерін дамытады.

Баланың тілі негізінен мектепке дейінгі кезеңде қалыптасады. Бұл кезеңде баланың қалыпты дене және ой дамуына қажетті қозғалыстағы таным мен іскерлігі артады. Баланың тілін дамытуда сөйлеу басты рөл атқарады. Сөйлеудің негізгі және басты өлшемі қарым – қатынас құралы ретінде коммуникативтік қызмет атқарады. Бала әлеуметтік қарым – қатынасқа түсуде ақпарат алысады. Тілдің коммуникативтік қызметінің бұл аспектілерін мектеп жасына дейінгі балалар белсенді меңгереді.

Күннен –күнге дамып келе жатқан заманда көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым – қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады.

Қазақстан Республикасының шетелдермен халықаралық байланыстары үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кіргізу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін де білеміз. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді білдіреді. Негізгі мақсаты – өмірденөзорнын тандай алатын, өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір

ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіреттіліктерді игерген плоимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру. Тек қана жоғары оқу орындарында ғана емес, сонымен бірге мектептерде де көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер дайындау жұмысы да дұрыс шешілуі тиіс. Бір жағынан мемлекеттік тілдің қызмет аясын кеңейту бізде шешімін таппай жатқан мәселе. Ол ұлттық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайтудың рөлін арттыру ең басты мәселелердің бірі.

Еліміздің басқа мелекеттермен қарым – қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым – қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару – біздің қазіргі кездегі міндетіміз екеніде белгілі.

Тіл дамытудың негізгі міндеттерінің бірі балалармен сөздік жұмысын жүргізе отырып, оларды айналасындағы заттармен таныстырып, онын атын атай білуге, өмірдегі қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым, түсініктерін дамыта отырып, белсенді түрде тілдік қарым – қатынас жасай білуге үйретеміз. Балалардың сөздік қорын дамытуда ойын, тапсырма жаттығулардың орны ерекше. Ойын бала тілінің дамуына ықпалын тигізіп, танымбелсенділігінің дамуына жол ашады. Балаларды тіл мәдениетіне тәрбиелеу, сөздік қорды дамыту жұмыстары бақылау, заттарды қарау, сурет қарау, жұмбақ шешу және құрастыру, саяхат, ойын барысында дамытылады. Сабақ үстінде, сабақтан тыс уақыттарда түрлі суреттер мен ойыншықтарды пайдалана отырып, әр баламен жеке сөйлесіп, сөйлеу дағдысындағы жетістік, кемшіліктерін анықтауға болады. Тіл үйрену дегеніміз сөз бен ереже жаттау емес, сөйлеу түрлерін меңгеру. Кез келген өркениетті елде көп тіл білу жақсы дамыған. Қаласаң өз үйренгеніңше тілді меңгеруге болады. Ал. Бірақ өз ана тілінде сөйлеу – басты мақсаттардың бірі. Сол үшін ең болмағанда, үштілділікті кішкентай жасынан бастап жетілдіруіміз керек. Балалар тілді табиғи түрде тез меңгереді. Қазіргі балаларға білім алуға барлық жағдай жасалған. Олар бүгін жақсы оқыса, көптілді меңгерсе, келешекте Қазақстанымыздың өркениетті дамуына өз үлестерін қосады, дүниежүзін шарлайды. Болашақта біздің балаларымыз басқа елдің адамдарымен қатынас жасай алу үшін біз оларға жас кезінен бастап өз тілін ғана меңгермей басқа да тілдерді меңгеруге мүмкіндік жасауымыз керек.

Бала айналасын танығаннан кейінгі оның жан – жақты өсіп жетілуі мектеп жасына дейінгі орталықтар жұмысымен, ондағы тәрбиешілердің тынымсыз еңбегі, мейірім, мол тәрбиесімен тікелей байланысты. Бүгінгі тәрбиешілерге жүктелер міндет өте зор. Баланы сөз, сезім, ақыл – ой, тіпті физикалық жағынан дамыту ерен еңбекті, үлкен тәжірибені қажет етеді. Менің ойымша әрбір тәрбиешінің мақсаты – балабақшада жаңа технологиямен оқыту, қосымша құралдарды барынша көбірек пайдалану, әрбір жеке тұлғаның мәдениетін тәрбиелеу, әр баланың жеке өзара ерекшелігін ескеру, алға қойған міндеттерін асыруға ең тиімді әдіс – тәсілдерді ұйымдастырып, жан – жақты етіп қалыптастыру. Әр баланың саналы, білімді, жан –жақты болып өсуі үшін ұстаздар қауымы тікелей жауапты, ала балабақшада бұл міндеттердің ұйытқысы – тәрбиешілер. Кез- келген бүлдіршін үшін балабақшадағы тәрбие бала табиғатына өшпестей із қалдырады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен білім беруде баланың тілін дамыту білім сапасын арттыруға ықпал етеді, ол үшін жалпы жағдайларды жақсарту және ана тілінде сөйлеу, тілдік орта қалыптастыру.

Үш тілді меңгеру – Қазақстан мектептерінің алдына қойылған келелі міндет. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың жыл сайынғы халыққа жолдауында еліміздің білім берудің әлемдік кеңістігіне кіруі, экономикамызға қазіргі заманғы озық технологиялардың енуі, «Үштілдік» жобасының тәжірибе барысында барынша белсенді жүзеге асуын міндеттеп отыр. Бүгінгі балабақша балаларына тек білім мен білік дағдыларын меңгерту ғана емес, өзін – өзі дамытуға ұмтылатын, ақпарат көздерін өз бетімен қорытып, бәсекеге қабілетті адам тәрбиелеу жауапкершілігі жүктеледі.

Көпэтносты ортада көпмәдениетті және көптілді білім беру жүйесін қалыптастыру – мұқият жоспарлауды талап ететін күрделі іс.

Қазақ тілін оқытуда ойын технологиясының, оның ішінд рольдік ойын технологиясы өте тиімді. Себебі технологиясы жеңіл, әрі тартымды. Кім болса да ынта қоя кіріседі.

Ұйымдастырудың ең негізгі – ойынды жобалау екенін естен шығармау керек. Ойын білімге құштарлықты, танымдық әрекеттерді дамытып, шығармашылық процестерді арттырып балаларға қолайлы жағдай тудырады.

Бүгінгі таңда көптілді оқыту тәжірибесі әлемдік білім беру кеңістігінде кең тарап отырған тәжірибе болып отыр. Көптілді оқыту – ұлттың әлемдік өркениет кеңістігінде бәсекелесу қабілетін арттырудың кепілі.

Қазіргі таңда әлемнің алпауыт мемлекеттері көп тілді, әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді маңызды міндет деп санайды. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен кенже қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет. Бұл заман талабынан туындап отырған қажеттілік. Себебі, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза білетін маман бәсекеге қабілетті тұлғаға айналатыны сөзсіз.

Елбасының «Үш тұғырлы тіл» жобасы ел болашағын баянды етуден туған, алысты көздеген мақсат. «Үш тұғырлы тіл» қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар қойып, жарыстыру емес. Керісінше, бұл әр тілді өзіне лайықты орнымен қажетіне қарай пайдалану деген сөз. Мұнда мемлекеттік тілдің орны тіпті бөлек. Оған ешкімнің таласы жоқ.

Дәлірек айтқанда, үштұғырлы тіл идеясын мынандай әрі қарапайым, әрі түсінікті формуламен көрсетуге болады: мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз. Үштұғырлы тіл идеясын дамыту үшін мемлекет тарапынан еліміздің әр азаматына көптеген жағдайлар жасалынған.

Биыл да Елбасының дәстүрлі Жолдауынан кейін тіл саясатында біраз тың өзгерістер орын алды. Атап айтқанда ұлттық терминологияны дамыту, мемлекеттік тілдің бәсекеге қабілеттілігін арттыру тұжырымдамасын әзірлеу, ағылшын тілін үйретудің курстарын ашу.

«Үш тілдің бірлігі» мәдени жобасы – үш тілді, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін Қазақстан азаматтарының бірдей меңгеруін меңзегенімен, бұның түпкі негізі, көздеген мақсаты – мемлекеттік қазақ тілінің халықаралық қолданыстағы орыс, ағылшын тілдерімен терезесін теңестіріп, әлемдік деңгейге көтеріп, жаһан тілдерімен тең қолданылатын биікке жеткізу.

«Қазақстан - 2050» стратегиясы бұл болашақ ұрпақтың қамы. Болашақ бүгіннен басталады, ел болашағы – ертеңгі азамат, бүгінгі жас ұрпақ. «Бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек» - деген болатын Елбасы.

Ендеше, оқытушының басты мақсаты – алдындағы оқушыларға таза білімнің өзін бере білу емес, бүгінгі алған білімін өмірлік қажеттіліктеріне сай пайдаға асыра білуге үйрету. Тұлғаның өзіндік дамуы өз білімі үшін өз жауапкершілігін көтеру оның «көптің бірі» немесе «көптің ең жақсысы» болуымен емес, өз тұлғасының мәнділігін, құндылығымен маңызды болып саналады. Ал дарыны бала Торренс айтқандай: «... өз қатарларынан әлде қайда дамыған, ерекше зейіні бар, белгілі бір іс – әрекет бойынша асқан қабілеттілік танытып, жоғары жетістіктермен дараланатын бала». Осы тұрғыда оқытудың жаңа технологияларын жете меңгеріп, оны оқушылардың жас ерекшеліктеріне орай орынды қолданудың мәні ерекше.

Жаңа технологияларды пайдалану балалардың өз бетімен жұмыс істеуін ұйымдастыруда тигізер пайдасы зор. Осының нәтижесінде балалар өздігінен бақылауды үйренеді, оларда тапсырылған істі орындаудағы жауапкершілік сезім, еңбексүйгіштік, табандылық, ұйымшылдық, бір – біріне деген жолдастық көмек қалыптасады. Дидактикалық мақсатына қарай өз бетінше жұмыстарды, жаңа материалдарды оқып үйрену, бекіту, қайталап пысықтау және бақылау деп бөлуге болады. Ал балалардың өз бетінше білім алуы – олардың шығармашылықпен жұмыс істеуіне әкеледі. Шығармашыл бала – дарынды бала. Дарынды балалар – сапалылықты қамтамасыз ететін сапалы оқытушыларды қажет етеді. Ұстаздың кәсіби құзіреттілігі оның білімінің жан – жақтылығы, ұстаздық шеберлігі, оқытудың жаңа әдістерін, инновациялық технологияны меңгеруімен өлшенеді. Оқытушы қаншалықты білімді шығармашыл болса, оның құзіреттілік қабілеті де кең болады.

Ендеше ұстаздың күш – қуаты, көңіл – күйі жоғары болуы керек, сонда сабақ беру сапасы арта түсіп, еңбегі жанады.

Қазіргі кезде үш жастағы балабақшаға сөйлемей келген бала тәрбиешіні таң қалдырмайды. Тілді зерттеу нәтижесі бойынша, жалпы мектепке дейінгі жастағы балалардың көпшілігі, кәсіби дәрежесі жоғары және арнайы білікті мамандардың, тәрбиешінің көмегін қажет етеді. Мұнда тіл ақауының төмен жағдайдағы деңгейі, баланың мектепке барған кезінде өте айқын көрінеді.

Әрине, бала тілінің дамуын мектепке дейінгі мекеменің педагогтары анықтайды. Баланың тілін дамытуға бағытталған көптеген жұмыстар жүргізіледі.

Қазіргі таңдағы баланың тілін дамытуға үлкен көмек көрсету және оның алдые алу шараларын ұйымдастыру керек. Ең алдымен міндетті түрде бала тілін даму деңгейінің неліктен төмен екендігіне көз жеткізу керек. Бала тілінің дұрыс дамымай қалыптасуынан үш мәселе туындайды. 1-ші баланың денсаулық жағдайы; 2-ші педагогикалық жағдай және 3-ші әлеуметтік жағдай. Бұл жағдайлар бір – бірімен өте тығыз байланысты.

1. Баланың денсаулық жағдайы. Қазіргі таңдағы жас өскелең ұрпақтың денсаулық жағдайының әлсіздігі айқындалған. Балабақшаға баратын балалардың көпшілігінің денсаулық жағдайы I топқа жатады. Денсаулығы II – топқа жататын балалар саны балабақшада аз кездеседі, көбінесе III және тіпті денсаулығы IV – топқа жататын балалар саны жиі кездеседі.

Егер баланың тілін дамыту жағынан қарасақ, біз жас ағзаның барлық жүйесін қарастырамыз. ең алдымен бас миының дамуын зерттейміз. Бас миы тіл жүйесінің орталық мүшесі. Қазақстан невропатологтарының зерттеуі бойынша, қазіргі таңдағы туылған балалардың 70% бас миының зақымдалуына шалдыққанын көрсетеді. Мұндай кедергілер баланың дамуы мен білім алуына қиындықтар туғызатыны көпшілікке мәлім. Осындай балаларды топқа қабылдар алдында педагог – мамандар міндетті түрде әр баланың анасымен кеңескені жөн.

2. Педагогикалық жағдайы. Жалпы бұл топқа көптеген мысалдар келтіруге болады. Негізінен логопед – мамандар бала тілінің дамуын бес жасқа келгенде ғана зерттейді. Бұған өз түсініктемесі бар. Осы кезеңнен бастап, баланың тілі қалыптасады, ана тілінің барлық дыбыстарын айта бастайды, сөздік қоры молаяды және адамдармен қарым – қатынасқа түсе бастайды. Мұндай жағдайда педагогтар мен мамандардың пайымдауынша, бала тілінің табиғи дамуы керек деген пікір туындайды. Сонан соң табиғи дамудан кейін зерттеулер жүргізіле бастайды. Бүгінгі таңда бес жасқа келген баланың көпшілігінің тіл дамуы нормаға сәйкес келмейді. Тілдік норма – бұл бала тілінің жас ерекшелігі, оған әр жастағы баланың тіл дамуының күшті және әлсіз жақтары жатады.

Әрбір оқу жылының басында тәрбиешілер баламен жалпы жұмыс жасай отырып, әр баланың өзіндік жас ерекшеліктерін анықтайды.

«Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте»- деп Қадыр ағамыз айтқандай қазақ тілін біл – бұл өзің өмір сүріп отырған мемлекеттің халқын, тілін құрметтеу болып табылса орыс, ағылшын тілін білу арқылы заман көшіне ілесе аласың. Қазіргі кезде күллі әлемге есігін айқара ашып, «ақылды» экономиканы енгізіп жатқан елдер қарыштап дамуда. Ал бұлбағыттағы толайым табыстарға, ілім – білімге алып барар жол – ғаламшардағы үстемдік құрған тілдерді үйрену.

Әдебиеттер

1. Солташұлы Ы. Заман талабы – көптілді болу. // Ақиқат. 26 қараша – 2012 ж №11. 14-15б.
2. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. // Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференция. II том. Астана – 2012 ж. 115-120 б.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению, 2-е изд. – М: Просвещение, 1991. -116 б.
4. Тер – Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М: Слово/Slovo, 2008. С – 264-270
5. «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасы
6. «Ағылшын тілінде сөйлеуді үйренейік» атты оқу бағдарламасы -2009 ж.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Лёвина И.А., Ахметова Г.Б.
КГКП я/с «Еркетай» г. Караганда

Стратегия Казахстана в аспекте Государственной программы развития образования в Республике Казахстан, его модернизация, бесспорно, предполагают следование ряду общих принципов, одним из которых является признание главенствующей роли образования в развитии общества, что многократно повышает его ответственность за качество результата.

Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования.

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах. Поэтому важнейшей стратегической задачей образования является, с одной стороны, сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого — овладение государственным, родным, и иностранными языками. В этой связи понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей.

Полиязычие — основа формирования поликультурной личности.

Цели поликультурного и полиязычного образования:

1. формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.
2. формирование человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Задачи:

1. Создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном.
2. Обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков социокультурного взаимодействия.

Аспекты овладения поликультурной языковой активностью:

1. Знакомство с иностранным языком предполагает знакомство с другой культурой, что развивает личность, расширяет его кругозор.
2. Изучение языков, прежде всего, для использования их в бытовых ситуациях.
3. Применение своих знаний в повседневной жизни.

Причины успешности процесса овладения детьми поликультурной языковой активностью:

1. затрагивать личность ребёнка в целом, вовлекать в ОУД его эмоции, чувства и ощущения, стимулировать его речевые, когнитивные, творческие способности;
2. создавать атмосферу, в которой ребёнок чувствует себя комфортно и свободно; развивать у него желание практически использовать поликультурную языковую активность;
3. создавать ситуации, в которых педагог не является центральной фигурой.

Всё это создает благоприятные условия для продуктивной организации деятельности детей в условиях применения инновационных технологий обучения.

Полиязычное обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности.

Важной функцией ОУД выступает установление взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В настоящее время в педагогический лексикон прочно вошло понятие педагогические технологии. Толковый словарь так объясняет это понятие: «Технология — совокупность приемов, применяемых в каком-либо деле, мастерстве...». Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний.

Итак, одни из главных технологий — личностно-ориентированные технологии, которые ставят в центр воспитательно-образовательного процесса личность ребенка, обеспечение комфортных, бесконфликтных и безопасных условий ее развития, реализации ее природных потенциалов.

Одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

Цель использования данной технологии:

- дидактическая — расширение кругозора, формирование ЗУН в практической деятельности;
- воспитывающая — воспитание самостоятельности, сотрудничества, коллективизма, коммуникативности;
- развивающая — развитие внимания, памяти, речи, мышления, умения сравнивать, сопоставлять;
- социализирующая — адаптация к условиям среды, обучение общению.

Технология компьютерного обучения, с помощью которой демонстрируются видеофильмы, презентации, музыкальные фонограммы, очень эффективна при обучении детей дошкольного возраста.

Задача воспитателя сегодня — совершенствовать процесс обучения с применением современных информационных технологий. Необходимо найти эффективные способы интеграции мультимедийных технологий в образовательный процесс.

Компьютеризация процесса ОУД предполагает новый увлекательный способ обучения, который интересен детям и экономит время педагога.

Понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед нами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей.

Одной из задач дошкольной организации является приобщение подрастающего поколения к универсальным, глобальным ценностям, формирование у детей умений общаться и взаимодействовать с представителями соседних культур и в мировом пространстве.

Главная цель, стоящая перед педагогами, — это развитие поликультурной личности, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и

профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Разумное, грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

Литература

Конституция Республики Казахстан

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 22 июля 2011 года: "Казахстанская правда" от 6 августа 2011 года
2. Государственная программа развития образования в РК до 2020г.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические технологии в системе образования. – М.: Академия, 2000
4. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания: Ростов-на-Дону, 2008
5. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций – М.: Просвещение, 2009

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В ДОШКОЛЬНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Полянская С.И., Рогожина А.А.
КГКП я/с «Еркетай» г. Караганда

Полиязычное образование становится нормой жизни нашего общества. Векание времени диктует свои условия и требования. Современный человек должен знать несколько языков кроме своего родного языка. Целью образования становятся не просто знания, но и формирование компетенций, необходимых сегодня любому специалисту. Среди них - умение устно и письменно общаться, что, естественно, предполагает владение несколькими языками.

Казахстан, оставаясь полиэтническим государством, переживает на сегодня сложный и противоречивый период своего культурно-языкового развития, о чем свидетельствует сложившаяся языковая ситуация, характеристика которой дана в Концепции языковой политики Республики Казахстан. Следует отметить, что практически во всех документах в области языковой политики стержневой идеей является знание языков[1].

В связи с обновлением содержания образования особое внимание уделяется созданию условий для развития творческого личностного потенциала дошкольника и расширению возможностей углубленного образования, в том числе языкового. Одной из важных задач любого учебного заведения является приобщение подрастающего поколения к универсальным, глобальным ценностям, формирование у детей и подростков умений общаться и взаимодействовать с представителями соседних культур и в мировом пространстве[2]. Наряду с казахским языком, имеющим статус государственного, и русским - языком межнационального общения, важным средством в этом деле, несомненно, выступает иностранный язык.

Для реализации программы по внедрению полиязычия в рамках дошкольной организации должен быть разработан пошаговый план его внедрения:

Первый шаг – изучение данной проблемы на основе нормативных документов, методической литературы, накопление и сбор информации по данной проблеме. Обобщение инновационных форм работы педагогов дошкольной организации в области обучения родному языку и иностранным языкам.

Второй шаг - разработка конспектов интегрированных занятий, на которых одновременно должны вестись занятия на трех языках. А также проведение мероприятий,

праздников, развлечений которые способствуют дальнейшему развитию полиязычия в дошкольной организации.

Третий шаг - это обязательное обобщение результатов достигнутых в совместной деятельности и, на основе полученных результатов, делать рекомендации для коллег в целях совершенствования работы в данном направлении.

Обучение детей разных национальностей иностранным языкам представляет собой сложный многоаспектный процесс формирования новой системы языкового сознания, протекающий в специфических условиях, главными из которых является:

1. Недостаточный уровень развития у детей аналитико-синтаксических возможностей детей.

2. Сильное воздействие мышления и речи на родном языке, затрудняющее восприятие других языков.

3. Отсутствие развивающей среды.

Н.А. Назарбаев обозначил проблему изучения языков: «Для нас будет великим преимуществом, если мы будем в совершенстве владеть казахским, русским и английским языками». Язык – это не только важнейшее средство человеческого общения, но и одна из главных форм самовыражения любой нации и народности. По этой причине осуществление языковой политики – задача очень сложная и тонкая. Чем раньше ребенок начинает изучение языка, тем легче ему усвоить его. Из исследований ученых, педагогов, известно, что наиболее интенсивное усвоение языка идет в младшем возрасте.

Основной задачей при обучении детей языкам является обогащение словаря и формирование правильных произносительных навыков. Педагоги обеспечивают возможность повседневно заниматься речевой практикой с детьми в учебной и нерегламентированной деятельности[3]. В каждой группе воспитатели работают индивидуально с детьми в свободное время. Педагоги прививают детям любовь к Родине, к родному городу, учат заботиться о природе, воспитывают чувство ответственности за себя, за своих друзей, родных и близких.

Специфика организации воспитательно-образовательного процесса - не принужденная легкая адаптация, индивидуальный подход, использование интерактивных методов и приемов в образовательном процессе.

На занятиях решаются следующие задачи:

- Формирование пассивного и активного запаса слов (на английском и казахском языках);

- Развитие представлений о культуре и быте других народностей;

- Воспитание уважения к традициям и обычаям;

- Разучивание форм малого фольклора (пословицы – поговорки, стихи, потешки, прибаутки);

- Воспитание национального самосознания и толерантности.

Решение этих задач оказывает благоприятное влияние на результаты последующей работы в этом направлении. Помимо основных занятий по изучению языков, в детском саду организовываются дополнительные образовательные услуги, дающие новые возможности в освоении языков. Разнообразные формы работы с детьми дошкольного возраста не должны ограничиваться только занятиями[4]. Так же должны активно внедряться поликультурные совместные мероприятия с акцентом на языковые компетенции как детей так и педагогов.

Большое значение имеет место работы кружков с углубленным изучением языков. В основе обучения лежит игра. Игры, формируя основу умственной деятельности, повышают интерес языкам и имеют двойное значение: учиться - играя. Каждая игра имеет свое содержание правила и целенаправленные задания. В ходе игры у детей развивается наблюдательность, фантазия, согласованность, выдержка, умение правильно принимать решение. Дети учатся воспринимать язык на слух. Считалки, стишки, песенки, потешки направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения. Зарядки (физминутки) не только снимают

усталость и напряжение детей, но и развивают их внимание, память и помогают закрепить изучение языка.

Традиционные занятия интегрируются с поликультурными и полиязычными мероприятиями. В ходе которых решаются следующие задачи:

Образовательные:

- создать условия формирования лингвистических понятий в родном и иностранных языках.

Развивающие:

- развивать речевые, интеллектуальные и познавательные способности детей старшего дошкольного возраста.

- создавать условия развития памяти, анализа, навыков культуры общения.

Познавательные:

- создавать условия развития познавательного интереса, включенности в познавательную деятельность.

- познакомить с детским фольклором и художественной литературой, отражающей мир ребенка и его сверстников в странах изучаемого языка.

Мотивационные:

- создавать атмосферу доброжелательности и комфортности на занятиях.

- создать ситуацию успеха у ребенка.

Раннее обучение детей дошкольного возраста, а именно детей с 3 до 5 лет, является правомерным, так как возможность успешного овладения языками позволяет сохранить положительную мотивацию их обучения в дальнейшем. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретённая в дошкольном возрасте, впоследствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников. Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне. Основной целью введения триединства языков в образовательный процесс является формирование коммуникативной культуры воспитанников на основе интегрированного изучения казахского, русского и английского языка.

Постепенное решение проблем полиязычного образования будет способствовать углубленному изучению казахского, анлийского языков, как объединяющего наше общество фактора, русского языка как традиционного языка дружбы, науки и техники, английского языка как языка, включающего выпускников в рынок труда и образовательных услуг, дальнейшему обеспечению их конкурентоспособности в быстро меняющемся обществе.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших детских садов быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

Список использованной литературы

1. Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2008 г. № 1459 – Алматы: Юрист, 2007.
2. Закон РК «Об образовании» от 07.06.2006 № 389 - Алматы: Юрист, 2007.
3. Конституция Республики Казахстан.
4. Комплексная программа воспитания в организациях образования РК на 2006- 2011 гг. – Алматы: Юрист, 2

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ ҚАРАСТЫРЫЛАТЫН ҚҰЗІРЕТТІЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Раева Н.К., Бакирова Г.С.
«Еркетай» балабақшасы

«Көптілді тұлғаны қалыптастыру – бәсекеге қабілетті қоғам құрудың негізі». Тілдің адам өміріндегі ең шешуші рөл атқаратыны әркімге де түсінікті. Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады.

Бүгінгі таңда жалпы орта білім беруді жетілдірудің негізінде құзіреттілік тәсілді қолдану ұсынылып жүр, білімге бағытталған мазмұнды құзіреттілік, яғни нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру қажеттілігін көреміз. Құзіреттілік – бұл алынған білімдер мен біліктерді іс – жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Ол ең әуелі мектеп үрдісінде қалыптасады. Яғни заман талабы оқушылардың бойына түйінді құзіреттіліктерді қалыптастыру болып табылады.

Құзіреттілік – бұл алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Заманталабы оқушылардың бойында түйінді құзіреттіліктерді қалыптастыру болып табылады. Құзіретті адам – ол жеке тұлға. Ол туындаған проблеманы жеке және топтарда (коммуникативтік) шеше алуға, өмірде және жұмыс орнында үнемі жанашылдыққа ұмтылуға, қабілетті болуға тиіс, өз бетімен және басқаның көмегімен қажетті ақпаратты іздестіріп, қолдана алады. Осы аталған сапалар мен қасиеттер кез келген іс – әрекеттерге қажет.

Әрине, көптілді білім берудің бастауы – балабақшада дейтін болсақ, шет тілін оқытуды балабақшада бастау керектігі көптеген елдердің тәжірибесінде бар. Осы мәселе төңірегінде біздің қоғамда пікір әр алуандығы туындап отыр. Оған алаңдаушылықтың да себебі жоқ емес. Тәуелсіздік алғанымызға жиырма жылдан асса да, қазақ тілі әлі төрге оза қоймағаны ұлт намысын ойлаған халықтың қынжылысын туғызып отырғанын мойындауымыз керек. Бірақ өмірге жаңа ұрпақ келе жатыр, оның бойында ұлттық рух, ұлттық намыс жоқ дей алмаймыз. Керісінше, қазіргі жастар елінің болашағы қазақ ұлтымен, оның мемлекеттік тілімен тікелей байланысты екенін жақсы түсінеді және сонымен қатар әлемдік үдерістің талабына сай көп тілді меңгерудің де өмір талабы екендігін жақсы біледі. Барлығы да уақыттың еншісінде, келешек ұрпақ ұлтының ұлы мұратын биік ұстайды деп сенейік. Ал әлемдік дамудың талабына сай бәсекеге қабілетті ұлт боламыз десек, оның қатаң талаптарына да күш салуымыз қажет. Сондықтан көптілділікті заманның зәрулігінен туындаған қажет-тілік деп есептеп, оны игеруден қорықпауымыз керек.

Елбасымыз Н.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауының «Қазақстан-2050» Стратегиясында Қазақстан халқының алдына жоғарғы талап қойды. Бұнда Қазақстан халқы бәсекелестікке қабілетті, көптілді ортаны дамыту керек делінген. Ұлттық тілдің құнарлығын сақтай отырып, басқа тілдерді оқытудың озық тәжірибелерін ала отырып көптілді тұлғаны қалыптастыру. Көптілділік дегеніміз бұл полимәдениеттілік, ал бұл тұлғаны жан-жақты қалыптастырудың негізі болып саналады.

Білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін білеміз. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді. Негізгі мақсаты өмірден өз орнын таңдай алатын өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіреттіліктерді игерген

полимадениетті жеке тұлға қалыптастыру. Тек қана жоғары оқу орындарында ғана емес, сонымен бірге, мектептерде де көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер дайындау жұмысы да дұрыс шешілуі тиіс. Бір жағынан мемлекеттік тілдің қызмет аясын кеңейту бізде шешімін таппай жатқан мәселе. Ол ұлттық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайтудағы рөлін арттыру ең басты мәселелердің бірі. Орыс тілінің лингвистикалық белсенділігін сақтау және ағылшын тілін жаһандану экономикасындағы ғылыми – ақпарат алудағы желісін кеңейту негізгі тақырыбына айналды. Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару – біздің қазіргі кездегі міндетіміз. Қазіргі кездегі жаңа білім саласына қойылатын талап, жас маманның кәсіби білімділігін, біліктілігі мен дағдысын қойып отыр. Бүгінгі таңда білім саласының алдында дайын білімді, дағдыларды меңгеретін, шығармашылық бағытта жұмыс істейтін, жеке тұлға қалыптастыру міндеті тұр. Бұл, әрине, оқушылардың шығармашылық әрекетін дамытуда маңызды мәселе.

Білім беру жүйесінде оқушының бойында коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыруда ақпараттық-коммуникативтік технологияның рөлі ерекше. Бұл технологияны қолдану оқушылардың қызығушылығы мен белсенділігін және жұмыс істеу шеберлігі мен қабілеттіліктерін арттырады. Бағдарламаны жақсы меңгеруге, өз жұмысын жоспарлауға, өз бетімен жұмыс істеуге үйретеді. Оқушының қазіргі заман талабына сай білім алуына, білім сапасына тікелей әсерететіндер – ақпараттық құралдар. Қазіргі кезде оқушыларға ағылшын тілін оқытудың әртүрлі деңгейлеріне сәйкес оқытудың жаңа технологияларын, ақпараттық және компьютерлік жүйелер арқылы ізденіс жұмыстарын жандандыра түсудің барлық мүмкіндіктері жасалған. Шетел тілін оқытуда лингафондық құрал-жабдықтар, аудио, видео кешені – оқушылардың ауызша және жазбаша аударудағы білім жетілдіру, сөздік қорын қосымша жаңа сөздермен байыту, толықтыру, ой-өрісін дамыту мақсатында қолданылады. Сондай-ақ оқыту процесінде мультимедия бағдарламасының көмегімен, ғаламтордан алынған әлемдік жағдайлар, педагогикалық технологиялардың түрлі әдіс – тәсілдері, коммуникативтік бағыттағы оқыту элементтері кең қолданылады. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім. Қазақстандықтардың үш тілді еркін меңгеруі туралы идеяны тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық мектептен маманның шығармашылық өзін-өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистік белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігу тілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді. Бұл мәселенің бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы қуантады. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр. Бүгінгі күні көкейкесті болып отырған білімнің құзырлылық ұстанымын жүзеге асыру құралы ретінде педагогикалық технологиялар мен белсенді оқыту әдістерінің алар орны ерекше. Әрекетке негізделген технологиялық оқыту танымдық белсенділігі жоғары, өмірде әртүрлі мәселелерінен хабардар, кез келген тапсырманы орындауға қабілетті, қолынан іс келетін (құзырлы) азаматтарды қалыптастырады.

Көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл оқушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет. Н.Ә.Назарбаев өзінің Қазақстан халқына жолдаған Үндеуінде: «Біздің болашағымыз білікті де, білімді жастардың

қолында»- деп атап көрсетсе, сол жастарды мектеп табалдырығынан бастап дайындауға көш алдында болайық.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. 12 жылдық білім. ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-сараптамалық журнал, №3 2013 [13 б]
2. Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №4 (22), 2010 [186]
3. Концепции развития образования Республики Казахстан до 2015 года. Астана, 2003 [76]

ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ – ШАГ В БУДУЩЕЕ

Хисамова С.В., Корниенко Т.С.
КГКП ясли-сад «Еркетай» г. Караганда

Наше молодое государство вырастет и возмужает, вырастут вместе с ним. Они будут одинаково хорошо владеть казахским, русским и английским языками.

Н.А. Назарбаев

В своём Послании к народу в 2009 году «Новый Казахстан в новом мире» Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев отметил, что в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного языка, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику.

Страны современного мира многонациональны. В пределах границ одного государства проживают люди разных народностей, стараясь сохранить свою культуру, обычаи, свой язык, который является частью народной культуры, унаследованной от предков. Язык – явление социальное, а не индивидуальное, это – орудие, с помощью которого люди могут общаться. Через языковые функции можно судить о коммуникативных возможностях человека, его культуре общения, его воспитании.

Цель поликультурного и полиязычного образования может заключаться в формировании человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Наша республика распахнула свои двери не только для народов ближнего зарубежья, но и для заграничного пространства. Иностранные студенты, предприниматели, гости посещают нашу страну, многие проживают в ней долгое время. Необходимость изучения иностранных языков, а в частности английского языка, как языка, занимающего лидирующую позицию в мире, была предложена самой жизнью. Общение разных народностей между собой предполагает разговор на понятном для собеседника языке.

В «Концепции языковой политики Республики Казахстан» отмечено, что государственной поддержки требует изучение иностранных языков.

Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев поручил правительству внедрять триязычие на дошкольном уровне.

«Первое — на основе передового международного опыта внедрить современные методы обучения в дошкольных воспитательных учреждениях, они должны быть инновационными, с образованием технологии и креативности, — считает Назарбаев. — Второе — детально разработать системное предложение на предмет охвата дошкольным образованием детей. Третье — на уровне дошкольного образования обеспечить повсеместное внедрение триязычия. Так мы можем построить логическую систему овладения языками. Азы будут изучать на уровне детского сада, в школе базовый уровень, в университете или в колледже — профессиональный язык по специальностям».

Внедрение в дошкольных организациях образования современных инновационных методик и креативных образовательных технологий обучения позволит заложить потенциал для более успешного и качественного продолжения обучения в школе, колледже, в вузе, что, в свою очередь, напрямую повлияет на развитие интеллектуального будущего нашей страны.

А повсеместное внедрение трехязычного обучения по всей вертикали – от детского сада до вуза – даст возможность молодому поколению казахстанцев познакомиться с передовыми достижениями и тенденциями в науке и технике, быстрее социализироваться в обществе.

Полиязычное образование требует использования инновационных образовательных технологий – стратегии обогащения и ускорения содержания образования, реализации индивидуальных образовательных программ, проектного обучения, информационных, проблемных и интерактивных технологий обучения. Поэтому перед школой и педагогами ставится задача – быть в ногу со временем, внедрить все новшества в жизнь.

Клубом Института политических решений в 16 городах Казахстана было проведено социологическое исследование под названием «Социальное самочувствие в городах Казахстана». Более трети опрошенных (38,6%) высказались за развитие триязычия в стране, то есть равномерное изучение казахского, русского и английского языков. За интенсивное внедрение казахского языка выступило 30,4%, националистический лозунг «Казахстан для казахов» поддержали всего 8% респондентов.

По мнению специалистов Института политических решений, этноконфликтный потенциал наиболее высок в Центральном Казахстане. Отрицательную оценку межэтническим отношениям в этом регионе дали 56,2% опрошенных. В целом же по стране более половины населения не испытывает проблем при общении с представителями других национальностей и оценивает межэтнические отношения как «дружественные».

Английский язык очень быстро начал занимать существенную позицию в Казахстане, и для будущего это очень хорошая тенденция. Триязычие – прекрасная возможность сплотить общество. Казахстан стремительно врывается в мировое сообщество и ставит перед собой высокие цели развития. Мир становится все более разнообразнее и многоязычнее, и все больше детей попадают в среду, где используется более одного языка.

«Постепенно казахский государственный язык будет главным языком страны. И этот язык будет всех объединять и делать всех равными. Почему все, кто приезжают в Америку, становятся американцами? Но от этого национальность никто не забирает, язык не забирает, культуру не забирает. А русский язык нам всем надо знать. И детям надо это на носу зарубить, потому что казахи через русский язык вышли на мировую культуру. И потом, у нас многосотлетняя совместная жизнь здесь. Нельзя терять богатство, которое ты имеешь. А чем больше человек языков знает, тем культурнее он становится», – добавил Н. Назарбаев.

Широко известна пословица; «Чему Ванька не научился, того Иван Иванович знать не будет». Мысль ясна; необходимо в раннем возрасте изучать языки, способствующие формированию коммуникативной компетентности воспитанников, и не дожидаться, когда же ребенок пойдет в школу. В настоящее время в Казахстане действует закон о триязычии.

Необходимо больше внимания уделять методике преподавания казахского и английского языков на дошкольном уровне. Так как нынешние методики не на самом высоком уровне. Проблема развития казахского языка – это, как мы уже говорили, недостаточная востребованность государственного языка. Чтобы поднять казахский язык, необходимо заинтересовать, в первую очередь детей изучением государственного языка. Необходимо

создать интересные детские каналы и телепередачи, которые могут повысить интерес подрастающего поколения всех национальностей к казахскому языку. Глава государства Н. А. Назарбаев ставит перед отечественным образованием принципиально новые задачи. Сегодня в Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения – от детского сада до высшего образования и науки.

Внедрение в дошкольных организациях образования современных инновационных методик и креативных образовательных технологий обучения позволит заложить потенциал для более успешного и качественного продолжения обучения в школе, колледже, в вузе, что, в свою очередь, напрямую повлияет на развитие интеллектуального будущего нашей страны.

А повсеместное внедрение трехязычного обучения по всей вертикали – от детского сада до вуза – даст возможность молодому поколению казахстанцев познакомиться с передовыми достижениями и тенденциями в науке и технике, быстрее социализироваться в обществе.

Используемая литература: по материалам прессы.

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Шуваева Л.Ю., Аубакирова А.К.
КТКП я/с «Еркетай» г. Караганда

На Ассамблеи народа Казахстана Президент страны отметил, что важный аспект экономической и социальной модернизации – это развитие триединства языков. Практически все казахстанцы владеют русским языком, это наше общее достояние и богатство. Однако растет значение и роль английского языка. Это открывающееся окно в мир инноваций, технологий и бизнеса».

Будущее нашего многонационального государства – это сегодняшние дошкольники. Их завтрашние личностные и профессиональные компетенции начинают формироваться сегодня. Какими средствами и методами необходимо эффективно сформировать у детей, подростков качества, которые помогут им найти достойное место в обществе, уверенно чувствовать себя в любой профессиональной деятельности, стать личностью, яркой, независимой, – вопрос, который волнует нас.

Необходимым условием успешного вхождения ребенка в современный поликультурный мир является развитие навыков социальной коммуникации через активное применение полилингвальных образовательных программ, начиная с дошкольного возраста.

Одно из важнейших условий успешного языкового развития – организация и обеспечение стабильного функционирования полноценной системы обучения языкам, являющейся составной частью общей культуры общества.

В программных документах Республики Казахстан (статья 93 Конституции Республики Казахстан, Государственной программе развития образования до 2015 года, Законе «О языках в Республике Казахстан») определены стратегические цели и задачи языкового строительства в нашей стране на долгосрочную перспективу, намечены основные направления и механизмы их реализации. Одна из основных задач в нашем детском саду – создание условий для раннего обучения трем языкам – казахскому, русскому и английскому. На протяжении многих лет идет работа с педагогами, изучающих казахский, русский языки, что позволяет создать языковую среду, в которой и с помощью, которой ребенок может социализироваться и самоутвердиться. В целях качественной организации учебно-воспитательного процесса и формирования профессионально компетентного педагога

проводится целенаправленная работа по повышению квалификации педагогических кадров, формы которой разнообразны: курсовая переподготовка, участие в теоретических и практических семинарах по обмену лучшим педагогическим опытом, освоению эффективных методик с использованием интерактивных образовательных технологий, проектирование авторских программ в сотрудничестве с городским экспертным Советом по изучению казахского языка и литературы на основе народной педагогики и раннего изучения английского языка.

Сегодня совершенно очевидно, что для полноценной социализации личности в современном обществе необходимо владение несколькими языками, иными словами, полиязычие.

Первые навыки социальной коммуникации дети получают при контакте со сверстниками, и огромную роль в их первичной языковой подготовке играют детские дошкольные организации. Следующим шагом стала разработка и реализация авторских проектов, направленных на включение дошкольников в деятельность по развитию навыков социальной коммуникации в поликультурной образовательной среде с использованием казахского, русского и английского языков. В течение 12-и лет в детском саду создавалась модель детского сада с билингвальным и поликультурным компонентами образования. Комплексный, интегрированный подход обеспечивается через освоение материала посредством взаимосвязи всех видов деятельности – игры, познания, общения, обучения, в которых задействованы все участники педагогического процесса.

Работу по обучению языкам проводят все дошкольные специалисты: воспитатели группы, преподаватель казахского языка, музыкальный руководитель, инструктор по физкультуре. Уделяется внимание поликультурной специфике речевого общения на разных уровнях: в играх на развлечениях, на утренниках, где дети рассказывают стихи, загадки, пословицы, показывают мини-сказки, сценки на казахском, английском языках. Родителям предложен глоссарий «Учите вместе с нами» для общения на 3-х языках, разрабатываются рекомендации по активному погружению детей в пространство языков. Опыт отслеживался с 2010 года. В результате отмечена положительная динамика в овладении русским, казахским, английским языками. У детей улучшилось произношение, увеличился словарный запас, появилось желание активнее использовать в речевых ситуациях разные языки. У большинства детей сформированы речевые практические навыки и умения в соответствии с возрастом. Дети проявляют активность в речевом взаимодействии со взрослыми.

Опыт, накопленный в поликультурной образовательной среде, насыщенной ситуациями выбора для ребенка и позволяющей полноценно существовать в ней, был успешно представлен на городских, областных и международных конкурсах.

В детском саду созданы все условия для реализации этнолингвистических и культурных потребностей социума. Уникальны возможности кабинета казахского языка, где все пространство способствует приобщению детей и взрослых к успешному усвоению языковых навыков. Кабинет дает возможность не только изучать язык, но и знакомиться с бытом, обычаями казахского народа. Мини-экспозиции «Юрта – дом, и все, что в нем», «Ювелирные украшения», «Декоративно-прикладное искусство», позволяют расширить словарный запас детей, рожают чувство гордости за свой народ. Пространственная среда способствует приобщению детей и взрослых к духовному богатству казахского народа. На поликультурное развитие ребенка, решение нравственно-духовных задач направлено программное обеспечение учреждения: авторские программы «Тіл халы азынасы. Балаларды аыл – ойын дамыту, тілін ширату шін сабатарда жмбатыры олдануы», «Халы педагогикасы арылы балаларды аза тілі сабаында рухани – танымдылыа, патриоттыа трбиелеу».

Курс «Самопознание» - это принципиально новый подход в развитии языка через нравственные позиции. Дети стали коммуникабельней, чаще стали проявляться отношения добра, справедливости и толерантности. Ребенок с раннего возраста может использовать слова нескольких языков. На его слуховые и зрительные ощущения действуют

одновременно несколько словесных раздражителей, обозначающих один и тот же предмет. Тем самым воспитатели групп обогащают словарный запас малыша в три раза больше, нежели общаясь с ним на одном языке. Максимально используется возможность демонстрационного обеспечения языковой среды: везде, где может зацепиться любопытный взгляд ребенка или внимательный – взрослого, он увидит слова или целые фразы на разных языках.

Опыт обучения дошкольников раннего возраста казахскому, русскому языкам, привел к следующим результатам: к 6 годам дошкольники детского сада имеют большой словарный запас, могут отвечать на вопросы, составляют простые предложения, используют пословицы, поговорки, отгадывают загадки, ежегодно много детей выпускается в школу с казахским языком обучения, в гимназии с усиленным изучением русского, английского языка. Вся работа по реализации «Закона о языках», «Программы функционирования и развития языков» ведется под знаком единства и преемственности поколений. Наши выпускники, учась в школе, являются победителями городских, областных олимпиад, конкурсов, научных проектов. Это гордость нашего детского сада, доказывающая своевременность и актуальность современной языковой политики Казахстана, выдвигающей «разумную трансформацию языковой культуры на основе равноправного использования трех языков: государственного, межнационального и международного общения» и позволяющей нам осуществлять постепенное вхождение в мобильный мегакультурный мир.

Список использованной литературы

1. Ботнар В. П. «Воспитание у детей эмоционально положительного отношения к людям ближайшего национального окружения. М. 2010г.
2. Дуйсебаева Ф. «Поликультурное воспитание у детей среднего и старшего возраста» Алма-Ата 2004г.
3. Суслова Э. К. «Общение с людьми разных национальностей - важнейшее средство интернационального воспитания» Дошкольное воспитание 2010

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ОБЩЕНИЯ

Терентьева А.А., Цыплакова Л.Н.

КГКП детский сад «Балақай»

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах.

Наша республика издавна являлась зоной активных контактов многих населявших ее народов, что создало благоприятные предпосылки для поликультурного воспитания детей. Именно через знакомство, изучение языков, общение с разными культурами, возможно, развить полиязычность, нравственные - поликультурные чувства, конечно же, с помощью доступных детскому пониманию средств материальной и духовной культуры.

Сегодня уже никого не надо убеждать в том, что раннее обучение иностранному языку способствует не только более прочному и свободному практическому владению им, но и несёт в себе большой поликультурный, интеллектуальный, нравственный потенциал. Существует пословица: «Сколько языков ты знаешь, столько раз ты человек».

По мнению Президента Н. Назарбаева «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные,

азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности».

Актуальность поликультурного и полилингвального обучения определяется всеобщей мировой тенденцией к интеграции в экономической, культурной и политической сферах. Полилингвальное обучение мы понимаем как целенаправленный процесс приобщения к мировой культуре средствами нескольких языков, когда изучаемые языки выступают в качестве способа постижения сферы специальных знаний, усвоения культурно-исторического и социального опыта различных стран и народов.

Цели поликультурного и полиязычного образования:

- воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.
- формирование человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Углубленная работа с дошкольниками по поликультурному воспитанию с применением полиязычия, начала проводиться с начала учебного года в рамках научно - экспериментальной лаборатории ГНОМ «Мир вокруг нас». Данная работа проводится в тесном сотрудничестве с этнопедагогом, преподавателем английского и казахского языка. Экспериментальная деятельность имеет общий план работы, четко выстроенную методику, содержит познавательный материал, конкретные разделы и последовательные этапы работы, включает разные формы работы.

Начинать поликультурное воспитание детей нужно еще в дошкольном возрасте. Ведь именно в этот период происходит основное формирование личности ребенка. Складывается духовная и нравственная основа, способ мышления, процесс осознания окружающего мира и себя в нем.

Знание другого языка позволяет глубже и четче осознать культуру другого народа — носителя этого языка. Язык в данном случае является не только средством общения и выражения мысли, но и средством аккумуляции и транслирования культурных ценностей. В языке отражается накопленный народом за историю его существования опыт, его материальная и духовная культура.

Также изучение иностранного языка в дошкольном возрасте полезно всем детям, независимо от их стартовых способностей, поскольку оно оказывает:

- бесспорное положительное влияние на развитие психических функций ребёнка: его памяти, внимания, мышления, восприятия, воображения;
- стимулирующее влияние на общие речевые способности ребёнка.
- иностранный язык как учебный предмет обладает особой способностью к интеграции с другими предметами, которая вытекает из самой природы языка как средства приема и передачи информации, как средства общения.

Именно дошкольный возраст — это время, когда уровень восприятия особенно высок, а образы сильны и ярки, является наиболее благоприятным для изучения национальных особенностей, традиций, обычаев, конечно с применением билингвального компонента, национальных игр, пословиц, потешек, песенок, считалок - той страны, национальности, которая изучается.

Народно-музыкальное творчество нашей республики - уникальное явление культуры. Фольклор разных народов позволяет познакомить детей жизнью, бытом, культурой, традициями народов нашей Республики. Изобразительное искусство разных народов, имеет свои особенности, отличия и играют большую роль в поликультурном воспитании.

На различных праздниках, в нашем городе, звучат песни и стихотворения на казахском, русском, татарском, корейском, украинском языках, педагоги советуют родителям посещать такие мероприятия, так как они наглядно демонстрируют взаимосвязь разных национальностей, разных культур, разных традиций. Так же чтобы родители организовывали

экскурсии по городу, на природу в городской музей - выставочный зал, концертный зал, театр.

И, конечно же, наибольшего эффекта в поликультурном воспитании детей можно добиться путем тесного сотрудничества родителей с воспитателями детского сада. С их помощью родители будут обеспечены необходимой педагогической информацией, а также обучены способам общения с ребенком с использованием в своей повседневной речи национальных слов, словосочетаний и выражений.

Можно сказать, что родителям просто не приходилось с этим сталкиваться, а многие ранее даже не задумывались об этом вопросе. Нам удалось вовлечь, заинтересовать родителей в процесс поликультурного воспитания детей, развить стремление участвовать в проводимой в дошкольном учреждении работе, через:

- родительские собрания, разъясняющие важность и необходимость поликультурного воспитания с применением билингвального компонента;
- индивидуальные беседы с родителями «Что значит быть терпимым в отношении с людьми?», «Причины возникновения конфликтов у детей», «Как научить ребенка понимать других людей?»;
- конкурсы рисунков «Казахстан наш общий дом», «Я и мои друзья», «Наша дружная страна», «Национальные сказки в рисунках» в которых родители вместе с детьми проявляют творчество, выдумку и фантазию.

Мы не останавливаемся на достигнутом, продолжаем искать новые приемы ознакомления детей с жизнью, бытом, культурой, искусством людей разных национальностей. Ведь у нас одна цель – воспитывать будущих созидателей жизни. Каков человек – таков мир, который он создает вокруг себя. Хочется верить, что наши дети, когда вырастут, будут уважать людей разных национальностей.

Исходя из проделанной работы, можно сказать, работу по поликультурному воспитанию детей необходимо продолжать и вести ее систематически в тесной взаимосвязи с изучением языков. Постоянно заинтересовывать, вовлекать родителей в процесс воспитания. Так же педагогам постоянно совершенствовать формы и методы работы, по поликультурному воспитанию детей.

Будущее нашего государства – это сегодняшние дети: дошкольники, школьники, студенты. Уже с детского сада они узнают культуру народов, изучают казахский, русский и основы английского языка. Это является одним из важнейших условий успешного вхождения ребенка в современный мир.

Список литературы

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта
2. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
3. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.
4. Макаев В.В., Малькова З.А., Супрунова, Л.Л. Поликультурное образование - актуальная проблема современной школы/ В.В.Макаев, З.А.Малькова, Л.Л.Супрунова // Педагогика. 1999. №4. С.3-10.
5. Поликультурное образование: диалог культур и билингвальное обучение// <http://www.etnosfera.ru/ecentr.php>.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Ануфриева А.Г.
КТУ СОШ № 59

Казахстан – государство с многовековой историей, в которой переплелись судьбы народов. Страна наша многонациональная, и современные реалии диктуют владения несколькими языками: государственным, языком межнационального общения, языком международных отношений, то есть как минимум знание 3 языков: казахского, русского и английского. От этого зависит не только процветание экономики, рост технологий, а рост культуры, воспитание подрастающей молодёжи, способной вступать в коммуникации с другими культурами. Настоящее время требует от учителя-методиста разработки основных методических принципов, технологий и приёмов для формирования полиязычной личности.

"...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности", - говорит Президент страны Н.А. Назарбаев.

Поликультурное образование – приоритет в системе среднего образования. Именно со школы следует начинать формирование и развитие полиязычия, так как в этот период жизни человека осознанно формируются жизненные ценности и основные принципы личности. Главной задачей школы является развитие у детей и подростков универсальных умений, умения общаться и взаимодействовать в мировом пространстве с представителями разных культур, воспитывать глобальные ценности.

Учащиеся, знающие историю, традиции народов, населяющих территорию Казахстана, и своего народа, владеющие несколькими языками, будут способны на социальное и профессиональное самоопределение, смогут строить коммуникации в любых жизненных ситуациях, постоянно развиваться и самосовершенствоваться.

Поэтому повышаются требования и к учителю, работающему в современной школе. Он должен постоянно развиваться, проходить курсы повышения квалификации, пополнять знания культурных традиций разных народов, иметь базу знаний в области мировой культуры, уметь создать на уроке благоприятную образовательную и воспитательную среду, которая будет способствовать формированию социально активной личности.

В современном образовании ориентир со знаниевой базы сместился в сторону формирования ключевых компетенций, которые помогут молодежи приобретать знания на протяжении всей жизни и успешно социализироваться в обществе. В «Концепции развития образования РК» указана особая роль и место полиязычного обучения, которое направлено на обновления содержания, форм и методов преподавания и будет способствовать формированию конкурентоспособной личности, отвечающей общемировым стандартам. Полиязычие – это мощный действенный инструмент подготовки молодого поколения к жизни в современном мире.

Владение несколькими языками разносторонне развивают личность, легче адаптируют в мировом пространстве, то есть расширяют рамки межнационального общения, ают возможность видеть и понимать окружающий мир. Трёхязычие способствует расширению будущих профессиональных возможностей, дает шанс успешной карьеры, развивает творческий потенциал. Это важнейшая сторона гуманитарной подготовки современной молодежи.

Уроки русского языка и литературы имеют огромный потенциал для внедрения полиязычия. Начинать надо с самого начала, с 5 класса. Приведем примеры из личного опыта и опыта педагогов нашей школы.

Уроки литературы открываются большим разделом «Фольклор и литература». Это благодатная почва для изучения малых жанров: пословиц и поговорок. Дифференцируя задания, просим учащихся подобрать пословицы на языке своей этнической группы, изучаем соответствия поговорок на русском, казахском и английском языке:

- Ақ түйенің қарыны жарылу — буквально: Брюху белого верблюда быть распоротым — по смыслу: пир горой.
- Ақылы алтыға, ойы онға бөліну — буквально: Ум делится на шесть частей, а думы — на десять. По смыслу: голова идет кругом.
- Ертеңгі құйрықтан бүгінгі өкпе артық — буквально: Лучше иметь сегодня легкие, чем надеяться на завтрашний курдюк. По смыслу: лучше синица в руках, чем журавль в небе.

А вот пример английских и русских пословиц-двойников:

- All are not friends that speak us fair. Не всяк тот друг, кто нас хвалит. Ср. Не всякому другу верь.
- A sound mind in a sound body. В здоровом теле здоровый дух.
- All is well that ends well. Ср. Все хорошо, что хорошо кончается. Добрый конец всему делу венец.

В силу возраста учащиеся не всегда могут найти синонимичные выражения в русском языке, поэтому следует объяснить, что знакомиться с литературой лучше на языке оригинала.

В 6 классе в разделе «Мифология и литература» учащиеся изучают древнетюркские мифы, сравнивают сказания Библии и Корана. Это благодатная почва поработать на двух языках, провести параллель между двумя культурами.

В 8 классе изучается творчество У.Шекспира. Учащиеся знакомятся с его сонетами, трагедией «Гамлет». На этих уроках учащиеся с удовольствием демонстрируют знание английского и русского языков, читая наизусть монолог Гамлета «Быть или не быть...» и сонеты. Особое внимание на таких уроках уделяется особенностям переводной литературы. Учащиеся, отлично владеющие двумя языками, могут даже сделать сравнительный анализ текста на разных языках.

На уроках русского языка практикуем полиязычие при изучении темы «Лексика»:

- Составь синонимический (омонимический, антонимический) ряд к слову ..., используя слова из других известных тебе языков.
- Опережающее задание: приведи аналогичный фразеологизм из казахского и английского языков.
- Занимательные задания: Какая частица одного языка в другом может быть вопросом? (Не: отрицательная частица в русском языке и «что?» - в казахском) и другие.

При изучении темы «Морфология» составляем сравнительные таблицы. Например,

Имя существительное	Зат есім
Кто? Что?	Кім? Не?
Нарицательное- ребенок, человек, степь, дом	Жалпы- бала, адам, дала, үй
Собственное- Астана, Караганда, Казакстан	Жалқы-Қанат, Алматы, Қазақстан

Падежи	Септіктер
Именительный(кто? Что?)	Атау (кім?не?)
Родительный(кого?чего?)	Ілік (кімнің?ненің?)
Дательный(кому?чему?)	Барыс(кімге?неге?)
Винительный(кого?что?)	Табыс(кімді?нені?)

Активно используем полиязычие и в воспитательной деятельности при проведении классных часов «Моя семья», «Наурыз», «Независимый Казахстан» и другие.

Такие уроки проводятся с ориентацией на разный уровень владения учащимися трех языков, поэтому, проводя дифференцированную работу, учащимся предлагаются опорные карточки, ключевые слова, чтобы столкнувшись с трудностями перевода, поддерживать мотивации для изучения языков. Проявление инициативы использования на уроках второго или третьего языков всегда поощряется. Считаю, что ученики, находясь в поликультурном пространстве школы, твердо усвоили, что конкурентно способная личность должна знать не менее трёх языков и быть разносторонним.

Список литературы

1. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
2. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
3. «Концепция развития образования Республики Казахстан»
4. Закон Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан»

ПОЛИЯЗЫЧИЕ – НЕОБХОДИМОСТЬ СОВРЕМЕННОГО МИРА

Беспалова Г.И.

КГКП детский сад «Алпамыс»

В Республике Казахстан всегда с особой заботой и вниманием относились к развитию языкового богатства народов государства, понималась его роль в развитии современного общества. Это можно понять, изучив один из первых, принятых в суверенном Казахстане Закон «О языках в Республике Казахстан» (от 11.07.1997 г.), который объявляет все языки народов Казахстана национальным достоянием, историко-культурным наследием страны.

Вопросы развития языков в Казахстане постоянно находились под контролем и опекой Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева, который в ежегодных посланиях народу Казахстана всегда старался акцентировать внимание на развитие образования, культуры, знание языков. В Послании Президента прямо указывается: «Народ будет мудр в воспитании потомства, заботясь о его здоровье, образовании и мировоззрении... Будет одинаково хорошо владеть казахским, русским и английским языками... Он будет патриотом своей страны, известным и уважаемым во всем мире».

Полиязычное образование становится нормой жизни нашего общества. Знание иностранных языков - необходимость современного мира. И русский, и английский язык являются не только средствами общения, но оптимальными каналами получения мировых знаний. Постепенное решение проблем поли язычного образования, будет способствовать углубленному изучению казахского, английского языков как объединяющего наше общество фактора, русского языка как традиционного языка дружбы, науки и техники, английского языка как языка, включающего выпускников в рынок труда и образовательных услуг, дальнейшему обеспечению их конкурентоспособности в быстро меняющемся обществе.

Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших детских садов быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

Участвуя в конкурсе «Воспитатель года - 91», мы с коллегами представили Детский сад будущего: педагог и дети играют, поют, общаются на разных языках. Тогда это была мечта,

сейчас, при поддержке государства, создаются все условия для реализации этого проекта. Новая модель образования будет строиться на трех языках. Именно такую задачу перед казахстанцами ставит Глава Государства в ближайшей перспективе.

Известно, что дошкольный возраст является благоприятным для усвоения иностранного языка, так как у маленького ребёнка прекрасно развита долговременная память. Е. А. Аркин выделяет пятилетний возраст, как наиболее подходящий (как в физиологическом, так и в психологическом плане) для начала любой деятельности. В этом возрасте ребёнок способен к более или менее продолжительной концентрации внимания, у него появляется способность к целенаправленной деятельности, он овладевает достаточным лексическим запасом и запасом речевых моделей для удовлетворения своих коммуникативных нужд. Главное - давать возможности учиться, ни к чему не принуждая, и это основа обучения языкам.

Особая роль отводится использованию развивающего потенциала предметно-дидактической среды для погружения в языковое пространство, которое включает в себя: музыкальный материал на кассетах, дисках; словесные настольно-печатные игры; пособия, книги; использование ситуативных ролевых, изобразительных театрализованных игр с лингвистическим содержанием; внесением игрового персонажа. Кроме того, фольклорные произведения являются богатейшим источником познавательного и духовно – нравственного развития детей.

В нашем детском саду уже с младшей группы вводится изучение детей казахскому, английскому и русскому (в казахских группах) языкам.

Уже в самом раннем возрасте ребенок впитывает первые элементы поликультурного языкового пространства. Он включается в языковую деятельность, приобретает навыки и усваивает стандарты нормативно-оценочного поведения, получает первые поликультурные представления из сказок, приобретает в ролевых играх понятия о функциях языкового пространства и его представления постепенно формируются, хотя и в примитивную, детскую, но собственную картину поликультурной жизни. В этот период представляется возможность реализации задач по формированию поликультурной личности, и развитие языковой активности детей. Знание родного и государственных языков, изучение иностранного языка расширяют кругозор личности, содействуют ее многогранному развитию, способствуют формированию установки на толерантность и объемное видение мира.

Важной функцией организованной учебной деятельностью выступает установление взаимодействия педагога с детьми и детей друг с другом. В процессе овладения новым средством общения у детей формируется правильное понимание языка как общественного явления, развиваются их интеллектуальные, речевые и эмоциональные способности.

Цель введения трехязычия в детском саду — развитие и формирование социально и профессионально ориентированной культурной личности, владеющей несколькими языками.

Задачи:

- ✓ Развитие речевых и познавательных способностей ребёнка, опираясь на речевой опыт в родном языке.
- ✓ Развитие речемыслительных способностей ребёнка.
- ✓ Формирование личности через приобщение к культуре и быту другого народа, через воспитание дружелюбного отношения ко всем людям, независимо от языка, на котором они говорят.
- ✓ Развитие творческой личности.

В детском саду используем следующие формы организации деятельности:

- ✓ Речевые и фонетические разминки.
- ✓ Стихотворные примеры, рифмовки.
- ✓ Игры, ролевые игры, инсценировки.
- ✓ Рисование, конструирование, лепка. (развитие мелкой моторики)
- ✓ Слушание национальной музыки и рисование под музыку.

Язык, являясь средством общения, формирует ребенка как личность. Именно через язык ребенок познает национальное достояние, богатство, унаследованное от предков. Изучая языки других народов, ребенок не только просто узнает слова, как они звучат и что они означают, но и глубже познает культуру этих народов, их обычаи, традиции, знакомится с устным народным творчеством и декоративно-прикладным искусством, национальными играми. И через познание многообразия мировой культуры формируется чувство любви к Родине, гражданский патриотизм, гордость за свой народ и свой язык.

Обучая детей дошкольного возраста, следует прибегать к частым сменам деятельности. Ребёнок утомляется не деятельностью, а её однообразием, и хорошо запоминает только то, что для него интересно и вызывает у него эмоциональный отклик.

В каждой организованной учебной деятельности используем наглядные, практические, игровые, а также словесные приёмы, что способствует прочному усвоению материала ребенком. В занятие включаем фонетические разминки, считалки, четверостишия, песенки направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения. В усвоении лексики очень помогает такой материал как рифмовки, стихи, загадки, поговорки, пословицы, песни, русские, казахские и английские сказки. Физкультминутки не только снимают усталость и напряжение у детей, но и развивают их внимание и память. Кроме того, дети упражняются в произношении.

Конечно, в процессе обучения иностранным языкам детей дошкольного возраста большое значение имеет игра. Даже исправление ошибок протекает как определённый этап игры.

Перечисляя средства, способствующие развитию интереса к иностранным языкам нельзя не остановиться ещё на одном – пение, слушание музыки и рисование под музыку. Обращаясь на занятиях к пению, мы решаем несколько задач: пение способствует улучшению иноязычного произношения, развивает память; несёт большой эстетический и воспитательный потенциал: происходит приобщение к музыкальной культуре страны изучаемого языка. Кроме того, пение вносит в занятие разнообразие, снимает усталость.

Для создания коммуникативной обстановки на занятиях важно поддерживать высокую активность каждого ребёнка, нужно чтобы дети как можно раньше почувствовали результат своих усилий. Важно, прежде всего, оценивать успехи ребёнка, а не недоработки. Даже самая маленькая победа должна быть оценена. В этом плане ведется большая работа с семьёй. Мир каждой семьи удивителен, его жизнь протекает внутри своей культуры. В результате большинство детей, примерно с четырех лет начинает осознавать свою национальную принадлежность, ориентируясь на национальность родителей и язык семейного общения. Поэтому необходимо знакомить детей всех национальностей с разнообразием жизненного уклада, встречающегося в нашем городе, это способствует воспитанию толерантности, любознательности, а также развитию различных форм сотрудничества.

Понимая, что английский язык - язык международного общения, все больше родителей стремятся вложить в уста своего ребенка иностранную речь с первых лет жизни. В саду дети дополнительно изучают английский, казахский языки, поют песенки, играют. Наблюдения показывают: укрепляя уверенность ребёнка в себе, а также повышая его самооценку, создаём условия для его успехов и достижений в изучении иностранного языка.

Если педагоги и семья приложат усилия к процессу интегрированного сотрудничества, к решению задач по улучшению качества обучения и воспитания подрастающего поколения в духе взаимоуважения, толерантности, то развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве в Казахстане будет на высоком уровне.

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Бокейхан А.Б.

Шет ауданы «Балдырған» бөбекжайы орыс тілі маманы

Тіл – қай ұлтта, қай елде болса да қастерлі, құдіретті. Бүгінгі нарық заманы бізден бәсекеге қабілетті болуымызды, дамыған отыз елдің қатарынан көрінуіміз үшін білімді де озық ойлы азаматтарды тәрбиелеуімізді талап етеді.

Әлемдегі жоғары дамыған елдердің санатына енуді көздеген халықтың басты мақсаты да сауатты ұрпақ тәрбиелеу. Сауатты ұрпақ тәрбиелеу дегеніміз өз ана тілінде еркін сөйлей алатын, оны терең меңгерген ұрпақ. Ал, ана тілін жақсы білмейінше, сауатты сөйлеп, сауатты жазып, тіл байлығын мол қолданбайынша, шын мәніндегі мәдениетті адам бола алмайсың. Мемлекеттік тілді және басқа тілдерді үйрену арқылы балалар мен жастардың әлем және ұлттық мәдениетті игерулеріне, өз халқы мен басқа халықтардың дәстүрлері мен мәдениетін зерттеуіне және қабылдауына жағдай жасау керек, яғни полимәдениетті тұлға қалыптастыру керек. «Елу жылда ел жаңа...» демекші, еліміз тәуелсіздікке қол жеткізгеннен бері әлемнің көптеген дамыған елдерімен мәдени, экономикалық, саяси және әлеуметтік жағынан байланыс жасап келеді. Бұл қатынастардың оң нәтижелі болуы, ел мен елдің, халық пен халықтың өзара ынтымақтастығы, өзара түсіністігі, яғни тіл білуінен. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстандағы тілдердің үш тұғырлығы туралы ойды алғаш рет 2006 жылы Қазақстан халқының Ассемблеясында айтқан. 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» жолдауында Елбасы «Тілдердің үштұғырлығы»

«Триединство языков» мәдени жобасын кезеңдеп іске асыруды ұсынды.

Тілдердің үштұғырлығы идеясында Елбасы оған нақты анықтамасын берген, қазақтілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі, ал ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі. Елбасының 2011 жылғы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты жолдауында 2020 жылға дейінгі еліміздің әлеуметтік – экономикалық дамуының нақты жоспарын айқындап берді. Елбасының бұл жоспары Қазақстанның әлемдік дағдарыстың қашан аяқталуын күтпей өзіндік даму стратегиясын алдын ала белгілеуі деп айтар едім. Президентіміз тек экономиканы ғана емес, сонымен қатар ғылым мен білім, денсаулық сақтау салаларын барынша дамытуға көп көңіл бөлгендігін ерекше атап өтті. Осы жолдауда білім мен ғылымның модернизациясын жалғастыру қажеттігін меңзеді.

Үштілділік жөніндегі сөз Елбасымыздың “Тілдердің үштұғырлығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген саликалы үндеуінен бастау алған болатын. Сонымен қатар Нұрсұлтан Әбішұлы: “Мектептерге ағылшын тілінен шетелдік оқытушыларды тарту қажет. Кез келген ортанқол мектептің балаларға ең жоғары деңгейде шет тілін оқып үйренуіне жағдай жасайтындай дәрежеге қол жеткізуіміз міндет” - деп етекше атап көрсеткен.

Білім министрі 2019 жылға дейін елімізде үш тілді білім беруге көшуде еш кедергі болмауы керек деп санайды. 2019 жылға дейін жоғары сыныптарды осы жүйеге көшіретінін айтты. Бір айта кететіні, мектепте жоғары сыныптарға техникалық мамандықтар пәнін (химия, физика, биология, информатика) ағылшын тілінде өткізе отырып, оқушының әлемдік оқудағы үдерістерге ықпалдасуына жағдай жасайтынын тілге тиек етті. Ал, еліміздегі орыс мектептеріндегі «Қазақстан тарихы» пәні қазақ тілінде және де қазақ мектептеріндегі «Дүниежүзі тарихы» пәнінің орыс тілінде жүргізілетінін айтып өткен болатын. Бұл Қазақстанның барлық мектептерінде де осылай жүретінін меңзеген болатын. Осылайша еліміздің білім алушы әр перзенті үш тілді еркін меңгеретін болады. «Бұндай

ықпалдасу оқушы үшін міндетті. Осылайша, ол жоғары оқу орындарында да ағылшын тілінде оқытылатын техникалық пәндерге бейімделе бастайды», - деген болатын министр Е.Сағадиев.

Ағылшын тілі – бүгінгі заманымыздың кілті, ақпараттық технологияның, компьютер технологиясының кілті деуге болады. Бүгінгі әлемде мыңдаған адамдар шетел тілін, соның ішінде ағылшын тілін жұмыста немесе оқуда пайдаланады және ана тілі ретінде меңгереді. Қазіргі заманда ағылшын тілі «21 ғасырдың», халықаралық бизнес, қазіргі ғылым мен технологиялар тілі мәртебесіне ие болды. Ағылшын тілін оқып – үйренемін деушілердің саны күннен – күнге көбеюде.. Бұл сайып келгенде, шет тілін, соның ішінде ағылшын тілін мектеп қабырғасынан бастап жоғары оқу орындарында оқыту әдістемесінің жаңа бетбұрыстарды қажет екендігін тудырады. Қазіргі уақытта, ағылшын тілін меңгерудің талабы жоғары болғандықтан, ағылшын тілін тереңдетіп үйренуге арналған арнайы мектептер, гимназиялар, колледждер көптеп ашылуда.

Бүгінде осы үштілділікті қолдау, қолдану мақсатында біз, мұғалімдер өз үлесімізді қосуға, оқушыларға аталған жаңа талаптарға сай білім беруге бір кісідей ат салысамыз.

Үштілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашылатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Қарапайым тілмен айтқанда, қазақ тілді дамыту керек, орыс тілін қолданамыз және ағылшын тілін үйренеміз. Осылайша қазақстандықтардың басым көпшілігі мемлекеттік тілде сөйлей бастайды деп ойлаймыз. Үштілді жүйе барлық қазақстандықтар үшін бірдей жағдай жасайды, барлық адамдарды ақпаратқа жету жолында тең мүмкіндікпен теңестіреді.

Әлемнің озық дамыған елдерінің қатарына енуге ұмтылған Қазақстанның ғылым мен индустрияны дамыту орайында басқа елдерден қалып қоймауы өте-мөте маңызды. Ал жастардың ағылшын тілін білуі IT-технология, машина жасау, биомедицина, кибернетика және адамзат ақыл-ойының басқа да аса маңызды салаларындағы жаңа мағлұмат-деректерге қолжетімділікті қамтамасыз етеді. Олай болса, соңғы инновациялар мен әзірленімдерден қалып қоймас үшін біз ағылшын тілін еркін білуге тиіспіз. Бұл, әсіресе, біздің инженерлік сала мен технологиямыз үшін ауадай қажет.

Эстония мен Польша ағылшын тілін жоғары дәрежеде білетін елдер қатарына 20 жылда кіріп үлгерді. Әлбетте, біз олардан мысқалдай да кем емеспіз. Біздің халқымыз басқа тілдерді жылдам үйренуге аса бейімді, сондықтан үштілділікті дұрыс енгізген жағдайда ана тілін сақтау орайында проблемалар туындамаса керек. Мамандар бұл үшін пәндерді терминологиясы латын тілінде қалыптасқан пәндерден бастау керек дейді. Солай жеңіл болмақ. Бұған, әсіресе, биология және информатика пәндері дөп келеді екен. Дүниежүзілік тәжірибеге жүгінсек, көптілді ортадағы негізгі тіл – ағылшын тілі. Бұған ешкімнің таласы жоқ, аксиомалық ақиқат. Бұл тілде 1,5 миллиард адам сөйлейді. Интернеттегі барлық ақпараттың жартысынан (55 пайыз) астамы ағылшын тілінде. Еуроодақтағы 28 елдің 17-сінде шет тілін үйрету балабақшадан басталады. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымына кіретін 17 елде ағылшын тілін шет тілі ретінде бастауыш мектепте екпін түсіре оқытады. Тағы осыншама елде бір немесе одан да көп пәндерді ағылшын тілінде оқытуға көшкен.

Осы орайда біздің еліміздегі жағдайды байыптасақ, ағылшын тілі жоғары сыныптарда басталып, қарқынды жүргізіледі. Оған 136 сағат бөлінген. Бірақ бұл тым кеш. Сондықтан, бірде-бір пән ағылшын тілінде оқытылмайды. Төрт пәнді ағылшын тілінде оқытуды бастау үшін оны үйренуді бірінші сыныптардан бастап жүргізу қажет. Бұл бастауыш сыныптың жаңа стандарттарында қарастырылған екен.

Көптілділік елдің бәсекеге қабілеттілігін арттыратыны бұл күндері әмбеге аян. Бәсекеге қабілеттіліктің ғаламдық индексі иемденген озық 10 елде көптілділік жақсы дамыған. Солардың 8-індегі негізгі тіл – ағылшын тілі. Еуропалықтардың 54 пайызы кем дегенде бір шет тілінде, 25 пайызы 2, ал 10 пайызы 3 шет тілінде сөйлейді екен. «English First» халықаралық рейтингі

бойынша халқы ағылшын тілін жақсы меңгерген елдерде тұрғындардың жан басына шаққандағы табысы жоғары, жастардың жұмыссыздығы аз, адами капитал деңгейі биік, бизнес-климаттың жақсы екендігі анықталып отыр.

Үштілді оқыту үрдісін енгізудің көптеген артықшылықтары бар. Халықаралық қатынас тілі ретінде ағылшын тілін білу бүгінгі таңда қажеттілік болып табылады. Біздің балаларымыз ЖОО-ларға түскен кезде және басқа ұлттар мен елдердегі құрдастарымен қарым-қатынас жасаған кезде тілдік һәм психологиялық кедергіні сезінбеуі тиіс. Бір айтарлығы, үштілділікті енгізу білім беру үдерісінен мемлекеттік тілді ығыстырып шығармайды. Ағылшын тілі мен мемлекеттік тіл оқу үдерісіне тепе-тең жағдайда қатысады. Бұл орысша және қазақша сөйлейтіндердің ақпараттық, одан кейін әлеуметтік өрісте де бірігуіне жағдай жасайды. Үштілділік қазақ тілінің даму көкжиектерін кеңейтеді. Осынау білім беру жүйесінің арқасында мемлекеттік тілде сөйлейтін қазақстандықтардың саны арта түспек. Баласын оқыту үшін әрбір қазақстандық отбасы репетиторлардың, тілдік курстардың, тіл дамыту мектептерінің қызметін пайдалануға шамасы келе бермейтіні де құпия емес. Ал мектептерде үштілділікті енгізу әрбір балаға ағылшын тілін үйренуге жол ашады, оны қолжетімді етеді.

Ағылшын тілін меңгерудің халықаралық рейтингі бойынша Қазақстан 63 елдің арасында небәрі 54-ші орында. Жоғарыдағы айтқан Польша мен Эстония ағылшын тілін жоғары деңгейде меңгерген елдердің тобына кіреді. Ал біз – кенжелеп қалғандардың ішіндеміз. Неге? Неліктен? Бұл келеңсіздік біздің ұлттық намысымызға тимей ме? Осынау түйткілді ахуалды түзетіп, әлемдік ақпаратқа қол жеткізіп, арна ашу үшін үш тілді оқытуды енгізу қажет. Оны дұрыс енгізген жағдайда қазақ тілі үшін ешқандай қиындық туындамайтыны ғылыми тұрғыдан дәлелді түрде айтылуда. Бәз біреулердің бұдан үркіп, байбалам салуы да еш қисынға сыймайды. Қазіргі балалар өте ақылды, алғыр. Олардың бұған шамасы жетеді. Білімдік база нақ балалық жаста қалыптасады. Ата-аналар өз балаларының қабілетіне, болашағына сенсе, олардың өмірде табысты болуын қаласа, үштілділік тұғырына түсіністікпен қарауы керек. Сенің балаң Қазақстанда ғана емес, сонымен қатар, барлық әлемде бәсекеге қабілетті боларын білсең, жақсы жұмысқа орналасып, бақуатты өмір кешетініне кәміл сенсең, одан артық не керек. Олай болса, көптілділік, үш тұғырлы тіл ұлт келешегінің де, ұрпақ келешегінің де кілті екендігі әрқашан әрқайсымыздың қаперімізде болсын демекпін.

Таблица

№	Тема занятия	Тақырыбы	Theme	Сағаттар саны
1	Мой любимый детский сад	Менің сүйікті балабақшам	I love my kindergarten	1
2	Моя семья	Менің отбасым	My family	1
3	Времена года.Осень	Жыл мезгілдері.Күз	Season.Autumn	1
4	Осень-щедрая пора	Жомарт күз	Good autumn	1
5	Игрушки	Ойыншықтар	Toys	1
6	Знакомства	Таныс болайық!	What is you name?	1
7	Мой Казахстан	Менің Қазақстаным	My Kazakhstan	1
8	Времена года.Зима	Жыл мезгілдері.Қыс келді	Season.It is winter	1
9	Я-человек(части тела)	Адамның дене мүшесімен танысу	Name all parts of the body	1
10	Транспорт	Көліктер	Transportation	1
11	Счет	Санай білесің бе?	Count the numbers please	1

12	Цвета	Түстермен танысу	Colours	1
13	Времена года.Весна	Жыл мезгілдері.	Season.Spring	1
14	Наурыз	Назрыз келді далама	March	1
15	Птицы	Құстар	Birds	1
16	Домашние и дикие животные	Үй және жабайы жануарлар	Wild and domestic animals	1
17	Профессии	Кәсіптер	Guesst the profession	1
18	Здравствуй,школа!	Салем саған мектебім!	Hello, my school	1

ВЗАИМОСВЯЗЬ ДЕТСКОГО САДА И СЕМЬИ В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОГО ПОГРУЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Алпысбаева Н. А., Денисенко Е. В., Ищенко М. К.

КТКП Ә\с № 27 «Балдаурен»

Язык народа – сокровище, которое сохраняет,
передает из поколения в поколение эпохи, пережитые этим народом,
его мировоззрение, кругозор, мечты, радости и чаяния, словом,
все волнующие его душу моменты.
Ж.Аймауытулы

Исторически сложилось так, что земля Казахстана стала родной для многих народов. Полиэтничность, по праву можно назвать достоинством нашего государства, сегодня в Казахстане кроме казахов, проживают представители более 120 национальностей и народностей. Поэтому, сейчас, в условиях поликультурного общества, как никогда остро встает вопрос об умении понимать других и толерантно относиться к культурному, в том числе и языковому многообразию. «Язык – лучший посредник для установления дружбы и согласия» - отмечал крупнейший ученый 16 века Дезидерий Эразми, это утверждение и по сей день не теряет своей актуальности. На сегодня востребованность казахского языка является фактом, который не требует аргументов или каких—либо доказательств. «Надо, чтобы политика развития казахского языка не способствовала его отторжению, причем даже казахами. Наоборот, язык должен стать консолидатором народа Казахстана. Для этого языковую политику надо проводить грамотно и последовательно, не ущемляя ни один язык, на котором разговаривают казахстанцы», — сказал Нурсултан Назарбаев в Послании народу Казахстана «Стратегия «Казахстан—2050» — новый политический курс состоявшегося государства».

Раннее знакомство с казахским языком и отраженной в нем культурой казахского народа рассматривается как «инвестиция» в дальнейшее благополучие ребенка. Обучение казахскому языку в детском саду, проводится в соответствии с обязательным государственным стандартом обучения Республики Казахстан, и направлено на воспитание полиязычной личности дошкольника, освоившего, базовые ценности родного языка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках. Являясь частью учебного процесса, изучение казахского языка становится одним из основных компонентов образования, это не только ускоряет процесс формирования иноязычной коммуникативной компетенции, но и положительно влияет на общее развитие ребенка.

Родители дошкольников проявляют все большую заинтересованность в изучении государственного языка их детьми, и это очень показательно. Взаимодействие детского сада и семьи одно из необходимых условий полноценного развития активности овладения казахского языка дошкольниками, так как наилучшие результаты отмечаются там, где педагоги и родители действуют согласованно. Однако подобное согласованное взаимодействие не возникает сразу. Ему предшествует целенаправленная работа педагогов, в процессе которой родители эпизодически включаются в жизнь группы; приобщаются к проблемам своих детей (в разных формах и на разном содержании). Участие семьи в речевом развитии начинается с момента прихода ребенка в детский сад. Для правильного и эффективного воздействия родителей и педагогов по вопросам изучения государственного языка, нами были разработаны и решались следующие задачи:

1. Установление обратной взаимосвязи с семьей каждого ребенка, интеграция в вопросах изучения казахского языка и приобщения дошкольников к национальным истокам казахского народа.

2. Поиск и использование инновационных форм работы по приобщению родителей к участию в процессе обучения государственному языку дошкольников.

3. Повышение педагогической компетентности родителей по формированию чувства казахстанского патриотизма у детей дошкольного возраста в каждой семье.

Совпадение представлений о поставленных задачах и методах их решения у педагогов и родителей - залог успешной реализации поставленных задач изучения казахского языка в условиях дошкольной образовательной организации.

Опыт работы позволил определить разнообразные формы совместной работы педагогов и родителей по данному вопросу. Расскажем о некоторых.

• **Информационно – аналитические:** сложной проблемой взаимодействия педагогов и семьи является поиск форм приобщения родителей к языковому развитию их детей. Педагоги владеют серьезной информационной и методической базой для воспитания и образования дошкольников. Возникает вопрос: что надо сделать, чтобы ею могли воспользоваться и родители? Самое лучшее — это опросить самих родителей (беседы, анкетирование, «почтовый ящик»), что позволит определить наиболее оптимальные формы взаимодействия детского сада и родителей.

• **Наглядно информационные:** стенд «Изучаем казахский язык», расположенный в фойе детского сада, освещает вопросы изучения казахского языка. В каждой группе оформлен уголок «Изучаем казахский язык» в него помещены рекомендации учителя казахского языка по изучению казахского языка в семье, информация о пройденном на занятии материале, обмен опытом родителей. В специальных папках-передвижках располагается подборка методических рекомендаций для родителей, составленных учителем казахского языка и педагогами. Эффективной формой работы является создание информационных проспектов к национальным праздникам, в которых отражается содержание праздника, помещены стихотворения о Казахстане, пословицы, поговорки казахского народа, рекомендуемые для заучивания с детьми. Вовлечение родителей в педагогический процесс одна из наиболее результативных форм работы. Сюда входят: изучение лексических тем, групповая и домашняя игротека, посещение родителями открытых занятий по изучению казахского языка. В начале учебного года родители знакомятся с лексическими темами и получают материалы этих тем (предстоящих изучению детьми в течение года) с рекомендованными речевыми дидактическими упражнениями. План изучения лексических тем находится в уголке для родителей, т.е. родители постоянно знают, на какую тему можно поговорить с ребенком дома или по дороге домой.

Цель создания игротеки — закрепление полученных детьми умений, представлений на игровом материале. На «Игротеку» приглашаются все желающие члены семей воспитанников группы (мамы, папы, братья, сестры, бабушки, дедушки и др.), которые являются не зрителями, а активными участниками — всех игр и мероприятий. Они могут также проконсультироваться у воспитателя по поводу интересующих их проблем;

познакомиться с различными речевыми дидактическими играми, поиграть в них со своим ребенком и другими детьми; взять домой на время понравившиеся игровые материалы для индивидуальной работы со своим малышом.

«Домашняя игротека» познакомит родителей с играми, игровыми упражнениями и заданиями на закрепление различных речевых навыков. В разработке и подборе материала для данной формы необходимо учитывать такие факторы, как большая загруженность родителей ежедневными домашними делами, и накопленная к концу дня усталость. В домашнюю игротеку можно рекомендовать следующие игры и упражнения: «Суреті ата», «Аудармашы», «Не жоқ?», «Көрсет және ата», «Тап және ата», «Мен бойаймын сен Қошта», «Сойлемді жалғастыр» и др. Домашние задания для совместного выполнения родителями и детьми. Эта форма работы пользуются среди родителей наибольшей популярностью, так как позволяют увидеть реальные достижения каждого ребёнка. Всё это входит в жизнь семьи, становится важным содержанием совместной жизни.

• **Познавательные формы работы с родителями:** одной из самых традиционных, но эффективных познавательных форм работы с семьей остается родительское собрание – на родительских собраниях родителей знакомят с задачами по приобщению детей к национальным истокам казахского народа и обучению казахскому языку, основными требованиями к знаниям и умениям детей. Именно собрания помогают объединить родителей, нацелить их на помощь команде детского сада, своей группе, активно включиться в процесс обучения детей. На собраниях родители делятся опытом семейного воспитания.

Следующая форма работы - консультация. Тематические консультации используются с целью ответить на все вопросы, интересующие родителей, часть консультации посвящается трудностям возникающим в освоении детей казахского языка. Вот темы предложенные нами: «Знакомство с традициями казахского народа в организованной учебной и игровой деятельности детей», «Язык – сокровище народа», «Изучаем казахский язык вместе с детьми дома», «Изучать казахский язык весело и интересно» и др.

• **Досуговые мероприятия.** Самая популярная и любимая, нами как педагогами, так и родителями форма работы – досуговая. Здесь наиболее полно раскрываются возможности для сотрудничества. Нами используются такие формы работы: тематические выставки, участие родителей в утренниках посвященных национальным праздникам, викторины, конкурсы, театрализованная деятельность. «Сказка - это то золото, что блестит огоньком в детских глазках» - говорил Г.Х. Андерсен, действительно, что может лучше сблизить детей и родителей, как ни сказка, мы все воспитаны на сказках и в этом плане, очень интересна такая форма работы, как постановка-драматизация сказок с участием родителей, воспитателей и детей. Мы подготовили и поставили такие сказки, как: «Мақта қызбен мысық», «Алымақ қасқыр», «Қолғап», «Алтын сақа», «Шықбермес Шығайбай» и др.

Большое удивление и восторг вызывает у детей участие родителей в сказочных постановках в качестве артистов. А родителям, безусловно, интересен сам процесс подготовки: волнение, переодевание, заучивание текста на казахском языке.

Совместная работа родителей и педагог по подготовке детей к участию в областных и городских конкурсах таких как: «Қазақ шаң қалай балақай?», «Менің елім – Тәуелсіз Қазақстан» так же очень важна, и помогает педагогам и родителям сблизиться, научиться лучше понимать друг друга.

Выявленные эффективные формы взаимодействия педагогов с семьей будут способствовать созданию условий для изучения и развития государственного языка в каждой семье, а также сохранению лучших традиций и включению эффективных форм и методов в работу детского сада с семьей. Разработанный комплекс мероприятий поможет родителям повысить педагогическую компетентность по формированию чувства казахстанского патриотизма и изучению казахского языка в каждой семье, а также повышению профессиональной компетенции педагогов в работе по взаимодействию с семьями воспитанников. Работа с родителями (при условии взаимопонимания) – это трудный, но интересный и благодарный труд. Главное, чтобы все перечисленные выше формы работы и

рекомендации не навязывались, а вызвали интерес своей новизной, подавались без штампов, назиданий и нравоучений.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», 11 ноября 2014г.
2. Доронова Т.Н. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями. [Текст]// Т.Н. Доронова, М.: «Сфера», 2002, С. 114
3. . Зверева О.Л., Кротова Т.В. Общение педагога с родителями в ДОУ. Методический аспект. [Текст]// О.Л. Зверева, Т.В. Кротова, М.: Творческий центр «Сфера», 2005, С. 89.
4. По материалам сайта: <http://yaslisad13.kz/2014-11-05-18-17-42/2014-11-05-18-21-15/item/46-vzaimosvyaz-detskogo-sada-i-semi-v-protssesse-obucheniya-detej-doshkolnogo-vozrasta-kazakhskomu-yazyku>

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМУДА КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Аманбаева М. Ж., Ахметкаримова К. С.
Қарағанды қаласы ҚМКҚ №15 «Аққу» балабақшасы

«Өзге тілдің бәрін біл,
Өз тіліңді құрметте».

Біздің Елбасымызда Н.Ә Назарбаев әр азаматқа өз тілінде сөйлеуге, салт – дәстүрін сақтауға мүмкіндік береді. Сондықтан біздің республикамызда тұратын әр халықтың мемлекеттік тілді үйренуге ынтасы зор. «2030 бағдарламасына» сәйкес әр қазақстандықтар мемлекеттік тілде сөйлеуге міндетті.

Кез келген халықтың ұлттық қазынасы тіл болып табылады. Әрбір қалықтың тілінде оның ұлттық дәстүрінің, сана – сезімінің, ойлау тәсілінің, мінез – құлқы белгілері көрініс табады.

Ал тілді, тіл мәдениетін игеру баланың сәби шағынан іске аса бастайтын, біртіндеп жетілетін үрдіс. Олай болса баланың тілін дамыту жұмысы отбасынан, балабақшадан бастап жүйелі түрде жүргізілуі тиіс. Балабақшада қазақ тілін оқытудың қай түрін алсақ та, ол оқыту, үйрету үрдісінің бүкіл жүйесін қамтиды.

Балалар ақыл – ойына, қабілеттерінің дамуына жетудің бірден – бір жолы өзара тілдік қарым – қатынас. Әр баланың табиғи қабілетін ескере отырып, балаға көмекші әрі сүйемелдеуші болып, әрдайым жанында достық қарым – қатынас болсақ, оқыту мазмұнын жаңғыртуға, әрі тиімді әдіс – тәсілдерді кеңірек қолдануға еркін жол.

Қазіргі заман талабына сай мектеп бірінші сыныпқа баратын балалардың білімі мен машығын басты назарға алмайды, олар баланың ойлау қабілетін және жалпылама сараптай алуларына көп көңіл бөледі. Тілді тиімді және дұрыс үйрету-сөздің дыбыстық талдау деңгейінде іске асырылады. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті кезінде бала сөз бен дыбысты тыңдайды, сөздегі дыбыстарды интонациямен ерекшелейді, сөздегі дыбыстың орнын анықтайды, т.б.

Мектепке дейінгі балаларға тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу мәдениетін жетілдіруге, құрастыра сөйлеуге, сөздік қорының молаюына баса көңіл бөлген жөн. Әрбір ұйымдастырылған оқу іс-

әрекетінде дидактикалық ойындарға, фонетикалық ұғымдарын қалыптастыру арқылы балалардың қиялын шарықтатып, ойлау қабілетін ұштауға болады. Әртүрлі жастағы балаларда сөйлеу тілінің алуан түрлі бұзылыстары байқалады. Олардың ішіндегі ең кең тарағаны-дыбыс айту бұзылыстары. Бұзылыстың бұл түрі жеке және тіл кемістігінің күрделі, басқа түрлерімен қоса кездеседі.

Бала жазып және оқып үйренгенде қиындықтарға тап болып, кейін жазбаша сөйлеу тілінде көптеген қателер жібереді. Балада дыбыстардың көбін айтуы бұзылса, ол инфантильді болып, өз жасынан кіші болып көрінеді. Мұндай баламен отбасындағылар «кішкентай балаша» сөйлеседі. Кішкентай сәбидің тілі айналасын қоршаған ортамен қарым-қатынас арқылы қалыптасады. Сондықтан ересектердің сөйлеу тілі балаларға үлгі болуы қажет. Баланың өзі де оны сезініп, өзінен жасы кіші балалармен ғана қарым-қатнас жасағанды қалайды.

Сөйлеу тілі кемшілігінің кез келген түрі баланың іс-әрекетінде, тәртібінде із қалдыратындығы сөзсіз. Сонымен қатар дыбыстарды айтудағы кемшіліктер де баланың байланыстырып сөйлеу тіліне кері әсерін тигізеді. Мектепке оқуға мұндай бала дайын емес, нәтижесінде балаға мектепте оқу психологиялық тұрғыдан қиын болады. Дыбыстарды дұрыс айтпайтын баланы құрдастары мазақтап, қосымша психологиялық проблемалар туындайды. Оның барлығын болдырмау үшін баланың дыбыс айту бұзылыстарын түзету жұмысы сауатты түрде және арнайы маманмен жүргізілу тиіс.

Дыбыс айту бұзылыстарын түзете отырып аталған кемшіліктерді де түзетуге болады.

Тілдің қоғамдық, тәрбиелік қызметі ерекше екені мәлім. Өйткені, тіл- адамдардың бір-бірімен пікір алысып, қарым-қатынас жасайтын құралы. Таза мәнерлі тіл-бұл ойлау жемісі. Баланы ана тілінде дұрыс сөйлеуге үйрету арқылы олардың бойындағы тілдік мәдениетті қалыптастырамыз. Олай болса тіл адам баласы қоғамымен бірге туып, өмір сүріп, ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып келе жатқан мұра. Баланы тілдік мәдениетке тәрбиелеуде отбасының, балабақшаның қажырлы еңбегі зор. Тіл-адам қоғамына тән. Ол қоғамдағы, еңбек процесіндегі қажеттіліктен, мұқтаждықтан келіп туған.

Тіл ұлт ерекшеліктерінің бірі, ұлт мәдениетінің бір формасы, тілде әрбір халықтың ұлттық дәстүрінің, сана сезімін, ойлау тәсілінің, мінез-құлқының белгілері бейнеленеді.

Тіл мәдениетін меңгеру-адамның сәби шағынан іске асатын, келе-келе біртіндеп жетіліп отыратын нәрсе. Олай болса, тілді ұстарту отбасында, қоғамдық мекемелерде, мектепке жүйелі жүргізілетін тәрбие процесінде іске асады. «Балалар бақшасындағы тәрбие бағдарламасында»: «Баланы сөйлеуге үйрету, тілін дамыту мәселесін барлық сабақта жүзеге асырылады, бағдарламаның ең көлемді бөлімі ана тілі және айналадағы дүниемен таныстыру», айтылады.

Бағдарламаның осы бөлімінде тілдің қоғамдық рөлі, лексикалық қоры, оны дамыту, тіл тазалығы, сөздің дыбыстық құрамын меңгерту, мәнерлі сөйлеуге үйрету, тіл мәдениетіне, көркем сөз өнеріне баулу мәселелері қарастырылған.

Аз сөзбен көп мағына беретін мақал, мәтел, аңыз ертегілер, эпостық шығармалар ғасырлар бойы ауыздан ауызға жатталып, жинақтала келе бүгінгі ұрпақтың рухани азығына айналып отыр. Бала тілін ұстартуда бұл халық қазынасы-ауыз әдебиетінің орны ерекше.

Қазақ балалар әдебиетінің атасы Ыбырай Алтынсарин де балаларды оқыту-тәрбиелеу ісінде ауыз әдебиеті шығармашылығының маңызды орын алатынын айта кетіп: «Өмірге қажетті ауыз екі сөйлеу дағдыларына жаттықпайынша, қай-қай тілде болса да еркін, жүйелі сөйлеу мүмкін емес», - деген болатын.

Мектеп жасына дейінгі баланың тағы бір ерекшелігі-олардың еліктеу, қиялдау қабілетінің басым болуы. Сол себепті әрбір ата-ана, тәрбиеші, логопед баланың қойған сұрақтарына үнемі, дұрыс жауап берулері керек. Мектепке дейінгі педагогиканың теориялық және практикалық мақсаты- дағдыларға үйрету. Сол себепті педагогика мен «Балалар бақшасындағы тәрбие бағдарламасында» сәбидің тілін дамыту, ауыз екі сөйлеуге үйрету, үйренгенін күнделікті өмірде пайдалана білуге жаттықтырып отыру ісіне назар аударады.

Өйткені, баланың айналадағы өмірді танып, білудегі басты жәрдемшісі-тіл болып табылады. Ал тілдің дамуы оның сана-сезімін, ой-өрісін жетіле түсуіне негіз болады.

Сөйлеу тілі мен сөздік қоры молая бастаған сайын бала айналадағы адамдармен, құрбылас балалармен белсенді түрде сөздік қарым-қатынас жасайды. Өмірдегі іс-әрекет жайын білуге құмарта түседі. Өзі түсінген түрлі жайттар туралы әңгімелейтін болады.

Баланың өмірлік тәжірибесін дамыту, айналадағы дүниеден алған әсерін әрі қарай кеңейте отырып, бір арнаға түсіру балабақшада арнайы дүниеден алған әсерін әрі қарай кеңейте отырып, бір арнаға түсіру балабақшада арнайы өтетін сабақ, ойын, еңбек процестерінде логопедтің көмегімен іске асады. Балаға бағдарламалық материал негізінде білім беруге баса назар аудару қажет.

Оқу жылында жоспар жасағанда баланың жақсы сөйлей білуін бағдарлау, сөздік қорын дамыту, ой-өрісін кеңейту жұмысында өте мұқият қарау қажет.

Тіл дамыту сабақтарында көзделетін негізгі мақсат-баланың сөздік қорын байыту, сөйлем құрап айтуға, әңгімелей білуге үйрету. Баланы сөйлеуге үйрету, тілін дамыту, ой-өрісін кеңейту жұмысында бір топтағы әр баланың сөйлеу дәрежесін байқап, анықтау керек. Сонда ғана оқыту-үйрету ісінде неге көңіл бөлуге болатыны айқындалады.

Баланың сөздігі балаларды жекелей бақылау негізінде, нақтылы, көрнекі материалдарға сүйіне жүргізіледі.

Әңгімелеу, әңгіме құрастыру (өзі көріп білген жайттар туралы, сурет мазмұнын, оқылған шығарманың мазмұнын әңгімелету).

Сөзді түсініп айту дәрежесін байқау. Ол үшін балаға таныс және таныс емес заттарды көрсетіп сұрау, әңгімелесу.

Балаға бірнеше таныс заттар мен ойыншықтарды көрсетіп (суреттен немесе заттың өзін) сұрап, түр-түсін, атын, пішінін, қайда, не үшін жасалатынын айтқызу.

Бөлмедегі 10-15 затты бір орынға қойып, соның ішінен бір заттың атын логопед сөзбен айтады, бала затты танып әкеліп, түр-түсін, пішінін айтады.

Баланың тілін дамытуда мынандай жұмыс түрлерін жүргізуге болады. 1. Айналадағы бар, күнделікті өмірде пайдаланып жүрген заттарды (киім-кешек, ыдыс-аяқ, тағам, үй жиһаздарын) көрсетіп, атын сұрап айтқызу. 2. Осы заттардың қайдан, неден (ағаштан, шыныдан, жүннен, темірден, теріден жасалғандығын) түсіндіру. 3. Ойыншықтары жайында, жақсы көретін ертегісі туралы әңгімелесу. Балаға күн сайын жиі пайдаланатын заттарды (сабын, тәрелке, орамал, щетка т.б.) суреттен көрсетіп, оның атын қажеттілігін, неден жасалғанын айтқызу. Бөтелке, қайық, үтік, шар, доп сияқты пішіні ұқсас заттарды көрсетіп, оларды не екенін, не үшін қажеттігін, сапасын, неден жасалғанын, ұқсас жақтарын айтқызу. Бұл жұмыстар сабақта және сабақтан тыс уақытта жүргізіледі. Бұл әдістерді қолдану кезінде баланың тұрмыста кездесетін заттарды, олардың атына байланысты сөздерді түсініп айта білуін, пішіні ұқсас заттарды бір-бірінен даралап, ажыратуға талпыну әрекеттерін байқау мақсаты көзделеді.

Халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасып, сақталып келе жатқан наным-сенімдерін, дәстүрін, жол-жоралғыларын, әдеп-ғұрыптарын өсіп келе жатқан жас ұрпақтың бойына сіңіру. Мектеп жасына дейінгі баланың тілін дамытуға баға жетпес нәтиже береді. Балаларға осы халқымыздың игі дәстүрлерін: бесікке салу, ат қою, тұсау кесу, қонақ күту, ас қайыру т.с.с әр сабақта тақырыпқа байланысты айтып отыру. Балаларға жасына қарай көркем әдебиет шығармаларын, мазмұнын айтқызу, мақал-мәтел айту, жұмбақтар жасыру сияқты жұмыстарды да жүргізуге болады. Жұмбақ жаттау кезінде балалар өзінің білім дәрежесін байқап, көп білуге талпынады, ынта-жігері артып, жауапкершілікті сезінеді.

Пайдаланған әдебиеттер.

1. Отбасы және балабақша 1997 жыл №9-10
2. Макаренко А.С. «Ата – аналарға балалар жайлы» 1998 жыл
3. Жарықбаев Ж., Калиев С. Қазақ тәлім – тәрбиесі. А., 2000 жыл
4. Отбасы және балабақша 2012 жыл №4

5. Мектепке дейінгі ұйымдарда тілдердің үштұғырлығын дамыту. Бағдарлама Астана – 2013 ж.
6. Елбасы Н.Ә Назарбаев «Қазақстан халқына жолдауы»

ҮШТІЛДІЛІКТІ ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аширбекова Ш.Б.

Балқаш көпсалалы колледжі

Қай кезеңде болмасын, көп тілді меңгерген халықтар мен ұлттар алдыңғы қатарлы елдің қатарына кіріп, өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырғаны тарихтан белгілі. Қазіргі таңда әлемнің алпауыт мемлекеттері көп тілді, әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді маңызды міндет деп санайды. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен кенже қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет. Бұл заман талабынан туындап отырған қажеттілік. Себебі, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін маман бәсекеге қабілетті тұлғаға айналатыны сөзсіз. Осы ретте, президентіміз Н.Ә.Назарбаевтың: «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз. Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек», – деген болатын Елбасы Жолдауында. «Біз барша қазақстандықтарды біріктірудің басты факторларының бірі – еліміздің мемлекеттік тілін, барлық қазақтардың ана тілін одан әрі дамытуға бар күш-жігерімізді жұмсауымыз керек», – деген болатын. Мейлінше, көп тілді меңгеру қажет, дегенмен өз ана тілімізді ешқашан ұмытпағанымыз жөн. Бүгінде егеменді ел, тәуелсіз мемлекет болып әлемге жар салып жатқан дүбірлі кезеңде қазақ ұлтының жанына сүйеу, рухына тіреу болатын басты мәселенің бірі осы – тіл. Мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болған қазақ тілі – ұлттық руханиятымыздың өзегі. Қазіргі кезде қазақ тілін дамыту, оқытудың деңгейін арттыру мәселесі көтеріліп, осы орайда түрлі шара атқарылып жатқаны баршамызға аян. Қазақ тілінің қолдану аясын кеңейту, оның мүмкіншіліктерін барынша пайдалану – еліміздің әрбір азаматының абыройлы міндеті. Адамзат мәдениетінің негізі – тілде. Кез келген ұлттың басты ерекшелігі – оның ана тілінде. Ұлттың жаны мен жүрегі ары мен ұяты, қазына-байлығы мен атақ абыройы тілге байланысты. Жер бетіндегі сан мыңдаған ұлттардың ішінде тек қазақ халқы өз тілін ана тілі деп ардақ тұтып, қастерлейді. Қазақ үшін тілден күдіретті ештеңе болмаған.

Тіл – қазақтың жан дүниесі, рухани негізі, ел еркіндігі мен ұлтты танытатын басты белгі. Ана тілі – әр адамға ананың ақ сүтімен бойға жетіп, ананың әлдіімен, бесік жырымен құлаққа сіңіп, атадан-балаға жетіп отыратын ұлы күш. Тіл адам баласының басты қазынасы болғандықтан – тіл байлығы елдің елдігін, жұртшылығын, ғылымы мен әдебиетін, өнеркәсібін, мәдениетін, қоғам-құрылыстары мен салт-санасының, жауынгерлік дәстүрінің – мұрасының қай дәрежеде екенін танытатын дәлелді көрсеткіші. Әр халықтың ғұмыры – оның тілінде. «Тіл – ұлттың сүйінетін тамыры, сыйынатын тәңірі»- дегендей, тіл жоғалса, ұлт та жоғалатыны белгілі. Барлық қазақстандықты біріктіретін – қазақ тілі сондықтан, егемен елімізді сақтап қалу үшін ұлттық құндылықтар мен мемлекеттік тілге ерекше ықылас қажет. Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен», -деп Елбасы Н.Ә.Назарбаев ұстаным еткендей, келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген күзіретті тұлғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр. Үштілді оқыту – заман талабы. Үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі. «Үштұғырлы тіл» туралы идеяны мемлекет

басшысы 2006 жылдың қазанында өткен Қазақстан халқы ассамблеясының XII құрылтайында жария етті. Ал 2007 жылғы “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты халыққа Жолдауында “Тілдердің үштұғырлылығы” атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынды. Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлылығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген саликалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор. Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, оны меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. «Ақпараттық технология дамыған қазіргі дәуірде күн сайын дерлік ағылшын тілі дүние жүзі халықтарының тілдеріне жаңа сөздер мен ұғымдар арқылы батыл ену үстінде. Бұл үдерістен біз де тыс қалмауымыз керек». «Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы», - дегендей, бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салынуда. Осы орайда құрылған «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының» басты мақсаты: Қазақ тілінің мәртебесін көтеру; мемлекеттік мекемелерде іс-қағаздарды қазақ тілінде жүргізу; ағылшын тілін меңгерту; орыс тілін жетік білу.

Елбасының үштұғырлы саясаты аясында шетел тілін үйрену, оның қолданыс аясын кеңейту бүгінде кезек күттірмейтін өзекті де келелі мәселелердің бірі болып отыр. Алайда «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», - деп ақын жырлағандай, өз тілінде еркін сөйлеп, өз тілін құрметтейтін тұлғаны баулысақ, өзге тілді қадірлейтін тұлғаны баулитынымызға көз жеткіземіз. Сондықтан да «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс. Бұл - заман талабы», - деген елбасының қағидасына сүйене отырып, қазіргі таңда балабақшадан бастап мектеп табалдырығын аттаған сәттен ана тілін меңгертуге, сауаттылыққа күш салынуда. Осы орайда ауыр жүк артылып отырған оқытушылар мен тәрбиеші-ұстаздардың бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеудегі еңбегі зор.

«Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің талабы. Тілдің адам өміріндегі ең шешуші рөл атқаратыны әркімге де түсінікті. Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Ал үш тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының шет елдермен халықаралық байланыстары күннен-күнге арта түсуде. Сол байланыстарды дамыту үшін көп тіл білетін жас ұрпақ тәрбиелеу қажет-ақ. Осынау мүмкіндіктерді игеру мақсатында бүгінгі білім ордалары үштілділікті енгізудің, оны тиімді жүргізудің тың жолдарынан ізденіс табуда. Колледждерде қазақ тілін оқыту барысында орыс тілі, ағылшын тілі пәндерін бірлікте алу оқытушының шеберлігіне байланысты жүргізіліп жүр. Бұл жерде өтіліп отырған бағдарламаға сай үш пәнді бірлікте ала отырып, пәнаралық байланысты жүзеге асыруға болады. Алайда дәстүрлі оқытуда тек аударма жасатумен ғана шектеліп отырсақ, қазіргі оқыту технологиясында түрлі шығармашылық бағыттағы тапсырмалар бере отырып, оқушы-субъектінің ізденісіне, яғни, жеке тұлғаның әрекетін дамытуды мақсат етудеміз. Колледжіміздің іс-тәжірибесінде орыс аудиториясында өткізілетін қазақ тілі сабағы барысында студенттердің интеллектуалдық қабілетіне түрткі болатын ойын технологиясын қолдана отырып сабақты үш тілде жүргізудің тиімділігі зор. Өнімді нәтиже беріп жүрген іскерлік ойындары: «Кім алғыр», «Полиглот», «Үздік аудармашы», «Үздік тілші», «Тілдер сөйлейді» сынды тағы басқа ойындарды өткізудің үштілді меңгертудегі маңызы айрықша. Оқушыларды ойната отырып, үш тілде жүргізілген сөзжұмбақтар, анаграммалар олардың коммуникативтік құзыреттіліктері мен функционалдық сауаттылықтарын арттыруға негіз болды. Сондай-ақ, ақпараттық технологияны: электрондық оқулықтар, презентациялар, тест т.б түрлері студенттердің қызығушылығын оятып,

уақыттарын үнемдеуге, қосымша деректерді тиімді қолдануға түрткі болды. Шығармашылық жұмыстарға жетелейтін тапсырмаларды студенттер қызыға орындап, еркін аударма жұмыстарын жасауға дағдыланды. Мысалы сөз таптары, сөйлем мүшелері, сөйлем түрлерін есепке ала отырып, кесте түрінде үш тілді қамтитын тапсырмалар (сөздерді бір тілде жазып, екі тілдегі сөздерге аударма) қатарын орындату. Бұл тапсырмалар студенттердің ізденушілік әрекеттеріне, өз беттерімен білім алып, алған білімдерін ортаға салып, дәлелдеу дағдыларына түрткі болды. Ауызша, жазбаша сөйлеу тілдерін дамытады. Пәнаралық байланыстың негізінде студенттер әр пәннен алған білімдерін тоғыстыра отырып, өз мақсаттарына жете білуге дағдыланды. Үштілділікті әдебиет сабағында да жүйелі түрде қолданып келеміз. Мәселен, әдебиет сабағында 1-курсқа «Абайдың лирикасы» тақырыбын өткенде іздендіру-зерттеу бағытындағы тапсырма ұсынуға болады. Яғни, өлеңдерін меңгере отырып, тақырыбы бойынша оқушылар салыстыру жұмысын жасап, тапқан деректерін топпен бірлесе отырып, үш тілде еркін баяндап беруге талаптанады.

Әдебиет пен тіл – рухани егіз пәндер болғандықтан, оларды бірлікте ала отырып жүргізген сабақтарда үштілділікті қолдану аясында оқушылардың коммуникативтік қабілеттерін, зерттеушілік әрекеттерін дамытып, салыстыру, талдау, дәлелдеу сынды дағдыларын қалыптастыруға түрткі болды. Сондай-ақ, үндестіктерін табу, салыстыру жұмыстары оқушылардың қызығушылығын оятты. Шығармашылық бағыттағы тапсырмалар: модель, презентация, жоба құру сынды бағытта да ұсынылып отырды. Бұл жерде олардың ақпараттық құзіреттіліктерін дамыту көзделді. Мәселен, 1-курс қазақ және орыс әдебиеті сабағы. Ауыз әдебиеті тақырыбы бойынша оқушыларға «Ұлттық салт-дәстүрлер үндестігі» тақырыбында презентация жасау. Мұнда үш халықтың салт-дәстүрлерін салыстыра отырып, үш тілде еркін презентация арқылы қорғап шығу талап етіледі.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік. Көп тілді үйрету арқылы біз болашақта көкірегі ояу, көзі ашық , әлемдік мәдениетке көзқарасы қалыптасқан азамат тәрбиелейміз деген ойдамын.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. Астана, 2007
2. Жарықбаев Қ. Аталы сөз.– Алматы: Жалын, 1980.
3. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
4. Төленова Ұ. «Білім беруде жаңа технологияны қолдану - өмір талабы» 2012 ж.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Бакаева Н. И.

КГКП я/с №33 «Алтын бесік»

Стратегия Казахстана в аспекте Государственной программы развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы, его модернизация, бесспорно, предполагают следование ряду общих принципов, одним из которых является признание главенствующей роли образования в развитии общества, что многократно повышает его ответственность за качество результата [1].

Как обязательное условие успешного развития любой системы Президент страны неоднократно называет целенаправленность, наличие ясной и четкой цели, осознаваемой каждым. Наша цель в полной мере соотносится с Законом «Об образовании», где задачей педагога определяется не просто обучение, а формирование общей культуры личности [2].

Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Педагогическая практика нуждается в обновлении для достижения лучших результатов и повышения эффективности использования средств. Применение новых методов, технологий обучения иностранным языкам будет способствовать развитию таких качеств личности, которые являются востребованными современным поликультурным и многоязычным обществом. Поэтому проблема использования эффективной методики преподавания английского языка в школе представляется очень важной.

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентно способным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах. Поэтому важнейшей стратегической задачей образования является, с одной стороны сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого — овладение государственным, родным, и иностранными языками. В этой связи понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей. Полиязычие — основа формирования поликультурной личности [3].

Цели поликультурного и полиязычного образования:

- воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.
- формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Задачи:

1. Создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном.
2. Обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков социокультурного взаимодействия.

Аспекты овладения поликультурной языковой активностью:

- Знакомство с иностранным языком предполагает знакомство с другой культурой, что развивает личность, расширяет его кругозор.
- Языки изучают, прежде всего, для использования их в бытовых ситуациях.
- Применение своих знаний в повседневной жизни.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности [4].

Важной функцией ОУД выступает установление взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В настоящее время в педагогический лексикон прочно вошло понятие

педагогические технологии. Толковый словарь так объясняет это понятие: «Технология — совокупность приемов, применяемых в каком-либо деле, мастерстве...». Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний.

Итак, одни из главных технологий — личностно-ориентированные технологии, которые ставят в центр всей дошкольной образовательной системы личность ребенка, обеспечение комфортных, бесконфликтных и безопасных условий ее развития, реализации ее природных потенциалов.

В рамках личностно-ориентированных технологий самостоятельными выделяются еще несколько, среди которых — технологии сотрудничества. Они реализуют партнерство в отношениях педагога и ребенка. Педагог и дети совместно вырабатывают цели, содержание работы, дают оценки, находясь в состоянии сотрудничества, сотворчества. Проблемная и поисковая технология — под проблемным обучением сегодня понимается такая организация ОУД, которая предполагает создание, под руководством педагога, проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность детей по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитием мыслительных способностей.

Работа с детьми, как с равными партнерами, личностями, коллективом личностей может обеспечить практическое владение поликультурной языковой активности, пусть даже и в ограниченных пределах.

Нужно сказать, что одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

Причины успешности процесса овладения детьми поликультурной языковой активностью:

- затрагивать личность ребёнка в целом, вовлекать в ОУД его эмоции, чувства и ощущения, стимулировать его речевые, когнитивные, творческие способности;
- создавать атмосферу, в которой ребёнок чувствует себя комфортно и свободно; развивать у него желание практически использовать поликультурную языковую активность;
- активизировать дошкольника, делая его главным действующим лицом в ОУД, активно взаимодействующим с другими участниками этого процесса;
- создавать ситуации, в которых педагог не является центральной фигурой;

Всё это создает благоприятные условия для продуктивной организации деятельности детей в условиях применения инновационных технологий обучения.

При обучении иностранным языкам в ДО, в частности говорению, целесообразно использовать такие способы и приемы, которые позволяют учитывать психофизиологические особенности мышления младших дошкольников и способствовать развитию логико-вербального мышления детей через активизацию образного мышления.

Полиязыковое обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

Стремительное вхождение Казахстана в мировое сообщество: инновационно — индустриальная экономика, информатизация общества, гармонизация образовательного пространства и внедрение международных стандартов коренным образом изменяют сознание и поведение человека. Социально — историческая перестройка общества и общественная форма сознания и ориентация на ценности общей человеческой культуры актуализировали проект Президента «Триединство языков, как социально — историческую необходимость, как конкурентоспособность нации, как культурный императив времени, и утвердили приоритет трех языков в Республике Казахстан»: казахский — русский — английский. Наряду с казахским языком, имеющим статус государственного, и русским — языком межнационального общения важным средством общения выступает иностранный язык [5].

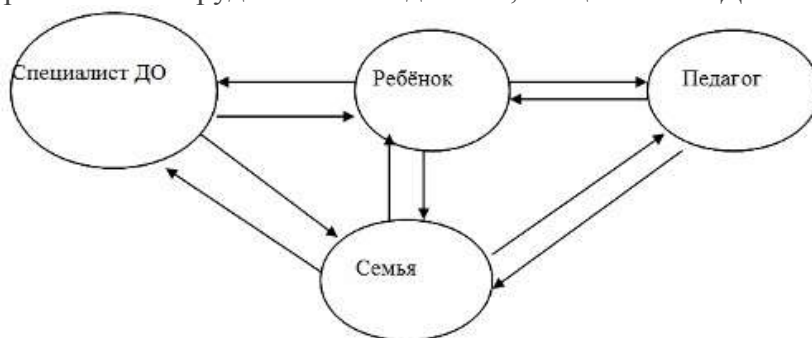
Позиция нашего Президента в разрешении проблемы полиязычия наиболее близка и понятна.

В Казахстане уже сформировались основные тенденции определяющие развитие методики полиязычия. Согласно законодательству об образовании в РК 2007 года все организации образования, независимо от форм собственности должны обеспечить знания обучающимися казахского языка как государственного, а также изучения русского языка и одного из иностранных языков в соответствии с государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования. Новое время и новые условия требуют коренной перестройки, переоценки ценности и идеалов, пересмотра целей и задач методов и приемов обучения. Изучение иностранных языков в Казахстане — это обучение языку как реальному и полноценному средству общения на уровне носителей этого языка.

Обучение иностранному языку формирует коммуникативное умение, столь необходимые для человека как члена общества, члена коллектива, члена семьи. Оно предполагает умение слушать собеседника, вступать в общение, поддерживать его.

Приобщение детей к своей национальной культуре в полиэтнических общеобразовательных учреждениях будет более плодотворным при организации комплексной системы образования «детский сад — общеобразовательная школа (гимназия, лицей, колледж)», школа выходного дня (воскресные, национальные), семья.

Схема развития речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве в процессе интегрированного сотрудничества педагогов, специалистов ДО и семьи.

Первоначальная ориентация на национальную культуру во многом зависит от семейного воспитания, от его направленности, от духовного мира окружающих близких. Поликультурное воспитание — это воспитание детей на культуре народов региона, где проживает ребёнок, с приоритетом для него культуры его национальности.

Как же вовлечь родителей в педагогический процесс ДО по поликультурному воспитанию? Современная модель сотрудничества детского сада с семьей понимается как процесс межличностного общения, результатом которого является формирование у родителей осознанного отношения к собственным взглядам и установкам в воспитании ребенка. Сотрудничество семьи и дошкольного учреждения в процессе поликультурного воспитания, мы считаем, должно строиться под девизом «Все друг другу мы нужны». Именно поэтому работа с родителями должна быть направлена на реализацию процесса вовлечения родителей в учебно-воспитательный процесс ДО.

Поликультурное воспитание детей в ДО осуществляться в трех направлениях:

Информационное насыщение (сообщение знаний о традициях, обычаях разных народов, специфике их культуры и ценностей и т. д.).

Эмоциональное воздействие (в процессе реализации первого направления «информационного насыщения» важно вызвать отклик в душе ребенка, «расшевелить» его чувства).

Поведенческие нормы (знания, полученные ребенком о нормах взаимоотношений между народами, правилах этикета, должны быть обязательно закреплены в его собственном поведении).

Для реализации этих трех направлений в поликультурном воспитании детей дошкольного возраста используются разнообразные средства:

общение с представителями разных национальностей;

устное народное творчество;

художественная литература;

игра, народная игрушка и национальная кукла;

декоративно-прикладное искусство, живопись;

музыка;

этнические мини-музеи;

национальные кушанья.

Отсюда цели работы ДО с семьями воспитанников по поликультурному воспитанию:

осознание важности и необходимости поликультурного воспитания дошкольников всеми членами семьи воспитанников;

осуществление единства воспитательного воздействия семьи и ДО на дошкольников;

формирование личностной заинтересованности родителей в проводимой в дошкольном учреждении работе;

развитие стремления у всех членов семьи лично участвовать в возрождении народных традиций.

Помощь родителей для достижения целей по поликультурному воспитанию детей является неотъемлемой частью воспитательного процесса. И они ее оказывают, активно участвуя в жизни детского сада, проявляя выдумку, фантазию, энтузиазм.

Традиционными в ДО сложились следующие формы работы с семьями:

- Проектная деятельность.
- Использование семейных фотоальбомов в режимных процессах.
- Выставки совместных поделок.
- Фотовыставки, конкурсы поделок, фоторепортажи из групп.
- Семейные праздники в группах, фольклорные развлечения с участием родителей.

Начальным этапом в работе с семьей является изучение традиций и укладов семьи каждого приходящего в детский сад ребенка. Мир каждой семьи удивителен, его жизнь протекает внутри своей культуры. В результате большинство детей, примерно с четырех лет начинает осознавать свою национальную принадлежность, ориентируясь на национальность родителей и язык семейного общения. Поэтому необходимо знакомить детей всех национальностей с разнообразием жизненного уклада, встречающегося в нашем городе, это способствует воспитанию толерантности, любознательности, а также развитию различных форм сотрудничества [6].

Традицией нашего детского сада стал выпуск «Семейной газеты»: оформление творческих работ родителей вместе со своими детьми, которые используются в течение года в работе с детьми по темам «Семья» «Моя родословная», «Мой город», «Семья за здоровый образ жизни», «Праздничный семейный календарь». Одной из страниц «Семейной газеты» является представление генеалогического древа семьи. Цель: углубить знания детей о семье, где они родились, историю ее возникновения и становления. В разделе газеты «Семейный календарь» можно узнать: какие же государственные, национальные и семейные праздники отмечаются в семьях. В разделе «Мой город» изображены дом или улица, где родился и живет ребенок, любимые места города, где гуляют и отдыхают семьями.

Интересно проводятся такие формы работы, как выставки, конкурсы поделок, фоторепортажи из групп и семей воспитанников — они способствуют сплочению семьи, так как в процессе вовлекаются все члены семьи от бабушек и дедушек до малышей, а также закрепляются знания о родном крае.

Так мы связываем жизнь детей и их семей с общественной жизнью страны.

Такая совместная работа сплачивает детей и взрослых, способствует развитию свободного общения между взрослыми и детьми. Совместная деятельность вызывает у детей чувство гордости, способствует развитию эмоций ребенка, его социальной восприимчивости.

Дети получают знания о близких им людях, интересуются их достижениями, профессиями, учатся выражать свои мысли и чувства. Такие выставки приносят всем чувство радости, удовлетворенности. Это еще один повод общения между разными поколениями и сплочение детского сада и семьи. Так с любви к ближнему окружению: семья, детский сад, малая Родина — начинают зарождаться патриотические чувства у дошкольника.

В каждой группе ДО созданы народные уголки в рамках смотра-конкурса уголков «Моя малая Родина», с целью знакомства воспитанников с бытом, традициями, ремеслами народов Казахстана.

Если педагоги и семья приложат усилия к процессу интегрированного сотрудничества, к решению задач по улучшению качества обучения и воспитания подрастающего поколения в духе взаимоуважения, толерантности к этносам, то развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве в Казахстане будет на высоком уровне.

Подводя итог, можно констатировать, что развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве возможно в том случае, если педагогическая организация работы в детском саду будет осуществляться в тесной взаимосвязи с семьями воспитанников, что позволит создавать образовательно-воспитательное пространство, в которое ребенок погружается в детском саду и дома [7].

Список использованной литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. — [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.
2. Закон «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III // Казахстанская правда. — 2007 г. — № 127. — 15 августа.
3. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
4. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — 10 июля. — № 218-219.
5. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. — Алматы: Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, 2006г. — [ЭР]. Режим доступа: <http://freeref.ru/wievjob.php?id=8721752006>.
6. Жетписбаева Б.А. Теоретико-методологические основы полиязычного образования: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. — Караганда, 2009. — 46 с.
7. Жетписбаева Б.А., Аязбаева С.С. поликультурное образование ребенка в дошкольном учреждении // Вестн. Караганд. ун-та. Сер. Педагогика. — 2011. — № 2 (62). — С. 4-8

ЕЛІМІЗДІҢ БОЛАШАҒЫ - БАЛА ТӘРБИЕСІ

Бейсенбина А.Н.

*Қарағанды обл., Шет ауданы
«Балдырған» бөбекжайының тәрбиешісі*

*«Ешкімде іштей батыр болып тұмайды,
батырлық та мінез секілді өскен орта,
көрген тәрбиеге байланысты қалыптасады».
Бауыржан Момышұлы*

Қазіргі кезде еліміздегі маңызды мәселелердің бірі – ол бала тәрбиесі. Бала тәрбиесі – бұл мемлекеттің, қоғамның, әрбір отбасылардың алдында тұрған өте жауапты істердің бірі.

Біздің үнемі айтатын сөздеріміздің бірі: «Бала дегеніміз – біздің болашағымыз». Себебі, біз балаларымызды қалай тәрбиелесек болашағымыз да солай болмақ. Жалпы айтқанда, келешегіміздің қожасы балаларымызды білімді де мәдениетті, тәрбиелі де әдепті, кішіпейіл де қарапайым етіп тәрбиелеу әрқайсымыздың қолымызда.

Қазақтарда айтылатын мынадай бір сөз бар: «Ұл тәрбиелей отырып, жер иесін тәрбиелейміз, қыз тәрбиелей отырып, ұлтты тәрбиелейміз». Яғни, қазіргі кезде біз балаларымызды қандай да бір санада, рухта, мәдениетте, ұранда тәрбиелесек, балаларымызда сондай болмақ. Жалпы айтқанда бала тәрбиесі өз отбасынан басталады. Отбасындағы тәрбие сол шаңырақтың әрбір мүшесінің өзін - өзі сақтау, ұрпақты жалғастыру, өзін - өзі сыйлау, отбасы мүшесі ретінде мойындату қажеттігінен туындайды.

Қай заманнан болмасын балаға дұрыс тәрбие берудің өзекті бір саласы жас ұрпақты еңбекке баулу. Анығын айтқанда еңбекке деген әлеуметтік көзқарасын қалыптастыру болып табылады. Бұны тек ұстаздар қауымы ғана емес әрбір ата - ана қолға алып, өз балаларының аз дегенде гүл, ағаш егіп, ауланы көгалдандыру сияқты игілікті іске қатысуын қадағалап атсалысып отыруы қажет. Осыдан кейін ғана еңбексүйгіштік қасиет берік дағдыға айналады. Спандияр Көбеев ұстаз жазушымыз кезінде айтқандай: « ...еңбек тәрбиесіне баса назар аудару керек. Еңбекке тәрбиелемей тұрып, балаға дұрыс тәрбие бердім, — деп айту екі талай».

Еліміздің болашағы - ертеңгі тәртіпті де тәрбиелі ұрпақ болатыны сөзсіз. Сол әдепті, тәртіпті, тәрбиелі ұрпақ өсіру – бұл баршамызға ортақ, әрі міндетті іс.

Жалпы барлығымыз да білеміз, баланы адамгершілікке, қарапайымдылыққа, жақсы әдетке, әдемілікке, әдептілікке ұқыптылыққа, жауапкершілікке бір ауыз сөзбен де жеткізе отырып тәрбиелеуге болады. Халқымыз «Жақсы сөз - жан азығы» деп бекер айтпаса керек. Қай заман, қай қоғамда болмасын адамзат баласы жас жеткіншек, жалпы өз ұрпағының тәрбиесіне зор мән беріп келген.

Бүгінгі ұлт тәрбиесі – ертеңгі ұлт болашағы болмақ. Яғни егеменді еліміздің ертеңгі болашағы - жас ұрпақтың сапалы тәрбиесі. Білімді денсаулығы мықты азамат өсіру үшін, білім ордаларымен ынтымақтасып та атсалысуымыз қажет. Балаларымыз «Баланы жастан...» деп айтқанындай, кейін опық жеп бармақ тістемеу үшін баланы қаршадайынан дұрыс тәрбиелеуге, бала бақытының шынайы бағбаны болуға атсалысқан жөн.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» атты – жолдауында «Кішкентай бүлдіршіндердің дамуына ықпал ететін үздіксіз білім берудың алғашқы сатысы мектепке дейінгі білім беруге баса назар аударған жөн және бұл сатыны олардың шығармашылық және интеллектуалдық қабілеттерін дамыту» деп кезінде баса назар аударған еді [1]. Осы сөзді қорытындылай келе ел басымыз жолдағандай білім беру ордаларының бастапқы сатысы дамымай біз алға қадам жасай алмаймыз.

Жалпы айтқанда, балаларды тәрбиелеуде, дамытуда және білім беру мәселелерінде отбасы мен балабақша ұйымдары бірлескен өзара тығыз байланыста болуы керек.

Сонымен, білім беру жүйесінің негізгі мақсаты – жас ұрпақты оқыту, тәрбиелеу әрі дамыту. Бұл мақсаттар өзара тығыз байланыста болғанда ғана нәтижесін береді. Балаларды алдындағы өмірге дайындау үшін дамытудың мәні зор. Жеткіншектерді дамыту келесі бағыттардан тұрады:

1. Зердесін дамыту;
2. Эмоциясы мен сезімдерін дамыту;
3. Аякастынан болған қиыншылықтарға төтеп бере алуын дамыту;
4. Өзіне-өзі сенімділігін, өзін-өзі қабылдауын, жақсы көрулерін дамыту;
5. Танымдық үрдістерін дамыту;
6. Өзін-өзі алып жүре алуын, дербестігін дамыту;
7. Өзін-өзі көрсете алуына, өзін-өзі жетілдіруге ынтыласын дамыту [2].

Негізіне тоқтасақ, «Жас бала – жас шыбық, жас күйінде қай түрде иіп тастасаң, өскенде сол иілген күйінді қатып қалмақ. Теріс иіліп қалған шыбықты артынан түзейміз десең,

сындырып аласын», - деп Мағжан Жұмабаев айтқандай заманға лайық тәрбие мен білім беру ісі қазіргі заманның айғағы. Бала бойындағы жақсы тың қасиеттері мен мүмкіндіктерін ашып, олардың әдепті, өнегелі, тәрбиелі болып өсуіне мектепке дейінгі тәрбиенің тигізер ықпалы өте үлкен.

Қазіргі таңда «мектепке дейінгі тәрбие» ұғымының «мектепке дейінгі білім беру» ұғымына ауысу кезеңі болды. Бұл жерде кезінде елбасымыз Н.Ә.Назарбаев өз Жолдауында «мектепке дейінгі білім беру» ұғымын «балалардың тұлғасын дамытудың мүмкіншіліктерінің кеңеюі, баланың өзін-өзі дамыту және өмір жолын компетентті таңдау деп қараған жөн, білім беру баланың ұғынуы мен ақпараттық тануының парадигмасынан әлеуметтік-мәдени белсенді даму парадигмасына, мәдени-тарихи парадигмасына түгел дерлік ауысуда» деп атап өткен болатын [3].

Зерттеу нәтижелері бойынша, балалар өздеріне берілетін басқалардың тәжірибесін белсенді түрде ой елегінен өткізіп, өздігінше өңдеп пайдалана алады. Мысалы, психолог ғалым Б. Спок ересек адамның отбасында және бейтаныс адамдармен қарым-қатынас тиімді құра алуы, мектепке дейінгі кезеңде басқа балалармен жасаған қарым-қатынастың тиімділігімен анықталатынын тұжырымдаған. Ол бала басқа балалармен қарым-қатынас барысында өз құқығын қорғай алады. Қарым-қатынас жасаудың адам өміріндегі қоғамдық-әлеуметтік және психологиялық негізі ең алдымен адамның күнделікті тіршілік қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатымен байланысты екендігі айқын.

Педагогика саласының ғалымы А. Едігенованың пікірінше, жеткіншектің бүкіл өмірінде оның даму үрдісі жүреді. Даму үрдісінде оның таным белсенділігі күннен-күнге арта түседі. Мысалы, 6 жастағы балалар заттарды түсіне, түріне, көлеміне қарап ажырата бастап, олардың құрылысын, пайдалану әдіс-тәсілдерін білгілері келеді. Күнделікті өмірде бала шынайы дүниенің құбылыстары мен заттарын анықтап ажырата білуге, адамдардың жинақтаған бай тәжірибесін үйренуге талаптанады. Жалпы білетініміздей, балалардың бір нәрсені құмартып білуге талаптануын таным ынтасы дейді. Жас балалар өте аңғарлы, еліктегіш, әр нәрсеге үңіле қарайды, көп нәрселер оларды ойлантады екен.

Балалар әдетте өзіне түсініксіз оқиғалардың, құбылыстардың сырын білуге құмартады. Күнделікті олардың алдында жаңа сұрақтар туындап отырады. Сол сұрақтардың жауаптарын олар ересектерден күтеді, себебі, олардың түсінігінше, ересектердің білмейтіні болмайды. Мұндай ерекше сұрақтар жас балалардың ақыл-ой еңбегімен шұғылданудағы ниетін, ықыласын көрсетеді. Осыған орай ересек адамдар бала сұрағын жауапсыз қалдырмауға тырысқандары жөн. Өйткені сұрағына жауап ала алмаған жеткіншек келешекте сұрақ коюдан жасқаншақтайды және бұл баланы болашақта дүниені тануына кері әсер етуі әбден мүмкін [4].

Қазіргі кезде, бүгінгі күн талабы – жас ұрпақтың ақыл-ойын дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, өзіндік іскерлік қасиеттерін қалыптастыру, заман талабына сай ойы жүйрік етіп тәрбиелеу. Сол себептен, баланың танымын алғашқы күннен бастап дамытудың, оның бойында оқыту мен тәрбиелеудің негізін қалыптастырудың құралы ретінде ойын әрекеті жатыр, яғни, ойын - баланың жетелейтін әрекеттердің бірі. Бірақ, ойын тек қана балаларды қызықтырып, уақыт өткізудің құралы ғана болмай, балаға берілетін білім мен тәрбиенің құнды негізі болуы қажет. Яғни, оқыту – бұл тәрбиелеу жұмысын белгіленген бағдарлама талаптарына сәйкес ойын түрінде ұйымдастыра отырып, баланың логикалық ойлау қабілетін арттыруға жағдай жасау негізгі талаптардың бірі. Бала ойын барысында айналасындағы құбылыс сырын танып, сезінеді, себеп-салдарлық байланысты және тәуелділікті анықтауға тырысады. Өз айналасындағы өмір құбылыстарын, ерекшеліктерін байқай отырып, білуге қызығушылығы туындайды, осы сезім оны әрі қарай талпыныстарға жетелеп әкеледі. Ойын негізінде ойлай отырып тапсырмаларды өздігінше зерттеп, орындап, өзінше шешім жасап өз ойындағысын айту жағдайларына мүмкіндік туғызылса ғана бала еркін ойлы, өзіне сенімді, ерік-жігерлі, дүние танымы кеңейген, сөйлеу тілі жақсы қалыптасқан, болашаққа қызығушылығы ояңған дара тұлға ретінде жан-жақты дами алады [5].

Көбінесе, мектепке дейінгі жеткіншектер әдетте ойынды, сурет салғанды жақсы көреді, ересектермен және өзі қатарлы балалармен лезде тіл табысып кетеді. Мектепке дейінгі уақыттың әсіресе, алғашқы үш жылы психологияда «қауіпті» кезең аталып, өзіне зерттеушілердің үлкен назарын аудартуда. Мысалы, П. Бадалян «...осы уақытта сәби арнайы үйрету мен тәрбие көрмесе, кейін ол өте қиын мәселелерге түсіп, тіпті кеш болуы да мүмкін» деп мәлімдеген. Өз уақытында тәрбие мен үйрету көрген бала бес жасында еш қиындықсыз таза сөйлей білуі тиіс деп ұйғарды [6].

Қазақ халқында көнеден бүгінге дейін жалғастығын тауып келе жатқан бай қазыналарының бірі ретінде – халықтық педагогика болып табылады. Арнайы қарастырсақ, халықтық педагогика – тәлім-тәрбиелік ой-пікірдің бастауы бола тұра, халықтың рухани мұрасы болмақ. Қазақ халқының халықтық педагогикасы – бала тәрбиесінің негізгі құралы екені бүгінде дәлелденген, өйткені онда халықтың ұлттық тәрбиесіндегі ерекшеліктері және сол ұлттық тәрбиені өмірде қолдану тәжірибесі айқындалып көрсетілген.

Халықтың тәлімдік мәні зор ой-толғаныстары халық ауызекі шығармашылығында, әдет-ғұрыптарында, салт-дәстүрлерінде, ырым-тиымдарында көрініс тапқан. Осы тұстағы тәрбиенің негізгі түйіні – адамгершілік, имандылық, ақыл-ой, еңбек, эстетика, отбасы және т.б. тәрбие түрлеріне бағытталады. Бұрынғы замандағы ата-бабаларымыздың күмбірлеген күміс күйімен, сыбызғы-сырнай үнімен, асқақтата салған әсем әнімен, ғашықтық жырымен, мақал-мәтел, шешендік сөз, айтыс өлеңдерімен сан ғасыр бойы өз ұрпағын «сегіз қырлы, бір сырлы», өнегелі де, өнерлі, адамгершілік ар-ожданы жоғары, намысқой азамат етіп тәрбиелеп келгені тарихи шындық [7].

Жас ұрпақ үшін тәрбие мәселесінің қаншалықты маңызды екенін Абдолла Аблонидің тәрбиеге байланысты айтқаны: “Тәрбие – біз үшін не өмір, не өлім, не құтылу, не бақыт, не қайғы мәселесі”, — сөзінен белгілі. Осыған орай қазіргі кезде тәрбие мәселесі өзінің өткірлігі жағынан елімізде болып жатқандай экологиялық мәселелерден кем емес, сондықтан да тәрбие мәселесін экологиямен қатар қоюға тиіспіз деп ой қорытамыз.

Барлығымыз да білеміз, бала тәрбиесінде — отбасы ең алғашқы үлкен мықты тәрбие ошағы екенін. Сол баланың адамдық қасиеттері мен әдептілігі, оның болашақта қандай адам болуы өзі туылған отбасында алған тәлім-тәрбиесі мен ондағы қарым-қатынасқа байланысты. Себебі ата-ана өз ұрпағы үшін басты ұстазы болмақ. Баланың заманына лайық азамат болып өсуі – алдымен ананың ақ сүтімен, абзал тәрбиесінің жемісі.

Кезінде Әл – Фараби ғұламамыз айтқандай: «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі»- дегендей, біз балаларымызға туылғанынан бастап тәрбие беруіміз керек.

Жалпы келгенде, мектепке дейінгі балалық шақ кезеңіндегі психикалық дамудың қорытындыларының бірі - мектепте оқытуға баланың психологиялық даярлығы айқын. Қазіргі уақытта баланы мектепке дайындау, белгілі бір дағдыларды игеруге бейімдеу заманымыздың көкейкесті мәселелеріміздің бірі болып отыр. Ендігі жерде мектеп жасына дейінгі баланың бүкіл өмірін ұйымдастыру, оның денсаулығын нығайту, ақыл-ой, адамгершілік тәрбиесін жетілдіріп, түптеп келгенде мектепке даярлау, тікелей ата-ананың үлесіне тиеді.

Сонымен қорыта келе, жас ұрпаққа тәлім тәрбие беруді қоғам болып, ұстаздар қауымы болып, ең бастысы ата - аналар болып қолға алсақ болашағымыз жарқын болмақ. Балаларымызды отансүйгіштікке, ата - баба салт - дәстүрін құрметтейтін ұрпақ тәрбиелеу баршаға бірдей міндет екенін ұмытпағанымыз жөн.

Ойымызды қорытындылай келе, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында: білім беру мен қоса ұлттық нақыштағы тәрбие үлгілері күшейтіліп, өз ана тілінде таза сөйлеу үрдісін жетілдірілсе; білім беру бағдарламаларының мазмұны баланың жеке басының дамуына, шығармашылық қабілеттерін арттыруға, баланың денсаулығын сақтауды қамтамасыз етуге, олардың интеллектуалдық, көркемдік-эстетикалық дамуын, жалпы адамзаттық құндылықтарды баланың бойына сіңіруге баса назар аудару қажеттілігі кешенді түрде

қарастырылса; өзгермелі жағдайларға байланысты баланы мектепке дайындауды қамтамасыз етуге бағытталған инновациялық білім беру бағдарламалары мен технологияларын тәжірибеге ендіруде тәрбиеші – педагогтардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау, жаңа педагогикалық технологияларды пайдалану жүйесін жасау мәселесіне баса назар аударылып озық іс-тәжірибе насихаттауда зерттеу мәселесіне сәйкес арнайы семинарлар ұйымдастыруды жетілдірсе; мектепке дейінгі жастағы балалары бар отбасыларына педагогикалық, психологиялық кеңес, әдістемелік, диагностикалық тұрғыдан көмек көрсетілсе деген ұсыныстарымыз бар.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру – мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» // Егемен Қазақстан, 7 ақпан 2008 ж., №36, 1-4 бб.
2. Возрастная и педагогическая психология. Тексты. - М.: МГУ, 1992.
3. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Жаңа онжылдық. Жаңа экономикалық өрлеу. Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері // Егемен Қазақстан, А., 2010.
4. Вопросы нравственного воспитания школьников. /Сборник статей: Изд-во Ленинградского Университета, 1960.
5. Боранова Л. Н. «Баланың логикалық қабілетін дамыту жолдары» Жұмыс орны: №29 А.Герцен атындағы орта мектеб. Лауазымы: Тәрбиеші. Порталға жариялану мерзімі: 17.01.2017.
6. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. - М., 1996.
7. Едігенова А.Ж. «Қазақтың тәрбиедегі тағылымдары». Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті, Қазақстан Республикасы, Семей қаласы.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ ЧЕРЕЗ ИГРОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Қойайдарова Б. М.

КГКП ясли-сад № 102 «Айсулу»

Стратегия Казахстана в аспекте Государственной программы развития образования в Республике Казахстан, его модернизация, бесспорно, предполагают следование ряду общих принципов, одним из которых является признание главенствующей роли образования в развитии общества, что многократно повышает его ответственность за качество результата.

Как обязательное условие успешного развития любой системы Президент страны неоднократно называет целенаправленность, наличие ясной и четкой цели, осознаваемой каждым. Наша цель в полной мере соотносится с Законом «Об образовании», где задачей педагога определяется не просто обучение, а формирование общей культуры личности.

Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования. [2]

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентноспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах. Поэтому важнейшей стратегической задачей образования является, с одной стороны сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого — овладение государственным, родным, и иностранными языками. В этой связи понимание роли языков в современном мире

с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей. Полиязычие — основа формирования поликультурной личности. [2]

Цели поликультурного и полиязычного образования:

воспитание поликультурной, формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.

формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Задачи:

Создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном.

Обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков социо-культурного взаимодействия.

Аспекты овладения поликультурной языковой активностью:

Знакомство с иностранным языком предполагает знакомство с другой культурой, что развивает личность, расширяет его кругозор.

Языки изучают, прежде всего, для использования их в бытовых ситуациях.

Применение своих знаний в повседневной жизни.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности. [2]

Овладение языками как одно из условий развития коммуникативной компетенции в поликультурном языковом пространстве должно проходить в несколько этапов:

I Этап

Цель: Создание предметной развивающей среды, стимулирующей речевое развитие с учетом этнических и культурных особенностей.

Задачи:

1. Разработка, внедрение и оборудование спецкурсов, направленных на речевое развитие.

2. Повышение профессионального уровня педагогических кадров как средство создания поликультурной, развитой речевой среды

II Этап

Цель: Развитие навыков общения и выражения своих мыслей разнообразными способами и средствами.

Задачи:

1. Создание условий для формирования у дошкольников способности к установлению устойчивых контактов с детьми и взрослыми.

2. Развитие связной речи.

III Этап

Цель: Развитие навыка свободного владения дошкольниками государственным, русским и английским языками в рамках требований к лексико-грамматическому и фонетическому развитию для своей возрастной группы.

Задачи:

1. Использование языковых норм общения на государственном, русском, английском языках в различных видах деятельности дошкольников.

Воспитание поликультурной личности — такой же длительный процесс, как и воспитание других человеческих качеств. В ходе своего многокультурного становления педагог и дети проходят несколько ступеней и уровней:

Толерантность;

Понимание и принятие другой культуры;

Уважение культуры и утверждение культурных различий.

Одни ученые полагают, что язык относится к культуре как часть к целому, а другие — что язык лишь форма выражения культуры, третьи — что язык не является ни формой, ни элементом культуры. По мнению, Эю Сепира, «культуру можно определить как то, что данное общество делает и думает, язык же есть то, как думает человек».

«Отношение между культурой и языком, — пишет Н. И. Толстой, могут рассматриваться как отношения целого и его части. Язык может быть воспринят, как компонент культуры и орудие культуры (что не одно и то же), в особенности, когда речь идет о литературном языке или языке фольклора. Однако язык в то же время и автономен по отношению к культуре в целом, и его можно рассматривать отдельно от культуры (что и делается постоянно) или в сравнении с культурой как с разнозначным и равноценным феноменом».

Язык, по мнению В.Гумбольдта, — это лицо народа, в нем фиксируется и сохраняется картина мира, свойственная тому или иному культурному сообществу («языковому коллективу»). При наличии общих содержательных компонентов «концептуальные поля истины» в различных языках и культурах имеют различные очертания, отражая разные стороны и аспекты бесконечно многообразного, объективного мира. Поэтому через познание народных и, в частности, иностранных языков человек может непосредственно ощутить свою принадлежность к мировой истории и одновременно глубже понять свою национальную культурно-историческую уникальность.

Язык, по словам Д. С. Лихачева, «выступает неким концентратом культуры нации, воплощенной в различных группах данного культурно-языкового общества». Он играет важнейшую роль в плане интернационализации культур, глобализации межкультурной коммуникации, диалога культур на основе лексико-семантического взаимоперевода. Соприкосновение разных культур находит отражение в языке в виде лексических заимствований.

По мнению С. Г. Тер — Минасовой «язык — зеркало культуры, в нем отражается не только реальный мир, окружающий человека, не только реальные условия его жизни, но и общественное самосознание народа, его менталитет, национальный характер, образ жизни, традиции, обычаи, мораль, система ценностей, мироощущение, видение мира».

Итак, язык рассматривается:

как фактор культуры, потому что он является ее составной частью, которую мы наследуем от наших предков;

основной инструмент, посредством которого мы усваиваем культуру;

важнейшее из всех явлений культурного порядка. Являясь составной частью культуры и его орудием, он выражает в обнаженном виде специфические черты национальной ментальности, открывает механизмы области сознания.

Также отношения между языком и культурой могут рассматриваться как отношение части и целого. Так как каждый носитель языка одновременно является носителем культуры, то языковые знаки приобретают способность выполнять функцию знаков культуры и тем самым служат средством представления основных установок речевой деятельности человека говорящего. [3]

Язык, прежде всего, является средством, при помощи которого человек получает сведения о материальной и духовной культуре общества, что лежит в бытие человеке в культуре. Уровень развития языка, его удельный вес в жизни страны, мира того народа, который говорит на нем, определяют сферу распространения языка и объем выполняемых им функций.

Уже в самом раннем возрасте ребенок впитывает первые элементы поликультурного языкового пространства. Он включается в языковую деятельность, приобретает навыки и усваивает стандарты нормативно-оценочного поведения, получает первые поликультурные представления из сказок, приобретает в ролевых играх понятия о функциях языкового пространства и его представления постепенно формируются, хотя и в примитивную, детскую, но собственную картину поликультурной жизни. В этот период представляется возможность реализации задач и развитие языковой активности детей. [3]

Важной функцией ОУД выступает установление взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В настоящее время в педагогический лексикон прочно вошло понятие педагогические технологии. Толковый словарь так объясняет это понятие: «Технология — совокупность приемов, применяемых в каком-либо деле, мастерстве...». Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний.

Итак, одни из главных технологий — *личностно-ориентированные технологии*, которые ставят в центр всей дошкольной образовательной системы личность ребенка, обеспечение комфортных, бесконфликтных и безопасных условий ее развития, реализации ее природных потенциалов.

В рамках личностно-ориентированных технологий самостоятельными выделяются еще несколько среди которых — технологии сотрудничества. Они реализуют партнерство в отношениях педагога и ребенка. Педагог и дети совместно вырабатывают цели, содержание работы, дают оценки, находясь в состоянии сотрудничества, сотворчества. Проблемная и поисковая технология — под проблемным обучением сегодня понимается такая организация ОУД, которая предполагает создание, под руководством педагога, проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность детей по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитием мыслительных способностей.

Работа с детьми, как с равными партнерами, личностями, коллективом личностей может обеспечить практическое владение поликультурной языковой активностью, пусть даже и в ограниченных пределах. [3]

Нужно сказать, что одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

Цель использования данной технологии:

дидактическая — расширение кругозора, формирование ЗУН в практической деятельности;

воспитывающая — воспитание самостоятельности, сотрудничества, коллективизма, коммуникативности;

развивающая — развитие внимания, памяти, речи, мышления, умения сравнивать, сопоставлять;

социализирующая — адаптация к условиям среды, обучение общению.

Технология компьютерного обучения с помощью, которой демонстрируются сканированные картинки, видеофильмы, презентации, музыкальные фонограммы.

Согласно нового ГОСстандарта, основное назначение начального образования — раскрытие индивидуальности обучаемого и освоение учебной деятельности. Дошкольники сензитивны к учебной деятельности, их умственная активность направлена на то, чтобы повторить, внутренне принять, подражая, учебные действия и высказывания. В то же самое время дети дошкольного возраста обладают абстрактным мышлением, им необходима наглядность. Компьютер выступает в роли инструмента, т. е. включение в процесс обучения конкретных визуальных элементов способствует снятию сложностей. Когда дети видят на экране компьютера красочные картинки, схемы, анимированные образы, они лучше воспринимают и усваивают новый сложный материал. [3]

Компьютеризация процесса ОУД предполагает новый увлекательный способ обучения, который интересен детям и экономит время педагога.

Причины успешности процесса овладения детьми поликультурной языковой активностью:

затрагивать личность ребёнка в целом, вовлекать в ОУД его эмоции, чувства и ощущения, стимулировать его речевые, когнитивные, творческие способности;

создавать атмосферу, в которой ребёнок чувствует себя комфортно и свободно; развивать у него желание практически использовать поликультурную языковую активность;

активизировать дошкольника, делая его главным действующим лицом в ОУД, активно взаимодействующим с другими участниками этого процесса;

создавать ситуации, в которых педагог не является центральной фигурой;

Всё это создает благоприятные условия для продуктивной организации деятельности детей в условиях применения *инновационных технологий обучения*.

При обучении иностранным языкам в ДОУ, в частности говорению, целесообразно использовать такие способы и приемы, которые позволяют учитывать психофизиологические особенности мышления младших дошкольников и способствовать развитию логико-вербального мышления детей через активизацию образного мышления.

Методы и приемы развития речи

Метод развития речи определяется как способ деятельности педагога и детей, обеспечивающий формирование речевых навыков и умений.

Выделяют три группы методов:

наглядные:

Демонстрация, рассматривание игрушек, картин, фотографий, описание картин и игрушек, рассказывание по игрушкам и картинам.

Экскурсии, осмотры помещения, рассматривание натуральных предметов.

Они используются для закрепления знаний, словаря, развития обобщающей функции слова, обучения связной речи.

словесные:

объяснение, вопрос-ответ.

Фонетические упражнения, рифмовки, заучивание наизусть, применение устного народного творчества. [4]

Словарная работа.

Чтение и рассказывание художественных произведений, обобщающая беседа.

Во всех словесных методах используются наглядные приемы поскольку возрастные особенности маленьких детей и природа самого слова требуют наглядности.

практические — направлены на применение речевых навыков и умений и их совершенствование.

Дидактические игры, дидактические упражнения, настольные игры, физминутки, хороводные игры, малоподвижные игры, творческая деятельность.

Аудирование, логоритмика.

Игры-драматизации, инсценировки, пластические этюды, театрализованная деятельность. [4]

Стремительное вхождение Казахстана в мировое сообщество: инновационно — индустриальная экономика, информатизация общества, гармонизация образовательного пространства и внедрение международных стандартов коренным образом изменяют сознание и поведение человека. Социально — историческая перестройка общества и общественная форма сознания и ориентация на ценности общей человеческой культуры актуализировали проект Президента «Триединство языков, как социально — историческую необходимость, как конкурентоспособность нации, как культурный императив времени, и утвердили приоритет трех языков в Республике Казахстан»: казахский — русский — английский. Наряду с казахским языком, имеющим статус государственного, и русским — языком межнационального общения важным средством общения выступает иностранный язык.

Позиция нашего Президента в разрешении проблемы полиязычия наиболее близка и понятна. [4]

В Казахстане уже сформировались основные тенденции определяющие развитие методики полиязычия. Согласно законодательству об образовании в РК 2007 года все организации образования, независимо от форм собственности должны обеспечить знания обучающимися казахского языка как государственного, а также изучения русского языка и одного из иностранных языков в соответствии с государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования. Новое время и новые условия требуют коренной перестройки, переоценки ценности и идеалов, пересмотра целей и задач методов и приемов обучения. Изучение иностранных языков в Казахстане — это обучение языку как реальному и полноценному средству общения на уровне носителей этого языка. Обучение иностранному языку формирует коммуникативное умение, столь необходимые для человека как члена общества, члена коллектива, члена семьи. Оно предполагает умение слушать собеседника, вступать в общение, поддерживать его. [4]

Полиязычное обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

Литература

1. «Проблемы поликультур и полиязычий в гуманитарном образовании» Е.А.Соколов, Н.Е.Буланкина
2. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта
3. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
4. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ - АБСОЛЮТНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ, ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ

Болдырева Т.А.

Саранский гуманитарно-технический колледж им. Абая Кунанбаева

Народ будет мудр в воспитании
потомства, заботясь о его здоровье,
образовании и мировоззрении...

Будет одинаково хорошо владеть
казахским, русским и английским языками...

Он будет патриотом своей страны,
известной и уважаемой во всем мире.

Н.А.Назарбаев

Казахстан, оставаясь полиэтническим и поликонфессиональным государством, на сегодняшний день переживает сложный и противоречивый период культурно-языкового развития, о чем свидетельствует сложившаяся языковая ситуация, характеристика которой дана в Концепции языковой политики Республики Казахстан. Следует отметить, что практически во всех документах в области языковой политики центральной идеей является необходимость овладения несколькими языками.

Из Концепции развития системы образования РК до 2015 года:

«Знание родного, государственного, русского и иностранного языков расширяет кругозор человека, содействует его всестороннему развитию, способствует формированию установки на толерантность и объемное видение мира»

Государство, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования, может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира. В этой связи новое звучание приобретает проблема языкового образования. Исходным при этом является идея о том, что изучение любого языка должно сопровождаться изучением культуры носителей этого языка. Причем этот процесс должен протекать синхронно, не в отдельных плоскостях. В связи с этим было бы правомерно говорить о полилингвокультурном образовании, результатом которого должно стать многоязычие граждан общества. *Трехъязычие* – это необходимость, о которой говорил в своем Послании Глава нашего государства. Повсеместный перевод делопроизводства на государственный язык требует глубоких его знаний, интеграция Казахстана в мировое пространство – знания английского, а русский необходим как язык межнационального общения.

А это есть ни что иное, как формирование полиязыковой личности. Поэтому изучение иностранного языка как одного из главных индикаторов адаптации человека к новым социально-политическим и социально-культурным реалиям становится в настоящее время актуальной научно-теоретической и научно-практической задачей. Кроме того, объективно возникла необходимость по-новому осмыслить сложившиеся в период независимости традиционные концепции языковой политики и языковой ситуации.

Главной целью обучения студентов английскому языку это развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Английский язык играет существенную роль в жизни современного человека. Значение данного иностранного языка в мире трудно переоценить: Английский язык является родным для более чем 400 000 000 человек, живущих в 12 странах мира, к которым относятся: США, Канада, Англия, Австралия, Новая Зеландия и др. В более чем в 30 странах мира, таких, например, как Индия, Сингапур, Филиппины, Малайзия, Бирма, и многих других, он широко используется в государственных масштабах наравне с национальными языками, более 1 миллиарда человек пользуются им, около 600 миллионов человек выбрали английский язык в качестве иностранного. Политическая, экономическая, научная, спортивная жизнь всего мира «протекает» на английском языке. Он является рабочим языком Организации Объединенных Наций, саммиты, встречи глав государств и переговоры также проходят на английском языке. Международная торговля, работа банковской системы, транспортная деятельность, научный и спортивный мир выбрали официальным языком и живым инструментом общения именно английский. Огромные преимущества очевидны и в повседневной жизни – это и возможность путешествовать, свободно общаться с людьми разных национальностей; это и возможность стать студентом зарубежного университета, престижная работа с продвижением по карьерной лестнице и т.д. 80% информации на компьютерах хранится тоже на этом языке. Безусловно, все эти факторы способствовали повышению роли иностранных языков, в частности английского

Роль обучения английского языка в профессионально-трудовой социализации специалистов высока. Обучение английскому языку является одним из основных элементов системы профессиональной подготовки специалистов на всех уровнях в Республики Казахстан, в том числе в учебных заведениях среднего и высшего профессионального образования. Без знания иностранного языка в современном мире не обойтись ни одному человеку. Владение иностранным языком необходимо, чтобы быть конкурентоспособной личностью на рынке труда.

Для успешной реализации требований государственного образовательного стандарта необходим иной подход к изучению иностранного языка. Это объясняется некоторыми причинами, а именно: процесс обучения происходит в искусственной языковой среде; иностранный язык рассматривается как второстепенная дисциплина; недостаточное количество учебников и учебных пособий, имеющих профессиональную направленность. Очень часто интерес к предмету у студентов падает, появляется апатия, безразличие, тревожность, вызываемые трудностями, с которыми студент встречается при изучении предмета. Поэтому одна из главных задач для меня как преподавателя английского языка поддерживать интерес к предмету, желание работать изо дня в день. Чтобы этот интерес не пропал у студентов, преподаватель не только должен знать свой предмет, но и искать новые методические приемы, которые развивают познавательный интерес к учению.

В такой ситуации основным фактором успешного обучения является мотивация, т. е. положительное отношение студентов к иностранному языку как учебной дисциплине и осознанная потребность овладения знаниями в этой области. Необходимо не только заинтересовать студентов иностранным языком, но и преподнести им его изучение как профессионально значимый предмет. При решении этой задачи важную роль играет интеграция со специальными дисциплинами.

Преподавание английского языка в Саранском гуманитарно-техническом колледже им. Абая Кунанбаева имеет профессиональную направленность, так как колледж готовит студентов по разным специальностям: поэтому предметное содержание по каждой специальности различное.

Одно из направлений моей работы – преподавание английского языка в группах по педагогическим специальностям. В группах по специальностям «Русский язык и литература», «Начальная школа», «Дошкольное воспитание и обучение» студенты изучают английский язык не просто как общеобразовательный предмет, а он входит в перечень спецпредметов, студенты проходят пробную практику в школе или детском саду, государственную практику и в конце обучения в колледже получают соответствующую квалификацию. Соответственно на преподавателя английского языка ложится большая ответственность в подготовке специалиста владеющего тремя языками. Реализация этой задачи требует использования современных педагогических технологий с применением новейших средств коммуникации.

На своих уроках особую роль я отвожу, прежде всего, коммуникативному методу изучения английского языка. Суть его в том, что языку следует обучать только через общение. Прежде всего, это диалоги, представляющие повседневные ситуации, что, безусловно, является дополнительной мотивацией для студентов. Диалоги позволяют уделить особое внимание интонационному и ритмическому строю языка, а также являются фонетическими упражнениями. Используемые тексты – это материалы по истории и культуре, образовательной системе стран изучаемого языка, способствующие расширению кругозора и развитию личности. История, религия, культура, система образования являются «непреднамеренными воспитателями», более гуманными и эффективными, чем любые методы фронтальной педагогики. Изучение культуры другого народа дает возможность понять ее, а через восприятие и понимание иноязычной культуры совершенствуются знания о своей собственной. Коммуникативная методика также включает в себя и овладение невербальными средствами общения: такими, как жесты, мимика, позы, дистанция, что является дополнительным фактором при запоминании лексического и любого другого материала, особенно для кинестетиков. Таким образом, она позволяет реализовать личностно-ориентированный подход к обучению и представляется объективно наиболее эффективной из всех существующих.

Иностранный язык требует создания для обучающихся искусственной языковой среды, поэтому не удивительно, что в преподавании иностранного языка новые возможности, открываемые мультимедийными средствами, нашли самое разнообразное применение. В колледже есть интерактивные доски, мультимедийные проекторы, компьютеры в каждом

классе. Те студенты, которые не имеют достаточно прочных знаний по английскому языку, но являются уверенными пользователями ПК, получают дополнительный стимулирующий толчок к овладению языком. Я даю задание студентам подготовить презентацию по определенной теме на трех языках. Известно, что при презентации языкового материала на трех языках наиболее ярко проявляются их грамматические особенности. Аутентичность казахского, русского и английского текстов не требует дополнительной работы студентов со словарем, грамматическими справочниками и позволяет проследить соответствия значений слов и смысла предложений. Хочу подчеркнуть один важный момент при работе с полиязычными материалами: все три текста должны находиться в поле зрения в одной плоскости, чтобы они не тратили время на перелистывание и поиск текстов. Шрифт текстов должен быть достаточно крупным и разборчивым для восприятия. Опыт показывает, что это значительно облегчает и ускоряет работу. Различные задания к текстам -вопросы, упражнения- выполняются в устной и письменной формах.

Отбор текстового полиязычного материала для студентов я осуществляю по таким критериям, как актуальность проблематики с позиций общечеловеческих ценностей и с точки зрения проблем современности, доступность точки зрения языковых средств, соответствие речевому и жизненному опыту студентов.

Задания для работы на уроке и дома разрабатываются мною разного уровня сложности, потому что степень подготовки, развития и языковых возможностей учащихся диктует необходимость дифференцированного подхода. В этом случае все получают возможность участвовать в работе.

1. Найти в текстах международные слова, не нуждающиеся в переводе.
2. Выбрать из текстов ключевые слова и выражения.
3. Вставить в предложения слова по смыслу.
4. Найти предложение, в котором сформулирована основная мысль.
5. Придумать вопрос, ответом на который являлось бы такое-то предложение или определённый абзац.
6. Сократить тексты и сделать перифраз.

Проектная деятельность на уроках ИЯ активизирует лексику по профессиональным темам, приобщает студентов к культуре англо-говорящих стран.

В результате проведения описанных занятий у студентов формируются профессиональные знания, умения, навыки, а именно: знание образовательной системы и методики преподавания страны изучаемого языка, умения анализировать проблемные ситуации, умения работать с профессиональной литературой. Студенты приобретают навыки иноязычной профессиональной культуры, навыки ответственно трудиться, навыки работать в межнациональной команде, навыки интегративно, теоретически мыслить на профессиональные темы, опираясь на фундаментальную систему знаний.

Большое внимание в своей педагогической деятельности я уделяю внеклассной работе и веду кружок по английскому языку «Famous People». Также в колледже систематически проводятся внеклассные мероприятия и конкурсы на трех языках: “”Best of the Best”, “Big Race”, которые уже стали ежегодными. Здесь студенты проявляют свои творческие способности, знания языков, совершенствуют речевые навыки.

Несомненно, использование преподавателями инновационных методов, методов формирования интереса к обучению (познавательные игры, учебные дискуссии, создание проблемных ситуаций и др.), методов формирования долга и ответственности в обучении (поощрение, одобрение, порицание и др.); внедрение в образовательный процесс преподавателями и студентами новых технологий (презентаций учебного материала, электронных пособий, аудио- и видеоматериалов и пр.), активизируют и ускоряет процесс языкового обучения и способствуют эффективности усвоения казахского, русского и иностранных языков. Содержание поликультурного образования многоаспектно и отличается высокой степенью междисциплинарности, что позволяет рассматривать проблемы поликультурного образования в составе учебных дисциплин гуманитарного,

естественнонаучного, художественно-эстетического циклов и специальных курсах по истории и культуре отдельных народов.

Таким образом, для формирования конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной позитивной личности, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо поликультурное и полиязычное образование.

Литература

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 14.01.2013 г.)
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы.
3. Концепция развития образования Республики Казахстан до 2015 года.
4. Концепция развития иноязычного образования в Республике Казахстан.
5. Болонский процесс 2020 - Пространство европейского высшего образования в новом десятилетии.
6. Стратегия мобильности ЕПВО 2020
7. Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства»
8. Программа Национального культурного проекта "Триединство языков"
9. Государственная программа функционирования и развития языков на 2011-2020 гг.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЛИНГВАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА В РАБОТУ ЛОГОПЕДА С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПРИ КОРРЕКЦИИ ЗВУКОПРОИЗНОШЕНИЯ

Булатова Н. С., Мыскова Е. В., Ведяшкина Л. В.

КГКП я/с № 15 «Аққу»

Современные исследования показывают, что распространение многоязычия в мире — закономерный процесс, обусловленный коренными изменениями в экономике, политике, культуре и образовании. Наше время – это время больших перемен. Современное общество нуждается в людях, способных принимать нестандартные решения, умеющих творчески мыслить, решать сложные проблемные ситуации, общаться на разных языках.

В настоящее время одним из приоритетных направлений в системе образования Казахстана является внедрение полилингвального компонента в образовательный процесс. Применение нескольких языков, а именно: родного, регионального или национального и международного, является важным фактором инклюзивности и качества образования.

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым ещё в 2004 г. Президент отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана: «Новый Казахстан в новом мире», Н. А. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков». Согласно этому проекту необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского, как языка межнационального общения и английского, как языка успешной интеграции в глобальную экономику. Казахстан, благодаря этим нововведениям, будет восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками.

В этой связи, понимание роли языков в современном мире ставит перед нами вопрос обучения языкам и повышение уровня языковой подготовки учащихся, которые должны знать свой родной язык и язык международного общения – английский. Главная цель, стоящая перед учителями и учениками школы, – это развитие поликультурной личности, знающей обычаи и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно – деятельностные операции на трёх языках во всех ситуациях, стремящийся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Для успешной реализации данного проекта в рамках школьного обучения, начинать подготавливать детей к полиязычию следует уже в дошкольном возрасте. Соответственно перед педагогами дошкольного звена стоит очень важная задача, начинать постепенно внедрять полилингвальный компонент во все виды организационно-учебной и свободной игровой деятельности (на индивидуальных и фронтальных занятиях, в игре, на прогулке). Уже, начиная со второй младшей группы, дети погружаются в мир полиязычия, они слышат слова, фразы и предложения не только на родном, но и на государственном и иностранном языках. Начинают понимать смысл слов и обращений, произнесенных педагогом, повторяют слова, запоминая их в результате многократных и регулярных повторений в игровой форме.

Крайне важно, чтобы современный ребенок еще в дошкольном возрасте овладел не только определенной суммой знаний и умений, а мог бы активно мыслить, уметь находить выход из сложной ситуации, делать выводы, доказывать, объяснять, обладать определенной речевой активностью на двух и более языках.

Специалистами (психологами, лингвистами) доказано, что дошкольный возраст является сензитивным периодом в развитии речи детей. Чем раньше ребёнок погружается в полиязычную среду, тем легче происходит освоение других языков.

В связи с назревшими в обществе и системе образования переменами, коррекционный процесс педагогов-логопедов также подвержен современным тенденциям.

Перед нами возникла необходимость в поиске и применении эффективных методов и приемов работы в познавательно-речевом развитии дошкольников, способствующих достижению устойчивых, положительных результатов на полиязычном уровне.

Следует еще раз отметить, чем лучше будет организована познавательно-речевая деятельность детей дошкольного возраста, тем выше гарантии успешности школьного обучения и дальнейшего развития ребенка как личности.

Одним из результативных способов формирования познавательно-речевой активности у детей является метод ТРИЗ – теория решения изобретательских задач. Используя ТРИЗ, мы заметили, что у детей повысился уровень развития интеллектуальных способностей: памяти, внимания, воображения, логического мышления, а так же повысилась и речевая активность детей.

Мы создаём для наших воспитанников такие условия через систему ТРИЗ, которые способствуют плавному и поступательному внедрению иностранного языка в речь ребенка. На наш взгляд, развивать речь ребенка, не включая ее в познавательную деятельность, невозможно, т.к. речь сопровождает и совершенствует познавательную деятельность детей, делая ее более целенаправленной и осознанной. Работа логопеда заключается не только в накоплении и активизации словарного запаса у малышей, но и в формировании у них правильной звукопроизносительной стороны речи. Поэтому мы в своей работе над коррекцией произношения звуков у ребёнка особое внимание уделяем развитию не только психической, но и полиязычной базы.

Нами разработана первая часть сборника практических игр «Чисто говорю, активно мыслю», который станет для логопедов дошкольных учреждений бесценным помощником в кропотливой и сложной работе по исправлению дефектов звукопроизношения на этапе слова и фразы. Занимательный игровой материал с использованием игр ТРИЗ поможет сделать логопедические занятия увлекательными, занимательными, высокоэффективными, будет способствовать повышению познавательно-речевой активности детей, укреплению

психологической базы речи (памяти, восприятия, внимания, мышления), а также, даст возможность автоматизировать и дифференцировать нарушенные звуки сразу на трех языках.

Компактность и мобильность игр заметно облегчит подготовку к занятиям, даст возможность быстро реагировать на потребности и интересы каждого ребёнка.

Лексический материал, задействованный в пособии, оптимален по объёму и звуковому составу. Представленные в сборнике игры по системе ТРИЗ значительно расширят возможности педагогов и родителей и повысят эффективность корригирующего воздействия.

В данном сборнике предлагаются игры для детей 4-6 лет, специально разработанные с учетом полилингвального компонента и направленные на коррекцию звукопроизносительной стороны речи. В приложении к сборнику помещён настольно-печатный материал для каждой группы звуков: [с, с', з, з'], [ц, ч] [ш, ж, щ], [л, л'], [р, р'], а также игровые поля к выше указанным играм.

Данные иллюстрации позволят использовать полилингвальный компонент, который подбирается для каждой группы звуков.

Например, при автоматизации звука [л] ребёнку предлагается назвать картинку сразу на трёх языках: яблоко – алма – apple.

Каким образом достигаются задачи, направленные на исправление звукопроизношения с учетом полилингвального компонента через ТРИЗ, можно продемонстрировать на примере одной такой игры.

Речевая игра: «Гирлянда»

Цель: развивать творческое воображение, учить устанавливать взаимосвязи между разрозненными предметами, автоматизировать звуки: [с, с', з, з', ц, ш, ж, л, л', р, р'] в предложениях различной структуры, продуцирование полилингвальной речи.

Ход игры:

Ребёнок выбирает из перевёрнутых картинок любые три, затем раскладывает их на игровое поле – гирлянду из трёх флажков. Задача ребенка придумать предложение, объединив все три картинки по смыслу.

Например: яблоко, яблоня, Оля.

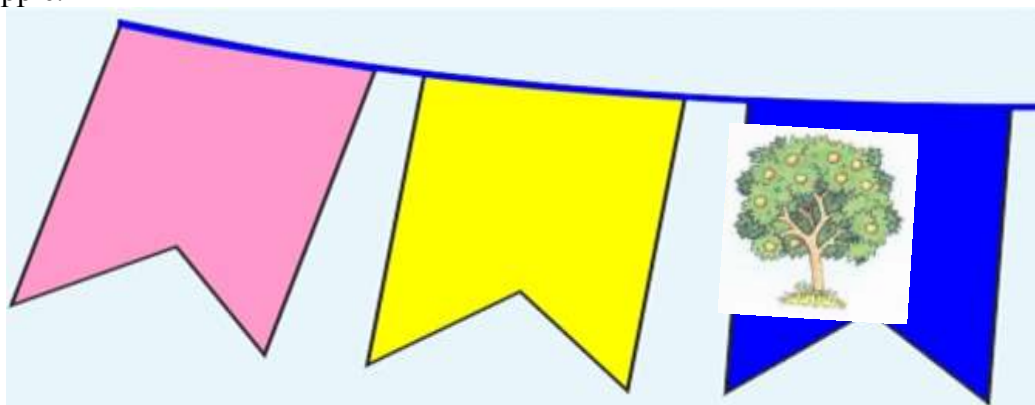
Ребёнок: – Оля сорвала с яблони яблоко.

Логопед: - Правильно. По-казахски яблоко-алма. Повтори.

Ребёнок: - Алма.

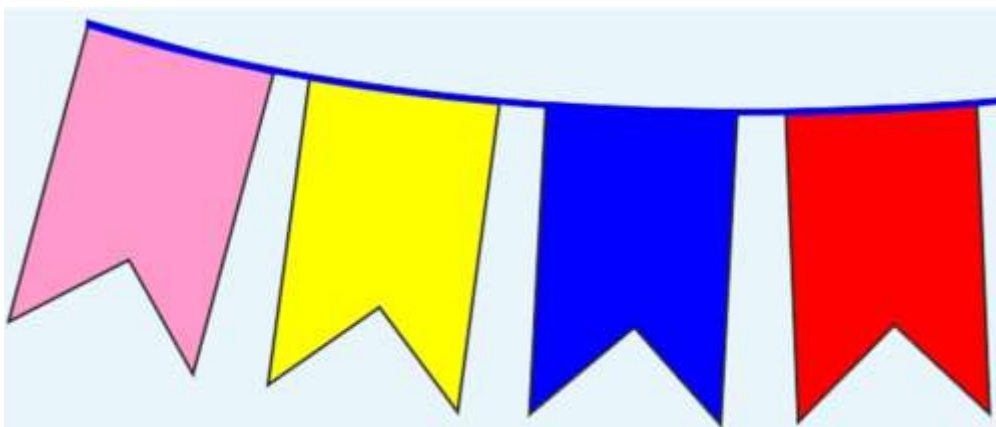
Логопед: - Молодец. А в английском языке яблоко- apple. Повтори.

Ребёнок: - Apple.

Данную игру можно усложнить, придумав предложение, объединив четыре слова на игровом поле из четырёх флажков. В данной игре по такому же принципу происходит активизация полилингвальной речи. Например: – Оля сорвала с яблони яблоко и положила его на тарелку.

Игры можно использовать в подгрупповой и индивидуальной работе, длительность игры варьируется от индивидуальных возможностей ребёнка, речевого диагноза. Работа учителя-логопеда с ребёнком дошкольного возраста направлена на всестороннее развитие личности. Автоматизация поставленного звука в речи у детей «логопатов», иногда занимает длительное время.

Коррекционные игры ТРИЗ в преодолении речевых нарушений позволяют автоматизировать звуки в речи, пополнять активный словарь и повышать логичность, точность, содержательность и оригинальность высказывания детей на разных языках. При этом совершенствуются такие ценные для ребёнка психические процессы, как мышление, речь, внимание, память, воображение, способность к творчеству.

Таким образом, понимание необходимости учета фактора полилингвизма в обучении, начиная с дошкольной ступени образования, является залогом успешного развития и прогресса нашей страны.

Развитие государственного, казахского, языка, сохранение и развитие русского, осуществление политики полиязычного образования – задача важнейшая, но трудная. Решить эту задачу можно только сообща, усилием всех членов общества.

Список литературы

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. — [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.
3. И.Л. Лебедева «Трудный звук, ты наш друг! Звуки л,ль», 2004.
4. Словарь. Казахско-русский, русско-казахский. Издательство «Аруна». Алматы. Составители: Исмагулова Б, Ережепова Э.
5. Лалаева Р.И. «Нарушение речи и их коррекция». Москва, 2004.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ В РОСТОВСКОМ РЕСУРСНОМ ЦЕНТРЕ

Оспанова Б. Ж.

*КГУ Ростовская опорная школа (Ресурсный центр), Бухар-Жырауский район,
Карагандинская область, Казахстан*

Полиязычие, являясь важным направлением развития человечества осознавалось давно. Сегодня нет страны, где люди владели бы только одним языком. И в реальности нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Для нормального

функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование двуязычия и полиязычия.

Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (прежде всего государства); употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией». [1]

Президент страны Н.А. Назарбаев поставил достаточно высокую планку перед национальным образованием. Образование должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжить обучение в зарубежных вузах. [2].

В основных положениях Концепции развития образования Республики Казахстан до 2015 года говорится о необходимости качественным владением иностранным языком выпускника современной школы, - это назревшая жизненная необходимость, поскольку интенсивные темпы и уровень развития науки и техники в мире требуют свободного владения иностранными языками для более качественного и полноценного получения необходимых теоретических и практических знаний, умений и навыков. Эти положения уже успешно реализовываются в школах, где обучение ведется на казахском, русском и английском языках. Это способствует выработке коммуникативных навыков учащихся. Кроме того, обучение на трёх языках, и, как следствие, владение ими практически в совершенстве, будет способствовать приобщению учащихся к культуре и традициям разных народов. А это есть ни что иное, как формирование полиязыковой личности. [3]

Главная цель, стоящая перед учителями и учениками школы, - это развитие поликультурной личности, знающей обычаи и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно – деятельностные операции на трёх языках во всех ситуациях, стремящийся к саморазвитию и самосовершенствованию. Всем известно, что преподавание предметов естественно - математического направления эффективно тогда, когда учащиеся имеют определенный базовый уровень знаний и умений по английскому языку и свободно ориентируются в специфической технической терминологии.

В подготовке научно-технических кадров немалая роль принадлежит физико-техническому образованию. Цели и задачи изучения физики в школах определены Государственными общеобязательными стандартами. Среди них: 1) Развитие творческих способностей и мышления учащихся. 2) Способность адаптации учащихся в быстро развивающемся, технологизированном обществе [4]. Многообразие целей и задач, решаемых физикой, реализуется различными методами и способами.

В условиях реализации Государственной программы полиязычия в системе образования может способствовать использование английского и казахского языков при обучении физике в общеобразовательной школе на отдельных структурных элементах урока. Учащиеся нашей школы изучают английский язык с начальной школы. Казахский язык так же изучается на протяжении всего периода обучения в школе. Поэтому учащиеся начинающие изучать физику с 7 класса уже владеют основами казахского и английского языков, имеют некоторый словарный запас и, конечно, могут пользоваться словарем. Поэтому уже в существующих условиях, на уроках физики можно включать элементы физики на английском и казахском языках. Так например в классах с казахским обучением можно вводить предложения на русском и английском языках и наоборот. На начальном этапе целесообразно предлагать задачи несложного, тренировочного по сути характера, как качественные, так и количественные. Учащимся рекомендуется ведение словаря физических терминов - глоссарий с использованием триязычия.

add	прибавлять, складывать
diagram	диаграмма, график; схема; чертёж

division	деление
equation	уравнение, равенство
minus	минус
multiply	умножать
plus	плюс
subtract	вычитать
sum	сумма, количество, итог
tables	таблица
decision	решение

Для достижения цели мы используем иноязычный материал, который предоставляет огромные возможности для реализации межпредметных связей физики с иностранным языком и повышает мотивацию изучения физики. Однако нужно тщательно отбирать материал, используемый на уроке. Тексты, аудиозаписи, демонстрации должны соответствовать теме урока, уровню развития знаний и умений учащихся по физике и иностранному языку, не содержать физических и лингвистических ошибок. Можно использовать различные формы включения материала на иностранном языке в урок физики. Вот несколько примеров:

1. Работа с текстовой информацией (чтение, перевод, пересказ текстов по физике на иностранном языке). Этот вид работы наилучшим образом позволяет ученикам расширить запас иностранных слов в области физики. Тексты к занятиям лучше всего подбирать из иностранных учебников по физике (можно из Интернета). Если же учитель сам составляет их, то ему нужно проверять свои материалы с помощью научно-технических словарей и пособий по переводу. Например:

Задача. Газ имеет температуру 20°C . Насколько нужно увеличить температуру газа, чтобы средняя квадратичная скорость молекул возросла в 2 раза? A gas is at 20°C . To what temperature must it be raised to double the rms speed of its molecules? Температурасы 20°C газдың молекулаларының орташа квадраттық жылдамдықтарын екі есе арттыру үшін оның температурасын қаншаға арттыру керек?

В качестве нашего учебного материала мы приведем пример текста на английском языке по теме "Тепловые явления" («Тепловые явления») для учеников 8 класса.

1.«Вопросы по физике» :

The first competition "Problems on physics":

- What is the water in the solid state?
- What is the process of turning water into ice?
- Name the unit of measurement of temperature.

Учащиеся переводят вопросы на русский язык и отвечают на вопросы на русском или английском языке.

Первая команда.

- Как называется вода в твердом агрегатном состоянии?
- Как называется процесс превращения воды в лед?
- Назовите единицу измерения температуры.

Учащиеся устно отвечают на вопросы.

2. Конкурс «Физический эксперимент» .

The competition "Physical experiment "

The first team

Comparison of the heat capacities of wood and steel.

Equipment needed for physical experiments: a candle, a wooden stick, a steel pin, paper.

- Attach the steel pins to the wooden stick.
- Wrap the paper stick.

3) Light the stick. 4) What did you find out? 5) How do you explain this?

The second team

Учащиеся переводят задания на русский язык, проводят эксперимент и объясняют наблюдаемые физические явления.

Сравнение теплоемкостей дерева и стали

1. *Прикрепить к деревянной палочке стальные кнопки.*
2. *Обернуть палочку бумагой.*
3. *Поджечь палочку.*
4. *Что вы обнаружили?*
5. *Как это объяснить?*

При анализе и решении задач необходимо обращать внимание на физические термины, на обозначения единиц измерения на трех языках. Подготовка к такому уроку требует от учителя всесторонней предметной (по физике и по языкам) и методической работы, большой затраты времени. Но полиязычие на уроках физики, несомненно, будет способствовать повышению мотивации к изучению предмета. Это связано, с тем, что в настоящее время многие учащиеся стремятся к изучению языков. В нашей школе на двух языках проводятся вечера на неделе политехнического цикла, а также на трех языках проводились интеллектуальные вечера такие как, «Лидер XI века», КВН и т.д. Знание казахского, английского и русского языков, делает молодежь более конкурентоспособной, а страна приобретает необходимый интеллектуальный потенциал. Изучение предмета физики не вызывает больших проблем у учащихся, так как у них уже имеются базовые знания английского языка и им не сложно ориентироваться в физической технологии. Но небольшие сложности все - таки возникают, например, неоднородность знания иностранного языка всеми учащимися. Также проблемой является отсутствие специальной методической литературы на иностранном языке.

Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Тот, кто желает получить более высокие шансы на успешное трудоустройство и профессиональную карьеру, должен в достаточной степени владеть хотя бы одним иностранным языком. [5]

Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Литература

1. Большая советская энциклопедия: Языкознание, 1998.
2. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.
3. Концепция развития образования Республики Казахстан до 2015 года
4. Государственный общеобязательный стандарт среднего общего образования Республики Казахстан – Алматы: РОНД, 2002г-368с.
5. Послание Президента Республики Казахстан-Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»:новый политический курс состоявшегося государства» газета «Приуралье» № 150,15.12.2012г.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ – ВАЖНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Каленик Л.Н.

*КГУ Ростовская опорная школа (Ресурсный центр), Бухаржырауский район,
Карагандинская область, Казахстан*

*Народ будет мудр в воспитании потомства,
заботясь о его здоровье, образовании и
мировоззрении. Будет одинаково хорошо
владеть казахским, русским и английским
языками. Он будет патриотом своей страны,
известной и уважаемой во всем мире.*

Н.А.Назарбаев

Система образования является основным фундаментом в построении цивилизованного общества. От того, кого и как мы сегодня обучим и воспитаем, зависит будущее страны. Не случайно во всех развитых странах уделяется огромное внимание обучению в школе. Наступило время перемен. Изменения в системе образования – это требование времени. В стремительно изменяющемся мире нужна новая модель ученика. Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев важнейшей задачей образования ставит обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого овладение казахским, русским и английскими языками.

Реализация национального культурного проекта «Триединство языков» в школах идет поэтапно. Разумное и правильное внедрение трехязычия даст возможность нашим детям быть коммуникативно-адаптированными в любой среде. Создание трёхязычной среды в школе, начиная с начальной школы, должна способствовать общему развитию учащихся. Казахстан, оставаясь полиэтническим и поликонфессиональным государством, переживает на сегодня сложный и противоречивый период своего культурно-языкового развития, о чем свидетельствует сложившаяся языковая ситуация, характеристика которой дана в Концепции языковой политики Республики Казахстан. Следует отметить, что практически во всех документах в области языковой политики стреленой идеей является необходимость овладения несколькими языками. Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования.

В этой связи новое звучание приобретает проблема языкового образования. Исходным при этом является идея о том, что изучение любого языка должно сопровождаться изучением культуры носителей этого языка. Причем этот процесс должен протекать синхронно, не в отдельных плоскостях. В связи с этим было бы правомерно говорить о полилингвокультурном образовании, результатом которого должно стать многоязычие граждан общества. Слагаемыми этого многоязычия должны явиться родной язык, который закрепляет осознание принадлежности к своему этносу, казахский язык как государственный, владение которым способствует успешной гражданской интеграции, русский язык как источник научно-технической информации, иностранный и другие неродные языки, развивающие способности человека к самоидентификации в мировом сообществе. Поэтому изучение иностранного языка как одного из главных индикаторов адаптации человека к новым социально-политическим и социально-культурным реалиям

становится в настоящее время актуальной научно-теоретической и научно-практической задачей. Кроме того, объективно возникла необходимость по-новому осмыслить сложившиеся в период независимости традиционные концепции языковой политики и языковой ситуации.

В наше время английский язык играет чрезвычайно важную роль в таких сферах человеческой деятельности, как наука, техника, экономика, торговля, спорт, туризм. Когда шведские, немецкие или даже японские учёные хотят сообщить своим иностранным коллегам о своих открытиях или поделиться интересными результатами, они публикуют научные статьи в журналах, выходящих на английском языке. Этот язык стал международным языком в авиации и судоходстве. Английский язык выступает в качестве рабочего языка абсолютного большинства международных научных, технических политических и профессиональных международных конференций, симпозиумов и семинаров. Подводя итоги сказанному, можно с уверенностью утверждать, что английский язык в современном мире выполняет такую же важную роль, которую в Европе в средние века играла латынь.

Сегодня не приходится спорить о необходимости качественного практического владения иностранным языком выпускника современной школы, - это назревшая жизненная необходимость, поскольку стремительные темпы и уровень развития науки и техники в мире, интенсивно развивающегося интеграционные процессы, рост профессиональных и академических обменов, углубление международного взаимодействия и сотрудничества требует этого [3].

Таким образом, владение казахским, русским и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. В нашей школе созданы все условия для развития полиязычия. Сформирована предметно-пространственная среда – имеются кабинеты казахского, русского и английского языков, в которых собраны богатый дидактический материал, учебнонаглядные пособия, современные технические средства, позволяющие усовершенствовать процесс изучения языков.

Мы уверены, что разумное, грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших школ быть коммуникативно-адаптированными в любой среде. Таким образом, развитие полиязычной личности, которая знает и уважает культуру. В развитии полиязычного образования мы должны стремиться к достижению трех целей:

1. Знание языков;
2. Интеграция мировоззрения;
3. Воспитание достойных граждан страны [1].

Согласно учительской заповеди «не навреди», необходимо поэтапно переходить к изучению предметов на нескольких языках, так как резкий переход весьма негативно скажется на качестве усвояемости учебного материала и на развитии нежелания изучения предмета у учащихся.

Начинать свою работу надо с малого - это введение дежурных фраз: «здравствуйте», «хорошо», «спасибо», «до свидания», «молодец» и других на трех языках, постепенно переходя к научным терминам.

При планировании урока учитель должен учитывать такие факторы, как: возраст учащихся, их социально-лингвистическое окружение, степень знакомства с изучением предметов на иностранном языке, в нашем случае, на трех языках(казахском, русском и английском языках).

Не секрет, что контингент учащихся в общеобразовательной школе разный, поэтому учителю приходится сталкиваться в своей практике с такими трудностями, как одним учащимся дается этот предмет легко, а другим нет. Для решения данной проблемы на своих уроках я применяю групповую форму работы. Исследователи утверждают, что, независимо от предмета, ученики, работающие в небольших группах, как правило, больше узнают о том, что преподается и сохраняют дольше полученные в результате знания, нежели ту же самую информацию, представленную в других учебных форматах. Работа в группе помогает развитию речи, мышлению, пониманию и решению проблемы в сотрудничестве с более способными учащимися, возникает добрый командный дух. Групповые формы работы позволяют создать более близкие контакты между учащимися, чем при традиционных формах обучения. Именно в группе происходит обучение рефлексии, то есть умению смотреть в себя, на свою деятельность со стороны, понимать, что ты делаешь и оценивать свои действия. Обучение в группе позволяет всем учащимся активно участвовать в процессе обучения, сотрудничать совместно друг с другом для достижения положительного результата. Увеличивается степень самостоятельности учащихся, развиваются творческие способности каждого, складываются благоприятные условия для развития умений и способностей быстрого мышления. Исходя из своего наблюдения, я отметила, что учащиеся со слабым уровнем мотивации, проявляют лидерские качества, например при оформлении и защите постеров. Таким образом, применяя групповую работу на своих уроках, хотела бы отметить, что повышается учебная и познавательная мотивация учеников, снижается уровень

Список литературы

1. А.Тулембаева: Полиязычное образование. Как Казахстану не заблудиться в трех языках? // <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1363590840>
2. Государственная программа развития образования и науки на 2016-2019 годы.
3. В Казахстане полиязычное образование получают свыше 5,5 тыс студентов – МОН // <http://www.primeminister.kz/news/show/22/v-kazahstane-polijazychnoe-obrazovaniepoluchajutsyvshe-55-tys-studentov-mon-/26-08-2013>

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ

Шульгина Н. И., Воронцова С.А.

КГКП №15 я/с «Акку»

*Молодой гражданина Казахстана
должен быть образованным,
открытым мировым инновациям и в
то же время не забывающим о своих
корнях, традициях.*

Н.А.Назарбаев.

Полиязычное образование становится нормой жизни нашего общества. Сегодня перед воспитателем стоит задача: формирование поликультурной личности. Знание родного и государственных языков, изучение иностранного языка расширяет кругозор личности, содействуют ее многогранному развитию, способствуют формированию установки на толерантность и объемное виденье мира. Знание иностранных языков- необходимость современного мира. Понимая, что английский язык- язык международного общения, все больше родителей стремятся вложить в уста своего ребенка иностранную речь с первых лет жизни.

Дошкольный возраст признан психологами наиболее благоприятным периодом для раннего обучения детей второму языку. Формирование в дошкольном возрасте у детей ключевых компетентностей имеет огромное значение.

У детей развиваются способности самостоятельно и творчески решать разнообразные задачи и проблемы, уметь выражать свои мысли и чувства разнообразными способностями.

Цели поликультурного и полиязычного образования: воспитание поликультурной, формирование компетентностной личности ребенка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках, формировать человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей.

Поликультурная личность- это индивид с развитым лингвистическим сознанием, что способствует формированию установки на толерантность и объемное виденье мира.

По этому начинать воспитание поликультурной личности нужно с раннего возраста, а именно в дошкольных учреждениях.

Согласно ГОССО и программам дошкольного образования РК, полиязычное и поликультурное развитие детей реализуется:

1. В организованной учебной деятельности: казахский язык, английский язык, русский язык.
2. Использование пословиц, поговорок, загадок, дидактических игр не только на специализированных занятиях, но и в организации жизни и воспитания.
3. Создание социально- насыщенной языковой среды.
4. Использование инновационных технологий развивающие ключевые компетентности.
5. Привлечение к сотрудничеству родителей с целью изучения языков.

При этом используются такие формы организации деятельности как;

1. Речевые и фонетические разминки;
2. Стихотворные примеры, рифмовки;
3. игры, ролевые игры, инсценировки;
- 4.Рисование;
- 5.Конструирование;
- 6.Лепка.

Для реализации полиязычия необходимы условия:

- 1.Создание потребности у дошкольных специалистов и возможности для использования казахского языка;
2. Теоретическая и практическая подготовка педагогов по проблеме полиязычного развития детей;
- 3.Оснoшение материально- дидактической среды;
4. Выявление эффективных технологий в приобщении детей к изучению языка;
5. Осознание языковых явлений;
6. Формирование чувства второго языка;
7. Совместная работа ДО и семьи по обучению полиязычию.

Для создания коммуникативной обстановки на занятиях важно поддерживать высокую активность каждого ребенка. Важно, прежде всего, оценивать успех ребенка, а не его недоработки. Даже самая маленькая победа должна быть оценена.

В раннем возрасте ребенок без особых усилий осваивает и один и два языка, поскольку это происходит с помощью одного и того же механизма в мозгу.

Языковая способность человека нейтральна в отношении того, какой язык и сколько языков (в разумных пределах) усваиваются ребенком.

Главной системой организации мышления, по мнению многих ученых, является не язык, а соматические категории. Поэтому владение несколькими языками не означает существования нескольких мышлений. Каждый следующий язык усваивается

ребенком быстрее, чем предыдущий. В более старшем возрасте имеет значение привычка к изучению языков, память, время.

Предрассудки в отношении второго языка у малышей отсутствуют.

Они не боятся делать ошибки, без предубеждения воспринимают общение с людьми, не такими, как они сами, не разочарованны в своих собственных возможностях. Потом на этой основе они легко вступают в контакт с людьми, отличающимися от них по языку.

Ребенок относится к каждому из трех языков как к средству коммуникации, он готов на любом из них общаться, выражать свои мысли и чувства. Постепенно он привыкает к этому, даже если знает, что один из языков не является родным для него и его родителей. При специальном обучении ребенок относится к новому языку как предмету изучения, к новой игре, новому виду деятельности, он не рассматривает его как одно из средств коммуникации. Это признак искусственного билингвизма. Однако при создании особых условий, активном подключении общения с носителем нового языка (друзьями, знакомыми) в течении длительного времени, новый язык тоже может стать для ребенка одним из средств коммуникации.

На современном этапе развития общества вопрос обучения государственному языку, также английскому языку становится одной из актуальнейших проблем дошкольного образования. Раннее обучение языкам играет положительную роль не только в развитии интеллектуальных способностей ребенка, но и дает возможности приобщения детей к национальному языку и культуре с целью воспитания у них уважения и толерантности к носителям любой другой культуры. Обучение государственному языку, иностранному языку и русскому языку в детском саду проводится в соответствии с обязательным государственным стандартом обучения Республики Казахстан и направленно на воспитание триязычной личности дошкольника, освоившего базовые ценности родного языка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.

Цели обучения государственному языку:

1. Практические (овладение определенным объемом языкового материала, формирование соответствующей речевой компетентности, ознакомление с культурой казахского народа, страны).
2. Общеобразовательные (воспитание у детей интереса и уважения к культуре, традициям, обычаям и нравам казахского народа, разумного и обоснованного поведения в ситуации взаимодействия языков и культур, развитие национального самосознания наряду с межкультурной толерантностью, общее развитие навыков социальной коммуникации);
3. Общеразвивающие (развитие интеллектуальных и эмоциональных качеств личности ребенка, насыщение коммуникативной среды, создание условий для творческого развития ребенка, развитие рефлексии).

Мы считаем, что воспитание полиязычия, у детей дошкольного возраста, а именно с 3-5 лет является правомерным, т.к. возможность успешного овладения языками позволяет сохранить положительную мотивацию их обучения в дальнейшем. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретенная в дошкольном возрасте, в последствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников. Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне.

Основной целью введения триединства языков в образовательный процесс является формирование коммуникативной культуры воспитанников на основе интегрированного изучения казахского, русского, английского языка.

Постепенное решение проблем полиязычного образования будет способствовать углубленному изучению казахского, английского языков как объединяющего наше общество фактора, русского языка как традиционного языка дружбы, науки и техники, английского языка как языка, включающего выпускников в рынок труда и образовательных услуг, дальнейшему обеспечению их конкурентоспособности в быстро меняющемся обществе.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших детских садов быть коммуникативно-адаптированными в любой среде. метод проекта позволяет детям усвоить сложный материал через совместный поиск решения проблемы. Тем самым делая сам процесс интересным и мотивационным.

Выполняя свою работу мы, коллектив детского сада №15 «Аққу» пытаемся раскрыть основные цели и задачи трехязычного (казахского, русского, английского языков) обучения и воспитания.

Особая роль отводится использованию развивающего потенциала предметно-дидактической средой для погружения в языковое пространство, которое включает в себя:

- музыкальный материал на кассетах, дисках;
- словесные настольно-печатные игры;
- пособия, книги;
- использование ситуативных ролевых, изобразительных, театрализованных игр с лингвистическим содержанием;
- внесением игрового персонажа.

Кроме того, фольклорные произведения являются богатейшим источником познавательного и духовно-нравственного развития детей.

Можно начать с поэтапного введения всех занятий с использованием элементов обучения триединству, где основная функция- это погружение детей в иноязычную атмосферу, переключение их мышления на речевую деятельность. Тем самым создается благоприятная среда для успешного и результативного освоения детьми трех языков: казахского, русского и английского.

Таким образом, условия в Казахстане идеально подходят для воспитания поликультурной личности, целью которой является повышение уровня своей собственной культуры в целом.

Используемая литература

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» - 2007г.
2. «Алғашқы қадам» (от 1 года до 3 лет)-Астана 2009г.
3. «Зерек бала» (от 3 до 5 лет)-Астана 2009г.
4. «Біз мектепке барамыз» (от 5 до 6 лет)-Астана 2009г
5. Жлуктенко Ю., (1974). Лингвистические аспекты двуязычия. Киев -176 с.
6. Михайлов М.,(1972). Двуязычие и взаимовлияние языков//Проблемы двуязычия и многоязычия. М., - С. 197 - 203.
7. Поливанов Е., (1991). Избранные труды по восточному и общему языкознанию. М.,- 622 с.
- Щерба Л., (1974). Языковая система и речевая деятельность. Л., - 428 с.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ УЖЕ В ДЕТСКОМ САДУ

Гузаирова Р. Р., Абраева Е. Е.

КГКП я/с № 15 «Аққу»

Одной из задач системы образования Республики Казахстан является «овладение государственным, русским, иностранным языками», то есть формирование полилингвизма. В Республике Казахстан проживают более 130 этносов и столько же функционируют языков.

Система языкового развития становится комплексной, поэтому следует формировать у детей представление о многообразии человеческих языков одновременно с положительным отношением к ним.

Обучение детей многонациональной группы дошкольной организации казахскому языку, языку народа, образующего данное государство как государственному, русскому как средству межнационального общения, а также английскому языку как средству международного общения, обеспечивается рядом специфических и общих педагогических условий. В педагогические условия, касающиеся организации воспитательно-образовательного процесса, включены следующие: формирование устойчивого, заинтересованного, уважительного отношения к языкам; возраст формирования полилингвизма; престижность языков; знание принципов многоязычного воспитания.

Государственный стандарт дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан предусматривает обучение детей казахскому языку с четырёхлетнего возраста. Целесообразность такого начала обучения обусловлена тем, что этот период развития ребёнка характеризуется интенсивным формированием познавательных процессов, более быстрым и лёгким, чем на последующих ступенях, усвоением умений и навыков. Успешному усвоению языка способствует и ряд психологических особенностей, присущих детям-дошкольникам: высокая восприимчивость и активная память.

Несомненно, идеальным для формирования одновременного полиязычия является совпадающее по времени начало коммуникации с ребенком на трёх языках, т.е. с первого месяца его жизни. Чем позднее второй язык и третий введен в общение с ребенком, тем более явно первый язык доминирует над вторым. Если интервал между началом общения на первом и втором языках не очень большой (до 10 месяцев), включая сюда и третий, различия в усвоении этих языков, хотя и будут присутствовать, до трехлетнего возраста, при условии соблюдения принципа билингвального воспитания могут быть сглажены. В практике наблюдается естественный или искусственный полилингвизм. Если три языка усваиваются в ходе коммуникации, как это происходит при их одновременном освоении, а не при специальном обучении, полиязычие ребенка формируется как естественное. Ребенок относится к каждому из трёх языков, как к средству коммуникации, он готов на любом из них общаться, выражать свои мысли и чувства. Постепенно он привыкает к этому, даже, если знает, что один из языков не является родным для него и его родителей. При специальном обучении ребенок относится к новому языку как предмету изучения, к новой игре, новому виду деятельности, он не рассматривает его как одно из средств коммуникации. Это признак искусственного билингвизма. При создании особых условий, активном подключении общения с носителем нового языка (друзьями, знакомыми, воспитателями, няней или гувернанткой) в течение длительного времени, новый язык тоже может стать для ребенка одним из средств коммуникации.

Дальнейшего исследования требуют такие условия как отношение окружающих людей к полиязычию ребенка, три языка и три культуры, методы формирования речи на трёх языках, а также стратегии детей в усвоении языков. По поводу национальной идеи уже прозвучала мысль, что национальная идея - это не вещь в себе, это еще и инструмент, который должен помогать решать практические задачи. Самая главная задача на сегодняшний момент, необходимая для демократических преобразований, - это сплочение нашего многонационального общества. При этом основная проблема, препятствующая этому, разделяющая нас на два национальных лагеря, это вопрос, связанный с отношением русского и казахского языков.

Рабочий вариант национальной идеи звучит так: "Мы, казахстанцы, обладаем уникальной возможностью использовать ресурсы двух великих культур, азиатской и европейской, и за счет их взаимодействия достигнуть великого прогресса в развитии жизни общества". Главный вывод, который можно сделать из этого предложения, это то, что наши уникальные возможности заключаются, в том, что мы различны. Мы остаёмся разными, но при этом мы должны быть равноправными, должны, иначе мы потеряем весь эффект,

потому что одна однородная нация не может одновременно обладать двумя культурами. Это невозможно! А из этого вытекает совершенно очевидная мысль, что общество должно стремиться к тому, чтобы каждая нация сохраняла и развивала свой язык, который является основным компонентом культуры. Невозможно принадлежать к казахской культуре, не зная казахского языка, точно также невозможно считать себя русским без знания русского языка, невозможно общаться на международном уровне, не зная английского языка как языка международного общения.

Казахстан стремительно врывается в мировое сообщество и ставит перед собой высокие цели развития. Мир становится все разнообразнее и многоязычнее, и все больше детей попадают в среду, где используется более одного языка.

Глава государства Н. А. Назарбаев ставит перед отечественным образованием принципиально новые задачи. Сегодня в Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения – от детского сада до высшего образования и науки.

Полиязычие – основа формирования поликультурной личности. Владея языками, люди имеют способность к пониманию друг друга, сотрудничеству и взаимодействию. Знание казахского, русского и иностранных языков является в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Программа полиязычного обучения направлена на создание новой модели образования, которая способствует формированию конкурентоспособного в условиях глобализации поколения, обладающего языковой культурой.

В условиях современной рыночной экономики и развития информационных технологий богатством общества становятся языковые ресурсы. Они выступают в качестве основного стратегического фактора экономического и социального прогресса. В решении этой задачи важная роль отводится языковому образованию, расширяющему сферу профессиональной деятельности и творческой самореализации личности. Языковая политика Казахстана направлена на постепенное внедрение практики полиязычного образования, начиная с детского сада. Знание казахского, английского и русского языков даст подрастающему поколению ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям. На данном этапе развития программы делаются первые шаги к внедрению новой модели образования в детских садах. Стоит отметить, что программа полиязычного образования, внедряемая в Казахстане, является уникальной и подразумевает, в отличие от западных аналогов, параллельное и одновременное обучение на трех языках. При этом приоритетное значение имеет задача овладения государственным языком на высоком уровне.

Внедрение в дошкольных организациях образования современных инновационных методик и креативных образовательных технологий обучения позволит заложить потенциал для более успешного и качественного продолжения обучения в школе, колледже, в вузе, что, в свою очередь, напрямую повлияет на развитие интеллектуального будущего нашей страны.

Государственный общеобязательный стандарт образования РК предусматривает, как ожидаемый результат обучения, готовность детей к школе как совокупность двух составляющих: готовность учиться и готовность к школе. Каждая образовательная область государственного обязательного стандарта образования: «Здоровье», «Коммуникация», «Социум», «Познание», «Творчество» - ориентирована на формирование компетентностей в рамках культурного многообразия.

В частности, образовательная область «Коммуникация» нацелена на воспитание полиязычной личности дошкольника, освоившего базовые ценности языка, готового к социально-культурному взаимодействию на родном и других языках, способного общаться окружающими вербальными и невербальными средствами.

По стандарту, языковая компетентность ребенка к 6 годам заключается в свободном владении языком в рамках лексико-грамматическому и фонетическому уровню развития для своей возрастной группы.

У каждого народа в воспитании своих потомков существуют национальные особенности. Задача сегодняшнего дня – изучать эти замечательные традиции народов и широко использовать их в воспитательном процессе.

Целями поликультурного и полиязычного образования являются поликультурное воспитание и формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках. А также формирование человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований. Задачи полиязычия – это создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном, и конечно же обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков межкультурного взаимодействия.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности.

Первым этапом в дошкольном детстве является создание предметной развивающей среды, стимулирующей речевое развитие с учетом этнических и культурных особенностей. На втором этапе предусматривается развитие навыков общения и выражения своих мыслей разнообразными способами и средствами. И на третьем этапе предусматривается развитие навыка свободного владения дошкольниками государственным, русским и английским языками в рамках требований к лексико-грамматическому и фонетическому развитию для своей возрастной группы.

У каждого этапа имеются свои задачи, которые решаются педагогами. Воспитание полиязычной и поликультурной личности — такой же длительный процесс, как и воспитание других человеческих качеств. В ходе своего многокультурного становления педагог и дети проходят несколько ступеней и уровней. Это и толерантность. Это и понимание, и принятие другой культуры. Это и уважение культуры, и утверждение культурных различий.

«Отношение между культурой и языком, — пишет Н. И. Толстой, могут рассматриваться как отношения целого и его части. Язык может быть воспринят, как компонент культуры и орудие культуры (что не одно и то же), в особенности, когда речь идет о литературном языке или языке фольклора. Однако язык в то же время и автономен по отношению к культуре в целом, и его можно рассматривать отдельно от культуры (что и делается постоянно) или в сравнении с культурой как с разнзначным и равноценным феноменом».

«Язык — зеркало культуры, в нем отражается не только реальный мир, окружающий человека, не только реальные условия его жизни, но и общественное самосознание народа, его менталитет, национальный характер, образ жизни, традиции, обычаи, мораль, система ценностей, мироощущение, видение мира», - по мнению С. Г. Тер — Минасовой.

Уже с самого раннего возраста ребенок впитывает первые элементы поликультурного языкового пространства. Он включается в языковую деятельность, приобретает навыки и усваивает стандарты нормативно-оценочного поведения, получает первые поликультурные представления из сказок, приобретает в ролевых играх понятия о функциях языкового пространства и его представления постепенно формируются, хотя и в примитивную, детскую, но собственную картину поликультурной жизни. В этот период ему предоставляется возможность реализации задач и развитие языковой активности детей.

Язык, прежде всего, является средством, при помощи которого человек получает сведения о материальной и духовной культуре общества, что лежит в бытие человеке в культуре. Уровень развития языка, его удельный вес в жизни страны, мира того народа,

который говорит на нем, определяют сферу распространения языка и объем выполняемых им функций.

Язык является фактором культуры, потому что он является ее составной частью, которую мы наследуем от наших предков. Это основной инструмент, посредством которого мы усваиваем культуру. Он является важнейшим из всех явлений культурного порядка. Являясь составной частью культуры и его орудием, он выражает в обнаженном виде специфические черты национальной ментальности, открывает механизмы области сознания. Это как часть и целое – отношения между языком и культурой. Так как каждый носитель языка одновременно является носителем культуры, то языковые знаки приобретают способность выполнять функцию знаков культуры и тем самым служат средством представления основных установок речевой деятельности человека говорящего.

Важной функцией ОУД выступает установление взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В настоящее время в педагогический лексикон прочно вошло понятие педагогические технологии. Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний. Одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевосплащается» в действующее лицо. Речь идет о приёмах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии. Она является ведущей технологией в дошкольном детстве. Всё познаётся через игру. И что, немало важно, и полиязычие.

В рамках личностно-ориентированных технологий выделяются еще несколько как самостоятельные, среди которых — технологии сотрудничества. Они реализуют партнерство в отношениях педагога и ребенка. Педагог и дети совместно вырабатывают цели, содержание работы, дают оценки, находясь в состоянии сотрудничества, сотворчества. Проблемная и поисковая технология — под проблемным обучением сегодня понимается такая организация ОУД, которая предполагает создание, проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность детей по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитием мыслительных способностей. И всё это под руководством педагога. Так и не иначе. Работа с детьми, как с равными партнерами, личностями, коллективом личностей может обеспечить практическое владение поликультурной языковой активности, пусть даже и в ограниченных пределах.

При обучении иностранным языкам в ДОУ, в частности говорению, целесообразно использовать такие способы и приемы, которые позволяют учитывать психофизиологические особенности мышления младших дошкольников и способствовать развитию логико-вербального мышления детей через активизацию образного мышления. Полиязыковое обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

Изучение иностранных языков в Казахстане — это обучение языку как реальному и полноценному средству общения на уровне носителей этого языка. Новое время и новые условия требуют коренной переоценки ценности и идеалов, пересмотра целей и задач методов и приемов обучения. У нас, в Казахстане уже сформировались основные тенденции определяющие развитие методики полиязычия. Обучение иностранному языку формирует коммуникативное умение, столь необходимые для человека как члена общества, члена коллектива, члена семьи. Оно предполагает умение слушать собеседника, вступать в общение, поддерживать его. Казахстан многонационален. И воспитание полиязычия здесь, в Казахстане, просто необходимо.

Первоначальная ориентация на национальную культуру во многом зависит от семейного воспитания, от его направленности, от духовного мира окружающих близких. Поликультурное воспитание — это воспитание детей на культуре народов региона, где проживает ребёнок, с приоритетом для него культуры его национальности.

Современная модель сотрудничества детского сада с семьей понимается как процесс межличностного общения, результатом которого является формирование у родителей осознанного отношения к собственным взглядам и установкам в воспитании ребенка. Следует привлекать родителей к полиязычному воспитанию. Сотрудничество семьи и дошкольного учреждения в процессе поликультурного воспитания должно строиться под девизом «Мы разные, но мы нужны друг другу». Именно поэтому работа с родителями должна быть направлена на реализацию процесса вовлечения родителей в учебно - воспитательный процесс ДО.

Главным этапом в работе с семьей является изучение традиций и укладов семьи каждого приходящего в детский сад ребенка. Мир каждой семьи удивителен, его жизнь протекает внутри своей культуры такого многонационального народа. В результате большинство детей, примерно с трёх - четырех лет начинает осознавать свою национальную принадлежность, ориентируясь на национальность родителей и язык семейного общения. Поэтому необходимо знакомить детей всех национальностей с разнообразием жизненного уклада, встречающегося в родном крае, это способствует воспитанию толерантности, любознательности, а также развитию различных форм сотрудничества.

Развитие речевой активности детей в полиязыковом пространстве возможно в том случае, если педагогическая работа в детском саду будет осуществляться в тесной взаимосвязи с семьями воспитанников, что позволит создавать образовательно-воспитательное пространство, в которое ребенок погружается в детском саду и дома.

И если педагоги и семья приложат усилия к процессу интегрированного сотрудничества, к решению задач по улучшению качества обучения и воспитания подрастающего поколения в духе взаимоуважения, толерантности к этносам, то развитие речевой активности детей в полиязыковом пространстве в Казахстане будет на высоком уровне.

Литература

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» - 2007г.
2. «Алғашқы қадам» (от 1 года до 3 лет)-Астана 2009г.
3. «Зерек бала» (от 3 до 5 лет)-Астана 2009г.
4. «Біз мектепке барамыз» (от 5 до 6 лет)-Астана 2009г
5. Верещагин Е., (1969). Психолингвистическая и методическая характеристика двуязычия(билингвизма). М.,- 160 с.
6. Жлуктенко Ю., (1974). Лингвистические аспекты двуязычия. Киев -176 с.
7. Михайлов М.,(1972). Двуязычие и взаимовлияние языков//Проблемы двуязычия и многоязычия. М., - С. 197 - 203.
8. Поливанов Е., (1991). Избранные труды по восточному и общему языкознанию. М.,- 622 с.
9. Суфиев Е., (1967). К проблеме психологии двуязычия//Русский язык в казахской школе. № 2. - С. 25-30.
10. Щерба Л., (1974). Языковая система и речевая деятельность. Л., - 428 с.

СОЦИАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ, КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ УЧЕНИКА В УСЛОВИЯХ ОПОРНОЙ ШКОЛЫ (РЕСУРСНОГО ЦЕНТРА) НА ОСНОВЕ ТРЕХЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Маханова А.К.

*заместитель директора по РЦ КГУ «Ростовская ОШ (РЦ)»
Бухар-Жырауского района Карагандинской области, Казахстан*

Одной из характерных особенностей современного образования является его вариативность, которая находит своё отражение в многообразии типов учебных учреждений. Наряду с обычными школами, стали развиваться школы инновационного типа, которые ориентируются на определённый уровень деятельности, способный объединять

малокомплектные школы в единое целое [1,2]. Таким проектом является проект «Ресурсный центр», который развивается в Карагандинской области уже более 14 лет.

Ресурсный центр – это связывающее звено в условиях перехода на 12-летнее обучение, так как село на сегодняшний день является главным стратегическим направлением в образовании. Одна из серьёзных проблем сельской школы – недостаточная подготовленность выпускников к успешной социализации в обществе, организация полиязычного образования, активная адаптация на рынке труда. И именно, в условиях опорной школы (ресурсного центра), создаётся система подготовки в старших классах, развивается индивидуализация и дифференциация обучения, используется вариативное образование, которые взаимосвязываясь между собой, раскрывают основные аспекты профильного и предпрофильного обучения. Внедрение профильного обучения непосредственно связано с вариативным образованием, с дифференциацией и индивидуализацией обучения, базисным учебным планом, которые взаимосвязываясь между собой, раскрывают основные аспекты профильного обучения на основе трехязычного образования.

Малокомплектные школы в условиях ресурсного центра объединяются в единое информационно - образовательное пространство, что позволяет объединению педагогических и ученических коллективов. Это взаимодействие следует выполнению государственной программы «Мәңгілік ел» и прежде всего направлено на развитие функциональной грамотности учеников, на применение надпредметных знаний в практической деятельности, которая предусматривает развитие патриотизма, полиязычия, экологию человека и внедрение социально-образовательных проектов.

Сегодня при новом определении качества образования возникает понимание того, что никакие глубокие и прочные ЗУНы не могут быть целью современной школы, что это всего лишь одно из средств достижения целей образования и ценностей человека. Сегодня увеличивается тенденция к справедливому выравниванию социально-значимых оценок качества образования, устраняющее противоречие между детьми, склонными к умственной деятельности, которые обучаются хорошо и отлично, и детьми, склонными к другим видам деятельности, достигшими в них больших успехов. Это приводит к равной социальной ценности как тех, кто ориентирован на ВУЗ, так и тех, кто ориентирован на рабочие профессии. Происходит восстановление высокого и достойного статуса выпускников, ориентированных на получение лучшего образования. Именно при этих позициях ученик не ущемлен в своей образовательной деятельности, а наоборот имеет возможность проявить себя в любой деятельности; военной, спортивной, здоровьесберегающей, хореографической, музыкальной и сценической. В Ростовской опорной школе создана творческая лаборатория «Сценическое искусство», которая разделена на мастерские по подготовке постановок на казахском, английском и русском языках. Занятия «Сценического искусства» проводят учителя русского языка и литературы, казахского языка и литературы и учителя английского языка. При отработке сценических и театральных навыков учеников, руководителями творческой лаборатории «Сценическое искусство» применяется метод трехязычия, то есть отработка умения детей играть на сцене с применением казахского, русского и английского языков, различных жанров для разновозрастной группы детей.

Данный аспект очень хорошо раскрывается в учебной деятельности, где ученики младших, основных и старших классов, активизируясь в сценическом искусстве, исследовали виды и методы работ театров разного жанра, актерского мастерства, практиковали индивидуально образы и характеры актеров, мимическое искусство, пробовали показывать разные сценические образы перед аудиторией.

В соответствии с указанными целями, руководителями творческих лабораторий и мастерских опорной школы решаются следующие задачи обучения: развивать способность адаптировать и использовать языковой материал для решения конкретных коммуникативных и творческих задач; развивать умения вести структурно-содержательные диалоги различных типов на трех языках; формировать навыки развития монологической речи; формировать и совершенствовать умения восприятия на слух иноязычной речи, понимания основного

содержания аудио-, видеотекстов; развивать навыки всех видов чтения и понимания основного содержания аутентичных текстов разных жанров, выражать свое отношение/мнение к прочитанному материалу; развивать умения показать личное отношение к играемой роли, аннотировать прочитанный материал; формировать навыки ораторского искусства и актерского мастерства; формировать и совершенствовать психологические умения вести себя на сцене перед массовой аудиторией.

Театральная деятельность как процесс развития творческих способностей ребенка является процессуальной. Важнейшим, в детском творческом театре, является процесс репетиций, процесс творческого переживания и воплощения, поскольку именно в процессе работы над образом происходит развитие личности ребенка, развивается символическое мышление, двигательный эмоциональный контроль, происходит усвоение социальных норм поведения.

Дети с большим желанием посещают занятия, потому что они организовываются интересно, увлекательно.

При отработках ролей, дети учились пользоваться различными интонациями, произносить фразы грустно, радостно, сердито, удивленно, пытались строить диалоги и самостоятельно выбирать себе партнера, поэтому на занятиях проводились различные тренинги: Пальчиковая гимнастика «Здравствуй, солнце», игра «Мимики и жестов», артикуляционная гимнастика, речевая гимнастика. Для овладения актерским мастерством были использованы различные этюды, которые способствуют умению адекватно выразить свое мнение и посмотреть на себя со стороны. Каждый ученик самостоятельно выбирал себе роль. Положительной стороной работы я считаю то, что дети, посещая «Сценическое искусство», стали более раскрепощенными, научились немного импровизировать, стали более открытыми, легкими в общении и коммуникабельными.

Для достижения планируемых результатов программы сценического искусства по предмету английский язык на тему «English theater» в опорной школе необходимо руководствоваться следующими методическими принципами, которые реализуются как при минимизации учебного материала, так и при планировании учебного процесса: принцип коммуникативности обучения, принцип ситуативно-тематической (организации) представленности материала, принципы функциональности, комплексности и дифференцированности. Программа сценического искусства по предмету английский язык на тему «**English theater**» для 5-9 классов ориентирована на подготовку к обучению на уровне общего среднего образования, через театральное сценическое искусство к развитию устной речи и творческих способностей учащихся.

Результаты при такой работе ожидаем следующие: развитие речевого навыка на английском, казахском и русском языках, пробуждение интереса к актерскому мастерству, развитие актерского мастерства, групповая и индивидуальная творческая работа детей.

В опорной школе созданы 6 творческих лабораторий и мастерских: «Школьный историко-краеведческий музей», «Теплично-парниковый комплекс», «Дополнительное образование», «Военно-спортивный комплекс», «Естественно –научного развития» и «Сценическое искусство», которые в свою очередь взаимосвязываясь между собой, раскрывают основные аспекты профильного обучения на основе трехязычного образования. Все перечисленные лаборатории и мастерские являются экспериментальной площадкой для практического применения информационных идей и мыслей учащихся ресурсного центра, ступенью для формирования презентационного материала и результатов учебно-информационной деятельности.

Создается единое образовательное пространство. Единое образовательное пространство опорной школы (Ресурсного центра), позволяет продуктивно использовать те знания, которые учащиеся имеют, а также формировать базу для дальнейшего развития.

На успешную социализацию личности влияет предусмотренная система отбора методов и форм обучения в соответствии с особенностями развития учащихся, их склонностями и

интересами. По желанию учащихся, на каждой ступени обучения, предлагаются различные прикладные курсы и курсы по выбору. Всё это ориентированно на создание благоприятного психоэмоционального климата при усвоении учебного материала и решении задач гармоничного развития здоровой личности.

Соотношение понятий «социализация личности» и «процесс воспитания» представляются как процесс усвоения социального опыта, освоения и присвоения общественных отношений, способствующие становлению и развитию личности. Процесс воспитания – это взаимосвязанная цепь развивающихся воспитательных ситуаций (воспитательных дел), каждая из которых строится с учётом предыдущих результатов. Недаром, российский психолог Я.А.Пономарёв отметил, что «усилия, направляемые на развитие творческих способностей школьников, множатся с каждым днём и вместе с тем становятся всё яснее » и этот факт позволяет определить развитие личности в целом на завершающей ступени обучения [5]. Таким образом, факторами развития личности является стремление к ощущению собственной значимости, стремление стать самим собой, жажда самоутверждения, стремление найти смысл жизни, стремление к самоактуализации и к творческой самореализации.

Важным является то, что человек не просто усваивает, но и преобразовывает социальный опыт в собственные ценности, установки, ориентации, то есть проявляет не пассивность, а активность. Процесс социализации личности, тесно связан с процессами его развития и воспитания, который проявляется в стремлении к ощущению собственной значимости, в стремлении стать самим собой, жажда самоутверждения, в стремлении найти смысл жизни, в стремлении к самоактуализации и творческой самореализации.

Результативностью работы Ресурсного центра является профилирующая ориентация школьников, положительная мотивация учеников к исследовательской и проектной деятельности, формирование социально-значимых качеств и способностей учащихся, развитие ключевых компетенций, рейтинговая система оценивания, самоконтроль и самооценка учащихся, создание портфолио выпускника, последовательная и системная работа с одарёнными детьми и ведение здорового образа жизни.

Таким образом, образование полученное в условиях ресурсного центра позволяет успешно социализироваться учащимся, добиваться определённых успехов и результатов, способных проявить себя, знающих, что им нужно в жизни, знающих к чему стремиться, чтобы быть востребованными и конкурентноспособными [6]. А педагогический коллектив опорной школы всегда будет этому способствовать.

Список использованной литературы

1. ГОСО – 2012 г.
2. Государственная программа развития системы образования РК до 2020 года.
3. Закон «Об образовании в Республике Казахстан»
4. Научно-методический журнал «Творческая педагогика» и «Завуч»
5. Лизинский В.М. «Психолого-педагогический и управленческий дневник директора школы»
6. Концепция предпрофильной подготовки и профильного обучения учащихся (2014)
7. Проект оценивания учебных достижений учащихся. Министерство образования и науки РК, Астана 2015

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В XXI ВЕКЕ: ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Джолдыбаева А.О.

СГТК им. Абая Кунанбаева группа ОТЭ-9-15

**Знать много языков - значит иметь
много ключей к одному замку.**

Вольтер

Количество языков, на которых человек может свободно излагать свои мысли, всегда было одним из показателей образованности и уровня культуры, а в некоторых странах и показателем гостеприимности. Реалии сегодняшнего времени таковы, что каждый в нашей стране, кто хочет развиваться, пытается изучить казахский, русский и английский языки. Естественно, знать один язык – мало, чем больше языков знает человек, тем более он конкурентоспособен. Чехов говорил: «Человек столько раз человек, сколько он знает языков». Каждый язык – это новый мир целого народа. Потому что вся культура, все ценности сосредоточены в языке.

Одной из приоритетных задач в Республике Казахстан является языковая политика. Это важная, а может быть, и наиболее важная в настоящий момент часть государственной политики. Знание национального языка способствует национальному единению; развитие и сохранение языкового многообразия ведёт к подъёму государства на совершенно новый уровень, способствуя интеграции Казахстана в мировое сообщество, а также укреплению конкурентоспособности, что так необходимо для нашего государства в период экономической и социальной модернизации. Лидер государства Н.А. Назарбаев уделяет особое внимание данному вопросу, подтверждением чему является уникальный проект под названием «Триединство языков». С момента принятия новой стратегии развития страны «Казахстан- 2050», политика трёхязычия, направленная на изучение казахстанцами казахского, русского и английского языков, проводится интенсивно. В каждом своём Послании народу Казахстана Нурсултан Абишевич Назарбаев стремится сконцентрировать внимание на развитии и усовершенствовании в сфере образования, культуры, в особенности в области знания языков. Уже не в первый раз наш президент отмечает, что в настоящее время очень важно развивать языковую политику в современном казахстанском обществе, так как она необходима для успешного будущего подрастающего поколения. Стоит задуматься: ведь будущее наших детей — это будущее нашего государства. Модернизация Казахстана необходима для всех нас, а для её успешного проведения каждый гражданин нашей республики должен быть полезен своей Родине. Политика «Триединство языков» — это реальный шанс для Казахстана интегрироваться в глобальный мир. Процесс глобализации затрагивает преподавание трёх языков в связи с тем, что с одной стороны, сохранение национальной идентичности, важное для всякого суверенного государства, в условиях глобализации сопрягается с необходимостью следовать современному синергетическому видению мира, предполагающему открытость будущему. А будущее невозможно без языков, обеспечивающих межнациональные контакты. Отсюда — стремление нашего общества к триединству языков. Именно так построенная взвешенная языковая политика позволит, развивая, популяризируя, расширяя сферы применения казахского языка как государственного, и создавая условия для межнационального общения русского и английского языков, позволит сформировать поликультурное общество, которое, не утрачивая связи с корнями народа, чьё имя гордо именует нашу страну, в то же время, оставаться открытым для общения с мировым сообществом, что будет способствовать ускоренному развитию конкурентоспособного Казахстана [1].

Современные исследования показывают, что распространение многоязычия в мире — закономерный процесс, обусловленный коренными изменениями в экономике, политике, культуре и образовании. Целенаправленное, системное осмысление феномена многоязычного образования началось относительно недавно, если не считать поиски эффективных методов преподавания иностранных языков. Действительно, усилия исследователей до сих пор были сосредоточены в основном на проблемах двуязычного образования (изучение родного языка и иностранного) как наиболее часто встречающейся форме многоязычного обучения. Процессы, связанные с освоением третьего языка и, тем более, ещё большего количества языков, наименее изучены и стали объектом исследования лишь только в последнее время — в связи с планами Европейской комиссии узаконить трехязычное образование. Согласно концепции ЮНЕСКО понятие «многоязычное образование» предполагает использование в образовании, по меньшей мере, трех языков: родного, регионального или национального и международного языка. Применение этих языков является «важным фактором инклюзивности и качества образования».

Языковая политика и принцип многоязычия стали приоритетными вопросами при создании Европейского союза. В 1995 г. Европейская комиссия опубликовала официальный доклад о вопросах образования, в котором была поставлена цель трёхязычия всех европейских граждан. Комиссия подчеркнула важность многоязычных навыков общения в условиях единого рынка в информационном веке. Проблемы полиязычия, образования и культуры ежегодно рассматриваются на заседаниях Комиссии Европейского Сообщества с 2007 г. Более того, Еврокомиссия выделяет гранты для проведения исследований по полиязычию с применением средств электронного обучения (например, проект *Babylon & Ontology: «Multilingual and cognitive e-Learning Managenet system via PDA phone»*).

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Н. Назарбаевым ещё в 2004 г. В октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Н. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками».

Именно с этого момента и начинается отсчёт новой языковой политики Казахстана. Полиязычное образование было закреплено следующими законодательными актами: Конституция Республики Казахстан, Закон Республики Казахстан «О языках», Закон «Об образовании», Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг., Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан и другими, которые и составили его правовую основу. Перечисленными выше документами определены роль и место полиязычного обучения, принципы создания современной эффективной системы управления полиязычным образованием.

В ходе XXIV сессии АНК «Независимость. Согласие. Нация единого будущего» Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев поделился таким мнением: «Я абсолютно убежден, детей надо учить тогда, когда они дети. Трёхязычие - просто необходимость для наших детей. Они дети всей планеты: государственный язык должны знать, русский язык - наш язык общения, английский язык - мировой язык, язык мировой науки, инноваций, Интернета»

«Кто знает, какой язык будет доминировать в мире? (...) На втором месте, кстати, идет китайский - по количеству людей, которые применяют язык. Может быть, когда-то китайский нам придется также учить, не знаю, может быть, язык индусов, которых миллиард двести тысяч. Но сейчас для движения вперед, для образованности, для становления молодого человека, который будет способным содержать самого себя, свою семью и воспитывать детей, - нужен английский язык», - добавил Президент РК.[2].

Для реализации любой задачи, нужно иметь четкую, ясную цель: «Чего мы хотим добиться?». На изучение казахского языка в школах выделяется шесть часов в неделю в течение 11 лет. Затем его продолжают изучать в колледжах и вузах. Но при этом, выходя из учебных заведений, дети не говорят на нем. Потому что учебная программа в нашем государстве больше ориентирована на грамматико-переводную методику обучения. На сегодня это большая проблема, которая не позволяет развивать четыре необходимых навыка: чтение, говорение, аудирование и письмо. Идеально, когда на всевозможные носители, телефоны можно будет загрузить хорошие учебные материалы по изучению казахского, русского и английского. Едешь в автобусе, одел наушники, и читаешь, слушаешь или изучаешь. Вот это то, что необходимо делать. Для этого нужна сильная команда неравнодушных профессионалов, преподавателей и программистов, разработчиков, которые совместно будут создавать такие вещи специально для казахстанцев.

Трехязычие – это направление, которому сейчас уделяется большое внимание, как со стороны государства, так и со стороны общества. Сегодня проблему трехязычия, методы развития этой программы многие видят по-разному. Но нужно помнить о том, что это наша общая задача и ответственность. Потому что МЫ сегодня, строим свое завтра. Увеличение количества людей, которые говорят на трех языках возможно при научном подходе к данному вопросу, применении и внедрении инновационных методов, а также при употреблении имеющегося опыта, способствующего эффективному изучению языков.

Использованные ресурсы

1. [1] <http://ukpu.kz/trehyazychie-v-kazahstane/>
2. [2] http://www.inform.kz/ru/prezident-rk-treh-yazychie-neobhodimost-dlya-kazahstanskih-detey_a2897047

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ӘН АРҚЫЛЫ ҮЙРЕТУ

Джумаханова Ж.К., Палеха Е.А.

Коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорын «Нәзік» балабақшасы

Қазақ тілі – қазақ мемлекетінің тілі. Тіл – айтулы қазынамыз, тіл – айрықша құралымыз, қарым-қатынасымыз бен түсінігіміздің кепілі дегенімізбен, осы тілді қолданудағы бірізділіктің сақталмауынан да кейбір ағаттықтардың туылып қалуы даусыз.

Мемлекетіміздің мәртебісін биіктетіп тұрған – туған тіліміз. Онсыз мемлекет – мемлекет болмайды, халық – халық болып қалыптаса алмайды. Түркі тілдерінің ішіндегі ең бай, әрі таза тіл – қазақ тілі.

Тал бесіктен жер бесікке дейін әнмен, жырмен көмкерілген адам ғұмыры және бұл тағдырдың қазақ баласына қатысы туралы ұлы данышпан Абай: «Туғанда дүние есігін ашады өлең, өлеңмен жер қойнына кірер денең...» деп ән құдыретіне осылайша орынды баға берген емес пе? Әнді жанындай сүйген, әнді әлдилей білген халықтың бірі – қазақ елі десек, артық айтқандығымыз емес шығар.

Музыка – адам жанының, оның ең сырлы сезімдерінің, ұмтылысы мен арманының негізі. Ол адамның ішкі дүниесінің терең негіздерін қозғайды. Музыка – халық жанының, оның дерті мен қайғысының, ұмтылысы мен шабынының көрінісі. Музыка мәдениетте алғашқы орында тұрады.

Кезінде белгілі педагог Ян Амос Коменский: музыканы түсінбеген адам сауатсыз адаммен тең, - деген. Жалпы, музыка адамның сезімі мен эмоциясына әсер етеді. Бұл туралы көп айтылған. Тіл үйренушінің тек сана-сезіміне ғана емес, сондай-ақ оның эмоциясына да

әсер еткен жағдайда оқытудың практикалық, білімділік, тәрбиелік және дамытушылық мақсаттарын шеше аламыз.

Мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйретуде әннің орны қандай екен?

- Музыка шығармашылығының маңызды жанрларының бірі ретінде музыка жанры сол елдің тілін үйреніп, оның әлеуметтік тұрмысының әрқилы тұстарын неғұрлым дәл және көрнекі түрде бейнелеп көрсетеді.
- Ән коммуникативтік қызмет атқара отырып, баланың ақыл-ойына ықпал етеді.
- Әнді бала ойнап жүріп те тыңдауға болады. Бұл тек жеке сөздерді ғана емес, тұтас фразалар мен сөйлемдерді есте сақтауға мүмкіндік береді. Сонымен бірге музыка арқылы дауыс ырғағы мен дұрыс дыбыстауға үйренеді.
- Ән тілдесім ретінде сөздік қорды меңгеруді таптырмайтын құралы болып табылады.
- Ән үйренуде грамматикалық құрылымдар жақсы игеріледі.
- Ән - тіл үйренуші баланың музыкалық қабілетін арттырады және әнді дұрыс орындауға әсер етеді. Мәтіні шағын, әуені күрделі емес әндерді жаттап үйренуде жиі қайталау арқылы сөйлеу артикуляциясын, дұрыс дыбыстауды, фазалық екпінді, ырғақ ерекшеліктерін, т.с.с. дағдыларды бекітуге мүмкіндік туғызады.
- Ән тыңдаған кезде тіл баланың психологиялық хал-ахуалы жақсарады, эмоционалды құштарлығы (тонус) арта түседі, тілді үйренуге деген қызығушылығы артады.
- Ән диалог құрғанда баланы ынталандырады, адамның сөйлеу және ойлау қабілетін дамытудың негізі болып табылады.

Ән үйретудің басты идеясы – тіл үйрету, лексикалық қорларын молайту, сөйлеу дағдысын қалыптастыру. Әнді еркін орындай отырып, тіл үйренушінің көңіл-күйі көтеріледі, жағымды орта қалыптасады, ән үйрету арқылы қазақ тіліне деген қызығушылығын арттырамыз, сабақ жүргізу арқылы тіл үйренушілердің әнді есте сақтауын ықпал етеміз. Мектеп жасына дейінгі балаларға сабақтың басында суреттерді көрсетіп сұрақтар қоямын. Сабақтың тақырыбын анықтаймыз.

Мысалы:

- Мына суреттерден нені көріп тұрсыздар? – Көкөністерді. Қызанақ, жуа, сәбіз.
- Ендеше, бүгінгі сабағымызда әннің атауы «Көкөністер» үйренеміз?

1.Әнді тыңдау (тыңдалым)

Әнді үйретпес бұрын алдымен мектеп жасына дейінгі балаларға тақырыпқа сай әннің бейнетүсірілімін көрсетемін. Балалардың әнді үйренуге деген қызығушылықтарын арттырамыз.

2.Тілдесім

Балалар қоғамдық-әлеуметтік өмірде бір-бірімен тіл арқылы қарым-қатынасқа түсіп, өзара пікірлесуінің нәтижесінде бірінің ойын бірі ауызша түсініп және оған жауап қайтаруы. Мұнда пікір алмасу ауызша (айтылым) түрде де, жазбаша (жазылым) түрде де іске асып, белгілі бір ақпарат адамдар арасындағы қарым-қатынасқа мүмкіндік туғызады.

3.Айтылым

Қабылдау және сөйлеудің туу үдерісімен байланысты. Барлық балалардың сөйлеу ағзалары бірдей болғанымен, артикуляциялық базасы түрліше. Мұнда орфоэпияға көп көңіл

бөлген жөн, өйткені қазақ тіліндегі сөздердің барлығы жазылуына қарай айтыла бермейді. Адамдар арасындағы тілдік қатынасты жүзеге асыратын сөйлесім әрекетінің бір түрі. Ол - тілдік қарым-қатынас барысында адамның өз ойын жарыққа шығару процесі, өз сөзін екінші біреуге ұғынықты етіп жеткізу.

Айтылым әрекетіне қатысты ең маңызды мәселе – сөзді дұрыс айта білудің заңдылықтарын және қалыптасқан нормаларын меңгеру. Өз ойын, пікірін жеткізу, сұрақтар қоя білу және оларға жауап қайтара білу.

Сонымен, айтылым - санамен қабылданатын сыртқы дүниенің әсерін ауызша сөйлеу арқылы жарыққа шығаратын, қатысымдық тұлғаларды қамтитын күрделі сөйлесім әрекеті.

Келесі жұмыс - мәтінді жұмыс түрлерін жүргіземіз. Алдымен, мәтінді мәнерлеп оқу, төл дыбыстарын дұрыс дыбыстау, дұрыс қайталауға назар аударамын, дұрыс қайталау дағдысын қалыптастырамыз. Тыңдаушыларға бірнеше рет қайталатып, әнді бірнеше рет қайталау арқылы дұрыс дыбыстауға жаттықтырамыз.

3. Аударма жұмысы

Өзге ұлт балалары болғандықтан ән мәтінін аудару жұмысы жүргізіледі. **Мысалы:**

Барлық біздің көкөністеріміз

Керек ағзамызға

Ащысы да, тәттісі де,

Керек ағзамызға

Қайырмасы:

Қызанақ пен жуа

Дәмді бұршақтар.

Қызылша мен сәбіз.

Все на свете овощи,

Овощи нужны

Горькие и сладкие

Овощи важны

Припев:

Помидор и лучок

И горошка стручок

Свеколка, морковка.

Қорыта келе күнделікті тәжірибемізден көріп жүргендей басқа ұлт өкілдерінің балаларына қазақ тілін үйретуде музыка сабағының алатын орны зор. Музыка сабағында балалар қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға және қарапайым сөздерді есте сақтап, ауызекі сөйлеуді дамытуда үлкен роль атқарады. Әр тақырыпқа байланысты әнді үйрену барысында балалар қазақ тілін үйрене отырып адамгершілік, ұйымшылдық, достық қарым-қатынастарында жетілдіреді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Егемен Қазақстан №21 (24977) 9.08.2010ж.
2. Ана тілі. 18-31 наурыз 2010 жылғы №11-12
3. Қазақ тілі мен әдебиет. №31 12.01.2011ж.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Салыгина Н. В.

учитель начальных классов

КГУ Ростовская опорная школа (ресурсный центр)

Бухар-Жырауского района

Карагандинской области

В интегрирующемся мире постепенно утверждается полиязычное образование. Это одна из важнейших задач. Глава государства поддерживает данное направление и говорит об этом в своих выступлениях. Он подчеркивает, что «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык - государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык - язык успешной интеграции в глобальную экономику» [1].

Цель полиязычного образования заключается в формировании человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и вероисповеданий.

Бережное, уважительное отношение к различным культурам, взаимопознания различных народов и этносов как приоритетные принципы многокультурного образования получают все большие тенденции развития школьных дисциплин.

Было предложено начать поэтапное внедрение проекта «Триединство языков». С этой целью в школьные программы, включают знания о цивилизациях, странах, а также религиоведческие учебные курсы. Особая тенденция развития системы образования приобретает локальные и региональные образовательные инициативы. В процессе изучения некоторых учебных тем (одежда, еда, развлечения, средства гигиены) детей учат понимать и уважать право каждого на непохожесть. [2].

Как учитель начальных классов, работая с детьми младшего школьного возраста, шагая в ногу со временем, тоже ставлю себе задачу по формированию полиязычной личности в новом формате уже на ранней ступени, так как это является основой построения конкурентноспособного общества. Знание русского казахского, английского языков даст нашему молодому поколению благоприятную среду к изучению науки и новым технологиям. В настоящее время мы делаем первые шаги к тому, чтобы внедрить новую модель образования. Следует отметить, что программа полиязычного образования, является особенной и подразумевает одновременное и параллельное обучение на трех языках. Сегодня еще дети, а завтра студенты, работники разных отраслей, владеющие тремя языками, очень нужны развивающемуся обществу. И это должны быть люди, способные вести диалог культур и должны быть лингвистически компетентными.

В своей статье хочется поделиться своими размышлениями по обучению учащихся русскому, казахскому и английскому языкам. Так как потребность в общении возникает у каждого человека в раннем детстве, то и начинать внедрение полиязычия следует именно с этого возраста. Потребность выражать свои мысли с возрастом расширяется, разнообразится. Увеличивается словарь, усваивается фразеология, ребенок овладевает закономерностями словообразования, словоизменения словосочетания, многообразными синтаксическими конструкциями. Эти средства языка он использует для передачи своих усложнившихся знаний, для общения с окружающими людьми в процессе своей деятельности.

Именно в дошкольном возрасте дети начинают интуитивно улавливать систему в языке. Придерживаясь законов словообразования, не зная правил и не испытывая в них никакой нужды, они безошибочно склоняют, спрягают, связывают слова в словосочетания и даже иногда образуют новые слова. К семилетнему возрасту владеют средствами морфологии и многими формами синтаксиса – в пределах разговорного стиля.

Но это происходит у нас только в отношении родного языка, на котором говорят в семье.

Не могу не сказать о том, что приходится очень часто сталкиваться с ситуациями, когда дети, хорошо владеющие казахским родным языком, плохо знают русский язык. И, наоборот, владеют родным русским языком, но слабо знают и не говорят на казахском языке. С интересом изучают английский, при этом не говорят. Изучение казахского языка тяжело дается и учащимся некоренной национальности. Всем им необходима помощь педагогов, учителей-предметников и заинтересованность родителей и их поддержка.

Потребность общения – это первое условие речевого развития ребенка. А это значит, что детям нужно создать речевую среду или дать образцы речи. Это второе условие речевого развития ребенка. От того, какая у него речевая среда, во многом зависит богатство и разнообразие его собственной речи. Речь, развиваясь, нуждается не только в языковом, но и фактическом материале. Это третье условие. Существует и обратная зависимость. Чем полнее усваиваются богатства языка, чем свободнее человек пользуется ими, тем успешнее он познает сложные связи в природе и в обществе. Язык усваивается ребенком стихийно, в

общении, в процессе речевой деятельности. Но этого недостаточно: стихийно усвоенная речь примитивна и не всегда правильна. Некоторые очень важные аспекты языка стихийно, как правило, усвоены быть не могут и поэтому находятся в ведении школы. Поэтому для правильной постановки своей работы по развитию речи в школе учителям нужно тщательно вникать в систему речевого развития, заложенную в учебниках и методических руководствах к ним, планировать свою работу в каждом классе с учетом его особенностей. Пока эти задачи решаются не полностью. Обучение речи страдает большими недостатками. Казалось бы, ученики, проучившись 10-11 лет в школе, должны хорошо владеть языками. Но речь бедна, однообразна, невыразительна, неправильна с точки зрения литературной нормы.

Эксперты ОЭРС отмечают, что «Обучение в школах Казахстана недостаточно эффективно...» [3].

Поэтому обновление содержания образования направлено на преодоление недостатков действующей системы образования, которые являются сдерживающими факторами развития и не позволяют выйти на новый уровень. Так в чем же заключаются существенные трудности обучению языкам? Информация, получаемая на уроках, абстрактна. Грамматические правила не захватывают эмоционально, не дают пищи для воображения. Количество тренировочных работ ведут к скуке. Сама же тренировка чаще всего лишена элементов творчества, носит механический характер. Преодолеть эти трудности можно, только найдя пути мотивации обучения. А это познавательный интерес и потребность в ощущении успеха. Для возбуждения интереса можно использовать элементы занимательности. Также использовать комбинацию объяснительно-иллюстративного и проблемного метода. Например, работая с текстами, учащиеся «конструируют» самостоятельно, собирая предложения. Или небольшие тексты из «рассыпанных» элементов. И именно основы речевого навыка закладываются в начальной школе. Одной из форм новой модели обучения является интегрированный подход. А использование сквозных тем позволяет интегрировать знания из разных предметных областей и тем самым добиться функциональности приобретаемых знаний. Также в основу обучения языкам по новым учебным программам положен коммуникативный подход, когда язык изучается в соответствии с его важнейшими функциями: коммуникативной, мыслительной, познавательной, регулятивной. Развитие 4 видов речевой деятельности (слушание, говорение, чтение, письмо) осуществляется через изучение устного народного творчества, художественной литературы, научных познавательных текстов и на основе связи с повседневной жизнью при использовании аутентичных материалов (работа с текстами из журналов, газет, инструкций, аннотаций, рекламы). Формирование первичных коммуникативных навыков происходит на основе естественного опыта детей (от навыков слушания и говорения к чтению и письму). Моделируется среда обучения, приближенная к естественным ситуациям, способствующая развитию речи и творческих способностей учащихся. Вместе с тем, коммуникативный подход позволяет правильно использовать язык в соответствии с его грамматическими и стилистическими нормами.

Коммуникативный подход включает в себя целый ряд характеристик, позволяющих осуществлять переход от первых социальных контактов к ситуациям, соблюдается принцип новизны и не шаблонности организации учебного процесса.

В рамках данного подхода используются различные эффективные методики. В том числе предметно-языковое интегрированное обучение (CLIL) и предметно-интегрированное обучение (CBI), которые направлены на совершенствование всех видов речевой деятельности. [4].

CLIL представляет собой такой метод обучения, при котором часть предметов преподается на иностранных языках. Таким образом, обучение учеников на родном и иностранном языках составляет одно целое. Преподавание происходит на двух языках так, что в учебных ситуациях используется язык, подходящий к ситуации и цели обучения. По методу CLIL иностранный язык может использоваться на всех уроках по всем учебным

предметам, кроме родного языка, то есть язык становится не объектом обучения, а его средством. [5].

В развитии языковых умений и предметных знаний, урок по методике CLIL реализуется по четырехступенчатой схеме: обработка текста. Идеальный текст должен содержать иллюстрации для визуализации прочитанного. При работе с иностранным текстом ученикам необходима структурная маркировка текста (нумерация строк, абзацы, заголовки, подзаголовки), что делает работу с текстом гораздо легче.

Осознание и организация полученных знаний. Тексты чаще всего представлены схематически, что помогает ученикам определить идею текста и представленную в ней информацию.

Языковое понимание текста. Ожидается, что ученики смогут передать идею текста своими собственными словами. Ученики могут пользоваться как простыми языковыми средствами, так и более продвинутыми, здесь не должно существовать четкой градации какой лексикой пользоваться, но учителю все же необходимо обратить внимание учеников на определенные лексические единицы, подходящие по теме и предмету.

Задания для учеников должны зависеть от уровня обученности учеников, от задач обучения, а также от предпочтений учеников. [6].

Проектирование учебной деятельности по методике CLIL реализуется с учетом следующих рекомендаций:

- 1) необходимо планировать и организовать каждое занятие.
- 2) каждое занятие должно иметь ясно сформулированные цели, результаты обучения, методы и критерии оценивания и рефлексии.
- 3) учитель должен регулярно проводить самоанализ своих занятий на основе проверочного листа по методике интегрированного обучения.
- 4) необходимо использовать в практике поддерживающее формирующее оценивание и альтернативные формы оценивания.
- 5) необходимо разрабатывать и подбирать качественные материалы, средства наглядности и аутентичные тексты для интегрированного обучения предмету и языку по всем предметным курсам.

То есть интеграция может происходить с такими предметами как русский и казахский языки, музыка, казахский и английский языки, т.е. любой предмет, преподаваемый в начальной школе можно интегрировать с языками. Недостаточно того, чтобы ученики внимательно прочитали указанные в программе произведения и усвоили содержание учебников. Наша задача заключается в том, чтобы учащиеся научились самостоятельно работать: переводить тексты, читать, сопоставлять переводы. Важнейшим требованием в такой работе должна быть систематичность, перспективность, взаимосвязь. Должна быть такая атмосфера, где есть постоянное внимание к речи и языку, интереса к нему, здоровая речевая среда, которую организывает и создает школа. Это классное и внеклассное чтение, кружки. Так, например, на базе нашего ресурсного центра была создана лаборатория сценического искусства по нескольким языковым направлениям, где дети казахской и русской школы разных звеньев, могут говорить на том языке, какой выбирают сами и участвовать в той постановке, которая их привлекает, используя свои знания в языках. Появляется неподдельный интерес, самостоятельный, не навязчивый учителем.

Необходимо отметить, что эффективность изучения языков будет и тогда, когда это зависит не только от школы, но и от конкретного родителя, от социального окружения. В процессе обучения наших детей у каждого есть своя роль. Как отмечал А.Байтурсынов: «Как народ заботится о сыне своем, так и сын будет заботиться о своем народе». [7].

Так в современном мире знание трех языков приобретает огромное значение. Нам, учителям, нужно способствовать достижению культуры полиязычия. Развитие интереса к изучению и говорению на двух-трех языках повышает интеллектуальную активность и самостоятельность наших учеников, способствует росту их познавательного интереса, нравственному совершенствованию. Язык можно изучать не как предмет, а использовать его

как инструмент по получению знаний. Если ученик знает язык, то он сможет добыть знания самостоятельно, а не принудительно ради отметки в журнале. Нужно знать, что речевые упражнения не дают заметного эффекта за короткий срок. Здесь нужна долгая, кропотливая работа учащихся и учителей. Не должны пугать ни тех, ни других временные неудачи и срывы. Только систематическая работа по развитию речи даст плоды. Речевые навыки и умения развиваются, так сказать, по законам геометрической прогрессии: маленький успех приводит к большому, речь постепенно совершенствуется и обогащается.

Библиографический список

1. <http://fb.ru/article/197076/tendentsii-razvitiya-obrazovaniya-v-rossii-tendentsii-razvitiya-sovremennoy-sistemyi-obrazovaniya-v-mire-tendentsii-razvitiya-vyisshego-obrazovaniya#image857110>
2. <http://fb.ru/article/197076/tendentsii-razvitiya-obrazovaniya-v-rossii-tendentsii-razvitiya-sovremennoy-sistemyi-obrazovaniya-v-mire-tendentsii-razvitiya-vyisshego-obrazovaniya#image857110>
3. ОЭРС. Среднее образование в Казахстане: Обзор национальной образовательной политики. – Астана: Информационно-аналитический центр, 2014.
4. Журнал «Педагогический диалог» № 2 2016г NIS
5. <http://teacher-almaty.clan.su/publ/65-1-0-2049>
6. Нуракаева Л.Т., Шегенова З.К. Методические рекомендации учителям по использованию метода предметно-интегрированного обучения (CLIL).-Астана. - 2013.-С.8-10
7. Ж.Аймауытов, «Пути комплексного обучения» - Алматы: Қазақ баспасы, 1929.

ЗАМАН ТАЛАБЫНАН ТУЫНДАП ОТЫРҒАН ҚАЖЕТТІЛІК

Досетова Ш.З.

Жезқазған гуманитарлық колледжінің оқытушысы

Болашақ жастардың қолында. Өз келешегін ойлайтын әрбір ел, ең бірінші білімді дамытады. Себебі біздің зымырап бара жатқан дәуіріміз – ғылыми-технологиялық жетістіктер кезі. Сол себептен біздің жастарымыз оқып, жаңа білім меңгеріп, күнделікті өмірдегі жаңа білім мен технологияларды тиімді де іскерлікпен пайдалану тиіс. Мемлекет басшысы сол үшін барлық жағдай жасауға, қолайлы жағдаймен қамтамасыз етуге шақырады.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың салиқалы саясатының арқасында еліміз береке мен бірліктің, ынтымақ пен достықтың, татулықтың өлкесі болып, көпұлтты мемлекетке айналып отыр. Осы орайда елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап өткендей: «Біз - көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз» деген еді. Елбасымыз Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессия отырысында Қазақстан аймағында тұрып жатқан халықтардың басын қосатын тіл қазақ тілі болуы керек деп анық атап айтты:

«Қазақстанды, қазақты достықтың киелі шаңырағына теңесек, түрлі этностар оның алтын арайлы шуақтары іспетті. Бұл ретте байтақ мекенде баршамызды біріктіре түсетін ортақ құндылықтар бар. Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен», - деп Елбасы Н.Ә.Назарбаев ұстаным еткендей, келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты

дамыған, бірнеше тілді меңгерген күзіретті тұлғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр. Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, оны меңгеру жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. «Ақпараттық технология дамыған қазіргі дәуірде күн сайын дерлік ағылшын тілі дүние жүзі халықтарының тілдеріне жаңа сөздер мен ұғымдар арқылы батыл ену үстінде. Бұл үдерістен біз де тыс қалмауымыз керек» [4]. «Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы», -Б. Хасанұлы анықтама бергендей [3], бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салынуда.

Көптілділік — заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр алуан әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің барлық ерекшеліктерін және құндылықтарын сезінуге болады. Көптілділік адамдардың өзара түсінісуіне жол ашады. Ұғынысу тікелей жолмен емес, сырттай болуы да мүмкін, бәрібір адамның белгілі бір хабарды ұғып, соған қатысты іс-әрекет жасауына мүмкіндік туады. Алайда, көптілділік адамдардың бір-бірімен ұғынысуында, ойын еркін, толық жеткізуінде ерекше қызмет атқарады. Көптілділік қоғамда да, өмірде де өзіндік орын алады. Көптілділік - тек адамзатқа ғана тән әрекет; тек адамдар ғана тіл арқылы сөйлей алады, ұғыныса алады. Көптілділік адамзаттың ойлау, пайымдау процесімен бірге жүзеге аса отырып, тілдік қатынастың негізі, басты құралы болып табылады. Осы қарым-қатынас құралы болып табылатын көптілділікті ғалымдар әрқилы ерекшеліктеріне қарай жан-жақты зерттеп келеді. Көптілділік әлемдегі өркениет пен білім жүйесіне сәйкес тыңдаушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыратын, ой-пікірін дұрыс, сауатты жеткізуге ықпал ететін, адам мен адамның қай тілде болса да түсінісуіне мүмкіндік беретін сала ретінде оқу жүйесіне енгізілді. Бұл сала қоғамдық әлеуметтік өмірді және ғылым мен білімді ұштастыра келіп, болашақ маманның дүниетанымын жетілдіріп, өзінше ой пікір түйіндеуге үйретеді.

Көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның (индивидуумның) көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділікте болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеум., экон., мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бір ғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады (Жапонияда, Кореяда, Германияда, Исландияда). Көптілділік – АҚШ, Ресей Федерациясы, Үндістан, Нигерия сияқты жүздеген ұлт пен ұлыс мекендейтін мемлекеттерге тән құбылыс. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді [4]. Жаулап алу, халықтардың қоныс аударуы, көрші елдермен тығыз қарым-қатынас секілді тарихи себептерден кейбір халық өкілдерінің жаппай көптілділігі қалыптасқан. Сондықтан да көптілділік көп ұлтты географиялық кеңістікте кең тараған. Мәселен, жаппай көптілділік Кавказдағы армян, аджар, осетин, күрд, грек, т.б. халықтар арасында, сондай-ақ, Дағыстан халықтары арасында жиі кездеседі. Қазіргі Қазақстан Республикасындағы қалыптасқан жағдай да осыған ұқсас.

Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық-технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет. Осы бағытта балабақшалар, мектептер, ЖОО-дары өз үлесін қосуда. Нарықтық экономика еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды қажет ететіні белгілі. Бұл оқу орындарының барлық салаларына жаңа талап, жаңа міндет, жаңа мақсаттар жүктейді. Осыған орай білім беру жүйесінде қойылатын басты талаптардың бірі – өмірден өз орнын

таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу.

Замана ағымына лайықты қазіргі алдымызда тұрған міндет халқымыздың ұлттық дербестігін сақтай отырып, елімізді өркениетті елдер қатарына қосу. Сол өркениетті елдер санатына қосылуына ықпал жасайтын еліміздің ертеңгі болашағы жастарға білім мен тәрбие беретін- мектеп. Болашақ Қазақстанның азаматтары ескінің көзіндей жаңаның ізіндей болып дүниежүзілік мәдениетті танытын, өзінің төл мәдениетін сыйлайтын, басқаға өзін таныта, сыйлата алатын рухани дүниесі бай, білімді, білікті болуы шарт. Қазіргі заманда оқыған зиялы азаматтардың бірнеше тілде сөйлеуі Қазақстанның болашағынан елес беріп тұрғандай. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап-тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру- бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсатты орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс-тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет. .

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық-коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды. «Жаңа онжылдық-жаңа экономикалық өрлеу-Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауын жүзеге асыру мақсатында дайындалған Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы- білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, адам капиталын дамыту үшін білім мазмұнын түбегейлі жаңғырта отырып, білім саласында кезек күттірмей тұрған мәселелерді шешуге бағытталған. «Қазақстан әлемде тұрғындары үш тілді қатар қолданатын, яғни қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі-халықаралық тіл ретінде, ағылшын тілі- әлемдік экономиканың жетістікті интеграциясы ретінде, жоғары білімді елдер қатарында қабылдануы тиіс»- деді Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев [3]. Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі- мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады. Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ

[2].

Жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу- басты міндетіміз. «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына жолдауында: «Қазақстан халқы бүкіл әлемдегі үш тілді пайдаланатын жоғарғы білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі– ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі жаһандық, экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» - деген болатын

Жалпы алғанда «Тілдердің үш тұғырлылығы» тіл саясаты бағдарламасы бұл күні кеше ғана айтылған дүние емес, Президентіміз аталмыш тілдік стратегияны 2004 жылы жария еткен болатын. Ал, биылғы жылы Еуроодақ өздерінде үш тілді білім тәжірибесін заңды түрде енгізді. Бұл тарихи қажеттілік болып табылады.

Әрбір адамның өз туған халқы мен өзі өмір сүретін елдің тілін білу қажеттігі – ертеден келе жатқан қағида. Алайда, жаһандану қалыптасқан осы қағидаға түзетулер енгізуде. Қазіргі кезде халық аралық қатынас тілін білу қажеттігі туындап отыр. Бұл біздің жастарымыз үшін аса қажет, маңызды сұрақ болып отыр. Біріншіден, бұл идея халқымыздың болмысында ежелден-ақ бар «Жеті жұрттың тілін біл» деген бағалау өлшеміне сай келеді. Екіншіден, қазір бәсекеге негізделген өмірлік қағидалардың өзі бізден, біздің буыннан осыны талап етіп отыр. Осы келтірілген пікірімізді мысалмен дәйектесем. Жер жүзінің өркениетті елдерінде білім – ең алдымен экономиканың негізгі өндіргіш саласы болып есептеледі. Яғни, білім мен ғылым өзін-өзі асырай алатын болуы керек, өзін-өзі асырай алғаны елді де асырай алғаны, қалың халыққа жағдай жасалғаны. Ендеше, білім мен ғылымды дамытпай, мемлекетті алға сүйреу мүмкін емес. Ал нарықтық экономикада еңбек ресурстарының бәсекелестігі өзінен - өзі алдыңғы кезекке шығады. Еңбек ресурстарының бәсекелестігі тікелей білімге қатысты. Әсіресе, қазіргі әлемдік жаһандану кезеңінде жастарға берілер білімнің мазмұнының ұлттық құндылықтарға, мәдениет аралық түсінік-пайымға ақпараттық жетістіктерге, сонымен бірге, әрине халықаралық тілдерді меңгеру үрдісіне де қатысы орасан. .

Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан 12 ғасырдың алдында жасаған энциклопедист ғалым, әлемде Аристотелден кейін екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Наср Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70 ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалтырып кеткендігі анық. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері анық. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ. Көптілділік, полилингвизм- нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүгіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бірғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді [1].

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым

құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады.

Бүгінде оқушыларымыз, студенттеріміз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап- тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру- бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс- тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет.

«Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу- басты міндетіміз.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жарықбаев Қ. Аталы сөз.– Алматы: Жалын, 1980.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
3. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
4. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. Астана, 2007
Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері, А, 2008ж.

ЕҢБЕК ТӘРБИЕСІНІҢ НЕГІЗІ

Есенғалиева М. М.

№33 «Алтын бесік» балабақшасы КМҚК

Өміріміздің даму барысын дұрыс түсініп, оның ішінде ғылымның, тәрбиенің, бүгінгі мен ертеңін танып, бағдарлап отыруда тәрбие мен еңбек бөлінбестей берік, маңызды да мәнді рөл атқарады. Расында, адамзаттың жинақталған материалдық байлықтары қандай ұшан-теңіз болса, оның рухани байлығының қоры да сондай көп. Бұлардың бәрі баршаға бірдей қазына.

Әбу Насыр әл-Фараби (870-950) бұл қазынаның барлығын халық жасайды, ол адал да ерінбей еткен еңбектің жемісі деген болатын. Қоғамның дамуы тарихқа байланысты, соған сәйкес еңбек тәрбиесі әр түрлі нысанда дамыды, өзгерді, жаңарып отырды.

К.Д. Ушинский талаптарының ең бастыларының бірі - еңбек-сүйгіштікке, еңбек ете білуге және еңбекке ынталы болуға тәрбиелеу. Кімде-кім пайдалы еңбекпен айналысса, сол адам қоғамның лайықты азаматы бола алады деп білді. Ушинский баланың санасына сәби

кезінен-ақ, еңбек етудің қажеттілігі мен маңыздылығын ұялатуды, пайдалы іс істеуге тырысушылыққа және қандай істе болса да шын ниетпен және ұқыпты орындауға тәрбиелеуді ұсынды.

Еңбек тәрбиесінің ең басты да, негізгі міндеттерінің бірі - жасөспірімдерді қоғамдық пайдалы, ауыл шаруашылығының жетістіктерін жете түсіну және оған өздері тікелей араласу, өндірісті білу, онымен жұмыс істеу тәжірибесін бойына сіңіріп отыру дейді. Сондай-ақ, ол "Балалардың еңбек ететін бағы, шағын еңбек ететін ортасы болмаса, оған балабақша еңбекке баулу мектебі бола алмайды", - деп атап көрсетті. Сонымен бірге Ушинский ой еңбегі мен дене еңбегінің алмасып отыруына да ерекше мән берді. "Ой еңбегінен кейін дене еңбегімен айналысу жанға жайлы болып қана қоймай, ол өте пайдалы тынығу" - деп есептеді.

Қазақ ағартушыларының бірі Ы.Алтынсарин педагогикалық тақырыптағы өлеңдері мен әңгімелерінде, аудармаларында өнімді еңбек - еңбек тәрбиесінің құралы деп тұжырым жасады.

Абай нағыз пайдалы еңбек деп әр түрлі қолөнерді, егіншілікті және білім алуды, оқуды есептеді. Ақыл-білім алу күрделі еңбек арқылы келеді деп философиялық тұжырым жасады. Ол жастарды ең алдымен отбасында, мектепте және әдебиет арқылы тәрбиелеуді маңызды рөлін ерекше бағалады. Еңбектің бейнеті мен зейнетін басынан өткізген халқымыз, баланы еңбекке тәрбиелеуді отбасынан бастаған. Ер бала мен қыз бала тәрбиесін бөлісіп алған. Еңбекті дәріптеп жастарға еңбек адамын үлгі-өнеге ретінде ұсыну: "Аяз би" ертегісіндегі Аяз би, "Керкұла атты Кендебайдағы" Кендебай, т.б. кейіпкерлер арқылы беріліп отырған. Қазақ халқы жастарды еңбекке баулығанда, күнделікті кәсібіне, тұрмыс тіршілігіне байланысты төрт түлік малды бағып-қағуды, аң аулап кәсіп етуді ойластырған. Халқымыз еңбек пен өнерді егіз санаған. Жүн иіріп, өрнек тоқу, киіз басып, үй жабу, ою ойып, сырмақ, түс киіз өрнектеу, тері илеп, бас киім тігу қыздар, әйелдер үшін ерекше өнер санаған. Халық педагогикасынан орын алған еңбек және еңбекке тәрбиелеу қазіргі педагогика теориясының принциптерімен ұштасып жатыр. Еркін еңбек барысында өзінің және бүкіл қоғам мүшелерінің қажеттілігін қанағаттандыру үшін адам материалдық және рухани құндылық жасайды. Шығармашылық еңбек барысында адам өз күшінің шамасын және қабілетін анықтайды. Қоғамның басты талаптарының бірі - әр азаматтың өмірде өз орнында толық күш-жігерін жұмсап, қоғамдағы байлықты еселей түсуге еңбек үлесін қосуы, еңбекке адал, саналы қатынасу болып табылады. Еңбек тәрбиесінің негізгі мақсаты - жас жеткіншектерге еңбек туралы тәрбие беру және бүлдіршінді жеке адам ретінде жан-жақты дамыту. Еңбек тәрбиесінің мақсаты еңбекке даярлау ғана емес, сонымен қатар жас жеткіншектерді біліммен, іскерлікпен және дағдымен мен қаруландыру қабілеттілігін дамыту, мамандық таңдауға көмек беру болып табылады. Тұлғаның ақыл-ой, дене, адамгершілік және басқа жақтарынан дамуының нәтижесі оның мамандық таңдау даярлығына жеткілікті дәрежеде әсер ететін болады. Балалар өзіне-өзі қызмет көрсете отырып, әр түрлі еңбек іс-әрекеттерін орындаушылық тәсілдерге үйренеді, өздерінің жауапкершілігін сезеді, өзінің адамгершілік борышым деп есептеп, үлкендер еңбегін бағалайды, олардан үлгі алады. Отбасында өзіне-өзі қызмет көрсету түрлері: төсек-орынды, бөлмесін жинастыру, ойыншықтарын орнына қояды т.б. жатады. Балабақшадағы еңбек тәрбиесі - тәрбиешінің ең маңызды құралы. Еңбек тәрбиесі арқылы баланың әдет-дағдысы және ынталығы, байқампаздығы, қоршаған ортаға деген қызығушылығы дамиды, адамгершілік қасиеттерімен біргемәдениеттілік, еңбекке іскерлік қасиеттері қалыптасады. Мектепке дейінгі педагогика балаларды еңбекке тәрбиелеудің мынандай негізгі міндеттерін бөліп көрсетеді. Осы жастағы бала еңбегінің өзіндік ерекшелігі — оның ойынмен тығыз байланыстылығы. Олардың ойыны мен еңбегінің арасын ажырату қиын, өйткені алғашқы еңбек әрекетінің қарапайым элементі ойыннан басталады. Еңбекте балалар жаңа заттармен, құбылыстармен кездеседі, оларды танып-біледі, соның нәтижесінде алғашқы қанағаттану сезімі пайда болады. Бұл кезеңде балалар еңбек құралдарымен дербес жұмыс істей алатын болады, олар қайта-қайта істеуден жалықпайды.

Осы жастағы балалардың еңбегінде қызығудан гөрі бір процесті қайталау, нәтижеге жетуден гөрі іс-әрекетке талпыну басым келеді. Сондықтан бұл кезеңдегі бала іс-әрекетінің ерекшелігі — мақсатының тұрақсыздығы, басқа нәрсеге көңілінің тез ауып кететіндігі.

Тәрбиеші көптеген еңбек дағдыларын үйрету, бекіту, дамыту үшін ойынды еңбекпен жалғастырады. Мысалы, балалар қуыршақпен ойнағанда бірқатар еңбек процесін орындайды: қуыршақты киіндіру мен шешіндіру, қуыршақ бұрышын жинау, оның киімдерін жуу, тігу, ыдыстарын жинау, жуу, т. б. жұмыстар үйретеді. Әсіресе ересек топтағы балаларға ойын барысында керекті заттарды жасау қажеттігі туады. Мысалы, «Трамвай» ойынын ойнау үшін балалар тәрбиешінің көмегімен билет орайды, катушка, бағдаршам жасайды. «Пароход» ойынын ойнау үшін жалауша, дүрбі, құтқарғыш шеңбер дайындайды. Драмалық ойындар ойнау үшін қалған материалдардан ойыншық, үй жиһаздарын, сахнаға қажетті бутафор жабдықтарын жасайды.

Мектепке дейінгі жас — негізінен ойын кезеңі болғандықтан, еңбектің бала өмірінде алатын орны тым аз. Әдетте еңбек әрекетінің қарапайым элементтері көрініс тауып, бірте-бірте еңбек ойыннан бөлініп, айрықша сипатқа ие болады. Н. К. Крупская мен А. С. Макаренко баланың мінез-құлқындағы еңбекке бағыт алу мектептен бұрын, отбасы мен балабақшада тәрбиеленуі тиіс деп есептеген. Бала ойластырып, ұйымдастырылған еңбек тәрбиесі арқылы дұрыс әрекет жасап, қоршаған орта жайында алғашқы мағлұматтар алып, айналадағының бәріне қызыға қарайды, еңбекті жақсы көруге әдеттенеді. Еңбек балалардың жауапкершілік сезімін тәрбиелеумен қатар анализаторларын (көру, есту, түйсіну, сезіну, иіс, дәм) дамытуға мәнді ықпал етеді.

Курстық жұмыстың мақсаты: Балабақша баласының еңбекке деген талпынысын ояту, сүйіспеншілікке, адамгершілікке тәрбиелеу. Курстық жұмыстың нысаны: Жасаралық ерекшеліктеріне байланысты баланың мінез-құлқын қалыптастыру, Отан сүйгіштікке тәрбиелеу. Курстық жұмыстың пәні: Мектепке дейінгі педагогика. Курстық жұмыстың міндеттері:

1. Балаларды үлкендердің еңбегімен таныстыру және оған құрметпен қарау сезімін ояту.
2. Қарапайым еңбек дағдыларына баулу.
3. Еңбекке қызығушылығын, дербестігін тәрбиелеу.
4. Көпшілік үшін еңбек ете білуге баулу, қоғамдық бағытта еңбектенуге үйрету.
- Ересектердің еңбегімен таныстыру және оған құрметпен қарауға тәрбиелеу.
- Қарапайым еңбек іскерлігімен дағдыларын үйрету.
- Еңбек сүйгіштікке және дербестікке тәрбиелеу.
- Еңбекті қоғамдық бағыттау, ұжымды және ұжым үшін еңбектену білуге тәрбиелеу.

Әдебиеттер

1. Абай. Таңдамалы шығармалары.
2. Ы. Алтынсарин «Тазабұлақ» Алматы, 1993.
3. Р. Қоянбаев. «Тәрбиетеориясы» Алматы, 1991.
4. В. А. Сухомлинский. «Балаға жүрек жылуы» Алматы, 1976.
5. К. Сейталиев. «Тәрбиетеориясы» Алматы, 1983
6. «Еңбекке тәрбиелеу мен оқыту тұжырымдамасы» Қазақстан мұғалімі. 19 ақпан, 1993 жыл.
7. Қ. Жарыңбаев, С. Қалиев. «Қазақтың тәлім-тәрбиесі» Алматы, 1995.
8. С. Қалиев, «Қазақ халқының салт-дәстүрлері» Алматы, 1994.
9. Ә. Меңжанова «Мектепке дейінгі педагогика» 2003..

БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ДАЯРЛАУДАҒЫ «ҮШТІЛДІЛІКТІ» МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Жазықбекова Т.Б.

Балқаш көпсалалы колледж, Балқаш қаласы

2006 жылы Қазақстан халқының Ассамблеясының жиынында Елбасы алғаш рет үш тұғырлы тіл туралы ой қозғады. 2007 жылы Мемлекет басшысы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынды.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан әлемде жоғары білімді, халқы үш тілді де: қазақ тілін – мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін – ұлтаралық қатынас тілі ретінде және ағылшын тілін – жаһандық экономикаға нәтижелі өтудің көмекші тілі ретінде еркін меңгерген ел болып танылуы керек» деген сөзін алдыға мақсат етіп алсақ, болашақ әлеуметтік қызметкерлердің де бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салуымыз қажет» деп баса атап өткім келеді.

Қазіргі заманның талабы - көптілділік. Адам баласының рухани байлығы, тәрбиесі, білімі бәрі де тіл арқылы жетіледі. Яғни, жақсылық та - тілден, жамандық та - тілден. «Тілменнен түйілген, тіспенен шешілмес» демекші, әр адамның сөздік қоры бай болуы үшін тілін, ой өрісін жан-жақты дамытуы керек. Сол себепті, болашақ әлеуметтік қызметкерлерге үштілділікті қажетті деп ұғындыру ұстаздың ең басты міндеті болып саналады.

"Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды" демекші, жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің басты талабы. Ең бастысы сол талапқа сай мамандар даярлау оқу орындарына тікелей байланысты.

Қазіргі таңда оқу орындарында «әлеуметтік педагог», «әлеуметтік қызметкер», «әлеуметтік психолог» сияқты мамандықтар ашыла бастады.

Әлеуметтік қызметкерлерді дайындау 2007 жылы 27-ші шілдедегі Қазақстан Республикасының «Білім беру» туралы Заңына, 2012 жылдың 23-ші тамыздағы Қазақстан Республикасының №1082 «Білімнің деңгейлеріне орай білімнің жалпы міндетті мемлекеттік стандарттарын бекіту туралы» Қаулысына, 2013 жылдың 24-ші сәуіріндегі Қазақстан Республикасының «Техникалық және кәсіби білім бойынша білім беру бағдарламаның типтік және оқу типтік жоспарларын бекіту туралы» №150 бұйрығына сай жүзеге асырылып келеді [2].

Әрбір әлеуметтік қызметкер кәсіби маман болуы үшін ол көптеген жылдар еңбек ету керек. Яғни, практика жинап, әлеуметтік кәсіби маман болуы қажет. Ол кәсіби маман болуы үшін оның жан-жақты білім салаларын жақсы білу, әлеуметтік жұмыс теориясын, әдістерін, технологияларын білу, адам психологиясын жақсы білу, адамдарды жақсы түсіну сияқты сапалары болуы қажет. Білімді әрі білікті маман болу үшін ана тілімен қатар, өзге тілдерді меңгеру – еңселі еліміздің басты мақсаттарының бірі. Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Көп тіл білу әлеуметтік қызметкерлердің түрлі категориядағы адамдармен байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады.

Осынау мүмкіндіктерді игеру мақсатында бүгінгі білім ордалары үштілділікті енгізудің, оны тиімді жүргізудің тың жолдарынан ізденіс табуда.

Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген әлеуметтік қызметкерлердің келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын бәсекеге қабілеттілігі жоғары екендігін атап өткенім жөн. «Әлеуметтік қызмет» мамандықтарын оқыту барысында орыс тілі, ағылшын тілдерін бірлікте алу мұғалімнің шеберлігіне байланысты жүргізіледі. «Әлеуметтік қызметкер» жаңа мамандық болған соң Қазақстанда бұл мамандық әлі де зерттелініп қойған жоқ, сондықтан біз Ресейлік және Еуропалық оқу құралдарына жүгінеміз. Қолданыстағы әдебиеттеріміз,

көрнекі құралдарымыз орыс және ағылшын тілдерінде. Сондықтан да студенттердің үш тілді меңгеруі әбден қажет. Студенттерге үш тілде көрсетілетін әлеуметтік роликтер, фильмдер, слайд, презентациялар олардың коммуникативтік құзыреттіліктері мен функционалдық сауаттылықтарын арттыруға негіз болады. Сондай-ақ, ақпараттық технологияны: электрондық оқулықтар, презентациялар, тест т.б түрлері студенттердің қызығушылығын оятып, уақыттарын үнемдеуге, қосымша деректерді тиімді қолдануға түрткі болады. Шығармашылық жұмыстарға жетелейтін тапсырмаларды да студенттер қызыға орындап, еркін аударма жұмыстарын жасауға дағдыланады. Мәселен, әлеуметтік жұмыстың даму тарихына көз жүгіртсек, студенттерге жеке-жеке аударылған таратылым қағаздарын ұсынбай-ақ, студенттер өздіктерінен шетелдегі әлеуметтік қайырымдылықтың бағыттарын табу бойынша үш тілде сол тақырыпты еркін талқылай алады [1]

Ағылшындық білім реформаторы Майкл Барбердің сөзімен айтсақ: «Білім беру саласын түбегейлі өзгертудің басты үш факторы бар, олар: мұғалімдік қызметке соған лайық адамдардың келуін қадағалау, оларды оқытушылық қызметін тиімді жүргізуге қажетті деңгейде даярлау және әрбір студенттің сапалы білім алуына қолайлы жағдай туғызу. Оның білім сапасы онда жұмыс істейтін мұғалімдер сапасынан жоғары болуы мүмкін емес» деген қарапайым да салмақты тұжырымы афоризмге айналғаны белгілі.[1]

Әлеуметтік жұмыс - жеке адамдардың әлеуметтік мәселелерін, ең алдымен әлеуметтік жәбір шеккен жеке тұлғалар мен қоғамдық топтардың әлеуметтік мәселелерін шешуге, азаматтардың әлеуметтік кепілдігі бар құқықтары мен қажеттіліктерін қамтамасыз етуге, әлеуметтік қызметін атқару қабілетін қалпына келтіруге немесе көтеруге қолайлық туғызатын жағдайлар жасауға бағытталған кәсіптік іс-әрекеттің ерекше, бірлестірілген, пәнаралық түрі деп атап өтсек, болашақ әлеуметтік қызметкерлер еліміздің және әлемдегі әлеуметтік стандарттардың, әлеуметтік қолдау және әлеуметтік қорғаудың қыр-сырын әлемдік деңгейде білулері тиіс. Ол үшін әлеуметтік қызметкерлер ағылшын тілін өте жоғары деңгейде меңгеру қажеттілігі айқын болып тұр. Тәжірбие алмастыру бағдарламалары үшін де үш тілділікті меңгеруі міндетті.

Қазіргі уақытта мұғалімнің жақсы шәкірт тәрбиелеп оқытуына бар жағдай үкімет тарапынан жасалып отыр. Ұстаздың мақсаты - өмірден өз орнын таңдай алатын және өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделе алатын, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көп мәдениетті құзіреттілікті игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру. Колледждерде көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер даярлау қажет. Қазіргі уақытта мемлекеттік тілдің қызмет аясын кеңейту бізде шешімін таппай келе жатқан мәселелердің бірі. Ең алдымен шәкірттеріміздің патриоттық сезімдерін нығайтуымыз керек.

Жасыратыны жоқ, бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру дегеніміз – ғаламдық ақпараттар мен инновациялардың ағынына ілесу деген сөз. Студенттерге қазіргі кезде тілдерді оқытудың түрлі деңгейлеріне сәйкес сабақта жаңа технологиялар, ақпараттық және интернет жүйелері арқылы ізденіс жұмыстарын жандандыра түсудің барлық мүмкіндіктері жасалған. Атап айтар болсақ, ашық сабақтар, сыныптан тыс іс-шаралар, семинар, конференциялар, дөңгелек үстелдер, кездесулер, жоба жұмыстары. Көптілді оқыту-бүгінгі жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің түрлі ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға.

Бұл мәселе бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы бізді қуантады. Көптілді оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін араласуына жол ашатын, әлемнің түрлі ғылыми құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілігі. Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінде тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық - технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды,

әлемнің ілгері тәжірибелерінен хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет. Осы бағытта қазіргі уақытта балабақшалар, мектептер, ЖОО-дары өз үлесін косуда.

Қазіргі таңда студенттерге компьютермен, интернетпен, интербелсенді тақтамен сабақ өткізу толығымен жолға қойылып отыр. Көптеген мұғалімдер осы уақытқа дейін техникалық құралдармен сабақ өтіп, оның қаншалықты тиімді екенін дәлелдеді.

Мұғалім – психологиялық даярлықты, педагогикалық сапасы, қоғамдық белсенділікті, өз мамандығына деген сүйіспеншілікті, жан- жақты алдыңғы қатардағы адам. [2] Негізінен, сабақ үстінде белгілі дағды мен қабілет қалыптасу арқылы танымдық қызығу пайда болады. Студенттерге әр түрлі тәсілдерді қолдану арқылы сабақты жаңаша әдістемелікпен өткізу керек. Пән мұғалімі ретінде менің алдыма қойған мақсатым– халықаралық қатынастар мен бизнес, әлемдік экономика мен саясат, мәдениет салаларының халықаралық аренадағы негізгі қолданыстағы маңызды орынды иеленіп тұрған ағылшын тілінің әлеуметтік қызметкерлерге қажеттілігін түсіндіру.

Шетел тілін студенттерге үйретудегі негізгі қағидалар: олардың сөйлеу, оқу, жазу, тыңдау дағдыларын дамыту, қалыптастыру, студенттердің белгілі бір дәрежеде шетел тілінде сөйлеуге, өз ойын басқаға жеткізе алатын, біреудің сөйлеген сөзін, жазғанын түсіне алатын дәрежеге жеткізу үшін ағылшын тілі сабағында жаңа технологиялардың тиімді тәсілдерін, солардың бірі ақпараттық –коммуникациялық технологиясын, сын тұрғысынан ойлау стратегияларын және т.б. технологияларды, өз сабақтарында жиі пайдаланып жүрмін.

Егемен еліміздің болашақ бағдарының ұштұғырлы тілдер саясатын негізге алып отырғаны – бүгінгі ақпараттық қоғамның және қашанда өз өктемдігін жүргізетін уақыт пен заманның талабы. Себебі тарих бір орында тұрмайды, әлем жұртшылығының алдында тарихи қажеттіліктен туындаған, айналып өтіп кетуге болмайтын үлкен бір сын тұр. Ол - «жаһандану», «жаһандасу», «ғаламдастыру» деп түрліше аталып жүрген «глобализация» атты бүкіл әлемде бастау алып жатқан санаспауға болмайтын ғаламдық қозғалыс.

Жаһандану жағдайында мемлекеттік тіл, орыс, ағылшын тілдерінен тұратын үштілділікті дамытудың қажеттілігі айдан анық. Олай болса, көптілді оқытуды дамыту білім кеңістігін кеңейтуді, тәжірибе алмасуды, қазақстандықтардың лингвистикалық капиталын арттыру мен жаһандану мен плюралистік демократиялық қоғамда тиімді бола алатын көптілді тұлғаны қалыптастыруды талап етеді.

Білім және ғылым саласында көрсетілетін қызметтің бәсекеге қабілеттілігі, жоғары білікті мамандар даярлау мәселесін шешу, оқытушы-профессорлар құрамының кәсіби біліктілігін көтеру, өзара пайдалы халықаралық әріптестік орнату секілді кешенді міндеттер жоспарлы түрде шешілуге тиіс. Үш тілді жетік меңгерген сапалы мамандар даярлау - дәл қазір еліміздегі басым бағыттардың біріне айналып отыр.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Президенттің Қазақстан халқына жолдауы. Астана. 28 сәуір, 2010
2. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан - 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты 2012 жылға арналған халыққа Жолдауы. – Алматы, 2012ж.
3. Загрузить публикацию 20.95Kb
4. ГОСО РК. Специальность 050905 - Социальная работа. Издание официальное. Министерство образования и науки Республики Казахстан. -Астана, 2011.
5. Кожамкулова Л.Т. Социальная работа города: принципы и направления. -Алматы, 2003. 5с.
6. Сарсенова Ж.Н. Социальная работа.- Алматы, 2004.-120 с.
7. 12 жылдық білім. ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-сараптамалық журнал, №3 2008ж.

КӨПТІЛДІЛІК – ПОЛИМӘДЕНИЕТТІ ТҮЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІНДЕ БІРІКТІРІЛГЕН САБАҚ ТҮРІН ҚОЛДАНУ.

Жетписова А.К.

Балқаш көпсалалы колледжі

Тіл – адамдар арасындағы қарым-қатынас құралы ретінде ғана емес, іскерлік қарым-қатынас пен келісімдерді жүзеге асыру міндеттерін атқарады. Ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарларын тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қай ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйытқысы болып келген. Қазіргі кезде ғылыми техникалық революция дәуірінде қаншама ұлт өкілдері шоғырланған мемлекетте көптілділікті үйрену мүддесі басым болып тұр, оның ішінде білім жүйесінің үштілділікке көшуі.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру заманында тілдерді білуді талап етеді. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ. Көптілділік, полилингвизм- нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Себебі қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі, орыс тілі – ұлтаралық тіл, ағылшын тілі – жаһандық экономиканың халықаралық тілі. Қазақстан Республикасының Тіл туралы Заңының 4-ші бабында: «Қазақстан республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі», 5-ші бапта: «Мемлекеттік ұйымдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында орыс тілі ресми түрде қазақ тілімен тең қолданылады.» Қазақ халқының белгілі жазушысы Қадыр Мырза Әлі: «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» демекші еліміздің болашақ жастарына мемлекеттік тілді үйретумен қатар, басқа да қоғамға, өмір талабына сай тілдерді меңгерту қажет. Мәселен бизнес тілі – ағылшын және түрік тілдері мектеп бағдарламаларына енгізілген.

Көптілділікті оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық-технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет. Бұл мектеп колледж оқытушыларына жаңа талап, жаңа міндет, жаңа мақсаттар жүктейді. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі — өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен

пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті азамат тәрбиелеу. Көптілді мемлекеттер арасында әлеуметтік- мәдени қатынастар жасай алатын, түрлі елдердің мәдениеті, әдебиеті, тарихымен танысып, қажетін пайдалана отырып, бөтен мәдениеттің ішіне сіңіп кетпей, өзінің елі мен мәдениетін басқаларға таныта алатын, санатты да саналы тұлғаны қалыптастыру- өмір талабы. Замана ағымына лайықты қазіргі алдымызда тұрған міндет- халқымыздың ұлттық дербестігін сақтай отырып, елімізді өркениетті елдер қатарына қосу. Сол өркениетті елдер санатына қосылуына ықпал жасайтын еліміздің ертеңгі болашағы жастарға білім мен тәрбие беретін – еліміздегі оқу орындары.

Заманауи әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, студенттерді көптілділікке бейімдеп келемін. Тіл – қарым-қатынас жасаудың негізгі құралы. Сондықтан, оқушылардың сауатты, нақты сөйлесуі үшін білім беру керек. Білім диалог арқылы беріледі. Студенттердің сабақ барысында жасаған өзара байланысты, келіспеушілікті қабылдау деңгейін білдіреді. Сыныпта жасаған жұмыстары диалогпен жанасатынына байланысты болады. Оқытушылармен және топ мүшесімен әңгімелесу – студенттің қызмет белсенділігін қамтамасыз ететін және түсінігін дамытатын маңызды құрал. Студенттерге дәрісханада әртүрлі тәсілдер арқылы жүргізілген және кеңейтілген диалогтарға қатысуға мүмкіндік беріледі. Олар өзіндік жеке түсініктерінің өрісін зерттей алады. Бұл мүмкіндіктер олардың тілді орынды қолдануына, өз болашақ мамандығында тәжірибесінен өткізуіне жол ашады.

Диалог қолданғанда оқытушының көмегі арқылы үш тілді бірдей меңгертіп отыруға болады. Тақырыпқа байланысты жаңа сөздердің аудармаларын тауып, оларды тәжірибеде қалай қолдануға болатындығы түсіндіріледі. Өздері қолданған негізгі сөздердің орысша, ағылшынша аудармаларын біліп отырады. Бұл тәсілді жаңа сөздерді қайталағанда жиі қолданамыз. Диалогтік оқыту – қарым-қатынас жасаудың бір сарынды үдерісі емес, керісінше, әңгіме барысында идеялар екі жақты бағытта жүріп, соның негізінде студенттің білім алу үдерісі алға жылжитын белсенді үдеріс. Диалог барысында студенттер мен оқытушылар келісілген нәтижеге жету үшін күш- жігерін жұмсайтын, білімді бірлесіп алуда немесе «пікір алмасу» барысында тең құқылы серіктестіктер болып табылады. Пікір алмасу – студенттермен диалог құру арқылы іске асады, дегенмен оны студенттер бірлескен зерттеу барысында да анықтай алады.

Диалогтік оқыту тәсілімен оқытушы төмендегідей жетістіктерге жетеді:

- 1.Студенттер тақырып бойынша сөйлеуге ынталанады;
- 2.Студенттердің мемлекеттік тілді үйренуге деген шынайы қызығушылығы артады;
- 3.Тіл біліміне құштарлығы дамиды;
- 4.Халықаралық деңгейдегі мамандық таңдауға талпынады;
- 5.Сөздердің мағынасын зерттеуге ынталанады;
- 6.Студенттер сын тұрғысынан ойлауға дағдыланады;
- 7.Студенттер өзгелердің пікірін құрметтеуге үйренеді;
- 8.Бір-бірінен үйренуге және бір-біріне үйретуге дағдыланады;

Қазақ тілі, орыс тілі және ағылшын тілін жетік меңгеру болашақ ұрпағымыздың жеке тұлғалық және кәсіби деңгейін арттырады. Ал біздің түлектерімізге көп тілді меңгеру өте қажет, өйткені олардың басым бөлігі әлеуметтік тұрмысқа қажетті мамандықтарды таңдайды. Үш тілді бірдей үйрету барысында біз әлеуметтік жағдайға байланысты мәселелерді көбірек қарастырамыз. Мысалы: бағдарламашы, заңгер, сауда-саттық, өнеркәсіп мамандықтарын халықаралық деңгейде пайдалануға бағыттау. Осылай көптілділік адамның кәсіби ажырамас бөлігіне айналып отырады. Студенттерде мақсатқа жету және тәжірибе алу шарты туындайды.

Заманауи технологиялар оқытушының студенттерді диалогтік оқытуы арқылы, ал студенттерде дербестік және жауапкершілік сезімін қалыптастыруда қалыптасады. Аталған әдіс арқылы студенттердің іскерлігін және білім алуын епті басқаруға болады.

Бүгінгі технология және жаһандану заманында өскелең ұрпақты көпмәдениеттілікке тәрбиелеу үдерісін іздестіру қарқынды жүргізіліп отырғанын байқауға болады. Қазіргі таңда

өзара байланысы мен өзара тәуелділігі басым әлемде жас ұрпақты бәсекелестікке дайындаудың бірден бір жолы көптілділік болып табылады.

Қазір көптілді білім беру – колледждегі оқу пәндерін екі немесе одан да көп тілде оқыту, жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін ең басты қажеттілік. Көптілді білім беру – көптілді тұлғаны қалыптастырудың негізі. Қазіргі кезде қоғамдық қатынас жағдайында тұлғаның қалыптасу деңгейі көбінесе адамның өзін-өзі жүзеге асыра алуына, бәсекеге қабілеттілігіне және көптілді білім мазмұны ана тілі мен мемлекеттік тілде, сонымен қатар, бір немесе бірнеше шетел тілінде жүйеленген білім, білік және дағдыны қамтуы тиіс. Көпмәдениеттілік жағдайында көптілді білім беруді жүзеге асырудың негізгі идеясы студенттердің қажеттілігі мен қызығушылығына сәйкес түрлі тілдерді пайдалануға ынталандыру, мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, өз халқының мәдени құндылықтарын жоғалтып алмай, өзге елдің де мәдени құндылықтарын бойына сіңіре алу болып табылады.

Елімізде үздіксіз жүргізілетін маңызды іс – тіл саясатын жүзеге асыру, тілді меңгеруге деген қызығушылықты ынталандыру, жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу, үш тілді – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін – жетік меңгерген қабілетті жастарды анықтау және қолдау.

Ғылыми әдебиетте «көптілді білім беру - бұл колледжде оқу пәндерін екі немесе одан да көп тілде аудармасыз оқыту» деген ұғым қалыптасқан. Бірақ іргелі білім негіздерін меңгеру болашақтағы түбегейлі мақсат болғандықтан, көптілділіктің «туын» көтеріп, стандарт мазмұнын білім алушыларға толығымен жеткізу, одан оң нәтиже алу артқы шекте қалып қалмауы әдістемелік ізденістерді талап етеді. Олай болса, аудармасыз оқыту мәселесі тәжірибеде толығымен дұрыс нәтижеге жеткізіп жатыр деп айта алмаймыз. Қазақстанның бүгінгі жағдайында студенттер білім мазмұнын жетік меңгеру үшін білімді оқыту тілінде қабылдауы тиіс. Соның негізінде екінші тілді меңгере алады. Ал аудармасыз оқыту-көптілділікті дамытудың келесі сатысы.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарына жүгінсек, бүгінгі мектеп түлегі – көптілді коммуникативтік және ақпараттық құзыреттілігі дамыған, көпмәдениетті, рухани-адамгершілік, ұлтаралық қатынастар мәдениетінің жоғары деңгейін меңгерген, қазақ елінің және жалпықазақстандық құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығушылық танытатын, отансүйгіштік және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға.

Еліміздің оқу орындарындағы оқыту процесінде көптілділікті дамытудың басты тұжырымдары: тәуелсіз Қазақстанның үш тілді қатар пайдалана алатын мемлекет ретінде дамуы; «Үштұғырлы тіл» ұлттық жобасы – қоғамдық келісімді нығайтудың негізгі факторы; көптілділік – тілдер мен мәдениеттер байланысын дамытушы құбылыс.

Тәуелсіз елімізде негізгі үш тілді дамытуға басымдық беріле отырып, мемлекетімізде өмір сүріп жатқан басқа халықтардың тілдері де назардан тыс қалған жоқ. Өйткені, мәдениет мен тілдердің сан алуандығы – бұл Қазақстанның ұлттық байлығы. Яғни, еліміздегі кез-келген этностың өкілі қай тілде білім алатынын ерікті түрде таңдай алады. Қоғамымызда барлық этностардың мәдениеті мен тілін дамытудың бірегей формуласы жасалып отыр.

Өзім Балқаш көпсалалы колледжінде қазақ тілі және әдебиеті пәнінің оқытушысы қызметін атқарамын. 1-ші курста – қазақ тілін, 2-ші курс топтарына мамандықтары бойынша кісіптік қазақ тілін оқытамын. Орыс топты дәрісханаға қазақ тілін үйрету үшін мен көбінесе диалог, пікірсайыс, ауызекі сөйлеу, әңгіме әдістерін қолданамын. Сол сияқты үш тілділікті де қолдануды ұмытпаймын. Мысалы: мәтінде зат есім немесе сын есім болсын – әдемі – красивая – beautiful, кітап – книга – book. Проектор арқылы такырыпқа сәйкес суреттерді үш тілге аударып, сөйлем құрастырып, талдау жұмыстарын жүзеге асырамыз. Осы орайда маған колледждегі ағылшын тілі пәнінің оқытушысы Абильдина Нұрсулу Жанатқызымен бірігіп кіріктірілген сабақ өкізу ойы келді. Бұл идея маған Тілдер апталығы кезінде «XIX ғасыр көшбасшысы» ойынында үш пән оқытушылары – орыс тілі, ағылшын тілі, қазақ тілі

пәндерінің ұйымдастырылуымен бірнеше турдан тұратын сыныптан тыс зияткерлік ойыны өтті. Осы ойыннан кейін менің санама үш тұғырлы тілді оқытудың керемет әдіс-тәсілдері келді.

- зерттеу нысандарының сәйкес келуі немесе өзара жақын болуы;
- біріктірілген оқу пәндерінде зерттеу әдістерінің бірегейлігі немесе ұқсастығы;
- біріктірілген оқу пәндерінің жалпы заңдылықтар мен жалпы теориялық тұжырым негізінде құрылуы;

-сөздерді сауатты және дұрыс айту;

Мысалы, ОЧС-09-15к – «Төтенше жағдайда қорғау» мамандығындағы кәсіби қазақ тілінен дидактикалық материалдар:

21-жаттығу. Мына сөздерді қазақ, ағылшын тілдерін аударып, сөздерді қолданып сөйлем құраңыз.

Разрешение, делать, ответ, напротив, продавать, выгода, язык, гость, мечта, забава, труд, служба, помощь, смех, свобода, переводить, рисунок, дать, крик, сказать, глаз, сила, голос, ум, ответ, писать, выгода, читать, рука.

23-жаттығу. Термин сөздердің баламасын тап.

Спасать –

Пожар –

Помощь –

Подготовка –

Наводнение –

Землетресение –

Гололед –

Авария –

Вызов –

Спасение животных –

Көптілділік жағдайда білім мазмұнын ақпараттандыру негізінде оқу пәндерін интеграциялау арқылы :

1. Ерекше дарынды студенттерге мәнді де саналы оқуға;
2. Сабақ құрылымында проблемалық жағдайлар үлесін ұлғайтуға;
3. Жеке тұлғаның зерттеушілік типін қалыптастыратын студенттің ойлау әрекетін белсендіруге;
4. Студентке бір мезгілде әрекетті орындауда барлық мақсат қоядан нәтижеге дейінгі барлық процесіне бақылау жасауға;
5. Білім берушілік, дамытушылық және танымдық үшбірлікті оқытушының шексіз шығармашылығы тұрғысынан жүзеге асыруға;
6. Сабақтың ақпараттық сыйымдылығын арттыруға;
7. Студенттердің уәждемесін арттыруға, олардың оқу-танымдық әрекетін белсендіруге, шаршағандары мен қажуларын азайтуға;
8. Сабақ үрдісінде өтілетін тақырыптың адам және қоғам өмірімен тікелей байланысына мән беруге;
9. Студенттердің шығармашылық ойлауын дамытуға;

Көптілді білім беру ісінде атқарылып жатқан жұмыстардан шығатын қорытынды менің ойымша мынадай:

- Көп тілді білім беру – бұл колледжде оқу пәндерін екі немесе одан да көп тілде аудармасыз оқыту;
- Билигвалды білім беру – оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану;
- Әрбір колледжді бітірген Қазақстан Республикасының азаматы қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік біліп шығады;
- Көптілді меңгерген студенттер өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;
- Көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады

- Алыс және жақын шет елдерде тілдік көмекті керек етпейді.

Демек, «Тілі бардың – тілегі бар», «Тіл тағдыры – ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі – тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету қазақстандықтардың ортақ парызы. Біздің міндет – үш тілді жетік меңгерген сауатты, жан-жақты, бәсекеге төзе алатын шыдамды, сенімді ұрпақ тәрбиелеу.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Солтанұлы Ы. Заман талабы – көп тілді болу. Ақиқат 2012 жыл №11 14-15 б.
2. Қазақстан Республикасының президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы;
3. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзіреттілігін қалыптастыру. Астана – 2012 ж. 115-120 б.

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ, СПОСОБСТВУЮЩИХ ФОРМИРОВАНИЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО СПЕЦИАЛИСТА

Заббаров Р. З.

Жезказганский гуманитарный колледж

*Владеть иностранным языком, значит открыть для себя новый мир
Н. А. Назарбаев*

На современном этапе развития казахстанского общества происходят изменения в социально-экономической и политической жизни в условиях поликультурного мира.

Единое образовательное пространство актуализирует вопрос формирования и развития коммуникативных знаний, возможностей учащихся, а именно в настоящее время подготовка специалистов средне профессионального образования должно строиться так, чтобы выпускник обладал возможностью использовать иностранный (английский) язык для межкультурного общения, производства и образования.

В первую очередь нужно понять, чем является полиязычие и полиязычное образование. «Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (государство) и употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией»[1]. Полиязычным можно назвать человека, говорящего, понимающего и умеющего в различных ситуациях общения пользоваться иностранным (английским) языком. Зададимся вопросом, а является ли изучение иностранного языка Полиязычным образованием в рамках предмета «Иностранный язык», конечно нет, так как о полиязычном образовании можно говорить, когда на изучаемом иностранном языке преподаются другие учебные дисциплины, например физика, география и т.д.

В своем Послании к народу в 2009 году «Новый Казахстан в новом мире» Президент Республики Казахстан Н. А. Назарбаев отметил, что в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединства языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного языка, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику.

Начиная с 2013 года, в школах республики с 1 класса вводится изучение английского языка, а через пять лет данные школьники начнут изучать некоторые дисциплины на

английском языке. Новая модель образования будет строиться на трех языках: казахском, русском и английском, именно такую задачу ставит Президент перед народом Казахстана на ближайшее будущее.

По мнению Президента Н. А. Назарбаева «... Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности».

Для достижения международного стандарта уровня владения иностранными языками в частности английским сформирована концепция полиязычного образования, которая предполагает развитие полиязычной личности при правильном отборе содержания обучения с использованием многоязычных разговорников, словарей и учебных пособий с указанием сходства и различия основного и нового языка обучения. [2]

Учащийся, который изучает иностранный язык в рамках предмета «Иностранный язык» не может считаться носителем полиязычного образования. Полиязычное образование может быть только тогда когда на иностранном языке (английском) преподаются несколько учебных дисциплин. А главное нужно знать готов ли обучаемый воспринимать и создавать речевые поступки по предметам на иностранном языке и не мало важно знать каким уровнем знания иностранного языка владеет обучаемый.

Опираясь на общеевропейскую шкалу языковой компетенции (The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) можно определить 6 основных уровней владения английским языком: A1, A2, B1, B2, C1, C2. [3]

Хотелось бы подробнее остановиться на первых трёх уровнях данной шкалы.

Код уровня	Название уровня	На этом уровне английского языка вы...
A 1	Breakthrough of beginner «Прорыв» или начальный уровень английского языка Словарный запас: 1500 слов	Понимаете и используете повседневные выражения и основные фразы, направленные на удовлетворение базовых потребностей Можете представиться на английском сами и представить других; можете задавать вопросы на личные темы Понимаете высказывания, относящиеся к самым насущным аспектам жизни (рассказ о себе и о семье, трудоустройство, покупки) Можете вести беседу с англоязычным собеседником, если он говорит медленно и четко Сможете спросить дорогу и понять ответ
A 2	Way stage or elementary «Продолжение пути» или элементарный уровень английского языка Словарный запас: 1500-2500 слов	Можете объясниться на английском языке в простых бытовых ситуациях, требующих прямого обмена информацией на знакомые вам темы Можете рассказать на английском кто вы, где живете и с кем общаетесь Понимаете содержание передач на английском языке с видеорядом Можете прочесть и понять простое по содержанию письмо на английском языке (заказ, подтверждение заказа, краткие и несложные по содержанию письма)
B 1	Threshold or intermediate	Можете объясниться на английском в большинстве

«Пороговый» или средний уровень английского языка	ситуаций, возникающих во время путешествий в англоязычную страну
Словарный запас: 2750-3250 слов	Можете описать события, мечты, впечатления, стремления, вкратце изложить и обосновать свое мнение при приеме на работу
	Можете написать эссе, инструкцию, письмо на английском языке
	Смотрите фильмы на английском языке, но иногда с опорой на догадку, что происходит в фильме
	Можете поддержать обстоятельную беседу на английском языке на предмет профессиональной специализации

Данные уровни знания английского языка можно использовать в качестве основной цели обучения многоязычной личности обладающей информационными, коммуникативными и интеллектуальными способностями и навыками, которые позволят успешно действовать в современных условиях.

В нынешнем Послании народу Казахстана «Третья модернизация Казахстан: Глобальная конкурентоспособность» Президент дал понять в образовании будет продолжен курс на полиязычное образование, а именно начиная с 2019 года обучение по некоторым предметам в 10-11 классах будет проходить на английском языке, так как 90 % информации создается на английском языке и без знания английского языка Казахстан не достигнет общенационального успеха.

В нашем колледже так же проводится поэтапная реализация поликультурного проекта «Триединство языков», а именно между Жезказганским гуманитарным колледжем и Жезказганским Университетом (ЖезУ) заключен договор о подготовке преподавателей естественных дисциплин (физика, информатика, биология) английскому языку. С последующим применением английского языка на занятиях в рамках программы полиязычного образования, куратором данной программы выступает Областной Департамент Образования Карагандинской области.

Таким образом, изучение английского языка будет проходить не только на занятиях по предмету «Иностранный язык», а также будет изучаться по другим предметам таким как биология, физика и информатика. Реализация данной программы рассчитано на пять лет с 2016 по 2021год, в ходе исполнения программы преподавателями предметниками прошедшими курсы будут созданы учебно-методические пособия на базовом, промежуточном и английском языках, что позволит воспитать и обучить полиязычного специалиста, который сможет занять достойное место в современном обществе.

Главной целью обучения иностранным языкам становится формирование поликультурного многоязычного специалиста, который сможет быть конкурентоспособен на рынке труда.

Литература

1. Большая советская энциклопедия: Языкознание, 1998.
2. Чан Динь Лам «Полиязычное образование – важнейшая стратегия развития Казахстана». 2013- №7 с. 130-132
3. Skyeng magazine, 2015-10-23: «6 уровней владения английским языком: ступени к совершенству».

ОТБАСЫ МЕН БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛА ТӘРБИЕСІНІҢ МӘНІ

Каримова А.Т.

КМҚК «Нәзік» балабақшасы

Бала тәрбиесі ана сүтінен басталып, өмір бойы қалыптасатын күрделі құбылыс. Тәрбиенің ең алғашқы негізі отбасында қаланып, балабақшамен байланыс арқылы одан әрі жалғасады. Отбасы мен балабақша арасында тығыз қарым-қатынас, бірлік, ынтымақ жарасым тапқан жағдайда оның бала тәрбиесіне тигізетін ықпалы да нәтижелі болмақ.

Тәрбие отбасынан бастау алып, инабаттылық, мейірімділік, ізгілік ана сүтімен, ана тілімен бала бойына даритыны белгілі. Осы орайда отбасымен тығыз байланыс жасау балалардың өнегелі тәлімді тәрбие және сапалы білім алуына мүмкіндік берері сөзсіз.

Баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына ең алдымен ата-ананың тәрбиесі негізгі рөл атқарады десек, сол тәрбиені ұштастыра білу балабақшадағы тәрбиешіге де маңызды міндет жүктейді. Балабақшадағы әр баланың отбасындағы жағдайын, ондағы тәрбие бағытын біліп, ата-анамен тығыз қарым-қатынас орнатып, ынтымақтаса жұмыс жасағанда ғана бала тәрбиесі өз нәтижесін береді. Бала тәрбиесі тек ата-анаға ғана емес – баршаға ортақ. Сондықтан ата-аналар мен тәрбиешілер бала тәрбиесіндегі мына төмендегі міндеттерді білгені жөн.

Отбасы тәрбиесі міндеттері:

- ❖ Баланың дене және танымдық дамуы үшін максималды қауіпсіз жағдайлар мен түрлі мүмкіндіктер жасау;
- ❖ Баланы эмоционалдық қамтамасыз ету;
- ❖ Баланың адамдармен қарым-қатынас орнатудағы жеке талаптарын қадағалау;
- ❖ Баланың тіршілік іс-әрекеттерінде қауіпсіздік туралы алғашқы білімін қалыптастыру;
- ❖ Балаларды өзіне-өзі қызмет етуге және жақындарын көмектесуге бағытталған қолданбалы дағдылар мен іскерлікке үйрету;
- ❖ Тілдік – қатынастық дамуын қамтамасыз ету;
- ❖ Баланы отбасы мен қоғамның дәстүрлі құндылықтарына тәрбиелеу;
- ❖ Баланың бейімі мен қызығушылығын дамыту;

Балабақша тәрбиесінің міндеттері:

- ❖ Балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасау;
- ❖ Психологиялық, педагогикалық процесті ұйымдастыру;
- ❖ Бала тәрбиесінде отандық және шетелдік ғылымдардың инновациялық тәжірибелерін қолдану;
- ❖ Материалдық – техникалық базаны нығайту

«Ағаш түзу өсу үшін көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершіліктің құнды қасиеттерін сіңіріп, өз өзіне сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен балабақша шешуші рөл атқарады. Балабақшада негізгі міндетті тәрбиеші мойнына ала отырып, оның тәртібі, іс-қимылы, балалар және үлкендермен қарым-қатынасы балалар үшін үлгі болады. Тәрбиешінің ықпалы әсерлі енеді, баланың жеке басы қалыптасады, ықпалы неғұрлым белсендірек болса, баланың сезімдерін жан-жақты қамтыған сайын, олардың ерік-күшін жұмылдырып, санасына ықпал етеді. Тәрбиеші бойындағы балаға тәлім берерлік асыл қасиеттері болмаса, тәрбиені бала бойына жеткізу жұмысы оңай болмайды. Балабақшада балаларға жан-жақты тәрбие, білім-ілімді, тәрбиені дарыта білген тәрбиеші ғана өз жұмысын толық атқарған болып есептеледі.

Мектепке дейінгі жаста балалардың адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері мына жайлармен түйінделеді: ізгілік бастамасымен тәрбиелеу, балалар мен үлкендер арасындағы саналы қарым-қатынас, кеңпейілдік, қайырымдылық, жақын адамдарға қамқорлықпен қарау.

Мектепке дейінгі балалардың рухани-адамгершілік дамуы балабақша мен отбасы арасындағы қарым-қатынастың тығыздығы артқан сайын ойдағыдай жүзеге асады. Әрбір бала қандай да болмасын бір міндетті орындау үшін, өзіндік ерекше жағдайлар жасайды. Мәселен, ойында ұнамды әдеттер, өзара қарым-қатынастар, адамгершілік сезімдер қалыптасады, еңбекте еңбексүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, сондай-ақ ұйымшылдық, жауапкершілік, парыздың сезімі сияқты қасиеттер, патриоттық сезімдер жайлы мағлұматтар қалыптасады.

Ата-бабаларымыз баланы бесігінен жақсы әдеттерге баулыған. «Үлкенді сыйла», «Сәлем бер!», «Жолын кесіп өтпе!» деген секілді ұлағатты сөздердің мәні өте зор. Адамгершілікті, ар-ұяты бар адамның бет-бейнесі иманжүзді, жарқын, биязы, өзі парасатты болады.

«Бұлақ көрсең – көзін аш» - дегендей, әр баланың бойындағы шығармашылық қабілетіне орай ата-аналармен бірлесе отырып жеке жұмыстар жалғасын табады және оларға дұрыс бағыт-бағдар бергенде ғана мектепке дейінгі тәрбие сапасы жоғары болмақ.

Бала тәрбиесі – баршаның ісі. Отбасында да, балабақшаның да ең басты мақсаты – заман талабына сай ұрпақ тәрбиелеу.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Бала мен балабақша № 6, 2013
2. Мектепке дейінгі тәрбие №4 [36], 2016
3. Мектепке дейінгі тәрбие №5 [37], 2016
4. Отбасы және балабақша № 5, 2009

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Кирюхина В.П., Черешка Т.Е.

КГКП я/с №15 «Аққу»

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык – государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» Н.А. Назарбаев

Суть полиязычного образования состоит в том, что три языка выступают языками обучения. Цель такого образования – формирование трехязычных личностей, способных свободно осуществлять коммуникативно-деятельные операции на трех языках во всех без исключения жизненных ситуациях.

Благодаря нашему Президенту Н. А. Назарбаеву каждый гражданин нашей страны может говорить на своем родном языке, соблюдать традиции своего народа. И поэтому в стране, где все народы живут в мире и согласии, велико желание людей выучить государственный язык и язык межнационального общения. Согласно программе – 2030 каждый казахстанец должен говорить на 3-х языках. И поэтому сейчас огромное внимание уделяется изучению казахского, русского и английского языка с ранних лет. Внедрение казахского и русского языка ведется постепенно, не ущемляя прав других народов. Ведь согласно Конституции нашей республики, каждый гражданин страны может общаться на своем родном языке. Все это проходит под непосредственным контролем нашего

Президента, который вкладывает огромный смысл в процветание своей страны, через мир и согласие всех народов Казахстана.

В Послании Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева «Новый Казахстан в новом мире» в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединство языков. Триединство языков, как утверждают многие авторы, - это прекрасная возможность познать мир, и в тоже время сплотить общество. Н.А. Назарбаев в стратегии «Казахстан – 2050» говорит о важности развития казахского, русского и английского языков. Президент Республики Казахстан поручил правительству внедрять триединство на дошкольном уровне. Об этом глава государства сообщил в ходе интерактивной лекции в стенах университета, носящего его имя: «Первое — на основе передового международного опыта внедрить современные методы обучения в дошкольных воспитательных учреждениях, они должны быть инновационными, с образованием технологии и креативности, — считает Назарбаев. — Второе — детально разработать системное предложение на предмет охвата дошкольным образованием детей. Третье — на уровне дошкольного образования обеспечить повсеместное внедрение триязычия. Так мы можем построить логическую систему овладения языками. Азы будут изучать на уровне детского сада, в школе базовый уровень, в университете или в колледже — профессиональный язык по специальностям».

Дошкольный возраст является благоприятным для усвоения иностранных языков, так как у маленького ребенка прекрасно развита долговременная память.

Пяти - шестилетний возраст наиболее подходящий (как в физиологическом, так и в психологическом плане) для начала любой деятельности. В этом возрасте ребёнок способен к более продолжительной концентрации внимания, у него появляется способность к целенаправленной деятельности, он овладевает достаточным лексическим запасом и запасом речевых моделей для удовлетворения своих коммуникативных нужд.

Обучая детей дошкольного возраста, следует прибегать к частым сменам видов деятельности детей, учитывая неустойчивость внимания малышей. Ребёнок утомляется не деятельностью, а её однообразием, и хорошо запоминает только то, что для него интересно и вызывает у него эмоциональный отклик. Овладение триязычным общением на элементарном уровне в детском саду выступает в качестве первой ступени в реализации стратегической цели учебного предмета «Иностранный язык». На данной ступени закладываются основы коммуникативной компетенции.

Нам известны основные виды инновационных технологий, которые мы применяем при организации учебной деятельности: это здоровьесберегающие технологии, проектная деятельность, развивающие технологии, коррекционные технологии, технология «ТРИЗ», информационные технологии, познавательно-исследовательская деятельность, личностно-ориентированные технологии и т.д.

Родители дошкольников проявляют все большую заинтересованность в изучении трех языков их детьми, в частности, в условиях дошкольных организаций. Являясь частью учебного процесса, изучение казахского, русского и английского языков становится одним из основных компонентов образования, это не только ускоряет процесс формирования иноязычной коммуникативной компетенции, но и, в свою очередь, положительно влияет на общее развитие ребенка.

Для многих дошкольников первым языком, на котором они учатся говорить, думать, общаться с окружающими, является русский. В то же время дети довольно рано приобщаются к казахскому языку, слыша его по радио, телевидению, от взрослых, детей, в детском саду (в течение дня, на отдельных и специальных занятиях, в зависимости от речевого режима учреждения).

Внимание к государственному языку как к главному элементу межнациональной культуры органично и целесообразно воспитывать именно в дошкольном возрасте, когда усваивается разговорный язык, связанный с бытовой сферой общения и с окружающей действительностью, а также язык устного народного творчества. Такое представление

казахского языка интересно и детям других национальностей. Следовательно, уже в дошкольном учреждении полиэтническая детская группа приобретает объективное представление о родных языках и культурах, с первых дней пребывания ребенка в детском саду у него воспитывается уважение и интерес к казахскому языку.

В дошкольных организациях Казахстана осуществляется систематическое обучение детей государственному языку со второй младшей группы (3-4 года) детского сада. Цель — формирование готовности к изучению казахского языка, стремления к общению со взрослыми. Задачи, которые ставит педагог на этом возрастном этапе, — учить детей воспринимать и понимать названия игрушек, предметов быта, некоторых животных; учить понимать вопрос: «Мынау не?», учить отвечать на вопрос в виде короткого предложения (например, «Мынау кітап»)

- формирование элементарной диалогической и монологической речи;
- воспитание культуры общения;
- обогащение и активизация словаря.

Государственный язык дети осваивают через развитие связной речи, воспитание звуковой культуры речи, словарную работу, формирование грамматической стороны речи.

Весь процесс обучения казахскому языку выстраивается как процесс удовлетворения личностных, познавательных, игровых потребностей ребенка в интересном общении со взрослыми и сверстниками. Поэтому на начальном этапе, в дошкольном возрасте, коммуникативная направленность в обучении казахскому языку реализуется в системе сюжетных игр, игровых ситуаций и драматизаций. В процессе игровой деятельности и драматизации дети получают новые знания, применяют имеющиеся, развивают навыки и умения, необходимые в учебной деятельности. У детей возникает связь между словом и предметом, фразой и действием, формируются личностные качества, складывается отношение к действительности, людям, усваиваются правила поведения и речевой этикет.

В нашем детском саду созданы благоприятные условия для развития полиязычия у детей. Сформирована предметно-пространственная среда – имеются кабинеты казахского и английского языков, в которых собраны богатый дидактический материал, учебно-наглядные пособия, современные технические средства, позволяющие усовершенствовать процесс изучения языков.

Во всех видах занятий воспитатели практикуют и поощряют использование детьми знакомых казахских и английских слов. Так, например, на математике дети считают на трех языках, на занятиях по экологии, ознакомлению с окружающим миром называют животных, овощи, фрукты. На музыкальных занятиях поют песенки, разучивают танцы разных народов. Кроме того, в каждой группе детского сада оборудованы этнические центры, оснащенные игровым и иллюстративным материалом: куклы в национальных костюмах, предметы быта, произведения народно-прикладного творчества. В условиях предметно-развивающей среды дети имеют возможность закреплять полученные знания и применять их в сводной деятельности, игре.

Полноценное овладение языком в максимально подходящий для этого период, формирование у детей способности успешно строить со взрослыми и со сверстниками коммуникацию, является необходимым условием развития личности ребенка.

Хочется отметить, что дети с удовольствием изучают казахский и английский языки. Повторяют слова дома с родителями, тем самым совершенствуя свое знание языков.

Наши сегодняшние дети – это завтрашние хозяева страны. И поэтому уже, сегодня необходимо заботиться о воспитании маленьких граждан Республики Казахстан. Естественно, что освоение языков детьми требует и от родителей большой отдачи и терпения.

Любая педагогическая система без семьи – чистая абстракция. Поэтому одной из главных задач воспитательно-образовательной работы является работа с родителями. Это понятно всем педагогам. Ради ребенка мы должны объединить усилия профессионалов – педагогов и близких для малыша людей. Мы должны быть вместе!

Преимственность воспитания в семье и детском саду должна быть реальной. Родители принимают активное участие в раскрытии компетентностей не только детей, но и своих в частности. Увлекательные формы работы дают возможность раскрытия не только языковых, но и творческих способностей, что ярко выражается при оформлении языковых портфолио, участии в проектной деятельности, изготовлении костюмов для театрализаций. Основные задачи работы с родителями:

1. Создать атмосферу общности интересов и эмоциональной взаимоподдержки и взаимопонимания в проблемах семьи и детского сада.

2. Устанавливать партнерские отношения с семьей каждого ребенка, объединяя усилия для успешного изучения языков.

3. Активизировать и обогащать воспитательные умения родителей, поддерживать их уверенность в собственных педагогических возможностях.

Познание и изучение языков в дошкольном возрасте нелегкий путь, но благодаря труду педагогов и усилиям родителей, его можно сделать доступным, познавательным и увлекательным.

В заключении хотелось бы отметить, что правильно организованное обучение триединству языков в дошкольной организации помогает решить задачи образования, воспитания и развития детей, подготавливает их к жизни в современном полиязычном мире.

Список литературы

- 1 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта

- 2 Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы

- 3 Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы

- 4 Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

- 5 Работа с родителями в детском саду: Этнопедагогический подход. О.И. Давыдова. - М.: ТЦ Сфера, 2005.

- 6 Интернет ресурсы.

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО КОМПОНЕНТА В РАБОТЕ СО СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Закирова О. Я., Сторчак Е. В.

Саранский гуманитарно-технический колледж имени Абая Кунанбаева

По мнению Президента Н.Назарбаева "...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности".[2]

Активизация процесса поиска эффективных условий, механизмов воспитания молодежи способствует диалогу с другими культурами. Подготовка разностороннего специалиста, обладающего высоким уровнем культуры – главная проблема образования сегодня. Современный этап развития общества, языковая ситуация в Казахстане – многонациональном, с многовековой историей, в которой переплелись народы, нации, культуры, в настоящее время

диктуют необходимость разработки основных методических принципов и подходов к формированию коммуникативной языковой личности.

Поликультурное образование в Республике Казахстан является одним из главных направлений в системе средне – специального и высшего образования. Образование является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной личности, когда осознанно формируются основные ценности и жизненные принципы. Полиязычие способно предоставить студенту благоприятную среду, обеспечивающую гармоничное сочетание развития гуманистических общечеловеческих качеств личности с возможностью полной реализации его национально-культурных, этнических потребностей. В современных условиях образ жизни человека определенным образом унифицируется, стираются многие национальные различия, теряется связь человека со своими корнями, обесценивается нравственный опыт предыдущих поколений. Перед преподавателем стоит важнейшая задача – использовать весь свой уникальный опыт и знания культурных традиций народов и этносов, общечеловеческих ценностей и мировой культуры в создании благоприятной образовательной и воспитательной среды, способствующей формированию социально-активной личности.[3]

Одна из актуальных задач сегодняшнего времени – подготовка всесторонне развитых, социально востребованных и образованных педагогических кадров. Международным сообществом разработана новая образовательная стратегия – поликультурное образование, основная цель которой состоит в формировании человека, обладающего поликультурными компетенциями, включающими в себя чувство понимания и уважения других культур, умение жить в мире и согласии с людьми разных национальностей и вероисповеданий. С этим связана необходимость не только использования богатого педагогического опыта, накопленного ранее, но и отбора наиболее продуктивных программ и методик обучения и воспитания, учитывая современные веяния, формирующие новые подходы и понимание возникающих перед обществом задач по подготовке будущих разносторонних специалистов.[5] Концепция развития образования в Республике Казахстан направлена на качественное обновление форм и методов подготовки профессиональных кадров, квалификационно-соответствующих общемировым стандартам. Большое внимание при этом уделяется полиязычному образованию, которое рассматривается как действенный инструмент подготовки молодых специалистов к педагогической деятельности.

Современный студент педагогического колледжа должен обладать рядом профессиональных компетенций, которые требуют от педагога проявления высокой творческой активности. Это: способность определять методы решения профессиональных задач, готовность действовать в нестандартных ситуациях, умение разрабатывать методические материалы, готовность участвовать в проектной и исследовательской деятельности в области образования, использовать на практике, а в дальнейшем и в работе полиязычный компонент.

В деятельности компетентного специалиста полиязычие можно рассматривать как высшую ступень его профессиональной активности, в результате которой получается соединение теоретических знаний, практических умений и опыта. Полиязычие – это основа формирования поликультурной личности. Целью поликультурного и полиязычного образования является воспитание компетентной личности студента, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.[4]

Колледжи, работающие со студентами специальности «Дошкольное воспитание и обучение», являются социальными партнерами дошкольных учреждений города. В детских садах изучению казахского и английского языков придается огромное значение, все больше родителей стремятся приобщить своих детей к полиязычию. Обучать малышей на языковых занятиях недостаточно, в результате этого, педагоги используют лексические единицы в различных образовательных областях и в повседневной жизни.

Выпускники педагогического колледжа – это будущие молодые специалисты дошкольных образовательных организаций. Актуальным вопросом стоит проблема формирования и развития навыков использования полиязычного компонента в работе.

По специальным дисциплинам (методика формирования элементарных математических представлений, методика физического воспитания, методика развития речи, основы изобразительного искусства с методикой обучения) преподаватели разработали словарь активных лексических единиц казахского и английского языков для дошкольников. Студенты работают по составлению «Лингво-картотеки». Будущие воспитатели определили удобную форму хранения информации. Единица хранения - специальная карточка и текстовый файл. Данная картотека применяется студентами на производственной практике, файл - накопитель информации. После апробации данной методики в дошкольных организациях, принято решение разделить лексические единицы по определенной тематике: основы грамоты и письма, математика, художественное творчество, экология, физическое воспитание и т.д. Картотеку пополняют лексические единицы казахского и английского языков, соответствующие образовательной области, пальчиковые гимнастики, физминутки.

Режимные процессы:

- **Кеінеміз, серуенге шығармыз** – Идем одеваться на прогулку. Let's go and dress for a walk.
- **Киімдеріңді шкафқа жинап қойыңдар** – Аккуратно складывайте вещи в шкаф. Put your things into the case carefully
- **Балалар, жұптарыңмен тұрыңдар** – Дети, становитесь парами. Children, stand in pairs
- **Ойнауға болады** – Можно идти играть. You may go to play.

Экология:

- **Көктемді ауа-райы салқын** – Весной прохладная погода. The weather is cool in spring.
- **Далада жаңбыр жауып тұр** – На улице идет дождь. It's raining outside.
- **Жылдың көктем мезгілі** – Время года весна. The season is spring.

Физическое воспитание:

- **Допты бір - бірімізге домалатамыз** – Катаем мяч друг другу. Roll the ball to each other
- **Төрт аяқтап еңбектейміз** – Ползём на четвереньках. Crawl on all fours
- **Екі аяқпен секіреміз** – Прыгаем на двух ногах. Yump up on two feet

Наблюдая за детьми в дошкольной организации, студенты приходят к выводу, что наиболее полно ребенок свои чувства и переживания передает через игру. Игра – естественная форма детского существования. И самый прямой путь к достижению взаимопонимания с ребенком лежит через игровое действие. Например, большое и разностороннее влияние театрализованных игр на личность ребенка, на его развитие речи позволяет использовать их как сильное, но ненавязчивое педагогическое средство в изучении языка, ребенок в раннем возрасте во время игры чувствует себя раскованно, свободно. Студенты привлекают дошкольников к театрализации с использованием лексических единиц и постановок сказок на двух языках («Чудесная шуба», «Колосок», «Теремок»).

Практические задания студентов - разработка игровых упражнений, направленных на выработку мимики, жестов и знакомства детей с новыми словами, способствуют легкому усвоению лексического материала активного словаря.

Доп

Айналдырғын добынды,
Қатақтасын қолыңды.
Енді көтер партадан,
Жаса солай қайтадан.

Hands up, hands down

Hands up, hands down
Hands on hips, sit down
Bent left to the side

Bent left bent right
1, 2, 3 hop 1, 2, 3 stop!
Stand still

При подготовке к проведению со старшими дошкольниками занятий по ознакомлению с окружающим, экологии особое внимание в планах-конспектах уделяется таким направлениям, как:

- воспитание у детей любви к родному краю;
- побуждение интереса к историческому прошлому родного края;
- знакомство с культурой, бытом и праздниками казахского народа;
- понимание речи на казахском языке в пределах изученных тем.

Будущие воспитатели используют инновационные приемы сбора информации по детской художественной литературе. Собирают интерактивные папки – лепбуки, в которых содержатся казахские, русские, английские сказки и сказки народов мира, видео-сказки на трех языках, дидактические игры, направленные на закрепление знаний лексических единиц.

Студенты разработали концепцию полиязычного развития детей дошкольного возраста в четырех направлениях:

- образовательное – создавать условия формирования лингвистических понятий в родном и иностранном языке;
- развивающее – развивать речевые, интеллектуальные и познавательные способности детей дошкольного возраста;
- познавательное – познакомить с детским фольклором и художественной литературой, отражающей мир ребенка и его сверстников в странах изучаемого языка;
- мотивационное – создать атмосферу доброжелательности, комфортности на занятиях.

Президент Н. А. Назарбаев неоднократно подчеркивал: « Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык – государственный язык, русский язык – язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику». [1] Для формирования конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной позитивной личности, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо поликультурное и полиязычное образование.

Список литературы

1. Послание Президента РК Назарбаева Н. А. народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире».
2. «Культурный проект «Триединство языков» Н.А.Назарбаева путь к полиязычному образованию в Казахстане».
3. Караулов Ю. Н. Язык и личность. М.,1989.
4. Сыродеева А. А. Поликультурное образование: Учебное - методическое пособие. - М.,2001г.
5. Шевченко Л. Л. Педагогическое творчество. М., 1996.

КӨПТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ БЕРУДЕ, ФИЗИКА ПӘНІН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУДА САБАҚТА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЭЛЕМЕНТТЕР

Орақбай А.А.

Сламия Саттаров тындағы №57 мектеп-лицейі

Елбасымыз көздеген әлемдік рейтинг кестесінің жоғары бөлігіне іліккен елдер қатарынан орын алуымызға мүмкіндік беретін басты негіздерінің бірі - жастарымыздың

еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашыл болуына жағдай жасау болып табылады. Әлемдік білім беру және білім алу кеңістігінде бәсекеге барынша қабілетті кірігудің тиімді жолдарының бірі – әр бір қазақстандықтың кемінде 3-4 тіл білуі деп атап өтілді. Еліміз өркениетті елдер қатарына қосыламыз деп қарыштап қадам басып жатқан тұста, білім жүйесіне де тың өзгерістер енуде. Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» заңында. «Білім беру жүйесінің басты сақсаты – ұлттық және азаматтық мәдени құндылықтар негізінде жеке тұлғаның қалыптасуына қажетті жағдай жасау» делінген. Осы бағытта біз үшін, ұстазда қауымы үшін білім сапасын арттыру ісіне ерекше мән беру қажеттілігі артады. Сапалы білім беру бүгінгі таңда ұстаздың іскерлігіне бйланысты. Ал, педагогикалық шеберлік пен іскерлікті даыту оқытудың тиімді әдіс-тсілдерін қолдануды, пайдалануды, оқудың сапасына білім мен біліктілікті жүйелеуді жүзеге асырады.

Осы биік мақсаттарға жетелеу, қалыптастыру кезеңі адам өмірінің мектептегі өткізген жылдарына сайма-сай келетіні - білім беру саласына үлкен жауапкершілік пен сенім артады, білім берудің жаңа ұлттық тиімді механизмдерін құру мен байланыстырады. Осығанорай физика пәнін ағылшын тілінде жүргізу арқылы үш тілді оқыту бағдарламасы іске асырылады. «Физика және Астрономия» 7 - сынып оқулығы бойынша аптасына 2 сағат (барлығы 68 сағат). Жұмыс барысындағы басты мәселе – ағылшын тіліндегі оқу материалын қазақстандық стандартқа сай сәйкестендіру. Бұл бағдарлама 7 - сыныптағы физика курсын толық қамтиды. Негізінен практикалық жұмыстарға баса көңіл бөлінеді. Міндетті түрде практикалық, бақылау жұмыстары жүргізіледі. 7 сыныпта оқушыларға әр тақырып бойынша тарау мақсаттары, міндеттері, негізгі түйінді мәселелер және тірек ұғымдар мен тарау мақсаттарына жетудің негізгі кезеңдері келтірілген. Олар: қызығушылықты ояту, жаңа ұғымдарды енгізу, оқушының зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру және оқушының танымдық дағдыларын қалыптастыру кезеңдері. Сонымен қатар оқушы 7 - сыныпта тақырыптың соңында 6 сөзден жаттаса, 8 сыныпта 8 сөзден , ал 9сыныпта 10 сөз жаттаса, оқушылар осы 3 жылдың ішінде барлығы 1632 сөз жаттайды. Соның нәтижесінде 10-11 сыныпта физика пәнін толық түрде ағылшын тілінде өтуге мүмкіндік береді.

Еліміз өркениетті елдер қатарына қосыламыз деп қарыштап қадам басып жатқан тұста, білім жүйесіне де тың өзгерістер енуде. Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» заңында. «Білім беру жүйесінің басты мақсаты – ұлттық және азаматтық мәдени құндылықтар негізінде жеке тұлғаның қалыптасуына қажетті жағдай жасау» делінген. Осы бағытта біз үшін, ұстазда қауымы үшін білім сапасын арттыру ісіне ерекше мән беру қажеттілігі артады. Сапалы білім беру бүгінгі таңда ұстаздың іскерлігіне бйланысты. Ал, педагогикалық шеберлік пен іскерлікті дамыту оқытудың тиімді әдіс-тсілдерін қолдануды, пайдалануды, оқудың сапасына білім мен біліктілікті жүйелеуді жүзеге асырады.

Оқытудың озық технологиялары – оқытуды ізіглендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбилелей білетін, заман ағымына ілесе алатын кәсіби, білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Осы орайда, кіріктірілген сабақтардың алға қойған мақсаты айқын, бағдарлы және жүйелі.

Кіріктірілу – бұл бр оқу мазмұнының әр түрлі саладағы жан-жақты білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді. Сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы текес сабақтарда оқушылардың бейнелі ой-өрісі дамып, пәннің жалпы мазмұнын өмірмен байланыстыру арқылы шығармашылық мүмкіндіктер ашылады. Кіріктірілген сабақтардың құрылымы нақтылығымен, сыйымдылығымен, орамдылығымен, сабақтың әр сатысындағы оқу материалының логикалық өзара келісімімен, материалдың зор ақпараттық мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Оқу пәндерін біріктіру үшін төмендегі шарттарға жүгіну қажет.

- Зерттеу нысандарының сәйкес келуі немес өзара жақын болуы;

- Кіріктірілген оқу пәндерінде зерттеу әдістерінің бірегейлігі немес ұқсастығы;
- Кіріктірілген оқу пәндерінің оқу пәндерінің жалпы заңдылықтар мен жалпы теориялық тұжырым негізінд құрылуы.

Соның ішінде физика пәнін ағылшын тілі пәнімен тоғыстыра отырып оқыту – өте нәтижелі және бүгінгі күннің талабынан туындап отырған мәселе.

Бүгінгі күні педагогика саласында кейбір шешілмеген мәселелерді бұрынғы әдіс-әсілдермен шешу қиындық тудырады, сондықтан сабақ үдерісінде қазіргі білім беру жүйесіндегі тиімді жолдарды қолдана білу қажет.

Қазіргі кезеңдегі пәндерді интеграциялау үдерісі жаңа педагогикалық технологиялардың деңгейін өсіруді талап етеді. Сонымен бірге пәндерді интеграциялау мәселесі белгілі бір оқу пәндерін үйрете отырып, басқа да пәндердің әдістерін, теорияларын, заңдарын қоса оқытудан көрінеді. Бұл білімнің жаңа сапалы түрінің пайда болуына әкеледі, Пән аралық интеграция пәнішілік интеграцияны мейлінше толықтырады. Пәндерді өзара интеграциялай оғытырып оқыту оқушыларға физика пәнінен өтілетін тақырыптарды басқа пәнлегі материалдар арқылы меңгеруге жол ашады. Бұл оқушының алған білімдерін тереңдетеді. Оқушының пәнге деген қызығушылығын арттырады. Мысалы, қазақ әдебиеті мен тарих пәніні, физика мен ағылшын тілі пәнін, физика пәнімен тарих пәнін, қазақ тілі мен орыс , ағылшын тілі пәндерін салыстырмалы түрде кіріктіруге болады. Оқушылардың басым көпшілігі физика сабағында халықтық педагогика негізінде ұлттық салт-дәстүрлерді уағыздап, жас ұрпақ санасына дарытуды, осы арқылы пәнге деген қызығушылығын арттыруды мақсат етпек.

7-сыныпта «Диффузия құбылыс» тақырыбын өткенде тағы да әдебиет пәнімен бірлесе отырып, ұлттық тағамдарымыз жайлы айта отырып, ұлттық тағамдарымыздың бөлінетіндігін, оның қалай орындалатынын ағылшын тілінде айтып, көрсетуге болады. Айран ұйытқанда бір заттан екінші затқа өтуі шапшаң жүретінін түсіндіру. «Қысым» тақырыбын өткенде бабаларымыздың ағаш қазықтың ұшын неге үшкір етіп жасағанын түсіндірген өте тиімді.

Қазақ әдебиеті пәнін тарихпен, жаратылыстану пәндерімен кіріктіру тіпті ұтымды. Себебі тарих пен әдебиет-егіз пәндер. Тарих пәнін оқытуда физика пәнімен кіріктіру де ұтымды. Мысалы, Ұлы Отан соғысы және физика . Соғыс жылдарындағы стратегиялар мен қару-жарақтар. Сол арқылы физика пәніндегі «Кинематика», «Динамика» тарауларындағы негізгі формулалар мен түсініктерді еркін қайталауға мүмкіндік туады. Танымның ғылыми тәсілдерін таныстыру: модельдеу, теориялық анализдеу және эксперименттік жолдар әдісімен қарастырылды. Ұлы Отан соғысы жылдарында қару жарақтардың көкжиеке бұрыш жасай бастапқы жылдамдықпен горизонталь бағытпен лақтыруда: 1) қандай биікке көтерілгені 2) лақтырған жерінен жер бетіне түскендегі қашықтығын, 3) оның қанша уақыт қозғалыста болатындығын табу жолдарын қарастыру мақсатында есептер шығарылады.

Әлемдік өркениет жолындағы үздіксіз даму кезеңінде білім мен ғылымға баса назар аудару өзекті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына «Бәсекеге қабілетті халық үшін», «Бәсекеге қабілетті экономика үшін» жолдауында: «Білім берудегі жаңалық –Қазақстанның бәсекеге нақтылы қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аса маңызды құралдың ірі»- делінген. Немесе бұл орынды пікірді Елбасымыздың тағы бір: «Терең білім – тәуелсіздігіміздің тірегі, ақыл-ой-азаматтығымыздың алдаспаны» - деген пікірімен жалғауға болады. ХХІ ғасыр бойы жарыстыратын емес, ой жарыстыратын ғасыр екедігін ескерсек, сол ғасырда үздік оқытудың үлгісі бола алатын көшбасшы, ұлттың зияткерлік әлеуетін арттыратын ұрпақ тәрбиелеу-бүгінгі біздің басты міндетіміз.

Дарынды оқушыға қажет білімді тек өзгертуге ыңғайлы, иілмелі әдістер арқылы жүзеге асырауға болатындығы сөзсіз. ХХ ғасырдың басында орыс философы В.В.Розанов «дарынды бала шаршауды білмейді, ойын оятатын, жетілдіретін пән төңірегінде еңбектене береді, еңбектене береді», - деген. Сондықтан да 7-9 сыныптар үшін ағылшын тілін тереңдетіп оқыту, бір немесе бірнеше пәннен жеделдетіп оқыту –дарындылықты тану мен дамытудың тағы бір жолы.

«Қоғам тек таңдаулылардың арқасында адамзатты ілгері жылжытады» деген Вине. Олай болса, көптілдерді жетік меңгерген шәкірттер – Қазақстан Республикасының жарқын болашағы екендігі сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан-2050 Стратегиясы», <http://www.inform.kz/kz/kr-prezidentinin-kazakstan-2050-strategiyasy>

2.Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасының жобасы, Егемен Қазақстан, 26 желтоқсан, 2003. <https://egemen.kz/old/?act=readarticle&id=8052>

3.Физика және астрономия :жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық/Р.Башарұлы,. У.Токбергенова, Д.Қазақбаева. – Алматы: Атамұра, 2003. -223б.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ КӨП ТІЛДІЛІК

Ашимова Б.К.

Қарағанды қаласы технология және сервис колледжі

Бүгінгі күн көп тілді білі беру- заман талабы. Тіл білу – байлық. Үштұғырлы тіл өмірдің қажеттілігі. Бұл бүгінгі елдің тыныс-тіршілігін айқындайды және жалпыға ортақ қалыпты норма болып саналады. Менің ойымша, үш тілді қатар меңгеру бәсекеге қабілетті ел азаматының міндеті. Ағылшын тілі – қазақ жерінің жаңа әлемге ашар есігі. Қазақстанның білікті, білімді әр азаматын ғаламдық ақпараттар мен инновациялық ағынына ілесу ағылшын тілін үйренуге жетелейді.

Президент 2007 жылы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында «Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасын кезеңді жүзеге асыруды бастауды ұсынды.Көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, өз халқының мәдени құндылықтарын жоғалтып алмай, өзге елдің де мәдени құндылықтарын бойына сіңіре алу болып табылады. Елімізде үздіксіз жүргізілетін маңызды іс – тіл саясатын жүзеге асыру, тілді меңгеруге деген қызығушылықты ынталандыру, жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу, үш тілді – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін – жетік меңгерген қабілетті жастарды анықтау және қолдау. Мемлекетіміздің саяси, экономикалық, мәдени байланыстары бірнеше тілде білім алуды қажет етеді. Тәуелсіз мемлекетімізге еңбекқор, кәсібін терең түсінетін,өзінің білімі мен іскерлігін қолдана білетін мамандар қажет. Техникалық жоғары оқу орындарының шетел тілін оқыту ерекшеліктерін қарастыра отырып, білім беру мәнінің үш міндетін: зерттеуді, білім беруді және мәдени дамуды есте сақтау қажет. Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген. Қазақ халқымыз бос айтпаған ғой «Өз тілің – бірлік үшін, өзге тілің– тірлік үшін». ХХІ ғасыр - мағлұматтар ғасыры. Біздің ғасыр- технология ғасыры, қазіргі заманауи адам міндетті түрде үш тілді меңгеруі керек. Бұл- өмір талабы.«Кім шет тілін білмесе, ол өз тілінде білмейді»- деген Гете. Сонымен, көпұлтты және көпмәдениетті ортада өзін нәтижелі, белсенді сезіне отырып, басқалардың мәдениетіне түсіністікпен және сыйлау сезімімен қарайтын, бейбітшілік пен келісімде өмір сүре алатын, жеке көз қарасы айқын, бәсекеге қабілетті маман қалыптастыру үшін көптілді білім алуды қамтамасыз ету керек. Бүгінгі білім берудегі қоғам қойып отырған талаптарының бастыларының бірі – көптілділік. Көптілділік - кез келген қоғам үшін, кез келген формация үшін тұйықтықтан шығудың,

интеграцияны негізгі ұстаным етіп алған бағытты айқындайтын жол деп танылған. Тереңдетіліп оқытылса экономикамен, ғылыми технологиямен шектес салаларда мамандарға қажеттілігіне қарай оқытылады. Қазіргі әлем - жаңалықтар мен өзгеше технологиялар, өзгерістер заманы. Заманның ендігі тетігі бүгінгі күнмен тірлік ететін адамды емес, болашақты кеңінен ой елегінен өткізетін тұлғаны, келешекті кемел ойлай білетін, дүние өзгерістерінің себеп-салдарын жекелік талғаммен емес, жалпы адамзаттық өлшеммен қабылдайтын жандарды қажет етеді. Мемлекеттік бағдарлама бойынша кітаптар 6 тілде басылып шығарылады: қазақ, орыс, ұйғыр, өзбек, түрік және неміс тілдерінде. Шет тілі барлық мемлекеттерде оқытылады. «Халқы 3 тілді пайдаланатын Қазақстан өзін әлемге жоғары білімді екенін көрсетуі керек, - деп айқындап айтты Президент. Қазақстандықтар үшін бұл үш түрлі көзқарас ерешке, себебі ол қазіргі уақыт талабына Президенттің берген жауабы болып саналады.

Президентіміз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан Халқына жолдауындағы “білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау” міндетін атап көрсеткенін білеміз. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев көптілді білімді дамытуға назар аударып «Еліміздің маңызды құндылықтарының бірі және басты артықшылығы – көпұлттылық пен көптілділік» деп атап көрсеткені белгілі. Президент жүктеген тапсырмаларға сәйкес, Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы мен «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасында, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында, 2020 жылға қарай «Барша қазақстандықтар қазақ тілін, орыс тілін 95% және 25% – ағылшын тілін меңгеруі тиіс» делінген. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді. Белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті күзиреттілікті игерген полимәдениетті тұлға қалыптастыру. Қабілетті, білімді азаматтар ғана Отанымыздың тұрақты дамуына, бәсекеге қабілеттілігіне өз үлесін қоса алады. Үштұғырлы тіл-дамыған мемлекет құрудың алғышарттарының бірі, ол өмірлік қажеттіліктен туындаған игілікті идея екенін біледі. Қиындықсыз даму жоқ әрбір қазақ үшін бүгінгі өмір талабына айналды деуге болады. Қазіргі таңда көпшілігіміз – қос тілдіміз. Ал, «Үш тұғырлы» саясаттың арқасында көп тілді – полиглот атанамыз! «Полиглот» деген үш немесе одан да көп тілді меңгерген адам. Біздің негізгі мақсатымыз – өмірден өз орнын таңдай алатын өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті күзиреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру.

Н.Ә.Назарбаев өзінің Қазақстан халқына жолдаған Үндеуінде: «Біздің болашағымыз білікті де, білімді жастардың қолында»- деп атап көрсетсе, сол жастарды мектеп табалдырығынан бастап дайындауға көш алдында болайық.

«Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Тарихтан ойып тұрып орын алған полиглоттардың бірі – Италия кардиналы болған Джузеппе Меццофанти (1774-1849), ол жалпы 72 тіл біліп, 39 тілде еркін сөйлеген және 50 тілдің диалектісімен таныс болған. Ең қызығы, ол ел асып, басқа мемлекетке бас сұқпай – ақ өз Италиясында жүріп осындай нәтижеге қол жеткізген.

Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті жастардың қалыптасуына септігін тигізетін тұжырымдамалық тұрғыдан жаңа үлгісін құруды көздейді. Бұлай деуіміздің мәнісі, адамның ой-санасының құдыретті, ұлы күш болуының негіз-шарты – тіл. Тіл адамдар арасындағы қатынас жасау құралы, тіл арқылы жад қалыптасады, хабар жеткізіліп, қоғамның тарихы сақталады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді. Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Тілді меңгеру сапасы оның даму сапасына байланысты. Қазақстан Республикасындағы көптілді білімнің мақсаты мен міндеттерін былайша жинақтауға болады: тіл меңгерген тұлға қалыптастыру және көптілдікке құзырлылық қалыптастыру, тілді өзін-өзі жеңілдіру және өзін көрсету құралы ретінде пайдалану. Оқушылардың мәдениеттануын байыту: туған халқының мәдениетіне сай келетін дүние жүзі және Қазақстан Республикасы халықтары мәдениетіне бейімдеу.

Қазақстан - көп ұлтты мемлекет. Әртүрлі ұлт өкілдері үлкен бір отбасында өмір сүреді, басқа ұлт өкілдерінің тілдерімен танысады, олардың тілдерін үйренеді.

Қазақстан бүгінгі күні өзінің тілдік мәдени дамуында қиын және қайшылық кезеңін бастан өткізуде. Шығармашылық тұрғыдан ойлайтын, ой-өрісі, дүниетанымы дамыған, Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мектепте көптілді және билингвалды білім беруді жолға қою болып табылады.

Көптілді және билингвалды білім беру үлгісін енгізудің идеялық негізіне Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы Ассамблеясының XII сессиясында айтқан: «Бізге кейбір пәндерді оқыту бір мезгілде қазақ тілінде де, орыс тілінде де жүргізілуі туралы ойласу керек. Бұл-біздің бүкіл білім беру жүйеміз үшін жаңа міндет» деген сөздері басшылыққа алынды. Ағылшын тілін үйренгеннен біз мәңгірттенбейміз. Ағылшын тілі қазақ тілін үйренуге ешқандай кедергі жасамайды. Тек соны түсіне білуіміз керек. Ия, расында да, ағылшын тілі қазақ жерінде өз үстемдігін жүргізе алмайды. Қазақстанда тек қазақ тілі ғана билік құра алады. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамыту Концепциясынан «Туған тілді, мемлекеттік тілді, орыс және шет тілін меңгеру адамның ой-өрісін кеңейтеді, жан-жақты дамуына әсер етеді және жаһанды танудың ауқымын кеңейтуді қалыптастырады».

Қазақстан кеңістігіндегі үштілділік бұл өтпелі кезеңнің талабы болып отыр. Егер осы үштілділік тиімді жұмыс істесін, үштілділік біздің мемлекетіміздің болашағына жұмыс істесін десек, онда үштілділікте басымдылық мемлекеттік тілге берілуі керек. Қалған екі тіл сол мемлекеттік тілмен таласпай, керісінше, сол мемлекеттік тілдің әрі қарай дамуына қызмет етуде құрал ретінде пайдаланылу керек.

Тәуелсіздік алғаннан бергі уақытта елімізде тіл саясаты мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың тікелей басшылығымен салиқалы да сындарлы түрде жүзеге асырылуда. Елбасы жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауында тіл саясатына, оның ішінде қоғамдағы мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесіне тоқталмай өткен емес. Елбасының «Біз бүкіл қазақстандықтардың басын біріктіретін басты фактор - мемлекеттік тіл - қазақтардың туған тілін дамыту үшін барлық күш-жігерімізді жұмсауымыз керек»-деуінің өзі әрбір саналы азаматтарға көп жайды аңғартса керек. Қазіргі жастар еліміздің болашағы қазақ ұлтымен, оның мемлекеттік тілімен тікелей байланысты екенін жақсы түсінеді және сонымен қатар әлемдік үдерістің талабына сай көп тілді меңгерудің де өмір талабы екенін жақсы біледі. Тілдің адам өміріндегі ең шешуші орын алатыны әркімге түсінікті. Қазақстан — көп ұлтты ел, онда түрлі ұлттардың өкілдері тату-тәтті үлкен бір отбасындай өмір сүреді, басқа ұлт өкілдерімен танысып олардың тілдерін үйренеді.

Тіл білу — байлық. Халқымыз ежелден ақ тіл абыройын биік көтеріп, жоғары бағалаған. Үш тұғырлы тіл мәдениетін қалыптастыру үшін басқа шетел тілдері ішінен не себепті ағылшын тілі таңдап алынды? Өйткені, жаңа әлемдік мәдени өмірде ағылшын тілі ең кең тараған дүниежүзілік қатынас құралына айналып отыр. Көптеген қазіргі заманғы тіл мамандарының пікірінше, ағылшын тілі мәдениетаралық қатынас құралы болу сияқты жалпы қоғамдық қызмет атқарумен бірге төмендегідей қосымша міндеттер атқарады екен: біріншіден, ол білімдерді бір тілден екіншісіне аударып тарату қызметін атқарады; екіншіден, халықаралық коммуникация мен ақпарат құралдары қызметін атқарады; үшіншіден, адамдар арасында бүкіл әлемдік ой-пікірлер алмасу түрі және төртіншіден аса мол ақпараттарды сақтау құралы қызметін атқару тілі болып табылады.

Үш тұғырлы тіл мәдениетін қалыптастыру әрбір қазақ үшін бүгінгі өмір талабына айналды деуге болады. Тәуелсіз елімізде негізгі үш тілді дамытуға басымдық беріле отырып,

мемлекетімізде өмір сүріп жатқан басқа халықтардың тілдері де назардан тыс қалған жоқ. Өйткені, мәдениет мен тілдердің саналуандығы – бұл Қазақстанның ұлттық байлығы. Яғни, еліміздегі кез-келген этностың өкілі қай тілде білім алатынын ерікті түрде таңдай алады. Қоғамымызда барлық этностардың мәдениеті мен тілін дамытудың бірегей формуласы жасалып отыр. Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – білім беру мекемелерінде көптілді білім беруді жолға қою болып табылады. Осы тіл арқылы және өзінің бейбіт әрі қарқынды дамыған елінің патриоты болады деген болатын. Ал әлемдік дамудың талабына сай бәсекеге қабілетті ұлт боламыз десек, оның қатаң талаптарына да күш салуымыз керек.

Көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік.

Қазіргі заманның талабы - көптілділік. Мемлекеттік тілде сөйлеу - әрбір Қазақстан азаматының борышы. Адам баласының рухани байлығы, тәрбиесі, білімі бәрі де тіл арқылы жетіледі. Яғни, әр адамның сөздік қоры бай болуы үшін тілін, ой өрісін жан-жақты дамытуы керек. Көптілді оқыту-бүгінгі жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің түрлі ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға. Көптілді меңгерген оқушылар өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;

- көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады;
- алыс және жақын шетелдерде тілдік көмекті керек етпейді.

Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Оған деген қамқорлық та жоғары деңгейде болатынын атап өтті.

Бүгінгі технология және жаһандану заманында өскелең ұрпақты көпмәдениеттілікке тәрбиелеу үдерісін іздестіру қарқынды жүргізіліп отырғанын байқауға болады. Қазіргі таңда өзара байланысы мен өзара тәуелділігі басым әлемде жас ұрпақты бәсекелестікке дайындаудың бірден бір жолы көптілділік болып табылады. Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін жан – жақтан танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. ХХІ ғасыр адамының универсалды жан – жақты болуы – заман талабы. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық – технологиялық, ғылыми, медициналық т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Тілдің әр түрлі функцияларын зерттеуге әлемге танымал атақты лингвистердің еңбектері арналған. Бізді тек техникалық жоғары оқу орындары студенттерінің шеттілдік құзыреттілігі маңайында толғандыратын функцияларға ғана тоқталайық. Алайда, бізде қазақ және орыс тілдерін игеру сияқты ағылшын тілін үйрену, сондай-ақ осы тілде сабақ беруде көптеген кемшіліктер бар. Оның салдарын өз іс-тәжірибемізде барлығымыз сезініп отырмыз. Кезеңдегі негізгі мақсат – жас мамандарды біздің еліміздегі және шетелдегі әр түрлі ғылыми қызмет саласындағы шетел тілін кәсіби пайдалануға даярлау болып табылады. Техникалық жоғары оқу орнында шетел тілдерін оқытудың қазіргі заманғы жағдайы тілге деген қойылатын талаптардың, соның ішінде бірінші кезекте тілдік емес мамандық өкілдерінің тілге қоятын талаптарының мүлдем өзгергендігімен сипатталады. Осылайша, қазіргі таңда жоғарғы мектептерде шетел тілдерін оқытудың негізгі міндеті – бұл әр түрлі елдердің мамандары арасында қарым-қатынас жасаудың толыққанды және тиімді құралы ретінде тілді оқыту. Қарым-қатынас ауызша түрде де, жазбаша түрде де бола алады. Мамандық бойынша мәтіндермен жұмыс істеу барысында негізгі қызмет түрлері ретінде мазмұндама беру мен баяндауды қарастыратын тілдік емес оқу бағдарламаларының ережелеріне сүйене отырып, біз шетел тілдерімен жұмыс

істеудің бұл түрлері болашағы бар және әдістемелік жоспарда одан әрі қарастыруды және жетілдіруді талап етеді деп ойлаймыз. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқасысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмән жоқ. Елімізде үздіксіз жүргізілетін маңызды іс – тіл саясатын жүзеге асыру, тілді меңгеруге деген қызығушылықты ынталандыру, жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу, үш тілді – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін – жетік меңгерген қабілетті жастарды анықтау және қолдау. Үш тілділік мемлекеттік деңгейден ынталандырылуы керек.

Ұлттық интеграционалдық тәрбие ерекшелігінде нақты белгіленген полимәдениеттің ұлттық тәрбиемен өзара байланысы мәдени тәрбиесінің ортақтығында. Ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді іс-әрекетке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді-қазақ тілін, ұлтаралық қатынас құралы ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігу тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлға болуымыз тиіс. Бұл міндетті шешудің маңыздылығы Қазақстанның жаһандану жағдайында ұлттық білім жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ұмтылысымен анықталады. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім. Егеменді Қазақстанның даму жылдары екітілдік және көптілдік қоғамда қазақ тілінің құқығы мен беделін түсірген жоқ, керісінше оның дамуына қажетті жағдайлар жасады. Сауатты ұрпақ - өз ана тілінде еркін сөйлей алатын, оны терең меңгерген ұрпақ. «Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасын жүзеге асыру бәсекеге қабілетті мамандарды дайындау. Сондықтан тіл қай ұлттың болмасын баға жетпес құнды қазынасы.

Мемлекеттік білім беру жүйесінде — өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті, өз елі үшін, халқы үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде халықаралық қатынастың қажеттілігін түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын білікті маман даярлау қазіргі заман оқытушылары алдына қойылатын талап. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі - өз ойы мен пікірін еркін жеткізе алатын, мобильді, мәдениетті, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу. Халықаралық аренда экономикасы мықты, даму жолында бірнеше саты алда келе жатқан мемлекеттер – ағылшын тілдес мемлекеттер. Сондықтан да, олардан тәжірибие алу үшін, басқа да мәселелер бойынша кірігу, қатар жүру үшін де, шет тілдерін үйренудеміз.

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бүгінде еліміз жаңа ғасырдың табалдырығын абыройлы көрсеткіштермен аттап, дамыған отыз елдің қатарына қосылуға бет бұрғандықтан, еліміздің білім беру жүйесі де әлемдік білім талаптарына сәйкес болуы тиіс.

Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ойпікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Әр адам өзінің ана тілі арқылы тарихын, салт – дәстүрін, әдет – ғұрыптарын біле алады. Ана тілі арқылы адам өзінің рухани өмірін жақсартып алады. Біздің қазақ тіліміз өте бай тіл. Ерте заманда видеокамера деген заттар болмаған, бірақ біздің ата – бабаларымыз өздерінің сөз шеберлігімен бізге өз шығармалары арқылы жеткізді. Сондықтан біз өз ана тілімізді қадырлеп, құрметтеп, сақтап қалу керекпіз. Сол заманда олар көп жаңалықтарды осы тіл арқылы біліп отырды. Сосын барып оны халыққа ана тілінде жеткізіп отырды. Қазіргі таңда жаңа мағлұматтар көбінесе ағылшын тілінде шығарылады. Сондықтан бізге қазіргі таңда ағылшын тілін білу қажет. Негізінде, менің ойымша, өзін сыйлайтын адам ағылшын тілін білу керек.

1. ҚР «Тілдер туралы» Заңы 2. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007.
3. Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №4 (22), 2006ж4. Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан – 2050» Стратегиясы»

БАЛА ТІЛІН ДАМУДАҒЫ ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ РОЛІ

Аширбекова Ж.Б., Құрманалиева Г.А.

КМҚК «Аққу» балабақшасы

«Тәрбие - тал бесіктен басталады» деген нақылдың өзі өмірден алынған. Халық тәрбиесі ғасырдан ғасырға, ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келеді.

«Адамды адам еткен - еңбек» болса, ол еңбекті ұрпағына үйретіп, адами қасиетке баулыған - халық тәрбиесі.

Қазақ ағартушысы Мағжан Жұмабаевтың «Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында, өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбиелі қылуға міндетті» деген ұлағатты сөзі қазіргі заманға сай еліміздегі ұлттық мектептің қалыптасуын меңзейді.

Білім беру заңында білім беру жүйесінің басты міндеті – біз ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар, елжандылық өз Отаны Қазақстанды сүйетін, халықтық дәстүр, әдет-ғұрып пен салт-сана ерекшеліктерінен сусындаған жас ұрпақ тәрбиелеуіміз керек. Адам бойына біткен алуан қасиет, дарын туған топырақтан дариды. Туған жерге деген сүйіспеншілік пен мейірім кейінгі ұрпаққа ана сүтімен, бесік жырымен сіңірілген. Сол себепті жас аналарымыздың бесік жырын санадан тыс қалдырмауын қадағалауымыз қажет.

Халықтық педагогика элементтерін қолданудың маңыздылығы білімділік, дамытушылық, тәрбиелік мақсаттарын жүзеге асырып, баланың өмірге өзіндік көзқарасын, өзін қоршаған ортадағы әртүрлі ой-пікір, ұлттық құндылықтарды бала санасына да байланыстыра білу негізінде ұлттық мәдениет пен рухты сақтауға тәрбиелейді. Жас ұрпақ тәрбиелеуде, оқытуда бүгінгі күннің жаңалығы мен талабы үйлесім тауып, ізденіске ұйтқы болуы керек. Егемендігімізді алған елдегі жас ұрпақ бойына қазақтың ұлттық психологиясын, кеңпейілділікті, ержүректілікті және даналықты сіңіре отырып сана мен ойды, тілді дамытуға көңіл бөлуіміз керек. Бұдан оқыту мен тәрбиелеу үдерісін жетілдіру ғана емес, баланың шығармашылық қабілетінің дамуын қамтамасыз ететін жүйе жасау қажеттігі туады. Осы бағытта баланың белсенділігін арттырып, танымдық зерттеу ой-таласын туғызып, оқу материалын өмірмен байланыстыра отырып іздестірген дұрыс деп ойлаймыз. Біздің ұстанған бағытымыздың бірі халықтық педагогика болғандықтан ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті ретінде, үйірме және тәрбие жұмыстарында халықтық педагогика дәстүрлерін жоспарлап кірістіріп отырамыз. Баланың ой-өрісін кеңейтіп, кейбір олқылықтарын толтыруда, оқу материалының ерекшеліктерін зерттеп білуде тәрбие жұмысының маңызы зор. Ұрпағымыз ұлттық тәрбиеге зәру. Халық педагогикасын пайдалану үшін одан әрі дамытып ашық оқу іс-әрекеттерінде, ертеңгіліктерде, тәрбие жұмыстарында, сайыс-байқауларда ұйымдастыруға болады. Халық педагогикасы сапасы мол, мазмұны бай. Халық ауыз әдебиетінде, салт-дәстүрінде, ырымдарында тәрбиелеу жақсы көрсетілген. Қазақ халқының ұмыт қалған дәстүрін қайта жаңғыртып балаларды ұйымшылдыққа, бірлікке, ауызбіршілікке тәрбиелейміз. «Әр бала-бір жұлдыз, жарқырауға жәрдем бер» деген атпен мақал –мәтел және жұмбақ сайысы өткізілді. Балалар ұмыт қалған

мақалдарды айтып жұмбақтарды шешіп ұлттық танымдық қабілеттерін аша білді. Халықтық педагогикада отбасы мүшелерінің бәрі бала тәрбиесінен шет қалмайды. Ата-анамен бірге ата-әжесі де бала тәрбиесіне зор үлес қосады. Айтыс өлеңдері – халық педагогикасында өз орны бар. Айтыс өнері қазақ ұлтының ең сүйікті, әсерлі өнері. Ұл бала мен қыз бала айтысында белгілі бір жануарды ала отырып бір-біріне әзіл, қалжын айтады. Өтірік өлең айтысында бір-бірімен өтірік айтып жарысады.

Ойын дегеніміз жаттығу, ол арқылы бала өмірге әзірленеді. Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Сұлтанмахмұт Торайғырыов «Балалықтың қанына ойын азық» деп бекер айтпаған. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығуы анық байқалады. Баланың өмірге қадам басардағы алғашқы қимыл-әрекеті ойын, сондықтан да оның мәні ерекше екенін бәріміз білеміз. Қазақ халқының ұлы ойшылы Абай Құнанбаев: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?» деп айтқандай баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Сондықтан да педагогикада бала ойынына ерекше мән беріледі, өйткені ойын үстінде қалыптастын балалықшақтың түйсігі мен әсері адамның көңіліне өмірбақи өшпестей із қалдырады. Ұлттық ойындарды жанұя тәрбиесінен бастап, балабақшада түрлі тәрбиелік шараларда қосымша материал ретінде пайдаланып келеміз. Ұлы педагог В.Сухомлинский «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, қиялсыз толық мәніндегі ақыл – ой тәрбиесі болмайды» - дейді, демек шәкірттің ақыл-ойы, парасаты ұлттық салт-сананы сіңіру арқылы байи түспек.

Халқымыз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай, жас ерекшеліктеріне сай оларды көзқарасының, мінез-құлқының қалыптасу құралы деп ерекше бағалағаны белгілі. Қазір бізге жеткен ойындарымыз: тоғызқұмалақ, қуыршақ, асық ойындары. Ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні зор. Мектепке дейінгі мекемеге әдістемелік құрал болып табылады. Балалар тек ойнап қана қоймайды, сонымен бірге ойлайды, аңғарады көп нәрсені білуге, зерттеуге талпынады.

Ұлттық ойындар арқылы мемлекеттік тілді меңгертіп, сөздік қорларын дамыту, халқымыздың тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін таныстыру негізгі мақсаты болып келеді.

Қазақтың ұлттық ойындары ерлікті, батылдықты, өжеттілікті, дененің шынығуын қажет етеді. «Асық ату», «Түйілген орамал», «Ұшты-ұшты», сияқты ойындар баланың сөздік қорын молайтуға, өмір тәжірибесін кеңейту, ептілік қабілеттерін жетілдіруге өз әсерін тигізеді. Балаларды ұлттық ойындарды үйрету арқылы оларды әділдікке, достыққа, сыйластыққа тәрбиелеумен қатар, адамгершілік қасиеттері де дамиды.

Мектепалды даярлық тобында кез келген пәнде топқа бөліп жарыс түрінде ойындар өткізуге болады. Мысалы: «Бәйге», «Қыз қуу», т.б. ойнатуға болады. Мұндай ойындар ойындар баланы тез ойлауға, шапшандыққа, тапқырлыққа баулып, жаңа тақырыптарды жылдам меңгеруге ықпал етеді.

Сондай-ақ математика сабағында ұлттық ойындарды пайдаланып, жарыс сабақ өткізуге болады.

«Ханталапай» ойыны.

Талапай-ау талапай,

Табылды ойын алақай!

Асықты алға шашамыз,

Талапайға басамыз, - деп асықты шашып жіберемін. Балалар шашылған асықты жинап алады да әр бала өзінің қолындағы асығын топпен қосыла санап шығады. Асықтардың саны аяқталған соң, салыстыру жұмысын жүргіземіз.

«Ақсүйек» ойыны

Ойынның шарты: Тақтаға ақсүйектер жапсырылады. Бір бала көзін жұмады да ақсүйектің біреуін алады. Артында жазылған санға байланысты санамақ айтады.

Теңге ілу ойыны.

Ойынның шарты: Тақтаға теңге ілінеді. Теңге алу үшін бір жаңылтпаш айтып беру керек. Әрбір тапсырма берілген кезде ойынның негізгі халық арасындағы шарты таныстырылып отырады.

Сергіту сәті ретінде мынадай ойындарды қолдануға болады:

«Арқан тарту», «Күш сынаспақ», «Қыз қуу» т.б.

Қазақ халқында «Баланы ойын өсіреді» деп бекер айтылмаған. Яғни ұлттық ойындар тәрбие құралы ретінде туған. Ұлттық ойындардың басым көпшілігі мазмұны жағынан ертегі, әңгімеге жақын болып келетіндіктен, бала зейінін бірден өзіне тарта алады. Осыған орай жасөспірімдер ойнайтын қазақтың ұлттық ойындары баланың жас ерекшеліктеріне байланысты әрі қысқа, әрі нұсқа болып келеді.

Сондай-ақ ұлттық ойын түрлерін «Көркем әдебиет», «Тіл дамыту» пәндерінде де ұйымдастыруға болады.

Мысалы : «Кім сені түртті», «Даусынан таны» т.б.

Балаларды тәрбиелеуде де ұлттық ойындардың берері мол. «Жылдам айт»,

«Санамақ» т.б. тартымды ойындарды үйрету, тіл өнеріне негіз салады деп есептілген.

Балалар негізінен ойын үстінде бір-бірімен тез тіл табысады. Әрбір ойын элементтері ұлттық ойындардың тақырыбына, мазмұнына байланысты логикалық байланыста болып келеді. Ұлттық ойындардың логикалық байланысты болып келуі зейін көлемінің өсуіне септігін тигізеді.

Балалар ойынында кейде өлең-тақпақтар да жиі кездеседі. Бұл өлең-тақпақтардың негізгі мақсаты шапшандыққа, тапқырлыққа, ептілікке баулу, өз бетімен іскерлікке, дұрыс шешім қабылдауға тәрбиелеу.

Кез келген ойынның түпкі нысанасы-балалардың бойында өнердің, білімнің, тәрбиенің нұрын себу, өлең, тақпақ айтуға төселдіру екенін аңғару қиын емес.

Ұлттық ойындардың басым көпшілігі жан-жануарлар дүниесін елестетіп ойнайтын ойындар болып келеді. Мысалы: «Түйе, түйелер», «Көк сиыр», «Соқыр теке» т.б.

Ойынның мәні-баланың дербес әрекеті мен төңірегіндегі өзгерістерді танып-білуіне жол ашу. Ойын халықтық педагогиканың ең бір көне және тиімді құралдарының біріне жатады. Бала ойын арқылы өзінің өмірден байқағандарын жүзеге асырып, айналасындағы адамдардың іс-қимылдарына еліктейді. Ойынның тәрбиелік маңызы зор. Ол баланы зеректікке, білгірлікке баулиды, ұлттық ойындар, оның ішінде ата-бабаларымыздың баға жетпес құнды қазыналарына деген көзқарасын құрметтеуге, сөздік қорын байыта түседі. Сабактарды ұлттық ойындармен байланыстыра түсіндіру тақырыптарды тез, жылдам меңгеруге ықпал етеді. Ұлттық ойындарының барлығы халық тәрбиесінің көзі. Халық ойындары өмірлік қажеттіліктен туады да, психологиялық жағынан денсаулық сақтауға негізделеді. Демек ойынның өзі бала үшін біліктің, тәлімнің қайнар көзі болып табылады. Сонымен түйіндеп айтарымыз, мектепке дейінгі әр түрлі топтардағы балалардың тілін дамытуда ойындарды тиімді пайдалану осы бағыттағы атқарылатын игі іс-шаралардың нәтижесіз қалмайтындығының айқын дәлелі деп санаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Салт-дәстүрі халқымның» кітабы құрастырушы: Гүлнар Қисықова
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» №6 2013ж
3. «Қазақтың ұлттық ойындары» кітабы авторы Базарбек Төтенев Алматы «Қайнар» баспасы 1994ж
4. «Балабақша және отбасы» 2012ж
5. «Жалын» республикалық әдеби-көркем және әлеуметтік журнал №9 2015ж

РОЛЬ РАЗВИВАЮЩИХ ИГР В ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ

Лисовская Г.Ф., Кенжина Ж.Р.
Мини-центр «Күнишақ» при КГУ СОШ № 46.

Развитие познавательных способностей и познавательного интереса дошкольников – один из важнейших вопросов воспитания и развития ребенка. От того, насколько будут развиты у ребенка познавательный интерес и познавательные способности, зависит успех его обучения в школе и успех его развития в целом. Ребенок, которому интересно узнавать что-то новое и у которого это получается, всегда будет стремиться узнать еще больше – что, конечно, самым положительным образом скажется на его умственном развитии.

Для развития познавательных способностей детей выступает важнейший вид деятельности – игра. Именно игра с элементами обучения, интересная ребенку, помогает в развитии познавательных способностей ребенка. Мы используем разнообразные игры: дидактические, подвижные и творческие. В них дети накапливают чувственный опыт, творчески осваивают приобретённые знания. Например, в сюжетно- дидактической игре «Научим куклу одеваться» побуждаем детей к произношению названий предметов одежды, их частей и действий. Похожие игры: «Напоим куклу чаем», «Мишка заболел», «Кукла в гости к нам пришла».

В дидактических играх познавательные задачи соединяются с игровыми, что и делает дидактическую игру особой формой обучения - легкого, быстрого и непреднамеренного усвоения детьми знаний. В процессе дидактических игр с природным материалом типа «Чудесный мешочек», «Поставь цветок в вазу такого же цвета» знакомя ребятам с листьями, цветами, фруктами, овощами. В этих играх уточняются и обогащаются представления о свойствах и качествах растений, формируется умение обследовать предметы, накапливаются представления о явлениях действительности. Играя в дидактическую игру – вкладыши «Домашние животные», дети не только берут в руки яркие, интересные фигурки животных, развивают мелкую моторику, но и закрепляют знания о домашних животных.

В процессе дидактических игр и упражнений происходит успешное усвоение новых слов. Ребенок имеет возможность сравнивать объекты по указанным признакам. Жизненные ситуации помогают детям в ориентировке на цвет, величину, форму, материал предмета.

Свою работу по теме « Роль развивающих игр, в познавательной деятельности детей » также проводим с детьми старшего дошкольного возраста.

На занятиях мною широко используется занимательный дидактический материал, который обыгрывается в разнообразных проблемно-игровых ситуациях.

Изучив методическую литературу по данной теме, мы отобрали игры и упражнения для проведения организованной образовательной деятельности, в свободной игровой деятельности, и в индивидуальной работе с детьми.

Из всего многообразия развивающих игр мы включили в свою работу с детьми и активно используем в образовательном процессе цветные палочки Х. Кюизенера. Широко известные всем счетные палочки оказываются не только счетным материалом. С их помощью можно в доступной пониманию ребенка форме познакомить его с началами геометрии, с понятием «симметрия»; развивать пространственное воображение. Головоломки со счетными палочками воспитывают интерес к математике, игры и упражнения основаны на группировании палочек по разным признакам (цвету, размеру, цвету и размеру), сооружении из них построек, различных изображений на плоскости - желание проявлять умственное напряжение, сосредотачивать внимание на проблеме, а так же развивают логику мыслей, рассуждений и действий.

Палочки Кюизенера, их основные особенности – абстрактность, универсальность, высокая эффективность. Палочки Кюизенера позволяют перевести практические внешние действия во внутренний план; освоить пространственные отношения. Дидактический материал дает возможность упражнять в составлении числа из единиц и двух меньших

чисел; научить измерять объекты; научить арифметическим действиям (сложение, вычитание, деление, умножение); научить делить целое на части; подвести к осознанию соотношений «меньше – больше», «меньше на – больше на».

Такие игры интересны для детей, эмоционально захватывают их. А процесс решения, поиск ответа, основанный на интересе к задаче, невозможен без активной работы мысли. Ребенок, приобретая опыт, увлеченный замыслом игры, не замечает того, что он учится и сталкивается с затруднениями. Развивающие игры позволяют перенести полученные знания в свою личную деятельность, в которой он сам мыслит, раскрепощается, творит.

Детям очень нравятся игры - экспериментирования с водой, песком, камешками и др., которые способствуют сенсорному развитию, расширению и углублению представлений о свойствах и качествах природных материалов.

Обращаю внимание детей на то, что сухой песок рассыпается, а если его полить водой, делается влажным, и тогда можно лепить из него пирожки для кукол, рисовать на нем палочкой.

В играх с водой ребенок узнает, что вода льется, проливается, ее можно переливать из ведра в тазик, она бывает холодной и теплой, чистой и грязной. Водой умываются, ей поливают растения. В воде тонут камешки, а деревянные лодочки плавают. Если камешки намочить, то они изменятся - заблестят.

На прогулках дети непосредственно воспринимают природные объекты и явления. Малыши любят играть в подвижные игры «Солнышко и дождик», «Воробушки и автомобиль», «Птички в гнездышках», «У медведя во бору», «Раз, два, три к дереву беги!». Дети с удовольствием бегают и играют. Собираясь гулять, мы берем на прогулку куклу в одежде по сезону. При этом советуюсь с детьми, что же лучше на нее надеть, обратив внимание на то, как одеты они сами. Взгляд ребенка привлекает, прежде всего, все яркое и красочное. Поэтому при наблюдениях на прогулках, я выбираю самые яркие объекты и явления, присущие каждому времени года. Например, на прогулке провожу наблюдение за ветром. Если вертушка сильно крутится – значит, ветер сильный. Это доставляет большую радость детям. В ветреную погоду обращаю их внимание на то, как ветер качает ветки деревьев, и предлагаю послушать его песню: «У-у-у» - это ветер дует.

Для развития познавательных способностей предоставляю своим воспитанникам и свободное время, которое позволяет им осваивать окружающий мир на собственном опыте и, кроме того, приучает к самостоятельности. Например, выстраивая домик, ребенок определяет, для кого он предназначен, что в нем должно находиться и т. д. В разгар такой игры происходит развитие познавательных способностей ребенка.

Развивающие игры открывают широкие возможности для развития познавательных способностей:

- Развивать восприятие и мышление детей, внимание и память;
- Развивать воображение и творческие способности детей;
- Активизировать познавательную деятельность детей, научить их мыслить нестандартно;
- Развить у них упорство и сообразительность, умение находить оригинальные решения;
- Закрепить полученные знания и умения, упражнять в применении их к другим видам деятельности, новой обстановке;
- Развивать такие качества, как самостоятельность и инициативность.

При всем своем разнообразии развивающие игры объединены одним названием, поскольку исходят из общей идеи и обладают характерными особенностями:

1. Каждая игра представляет собой набор задач, которые ребенок решает с помощью кубиков, кирпичиков, деталей конструктора и т.д.

2. Задачи даются ребенку в различной форме: в виде модели, плоского рисунка, чертежа, письменной или устной инструкции, таким образом, знакомят его с разными способами передачи информации.

3. Задачи расположены в порядке возрастания сложности, т.е. в них использован принцип «от простого к сложному».
4. В игровые задания входят задачи разной сложности: от доступных малышу до непосильных для иного взрослого, поэтому игры могут быть интересны в течение многих лет.
5. Постепенное возрастание трудности задач в играх позволяет ребенку идти вперед и совершенствоваться самостоятельно, т.е. развивать свои творческие способности, иначе, если ему все объясняется, у ребенка формируются только исполнительские качества.
6. Нельзя объяснять ребенку способ и порядок решения задач, нельзя подсказывать ему. Строя модель, осуществляя решение практически, ребенок учится брать все необходимое из окружающей действительности самостоятельно.
7. Не надо требовать и добиваться, чтобы с первой попытки ребенок решил задачу. Он, возможно, еще не дорос, и надо подождать какое-то время.
8. Решение задачи предстает перед ребенком не в абстрактной форме числа или слова, а в виде рисунка, узора или сооружения из кубиков, кирпичиков, деталей конструктора, то есть видимых и осязаемых вещей. Это позволяет ребенку самому проверить точность выполнения задачи.
9. Большинство развивающих игр не исчерпывается предлагаемыми заданиями, а позволяет детям и родителям составлять новые варианты и даже придумывать новые игры, то есть заниматься творческой деятельностью.
10. Развивающие игры позволяют каждому ребенку максимально использовать свои возможности, постепенно расширяя их пределы.
- В процессе работы у детей сформировались стремление к самостоятельности и участию в познавательной деятельности; проявление познавательного интереса в процессе общения со взрослыми и сверстниками; задавать вопросы поискового характера; контроль собственной деятельности и действия партнера; использование элементов планирования в познавательной деятельности; умение строить деловой диалог при совместном выполнении поручения, в случаях возникновения конфликтов; самостоятельность в применении полученных знаний для решения новых задач; испытывать удовольствие от результатов самостоятельной познавательной деятельности; контролировать отрицательные проявления эмоций, радоваться успехам сверстников и т. д.
- Используя различные дидактические игры в работе с детьми, убедились в том, что они дают большой заряд положительных эмоций. Надо добиваться, чтобы радость от игровой деятельности постепенно перешла в радость учения. Учение должно быть радостным!
- Литература:
- Губанова Н.Ф. Игровая деятельность в детском саду. Программа и методические рекомендации. – М.: Мозаика-Синтез, 2008.
 - Играют взрослые и дети: из опыта работы дошкольных образовательных учреждений России / сост. Т.Н. Доронова. – М.: ЛИНКА-ПРЕСС, 2006.
 - Недопасова В.А. Растем играя : Сред. и ст. дошк. возраст : Пособие для воспитателей и родителей / В.А. Недопасова. – М.: Просвещение, 2002.
 - Программа воспитания и обучения в детском саду / Под ред. М.А. Васильевой, В.В. Гербовой, Т.С. Комаровой. – 6-е изд., испр. и доп. – М.: Мозаика-Синтез, 2011.
 - Скоролупова О.А., Логинова Л.В. ИГРАЕМ?.. ИГРАЕМ!!! Педагогическое руководство играми детей дошкольного возраста. – М.: «Издательство Скрипторий 2003», 2006.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ СОВРЕМЕННОГО МИРА

Магуазова Ж.Б.

Балхашский многопрофильный колледж

Современное казахстанское общество сегодня характеризуется общественной модернизацией и стремлением к мировым интеграционным процессам, где ведущую позицию в процессе модернизации занимает образование. Известно, что только то общество может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия приобретения качественного и современного образования. «Возвысить свою нацию, унижая другую нацию невозможно. Поэтому я говорю о трехязычии.

Обучение иностранному языку является одним из основных элементов системы профессиональной подготовки специалистов на всех уровнях в Республики Казахстан, в том числе в учебных заведениях среднего и высшего профессионального образования. Без знания иностранного языка в современном мире не обойтись ни одному человеку. Владение иностранным языком необходимо, чтобы быть конкурентоспособной личностью на рынке труда. Казахстан должен знать государственный казахский язык. Русский язык - язык нашего большого соседа, один из шести языков Организации Объединенных наций. Через этот язык мы вышли на великую литературу и великую культуру, согласитесь. Нам нельзя забывать этот язык, каждый язык - это богатство человека. Из 10 млн книг, которые издаются в мире, 85% выходят на английском языке. Наука, развитие, информационные технологии - все идет на английском языке. 3500 иностранных компаний работают в Казахстане, на каком языке мы будем с ними разговаривать? На каком языке мы будем внедрять оборудование, которое везем» (из Послания Президента РК Н.А.Назарбаева «Стратегия «Казахстан-2050»).

Современное общество предъявляет высокие требования к студентам в овладении иностранными языками. Но ни один преподаватель не сможет научить, если сам студент не захочет учиться, принцип коммуникативности и учета родного языка, принцип дифференциации и интеграции, принцип группового и индивидуального подхода.

Система принципов обучения в системе полиязычия: *казахский язык – русский язык – английский язык;*

- изучение языков идет параллельно, языки не пересекаются, опорой является родной язык;
- обучение иностранному языку это обучение речевому мышлению, овладение новыми средствами выражения мыслей и мира изучаемого языка;
- развитие полиязыкового сознания личности;
- алгоритм развития речи;
- мысленная, устная – письменная коммуникация.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, неоднократно подчёркивал Президент, — население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику». Для казахстанцев идея триединства языков особенно важна, поскольку сформулирована была Главой государства как ответ на вызов времени, как решение насущной жизненной потребности общества, активно интегрирующегося в глобальный мир. Интеграция Казахстана в мировое сообщество зависит сегодня от осознания и реализации простой истины: мир открыт тому, кто сможет овладеть новыми знаниями через овладение доминирующими языками. Благодаря инициативе Президента наше государство приступило к реализации концепции полиязычия в образовании, потому что именно полиязычие послужит укреплению конкурентоспособности Казахстана.

Полиязычие – это веление времени, поскольку весь мир полилингвистичен. В эпоху ускоренного развития информационной технологии и рыночной экономики. Глава государства поставил перед системой образования задачу подготовки специалистов, свободно владеющих несколькими языками. Полиязычие применительно к языковой ситуации современного Казахстана. Отражена в Послании Президента Республики Казахстана Н.А.Назарбаева «Новый Казахстан в новом мире», где в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединство языков». Согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного языка, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику. В обществе растет потребность в полиязыковой личности, но отсутствует система полиязычного образования. Необходимо совершенствование нормативно-правовой и научно-методической базы полиязычного образования.

А это есть ни что иное, как формирование **полиязыковой** личности.

Полиязыковая личность – это активный носитель нескольких языков, представляющий собой:

- **личность речевую** – комплекс психофизиологических свойств, позволяющих индивиду осуществлять речевую деятельность одновременно на нескольких языках;
- **личность коммуникативную** – совокупность способностей к вербальному поведению и использованию нескольких языков как средства общения с представителями разных лингвосоциумов;
- **личность словарную** – совокупность мировоззренческих установок, ценностных направленностей, поведенческого опыта, интегрированно отраженных в лексической системе нескольких языков.

В свою очередь, **полиязычное образование** – это целенаправленный, организуемый, нормируемый триединый процесс обучения, воспитания и развития индивида как полиязыковой личности на основе одновременного овладения несколькими языками как «фрагментом» социально значимого опыта человечества, воплощенного в языковых знаниях и умениях, языковой и речевой деятельности, а также в эмоционально-ценностном отношении к языкам и культурам.

Проанализировав соответствующую научную литературу, законодательные акты в области языка и образования, можно выделить и сформулировать следующие **противоречия и проблемы**:

- потребностью общества в полиязыковой личности и отсутствием соответствующей системы полиязычного образования как процесса ее подготовки в условиях обучения;
- осознанием необходимости разработки системы полиязычного образования и недостаточностью ее нормативно-правового и научно-методического обеспечения;
- сложность и большой объем предлагаемого учебного материала;
- неумение в век развитых технологий самостоятельно вести поиск дополнительной информации, а порой даже нежелание их читать не только дополнительную, но и обязательную литературу.

Для реализации был разработан поэтапный план его внедрения:

Первый этап - изучение данной проблемы на основе нормативных документов, научной, методической литературы, ресурсов Интернет; накопление и сбор материала по проблемам совершенствования языкового образования, обобщение инновационной работы педагогов в области обучения родным, неродным и иностранным языкам;

Второй этап – разработка и проведение уроков как английского языка, так и ряда интегрированных уроков, а также мероприятия по внедрению полиязычия;

Третий этап - обобщение и систематизация результатов исследования, внедрение в учебный процесс полученных результатов на основе рекомендаций коллег в целях совершенствования работы в данном направлении.

Понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки учащихся. Концепция развития образования в Республике Казахстан направлена на качественное обновление форм и методов подготовки *профессиональных кадров*, квалификационно отвечающей общемировым стандартам. Большое внимание при этом уделяется полиязычному образованию, которое рассматривается как действенный инструмент подготовки молодого поколения к жизнедеятельности в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира.

Поликультурное образование в Республике Казахстан на сегодняшний момент является одним из главных направлений в системе средне – специального и высшего образования. Именно образование является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной личности, этапом, когда осознанно формируются основные ценности и жизненные принципы. Именно, полиязычие способно предоставить студенту благоприятную среду, обеспечивающую гармоничное сочетание развития гуманистических общечеловеческих качеств личности с возможностью полной реализации его национально-культурных, этнических потребностей. Следует заметить, что в современных условиях образ жизни человека определенным образом унифицируется, стираются многие национальные различия, теряется связь человека со своими корнями, обесценивается нравственный опыт предыдущих поколений.

Поэтому перед преподавателем стоит важнейшая задача – использовать весь свой уникальный опыт и знания культурных традиций народов и этносов, общечеловеческих ценностей и мировой культуры в создании благоприятной образовательной и воспитательной среды, способствующей формированию социально-активной личности.

Для решения этой задачи необходимо:

1. Способствовать формированию общегражданских ценностей личности, активной гражданской позиции, возрождения и сохранения духовно-нравственных традиций.
2. Воспитывать чувства уважения и патриотизма, гордости за свою Родину, учебное заведение.
3. Воспитывать чувство толерантности, позитивной установки личности.
4. Развивать положительное отношение к культурным ценностям казахстанского общества на основе изучения мировой художественной литературы.
5. Формировать представление о здоровом образе жизни, привлекать к участию в культурно-спортивных мероприятиях.

Цель полиязычного образования:

1. Становление полиязыковой личности.
2. Личностная самореализация в современных условиях общественных отношений.
3. Профессиональная конкурентоспособность.
4. Социальная мобильность.

Программа полиязычного образования, внедряемая в Казахстане, является уникальной и подразумевает, в отличие от западных аналогов, параллельное и одновременное обучение на трех языках. Целью данной программы является подготовка высококвалифицированных конкурентоспособных специалистов, обладающих языковой компетенцией на основе параллельного овладения казахским, русским и английским языками, способных к межкультурной коммуникации. Важнейшей стратегической задачей образования Казахстана является с одной стороны, сохранения лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников колледжей международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания. Идея полиязычности, является частью национальной идеологии, нацеленной на становление и развитие конкурентоспособного Казахстана – равного среди лучших.

Английский язык как средство международного общения занимает в мире лидирующую позицию. Это связано прежде всего со стремительным развитием высоких технологий и экономики. Тот, кто желает получить более высокие шансы на успешное трудоустройство и

профессиональную карьеру, должен в достаточной степени владеть хотя бы одним иностранным языком. Знание языков расширяет кругозор будущего специалиста, позволяет ему в современных условиях более успешно вести свою профессиональную деятельность, особенно с зарубежными партнерами, быть мобильным, умеющим строить свою собственную карьеру, и в будущем работать в условиях жесткой конкуренции на отечественном и мировом рынках и активно содействовать благополучному развитию всего общества.

Трехязычие - дает возможность студентам быть коммуникативно – адаптированными в любой среде, так как владение тремя языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Знание нескольких языков дают реальные шансы занять в обществе более престижной как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Знание родного, государственного, русского и иностранного языков расширяет кругозор человека, содействует его всестороннему развитию. «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык успешной интеграций в глобальную экономику». Обучение на трех языках, и как следствие, владение ими практически в совершенстве, будет способствовать приобщению учащихся к культуре и традициям разных народов. Иностранный язык - это средство общения при контактах иностранных туристов с обслуживающим персоналом на всех континентах, играет важную роль в таких сферах человеческой деятельности как наука, техника, экономика, торговля, спорт, туризм. Без знания иностранного языка в современном мире не обойтись ни одному человеку. Английский язык в наши дни является общепризнанным языком международного общения. Это язык современного бизнеса, науки, делопроизводства, информационных технологий. Успешным примером практической реализации казахстанской модели полиязычного образования являются Назарбаев Интеллектуальные школы и Назарбаев университет, преподавание в котором ведется на английском языке. Обучение в этих передовых образовательных центрах открывает для нашей молодежи дополнительные перспективы интеллектуального, профессионального и карьерного роста.

Еще в 18 веке французский философ Ф. Вольтер говорил, что «знать много языков – значит иметь много ключей к одному замку». Нурсултан Назарбаев стремится дать новому поколению казахстанцев возможность владеть тремя языками.

В заключении я хочу сказать, что владение казахским, русским языком и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

В ежегодном Послании Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» отмечена необходимость полиязычного обучения, активного внедрения иностранных языков в казахстанскую действительность, поскольку “Трехязычие должно поощряться на государственном уровне. Кроме того, обучение на трёх языках, и, как следствие, владение ими практически в совершенстве, будет способствовать приобщению к культуре и традициям разных народов. А это есть ни что иное как формирование полиязыковой личности, активного носителя нескольких языков.

Главная моя цель, стоящая перед студентами – это развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно - деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях.

Полиязычие для меня - не только высокая цель, поставленная нашим Президентом, и к которой каждый должен стремиться. Понятие «полиязычие» для меня как для педагога наполнено ещё и некоторыми аспектами профессионального плана. А именно:

- осуществление межпредметных связей на уроках, интегрирование;
- расширение кругозора учащихся и культурное взаимообогащение путем овладения тремя языками;
- воспитание толерантности и интернационализма.

Список использованной литературы

Нормативные акты РК:

1. Конституция Республики Казахстан.
2. Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана».
1. Н.А.Назарбаев «Новый Казахстан в новом мире».
2. Соколов Е.А. Буланкина Н.Е. Проблемы поликультур и полиязычия в гуманитарном образовании.
3. Покушалова Л.В. Формирование иноязычной профессионально – ориентированной компетенции. Молодой ученый.
4. Абсатмаров Р.Б. Садыков Т.С. Воспитание культуры межнационального общения студентов .
- 5 . А.А. Сыродеева Поликультурное образование: Учебное - методическое пособие. - М.,2001г.
6. Э.Д. Сулейменова Языковые процессы и политика. Алматы: Казахский университет, 2011г. – 117с.
7. Формирование и развитие языковой личности в условиях реформирования системы образования РК № 5 (2007 стр. 23-24)
8. 5. Закон РК «Об образовании» от 07.06.1999 г. № 389 – Алматы: Юрист, 2007г.
9. Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2004 г. № 1459 – Алматы: Юрист, 2007г.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКОМ САДУ

Майфат М. А.

КТКП детский сад № 33 «Алтын бесік»

Язык - вечный компонент того, что мы называем культурой. Он стоит над временем, и находится в нас, ибо он есть то, что движет, как отдельным человеком, так обществом в целом. Сегодняшние дети - это будущее нашей страны. От нас зависит, какими они вырастут, будут ли гордиться страной, в которой родились, заботиться о её процветании. А гордиться нам есть чем, и для продвижения страны к цивилизованному обществу предстоит еще много потрудиться.

Сегодня, в век глобализации, наблюдается активизация процесса поиска эффективных условий, механизмов воспитания подрастающего поколения, способного к диалогу с другими культурами. Действенным инструментом подготовки молодого поколения в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира является полиязычие.

Полиязычное образование – это целенаправленный, организуемый триединый процесс обучения, воспитания и развития индивида как полиязыковой личности на основе одновременного овладения несколькими языками как «фрагментом» различных культур человечества .

Государственная программа развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы предусматривает ведение гармоничной языковой политики, обеспечивающей полномасштабное функционирование государственного языка как важнейшего фактора укрепления национального единства при сохранении языков всех этносов, живущих в Казахстане.

Одним из важнейших аспектов происходящей в казахстанском обществе экономической и социальной модернизации выступает политика в области языка. Внимание Лидера нации к этой составляющей государственной политики очевидно и заслуживает самого пристального изучения и анализа, поскольку именно в нашей республике реализуется уникальный проект, инициированный Главой государства, — триединство языков[1]. В современном мире, как ни-когда актуальна проблема сопряженности языков, поиск эффективных и жизнеспособных программ в области языков по консолидации обществ. В связи с этим значимость и актуальность полиязычного образования, являющегося результатом внедрения идеи Президента о триединстве языков. Поликультурное образование в Республике Казахстан на сегодняшний момент является одним из главных направлений в системе образования. Именно образование является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной личности, этапом, когда осознанно формируются основные ценности и жизненные принципы.

Полиязычие рассматривается как действенный инструмент подготовки молодого поколения в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира. В этой связи понимание роли языков в современном мире ставит перед нами вопрос обучения языкам и повышение уровня языковой подготовки. Система принципов обучения в системе полиязычия: «казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику»

Казахский язык, который является у нас государственным языком, призван объединять всех граждан страны. Люди всех национальностей, живущие в республике, обязаны знать казахский язык. «Для казахского народа нет лучше и дороже, чем родной язык, который острый как алмаз, чуткий как парящий орел, мягкий как свинец, и оружие, и щит, и древний, и вечно молодой, "огненный"-Президент РК Н. А. Назарбаев. Изучение казахского языка с дошкольного возраста является требованием времени. Но язык — это не только средство общения. Изучение языка предполагает изучение народных традиций, обрядов, устного творчества народа. С каждым годом потребность в изучении казахского языка возрастает. Родители дошкольников проявляют все большую заинтересованность в изучении государственного языка их детьми, в частности, в условиях дошкольных организаций, что во многом определяется тенденцией ведения обязательного обучения казахскому языку.

Являясь частью учебного процесса, изучение казахского языка становится одним из основных компонентов образования, это не только ускоряет процесс формирования иноязычной коммуникативной компетенции, но и, в свою очередь, положительно влияет на общее развитие ребенка. Обучение государственному языку должно происходить таким образом, чтобы ребенок стал его непосредственным участником. Мотивами совместной деятельности должны стать радость и удовольствие от общения, взаимодействия, сотрудничества с взрослыми и сверстниками.

Современная система образования предъявляет строгие требования к выпускнику детского сада. Современная школа предъявляет строгие требования к подготовке учащихся при наборе в первый класс. Быть учеником совсем непросто! Тем более успешным. Детям младшего школьного возраста приходится особенно трудно. Они вынуждены сесть за парту, а ведь совсем недавно основным видом их деятельности была игра! Такой предмет как английский язык изучается в общеобразовательных учреждениях уже с начальной школы. Учащиеся, которые не изучали английский язык ранее, испытывают трудности в обучении по этому предмету. Вот здесь и начинаются проблемы. Родители чаще всего не могут помочь детям, ребенок чувствует себя неуспешным, плохие оценки вызывают негативное отношение к изучению английского языка. Задача детского сада -создание условий для развития

интереса к изучению английского языка, что в дальнейшем будет способствовать легкому и быстрому периоду адаптации учащихся к новым требованиям в школе и поможет им быть успешными.

Известно, что возможности раннего возраста в овладении иноязычной речью поистине уникальны. Еще К.Д. Ушинский писал: " Дитя приучается в несколько месяцев так говорить на иностранном языке, как не может приучиться в несколько лет".

Уникальная предрасположенность к речи, пластичность природного механизма усвоения речи, а так же определенная независимость этого механизма от действия наследственных факторов, связанных к принадлежности к той или иной национальности, - все это дает ребенку возможность при соответствующих условиях успешно овладеть иностранным языком. Успешное овладение детьми иноязычной речью становится возможным еще и потому, что детей дошкольного возраста отличают более гибкое и быстрое, чем на последующих возрастных этапах, запоминание языкового материала; наличие глобально действующей модели и естественность мотивов общения; отсутствие так называемого языкового барьера, т.е. страха торможения, мешающего вступить в общение на иностранном языке даже при наличии необходимых навыков; сравнительно небольшой опыт в речевом общении на родном языке и др. Кроме того, игра, являясь главным видом деятельности дошкольника, позволяет сделать коммуникативно ценными практически любые языковые единицы.

Все это дает возможность в дошкольном возрасте оптимально сочетать коммуникативные потребности и возможности их выражения на иностранном языке детьми данного возраста и тем самым избежать одного существенного противоречия, которое постоянно возникает при более позднем начале обучения этому предмету между коммуникативными потребностями обучаемого (желание узнать и сказать много) и ограниченным языковым и речевым опытом.

Образовательный процесс в детском саду должен строиться на адекватных возрасту формах работы с детьми, при этом основной формой работы с детьми дошкольного возраста и ведущим видом деятельности для них является игра. Главное-заинтересовать ребенка. Пробудить в нем желание бежать на занятия английского языка с удовольствием! Каждое занятие-это что-то новенькое. А что они узнают сегодня? А что будет дальше? И чем же все закончится? Разные виды и формы работы на занятии не дают детям скучать ни на минутку. Им просто некогда! Красочный наглядный материал, встреча с любимыми героями , забавные стишки, скороговорки, песенки с движениями, удивительные истории про любимых героев, которые дети с удовольствием разыгрывают по ролям, яркие задания, способствующие развитию зрительной и моторной памяти, это все и делает занятие интересным.

Методика преподавания занятий должна строиться с учетом возрастных и индивидуальных особенностей структуры лингвистических способностей детей и быть направлена на их развитие. Занятия иностранным языком должны быть осмыслены преподавателем ,как часть общего развития личности ребенка, связаны с его сенсорным, физическим, интеллектуальным воспитанием.

Обучение детей иностранному языку должно носить коммуникативный характер, когда ребенок овладевает языком, как средством общения, то есть не просто усваивает отдельные слова и речевые образцы, но учится конструировать высказывания по известным ему моделям в соответствии с возникающими у него коммуникативными потребностями. Общение на иностранном языке должно быть мотивированным и целенаправленным. Необходимо создать у ребенка положительную психологическую установку на иноязычную речь. Способом создания такой положительной мотивации является игра. Игры на уроке должны быть эпизодическими и изолированными. Необходима сквозная игровая методика, объединяющая и интегрирующая в себя другие виды деятельности в процессе обучения языку. В основе игровой методики лежат создание воображаемой ситуации и принятие ребенком или преподавателем той или иной роли.

Обучение иностранному языку в детском саду направлено на воспитание и развитие детей средствами предмета на основе и в процессе практического овладения языком как средством общения.

Обучение иностранному языку выдвигает задачу гуманитарного и гуманистического становления личности ребенка. Этому способствует знакомство с культурой стран изучаемого языка; воспитание вежливости, доброжелательности; осознание себя человеком определенного пола и возраста, личностью. Изучение иностранного языка призвано также внести определенный вклад в развитие самостоятельного мышления, логики, памяти, воображения ребенка, в формирование его эмоций, в развитие его коммуникативно-познавательных способностей.

Владение казахским, русским и английским языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Правильно организованное обучение в детском саду помогает решить задачи образования, воспитания и развития детей, подготавливает их к жизни в современном многоликом и полиязычном обществе.

Список литературы

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33.— 2007.
2. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
3. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы.
4. Агурова Н.В. Гвоздецкая Н.Д. Английский язык в детском саду. – М., 1963.
5. Аркин Е. А. Ребенок в дошкольные годы. - М., 1968.
6. Футерман З.Я. Иностранный язык в детском саду. – Киев, 1984.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҮШ ТІЛДЕ СӨЙЛЕУІНІҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Ибрахимова К. С., Нурымжанова А. Е.
№63 «Мөлдір» балабақшасы тәрбиешілері

Қазіргі заманғы әлемде қоғамдық жұмыс барысының оңтайлы ағымының негізі белгілі тұрақты дамуы болып табылады. Оның шарттарының бірі ұлтаралық қатынастарының тұрақтылығы. Полиэтникалық мемлекетте ұлтаралақы татулық, достық пен келісімді сақтау үшін тіл саясатына жағдай жасалуы керек. Мектепке дейінгі мекемелерде мемлекеттік тілді үйренумен қатар шет тілін үйренулеріне барлық жағдай жасалып отыр. Балаларға ерте тіл үйретудің негізгі мақсаты- тіл дамытудан білімдер қабылдауға дайындығын қамтамасыз ету, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқытуға алынған білімдерін қолдану. Үштіліділік оқыту-жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қаблетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Үштілде оқыту заман талабы. Үштілділік –қазақстан жастарының парасатты әлеуметінің даму факторы.

Әлеуметтік фактор қазіргі кезде бірнеше тілді білу қажеттілігін анықтайды, қоғамның көпмәдениетті тұлғаны қажет етуге оқытудың мотивациясы болып табылады. Көптілді білім беруді енгізуді ұйымдастыру, әлеуметтік, психологиялық, лингвистикалық факторларды есепке алуды қажет етеді.

Педагогикалық фактор тілді оқытудың жаңа әдіс –тәсілдері, жаңа ОӘК , интерактивті әдістер мен жаңа технологияларын, бақылау әдістерін, педагогтардың шеберлігін қазіргі заманға сай ұйымдастыруды қажет етеді. Тіл- мәдениет деп айтатын дүниенің мәңгілік ажырамас бөлшегі, бүкіл қоғамды алға жылжытушы. Балаларға ерте тіл үйретудің негізгі мақсаты- тіл дамытудан білімдер қабылдауға дайындығын қамтамасыз ету, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқытуда алған білімдерін қолдану. Ерте жастан балаға үш тілді қатар үйрету, тілдік білімдерін жетілдіру, зейін, ес, ойлау, сияқты оқыту- танымдық дағдыларын дамыту. Мектепке дейінгі мекемелерде үштілділікті үйрету ІІ кіші топтан басталады.Тілді дамыту жүйесі кешенді жүргізіледі, сондықтан баланың санасында адамзат тілдерінің әр алуандығы туралы түсінікті және оларға деген құрмет сезімін дұрыс қалыптастыру керек. Жаңа дәуірге аяқ баса отырып, біз әрбір баланың болашағын, оның өмірге деген дайындығына, әлеуметтік бейімделуіне зор мән беруіміз керек. Үштілдік оқытудың нәтежиесі ретінде, әрбір балада көргіміз келетін үйлесімді дамыған тұлғаны есептеуімізге болады. Мектеп жасына дейінгі баланың жеке тұлғасын ішкі жан дүниесін қалыптастырып, көзқарасын дамыту және сөйлеу қатынасының алуан түрлі құралдары арқылы мектеп жасына дейінгі көптілді тұлғаны тәрбиелеу.

Мемлекеттік тілге, үштілділікке деген тиянақты, мүдделі көзқарасты және құрмет сезімін қалыптастыру;

Қарапайым диалогтық және монологтық сөйлеуді қалыптастыру.

Сөздік қорын толықтыру және жандандыру.

«Мнемотехникалық» әдісін қолдануы мектепке дейінгі балалардың коммуникативтік-тілдік біліктілігінің дамыту негізі.

Мнемотехникалық әдістің міндеті, шет тілдеріне тән дыбыстардың дұрыс айтылуын жаттықтыруы, сөз қорын байытуы, белсенуі мен бекітуі, сөйлеудің грамматикалықдұрыстығын жүзеге асыруы және тілдің дамуы.Үштілділікті оқыту балаларға ертеңгі күні үлкен өмірге араласқанда оның бәсекеге қаблетті тұлға болып қалыптасуына көп көмектеседі.Шет тілін тез үйреніп жатқан балалардың тілі тез дамуы үшін оны қоршаған адамдарда осі тілде сөйлесіп, араласуы қажет. Жеміс-көкөністерге арналған сызба рақлы ыбала олардың түрін, түсін, дәмін, қайда өсетінін сипаттап береді.

Мысалы: алманы сипаттау: алманың түсі қызыл, пішіні домалақ, дәмді, тәтті.Ол ағашта өседі, жеміс біз оны жейміз.Ойыншықтарға арналған бойынша балалар олардың түсін, пішінін, мөлшерін атап айтып беруге үйренеді.Міне, осылай әрбір жаңа тақырып сайын сызба қолдануға болады.

Баланың көңіл-күйі жағдайының негізінде жеке басының және интеллектуалдық дамуын қамтамасыз ету; Мектеп жасына дейінгі сәбилердің қазақ, орыс,ағылшын тілдерін үйренудегі алғашқы қадамдарын жасауларына жәрдемдесу. Ертегі кейіпкерлері арқылы ана тілі мен басқа тілдерді құрметтеуге үйрету, өзге тілді білу арқылы бір-бірімен достасуға көмектесу.Оқу іс-қызметті үш тілде жүргізу барысында келесі мақсаттар көзделеді:

Балалардың жеңіл, өздерінің даму деңгейіне сәйкес әрі қолайлы оңай түрімен таныстыру.

Күнделікті қолданыстағы тілдік құрылымның енгізілуі

Тұлғаны берілген шет елдерінің мәдениетін қалыптастыру балаға арналған халық ауыз әдебиеті арқылы дамыту мен тәрбиелеу.

Мектепке дейінгі мекемелерде өлеңдерді мәнерлеп жаттауға, шығармаға сай ырғақты сақтауды үйренеді, балалармен бірге қайталағанда педагог интонацияға, дикцияға, дем алуына назар аударады. Үкімет мемлекеттік тіл-қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту, оны азаматтардың барлығы меңгеруі үшін қажетті материалдық-техникалық жағдайларды тегін жасап отыр. Үш тілдің бірлігі мәдени жобасы –үш тілді, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін қазақстан азаматтарының бірдей меңгеруін меңзегенімен, бұның түпкі негізі, көздеген мақсаты- мемлекеттік қазақ тілінің халықаралық қолданыстағы орыс, ағылшын тілдерімен терезесін теңестіріп, әлемдік деңгейге көтеріп, жаһан тілдерімен тең қолданылатын биікке жеткізіу.

Алдымен тіл мәселесін бастасақ. Осы саладағы басым бағыттардың бірі-үштілділікке көшу. Онсыз әлемдік экономика мен мәдениетке кіргізу біз үшін қиынға түседі. Алайда әр елдің өз мемлекеттік тілі болатынын ұмытпағанымыз жөн. Елбасымыздың үштілділік жоспарын іске асыру мақсатында біздің балабақшаның ана тілге деген сүйіспеншіліктерін арттыру, орыс ағылшын тілдерін жетік білуге баули отырып, еске сақтау, мәнерлеп оқу, әдемі сөйлеу мәдениеттерін қалыптастыруының мақсатына қойып жатыр. Өз тілдермен қоса өзге де тілдерді бағалай білууге баулу.

Балабақшада үштілділікке үйрету жүйесінің келесі ұйымдастыру әдістемелік негіздері бар. Жаңа сөздердің саны, оны меңгеру дәрежесі ұйымдастырылған оқу іс-қызметі барысында реттеліп отырады. Ал күнделікті өмірде жаңа сөз бірдей жағдайда енгізіледі. Тәрбиешінің міндеті балалар арасындағы ойындық қатынасты қолдап отыру. Осы ойын кезінде балаларға игеруге қажетті сұрақ-жауап сияқты жағдайлар туындайды. Қазақ, орыс және ағылшын тілінде үйретудің ең тиімді, қолайлы технологияларды іріктеп алып, өз тәжірибелеріне енгізіп жинақтайды. Бүгінгі таңда тіл саясатында жұмыстар атқарылып жатыр. Атап айтқанда, біздің балабақшада барлық топтарда орыс тілі және ағылшын тілдері жүргізіледі. «Отбасында үштілділік тәрбие беру» атты ата-аналармен сауалнама өткізілді, тілдерді меңгеру мақсатында кеңестер оқылды, ағылшын тілі маманы мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған бағдарлама құрастырылуда.

Тіл-ұлттың тірегі. Ол –жан дүниенді ашып көрсететін мөлдір айна.

Сөзді қорыта келе: мемлекетіміздің негізгі-қазақ тілін пән ретінде оқытумен бірге орыс, ағылшын білімдерін бүгінгі таңдағы инновациялық технологиялардың озық тәжірибелерімен меігеруіміз керек. Ол бүгінгі заман талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бала мен балабақша №2 , 2012
2. Мектепке дейінгі білім №3 2014
3. «Қазақстандағы мектепке дейінгі білім» Алматы №3-51 2014
4. Б. хасанұлы, «Ана тілі-ата мұра» ,Алматы: Жазушы, 1982

МЕКТЕП ПӘНДЕРІН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ КӨПТІЛДІ ТҮЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Тажентаева И.Н.

С.Саттаров атындағы №57 мектеп-лицейі

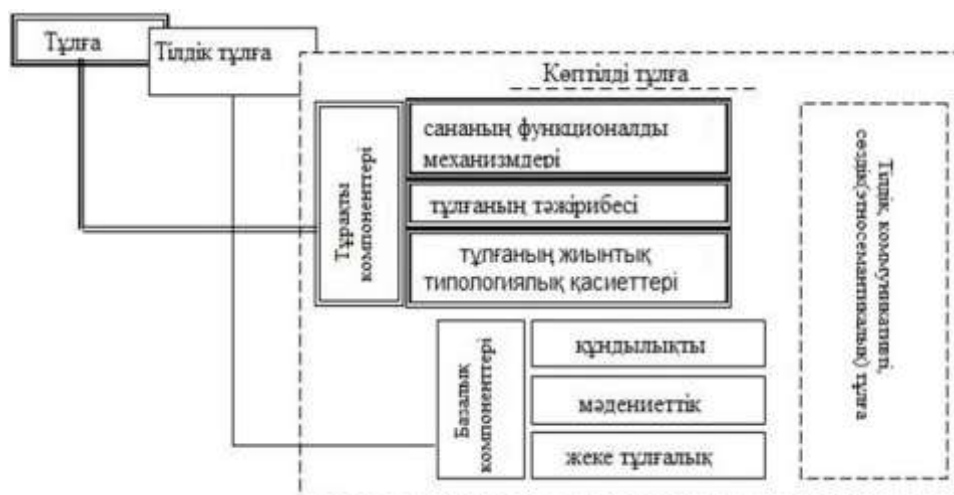
Бүгінгі күні көптілділік– заман талабы. Мұны елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Қазақстан халқы бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлт аралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» -деген болатын [5]. Жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу-көптілді тұлғаны қалыптастыруды қажет етеді. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында елбасы 2020 жылға қарай барша қазақстандықтардың қазақ тілін, орыс тілінің 95% және ағылшын тілінің 25% -ын меңгеруі тиістігін міндеттеген [6]. Көптілділік - өмірлік қажеттіліктен туындаған қазіргі заман талабы әрі дамыған мемлекет құрудың алғышарттарының бірі болғандықтан, білімнің негізгі міндеттерінің бірі - өсіп келе жатқан ұрпақты жалпыәлемдік, глобалды құндылықтарға араластыру, әлемдік кеңістікте басқа мәдениет өкілдерімен қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыру. Мұндай міндетті жүзеге асыру оқу орындарына жаңа міндет, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді [5].

Қазіргі кездегі тілдердің рөлінің маңыздылығына байланысты қоғам алдында оқушыларды тілге үйрету және тілдік дайындықтарын көтеру және өз тілі мен халықаралық қатынас тілін меңгерген маман дайындау мәселесі тұр. Мектеп мұғалімдерінің алдында

тұрған негізгі мақсат-өз халқының салт-дәстүрлерін білетін, кез келген жағдайда үш тілде коммуникативті әрекетке дайын әрі өзін дамытуға және жетілдіруге ұмтылған үш тілді меңгерген көпмәдениетті тұлға тәрбиелеу. Қазір көптілді білім беру – білім беру мекемелеріндегі оқу пәндерін екі немесе одан да көп тілде оқыту, жас ұрпақтың білім кеңістігінде әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін ең басты қажеттілік. Көптілді білім беру – көптілді тұлғаны қалыптастырудың негізі. Қазіргі кезде қоғамдық қатынас жағдайында тұлғаның қалыптасу деңгейі көбінесе адамның өзін-өзі жүзеге асыра алуына, бәсекеге қабілеттілігіне және әлеуметтік ұтқырлығына тікелей байланысты. Көптілді білім мазмұны ана тілі мен мемлекеттік тілде, сонымен қатар, бір немесе бірнеше шетел тілінде жүйеленген білім, білік және дағдыны қамтуы тиіс. Көпмәдениеттілік жағдайында көптілді білім беруді жүзеге асырудың негізгі идеясы білім алушылардың қажеттілігі мен қызығушылығына сәйкес түрлі тілдерді пайдалануға ынталандыру, мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, өз халқының мәдени құндылықтарын жоғалтып алмай, өзге елдің де мәдени құндылықтарын бойына сіңіре алу болып табылады [5, 30 бет].

2007-2008 оқу жылынан бастап, Қазақстан Республикасының Білім және Ғылым Министірінің 2007 жылғы 7 тамыз № 387 бұйрығы негізінде әлемдік стандарт деңгейінде сапалы білімнің негізгі бағыттарын анықтау үшін 31 дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектептерде үш тілді оқытуды енгізудің жаңа жобасын жүзеге асыру басталған болатын. Көптілді оқытуды жүзеге асырудың оңтайлы тәжірибесіне қарай қазақ-түрік лицейлерінде, дарынды балаларға арналған облыстық мектеп-интернаттарында, Назарбаев мектерінде 7 сыныптан бастап көптілдік оқытуды кезеңдеп ендіру қолға алынған болатын. Бұл мектептер санын 30-дан 700 дейін көбейту жоспарланған [2].

Көптілді білім берудің мақсаты мен күтілген нәтижесі болып көптілді тұлға табылады, оның мәнін Б.А. Жетпісбаева өзінің көптілді білім беру тұжырымдамасының теориялық базасын құрғанда анықтаған. «Көптілді білім берудің теориялық және әдіснамалық негіздері» атты еңбегінде Б.А. Жетпісбаева көптілді тұлғаның жалпы құрылымын көрсеткен (1 сурет) [4].

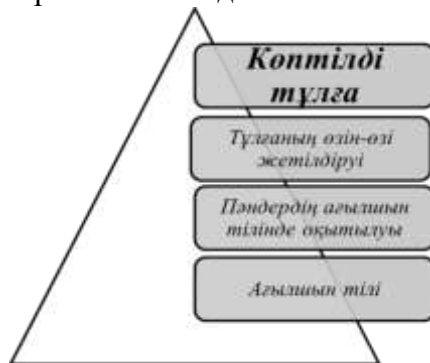

1 сурет. Көптілді тұлғаның жалпы құрылымы

Көптілді тұлға – бұл бірнеше тілдерді белсенді меңгеруші, оларға: тілдік тұлға – жеке адамға бір уақытта бірнеше тілде тілдік қызмет атқаруға мүмкіндік беретін психофизиологиялық қасиеттердің кешенін құрайды; коммуникативті тұлға – вербальды мінез-құлық қабілеттіліктерінің жиынтығы және бірнеше тілді әр түрлі лингвосоциум өкілдерімен тілдесу құралы ретінде пайдалану; сөздік немесе этносемантикалық тұлға – бірнеше тілдің лексикалық жүйесінде біріккен дүниетанымдық, құндылықтық бағыттылықтардың, мінез-құлықтық тәжірибенің бір-бірімен әрекеттесуі. Көптілді тұлғаның құрылымында тұрақты компоненттер білімнің мазмұндылығы теориясына негізделген әрі

базалық компоненттері тілдік тұлға концептісімен сәйкес келген: а) құндылықты, тілдесу кезінде айқындалатын әлемнің тілдік бейнесі мен рухани түсініктерін құрайды; б) мәдениеттік, үйретіліп жатқан тілдің вербалды және вербалды емес мінез-құлықтың ережелерін құрайды; в) жеке тұлғалық, адамның тілдік қатынасқа қабілеттілігін білдіретін психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан типтелген жеке қасиеттерінен құралады.

І сызда көрсетілгендей көптілді тұлға, біздің жағдайымызда мектеп оқушысы пәндерді көптілде оқуға көшкенге дейін ағылшын тілін меңгеруі тиіс екендігін білдіреді. Яғни, пирамиданың шыңына жету қазіргі мақсатымыз болып отыр. Ал оған жету үшін ағылшын тіліндегі негіз дұрыс қалануы тиіс. Келесі қадамда оқушы пәндерді ағылшын тілінде оқып үйренсе, ол оның, яғни оқушының жан-жақтылығын қамтамасыз етеді. Дегенмен, көптілді тұлғаға толыққанды айналу үшін тұлға әрі қарай өзін-өзі жетілдіруі керек. Ол жеке тұлғадан өзіндік ізденісті талап етеді. Шет тілін жан-жақты меңгеріп, әрі тәжірибе жүзінде жаттықтырған тұлға көптілді тұлғаға айналады.

Е с к е р т у - автордың құрастыруымен

І сызба. Көптілді тұлғаны қалыптастырудың моделі (мектеп оқушыларына сәйкес).

Жастардың білімі мен тәрбиесі - саяси және экономикалық құрылысына қарамастан кез-келген қоғамның басты даму бағыты екендігін дәлелдеудің қажеті жоқ. Тұтастай білім беру, оның ішінде пәндерді ағылшын тілінде оқыту - ең тиімді ғана емес, сонымен қоса нәтижелі тәсіл болып табылады. Ол жоғары кәсіби деңгейі бар жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыруға негіз болады.

Қазіргі таңда сабақтан тыс шараларда, факультативтерде, үйірмелерде үш тілді бірдей қолдану, іс-қағаздардың үш тілде жүргізілуі тілді білуді әрі қолдануды қажет етеді. Бұл шаралар тілдердің қолданысы мен дамуына жағдай жасайды және осы жұмыстарды еліміздің барлық мектептеріне енгізу – үштілділік бағдарламасын іске асырудың жолы болмақ [3, 11 бет]. Қазіргі таңда білім жүйесінде көптілді білім берудің жалпы әдістемесі болмағандықтан, бұл салада ғылыми зерттеулер жүргізу мәселесі өзекті болып отыр. Соған қарамастан көптілдік білім беру облыстық, дарынды балаларға арналған мектептермен қатар жалпы білім беретін оқу орындарына, мектеп-лицей және гимназияларға біртіндеп енгізілуде. Олардың алғашқы қадамы эксперимент жүргізу арқылы көрініс тауып отыр. Пәндерді көптілде үйрету мақсатымен факультатив пәндер енгізілген. Факультатив сабақтарында оқушылар пәндердің негізгі терминдерімен танысып, өздерінің ағылшын тілдерінен алатын білімімен сабақтастырады. Мұндай сабақтар оқушылардың ағылшын тіліндегі дүниетанымын қалыптастыруға бағытталған. Осылайша оқушылардың ағылшын тіліндегі дүниетанымын қалыптастыру мақсатымен Қарағанды қаласының Слямия Саттаров атындағы мектеп-лицейінде география пәнінен терминологиялық факультатив сабақтар жүргізілуде. Терминологиялық сабақтарда оқушылар география пәнінің негізгі терминдерімен танысып қана қоймай, географиялық мәтіндермен жұмыс істейді. Сабақтарда оқушыларды пәнге ынталандыру түсу үшін ойын стратегияларын қолданылады. Ойын арқылы оқытудың артықшылығы – туған емес тілде жаңа тілдік және ауызша материалды меңгеру нәтижелі жүреді, себебі қарым-қатынас үрдісі эмоционалды кең ойын алаңында жүреді.

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерде үш тілді білім беру моделін енгізудің өзектілігі мынада: - бүгінгі қазақстандық қоғамда көптілді, көп мәдениетті тұлғаға деген сұраныстың артуы; - ұлттық мектеп бітірушілерін жалпы қазақстандық және әлемдік білім және ақпарат кеңістігіне кіріктірудегі мәселелерді шешу қажеттілігі; - болашақ ұрпақты қазақстандық патриотизмге, ұлтаралық қатынас мәдениетіне тәрбиелеудің өзекті мәселеге айналуы; - аз ұлт өкілдерінің этникалық ерекшеліктерін сақтаумен бірге олардың жалпы қазақстандық экономикалық, әлеуметтік-мәдени үрдістерге толыққанды қосылуына жағдай жасау; - мектеп бітірушілерінің коммуникативтік және ақпараттық құзырлықтарының жеткілікті деңгейіне қол жеткізу. Бұл өзекті мәселелерді жүзеге асыру үшін басты мақсат анықталды. Ол – Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде үш тілде білім меңгерген, көптілді коммуникативтік құзырлықтары қалыптасқан, көп мәдениетті, рухани-адамгершілік қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеу [3, 10 бет].

Сондықтан, осы көп тұлғаны қалыптастыру міндетін жүзеге асыру барысында, әсіресе қазіргі бастапқы кезеңінде мектептің басты рөлді ойнап отырғанын айту заңды. Мектептен алған негіз тұлғаның болашақта көптілді тұлға ретінде дамуына жағдай жасайды, глобалды құндылықтарға араласу, әлемдік кеңістікте басқа мәдениет өкілдерімен қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыру мәселелерін шешуге мүмкіндік береді.

Қолданылған әдебиеттер

1. А. Жанибекова, Қазақстандағы көптілділік: қалыптасу жолдары // Көптілділік жоғары білім беру контекстінде атты Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары, 2015 жыл.-308 бет
2. Б.А.Жетпісбаева, О. Т. Аринова, От идеи «Триединство языков» Н.А.Назарбаева до полиязычного образования в Казахстане // Вестник КарГУ, 2012 жыл. // <http://articlekz.com/article/5831>
3. Д.Н. Ахилбек, А.Ж. Абдикадыр, Білім берудегі көптілділік // Көптілділік жоғары білім беру контекстінде атты Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары, 2015 жыл.-308 бет
4. Жетпісбаева Б.А., Смагулова Г.Т. Қазіргі тілдік жағдаят көптілді білім беру факторы ретінде. Қарағанды университетінің хабаршысы. Педагогика сериясы №4. ҚарМУ, 2013. – 92 б
5. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы, Астана, 2007 жыл.
6. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, 2010 жыл.

ҮШТІЛДІЛІК – ОЛ ҰСТАЗҒА АРТЫЛҒАН СЕНІМ

Жангабылова М.А.

Сләмия Саттаров атындағы №57 мектеп – лицейі

Қазақстан әлемнің үздік елдерімен ірге теңестіруді мақсат еткен мемлекет. Қазіргі уақытта Қазақстан әлемдік саяси экономикалық жағдайда дамуда. Қазақстан жас әрі дамушы ел. Ең басты қағидат ол дамыған елдің 30 қатарына ену. Ол үшін ел азаматтары бәсекеге қабілетті болу тиіс. Дамыған мемлекеттермен бір деңгейде болу халықаралық тілдерді меңгеру қажет. Ол әрине орыс тілі мен ағылшын тілі. Бұл үшін қазақ еліне үш тілділік талабы қоюлы шартты.

Бүлдіршіндер мен ересектер ана тілі – қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерінде сөйлеген жағдайда мүмкіндіктері кеңейеді. Себебі көп тілді меңгеру – көп кілтті иемденумен тең. Сондықтанда үштілділік туралы мемлекетіміздің саясаты өте орынды. Бастапқыда ұстаздар мен оқушылар үшін қиындықтар болғанымен болашақта оңтайлы нәтижесін көрсететіні сөзсіз. Ұлтаралық қарым-қатынасты реттеуде, қоғамдық татулық пен келісімді тұрақты ұстауда, халықаралық маңызды мәселелерде ортақ шешімге келуде, жаңа инновациялық технологияларды, заманауи көзқарастар мен идеяларды енгізіп, кеңінен таратуда ағылшын тілінің рөлі айрықша екендігі баршаға мәлім. Мемлекет өз тарапынан мемлекеттік тілдің позициясын нығайту үшін көп жұмыс атқарып келеді. Қазақ тілін кеңінен қолдану жөніндегі кешенді шараларды жүзеге асыруды жалғастыру керек. Тіл туралы жауапкершілігі жоғары саясат біздің қоғамымызды одан әрі ұйыстыра түсетін басты фактор болуға тиіс. Кез келген тіл өзге тілмен қарым-қатынасқа түскенде ғана өсіп, өркен жаятынын әрдайым есте сақтаған жөн. Біз қазақ тілін насихаттауды бірінші өзіміз болып бастауымыз керек. Қазақ тілінің болашағына қауіптенетіндер алаңдамаса да болады. Себебі, мемлекеттік тіліміздің ары қарай дамуына президентіміздің, елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың өзі кепілдік беріп отыр.[1]

Қазақстан Республикасының президенті Нұрсұлтан Назарбаев үштілділік туралы бірқатар ресми жолдаулар өткізген болатын. Әр жолдауында елбасы үштілділік біздің балаларымыз үшін өте маңызды екенін нұсқап толық себептері көрсетілді. "Қазақ тілінің басымдығы сақталады. Оның әрі қарай дамуына зор көңіл бөлінеді. Сонымен қатар, бүгінде ағылшын тілі - жаңа технология, жаңа индустрия, жаңа экономика тілі. Қазіргі кезде 90 пайыз ақпарат ағылшын тілінде жарияланады. Әрбір екі жыл сайын олардың көлемі 2 есе ұлғайып отырады. Ағылшын тілін меңгермей, Қазақстан жалпы ұлттық прогреске жете алмайды",- Назарбаев.[3] Өзге тілдің бәрін біл өз тіліңді құрметте демекші. Қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде дамып белгілі бір орын алуда. Қазір бүлдіршіндер қазақ тілінде бір сөз айтса түсінбей қаламыз, ол прогресстің барында. Егер адам өз тілін білмей басқа тілді оқыса, ол тіпті басқа тілді меңгере де алмайды. Оның себептері көп, бірден бір себебі ол сөздің қазақ тілінде баламасын білмейтін болады. Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлының “Ана тіліміз – бізді ғасырдан ғасырға, заманнан заманға аман жеткізген бірден - бір арымыз да, нарымыз да” деген сөзі болашақ ұрпақтың тіліміздің құдірет-қуатын кемітпей, оның рухын биік ұстауға шақырады.

Ұстаз - ол тұлға. Ұстаздың сөйлеу мәдениеті де қоғамда өзін ұстау мәдениеті де ерекше. Қазақ бабаларымыз оның ішінде ақсақал аталарымыз өз жастары біршама үлкен болсада оларды сыйлап төрге шығарып қастерлеген.

Өз кезегінде ұстаз қазақ елінің мақалдарын, өлеңдерін, аңыздарын, мәдениетін, тарихын айтып қазақ халқының көзін ашып оқуға үйреткен, тұлға болып қалыптасқан, ұстаз атына сай тұлғаларды білеміз. Ал дәл қазір біз ұстаздар қазақ елінің мәдениетімен ғана емес басқа елдің мәдениетін құрметтеуге, бірлікке үйретеміз. Тілді толық қамту үшін ол елдің мәдениеті мен салт-дәстүрлері туралы білген жөн. Адам белгілі бір тілді оқыса не оны толық меңгергісі келсе міндетті түрде сол елдің мәдениеті бойында қалыптасады. Сол себептен әрбір ұстаздың алдында үш тілге, үш елдің мәдениетіне ие болу талабы тұрғаны анық. Үш тілді білген тұлға - ертеңгі болашағымыз. Біздің жастарымыз бәсекелестікке қабілетті тұлға болып өсуіне өз үлестерін салуға мұғалімдерді әрқашан дайын. [2]

Ағылшындарда жақсы бір сөз бар Success doesn't come to you. You go to it. Яғни сәттілік өзі саған келмейді, сен оған барасын делінген. Сөздің шыны керек біздің ел қашан басқа елдерге танымал болып өркендейді екен деп тосып жүреміз. Ол үшін ұжым болып қоғам болып белгілі бір іс-әрекет істеп жатқан адамдар аз-ақ. Міне елімізге бұрынғы ата бабаларымыз сияқты қолдау көрсетіп жұмыс істейтін уақыт туды. Осы бір істі халық болып ұжымдасып қолға алсақ бұл істің алдыға шабатыны анық. Қолымыздан келе ме? деген сұрақ туындайды. Әрине, қазақ халқы табиғатынан еліктегіш, қабылдағыш халық. Кеңес заманында орыс тілін білу шарт болатын, қазір басым бөлігі орыс тілін біледі, тіпті тәрбиесіне дейін сіңіріп алған ғой. Алфавитінде 26 – ақ әріп бар ағылшын тілі, алфавитінде

42 әріп бар қазақ еліне тіпті оңай. Мемлекетіміз ертең анық басу үшін жай-жай басып ұстаздарға арналған арнайы курстар арқылы дайындықтар іске асырылып жатыр. Өзім жас маман болып мұғалімдердің арасында жүрген соң осы істің алдыға шабатыны көзім жетеді. Себебі мұғалімдер өте оқуға бейім, әрқашан ізденіп, оқушыларының артқан сенімдерін артуға дайын. Ұстаз болған соң саған өте үлкен жауапкершілік арттып тұрғанын сезінесің. Әр ұстаз әр баланың жағдайын ойлап, оған жандары ашып көмекке дайын. Бұл тұғырдан байқасаныз ұстаз – ол ана. Әр оқушы белгілі бір жеңіске жетіп жатса ұстаздың қуанышы аналарының қуанышынан аспаса кем түспейді. Үш тілді оқу себебінен біздің қазақ балаларымыз тек өзара мемлекет ішінде ғана емес, әлемдік деңгейде сол елде жобаларды қорғап, өз ойын толық жеткізіп көп жеңіске жететіні анық.

Қорытындылай келе, қазіргі заманда әсіресе ағылшын тілін пайдалану қажеттілігі туып отыр: онсыз халықаралық қарым-қатынас, жаңа технологияларды меңгеру мүмкін емес. Үштілділік ол заман талабы. Бұл Қазақстандағы өзгеріс ұрпағымыз үшін, болашағымыз үшін қажет. Бұл жерде тіл тек құрал. Маңыздысы мақсат. Ал мақсат болмаған жерде ешқандай өзгеріс болмайды. Қуанышқа орай ата-аналар ағылшын тілінің маңыздылығын мойындап балаларының ағылшын тілін оқуына назар аударуда. Сол себептіденде ұжым болып жұмыс істеп осы мақсатқа жету үшін ұстаздар өз үлесін қосуға әрқашан дайын. Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі- мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады. Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерлеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшенің өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналуға. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу әрқандай адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек.

Әдебиеттер тізімі

1. Тіл туралы толғам. Құраст./ Д. Дүйсебай.- Астана: Ер дәулет, 2007.
2. Хасенов Ә. Тіл білімі.- Алматы: Ер-дәулет, 2003.
3. <https://kaz.tengrinews.kz>

ҚАЗІРГІ ТІЛДЕРДІҢ ҮШ ТҰҒЫРЛЫҒЫ

Тусупбекова А. К., Табарикова А. Ф.

№63 «Мөлдір» балабқшасы КМҚК

Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында білім беру саласындағы стратегиясы және саясаты айқындалды.

Елбасы «балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға» шаралар қабылдау қажеттігін көрсетті.

«2011 – 2020 жылдарға арналған ҚР Тілдерді дамыту мен қолданудың мемлекеттік бағдарламасы» тілдерді дамыту мен қолданудың нормативтік-құқықтық және әдіснамалық базасын жетілдіруге бағытталған кешенді шаралар өткізуді қарастырады.

Білім беруді жаңғырту үдерісін мектеп жасына дейінгі кезеңнен бастаған қажет, өйткені бұл кезеңде тұлғаның қалыптасу негізі қаланады.

Қазақстандағы көптілді білім беру моделі, әр білім алушының мектеп жасына дейінгі кезеңінен бастап, ел дамуының игілігі үшін бойындағы тұлғалық қабілеттерін ашуға үш тілді- қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қарқынды түрде меңгеруге бағытталған. Тілді қазіргі замандағы диалогтың құралы ретінде қолданатын тұлғаны қалыптастыру білім беру үдерісінің негізгі мақсаттарының бірі болып табылады. «Тілді иеленуші тұлға» тек лингвистикалық қабілеттерінде емес, сөйлеу әрекетінде сөзді түсініп өз ойын тұжырымдау қабілетінде байқалуы тиіс, бұл қасиет біртіндеп басқа тілде сөйлесу кезінде өзінің адами әлеуеті мен кәсіби құзыреттілігін жүзеге асыра алатын «екінші тілді меңгерген» тұлғаны қалыптастырады.

Көптілді құзыреттілікті отандық және шетелдік ғалымдар, көп этникалық қоғамда жеке адамға жеңіл бейімделіп өзін шындауға мүмкіндік беретін құзыреттілік ретінде қарастырады.

Қазіргі таңда ең алдымен мектепке дейінгі ұйымдардың деңгейінде көптілді білім беру мазмұнын бір жүйеге келтіру қажет. Бұл тілдік дайындықтың нормативтік базалық деңгейін бастауыш, орта, жоғары және жоғарыдан кейінгі білім беру деңгейінде көптілді құзыретті қалыптастыруды сабақтас жалғастыру үшін қамтамасыз етуі қажет.

Мектеп жасына дейінгі кезең тілдерді үйренуге ең қолайлы кезең екендігін, бала жетерлік зейін қоюға, логикалық ойлауға қабілетті екендігін, балада жетерлікті ес көлемі бар екендігін есепке ала отырып, үш тілде оқытуды мектепке дейінгі ерте жастан бастау қажеттілігі туындайды. Бұл тілдерді ары қарай үйренуде сөздердің лексикалық қорын құруға мүмкіндік береді.

«Тілдердің үштұғырлығының» өзектілігі практикалық маңыздылығымен де себепші. Мектеп жасына дейінгі балалар алған білімдерін мектепте оқыған кезде де қолдана алады. Мектепке алғашқы барған кезде балалардың ең бастысы — екінші тілді ары қарай үйренуге қызығушылықтары қалыптасуы, белгілі білім көлемі жинақталуы тиіс, бұл балаларға бастауыш мектепте тілдердің үштұғырлығы бағдарламасын жеңіл меңгеруге мүмкіндік беретін.

Мемлекеттік тіл рухани және ұлттық бірліктің басымдылығымен негізделген. Ана тілін білу Қазақстанның мектеп жасына дейінгі ерте жастан бастап әрбір азаматының, міндеті мен борышы, өзінің бәсекеге қабілетті бола білуін және қоғамдық өмірге араласуды айқындайтын ынталылығы болуы тиіс.

Ана тілін және шетел тілдерін үйрену оқу процесінің бөлігі бола тұра, білім берудің негізгі компоненттерінің бірі болып табылады.

Осыған байланысты, педагогтардың, психологтар мен әдіскерлердің басым көпшілігі балаларға ана тілі мен шет тілдерін мектепке дейінгі ерте жастан бастап үйрету оңтайлы шешім деген ұстанымда, себебі мектеп жасына дейінгі кезең — тұлғаның негізгі қасиеттері қалыптасатын, дене дамуының, эмоционалды, ақыл-ой негіздері қалыптасатын кезең болып саналады.

«Мектепке дейінгі ұйымдарда тілдің үштұғырлығын дамыту» бағдарламасы» мектеп жасына дейінгі балалардың үш тілде бірдей белсенді сөздік қорын дамытуға бағытталған. Тілдердің үштұғырлығы мектеп жасына дейінгі балалардың мемлекеттік тілде, Қазақстан Республикасының аумағындағы екінші болып есептелетін, жалпы қолданыстағы орыс тілінде және халықаралық тілі болып саналатын - ағылшын тілінде қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыруға негізделген.

Мектеп жасына дейінгі балаларға мектепке дейінгі ұйымдарда қазақ ағылшын және орыс тілдерін үйретуді ұйымдастыру арқылы, болашаққа үш тілді меңгерген тұлғаны тәрбиелеп дамытуымыз керек.

Демек қазіргі тілдердің үш тұғырлығы бұл тек Елбасымыздың ғана емес, сонымен қатар заман талабы екендігін ескергеніміз жөн.

Елімізде мемлекеттік тілмен бірге ағылшын, орыс тілдерін де белсенді түрде үйрету мәселесі көтеріліп жатқан кезде, өз басым ағылшын тілі мен орыс тілдерін мектеп жасына дейінгі балалардан бастап үйрету дұрыс бағыт деп түсінемін. Себебі, баланың дамуы 3-4 жастарда қалыптасқандықтан, тіл үйрету мәселесін де, осы шақтан бастаған тиімді.

Алайда, мектепке дейінгі жастағы балаларға ағылшын, орыс тілін үйрету барысында олардың қызығушылықтарын оята отырып, осы тілдерде ауызша сөйлеудің алғашқы дағдыларын қалыптастыру басты мақсат болып саналады. Балалар бағдарламада белгіленген тақырыптар мен тілдік материалдарды кең көлемде ағылшын, орыс тілінде сөздерді, сөйлемдерді түсіне алуы керек. Сондықтан, балабақшада мемлекеттік тілмен қатар ағылшын, орыс тідерін оқыту барысында балалардың жалпы дүниетанымын кеңейту мақсаты жүзеге асыруға міндеттерін үйрету мақсаты – балаларды сенімді сөйлеуге үйрету, коммуникативтік тәсіл арқылы алған білімдерін өз ортасында қолдануға дағдыландырып, білім деңгейлерін тереңдету, қазақ елі туралы ауқымды мағлұмат беруге жағдай жасайды. Ағылшын, орыс тілдеріндегі грамматикалық фонетикалық, лексикалық материалдарды ойын түрінде үйрету баланың меңгеруіне жеңіл тиеді, балалардың өз бетімен ізденуіне, дербес әрекет етуіне мүмкіндік туғызады.

Балабақшада ойын қызметі, театрландырылған қойылым барысында әрекеттің негізгі мақсаты баланың мелекеттік тілмен қатар, ағылшын, орыс тілдерін үйренуге деген қызығушылығын арттыру, сөздік қорын молыту, тілге бейімділігін тәрбиелеу және ағылшын, орыс тілдерінің тілдік қажеттілігінің деңгейлерін қалыптастыру. Осы мақсаттарды шешудегі міндеттер:

Ойын барысында сөздерді қайталап айту бойынша есте сақтау.

Балаларды театрландырылған ойындарға белсенді қатысуға ынталандыру.

Балалардың импровизациялық дағдыларын, мәнерлеп сөйлеу қабілеттерін дамыту.

Балалардың пантомимикалық қабілеттерін мәнерліктің бір құралы ретінде қолдана білуге дағдыландыру.

Театрландырылған қойлымдарға қызығушылықтарын арттыру.

Балаларды әр түрлі кейіпкерлердің мінез-құлқын, эмоциялық жай-күйін дауыс ырғағы және қимыл-қозғалыс мәнерлілігі арқылы көрсете білуге үйрету және т.б

Ойын және театр қызметтері арқылы жеке тұлғаның қарым-қатынас жасай білу қасиетін, есте сақтау қабілеті мен елестету, қиялды дамытудағы мәселелерді шешуге болады. Театрландырылған ойындар, мектеп жасына дейінгі балаға ағылшын, орыс тілдерінің қажеттілігін үйретудегі педагогиканың жан-жақты да баланы жалықтырмайтын әдіс-тәсілі. Өйткені ойын үстінде әр бала өзін еркін сезінетіні белгілі.

Ойын барысында бала тек қоршаған әлеммен, қоғам заңдылықтарымен, адамдар арасындағы жақсы қарым-қатынаспен ғана танысып қоймай, осы әлемде өмір сүруге, өзгелермен қарым-қатынасқа түсуге үйренеді, ал бұл аталғандар, баланың зейінін, елестету, ойлау қабілетін, эмоционалды есте сақтау қабілетін, жақсы дамыған тілдік қоры мен мимика сияқты шығармашылық белсенділіктерін қажет етеді. Сол сияқты көпшілік орында өзін-өзі ұстай білуге үйренеді.

Білімге құштар балаларға шет тілін жаңаша және ерекше нәрсе болып көрінгендіктен оны үйренуге қызығушылығы пайда болып, қуана бастап кетеді. Сондықтан олардың қызығушылығын жойып алмас үшін тартымды ынталандыруды барынша ұзаққа созу қажет. Балаладың сапалы және көп нәрсені меңгеріп алуы мұғалімнің шығармашылық белсенділігіне байланысты, яғни үйрету әдісі қызықтырақ ұйымдастырылған болса, бала сөздік қорды көбірек есте сақтайды.

Ол үшін біздің балабақшада білмді де білікті мамандардан тұратын тіл мамндарымен бар. Олар өздерінің балабақшадағы оқу қызметі барысында, аудандық, қалалық, республикалық көлемде тілді меңгерту бойынша көптеген шараларға қатысып, белсенді ат салысады.

Сондықтан балабақшадағы тіл үйретудегі ерекшеліктерді ескере отырып, оқытуды ұйымдастыру, бастауыш мектептегі оқытудан және шет тілді оқытудың жалпыға танымал әдістемесінен, мектептегі әдістемеден айырмашылығы болуы қажет.

Метеп жасына дейінгі баланың белсенді сөздік қорының мазмұны, баланың айналадағы адамдармен сөйлеу қарым-қатынасы үшін қажет сөздерді жинақтауға бағытталған.

Тілдердің үштұғырлығын дамыту үдерісінде лексиканың негізгі бөлігін айрықша мәнді (зат, сын есімдер, етістік, сан есім, одағайлар, есімдіктер) сөздерді кіріктіру керек. Бұл сөздер атаулар ретінде қызмет ететін түсініктерді білдіріп, сөйлемдегі негіз (бастауыш, баяндауыш, анықтауыш, пысықтауыш, толықтауыш рөлінде) болып табылады.

Үш тілді меңгерту ерекшеліктерін ескере отырып, өзге тілді білгеніңмен, өз тіліңді құрметтеу – парызыың. Рухани азық алатын ана тілінде сөйлеу бір ғанибет емес пе?!

Сонықтан, тіл – халықтың алтын дінгегі. «Ана тілі – халық боп жасағаннан бері жан-дүниеміздің айнасы, өсіп-өніп түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі. Жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы, жанның барлық толқынын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, сақтап отыратын қазына» - деп, Жүсіпбек Аймауытов ана тіліміздің қадір-қасиетін бүгінгі ұрпаққа айшық түрде түсіндіріп кеткен. Ата-бабамыз тіл қадіріне жете білген. Тіл қасиетіне тоқталған халық. Себебі, тіл – халықтың жан дүниесі. Қазақ ұлттының руханияттың өзегі – ана тілінде демекпін.

Мәңгілік ел мәйегі – мемлекеттік тіл.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. ҚР білім беруді дамыту мемлекеттік бағдарламасы 2010 ж
2. Мектепке дейінгі ұйымдарда тілдердің үш тұғырлығын дамыту бағдарламасы 2013 ж
3. Балабақша меңгерушісі және әдіскері /№5-6/ 2013ж

ЗАМАН ТАЛАБЫ-ҮШТІЛДІЛІК

Касымов М.Қ.

Шет ауданы «Балдырған» бөбекжайы

Қазақстан Республикасы – жалпы тарихи тағдыры ұштасқан, жүз отыздан астам этникалық топтар өкілдерінің ұлт бірлігі топтасқан сертінді даму үстіндегі ел. Бұл тәуелсіз елімізді Өз отаным деп санайтын ұлт өкілдерінің бірлікте, татулықта өмір сүруі ел үшін аса маңызды жағдайлардың бірі. Өйткені қазақ халқында «Бірлік түбі -тірлік» деген қағидалы сөз бар. Барлық биік шындар, ансаған армандар тек бірліктің, татулықтың арқасында жүзеге асады. Көпұлтты мемлекетіміздің алға дамуының ең негізгі шарттарының бірі осы.

«Тіл – халықтың ең ұлы байлығы» деген халық қағидасы бар. Кез келген адам үшін осы қағиданың маңызы зор. Аталған маңыздылық

Ел басы Н.Ә.Назарбаевтың биылғы жылғы «Әлеуметтік –экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты» Қазақстан халқына Жолдауында айқын көрсетілген. Көпұлттылық пен көптілділік осы құндылықтардың бірі және біздің еліміздің басты артықшылығы болып табылады. Қазақ тілі біздің Конституциямызға сәйкес, мемлекеттік тіл болып табылады. Оның бірдей мемлекеттік органдарда ресми түрде орыс тілі пайдаланады. Бұл біздің Конституциямыздың нормасы. Оны бұзуға ешкімге жол берілмейді.

20 жылдық тарихі бар Қазақстан –көпұлтты мемлекет. Біздің елімізде орыс тілінің алар орыны ерекше. Біріншіден, орыс тілі әлемдік тілдердің бірі, екіншіден-орыс тілі БҰҰ ресми тілдерінің бірі, үшіншіден –Қазақстанда орыс тілі-ұлтаралық қарым-қатынас тілі.

Орыс тілі –ұлы Пушкиннің, Лермонтовтың, Толстойдың тілі. Қазағымыздың бас ақыны Абай орыс тілін, орыс мәдениетін, орыс әдебиетін білуге, үйренуге шақырған.

Н.Ә.Назарбаев әрбір жас жеткіншектің бірнеше тіл білуін өз тарапынан қолдайды. Соның бірі ағылшын тілі. Ол –халықаралық тіл. Бұл тіл Уильям Шекспирдің, Джорж Гордан Байронның, Джек Лондонның, Теадор Драйзердің тілі. Біздің еліміздегі жастардың әлемдік деңгейге сай білім алып, кәсіби шеберлігі жоғары білікті маман иесі болып шығуы үшін

ағылшын тілін жетік білудің аса маңызы зор. Пән мұғалімдері үшін оқушыға ағылшын тілін меңгерту, пәннің қажеттілігін түсіндіре білу – басты міндеттердің бірі.

Әр тілдің өзіндік құдіреті бар. Жаһандану жағдайында ел мен елді, халықпен халықты жақындастыратын тіл. Тәуелсіз ел болған соң әлемнің барша жұртымен қарым-қатынас жасай бастадық. Енді біз тек орыс тілін ғана емес, қытай, түрік, ағылшын, француз және басқа ұлттардың тілін біліп, олармен қатынас жасауға тиістіміз. Алайда, әлемде ең басты тіл-ағылшын тілі екені дау туғызбамай ақиқат.

Бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгерту дегеніміз – ғаламдық ақпараттар мен инновациялардың ағына ілесу деген сөз. Оған қоса ағылшынша білсең, әлемдегі ең үздік, ең беделді жоғары оқу орындарында білім алуға мүмкіндігің мол. Тіпті оқуыңды тәмамдаған соң біршама уақытқа шетелде қалып, еңбек етудің үшін де бұл тамаша мүмкіндік. Ең бастысы, ағылшын тілін білу-бұл іскерлік қарым-қатынас және әлемнің кез келген нүктесінде бизнеспен айналысу үшін міндетті талап.

Орыс тілін білу- біздің ұлтымыздың тарихи артықшылығы екені баршаға белгілі. Дәл осы орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, леішінде, шет жерлерде де өз дүниетанымдары мен араласатын ортасын кеңейтіп келе жатқанын жоққа шығармауға тиіспіз, деп Нұрсұлтан Назарбаев жастарға үндеу салды. Мемлекет Басшысы барлығын, әсіресе жас ұрпақ өкілдерін ағылшын тілін үйренуге шақырады. Президент дәл ағылшын тілінің әрбір қазақстандық үшін жаңа және шексіз мүмкіндіктерді ашатынына сенімді. Нұрсұлтан Назарбаев үштілдік тақырыбына ерекше назар аударды, оның айтуынша, бүгінде көптеген балалар үш тілді: қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеріп алған.

Қазақ тілі Қазақстан халқының ортақ тіліне айналып қоғамдық қатынаста мемлекеттік тіл мәртебесімен өз тұғырында нық орныққан тіл болып қалыптасуы үшін атсалысу әрбір қазақстандықтың мемлекет алдындағы жауапкершілігінің басты шарты. Тіл танудың, түсінудің, дамудың құралы.

Сонымен қатар көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуына мүмкіндік беретін тұлғалық және мәдени қарым – қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды», жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің талабы.

Тіл, тіл мәдениетін игеру- әр баланың сәби шағынан бастап іске асады да, ары қарай біртіндеп жетіліп отыратын үрдіс.

Тіл өмір сүрмей тұра алмайды, ол уақыттан да биік тұр.

Тіл ұлттық дамуды белгілеп, дүние танудың кілті. Тіл- мәдениет деп атайтын дүниенің мәңгілік ажырамас бөлшегі, бүкіл қоғамды алға жылжытушы.

Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың ең маңызды бағыттарының бірі.

Көптілді меңгерген, өзін- өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға. Ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді іс- әректке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді- қазақ тілін, ұлтаралық қатынас құралы ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кіру тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлға болуы тиіс.

Республикасының әрбір азаматы үш тілді жетіп меңгеріп болашақта бәсекеге қабілетті тұлға болып қалыптасу тіл мәдеғниетінің деңгейін соның ішіндегі мемлекеттік тілді қолдану. Беделін арттыру өзге ұлт өкілдерін мемлекеттік тілді үйренуге ынталандыру болды. Ағылшын тілін меңгеру – кез келген уақытта өзіне қажетті мәліметтерді жинау маңызды ақпаратты қолдануға қабілетті болу. Үш тұғырлы тілді үйрену кәзіргі таңда біздің еліміздің азаматы үшін өте маңызды. Мемлекеттік тіл мен бірге біз кәзіргі таңда орыс және ағылшын тілінде жетік меңгеріп, сауатты түрде жауап беруіміз керек. Өйткені, өркениетке құлашұратын елдің өрісі қашанда білікті де саналы ұрпақпен көбеймек, Шет тілі яғни, ағылшын тілінде бүкіл Европпа және басқада елдер сөйлеп жүр. Іс сапармен саяхаттауда біздің естейтініміз көп жағдайда ағылшын тілінде сөйлесу. Кәзір Ел басымыз үш тілді

міндеттеп отыр. Болашақта үлкен мәселе болмақ. Әлемдік өркениетке қадам басу үшін қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де жетік білуді талап етуде. Егер адам өзге тілді білетін болса, ол рухани бай адам. Өйткені сол тіл арқылы басқа салтын мәдениетін, дәстүрін үйренеді, басқа тілі үйрену арқылы танымы кеңейеді. Алайда Ел басы халықтың болашағы туралы тереңнен толғай отырып «Мәдениеттің ең басты дүниесі тек қана байлық емес, сонымен қатар ана тіліміздің болашағы» деген болатын. Өзге елдің тілдерін үйренеміз деп өз ана тіліміздің қадір қасиетін, мәртебесін түсіріп алмауымызды шегелеп тұрып айтқан болатын. Ең жақсы адам – ана тілін құрметтеген адам. Бұл сенің басқа тілді үйренуіңе бөгет болмайды, қайта сені адамгершілікке, шын патриот болуға жетелейді. Сондықтан да басқа тілдің тасасында өз ана тілімізді қалдырмай сауатты, азаматтық борышымызды орындай отырып, шет тілдерін үйренуіміз абзал.

Білім беруді жанғырту үрдісін мектеп жасына дейінгі кезеңнен бастаған қажет, өйткені бұл кезеңде тұлғаның қалыптасу негізі қаланады. Қазақстандағы көптілді білім беру моделі, үш тілді- қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қарқынды түрде меңгерту, әр білім алушының мектеп жасына дейінгі кезеңнен бастап, ел дамуының игілігі үшін бойындағы тұлғалық қабілеттерін толық ашуға бағытталған.

Тілді қазіргі замандағы диалогтің құралы ретінде қолданатын тұлғаны қалыптастыру білім беру үдерісінің негізгі мақсаттарының бірі болып табылады. «Тілдік тұлға» тек лингвистикалық қабілеттерінде емес, сөйлеу әрекетінде сөзді түсініп, өз ойын тұжырымдау қабілеттерінде байқалуы тиіс, бұл қасиет біртіндеп басқа тілде сөйлесу кезінде өзінің адами әлеуеті мен кәсіби құзіреттілігін жүзеге асыра алатын «екінші тілді меңгерген» тұлғаны қалыптастырады.

Қазіргі таңда ең алдымен мектепке дейінгі ұйымдардың деңгейінде көптілді білім беру мазмұнын бір жүйеге келтіру қажет. Бұл тілдік дайындықтың нормативтік базалық деңгейін бастауыш, орта жоғары және жоғарыдан кейінгі білдім беру деңгейінде көптілдік құзіретті қалыптастыруды сабақтас жалғастыру үшін қамтамасыз етуі қажет.

Мектеп жасына дейінгі кезең тілдерді үйренуге ең қолайлы кезең, өйткені осы жастағы балалардың зейін қою икемді, есте сақтауы мен логикалық ойлау қабілеті жоғары болады, сондықтан үш тілде оқытуды мектепке дейінгі ерте жастан бастау қажеттілігі туындады және тілдерді ары қарай үйренуде сөздердің лексикалық қорын құруға мүмкіндік береді.

«Тілдердің үштұғырлығының» өзектілігі практикалық маңыздылығымен де ерекше. Мектеп жасына дейінгі балалар алған білімдерін мектепте оқыған кезде де қолдана алады. Мектепке алғашқы барған кезде балалар үшін ең бастысы- екіншісі тілді әрі қарай үйренуге деген қызығушылықтарының қалыптасуы, белгілі білім көлемнің жинақталуы тиіс, бұл балаларға бастауыш мектепте тілдердің үштұғырлығы бағдарламасын жеңіл меңгерген мүмкіндік береді.

Мемлекеттік тіл- рухани және ұлттық бірліктің басымдылығымен анықталған. Қазақ тілін білу Қазақстанның әрбір азаматының мектеп жасына дейінгі кезден бастап үйренетін міндеті мен борышы, қоғамдық өмірге белсенді араласуы мен бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын ынталық көрсеткіші.

Мектеп жасына дейінгі балалардың тілдік сауаттылығының өзектілігі экономикалық, мәдени және саяси салалардағы біріктіруге бағытталған жалпыға ортақ әлемдік үдіріспен анықталады. Функционалды сауаттылық барынша тұлғаның әлеуметтік бейімделу жолы ретінде кең мағынада қолданылады.

Үштұғырлы тілдерді оқыту оқу үдерісінде жүзеге асады және мектепке дейінгі білім беруде білімнің негізгі құрамдасының бірі болып табылады.

Осыған байланысты, педагогтердің, психологтер мен әдіскелердің басым көпшілігі балаларға үштұғырлы тілдерді мектепке дейінгі ерте жастан бастап үйрену- ең оңтайлы шешім деген ұстанымда. Себебі мектеп жасына дейінгі кезең- тұлғаның негізгі қасиеттерінің қалыптасатын, дене дамуының эмоционалды, ақыл- ой негіздерінің қалыптасатын кезеңі болып саналады.

Үштұғырлы тілдерді оқыту мектепке дейінгі ерте жастан бастап тілдерді үйрету қажеттілігінен туындаған заманауи қоғамның әлеуметтік сұраныс болып табылады. Кәзіргі таңда бұл қажеттіліктің жоғары болуына байланысты әлеуметтік сұранысты қамтамасыз ететін мектепке дейінгі ұйымдардың саны артты. Үштұғырлы тілдерді ерте жастан оқыту мектепке дейінгі ұйымдарда, балаларды дамыту орталықтарында мектепке даярлық курстарында жүргізіледі.

Шет тілі- табиғат, қоршаған орта, өзіндік ерекшелік, ұлттық дәстүр, балаларға арналған халық ертегілері, фольклоры, өлеңдері мен әндері сияқты өзіндік құндылықтары арқылы балаға жаңа әлемді танып білуге жол ашады. Осылардың барлығы мектеп жасына дейінгі балалардың әлем туралы біртұтас ұғымын өзге адамдарға төзімділігін: шет тілін өмірлік маңызы бар құрал ретінде меңгеруге деген қызығушылықтарын қалаптастыруға ықпал етеді. Қорыта келгенде еліміздің үш тұғырлы саясаты еңбектеген баладан, еңкейген кәріге дейін өз пайдасын тигізіп, еліміздің өсіп- өркендеуіне өз үлесін қосады деген ойдамын.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Қазақстан мектеп журналы 2016 ж
2. М.Д, Ұ.Т. Үштұғырлығын дамыту әдістемелік құралы. 2013 ж.
3. Әр түрлі әдістемелік құралдар.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ҮЙРЕТУДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Толегенова И.Қ.

Абай Құнанбаев атындағы Саран гуманитарлы техникалық колледжі

Қазақстан әлемдік қауымдастыққа екпіндеп басып келеді және өзінің алдына жоғары даму мақсатын қояды. Әлем барынша әртүрлі және көптілді болып келеді, және көптеген балалар бір тілден артық тіл қолданатын ортаға түседі. Уақыт талабына сай, аясы тар мақсаттағы сапалы білім емес, шет тілдерді үйренуге дәл осындай қырынан қарау керек.[1]

Мектепке дейінгі ұйымның бітірушісін тәрбиелеуде ана тілімен тең және басқа шетелдік тілдерде білім үлкен рөл атқарады. Еліміздің Президенті Н.Ә. Назарбаев айтқандай: *«Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі- мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі- жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі»*. [2]

Егеменді еліміздің талабына сай мемлекеттік тілді меңгеру, оқыту, қазіргі заманға сай білімді де, тәрбиелі ұрпақ тәрбиелеу педагогтар еншісінде. Мектепке дейінгі балаларға тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу, тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу мәдениетін жетілдіруге, құрастыра сөйлеуге, сөздік қорының молаюына баса көңіл бөлген жөн. Сәбилердің дүниетанымын кеңейтіп, ойын өрістетіп, тіл байлығын жетілдіруде ойынның алатын орны ерекше. болады.

Ойын бала үшін – нағыз өмір. Егер тәрбиеші ойынды ақылмен ұйымдастырса, ол балаларға ықпал жасауға мүмкіндік алады. А.П. Усова былай деп атап көрсетті : «Балалардың өмірі мен іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру – оларды тәрбиелеу деген сөз. Тәрбиенің тиімді процесі ойын және ойынның өзара қарым-қатынастары формаларында жүзеге асырылатын себебі сол, бала мұнда өмір сүруді үйренбейді, ол өмірмен тіршілік етеді».

Мектепке дейінгі сәбилік шақта әлі ойнай білмейді. Нақ сондықтан да тәрбиеші ойынды ұйымдастыра жүріп, оларды ойнауға үйретеді. Балалар ойынды игеріп, ойын іс-әрекетінен жеткілікті тәжірибе алған соң, ойын өз бетінше істелетін әрекетке айналады, олардың өздерінің ұйымдасуына негізделеді.

Ойынды балалар өмірін ұйымдастырудың формасы ретінде пайдалана отырып, алдымен олардың ортақ мүддесін бағыттап және дамытып отыру, балалар ұжымын топтастыруға күш салу керек. А.С.Макаренко ойынның балалар өмірін ұйымдастырудағы ролін жоғары бағалай келіп, тәрбиешінің ролі туралы былай деп жазды: «Мен педагог ретінде олармен аздап ойнауға тиіспін. Егер мен тек қана үйретіп, талап етіп, айтқанымды істетіп тұрсам, онда мен бәлкім, пайдалы, бірақ жақындығы жоқ бөгде күш қана боламын. Мен міндетті түрде аздап ойнауға тиіспін және мен өзімнің барлық әріптестерімнен осыны талап еттім».

Тәрбиеші балаларға жақын болуға, олардың ойындарының сүйікті қатысушысы болуға тиіс. Ойынның мазмұны мен ережесін, өзінің ойындағы ролін пайдаланып, ол ойнаушылардың ынтасын басып тастамай, әдеппен ойынның барысын, олардың өзара қарым-қатынасын бағыттап отырады.

«Балалар бақшасындағы тәрбие бағдарламасында» ойынның күн тәртібінде бекітілген уақыты көрсетілген. Сол уақыт қатаң сақталуға тиіс, ойынды балалармен жүргізілетін жұмыстың басқа формасымен ауыстыруға болмайды[5].

Дидактикалық ойын – баланың қызығушылығына негізделген оқыту тәсілдерінің бірі. Мектеп жасына дейінгі балалардың ойын баласы екенін ескере келе, дидактикалық ойындардың жүйелі қолданылуы жақсы нәтиже береді. Дидактикалық ойындарды пайдалану мәселесі педагогикалық теорияда кеңінен қарастырылған. Атап айтсақ, Ахметов С., Алдабергенов А., Ахметов Н.К., Хайдаров Ж.С., Кларин М.В., Қайырбекова А., Төлтаева Г., Әбселемова А., Әбішова А. т.б. ғалымдар дидактикалық ойындардың маңызын, түрлерін қолдану жолдарын көрсеткен. Ойын арқылы баланың дене құрылысы жетіліп, өзі жасаған қимылына сенімі артады. Баланың бойында ойлау, тапқырлық, ұйымдастырушылық, шыдамдылық, белсенділік қасиеттер қалыптасады. Ойын дегеніміз – жаттығу, ол арқылы бала өмірге әзірленеді.

Өзектілігі: Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Сұлтанмахмұт Торайғыров «Балалықтың қанына ойын азық» деп бекер айтпаған. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығуы анық байқалады.

Мақсаты: Ойын түрлері арқылы тәрбиеленушілердің ағылшын тілін үйренуге деген ықыласын арттырып, сол тілде сөйлеуге үйрету.

Міндеттер:

- үйлесімді дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру;
- баланың өз күшіне сенімділігін нығайту және дұрыс мотивация құру; - ағылшын тілінің ырғағымен және мәнерлі дыбысталуымен танысу, балалардың тілдік құзыреттілігін дамыту;
- ойын және нақты қарым-қатынас жағдайында қарапайым деңгейде серіктеспен байланыс орнатуды үйрету;
- фонетикалық есту қабілетін дамыту;
- ағылшын тілінде сөйлеу мазмұнын түсінуге үйрету;
- зейін, ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту;
- айту және тыңдату: ауызша сөйлеу дағдысының негізін дамыту. [4]

Шет тілін оқыту жан-жақты дамыған, үйлесімді тұлғаның қалыптасуына өте зор ықпалын тигізуі тиіс. Бұл ең алдымен балалардың бойында шығармашылық тәуелсіздікті, белсенділік қабілетінің, орындалып жатқан әрекетке деген оң көзқарас тәрбиесін қалыптастыру болып табылады.

Жүйелі және мақсатты ағылшын тілін оқыту ережеге сай мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балаларға білім беру үрдісінің негізгі формасы болып табылатын сынып сабақтарында жүргізіледі.

Мектепке дейінгі жаста ойын әрекеті жетекші әрекет екенін ескере отырып, балалар өзінің жеткен нәтижесін ертерек көру үшін сабақ көбіне сөйлеу қабілетін дамытуға бағытталған ойын формасында өткізіледі. Ойын тілді әр жаста тез меңгеруге өте жақсы жағдай жасайды әрі көмектеседі, бірақ мектепке дейінгі жаста ол өте пайдалы. Бұл жаста ойын жоғары буынға жақындау және зерттеу жолы болып есептеледі.

Мектепке дейінгі жас – ағылшын тілін оқытуға өте қолайлы кезең, себебі бұл жастағы балалар тілдік құбылысты қабылдау қабілеттілігімен ерекшеленеді: оларда өзінің сөйлеу тәжірибесін, тіл құпияларын байқау қызығушылығы пайда болады. Олар лезде берілген шағын материалды меңгеріп алып, оны өте жақсы айтып бере алады. Шетел тілі ана тілімен қоса баланың сөйлеу қабілетін және жалпы дамуын ғана жетілдіріп қоймайды, оны өзін қоршаған айналасындағы адамдармен қарым – қатынас мәдениетіне де үйретеді. Өз тәжірибемде жаңа тақырыпты өту барысында жаңа сөздерге көп көңіл бөліп отырамын. Сөзден сөз тіркестер құралады, одан сөйлемдер құрылады, сондықтан баланың жаңа сөзді дұрыс қабылдап, ойына сақтау барысында әр түрлі ойындар жүргіземін. Ойын баланың тілге деген қызығушылығын арттырады және баланың тілді үйренуде жақсы жетістіктерге жеткізеді.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға ағылшын тілін үйрету барысында ойын арқылы олардың қызығушылықтарын оята отырып, ауызша сөйлеудің алғашқы дағдыларын қалыптастырылады. Оқыту әдісінің бастапқы кезеңінде сұрақ-жауап әдісі қолданылады, себебі диалог балаларды қарапайым ауызша сөйлеуге үйретіп қана қоймай, сонымен қатар, тыңдай отырып ұғынуына және өз ойын жеткізе білуіне үйретеді.

Сонымен қатар балаларды алғашқы оқыту сатысында сөзді жаттау, тілдік үлгідегі ұғымды түсіндіру, өлең және т.б. қолданылады. Бұл жаттығулардың мақсаты балалардың өз ойын толық жеткізуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, ерте кезден оқыту тілдік кемшіліктерді жоюға және болашақта тілді тез игеруге көмектеседі. Бала тез есте сақтау үшін ойындар, тез жатталатын сөздері ұйқас тақпақтар, өлеңдер үйреткен тиімді. Балаға ойын барысында тіл үйрену қызығырақ болады. Балаларға жас ерекшеліктеріне сай тілді меңгерту басқа халықтың мәдениетін білуіне жол ашады.

Жан-жақты ойластырған және жақсы жүргізілген ойын тілдік материалды енгізуді және бекітуді (лексика, грамматика, фонетика) жеңілдетеді, есте сақтау дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Ойын балаларды шетел тілін меңгерудегі қиындықтарға дайындайды және осы қиындықтарды жеңіп шығаруға көмектеседі.[6]

Ойын түрлері көп. Олар: ойын-сабақ, ойын-жаттығу, сергіту ойындары, дидактикалық мақсаттағы ойындар, сөздік ойындар, логикалық ойындар т.б. Бұл ойындар баланың тапқырлығын, байқағыштығын, зейінділігін арттырумен қатар, ерік сезім түрлерін де дамытады. Осылардың ішінде дидактикалық мақсаттағы ойындардың оқыту үрдісінде балалардың коммуникативтік құзіреттіліктерін дамытуда үлесі зор болып табылады.

Ойындар бес негізгі түрге бөлінеді:

- 1) үстел үсті ойындары
- 2) дидактикалық ойындар
- 3) қозғалыс ойындары
- 4) іскерлік ойындар
- 5) интеллектуалдық ойындар

Үстел үсті ойындары

Балалардың зейінділігін дамытатын, ой-өрісін кеңейтетін құрал. Топта үстел үсті ойындарын топтық және дара жұмыста қолдануымызға болады. Лото, бинго, құрастырмалы ойындар, «Не артық?», «Пейзаж құрастыр», т.б. Бұл ойындарды қорытынды, білімді тиянақтайтын ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттерінде қолданған тиімді.

Дидактикалық ойындар

Балалардың таным белсенділігін жандандыратын, өздігінен ойлауын дамытатын тәсілдердің бірі. Олар кез-келген оқу материалын қызықты да тартымды қылып, балалардың көңілді күйін көтеруге, өздерінің жұмыстарына қанағаттануға және білім үрдісін жеңіл меңгеруге көмектеседі.

Қозғалыс ойындары

Бұл ойындар балалардың іс-әрекеттерін бір түрінен басқа түріне тез ауысуға көмектеседі және ешқандай арнайы дайындықты талап етпейді. Бұл ойындарды жабық бөлмеде немесе ашық аланда да өткізуге болады.

Іскерлік ойындар

Балалардың оқу мазмұнын терең меңгеруге және пысықтауға ықпал етеді. Іскерлік ойындар балалардың қиялын дамытады, салыстыруға және дәлелдеуге үйретеді.

Интеллектуалдық ойындар

Бұл ойындар балалардың зор белсенділігін оятады. Бұл категорияға «құғымталдыққа, жүйріктікке, зеректікке» бейімделген тапсырмалар жатады. Кез келген ойынды қолданғанда келесі мәселелерді естен шығармау керек:

- мектепке дейінгі ұйымдарда әр-түрлі ойындарды ойнаған бала шығармашылыққа дайын болуы;
- ойын, оның түрі, мазмұны балалардың жас ерекшеліктеріне сай болуы;
- жарқын көрнекілік ойынды талапқа сай өткізуге ықпал етеді;
- ойынның қызықты материалы тақырыппен тығыз байланыста болуы;[3]

Ойынның ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті барысындағы басты мақсаты – білім беруді ойынмен ұштастыру. Баланың ойынға белсенді түрде қатысуы оның ұжымдағы басқа да әрекеттерін айқындайды.

Ойындарды ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттерінде ғана емес, тыс уақытта да ойнауға болады. Бұл балалардың демалатын уақыты. Ойынның негізгі мақсаты – сөздерді, сөйлемдерді ағылшын тілінде дұрыс айтуға балалардың тілдерін жаттықтыру.

Көптілді оқыту-жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, баланы жан-жақты дамытатын, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бүгінгі күннің ең басты талабы.

Алдағы уақытта 12 жылдық білім жүйесіне көшкен кезде оқу ұйымдарында кей пәндер ағылшын тілінде өтілетін болады. Сондықтан баланы ерте жастан ағылшын тіліне бейімдеу қажет. Ағылшын тілін үйренуде мектеп жасына дейінгі балалардан бастаған қолайлы. Неғұрлым көп естіп білуге ынталанған балалардың еске сақтау қабілеті соғұрлым жоғары дәрежеде дамиды. Ал ерте жастан балаға көңіл аудармай оның жан-жақты дамуына көмек жасамасақ оның ақыл-ой, қабылдау, есте сақтау қабілеті баяу дамиды. Себебі, баланың дамуы кішкентайынан бастап қалыптасқандықтан, тілді үйрету мәселесін де ерте бастаған тиімді екені айтылуда.

Ойын арқылы баланың:

- ой-қабілеті дамиды;
- өздігінен жұмыс істеуге үйренеді;
- сөздік қоры байиды, тілі дамиды;
- зейіні қалыптасады;
- байқампаздығы артады;
- өзара сыйластыққа үйретеді;
- ойынның ережесін бұзбау, яғни, тәртіптілікке баулиды;
- ҰОІӘ-не қызығушылығы артады. [7]

Қорыта келгенде, ойындар балалардың таным белсендігін жандандыратын, өздігінен ойлауын дамытатын тәсілдердің бірі. Олар кез - келген оқу материалын қызықты да тартымды қылып, балалардың көңіл - күйін көтеруге, өздерінің жұмыстарына қанағаттануға және өтілген тақырыпты жеңіл меңгеруге көмектеседі. Тақырыпты ашу барысында ойын арқылы дамытуға арналған тапсырмалар жүйелі қолданылып, ұйымдастырылып отырса сонда ғана педагогтың тақырып мақсатын ашуына мүмкіндік береді. Ал, дұрыс таңдау үшін балалардың психологиялық және жас ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін білу керек. Тек қана осы жағдайда ғана, біз күткен нәтижелерімізге қол жеткізе аламыз. Тиімді қолдана білген кез келген технология білім сапасын арттыратыны хақ. Дамыған елу мемлекеттің қатарына кіру үшін білімді ұрпақ тәрбиелейік. Себебі, Қазақстанның болашағы білімді ұрпақтың қолында.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беру тұжырымдамасы// Қазақстан жоғары мектебі. – 2004. - №1

2. Н.Ә. Назарбаев. Қазақстан халқына Елбасының жолдауы. «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» - 2007. - 28 – ақпан
3. Үш тілдегі дидактикалық ойындар жинағы. Әдістемелік құрал. Астана. 2013ж. 3-5 б.
4. Құлжанова.Н. Ойын мақсатын талдау және ойын мәні// Қазақстан мектебі.- 2001.- №1.б.74.
5. «Мектепке дейінгі педагогика» М.А.Идрисова Қарағанды қ. «Глассир» 169-175б.
6. Шетел тілін оқыту әдістемесі/Методика обучения иностранных языков. Наурыз – Сәуір. №2(10)/2006 ж. 45-47 бет.
- 7.Бородулина М.К. “Шетел тілін үйрену” – М, “Просвещение”, 1975 ж 5.Бородулина М.К. “Шетел тілін үйрену” – М, “Просвещение”, 1975 ж.

РАЗВИТИЕ ИНТЕРЕСА У ДЕТЕЙ-БИЛИНГВОВ В ОСВОЕНИИ ВТОРОГО ЯЗЫКА

Менисова Ж. Б.

КТКП д/с «Нәзік» г Караганды

Один из приоритетов современного мира- признание полиязычного образования. Особенно актуально оно в нашей стране, где проживает более 130 национальностей, работают три с половиной тысячи иностранных компаний. Растет потребность в изучении английского языка, т.к. из 10 миллионов книг, которые создаются в мире , 85%-на английском языке. Определяя задачи «Стратегии РК-2050»,Н.А. Назарбаев отметил, что знание русского языка является историческим преимуществом казахской нации, что знание языков и образованность обеспечит хорошее будущее стране.

Детство-это пора познания ребенком окружающего мира, пора выявления и развития природосообразных качеств, пора становления личности. Ребенок, окруженный полиязычной средой, способен многое познать. Доказано, что, именно на ранних стадиях развития, дети проявляют способности к изучению языков. Как же сделать так, чтобы детям-билингвам было обучаться легко и свободно?

Прежде всего, важно развивать интерес детей-билингвов в освоении неродного языка. Интерес - избирательная направленность человека, его внимания, его мыслей и помыслов, своеобразный сплав эмоционально-волевых и интеллектуальных процессов, повышающий активность сознания и деятельности человека. Деятельность должна приносить удовлетворение, наполненное яркими эмоциями. Интерес-это стремление узнать новое, выяснить непонятное, проникнуть в сущность предметов, явлений, стремление к активности и самостоятельности в познании.

Для развития интереса к изучению второго языка характерны следующие особенности:

- возникновение недоумения и вопросов у ребенка;
- постановка и принятие ребенком задачи для самостоятельного решения;
- преодоление трудностей к итогу положительного результата;
- возникновение новых вопросов, благодаря чему интерес становится неисчерпаемым.

Каковы методы развития интереса к предмету?

Метод индивидуальной беседы

- Любишь ли ты заниматься языком?
- Что вы делаете, когда занимаетесь языком?
- Чем именно тебе нравится заниматься?

Говоря об индивидуальном подходе к развитию интереса в изучении языка, необходимо учитывать возраст, уровень развития, интересы, склонности, способности, пол, личные характеристики. Для детей с низким уровнем интереса необходимо учитывать

сходство с привычным домашним окружением. Для детей со средним уровнем сформированности целесообразно использовать принцип интеграции различных по содержанию видов деятельности, проявляя уважение к мнению детей в отношении организации и содержания среды развития. Для детей с высоким уровнем сформированности интересов, нужно сконструировать среду и пространство таким образом, чтобы ребенок имел широкий выбор разнообразных видов деятельности.

Следствием индивидуального развития интересов к изучению языка является повышение эффективности их социальной языковой адаптации, успешность формирования системы коммуникативных, языковых и познавательных ориентировок. При этом линии познавательного, языкового и речевого развития детей перестают быть изолированными и развиваются параллельно. Теперь они формируются на основе взаимосвязи освоения языка, развития речи и мышления.

В исследованиях Н.Морозовой, Г.Щукиной определены стадии развития познавательных интересов:

- любопытство;
- любопытность;
- познавательный интерес;
- теоретический интерес.

Любопытство - элементарная стадия избирательного отношения, которая обусловлена внешними, неожиданными обстоятельствами, привлекающими внимание человека. На этой стадии ребенок довольствуется только занимательностью материала.

Любопытность - ценное состояние личности. Она характеризуется стремлением человека проникнуть за пределы увиденного.

Среди многочисленных методов одно из ведущих мест занимает театрализованная деятельность, которая характеризуется познавательной активностью, ясной избирательностью, ценной мотивацией. Театр содействует проникновению личности в существенные связи, отношения, закономерности познания, вызывает у ребенка желание поиска выражения своих мыслей.

Для развития интересов ребенка к изучению языка в рамках театральной деятельности используются:

- различное сочетание художественного и познавательного материала;
- последовательное и постепенное усложнение заданий и вопросов;
- использование заданий творческого характера;
- смена разных видов деятельности;
- эмоциональное стимулирование детей;
- подбор равных по силам и возможностям подгрупп при использовании коммуникативных заданий;
- продуманность системы оценок, знаков отличия, наград для всех участников развлечения.

Театр позволяет создать условия, при которых ребенок усваивает знания самостоятельно, без принуждения. Это стимулирует интерес к познанию.

В процессе театральной деятельности взрослый должен очень деликатно включаться в игру, тогда у ребенка возникнет радость открытия, которое он сумел сделать сам. Следует широко применять элементы занимательности учебного материала (стихи, пословицы, преднамеренные ошибки, различные формы оценки - одобрение, награды, похвалу). Если ребенок испытывает чувства страха, неуверенность, стеснительность, можно применять приемы, связанные с предоставлением дополнительного времени для подготовки к ответу, ответы шепотом, систематическое поощрение, создание ситуаций успеха.

В качестве основного средства формирования интереса к неродному языку могут выступать сказки. При их чтении нужно обращать внимание на образно-эмоциональную выразительность. Необходимо менять интонации при чтении, высоту, тембр голоса, включать мимику. Значительную роль в этом играют информационные технологии, выполняющие ряд дидактических функций: развивающую, образовательную и

воспитательную. Эта наглядность более высокого уровня, т.к. реализуется с помощью анимации, звукового сопровождения, видеофрагментов. В театре дошкольники вовлекаются в процесс самостоятельного добывания знаний, у них развивается интерес к размышлению, рассуждению, высказыванию своей обоснованной точки зрения. Формируются умственные действия, интеллектуальная культура. Меняется само качество знаний: повышаются их полнота, образность, осознанность, систематичность, логичность. Наблюдается значительный личностный рост детей. Несомненен нравственный аспект: все участники объединены совместной познавательной деятельностью и радостью открытия. Чтение, импровизация, постановка сказок способствуют быстрому накоплению лексики изучаемого языка. Доброжелательная атмосфера, которую создает театр, способствует самораскрытию детей, желанию поделиться знаниями, собственными открытиями.

В театральной деятельности дети успешно осваивают языковую систему на всех уровнях: звуковом, уровне слов, словосочетаний, предложений и текста. На занятиях кружка для развития навыков правильного произношения даются упражнения, подготавливающие артикуляционный аппарат к произнесению звука (параллельно звук сравнивается со звуком родного языка). С большим интересом дети-билингвы заучивают занимательные, колоритные простые для запоминания скороговорки, стихотворные тексты:

«Цапля, стоя на крыльце, повторяла букву Ц. Подойди цыпленок, цып, повторяй-ка: цып-цып-цып.» (нужно не только рассказать, но и показать сценически и цаплю, и цыпленка).

Рольные игры включают различные тексты для воспроизведения звуков, например, игра «Дедушка Молчок»:

Чики-чики-чики-чок, Здравствуй, дедушка Молчок!

Где ты? Мы хотим играть, Много нового узнать.

Где ты добрый старичок? Тишина...

Пришел Молчок. Не спугни его смотри,

Тс-с-с-с, ничего не говори.

Молчок предлагает водящему узнать, кто говорит от другого имени.

Сидит кукушка на суку, и слышится в ответ: (выбранный Молчком ребенок)- «Ку-ку»

А вот Котеночек в углу, мяукает он так... «Мяу».

Щенок прогавкает в ответ, услышим вот что мы в ответ... «Гав-гав»

Корова тоже не смолчит, а вслед нам громко замычит... «Му-му»

А петушок, встретив зарю, нам пропоеет... «Ку-ка-ре-ку»

Паровоз, набравши ход, тоже весело поет... «У-у-у»

Если праздник, детвора весело кричит... «Ура»

Различные мини-сценки не только активизируют речевую деятельность ребенка-билингва, но и облегчают понимание и восприятие слов, предложений, текстов. Театральные этюды становятся средством самовыражения, самоутверждения в языковой среде, что для детей, живущих в другой языковой среде, немаловажно, например, экспрессивные этюды по мотивам сказки В.Г. Сутеева «Мешок яблок» знакомят детей с лексикой, связанной с социальными нормами взаимности:

Педагог:.. И тут кто-то постучал. Дверь распахнулась, и на пороге появились бельчата с большим лукошком, полным орехов.

-Вот! Мама просила вам передать!- пропищали Бельчата и убежали.

-Чудеса...-прошептала Зайчиха.

Кто может показать, как двое Бельчат постучали в дверь и передали Зайчихе лукошко с орехами?

В театральной деятельности используются принципы, помогающие детям-билингвам успешно овладевать вторым языком:

- психологической комфортности: создание условий, в которых дети чувствуют себя, как дома. Закладывается ориентация на успех, а главное, ощущение радости, получение удовольствия от самой деятельности;

-принцип формирования языковой картины, личностным отношением ребенка к изучаемому языку, применения умений говорить на другом языке;
-принцип мини-макса: учет индивидуальных особенностей детей и обеспечение им передвижения вперед своим темпом.

Роль театра в детском саду для детей-билингвов огромна. Театральная деятельность является не только основой для изучения и закрепления второго языка, но и активизирует восприятие литературного слога, способствует более легкому запоминанию слов, грамматических категорий и речевых образцов, служит воспитанию у детей-билингвов интереса к обоим языкам как явлениям национальной культуры и национальному достоянию народов.

Библиографический список

- 1.Акулова О. ,ст. Театрализованные игры. , изд.ж. Дошкольное воспитание.2005г.,№4.
- 2.Буренина И. Театр всевозможного., изд. Санкт-Петербург,2002г.
- 3.Вишневская Г.М. Билингвизм и его аспекты.
- 4.Микляева Н.В., Давидович Л.Р. Дети-билингвы в детском саду.
5. ПеньковаЛ.А., ШестаковаЛ.М., Мязина А.И.. Дети-билингвы в детском. саду.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ҮШТІЛДІЛІКТІ ДАМУ

Найзабекова Р.М., Мақсым А.Е., Тапаева А.Т.

КМҚК «Толағай» балабақшасы

*Ойлауды үйреткіміз келсе, ең алдымен
ойлап табуға үйретуіміз керек.
Джанни Родари*

Мектеп жасына дейінгі кезең-шет тілін үйренуге ең қолайлы кезең. Бұл жаста балалар дыбыстарды дұрыс қабылдап, тілдік кедергі болмайды, басқа тілде сөйлейтін адамдармен қарым-қатынасы да ашық болады.

Мектеп жасына дейінгі кезеңде шет тілін оқыту балалардың еңбекқорлық, тез тіл табысқыштық пен ұқыптылық қасиеттерін дамытып, білімқұмарлық, есте сақтау қабілетімен қоса, өзге елдің салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, тарихын, мәдениетін білуге деген қызығушылығын оятады.

Шет тілін балабақшадан бастап оқытуда белгілі жетістіктерге жету үшін мынадай жағдайларды ескеру қажет:

1. Балалардың өз бетінше ойлауы, қиялдауы, логикасы, есте сақтауы, әртістік қабілеті арқылы жасамапаздық қабілеттілігінің дамуына мүмкіндік жасау керек.
2. Өзге тілде сөйлесудің қарапайым дағдыларын оқу қызметінде қолдану үшін тәрбиеленушілерді өзгені тыңдауға, өз ойларын жеткізуге, берілген тақырыпты талқылауға, әртүрлі көзқарастарды салыстыруға, ізденуге ынта білдіруге, ақпаратты сараптауға жетелеу.
3. Тәрбиеленушілерді шет елдің ауыз әдебиетімен, әдет-ғұрпы, салт-дәстүрі, мәдениеті, тарихы, ескерткіштерімен таныстыра отырып, олардың сол тілге деген қызығушылығын оятып, тілді құрметтеуге тәрбиелеу.

Шет тілін ары қарай оқуға деген ынтасын ояту педагогтың басты мақсаттарының бірі. Ол ретте қиялдау тәсілінің берер жемісі мол.

Қиялдау жаңа білімді қабылдауда ең тиімді тәсіл ғана емес, сонымен қатар алдыңғы алған білімдері арқылы шығармашылық қабілетін түрлендіруге, өзін-өзі дамытуға үлес қосады. Жаңа ақпаратты қабылдауға, өзге тілді үйренуге ең тиімді уақыт-мектеп жасына дейінгі кезең. Мектеп жасына дейінгі балалардың көбінің ойлау қабілеттері өзгеше болады. Оларда белгілі бір затқа өзінің көзқарасы қалыптасып, қиялы жете дамиды, өзге тілге деген қызығушылықтары да ерекше болады.

Балабақшада қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқытуда біз Республикалық орталық бекіткен «Мектепке дейінгі балалық шақ» бағдарламасын қолданамыз. Ол бағдарламаны Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңына және сай 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік жалпы білім беру стандарты бойынша жасап шығарған.

Осы бағдарламаға сай қойылған мақсатымызға жету үшін әр баланың ойлау, ауызекі сөйлеу қабілеттерін ескере отырып, әр бала өзінің сөйлеу қабілетін көрсетуі үшін жас ерекшеліктеріне, ойлау қабілеттеріне сай әдіс-тәсілдерді саралап аламыз.

Ақпараттық білім алуға балалар педагогтардан көш ілгері жүреді. Сондықтан балаларға шет тілін оқытуда тиімді деп санаған тәсілдеріміздің бірі- инновациялық технологияларды қолдану. Инновациялық технологиялардың өзін біз бірнеше топқа бөлдік. Олар мыналар:

1. Интерактивті тақта;
2. Компьютерлік ойын;
3. Интерактивті ойын;
4. Слайд шоу;
5. Аудиоматериалдар қолдану;
6. Видеоматериалдар қолдану;

Енді осы әдістердің тілдерді оқытуда қалай қолданғанымыз туралы айтсақ дейміз.

Интерактивті тақта-кез келген педагогке баланың білімге деген қызығушылығын оята отырып, жетістікті жетуге үлкен мүмкіндік беретін құралдардың бірі. Біздің бұл тәжірибеден шығарған қорытындымыз: интерактивті тақтамен жұмыс жасау балалар үшін өте қызықты әрі тартымды.

«Құстарды қондыр» ойыны. Бұл ойынды «Қыстап қалатын құстар» тақырыбында орыс тілі мұғалімі қолданды. Интерактивті тақтаның жоғарғы бөлігінде ағашқа ілінген үш ұяның суреті, ал төменгі жағында 6-7 құстың суреті тұрады. Сол құстардың ішінен қыстап қалатын құстарды ұяға апару керек. Бұл ойынды қыстап қалатын құстарды басқа құстардан ажырату үшін қолданады. Ол ойынды балалар асқан қызығушылықпен ойнайды.

«Кім үлкен» ойыны. Бұл ойынды отбасы мүшелерімен таныстырғанда қазақ тілін үйретуде қолдандық. Мәселен, отбасы мүшелерінің суреттерін қоямыз. Содан «не жасы кішісінен бастап, не жасы үлкенінен бастап орналастыр» деген тапсырма береміз. Айтылған ретпен орналасыруға, үлкен-кішіні ажыратуға арналған өте қызықты ойындардың бірі.

«Жемістерді тауып көр» ойынын ағылшын тілін үйретуде қолданылды. Интерактивті тақтада жемістер мен көкөністер орналасады. Солардың ішінен себетке тек жемістерді теріп алыңдар деп тапсырма береміз. Ол жемістер мен көкөністерді бір-бірінен ажыратуға арналған қызықты ойын.

Бұл ойындарды жоғарыда аталған тілдерді меңгеру үшін ғана емес, өзінара ауыстырып та қолдануға болады.

Компьютерлік ойындар-ойын барысында болатын нәтиже арқылы алға қойған мақсатқа жету, интеллектуалдық тапсырмаларды түсінуіне, өз бетінше ойлау қасиеттерін дамытуға арналған таптырмас ойындар.

«Мамандықты тап» компьютерлік ойыны. Бұл ойында экран шетінде жұмбақ жазулы тұрады. Ол жұмбақты педагог оқиды да, тұрған үш маман иесінің қайсысы екенін балалардан табуын сұрайды. Балаларға сұрақты мұқият тындауға, мамандық иелерінің атқаратын қызметтерін жете түсінге жағдай жасалады. Бұл ойын қазақ тілін үйретуде балалармен жеке жұмыс жүргізу барысында қолданылды.

«Жануарларды топтастыр» компьютерлік ойынын ағылшын тілін үйретуде балалармен жеке жұмыс жасағанда қолданылды. Бұл ойында үй жануарлары мен жабайы жануарлардың суреттері беріледі. Сол суреттердің ішінен үй жануарларын тап деген тапсырма берілгенде, балалар үй жануаларын табуы керек. Жабайы жануарларды тап деген тапсырма берілсе, ішінен жабайы жануарларды табады. Тапсырма дұрыс орындалған жағдайда жануарлар орнынан қозғалып, үлкейеді.

Қазіргі таңда балабақшамызда қазақ тілін интерактивті үйрену «Сықырлы қалам» инновациялық құрылғысы бар. Бірақ құрылғы қазақ тілін үйрету деп аталса да, онда орыс тілі мен ағылшын тіліне көңіл бөлінген. Оқу қызметін жүргізгенде, жеке жұмыс жүргізу барысында қолданамыз. Бұл құрылғыда тақырыптық сабақтарға қоса, қызықты деректер, өлеңдер мен жұмбақтар кіретін 6 «Қызықты қазақ тілі сабақтары» кітапшалары, ертегі кітапшалары, 150 карточкасы бар. Қаламды басып тілді таңдап аласыз. Мәселен, үй жануарларының карточкаларын теріп алып, жазылып тұрған сөзге бассаңыз, таңдаған тіліңіз қазақ тілі болса, үй жануарының атын қазақша атайды, ал орыс тілін таңдасаңыз, орыс тілінде атайды. Ал суреттің үстіне қаламды әкелгенде сол жануар шығаратын дыбысты шығарады. Сондай-ақ ондай карточкалар кез-келген тақырыпты түсіндіргенде қолайлы. Оқу қызметінің барысында үлестірмелі материалдарды тиімді қолдана білу, балалардың шығармашылық түрде жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Сонымен бірге балалардың қазақ тіліне деген қызығушылықтарын арттырады.

Осы аталған инновациялық технологияларды қолданғаннан кейінгі нәтиже айтарлықтай өзгерді. Қарапайым оқу қызметінде балалар ұстамдылық танытса, инновациялық технологияларды қолдану барысында балалар ашылып, белсенділік танытады. Сөздік қорлары молайып, тілге тән дыбыстарды дұрыс айтуға, сөз тіркестерін, сөйлем құрауға машықтанады. «Менен сұраған жоқсыз», «Менің де айтқым келеді», «Мен шықсам бола ма?» деген сөздерді естисіз. Оны естігеннен кейін педагогтың да білім беруге құштарлығы арта түседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Үш тілдегі дидактикалық ойындар жинағы. Әдістемелік құрал. Астана. 2013 ж.
2. Зимняя И.А. Сахарова Т.Е. Проектная методика обучения английскому язык. Иностр.языки в школе.-1991.№3
3. Құлжанова Н. Ойын мақсатын талдау және ойын мәні.Қазақстан мектебі.-2001.-№1.

БИЛИНГВАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ РЕБЕНКА ЧЕРЕЗ МУЗЫКАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ

Ногина Л.Н.

музыкальный руководитель

г.Караганда ясли – сад №15 «Ақжу»

В нашей стране современные дошкольные учреждения характеризуются пестрым национально-языковым составом. Этот факт вызывает у работников дошкольных учреждений определенные трудности при организации воспитательно-образовательной работы с детьми. Наши заключения основываются на экспериментальных данных, полученных в ходе наблюдений за речевым поведением детей в разных ситуациях повседневной жизни детского сада. Для большинства русскоязычных дошкольников первым языком, на котором они учатся говорить, думать, общаться с окружающими, является русский. В то же время эти дети довольно рано приобщаются к казахскому языку, слыша его по радио, телевидению, от взрослых, детей, в детском саду (в течение дня, на отдельных и специальных занятиях, в зависимости от речевого режима учреждения).

С каждым годом потребность в изучении казахского языка возрастает. Это в полной мере относится и к дошкольному периоду. Родители дошкольников проявляют все большую заинтересованность в изучении государственного языка их детьми, в частности, в условиях дошкольных организаций, что во многом определяется тенденцией ведения обязательного обучения казахскому языку. Являясь частью учебного процесса, изучение казахского языка

становится одним из основных компонентов образования, это не только ускоряет процесс формирования иноязычной коммуникативной компетенции, но и, в свою очередь, положительно влияет на общее развитие ребенка.

Внимание к казахскому языку как к главному элементу национальной культуры органично и целесообразно воспитывать именно в дошкольном возрасте, когда усваивается разговорный язык, связанный с бытовой сферой общения и с окружающей действительностью, а также язык устного народного творчества. Такое представление казахского языка интересно и детям других национальностей. Следовательно, уже в дошкольном учреждении полиэтническая детская группа приобретает объективное представление о разных языках и культурах многонационального Казахстана, с первых дней пребывания ребенка в детском саду у него воспитывается уважение и интерес к казахскому языку как государственному. Дети знакомятся с миром казахских слов, звуков, произносят свои первые слова на изучаемом языке. Дошкольники особенно восприимчивы к фонетике и интонации речи, способны понимать смысл сказанного. В игровой форме второй язык выполняет свою функцию – быть средством общения. Обучение детей казахскому языку проводится в форме увлекательных игр, с использованием игрового, песенного материала, видео и аудио оборудования, наглядных пособий.

В нашем детском саду имеется комплект мультимедиа аппаратуры, который также используется педагогами для проведения занятий в музыкальном зале и в группах для проведения досугов, семинаров-практикумов, консультаций, родительских собраний, просмотра мультфильмов на казахском языке.

В музыкальном зале созданы персонажи казахских народных сказок для всех видов театра, дидактические игры на развитие музыкально - речевых способностей, мелкой моторики рук, тактильного восприятия и интеллектуального развития детей. Сейчас мы обеспечены дидактическим и раздаточным материалом учебно-методических комплектов, аудио- и видеозаписями, что позволяет построить обучение казахскому языку на интересе детей. Обучение казахскому языку в нашем детском саду одно из самых привлекательных и занимательных для наших воспитанников. Они с удовольствием общаются, как на русском и на казахском языках.

Изучение другого языка – это и знакомство с другой культурой, с праздниками и обычаями другого народа, сказками, детскими играми и фольклором. В нашем детском саду проводятся государственные и национальные праздники, где дети с большим желанием рассказывают стихотворения, поют песни, играют в музыкальные, подвижные игры.

Тематика праздников определена в образовательных программах и нацелена на реализацию Закона «О языках в РК» и формирование у детей и взрослых активной социальной позиции. Текстовый и песенный материал на казахском языке включен в сценарии всех праздников и развлечений как: осенние праздники, «День языков», «День Президента»; «День Независимости РК», «Новый год», «8 марта», «Наурыз», «День Единства народа Казахстана, «Выпускной праздник».

В нашем детском саду двуязычие используется во всех видах музыкальной деятельности: на музыкальных занятиях, музыкальных развлечениях, драматизациях сказок.

- ✓ Каждое музыкальное занятие начинается с песни-приветствия на двух языках.
- ✓ Утренний круг помогает «собрать» детей, настроить их на предстоящую деятельность: активизирует речь ребёнка, раскрепощает.
- ✓ Разучивание песен призвано так же поддержать интерес детей к изучению казахского языка, закрепить навыки произношения и обогатить словарный запас детей.

С их помощью у детей формируются аудитивные навыки и фонематический слух, совершенствуются навыки иноязычного произношения (артикуляционные и ритмико-интонационные). Песенник же служит для создания благоприятного эмоционального настроения, средством релаксации и выполняют развивающую функцию, содействуя эстетическому воспитанию детей и раскрытию их творческих способностей.

Хочу отметить, что дети с удовольствием поют песни на казахском языке. Повторяют слова песенок дома с родителями, тем самым совершенствуя свое знание государственного языка. И очень приятно слышать, когда эти песни становятся любимыми.

- ✓ Во время слушания музыки дети на двух языках характеризуют музыкальное произведение, рассказывают о его динамике, характере. Ребенок овладевает новым для него языком в процессе беседы о музыке со взрослым. Важно при этом разнообразить типичное для дошкольников и любимое ими восприятие музыкального произведения.
- ✓ Задачи по музыкально - ритмическому воспитанию решаем не только на музыкальных занятиях. Несколько лет хореографическая студия «Бишібалапан» приобщает наших детей к равноценному восприятию, как современной музыкальной культуры, так и самыми современными средствами выразительности, характерными для танцевального творчества народов Казахстана и мира. Своё исполнение дети представляют на разных самодеятельных площадках города.
- ✓ Музыкальные коммуникативные игры понятны и доступны детям, легко запоминаются, дают положительный настрой на занятие, создают атмосферу игровой ситуации. В работе по музыкально-ритмическому воспитанию детей нужен разнообразный репертуар: упражнения, игры, этюды, парные танцы, сюжетные пляски и т. д. Среди всего этого многообразия материала коммуникативные игры занимают особое место, поскольку они и развивают, и развлекают.

Предлагаемые упражнения и игры основываются на принципах казахского народного воспитания: культурного почитания народных традиций и обычаев, почитания носителей музыкальной культуры, связи с жизнью и бытом семьи и рода, связи с природой, музыкально – эстетического воспитания в повседневной жизни; способствуют совершенствованию навыков игры на музыкальных инструментах, в том числе и на казахских национальных (аса- таяк, тұяк, қонырау, сылдырмақ). Дети с большим удовольствием сопровождают движения пением, легко осваивают новые казахские слова. Быстро их запоминают и употребляют в повседневной жизни.

Таким образом, методика обучения второму языку построена на принципах игры, сказки, воображения, фантазии, сравнения, соединения действия со словом, многократного повторения и обыгрывания всех изучаемых моментов. Тематика двуязычия становится жизненно важным вопросом для современной системы дошкольного воспитания. Деятельность педагога в области раннего обучения дошкольников казахскому языку строится, с одной стороны, как удовлетворение естественных, игровых, ситуационных желаний и потребностей ребенка, а с другой стороны, как сознательный, целенаправленный, организованный процесс по психическому и личностному развитию ребенка средствами языка. Все специалисты нашего детского сада совместно проводят работу по приобщению детей дошкольного возраста к казахскому языку в игровой форме. Практическая деятельность показала большую популярность проводимой работы среди родителей, так как их дети без ущерба для здоровья, без интеллектуальных перегрузок изучают иностранный язык, участвуя в праздниках, концертах, спектаклях, проводимых на казахском и русском языках.

Подводя итоги, хотелось бы привести научно-доказанный факт – двуязычным детям учеба дается намного лучше, чем их сверстникам, владеющим только одним языком. Двуязычие развивает такие качества, как память, сообразительность, быстроту реакции, математические навыки и логическое мышление. Дети билингвы успешно усваивают литературу, абстрактные науки и, в особенности, иностранные языки.

Список литературы

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // «Казахстанская правда». — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
2. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения 2016.

3. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. — [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.
4. Е Өтетілеуұлы «Қазақ оркестрі», Алматы кітап 2012.

ЖОЛДА ЖҮРУ ЕРЕЖЕЛЕРІНЕ БАЛАНЫ ЕРТЕ ЖАСТАН ҮЙРЕТЕЙІК

Б.С.Нукушова

тәрбиешісі

№2 «Батыр» санаторлық

балабақшасы КМҚК

Адам дүниеге келген күннен бастап-ақ техникамен, көлік түрлерімен кездесетіні белгілі. Жас бөбектің алғашқы сөздерінің бірі «бип-бип» дейтін машинаның сақтандыру дыбыс белгісінен басталады. Ер балалар ойыншық машиналар арқылы олардың жүк автомобилі, жеңіл автомобилдер, спорттық машиналар, жедел жәрдем, өрт сөндіруші және автомашина сияқты түрлерін ажырата біледі. Көлік түрлерінің жедел өсуі қала көшелерінде жол жүрісін өте қиындатып келеді. Бұл баланы ғана емес, ересектердің өзін де жол жүру ережелерін қатаң сақтауға мәжбүр етіп отыр. Жол бойында кездесетін кездейсоқ оқиғалардан балалардың көп хабары болмайды. Қалада өскен балалар алғаш жүре бастаған кездерінен көліктің неше түрін көреді де, олардың шуына да, жылдамдығына да бойы үйреніп алады. Олар жол маңында алаңсыз ойнап, доп қуып немесе велосипед теуіп, жолға шығып кетеді. Бұл жолдағы көліктердің қауіпін, жолда жүру ережелерін жете білмегендіктен болатын жағдай. Жол қауіпін болдырмау бағытында республика көлемінде сан түрлі жұмыстар атқарылуда. Жол қауіпсіздігі туралы түсінікті баланың енді ғана тілі шығып, тәй-тәй басқан кезінен бастап үйрету-біздің міндетіміз.

Баланы қоршаған әлем-бұл тек отбасы, балабақша ғана емес, сонымен қатар балалар алаңы, аула және көше. Олар баланың зейінін өзіне қатты тартады. Дегенмен, көшеде ағыл-тегіл ағылып жатқан көліктер: автобустар, мотоциклдер және т.б. Көптеген мекемелер мен адамдар.

Мектеп жасына дейінгі шақтан бастап, әр жас ерекшелігіне сай балалар осы ағынның ішінен өзін қызықтырған затты тауып алады. Дәл осы нәрсе баланы көшеге еліктіреді, ал ол жерде бала бір уақытта көрермен де, қатысушы да болады және өзін де көрсете алады. Ал бұл жерде ресми түрде «жол-көлік оқиғасы» деп аталатын қауіп күтуі мүмкін. Балаға қоршаған орта қызықты, ол тым жақын келіп қалған көліктің алдынан өтіп кетемін деп еш ойланбастан жүгіреді-бұл өте қауіпті. Жолда жүру ережелерінің қарапайым негіздерін білмеу, үлкендердің баланың жүргінші жолындағы тәртібіне назар аудармауы оқыс оқиғаға әкелуі мүмкін. Егер үлкендер баланы көшеде немесе аулада қараусыз қалдырмаса жолда болатын кездейсоқ оқиғалар аз болар еді. Осы жағына көбірек көңіл аудара білсе ата-аналар.

Қоғам үшін баланың денсаулығы мен өмірінің қауіпсіздігі-ең басты лайық. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда жолда жүру ережелеріне үлкен көңіл бөлінуде.

Сол себепті балалардың өмірінің қауіпсіздігі дағдыларын мектепке дейінгі кезеңде қалыптастыру қажет. Жол заңы дұрыс жүріп, абай болуды талап етеді. Жол тәртібін бұзба, ол қатер туғызады. Жолдың қалыпты қозғалысы көбінесе балалардың жол бойында қалай болса солай жүріп, доп қуалайтыны, жүріп бара жатқан машинаға жабысатыны, қалтарыстан жолға шығып келетіні салдарынан бұзылады.

Балалар жолда жүру заңын сізбен бізден үйренеді. Балалар үлкендердің жүріс-тұрысының жақсы жағын да қабылдайды. Көп жағдайда балаларға жолда жүру ережелерін

үйретіп, үнемі оған үлгі көрсетіп және жүріс-тұрысын қадағалап, балаларды көшеде болатын қауіпті жағдайлардан сақтандыру әрбір ата-ананың міндеті.

Баланы көшедегі тәртібі туралы мағлұматты уақытылы беріп отырса, баланың денсаулығы мен өміріне қауіп төнбейді. Жолда және көшеде жүру ережелеріне баланы ертерек үйрету өте маңызды болып келеді. Үлкендердің айтқаны мен көрсеткендерін есте сақтап, қоршаған ортаны тани бастаған мектепке дейінгі шақтан баланы жолда жүру әліппесімен таныстыру керек. Балалық шақта алынған білім тұрақты болады.

Баланың меңгерген ережесі кейіннен тәртіп нормасы болып, ал оны сақтау адамның қажеттілігіне айналады. Дәл осы шақта балалар көшедегі тәртіп пен қозғалыс ережелері туралы алғашқы мағлұматтар ала бастайды. Бала көшеден қорқу деген сезім қауіп төнген кезде алғырлығын жансыздандырады.

Балабақшада балаларды жолда жүру ережелерімен таныстыру мақсатында ойындар, әңгімелер, серуен кезіндегі ойын түрлері, конкурстар, сұрақ-жауаптарды кеңінен қолдану, балалардың жол ережесі туралы түсініктерінің қалыптасуы мен білімдерінің жетілуіне көмектеседі.

Балабақшада тәрбиеленушілер бағдаршамның, реттеушінің дабылын үйренеді, жол белгілерінің мағынасымен танысады, көше мен жол заңдарын есте сақтайды. Балаларды жолда жүру ережелерімен, көшеде жүру мәдениетімен таныстыра отырып, бұл жұмыстың кеңістікті бағдарлауды дамытумен тығыз байланысты екендігін және зейін, өз тәртібіне жауапкершілікпен қарау, өз әрекетіне сенімділік сияқты жеке тұлғалық қасиеттерді қалыптастыратындығын есте сақтау керек. Көшеде жүру мәдениетіне тәрбиелеу, жолда жүру ережелеріне оқыту барлық оқу-тәрбие процесінің кешені мен бағдарлама талаптарына сай жүргізілуі керек, сонымен қатар баланың көңіл-күйі мен денсаулық жағдайын есепке ала отырып, балаға шектен тыс ақпарат беруге болмайды.

Балаларды жолда жүру ережелеріне оқытуда барлық тиімді әдіс-тәсілдер мен жұмыс формаларын қолдану керек.

Бұл-әңгімелер, бақылау, ситуацияларды шешу, саяхат, тақпақтарды жаттау, көркем әдебиеттерді оқу, мультфильмдер көру, мазмұнды суреттер көру және т.б. Бұл жұмысты педагог-психолог-тәрбиеші-ата-ана-бала бірлескен түрде жүргізеді. Көшеде жүру дағдыларына тәрбиелеу жұмыстары бір рет қана жүргізілетін акция болмай, оны жоспарлы, жүйелі, тұрақты түрде жүргізу міндетке алу керек. Ол жыл бойы барлық іс-әрекеттерді қамтуы тиіс. Сондықтан тәрбиешілер әр жас топтарына арналған өздерінің педагогикалық шеберліктерін көрсететін, өңделген болашақ жоспар бойынша жұмыс істеу керек. Ол үшін мектепке дейінгі білім беретін педагогтар заманауи, ғылыми негізделген, жаңа педагогикалық технологиялар негізінде өңделген оқытудың көрнекі құралдары мен педагогикалық сауатты оқу-әдістемелік әзірлемелерімен қамтамасыз етілуі керек.

Біздің елімізде әр түрлі көліктер жылдан жылға көбейіп келеді. Жаяу адамдар мен көліктегі жолаушылар саны да көбейе түсуде. Көшелер мен жолдардағы жағдай барған сайын күрделеніп келеді. Сондықтан да жүргізушілер мен жаяу адамдардың көшелер мен жолдарда ерекше тәртіп және мұқият болуы қажет. Жол-көлік оқиғаларының зардабынан көбіне балалар зардап шегуде.

Оның себебі-көптеген мектептер мен мектеп жасына дейінгі балалар жолда жүру ережелерін нашар біледі. Міне осы мақсатта балалармен жол ережелеріне арналған ойын шараларын жиі өкізуді мақсатқа алған дұрыс. Жол және оның элементтері, жолда жүру тәртібі туралы балаларға түсіндіре білу керек. Кішкене кезінен бастап баланың санасына құя берсе, есте сақтауы ұлғаяды. Балалардың жолда жүру ережелерін сақтаудың жауапкершілігін көтеру үшін ата-аналармен белгілі бір жұмыстар жүргізілуі керек: күнделікті әңгімелер, ұсыныстар, кеңестер, ата-аналар жиналысы, сауалнамалар, атрибуттарды жасау үшін ата-аналарды тарту арқылы қарым-қатынаста болу. Балабақшаға ЖПБ қызметкерлері жиі қонаққа келіп, балаларға жолда жүру ережелері туралы әңгіме айтып, сонымен қатар балабақша аумағында арнайы бөлінген алаңдағы ойындарға қатысып, ата-аналармен ақыл-

кеңес өткізіп, өз ұсыныстарын берсе бұлда балалардың жол ережесін есіне сақтауына көп көмегін тигізеді.

Жолдарда қауіпсіздікті сақтайық, көшедегі абайсыз тәртіп, жолда жүру ережелерін білмеу және сақтамау жарақаттануға әкеп соғуы мүмкін.

Жол жарақаттануларын алдын алу бойынша кеңестерді қатаң сақтай білу керек екенін жиі айтып отырса, баланың ойында қалады.

Осы жол ережесін сақтаймыз, үнемі есте ұстаймыз деген ережені жиі айта беру керек деп айтамын. Ойынды тәрбие құралы ретінде пайдаланып, бала сезімін кеңейту, тілін ұштастырып, жол ережесін жасына сай меңгерту тәрбиеші өз әдіс-тәсілінде алға қойған мақсат міндетімен ережені сақтауға балаларға үйретеді.

Жол жарақаттануларын алдын алу бойынша кеңестер:

*Жолда жүру ережелерін көшеде қатаң сақтандар, жол белгілерін жаттап алыңдар.

*Көшенің көлік жүретін бөлігінде ешқашан ойнамаңдар:

*Жүріп келе жатқан көлікте әрқашан ұстағыштардан ұстап тұрыңдар:

*Жеңіл көлікте артқы орындыққа отырыңдар, қауіпсіздік белдігін пайдаланыңдар және есік жабық екеніне көздеріңді жеткізіңдер:

*Велосипед, роликті, коньки, скейтборд тепкенде, аса ұқыпты және сақ болыңдар:

*Көшені жаяу жүргіншілерге арналған немесе жер астымен өтетін жолмен өтіңдер:

*Көшені бағдаршамның тек жасыл түсі жанғанда ғана өтіңдер:

*Көшені өтерде алдымен солға қара, ал бөлгіш сызығынан кейін-оңға қара:

*Егер жолдан өтуге үлгермесең-бөлгіш сызығында тоқта да, бағдаршамның жасыл түсі жануын күт:

*Жүріп келе жатқан көлік алдынан жүгіріп өтпе:

*Егер жаяу жүргіншіге арналған жол болмаса, жол шетімен көлік қозғалысына қарсы жүр:

Естеріңде болсын! Жол ережесін білу өмірімізді жазымнан сақтандырады. Балалармен балабақшада ойын-сауықтар, бейне таспалар көру, түрлі ойындар, өткізіп, жол ережесін дұрыс орындауға бейімдеу біздің басты мақсатымыз болып саналады. Жолдағы қайғылы оқиғаларды болдырмау үшін, әрқашан ұқыпты және сергек болып, жолда жүру ережелерін білу және орындау қажет. Бұл сенің денсаулығыңды және өміріңді сақтайды.

Қолданылған әдебиеттер

1. Отбасы және балабақша 2015ж
2. Мектеп алды даярлық 2013ж

ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ БАҒДАРЫ - ҮШТІЛДІЛІК

Нығызбаева П.Т.

*Жезқазған гуманитарлық колледжінің информатика
пәні оқытушысы*

Тәуелсіздік жылдары мемлекеттік тіліміз оймен бірге жетіліп, қолданыс аясын кеңейте түсті. Оның әрбір сатысынан Мемлекет басшысының қолтаңбасын көтеруге болады. Елбасы дәстүрге айналған жыл сайынғы Жолдауларында да, Қазақстан халқы Ассамблеясының сессияларында да мемлекеттік тіліміздің тірегі ретінде қазақ тілінің өрісін кеңейту, ел халқының мемлекеттік тіл аясына ұйысуын қадағалап, осыны ұдайы айтып келеді.

“Үш тілдің бірлігі” мәдени жобасы – үш тілді, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін Қазақстан азаматтарының бірдей меңгеруін меңзегенімен, бұның түпкі негізі мақсаты – мемлекеттік қазақ тілінің халықаралық қолданыстағы орыс, ағылшын тілдерімен терезесін теңестіріп, әлемдік деңгейге көтеріп, жаһан тілдерімен тең қолданылатын биікке жеткізу.

Ағылшын тілі бірінші дүниежүзілік әмбебап тілі болып табылады. Еліміздің тарихында болып жатқан әлеуметтік - экономикалық, мемлекеттік зор ұлттар мен ұлыстардың бір-бірін түсінуіне халықаралық сипат алған ағылшын тілінің өзіндік рөлі зор. Әлемдегі көптеген елдер ағылшын тілінде сөйлейді. Бұл тіл қазіргі заманда жаһандық тіл болғандықтан, оның Қазақстандағы рөлі және болашақтағы маңызы зор.

«Үш тұғырлы тіл» жобасы Елбасының ел болашағын баянды етуді көздеген мақсатынан туындаған. «Үш тұғырлы тіл» —қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар қойып, салыстыру емес. Жоба арқылы әр тілді өзіне лайықты орнымен қажетіне қарай лайықты пайдалануды үндейді. Мемлекеттік тілдің орны тіпті бөлек. Үш тұғырлы тілді желеу етіп, мемлекеттік тілді ығыстыруға болмайды. Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы қажет. Олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономиканы ойдағыдай түсіну тілі. Атап айтсақ, үштұғырлы тіл идеясын мынадай әрі қарапайым, әрі түсінікті формуламен көрсетуге болады: мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз. Үштұғырлы тіл идеясын дамыту үшін мемлекет тарапынан еліміздің әр азаматына көптеген жағдайлар жасалынған.[5]

Мемлекеттік тілге деген шынайы құрмет жоғарыдан бастау алып, қарапайым халыққа үлгі болса, қазақ тілінің тұғыры беки түсер еді. Әрбір маманның, қызметкердің өз қызметі шегінде, өзінің кәсіби біліктілігінің аясында мемлекеттік тілді меңгеру межесі нақты айқындалып, жаңа міндеттер жүктелуі тиіс. Бүгінгі таңда тіл саясатында атқарылып жатқан жұмыстар нормативтік-құқықтық және ғылыми - лингвистикалық базаны одан әрі жетілдіру, мемлекеттік тілді оқытудың тиімділігін арттыру, мемлекеттік тілді білу деңгейін бағалау жүйесін дамыту, терминологиялық базаны қалыптастыру, тарихи атауларды қалпына келтіру, т.б. салалар бойынша жүйелі жұмыстар жүргізілуде.[3]

Осы үштілділікті қолдау мақсатында 2015-2016 жылдардан бастап, Жезқазған гуманитарлық колледжінде жаратылыстану бағытындағы физика, химия, биология, информатика пәндері бойынша Ө.Байқоңыров атындағы Жезқазған Университетімен келісіп, университеттің шетел тілі пәнінің оқытушысы, педагогика ғылымының кандидаты, доцент З.Ж.Қашқынбаевадан дәріс алуда. Ағылшын тілінің алфавитінен бастап, әріптің жазылуы, транскрипциясы, оқылуы, қарапайым диалогтар құру, сұрақ-жауап, ағылшын тіліне арналған дидактикалық материалдар қорымен, өзіндік жұмыс дәптерлерімен әр түрлі жұмыстар ұйымдастырылуда.

Колледж оқытушылары үнемі шығармашылық ізденісте. Ө.А.Байқоңыров атындағы Жезқазған Университетінің шетел тілдер секциясының «Қазіргі әлемдегі көптілділік: технологиялары, мүмкіндіктері және Ұлытау-Жезқазған аймағындағы көптілді білім беруді жүзеге асыру жолдары» тақырыптағы семинарда физика, биология информатика пәні оқытушылары Г.М.Қалжанова, Л.Қ.Нұрылдаева, Ж.Қ.Сүлейменова, П.Т.Нығызбаева аймақтан жиналған семинарға қатысушы оқытушы- мұғалімдерге үштілділікке байланысты «Жыл мезгілдері» тақырыбына физика, биология, информатика пәндерінен кіріктірілген шеберлік сабағын өткізді. Кіріктірілген сабақтан қысқаша үзінді келтіре кетсем, биология пәні оқытушысы Л.Қ.Нұрылдаева ойын былайынша жеткізсе: «Hello dear colleagues! I am Lazzat Kozhaevna. I am Biology teacher in Zhezkazgan Humanitarian college. Today's theme is seasons of the year. There are four seasons in The year. They are winter, spring, summer, autumn.

There are three months in every season. For example, winter includes Desember, January, February. Every season has its natural phenomenon»[2]

Ал физика пәні оқытушысы Г.М.Қалжанова: «So today we are going to speak about the seasons of the year. Nature phenomenon is different in different seasons. The science which studies these phenomena is physics. Now it is winter. The most beautiful feature of winter is snow. But how it happens, how it snows?»[3]

Snow is tiny ice crystals of various shapes which fall down from the atmosphere. Under the water steam influence crystals turn out into the snowy stars. Atoms or molecules are set in strict,

special order which is periodically the same and the inner structure of which is called the solid body crystals»- деп ағылшынша түсіндірді.[1]

Информатика пәні оқытушысы Ж.Сүлейменова сабақта қолданылған слайдтың MS Power Point бағдарламасында жасалғанын, қандай мәзірлер мен әмірлер (команда) қолданғанын, суреттерге анимация, эффекттілердің қалай қойылғаны жайлы ағылшынша түсіндіріп өтті.

Ағылшын тілі мұғалімі R. Z. Zabbarov : The Multilingual Education

“The student who studies a foreign language only within the framework of the subject “Foreign language” is not considered a carrier of multilingual education.

The multilingual education can only be when in a foreign language is taught several academic subjects.” – деген пікірін білдірді.

Ал информатика пәні оқытушысы А.Қ.Телбаева баяндама жасады. А.Қ.Телбаева баяндама соңында: Көптілді білім беруді ендірудің басты мақсаты - оқу үдерісіне үш тілде оқытудың инновациялық технологияларын енгізе отырып, бәсекеге қабілетті кәсіби мамандар даярлауға бағытталған көптілді білім беру стратегиясын жүзеге асыру.

Көптілді білім беруді дамыту бағытында Жезқазған гуманитарлық колледжінің физика, информатика және биология пәні оқытушылары іргелі Ө.А.Байқоңыров атындағы Жезқазған Университетінің ұйымдастыруымен үздіксіз тілдік (ағылшын тілі) оқу курстарын оқудамыз.

Ағылшын тілі оқу курстарын меңгергеннен кейін алдымызда білім алушылардың оқу үдерісінде үш тілде бір деңгейде еркін меңгеру дағдысын жетілдіру, жаратылыстану бағыттағы пәндері бойынша оқу-әдістемелік кешендерін, термин сөздіктерін, глоссарий даярлауды жоспарлап отырмыз.

Біз, білім беру саласының өзекті мәселелерін қайта қарастыруды талап ететін, адам қызметінің барлық салалары жаһандану үдерісін кешіп жатқан дәуірде өмір сүріп жұмыс істейміз. Сондықтан, бүгінгі таңда ақпараттық және коммуникативтік құзыреттілікпен қатар көпмәдениеттілікте жаһандық білім беру қауымдастығының тануынша білім беру саласының негізгі құзыреттілігі және жаһандық білім кеңістігін қалыптастырудағы басты бағыттардың бірі болып саналады. Көпмәдени және көптілді білім беру мәселесінің өзектілігі бүкіл әлемнің экономикалық, мәдени және саяси салаларының интеграциясына бет алуымен тығыз байланысты- деп қорытындылады.

Болашақта жаратылыстану пәндері-физика, химия, биология, информатика пәндерін білім алушыларға үш тілде өткізу жоспарлануда.

Үштілділіктің маңызын түсіне білген жанның еліміз үшін болашақтағы алары да, берері де мол. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр. Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі.

Өзге ұлт өкілдерінің тілдерін оқып-білуге, үйренуге жағдай жасау арқылы әр тілдің өзіндік ерекшелігін білеміз, салт-дәстүрімен таныс боламыз. [4]

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл білім алушы жастардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Колпакчи М. А. Дружеские встречи с английским языком. — Ленинград, 1978.
2. Тен Т. Трудности перевода. //«Караван» газеті.

3. Қалиев Ж., Мальцев В.С., Очаковская З.Н.. English – Ағылшын тілі. «Мектеп» баспасы, 1981.
4. Ақиқат. 2011 жыл, №4. «Ел тәуелсіздігінің нышаны – мемлекеттік тіл», ф.ғ.к. М.Салқынбаев.
5. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕРІ АРҚЫЛЫ МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Оразбекова А. С.

№33 «Алтын бесік» балабақшасы КМҚК

Тәрбиенің басты ұстанымдары – жалпыадамзаттық құндылықтармен жеке тұлғаны қалыптастыру, өз халқының мәдениетін, әдебиетін, тілін, салт-дәстүрін сүю арқылы басқа халықтардың да тілі мен мәдениетіне де құрметпен қарайтын нағыз мәдениетті адамды қалыптастыру.

Халық педагогикасының тілашар дәстүрі бала тәрбиесін тіл үйретуден бастап, тіл мәдениетін бейімдеуді көздейді. Санамақ, тақпақ, өлең, мақал-мәтелдер – тәлім-тәрбие құралына айналады. Жаңылтпаштар арқылы тіл ширатуды, жұмбақтар арқылы ой дамытуды, мазақтамалар арқылы намыс оятуды, мақал-мәтелдер арқылы адамгершілікке баулуды, батырлар жырлары арқылы ерлікке баулуды, терме-жырлар арқылы бірлікке, достыққа тәрбиелеуді, дене тәрбиесін беріп, әсемдікке қызықтырып, өтірік өлең арқылы бала қиялын дамытуды, ертегілер арқылы алуан түрлі тәрбие беруді, аңыз әңгімелер арқылы болашаққа сенуді, өткеннен үлгі — өнеге алуды үйретіп, тәрбиелік мақсаттарын орындайды. Мұндай сабақтастық жас ұрпақтың өзіне дейінгі адамзат жасаған игіліктерден өзіне қажеттісін іріктеп алып, ұлттық тәрбиеміздің қайнар бұлағының тереңіне бойлап, сол бұлақтан бойға қуат алуға жаңа уақыт талабына сай тарихи құндылықтарды жан-жақты байыта түсуіне мүмкіндік береді. Біз ұлттық салт-дәстүрді қалыптасқан жүйесі бар, өмір ағымында адамдар жинақтаған белгілі бір білім дағдыларының бір ұрпақтан келесесіне беріліп отыратын тәрбиенің әдіс-тәсілдерінің бірлігі ретінде қарастырамыз. Мектеп жасына дейінгі балаларды халықтың ұлттық мәдениеті, оның салт-дәстүрлері негізінде тәрбиелеуде шешімін табуға тиіс мәселелер баршылық. Халықтық салт-дәстүр – қоғамның рухани, мәдени және адамгершілік қарым-қатынасындағы ең қымбат қазына. Халық үшін тәрбие – тұтас дүние. Оның мақсаты – адам тәрбиелеу. Балаларға ұлтымыздың әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлерін оның сәбилік шағынан бойына сіңіріп, ойына ұялату, сол арқылы ізгілікке, адамгершілікке тәрбиелеу қай күннің болмасын басты мәселесі. Бұл туралы ойшыл Абай: «Балаға мінез үш алуан адамнан жұғады; бірінші – ата-анасынан, екіншісі – ұстазынан, үшіншісі - құрбысынан» деген екен.

Ұлттық тәрбие отбасынан бастау алатын болғандықтан- инабаттылық, мейірімділік, ана сүтімен, ана тілімен орныға бастайтыны аян. Сол себепті халық даңалығы: «Сүтпен біткен мінез, сүйекпен кетеді» деуі заңды. Ата-бабаларымыз бала тәрбиесіне ата-ана ғана емес, ауыл болып көңіл бөлген. Мысалы: үлкен кісіге сәлем бермегеннің өзі сыйламаушылыққа жатқан, оны байқап қалушылар тентегін тезге салып отыратын болған. Жалпы салт-дәстүр – халқымыздың келбеті, рухани мәдениетінің қазығы. Әрбір елдің, халықтың бала тәрбиелеудегі халықтық педагогиканың ғасырлар дәуірінен қалған асыл қазынасы бар. жас ұрпақ сол ата-мұра өнегесінен күш алып қуаттанады, ізгілік негізі орнығады. Сол себептен

де, халық даналығына оның ұрпақ тәрбиесінде атқарар қызметіне зер салып, ықылас аудармаған ақын-жазушы, ұстаз-ғалымдар кемде-кем, әсіресе, Абай, Шәкәрім, Жүсіпбек, Мағжан сияқты ғұламалардың еңбектерінде негізгі арқауы - өз елі, халқы, болашақ ұрпақ тағдыры, оның тәрбиелі, парасатты, азамат болып өсуі жайында кең толғаныс, өнегелі өсиет жатады.

Халықтық педагогика ата-баба мұрасынан бастау алады. Ол болашақ азаматты жан-жақты жетілген, саналы, ізгілікті, мейірімді етіп тәрбиелеуде педагогика ғылымының негізгі көзі болып табылады. Балаларға эстетикалық тәрбие беру ісі, жан-жақты ішкі тіл үйрету, ақыл-ойын өсіру денесін жетілдіру, еңбекке баулу, ең бастысы адамгершілік, ізгілік қасиеттерді сіңіру бағытында жүргізіледі. Мұның барлығы әрине, бесік тәрбиесінен басталады. Халқымыз бұл жөнінде: «Бесіктегі бала бес түлейді», - деген ғой. Себебі, ананың бесік жырымен, әлдиімен өзінің туған тілінің әуенінен тұңғыш рет нәр алады. Тәрбие бастауы – бесік тәрбиесі. «Ел болам десең, бесігінді түзе» деген Әуезов даналығы – осының айғағы. Мысалы: тілек білдіру, жас сәбидің дүниеге келу құрметіне шілдехана өткізу, бесік той, қонақ күту, наурыз тойы т.б. түрлі жоралғылар, салтанаттар салт-дәстүрге айналған. Дәстүрдің аса әсерлі күшін көрсететін белгілердің ішінде ерекше ретінде оның бұқаралығын, көпшілікке ортақтығын айтамыз. Ұлттық салт пен дәстүрдің тууы ұлттың өзінің қалыптасуына байланысты. Әрине, әр халықтың өзіне тән дәстүрі, әдет-ғұрып болады. Олар сол халықтың басқа халықтан ерекше бір белгісі болып санала береді.

Тұрмыс мәдениеті дегеніміз – бұл отбасына көзқарас, адамдардың өзара қарым-қатынас ережелері, үлкенге, аналарға деген шынайы құрмет, бұл сонымен бірге ұлттық салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар. Сондықтан біздің алға қойған міндетіміз – мектепке дейінгі мекемедегі тәрбие жұмысындағы жақсы салт-дәстүр, әдет-ғұрыптарды жинақтап, саралап пайдалану арқылы болашақ ұрпақтағы адамгершілік қасиеттерге баулу. Осыған орай баланы мектепке дейінгі мекемелерде, отбасында тәрбие беруде қазақтың ұлттық-тұрмыстық салт-дәстүрлерінің үлкен рухани күш екендігі жайлы ойымызды ортаға салу. Халқымыздың ұлттық мәдени мұраларында балаға рухани, жалпы адамзаттық құндылықтарды түсінуге, қоршаған дүниені тануға қатысты мәселелер кең қамтылған. Балабақша – тәрбие бесігінің бірі. Сондықтан да бала тәрбиесінде халықтық тұрмыстық салт-дәстүрлердің туу себептерін, даму ерекшеліктерін, орнығу заңдылықтарын ашып көрсетудің тәрбиелік мәні зор. Адам бала кезінен қалыптасады. Мектеп жасына дейінгі жас ұрпақтың қалыптасуына әсер ететін фактордың бірі, дәстүрлі мәдениетіміздің бір бағыты халықтың ұлттық ойындары. Ата – бабамыз ойынды тек баланы алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай, ол халықтың ғасырлар бойы жасаған асыл қазынасы, баланың көзқарасы, мінез-құлқын қалыптастырып, бір жүйеге келтіретін тәрбие құралы деп санаған.

Ойын балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғы шарты және халықтың салтын үйренуде, табиғат құбылыстарын тануда олардың көру, есту, сезу қабілеттерін, зейінділікпен тапқырлықтарын дамытады. Халқымыздың тарихи – мәдени мұраларының түрлері өте көп. Солардың қай – қайсы да адам игілігіне қызмет етуге бағытталған. Қазақтың ұлттық ойындары ерлікті, өжеттілікті, батылдылықты, дененің шынығуын қажет етеді. «Орамал ілу», «Асық ату», «Түйілген орамал», «Қыз куу», «Ұшты — ұшты», т.б. ұлттық ойындар баланың сөздік қорын молайтуға, өмір тәжірибесін кеңейту, ептілік қабілеттерін жетілдіруге өз әсерін тигізеді.

Ұлттық ойындар арқылы өз халқының тарихын, жерін, даму сатысын, әдет – ғұрпын, салт – дәстүрін, қонақ жайлылығын айқындап көруге болады. Балаларға ұлттық ойындарды үйрету арқылы әділдікке, достыққа, сыйластыққа, кішіпейілділікке тәрбиелей отырып, яғни адамгершілік қасиеттері де қалыптастырылады. Басқа ойындар сияқты қазақтың ұлттық ойындар тәртібін бұлжытпай орындауы баланың ойын барысында тәртіп сақтауы, баланы осы кезден бастап тәртіпке, әділдікке, жинақылыққа баулиды, адал,

қайырымды, өжет болуға тәрбиелейді. Мектепке дейінгі жастан бастап, баланың болашақ тұлға, өз елінің азаматы ретінде негізі қаланады. Адамгершілік ұғымына енетіндер:

- адамның туған жерін сүйіп, өз халқының тілін құрметтеуі, Отанының мүддесін қорғау, азаматтық көрсетуі және Отанға адалдықты сақтау;
- елінің әлеуметтік және мәдени салаларда жеткен жетістіктеріне мақтану;
- оның ар-намысын, еркіндігі мен тәуелсіздігін қорғау;
- өткен тарихын, халқының әдет-ғұрыптарын, салт-дәстүрлерін құрметтеу, Отан игілігі үшін еңбек ету.

- Халқымыз баланың жақсы, жаман болуы оның жаратылысынан деген қағиданы келтірді. Шындығында бала әке, шешесінің бір-біріне деген таза сезімінен жаралуы, ана құрсағында ортаның, үлкендердің, қоғамның ықпалында дамып жетілуі, ана бауырында уызына тойып, ана сөзінің үніне бағынып өсуі, жаратылысының дұрыстығы.

- Бала өзінің әке-шешесі, ата-бабасы өсіп-өнген жерінде өсуі, туған-тұрған жерінің қадір-қасиетін, табиғат сырын терең ұғынып, болашақты жалғастыратын ұрпақ екендігін сезініп өсуі, өз өлкесінің суын, нуын қастерлей білуі, ұғынуы.
- Баланың туған халқының елдік, ұлттық тарихын білуі, оның ашы-тұщы кезеңдеріне мән беріп өсуі.

Жас ұрпақты адамгершілікке тәрбиелеуде ұлттық сана мен мінез ерекшеліктерінің орны ерекше. Ұлттың қадір-қасиет дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, біздің заманымызға дейін жетіп отыр.

Халқымыздың рухани бейнесін әдебиет, өнер, ғылым, мінез-құлық, ұлттық сезім, әдет-ғұрыптар, т.б. бейнелейді. Әдептілік, имандылық, мейірімділік, қайырымдылық, ізеттілік, қонақжайлылық құндылықтары қалыптасқан халқымыздың асыл, абыройлы қасиеттерін жас ұрпақтың ақыл-парасатына азық ету үшін, әрбір тәрбиелі ұстаз, халық педагогикасын, салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды жан-жақты терең білуі қажет. Жетілген мінез-құлық үш нәрсенің - жүректің, ақылдық және қолдық бірлігі мен келісімі. Бала өз жүрегін тыңдауға үйренсе, жүрегінің айтқанын істейтін болса, өмірден өз орнын табады.

Жалпыұлттық деңгейде мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың басты мақсаты:

негізгі құзыреттілікке, жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде тұлғалық мәдениетке ие бала тұлғасын дамыту.

Қазақстан Республикасы халықтарының ұлттық дәстүрі негізінде салауатты өмір салты құндылығын қалыптастыру:

1. Толық кеңістікті құру және мектеп жасына дейінгі баланың жеке дамуын кешенді сүйемелдеуді қамтамасыз ету;
2. Баланың сөйлеуін және ана тілін, қарым-қатынас мәдениетін дамыту, сауат ашу негіздерін меңгеруге даярлау;
3. Мектеп жасына дейінгі балалардың адамгершілік құндылық бағдарын адамның оң мінез-құлық, нормасы, тәртіптік ережесі, қазақстандық қоғамда қалыптасқан халықтық салт-дәстүр үлгісінде қалыптастыру;
4. Өз Отаны мен туған өлкесіне сүйіспеншілігін, мемлекеттік рәміздерге құрметпен, қоршаған орта, отбасы, түрлі ұлт өкілдеріне адамгершілікпен қарауға тәрбиелеу;
5. Балада қоршаған дүние, өзі және әлеуметтік ортасы туралы алғашқы түсініктің тұтас бейнесін қалыптастыру;
6. Баланың танымдық дамуы, интеллектуалдық іс-әрекеті тәсілдерін қалыптастыру, танып-білуге қызығушылығын арттыру;
7. Баланың бойында эстетикалық сезімді дамыту, бейнелеу, көркемдік-тілдік, музыкалық іс-әрекетінде шығармашылық қабілетін дамыту.

Отбасындағы тәрбие, үлкендердің әрбір сөзі, ісі, мерекелік рәсімдер, салт-дәстүрге байланысты ұйымдастырылған шаралар – баланың қоғамдағы өз алдына жеке тұлға болып қалыптасуына әсер ететін алғы шарттар деуге болады. Салт-дәстүрдің үлгісін отбасында өнеге ретінде көрсете білген ата-ана баланың отбасына, ұлтына, еліне деген сүйіспеншілігін қалыптастыруға алғашқы қадам жасайды. «Адам еш уақытта өзімен өзі

адам болмайды, адам болуды шыр етіп дүниеге келген күнінен бастап үйренеді. Ал адамды адам ететін – жұмыр жерді мекен еткен сан толқын ұрпақтардың ақыл-ойы мен тірнектеп жинаған тәрбиесі. Ретімен, сәнімен келетін салт-дәстүрлердің өзіндік ерекшелігін, рухани құндылығын көріп, тыңдап отырған балаға қайталанбастай әсер қалдырады. Өсіп келе жатқан ұрпақ салт-сананы көру арқылы ата – бабасының қалдырып кеткен бай мұрасын бойына сіңіреді, қоғамның жеке тұлғасы, отбасының бір мүшесі ретінде жауапкершілігін сезінеді. Бала - бар асылымыз, мөлдір бұлақтың бастауындай тіршілік иесі. Тәлім-тәрбиені бала бойына сіңіру әрі бала санасына, қоршаған ортасына, еліне деген мақтаныш сезімін ұялату, ұлттық рухпен тәрбиелеу арқылы сатылы түрде дамитын үрдіс. Кешегі нәресте бүгінгі ақылы толысқан, парасатты, ойы озық азамат – отбасының тәрбиесін көріп өз елінің патриоты болып қоғамның жеке тұлғасына айналады. Ұрпақ үшін салт-дәстүрлердің бала тәрбиесінде алатын орны ерекше.

Қолданылған әдебиеттер

1. "Қазақ халқының дәстүрі мен әдет-ғұрыптары" 1 том, Алматы. 2005-2016.
2. Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы
3. Р. Чарез Уеллер, Дина Бабасова, Ғалымжан Сайлауов. "Қазақ халқының ұлттық мәдениеті". Алматы. 2003ж.
4. Әмірова Ә. «Дәстүрлі тәрбие» Әдістемелік құрал.-Алматы, 2006

ПОЛИЯЗЫЧИЕ КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Шайхина А.Б.

*ГККП «Колледж экономики, технологии
и стандартизации пищевых производств». г.Астана*

Казахстан стремительно врывается в мировое сообщество и ставит перед собой высокие цели развития. Мир становится все разнообразнее и многоязычнее. Из Концепции развития системы образования РК до 2015 года: «Знание родного, государственного, русского и иностранного языков расширяет кругозор человека, содействует его всестороннему развитию, способствует формированию установки на толерантность и объемное видение мира».

В нашей стране изучаются казахский язык — самый богатый и древний в системе тюркских языков мира; русский — параллельно функционирующий с государственным языком как язык межнационального общения и английский язык — деловой язык организации объединенных наций, язык науки и один из мировых языков. Государственная образовательная политика в области обучения иностранным языкам основывается на признании важности развития многоязычия на территории Казахстана. Наша республика — один из немногих исторически сложившихся поликультурных регионов, где веками жили представители разных этнических и культурных групп. Для нормального функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование двуязычия и полиязычия. По мнению Президента Н. Назарбаева «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности».[4].

Казахстан — страна многонациональная. Жизнь сложилась так, что люди разных национальностей живут здесь в одной большой дружной семье, знакомятся с языками

представителей других национальностей, изучают их языки. В Казахстане уделяется очень большое внимание изучению языков народов, населяющих эту страну. Здесь казахский язык является государственным, а русский язык – язык межнационального общения. Сейчас в Казахстане в основном утвердилось двуязычие как важнейшее направление культуры межнационального общения. Человек, владеющий кроме родного языка языком другого народа, получает возможность общаться с большим количеством людей, приобщаться к материальному и духовному богатству, выработанному носителями языка другого народа, ближе и глубже знакомиться с его историей, культурой.

Полиязычное образование – это целенаправленный, организуемый, нормируемый триединый процесс обучения, воспитания и развития индивида как полиязыковой личности на основе одновременного овладения несколькими языками как «фрагментом» социально значимого опыта человечества, воплощенного в языковых знаниях и умениях, языковой и речевой деятельности, а также в эмоционально-ценностном отношении к языкам и культурам. В содержательном аспекте единицами полиязычного образования являются строго языковые учебные дисциплины: родной язык, казахский язык как государственный язык, русский язык как язык межнационального общения и иностранный язык (в основном английский) как язык интеграции в мировую экономику. Целью и ожидаемым результатом полиязычного образования выступает полиязыковая личность.

Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования. В этой связи новое звучание приобретает проблема языкового образования. Исходным при этом является идея о том, что изучение любого языка должно сопровождаться изучением культуры носителей этого языка. Причем этот процесс должен протекать синхронно, не в раздельных плоскостях.

Глава государства Н. А. Назарбаев ставит перед отечественным образованием принципиально новые задачи. Сегодня в Казахстане заложены основы для формирования целостной казахстанской модели инновационного образования, эффективно интегрирующей все уровни обучения. Сегодня невозможно представить себе, что где-то ещё существуют страны, люди которых владели бы только одним языком. И в реальности нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Современная языковая ситуация в Казахстане позволяет говорить о триединстве языков как о существенном факторе укрепления общественного согласия. Многообразие культур и языков, их равное сосуществование являются безусловным достоянием нашей страны, а проводимая языковая политика как обеспечивает соблюдение языковых прав всех этносов, так и предоставляет свободный выбор языка для общения, получения образования, реализации творческих потребностей. Позитивность развития трехъязычия для казахстанского сообщества возможна при условии единой политической, идеологической, культурной платформы.

Полиязычное образование, являясь следствием социокультурной трансформации современной языковой ситуации в Казахстане, предстает как инновационный процесс, который в педагогике понимается как управляемый процесс создания, восприятия, оценки, освоения и применения педагогических новшеств. Идея формирования поликультурной личности всегда имела место в казахской народной педагогике. Многоязычие, как отмечает Э.Д. Сулейменова, является неоспоримой и существенной характеристикой языковой ситуации Казахстана. Оно создается активным участием в нем казахского, русского, английского и других языков. Казахская, русская и английская языковые компетенции являются естественным отражением потребности практического и профессионального владения несколькими языками для получения реальных шансов занять в обществе более престижное социальное и профессиональное положение.

Полиязычие – основа формирования поликультурной личности. Полиязычным можно назвать человека, говорящего, понимающего и умеющего в различных ситуациях общения пользоваться иностранными языками. Изучение иностранного языка еще не говорит о

получении образования. О полиязычном образовании можно говорить в тех случаях, когда на изучаемом иностранном языке преподаются еще другие учебные дисциплины, например, литература изучаемого языка, страноведение и т.п.[1].

Доктор педагогических наук, профессор Жетписбаева Б.А. понимает полиязычное образование как целенаправленно организованный процесс формирования полиязыковой личности на основе параллельного овладения тремя и более языками [3]. Развитие поликультурной и всесторонне гармоничной личности является одной из главных целей образования Республики Казахстан. Современная образовательная ситуация в Казахстане требует не только принципиально новых моделей описания культуры, но и внедрения в практику образования инновационных парадигм. В этой связи, проблема поликультурного образования сегодня, становится более чем актуальной. В соответствии с этим научно-методическое сопровождение полиязычного образования включает три основных блока:

1) создание системы подготовки педагогических кадров и целенаправленной языковой подготовкой;

2) разработку учебно-методических комплексов, которая предполагает также использование действующих отечественных и зарубежных УМК, но с обязательным условием их адаптации к отечественной системе образования, к характеристикам полиязычного образования;

3) разработку педагогического мониторинга.

Первый блок разработан с позиций подготовки педагогических кадров, способных осуществлять свою профессиональную деятельность, в комплексе охватывая культурологические, исторические, психологические и другие аспекты обучения языкам. В связи с характером полиязычного образования, который, в первую очередь, обусловлен современной языковой ситуацией, его организация и внедрение требуют целевую подготовку специалистов, переподготовку, повышение квалификации, а также самообразование.

Данное сопровождение будет недостаточным без обеспечения его дидактическими средствами, в качестве которых выступают учебно-методические комплексы (УМК), содержащие: учебные программы, учебные пособия, трехязычные терминологические словари, рабочие тетради по языковым дисциплинам, а также мультимедийные ресурсы (языковые центры, глобальная сеть Интернет).

Анализ данных дидактических материалов позволяет констатировать их обилие по трем европейским языкам (английский, немецкий, французский), по русскому языку как родному и неродному, казахскому как родному, менее представлены УМК по казахскому языку как государственному. Практически отсутствуют учебники и учебно-методические пособия по неязыковым дисциплинам, обучение которым ведется на иностранном языке.

Поэтому второй блок научно-методического обеспечения полиязычного образования предполагает: совершенствование и использование УМК (учебно-методического комплекса, включая типовые программы дисциплин) разработку и использование УМК по дисциплинам «Общепрофессиональный иностранный язык» и «Иностранный язык для специальных целей» (среднее профессиональное и высшее профессиональное образование).

Особую значимость мы придаем третьему блоку научно-методического обеспечения – педагогическому мониторингу полиязычного образования, отражающему единый контрольно-оценочный механизм его качества. Поэтому его структура определяется двумя укрупненными блоками: деятельность учения и деятельность преподавания. [2].

К задачам поликультурного образования относятся:

- формирование представлений о культуре и культурном многообразии;
- приобщение к культурным ценностям народов, проживающих в Казахстане, формирование позитивных ценностных ориентаций к казахстанской культуре;
- формирование позитивного отношения к культурным различиям, преодоление негативных этно-социальных стереотипов;
- развитие умений и навыков продуктивного взаимодействия с носителями разных культур;

- формирование культуры межнационального общения.

Президент страны Н.А. Назарбаев поставил достаточно высокую планку перед национальным образованием. Образование должно стать, конкурентоспособным, высококачественным. Полиязычие и полиязычное образование - это веление времени, поскольку весь мир полиэтичен, полилингвистичен. Развитие поликультурной личности, которая знает и уважает культуру и традиции другого народа очень важна для нашей республики. Так как будущее Казахстана в руках нашей молодёжи.

Литература

1. Жетписбаева Б.А. Полиязычное образование: теория и методология: Монография. - Алматы: Білім, 2008.
2. К вопросу о составлении сопоставительных словарей педагогических терминов и понятий // Языки в современном мире: проблемы и перспективы: Материалы респуб. науч.-практ. конф. (26-27 апреля 2002г.). – Караганда: Изд-во КарГУ, 2002. – С.7-12.
3. Казахстан: образование в условиях полиязычия // Педагогика. – М. – 2008. – № 6. – С.124-125.
4. Назарбаев Н.А. Стратегия трансформации общества и возрождения евразийской цивилизации. – М., 2000. – С.16-18.
5. Сыроедеева А.А. Поликультурное образование: Учебное - методическое пособие. - М., 2001.
6. Сулейменова Э.Д. Языковые процессы и политика. Алматы: Казахский университет, 2011. – 117с.
7. Формирование и развитие языковой личности в условиях реформирования системы образования РК № 5 (2007 стр. 23-24).

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОЛЛЕДЖАХ

Садуакасова Л.Т.

Балхашский колледж сервиса

Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (прежде всего государства); употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией».

Полиязычие как важное направление развития человечества осознавалось давно. Сегодня невозможно представить себе, что где-то ещё существуют страны, люди которых владели бы только одним языком. И в реальности нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Для нормального функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование двуязычия и полиязычия.

Одним из важнейших аспектов происходящей в казахстанском обществе экономической и социальной модернизации выступает политика в области языка. Внимание Лидера нации к этой составляющей государственной политики очевидно и заслуживает самого пристального изучения и анализа, поскольку именно в нашей республике реализуется уникальный проект, предложенные Главой государства, — триединство языков. В современном мире, полиязычном и мультикультурном, как никогда актуальна проблема сопряженности языков. В связи с этим значимость и актуальность полиязычного образования, являющегося результатом внедрения идеи Президента о триединстве языков, не вызывают сомнения.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, — неоднократно подчёркивал Президент, — население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику».

Было предложено начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков».

Как педагог с большим стажем работы со студентами в колледже ставлю задачу по формированию полиязычной личности в новом формате, так как это является основой построения конкурентноспособного общества.

Национальный культурный проект «Триединство языков» будет способствовать расширению международных контактов и сотрудничества на всех уровнях, политике интеграции Казахстана в мировое сообщество. Знание казахского, английского и русского языков даст молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям. Сейчас мы делаем первые шаги к внедрению новой модели образования. Следует отметить, что внедряемая программа полиязычного образования, является уникальной и подразумевает параллельное и одновременное обучение на трех языках. Обсуждая государственно–важную проблему качественного образования, мы знаем, что развивающемуся обществу нужны люди, владеющие тремя языками. Модель выпускника колледжа должна быть ориентирована на этот образ. Поэтому помочь становлению гармоничноразвитой личности можно лишь тогда, когда созданы определенные условия.

Наша молодежь должна в совершенстве владеть тремя языками. В этой связи в нашем колледже проводится большая работа. На сегодняшний день по нескольким специальностям сформированы полиязычные группы. Конечно, есть определенные трудности. Но, несмотря на это, мы стараемся преодолеть их. В центре языков преподаватели и студенты дополнительно совершенствуют английский язык на бесплатной основе. Курсы у нас ведут профессионалы, многие из которых являются выпускниками программы «Болашак». Для туристической сферы весьма важно иметь полиязычных специалистов, для того чтобы они в будущем могли свободно перенимать опыт и сотрудничать с зарубежными коллегами и партнерами.

Многоязычие сегодня становится важнейшим фактором духовной жизни современного поликультурного мира. Поставленная цель очень высока и благородна: её реализация открывает просторы для взаимодействия языков и культур. Разумное и правильное внедрение трехязычия даст возможность быть коммуникативно-адаптированными в любой среде. У выпускников появятся реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Не могу скрыть факт, что приходится сталкиваться с ситуацией, когда дети, хорошо владеющие родным языком, плохо знают русский язык. И, наоборот, владеют русским языком, но слабо знают и не говорят на казахском языке; с интересом изучают английский, не считая нужным говорить по-казахски. Есть студенты некоренной национальности, которым тяжело дается изучение казахского языка. Детям необходима помощь преподавателя, заинтересованность родителей и поддержка преподавателей-предметников.

Целью обучения в колледже следует считать говорение, чтение, аудирование как средства общения. Такая цель требует и соответствующего метода. Несколько лет преподаватели применяют на уроках функционально-коммуникативный метод обучению говорению.

Коммуникативная технология нашла свое отражение в работах Е.И.Пассова. К такой технологии и относится функционально-коммуникативный метод обучения говорению. Рекомендую в практике использовать этот метод коллегам, преподающим языки, так как направлен на формирование коммуникативной компетентности, что соответствует целевой установке полиязычия.

В процессе формирования полиязычия обучающий принцип в соответствии с языковой ситуацией несет установку на изучение языка. В основе цикловой организации уроков лежит технологическая карта.

1. Урок совершенствования лексико–грамматических навыков говорения.
2. Урок формирования и совершенствования орфографической и пунктуационной грамотности.
3. Урок обучения диалогической форме общения.
4. Урок обучения устной монологической речи.
5. Урок обучения письменной монологической речи.

Применение этого метода помогло нашим педагогам поднять на высокий уровень языковую подготовку студентов. В рамках внедрения полиязычного образования предлагаю ввести в образовательную программу интегрированный курс «Полиязычие» с изучением казахского, русского и английского языков на одном уроке. Задача интегрированного курса – научить студентов использовать языки в познании выбранной специальности. А на данном этапе, не дожидаясь 2017 года можно смело проводить дуальные интегрированные уроки.

Так в наше время знание языков приобретает все большее значение. Нам, педагогам, нужно способствовать достижению культуры полиязычия. Установлено, что развитие интереса к изучению и говорению на двух-трех языках повышает интеллектуальную активность и самостоятельность студентов, способствует росту познавательного интереса, нравственному совершенствованию.

На мой взгляд, для дальнейшего успешного развития полиязычного образования необходимы плавные шаги-переходы. Предлагаю следующий план.

1. Разработка и приобретение (обеспечение) учебно-методических комплексов, учебников, включая словари.
 2. Создание программ по полиязычному обучению, учебной литературы, электронных учебников разного уровня обучения.
 3. Разработка инновационных методик полиязычного образования.
 4. Расширение международного сотрудничества.
 5. Обеспечение доступной учебно-методической литературой для коллективного и самостоятельного обучения.
 6. Привлечение к процессу обучения родителей студентов.
 7. Подготовка и переподготовка преподавателей со знанием языка.
 8. Внедрения обучения на двух-трех языках (где созданы условия)
 9. Создание творческих групп преподавателей-языковедов.
 10. Введение полиязычных кружков и факультативных занятий
- (Подходить индивидуально, в зависимости от языка обучения и национального состава проживающего населения данной местности. Рис.1)

Рисунок 1. Работа по внедрению полиязычия

Таким образом, язык можно изучать не как предмет, а использовать его как инструмент по получению знаний. Если студент знает язык, то он сможет добыть знания самостоятельно, а не принудительно ради отметки. Языковому воспитанию детей нужно уделять особое внимание и поощрять студентов, стремящихся к высокой культуре полиязычия. Двухязычие и полиязычие в наше время - реальное и необходимое явление для построения конкурентноспособного общества.

Годы развития суверенного Казахстана показывают, что двухязычие и полиязычие в обществе не только не ущемляет права и достоинства казахского языка, но и создаёт все необходимые условия для его развития и прогресса. Но это зависит от глубоко продуманной языковой политики Президента Назарбаева и государства и способности национальной интеллигенции сохранить и развить культуру, историю и язык казахского народа.

Список литературы

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана от 17 января 2014 г. «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее»// www.akorda.kz
2. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы // www.edu.gov.kz
3. Абсатмаров Р.Б., Садыков Т.С. Воспитание культуры межнационального общения студентов. – Алматы, 1999.
4. Большая советская энциклопедия: Лингвистика, 1998.
5. Кондубаева М.Р. Научно-исторические основы формирования культуры речи двухязычного учителя-словесника: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – Алматы, 1995. – 339 с.

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ - ОСНОВА ПОСТРОЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО ПОКОЛЕНИЯ

Григорьева Т.В.

КТУ Сатпаевский индустриальный колледж

Ключом к сокровищнице разума людского

Нам станут языки.

М.Дильбаз

Изучение и знание языков в настоящее время - это главное требование к современному человеку. Если лет двадцать назад нам достаточно было знать государственный и русский языки, то сейчас, когда время стремительно движется вперёд, когда меняются на глазах различные технологии, когда более интенсивным стало международное общение, - без знания английского языка мы не можем обойтись.

Республика Казахстан - одно из самых многонациональных государств. За 25 лет Независимости в стране по – настоящему утвердились государственный язык и русский как язык межнационального общения. Но для полноценного участия в мировом процессе развития необходимо знание английского языка, как языка общемирового общения. Поэтому в одном из своих выступлений Глава государства высказал очень важную мысль: «Необходимость в знании английского –это мировая тенденция. А прекрасное владение

русским языком – это наше богатство, которое потерять крайне неразумно. Для нас будет великим преимуществом, если мы будем в совершенстве владеть казахским, русским и английским языками, то есть будем грамотными и полиязычными». А это значит, что полиязычное образование становится одним из важных направлений образования современного поколения учеников, за которыми стоит развитие будущего Казахстана.

Ещё в 2004 году Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев говорил, что конкурентоспособной страной Казахстан станет тогда, когда будет отвечать всем требованиям мирового сообщества, а именно: соответствовать всем стандартам, принятым в мире. Это относится и к образованию, и экономике. Добиться признания мирового сообщества наше государство сможет, создав все условия для формирования полиязычной и поликультурной личности. В настоящее время созданы все условия для нынешнего поколения студентов, которые хотят быть востребованными на рынке труда.

С этой целью в Казахстане проходит поэтапную реализацию культурный проект «Триединство языков», который должен способствовать расширению международных контактов и сотрудничества Казахстана на всех уровнях. Знание казахского, английского и русского языков даст молодежи возможность быстрее войти в новый ритм жизни, изучать новые технологии, разрабатывать новые проекты. Конечно, без педагогов ребятам не обойтись. Изучение языков – дело очень трудное. А так как «школа должна развивать язык», то педагогам, естественно, следует делать всё возможное и невозможное для развития интереса к изучению казахского, русского и английского языков.

Одни учёные считают, что язык относится к культуре как часть к успеху, а другие – что язык лишь форма выражения культуры, третьи – что язык не является ни формой, ни элементом культуры.

Язык рассматривается как фактор культуры, во - первых, потому что он является ее составной частью, которую мы наследуем от наших предков; во-вторых, язык – основной инструмент, посредством которого мы усваиваем культуру; в-третьих - это важнейшее из всех явлений культурного порядка. Являясь составной частью культуры и его орудием, он выражает специфические черты национальной ментальности, открывает механизмы области сознания. Язык – это объективная реальность. Язык таков, каким является общество. Оно изменилось. Во многом – под влиянием средств массовой информации, интенсивно использующих все блага высоких технологий.

Обучение иностранному языку формирует коммуникативное умение, столь необходимое для человека как члена общества, члена коллектива, члена семьи. Оно предполагает умение слушать собеседника, вступать в общение, поддерживать его. Английский язык как средство международного общения занимает в мире лидирующую позицию. Тот, кто желает получить более высокие шансы на успешное трудоустройство и профессиональную карьеру, должен в достаточной степени владеть хотя бы одним иностранным языком. Чтобы обеспечить достижение международно-стандартного уровня владения несколькими иностранными языками, сформулирована концепция полиязычного образования. Она предполагает становление полиязычной личности при определенном отборе содержания, принципов обучения, разработке специальной технологии с использованием многоязычных разговорников, словарей и учебно-методической литературы, где указывались бы сходства и различия базового, промежуточного и нового языка обучения. В новой технологии обучения необходимо обеспечить идентичность содержания обучения второму и третьему языкам, начиная с универсальных языковых явлений переходить к специфическим для нового, изучаемого языка.

Полиязычная личность – это модель «человека, рассматриваемого с точки зрения его готовности производить речевые поступки, создавать и принимать произведения» (высказывания и тексты) на трех и более языках. Владение казахским, русским и иностранным языками становится в нашей стране неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Нашему обществу нужны граждане, практически и профессионально владеющие несколькими языками и получающие в связи с этим реальные

шансы занять более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

Педагогическая практика нуждается в обновлении для достижения лучших результатов и повышения эффективности использования средств. Применение новых методов, технологий обучения иностранным языкам способствует развитию многих качеств у наших студентов, которые хотят быть востребованными в современном обществе. Поэтому проблема использования эффективной методики преподавания английского языка в колледже представляется очень важной.

Система принципов обучения в системе полиязычия: казахский язык – русский язык – английский язык:

- изучение языков идёт параллельно, они не пересекаются, опорой является родной язык;
- обучение иностранному языку - это обучение речевому мышлению, умению выражать мысли, используя различные конструкции изучаемого языка;
- развитие полиязыкового сознания личности;
- развитие устной и письменной речи.

Развитие речи – это развитие мышления. Речь невозможна без мыслей, без опережающего внутреннего процесса. Речевая среда: слово – словарь – строй языка: развитие речи – коммуникация – риторика: культура речи, таким образом, язык – это уровневая система: лексическая – произносительная – грамматическая. Грамматика языка или речь – средство общения, коммуникация, самовыражение, овладение новыми средствами выражения мысли и миром изучаемого языка. Владение казахским, русским языком и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человечества. Всё это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Развитие полиязыкового сознания личности; алгоритм развития речи; мысленная, устная, письменная; коммуникация.

С целью создания инновационной, полиязычной модели образования количество школ, предоставляющих образование на трех языках, увеличится с 33 до 700, в том числе количество школ сети «Назарбаев интеллектуальные школы» расширится с 6 до 20. Эти школы станут базовыми площадками для апробации полиязычной модели образования, инноваций в образовании»;

- «повышение востребованности государственного языка»;
- «повышение престижа употребления государственного языка»;
- «сохранение языкового многообразия в Казахстане»;
- «сохранение функционирования русского языка в коммуникативно-языковом пространстве»;
- «изучение английского и других иностранных языков» за счет: системного научно-методического сопровождения деятельности субъектов непрерывного полиязычного образования;
- формирования полиязыковой образовательной среды; расширения инфраструктуры полиязычного образования;
- развития межкультурно- коммуникативной парадигмы современного языкового образования;
- развития интеллектуального потенциала страны на основе приобщения ее граждан к ценностям языка и культуры.

Главная цель, стоящая перед преподавателем, мастером производственного обучения и студентами колледжа – это развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-

деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

В нашем колледже полиязычное обучение ведётся в группах по специальности «Организация питания» с 2015 года. Был создан проект по реализации такого обучения.

На первом этапе – подготовительном (2015 – 2016) мы изучали данную проблему на основе нормативных документов, научной, методической литературы, Интернет ресурсов; собирали и накапливали материал по проблемам совершенствования языкового образования, обобщения инновационной работы педагогов в области обучения родным, неродным и иностранным языкам.

Второй этап – внедренческий (2016 – 2017): мы разрабатывали и продолжаем разрабатывать интегрированные уроки («Спецтехнология и профессиональный казахский язык», «Спецтехнология и профессиональный английский язык»), проводим различные внеурочные мероприятия с элементами полиязычия.

На третьем этапе – обобщающем (2017 – 2018) мы будем обобщать и систематизировать результаты исследования.

В рамках стандарта технического и профессионального образования внедрены такие дисциплины, как «Профессиональный казахский язык», «Профессиональный иностранный язык» и «Профессиональный русский язык» (в группах с государственным языком обучения).

Преподаватели разработали рабочие учебные программы, имеют учебно-методический комплекс, раздаточный и дидактический материалы.

Мастера производственного обучения и преподаватели специальных дисциплин по специальности «Организация питания» разработали девять инструкционно-технологических карт для проведения лабораторно-практических работ по дисциплине «Технология приготовления пищи» на русском,

казахском и английском языках. Кроме того, имеются: разговорник на трех языках по профессии; словарь профессиональной речи на трех языках; термины слов на трех языках.

Я на уроках производственного обучения для работы и объяснения студентам нового материала использую наглядный материал по темам: «Механическая кулинарная обработка рыбы», «Балықты механикалық кулинарлық өндеу», «Mechanically culinary processing of fish»; «Механическая кулинарная обработка овощей», «Көкөністерді механикалық кулинарлық өндеу», «Mechanically culinary processing of vegetables». Студенты название продуктов и блюд проговаривают на трех языках, рисунок 1.

Также на уроках производственного обучения использую раздаточный материал с элементами полиязычия, использую технологическую карту на трех языках, рисунок 2.

The image shows three versions of a 'Technological card' for preparing soups, arranged side-by-side. Each card has a title in its respective language (Russian, Kazakh, and English) and contains two main tables: one for ingredients and one for preparation steps. The Russian card is on the left, the Kazakh card is in the middle, and the English card is on the right. The English card is titled 'Moscow Institute of Technology' and 'Collection of recipes'.

Рисунок 2 – Технологические карты на трех языках

В рамках нашего колледжа проводятся конкурсы среди студентов, внеурочные воспитательные мероприятия с внедрением трех языков, проводится факультатив «Английский вокруг нас» с целью углубления изучения иностранного языка с профессиональной направленностью.

В результате работы по полиязычному образованию студенты будут понимать смысл речи посетителя на казахском и английском языках, уметь отвечать кратко на поставленные вопросы, участвовать в диалоге, участвовать и, надеемся, занимать призовые места в конкурсах профессионального мастерства, будут эрудированными, воспитанными в духе межнациональной толерантности, так как наши студенты – это наше будущее!

Литература

1. Послание Президента РК Н.А.Назарбаева народу Казахстана, январь 2017 года.
2. Аренов. М., Калмыков. С.,(1997). Современная языковая ситуация в Республике Казахстан // Саясат, №1 – Алматы.
3. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 год.

ПРЕПОДАВАНИЕ ИСТОРИИ НА КАЗАХСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ КАК РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Абишева К.Т.

*КГУ Ростовская опорная школа(Ресурсный центр)
Бухаржырауский район, Карагандинская область*

В сегодня мире нет ни одной страны, народ которой бы владел одним языком. И нет ни одного цивилизованного государства, где жила бы только одна нация. Для существования любого многонационального государства закономерным является формирование двуязычия и полиязычия.

Ярким примером такого многоязычия является наш Казахстан. В Казахстане уделяется очень большое внимание изучению языков народов, которые населяют нашу страну. Приоритетная роль конечно отдается казахскому языку как государственному, а также

русскому языку как языку межнационального общения. Иностранные языки изучаются у нас во всех школах с начальных классов. В своём Послании к народу в 2009 году «Новый Казахстан в новом мире», Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев отметил, что в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного языка, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику. «Сейчас в Казахстане в основном утвердилось двуязычие как важнейшее направление культуры межнационального общения. Человек, владеющий кроме родного языка языком другого народа, получает возможность общаться с большим количеством людей, приобщаться к материальному и духовному богатству, выработанному носителями языка другого народа, ближе и глубже знакомиться с его историей, культурой» [1]. По мнению Президента Н. Назарбаева «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности. Новая модель образования будет строиться на трех языках. Именно такую задачу перед казахстанцами ставит Глава Государства в ближайшей перспективе. На республиканском августовском педагогическом совещании работников образования в августе 2016 года «Новые образовательные программы, инновации и компетентностный подход - шаги к успешной школе». Министр образования РК А. Саринжипов сказал: «Изучение истории отдельной страны без сформированной целостной картины развития мира также невозможно, поэтому предмет «История Казахстана» будет изучаться не с 6-го класса, а с 5-го, параллельно с предметом «Всемирная история». «Кроме того, министр заявил, что казахская литература, история Казахстана и география будут преподаваться в средней школе на казахском языке, независимо от языка преподавания в школе. Министр заверил, что в школах Казахстана будет внедряться модель трехязычного обучения. [2]. В Послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 г.

«Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» в четвертом приоритете – улучшение качества человеческого капитала. На первом месте «Прежде всего должна измениться роль системы образования. Наша задача – сделать образование центральным звеном новой модели экономического роста. Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации. Наряду с этим нужно уделить большое внимание формированию ИТ-знаний, финансовой грамотности и воспитанию патриотизма молодежи. Необходимо сократить разрыв в качестве образования между городскими и сельскими школами. Поручаю Правительству представить соответствующие предложения. По вопросу поэтапного перехода на трехязычное образование.

Казахский язык сохранит свою доминирующую позицию. Большое внимание будет уделяться его дальнейшему развитию. Вместе с тем сегодня английский язык является языком новых технологий, новых производств, новой экономики. В настоящее время 90% информации создается в мире на английском языке. Каждые два года ее объем увеличивается в два раза. Без овладения английским языком Казахстан не достигнет общенационального прогресса.

Начиная с 2019 года обучение по некоторым предметам в 10–11-х классах будет проходить на английском языке. Необходимо тщательно рассмотреть этот вопрос и принять по нему разумное решение.

Уровень школ и учителей в городах и селах существенно различается. Актуальна также проблема дефицита квалифицированных педагогов. Поэтому, учитывая все эти аспекты, необходимо внедрять английский язык поэтапно.» [3].

Казахский язык дети изучают с детских садов и мини центров, а в школе с первого класса, и к 5-му классу они уже могут читать и писать на казахском, русскоязычные дети понимают казахскую речь и могут говорить простейшие предложения, поэтому особых трудностей в изучении истории Казахстана на казахском языке не будет. Самое удивительное, русскоязычные ученики диктанты по казахскому языку пишут хорошо, тогда как разговорная речь на казахском языке оставляет желать лучшего. Основной акцент в изучении казахского языка в русских школах уделяется изучению грамматики казахского языка. По моему мнению, учебник по истории Казахстана на казахском языке, который собираются ввести, должен быть доступным, чтобы текст был простым в изложении. Иностранные слова не должны переводиться на казахский язык, как например, в русском языке, там все слова которые вошли из других языков остались так же звучать и в русском языке. Например, слова тюркского происхождения «курган», «казна», «казан» не переведены на русский язык и значение этих слов понятно всем. Что касается исторической терминологии, то здесь очень много слов латинского, греческого и других иностранных языков. Они на всех языках имеют одинаковое значение и озвучивание. Моя просьба к ученым, которые пишут учебники не усложнять язык, при написании учебников на казахском языке, по меньше использовать синонимов, образных литературных оборотов, которые усложняют восприятие казахского языка не только русскоязычных учеников, но и казахскоязычных учеников. При написании учебников истории Казахстана на казахском языке для русских школ использовать каждодневную простую лексику. Привлекать к написанию учебников учителей предметников и детских писателей. Учебник должен адаптироваться для детского восприятия и сознания. Учебники нужно написать простым, доступным для детей языком. После каждой темы должен быть словарь терминов и значений, как и сейчас в некоторых учебниках истории Казахстана, например История Казахстана 8 класс, авторы З.Е. Кабульдинов и А.Т. Кайыпбаева. Русские и казахские тексты учебников должны быть идентичными, т.е. то что напечатано в русском варианте учебника должно быть и в казахском варианте. К счастью, я преподаю историю на русском и казахском языках и часто сопоставляя тексты учебников нахожу несоответствия. И еще одна просьба к авторам учебников, уменьшить объем параграфов, некоторые мысли и сведения повторяются по несколько раз, увеличивая тем самым количество страниц. В будущем преподавание истории на казахском языке, по моему мнению, улучшит изучение казахской разговорной речи, ведь ученики будут проговаривать слова осознанно, естественно будет тесная интеграция с предметом казахский язык. Некоторые учителя предлагают в учебниках истории писать тексты на двух языках, чтобы это было понятно русскоязычным учителям, я не согласна с этим мнением. Текст должен быть только на казахском языке, будет стоять перевод на русском языке казахского текста, ученики и учителя будут читать русский текст по привычке, удобно и быстро. Мое пожелание русскоязычным учителям, ускоренно выучить разговорную казахскую речь, поверьте моему опыту, вы успешно преодолете все трудности если захотите. Что касается Всемирной истории, я полностью согласна с тем, что Всемирная история должна вестись на русском языке. Русский язык в настоящее время является международным языком общения, он один из шести рабочих языков ООН. Работая в казахских классах, я заметила слабое знание русского языка, особенно учеников оралманов. В настоящее время выпускники казахских школ из сельской местности, плохо знают русский язык. Таким образом, снижется их конкурентоспособность на рынке труда, мы лишаем их возможности свободно оперировать русскими словами. Преподавание Всемирной истории на русском языке улучшит их знания русского языка и пополнит словарный запас.

Преподавание истории на двух языках имеет большое воспитательное значение. Во-первых, это воспитание патриотизма, во-вторых воспитание межнационального общения, в-третьих воспитание толерантности, развитие эрудиции и общей культуры. Современное общество испытывает необходимость в людях, которые могли бы быстро приспосабливаться к меняющимся обстоятельствам жизни, сейчас обществу необходимы

творчески мыслящие, активные люди, способные решать проблемы, принимать решения, критично мыслить, эффективно обмениваться идеями и работать в группе и в команде. Просто «знание о знаниях» больше не достаточно, чтобы преуспеть во все более сложном, текущем и быстро развивающемся мире, в котором мы живем. С целью оптимизации процесса непрерывного обучения и потенциального роста, ученикам нужна возможность развивать личные способности и эффективное мышление, как часть их всестороннего образования. В свете новых требований к обучению учителям нужно овладевать новыми навыками и стратегиями обучения, применять различные формы эффективного обучения, индивидуальные и групповые методы работы. Групповая работа наиболее приемлема и целесообразна при изучении темы, повторении материала уроков, закреплении знаний во всех типах и на всех этапах урока, а также при проведении познавательных игр, при дифференцированном подходе к обучению. Групповая работа позволяет каждому ученику считать себя полноправным участником учебного процесса, раскрывая в нем такие качества, как уверенность в себе, формирует мотивацию и создает высокую степень обученности. Используя активные методы обучения истории, ученики не только придут к более глубокому пониманию исторических проблем, но также и к тому, что у них вырастет мотивация и энтузиазм. Закончить свой доклад я хочу словами нашего президента из Послания народу Казахстана от 31 января 2017 г.:

«Казахстан – молодое многонациональное, уверенное в своем будущем, динамично развивающееся государство! Мы прошли 25-летний путь становления. В следующие 25 лет нас ожидают еще более высокие рубежи.

Собрав уникальный богатый опыт в создании государства, мы вступили в новый этап. Уверен, какие бы трудности не встретили нас впереди, мы их преодолеем. Наша главная сила – в единстве.

Мы превратим Казахстан в еще более процветающую страну для наших потомков!» [3].

Список использованной литературы

- 1.Послание Президента Назарбаева Н.А. народу Казахстана 2009 года «Новый Казахстан в новом мире».
- 2.Казахстанская правда-2016. 18 августа.
- 3.Послание Президента Назарбаева Н.А. народу Казахстана от 31 января 2017 г. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность».

ПРИЕМЫ ОБОГАЩЕНИЯ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ГЛАГОЛАМИ И ИМЕНАМИ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫМИ

Рахимкулова Г.К., Солодовникова Н.Н.
КГКП д/с № 27 «Балдаурен»

Грамматические формы языка ребёнок усваивает, прежде всего, в общении с окружающими, в процессе обогащения и активизации словаря, формирования связной речи.

Основной формой обучения являются речевые занятия с детьми. Посредством дидактических игр и упражнений внимание ребёнка обращается на те грамматические стороны, усвоение которых вызывает у него определённые трудности.

Овладение всеми грамматическими формами начинается уже в младших группах детского сада, т.е. детьми трёхлетнего возраста. А спустя год, в средней группе, ребёнок учится употреблять повелительное наклонение таких глаголов, как ехать, бежать, лежать, езжай, беги, ляг, а также все формы словоизменения и словообразования имен прилагательных.

В этом же возрасте дети начинают использовать простейшие виды сложносочинённых и сложноподчинённых предложений. (Апельсин большой, а мандарин маленький).

В беседах о явлениях природы или по сюжетной картинке, а также по прочтении сказки или рассказа, необходимо предусматривать вопросы, побуждающие ребёнка использовать предложения различной структуры: (Какие птички? Где сидят? Почему улетают?). Хорошо, когда ребёнок повторяет свой рассказ Незнайке или Кате, которые тоже учатся рассказывать, но нуждаются в помощи.

Воспитателям следует проявлять своевременную заботу об обогащении и уточнении словарного запаса у детей.

Нами были разработаны серии картинок, помогающие обогатить словарный запас дошкольников средней группы глаголами и именами прилагательными. Данные картинки использовались в течение учебного года на логопедических занятиях и на занятиях по развитию речи. На картинках 1-й серии изображены способы передвижения разных животных:

Птицы, бабочки, мухи, жуки, комары	летают
Рыбы, дельфины, киты, моржи, утки	плавают
Змеи, гусеницы, черви, ящерицы	ползают
Кузнечики, лягушки, зайцы	прыгают

Для закрепления этого материала после работы с картинками детям предлагаются такие вопросы: «А кто или что еще летает?» (самолеты, вертолеты, ракеты, спутники, воздушные шары и т. д.). «А кто или что еще плавает?» (лодки, катера, пароходы, поплавки и пр.)

На картинках 2-й серии изображены различные действия одного и того же животного. Ребенок должен правильно назвать все эти действия. Например, собака стоит, сидит, лежит, спит, бежит, лает, ест, играет.

При «оречевлении» картинок 3-й серии ребенок должен правильно назвать голос каждого животного, насекомого или птицы: корова мычит, лошадь ржет, коза блеет, свинья хрюкает, собака лает, кошка мяукает, тигр рычит, волк воет, медведь ревет, змея шипит, лягушка квакает, утка крикает, жук жужжит, комар пищит, ворона каркает, соловей поет, голубь воркует.

С целью закрепления вновь усвоенных ребенком названий действий в дальнейшем ему предлагаются такие вопросы: «Кто рычит?», «А кто мычит?», «Кто лает?». И наоборот: «Что делает собака?», «А медведь, волк?». В результате этих упражнений дети усваивают названия действий животных и в дальнейшем употребляют в своей речи.

На картинках 4-й серии изображены действия мальчика. В процессе неоднократного называния действий ребенок постепенно овладевает способами образования глаголов при помощи приставок. Взрослый говорит: «Мальчик в дом...» (ребенок добавляет глагол «входит», затем «выходит» и т.д.).

В своей работе мы эффективно использовали следующие дидактические игры по обогащению глагольного словаря:

1. «Выбери правильно» (среди нескольких сказанных предложений ребёнок отмечает одно с заданным словом).

Пример: ребёнок катается, купается, качается, касается, копается.

2. «Кто что делает?» (настоящее время, множественное число).

Пример: врачи лечат людей, машинисты водят поезда.

3. «Нужные инструменты» (настоящее время).

Пример: иглолка – иглой шьют, утюг – утюгом гладят.

4. «Измени слово» (настоящее время, единственное и множественное число).

Взрослый произносит глагол в неопределённой форме и показывает рисунок, на котором изображён один или несколько малышей, а дети, соответственно, отвечают.

Пример: рисовать – рисует или рисуют.

5. «Я и мы» (настоящее время, первое лицо, единственное и множественное число).

Пример: писать – пишу, пишем.

6. «Добавить правильно» (изменение глагола настоящего времени по лицам и числам).

Пример: я сижу, ты сидишь, он сидит, мы сидим, вы сидите.

7. «Что делает?» Взрослый предлагает детям подобрать глаголы в настоящем времени.

Пример: ветер что делает? – сильно дует, поднимает пыль.

8. «Что видел?» (прошедшее время). Называние действий после их демонстрации.

Пример: Коля подошёл к столу, взял машинку, поставил её на полку.

9. «Вчера – сейчас» (прошедшее и настоящее время).

Пример: вчера я ходила в парк, каталась на карусели, сейчас я играю с куклой.

10. «Что делает – сделал?» (совершенный и несовершенный вид).

Пример: Саша ловит Толю – Саша поймал Толю.

11. «Сегодня – завтра» (настоящее – будущее время).

Пример: сегодня я пишу письмо – завтра я буду писать письмо.

12. «Прикажи» (повелительное наклонение).

Пример: сидеть – сядь, стоять – встань, лежать – ляг.

13. «Прикажи и объясни» (повелительное наклонение и настоящее время).

Пример: бежать – беги, он бежит.

14. «Прикажи наоборот»

Пример: иди – стой, сядь – встань, возьми – положи.

15. «Кто что хочет?» (формы глагола хотеть).

Пример: я хочу учиться, ты хочешь играть, он хочет

Обогащение словаря ребенка именами прилагательными также достигается путем «оречевления» картинок и дидактических игр. На картинках 1-й серии изображены продукты питания. Ребенок должен назвать их вкус на вопросы взрослого. Например, какая по вкусу соль, лимон и т.д. Для закрепления названий этих признаков ребенку предлагаются такие вопросы: «А что еще бывает кислое? Горькое? Сладкое? Соленое?» Или: «Какая по вкусу земляника? А какой торт? горчица?» и т.д.

Картинки 2-й серии предназначены для облегчения запоминания названий основных и промежуточных цветов. Первый звук в названии каждого цвета совпадает с первым звуком названия предмета, имеющего этот цвет:

Белая береза	желтый желток
Вишневая вишня	коричневая кора
Малиновая малина	серый слон
Розовая роза	сиреневая сирень
Фиолетовая фиалка	зеленая зелень

В дальнейшем знание названий цветов закрепляется вопросами о цвете различных предметов. Например: «Какого цвета небо? Солнце? Трава? Листья на деревьях?». Можно задать и такие вопросы: «Что бывает синего цвета? А зеленого, красного, желтого?»

Картинки 3-й серии рассчитаны на усвоение ребенком названий противоположных признаков предметов, или слов-антонимов. Предметы с противоположными свойствами на картинках изображены попарно. В процессе упражнений взрослый называет первый предмет и его признак, а также второй предмет. Ребенок же должен назвать только признак второго предмета. Например: «Дерево высокое, а кустик... (низкий)». И наоборот: «Кустик низкий, а дерево... (высокое)». Затем эта работа проводится уже без опоры на наглядность. Взрослый произносит одно прилагательное, а ребенок – другое с противоположным значением: горячий – холодный, светлый – темный, хороший – плохой, добрый – злой, острый – тупой, мягкий – твердый, легкий – тяжелый, глубокий – мелкий и т. д.

В 4-й серии картинок изображено несколько предметов, которые ребенок должен будет

охарактеризовать по возможно большему числу признаков (по вкусу, по цвету, по форме, по величине).

Работая с картинками 5-й серии, ребенок познакомится с относительными прилагательными и практически овладеет способами их образования. Предварительно ребенку нужно объяснить, что если какой-то предмет сделан из дерева, то он деревянный, а если из железа – то железный и т. д. Например: «Этот стакан сделан из стекла. Какой он?» (Стеклянный). Рукавички из кожи – кожаные, рукавички из шерсти – шерстяные, ваза из хрусталя – хрустальная, медвежонок из плюша – плюшевый.

Картинки 6-й серии рассчитаны на упражнения ребенка в образовании притяжательных прилагательных. Взрослый предлагает ребенку посмотреть на картинку и при этом говорит: «Вот видишь, у коровы голова коровья, а чья голова у вороны?». Они «оречевляются» так: у вороны голова воронья, у лисы – лисья, у оленя – оленья, у птицы – птичья, у голубя – голубиная, у лебедя – лебединая, у орла – орлиная, у медведя – медвежья, у утки – утиная.

Для обогащения словаря именами прилагательными мы использовали в работе следующие игры:

1. «Определи цвет» (согласование с существительными в роде, числе и падеже).

Пример: помидор красный, огурцы зелёные, тыква жёлтая.

2. «Определи размер»: взрослый показывает детям три картинки, на которых нарисованы куклы разного размера и в платьях разного цвета. Надо расставить их по порядку.

Пример: большая кукла в красном платье, средняя – в синем, ...

3. «Назови правильно»: взрослый называет картинки – все одинакового цвета, а дети – цвет: платье – синее, флажок – красный.

4. «Что это и какое оно?»

Пример: это яблоко, оно круглое, красное, вкусное.

5. «Отбери, не ошибись». Ребёнок раскладывает картинки на три стопки, называя рисунок и его цвет.

Пример: голубой платок, красный шар, белый конверт, синий пояс.

6. «Полный ответ». Работая по сюжетной картинке, дети дают полные ответы, используют прилагательные в сочетании с существительными в разных падежах.

7. «Уточним». Работа с синонимами. После прочтения рассказа взрослый спрашивает, как ещё можно назвать смелого мальчика. Отважный, храбрый, бесстрашный.

При словообразовании можно использовать такие игры:

1. «Назови ласково»

Пример: белый – беленький, хороший – хорошенький.

2. «Какой материал?»

Пример: змей из бумаги – бумажный змей.

3. «Чья это часть?»

Пример: хвост лисы – лисий, хобот слона – слоновий.

4. «Какой?» Образование причастий по образцу.

Пример: мальчик играет – играющий мальчик, листья шуршат – шуршащие листья.

5. «Сравни» (образование сравнительной степени прилагательных).

Пример: торт вкусный, но бывает ещё вкуснее, сладкий – слаще.

Использование этих материалов не только обогатят словарный запас дошкольников, но и положат начало развитию его наблюдательности над словами, пробудят интерес к языку.

После проведения данных мы обработали и проанализировали результаты. Данные приемы в работе воспитателя и логопеда показали хорошее продвижение детей в обогащении словарного запаса. Полученные данные представили на рисунке 1.

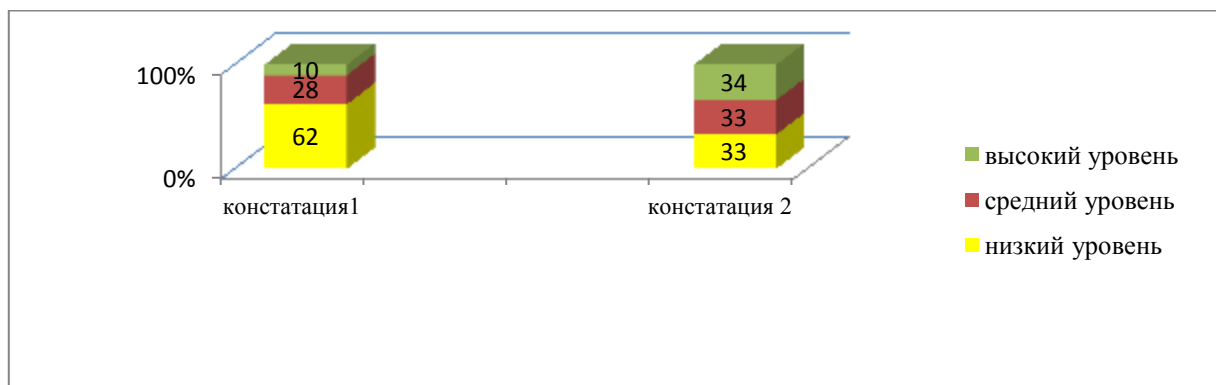

Рисунок 1. Итоговая таблица сравнительных данных

Список литературы

1. Абуова А.Е. Дидактические игры и упражнения в работе с детьми. Начальная школа Казахстана, № 5, 2008 г.
2. Козырева Л.М. Секреты прилагательных и тайны глаголов. Ярославль. Академия Развития, 2001 г.
3. Лопухина И.С. Логопедия. Звуки, буквы и слова. Упражнения в стихах. Санкт – Петербург. Дельта. 2009 г.
4. Чалгимбаева А.А. Игры и упражнения со словами. Изд. Мектеп, 2000 г.

ҮШ ТІЛДІ МЕНГЕРУ - ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Раимбекова Д.А., Майданова Т.Қ.

№ 134 "Гауһар" балабақшасының тәрбиешілері

*Әлемде Қазақстан халқы үш тілді білетін,
жоғары білімді ел ретінде танылуы керек.
Н.Ә.Назарбаев.*

Қазақстан Республикасының 2011-2020 жылдарға арналған тілдерді қолдану мен дамытудың Мемлекеттік бағдарламасында еліміздегі өмір сүріп жатқан халықтардың мәдениеті мен дәстүріне құрметпен қарайтын, үш тілді еркін меңгерген, көпмәденилік тұлғаны тәрбиелеу ісіне көп мән беріледі. Бұл мемлекеттік бағдарлама аясында тілдерді үйрену ісіне ерекше көңіл бөлінуде.

Тәуелсіздік тізгіні қолымызға тиіп, егеменді ел болған алғашқы күндерден бастап-ақ елімізде тіл саясаты Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың тікелей басшылығымен салиқалы да, сындарлы түрде жүзеге асырылуда.

Елбасы жыл сайынғы Қазақстан халқына арнайтын дәстүрлі жолдауларында тіл саясатына, оның ішінде қоғамдағы мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесіне тоқталмай өткен емес.

Білім мен ғылымның бәсекелестіктің қарыштап дамып отырған бүгінгідей жаһандану кезеңінде Елбасы көрегендік танытып, алдымызға үш тілді білу қажеттігін қойып отыр. Әсіресе, өскелең ұрпақтың, жастар алдында бірнеше тіл білу міндеті тұр.

Мемлекет басшысы Қазақстан халқына жолдауында: "Қазақстан халқы бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік,

орыс тілі-ұлтаралық тіл, ағылшын тілі- жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі",-деген болатын.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев өзінің 2012 жылғы 27 қаңтардағы "Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты" атты жолдауында 2020жылға қарай мемлекеттік тілді меңгергендердің қатары 95 пайызға дейін жететін болады",-деп атап көрсеткен болатын.

Президент Нұрсұлтан Назарбаев Үкіметтің алдында "Тілдердің үш тұғырлылығы" мәдени жобасын іске асыруды жеделдету міндетін қоя отырып, бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқыту сапасын арттыру қажеттігіне ерекше назар аударды. Мемлекеттік тілдің қолданыс аясын кеңейту мақсатында мектепке дейінгі балалардың ішінде өзге ұлт өкілдерінің арасында "Қазақшаң қалай, балақай!", "Қазақша білесің бе?" (өзге ұлт балалары), "Тіл халық қазынасы" атты байқауларына балабақшамыз белсене қатысып,жүлделі орындарға ие болды. Қазіргі кезде халықаралық қатынас тілін білу қажеттігі туындап отыр.Бұл біздің болашағымыз үшін аса қажет.Мемлекеттік басшысы : "Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды.Үш тілдің біріншісі , негізгісі,бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі-Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі.Және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады" деп сендірді. Орыс және ағылшын тілдерін оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе , жаһандануға бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді,салт-дәстүрімізді сақтап қала аламыз,-деді.Біздің республикамыз көптілді болып табылады, өйткені мұнда жүзден астам ұлт өкілдері өмір сүреді.Ал, бүкіл әлемде 3 мыңға жуық тірі тілдер бар деп саналады.

"Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды" дегендей, жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің басты талабы.Тілдің адам өміріндегі ең шешуші рөл атқаратын әркімге түсінікті.Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Ал,үш тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлға аралық және мәдени аралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады.Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының шет елдермен халықаралық байланыстары күннен-күнге арта түсуде. Сол байланыстарды дамыту үшін көп тілді білетін жас ұрпақты тәрбиелеу керек-ақ.Ендеше үш тілді білу заман талабы.Еліміздің Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының сессиясында сөйлеген сөзінде: "Қазақстандықтардың жаңа ұрпағы ең кемінде үш тілді болуы , қазақ,орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгеруі тиіс. Еуропада көптілділік қалыпты нормаға айналған, біз де осы қатардан міндетті түрде табылуға тиіспіз.Ағылшын тілін кең тұрғыда білмей, ұлттың нағыз бәсекеге қабілеттілігі туралы айту қиын",-деген-ді.

Елбасымыз: "Мектеп жасына дейінгі білім беру деңгейінде үш тілді оқытуды жаппай енгізуді қамтамасыз ету қажет.Осылайша біз тілдерді меңгерудің қисынды жүйесін қалыптастыра аламыз: әліпбиі-балабақша деңгейінде,мектепте-базалық деңгей, колледж, университетте -мамандық бойынша кәсіби тіл",-деп, көптілді білім беруді дамытуға басымдық танытып отыр.Балалар тілді табиғи түрде тез меңгереді.Психологтардың зерттеуінше үлкендерден гөрі, балалардың тіл үйренудегі қабылдау деңгейі жоғары екенін анықтаған. Балабақшадан тіл үйреніп шыққан бала мектепте қиналмай жалғастыратыны даусыз.Біздің балабақшамызда да 4-5,5-6 жастағы балаларға ағылшын тілі оқытылады. Балалар күнделікті амандасу, қоштасудан бастап , жылдық тақырыптар бойынша жаңа сөздермен танысып,қызығушылықтарын танытады.Балалар өлеңдер, жұмбақ, жаңылтпаштарды ағылшын тілінде тез және де қызыға жаттап алады. Және де оқу жоспарының вариативтік бөліміне енгізіліп, күннің ІІ жартысында ағылшын тілі өткізіледі. Мұнда балалардың тілдерді үйреніп, меңгеруіне заманауи жағдай жасалған.Арнайы үш тілде оқыту үшін соңғы технологиялық құралдармен жабдықталған және көптеген дидактикалық оқу материалдары бар. Интеркешенді тақтамен бірге түрлі көрнекіліктермен үлестірмелі материалдардың да мол қоры бар.Балабақшада үштілділікті дамыту белгілі бір бағыттар

бойынша жүргізіледі. Атап айтсақ, тілдерді үйрету жұмыстары тәрбиеші, орыс, ағылшын тілі мамандарымен өзара бірлесе оқу қызметінде және одан тыс мезгілде ойын, театрлық іс-әрекет, ойын-сауық ертеңгіліктер, ата-анамен жұмыс барысында блингвалды компонентті қолдану арқылы жүзеге асады. Балабақшада кесте бойынша күнделікті өткізілетін оқу қызметінде де блингвалды компонентті үнемі пайдаланып, жаңа сөздермен таныстырып отырамыз. Осыған сай біз педагогтар, өзіміз құрастырған "Күн тәртібі үрдісі мен ойын әрекетінде костілділік-қазақша-орысша, ағылшынша қатынасқа түсу бағдарламасы" атты тіл үйрету бағдарламасына сүйене отырып, мектеп жасына дейінгі балаларға тілдерді үйретеміз. Үш тілді үйрету біздің сөздік қорларын кеңейтуге, оларды күнделікті өмірде қолдана алуға, өз бетінше айналасындағылармен сұхбаттасуға, қарым-қатынасқа түсу аясының кеңеюіне, жеке дамуына зор ықпалын тигізеді. Бұл бағдарлама бізге баланың қатынасқа түсу дағдысы мен тілдік машығын дамытуға, тілге деген қызығушылығын тудыруға түрлі кестелер, суреттер арқылы әңгіме құрастыра алуға көмектеседі. Бүлдіршіндердің бойына тілге деген сүйіспеншіліктерін дарыту және салт-дәстүрлер туралы білімдерін кеңейту мақсатында олармен ұйымдастырылған оқу қызметтерін жүргізіп қана қоймай, сонымен бірге тыс шаралар, атап айтқанда, тілдік сайыстар, байқаулар мен ойын-сауықтар өткіземіз. Біз үшін мерекелер мен ертеңгіліктерді үш тілде өткізу дәстүрге айналды. Бұл балаларға ғана қуаныш сыйлап қоймай, сондай-ақ қонақ ретінде келген ата-аналардың, ата-әжелеріміздің бойларына да зор мақтаныш сезімдерін ұялатады. Балабақшада сәбилік кезеңін аяқтап, білім алу үшін мектепке алғаш қадам басқан біздің кішкентай түлектеріміз тілдерді үйреніп, білімдерінің мықты іргетасы балабақшада қаланып, одан әрі мектеп, гимназия, лицейлерде жалғасады деп сенімді түрде айта аламыз. Үштілділік бастауын балабақшадан алған балалардың әртүрлі тілдік сайыстар, олимпиадалар мен конкурстарда табысқа жететінін өмірдің өзі дәлелдеп отыр. Қорыта айтатын болсақ, "Тілдердің үш тұғырлылығы" бағдарламасының негізгі мақсаты мемлекеттік тіл - қазақ тілін, орыс және ағылшын тілдерінің деңгейіне дейін көтеріп, бәсекелестігін арттыру болып табылады. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту-жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Көптілді болу-уақыт талабы. Тіл арқылы өсіп келе жатқан ұрпақты әмбебап, жаһандық құндылықтарға қосу, әлемдік кеңістік пен көршілес мәдениеттер өкілдерімен қарым-қатынас жасап, сөйлесе білу дағдыларын қалыптастыруға болады. Көптілділік қазіргі әлемнің басты мәселесі. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет. Жалпы мемлекет басшысы қойған негізгі мақсат-2050 жылға дейін Қазақстан 30 дамыған елдің қатарына қосылуы керек. Бұған "Қазақстан-2030" даму стратегиясы куә. "Қазақстан 2050" стратегиясы бұл болашақтың қамы. Болашақ бүгіннен басталады, ел болашағы-ертеңгі азамат, бүгінгі жас ұрпақ. "Бала тәрбиелеу-болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек"-деген Елбасы.

Пайданылған әдебиеттер тізімі

1. Нұртазин Т. Сөз құдіреті-Астана: Ер-дәулет, 2007ж
2. Әлімбек Г. Қазақ тілі. Астана: Ер-дәулет, 2007 ж
3. Президенттің Қазақстан халқына жолдауы "Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан". Астана -2007 ж
4. ҚР "Тіл туралы" заңы
5. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы

ҮШ ТІЛДІҢ ҚҰДІРЕТІ

Акसेлеуова Ж.О., Садықова Ә.Д.

КМҚК №15 «Аққу» балабақшасы

Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: “...Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттық тілінің кеми бастауы – ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, орамды, терең тіл жоқ,” – деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде. Еліміз тәуелсіздік алғалы бері жүргізіліп келе жатқан тіл саясатының арқасында қазіргі таңда мемлекеттік тіл туралы оңды қоғамдық көзқарас қалыптасып отыр. Тіпті Отанымызда өмір сүріп жатқан басқа ұлт өкілдерінің де мемлекеттік тілді меңгеруге деген құлшынысы күннен-күнге арта түсуде. Бұл жағдайды қазақ тіліне көрсетіліп отырған құрмет деп түсінуіміз қажет.

Мемлекет басшысы: “Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады” деп сендірді. Орыс және ағылшын тілдерін оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе, жаһандануға бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді, дәстүрімізді, салт-ғұрпымызды сақтап қала аламыз, — деді.

Елбасының үштұғырлы саясаты аясында шетел тілін үйрену, оның қолданыс аясын кеңейту бүгінде кезек күттірмейтін өзекті де киелі мәселелердің бірі болып отыр. Алайда «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», - деп акын жырлағандай, өз тілінде еркін сөйлеп, өз тілін құрметтейтін тұлғаны баулысақ, өзге тілді қадірлейтін тұлғаны баулитынымызға көз жеткіземіз. Сондықтан да «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс. Бұл - заман талабы», - деген елбасының қағидасына сүйене отырып, қазіргі таңда балабақшадан бастап мектеп табалдырығын аттаған сәттен ана тілін, орыс және ағылшын тілдерін меңгертуге, сауаттылыққа күш салытуда. Осы орайда ауыр жүк артылып отырған мұғалімдер мен тәрбиеші-ұстаздардың бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеудегі еңбегі зор.

Қазақстан Республикасының 2015 жылғы білімді дамыту тұжырымдамасында «Мектепке дейінгі тәрбие – үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы. Ол баланың жас ерекшелігін ескере отырып дамытатын орталық» делінген. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың салиқалы саясатының арқасында еліміз береке мен бірліктің, ынтымақ пен достықтың, татулықтың өлкесі болып, көпұлтты мемлекетке айналып отыр. Осы орайда елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап өткендей: «Біз - көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз» деген еді. Елбасымыз Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессия отырысында Қазақстан аймағында тұрып жатқан халықтардың басын қосатын тіл қазақ тілі болуы керек деп анық атап айтты: «Қазақстанды, қазақты достықтың киелі шаңырағына теңесек, түрлі этностар оның алтын арайлы шуақтары іспетті. Бұл ретте байтақ мекенде баршамызды біріктіре түсетін ортақ құндылықтар бар. Ол – біздің талайлы тағдырымызды тұтастыратын шежірелі тарихымыз. Ол – біздің байтақ мәдени мұрамыз бен қазығы берік мемлекеттік тіліміз».

Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен», - деп Елбасы

Н.Ә.Назарбаев ұстаным еткендей, келшекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген құзіретті тұлғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр. Үштілді оқыту – заман талабы. Үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі. «Үштұғырлы тіл» туралы идеяны мемлекет басшысы 2006 жылдың қазанында өткен Қазақстан халқы ассамблеясының XII құрылтайында жария етті. Ал 2007 жылғы “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты халыққа Жолдауында “Тілдердің үштұғырлылығы” атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынды. Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлылығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үштілді пайдаланатын мәдениетті ел ретіндетанылуға тиіс. Бұлар, қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген салиқалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор. Соған сәйкес бүгінгі қоғам алдындағы мақсат – өмірдің барлық саласында белсенді шығармашылық іс– әрекетке қабілетті, еркін тұлға тәрбиелеу. Ол үшін бала тәрбиесімен айналысатын отбасы, балабақша, мектеп, орта және жоғары оқу орындары, қоғам және жұртшылықтың оқу–тәрбиелеу ісі кіріктіріліп жүзеге асуы тиіс.

Бүгінгі таңда тіл саясатында атқарылып жатқан жұмыстар аз емес. Атап айтқанда, біздің бала бақшада барлық топтарда орыс тілі мен ағылшын тілдері жүргізіледі. Мектепке дейінгі ұйымдардың және мектепалды даярлық топтарының базалық оқу жоспарына Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты мынадай білім салаларын енгізген: «Денсаулық», «Қатынас», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеуметтік орта». Осы аталған салалардың ұйымдастырылған оқу іс– әрекетінде қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айту, сөздік қорларын байыту және оны жандандыра түсу, грамматикалық формаларды қалыптастыру, байланыстыра сөйлеуді дамыту жұмыстарын бекітіп отыру үшін қостілділік (билингвальді) компоненттерді қолданады.

Билингвизм дегеніміз – ана тілімен қатар екі тілді меңгеру, қостілділікті дамыту. Балаларға қостілділік сөздерді үйрету кезінде қолданылатын мультипликациялық анимациялар, бейнефильмдер мен слайдтар тілді үйренудегі көмек беретін тиімді тәсілдердің бірі. Балалар мультипликациялық фильмдерді жақсы көреді әрі рахаттанып тамашалауы да бар. Сол себепті де тілдік анимациялар мектепке дейінгі балалардың тілді үйренудегі бірнеше міндеттерін шешуге көмектеседі, яғни:

- Балада «неге бұл сөздерді жаттау керек?» деген сұрақтар туындамайды;
- Бейнематериалды көру оған қызықты да кірікті, ондағы әр сөз тіркесін ықияттылықпен ден қойып жаттап алады және уақыт өте ол сөздерді ұмытып қалу жиілігін азайтады. Себебі ден қойып қойып тамашалау арқасында бала ол сөздерді әбден санасына сіңіреді.

Мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мәселесі балабақша жағдайында жүзеге асырылады. Балабақшада оқыту және тәрбиелеу ісі осы бағыттағы жұмыстарды ұйымдастыруда басшылыққа алынатын мемлекеттік бағдарламаға сүйенеді. Балабақшадағы берілетін білім бала танымы мен оның даму деңгейіне сәйкес алынып, оны қоршаған ортадағы көзі көріп, естіп жүрген табиғаттағы, қоғамдағы мәселелер қарапайым түрде жеткізілуі керек. Балаға берілетін барлық білім мен дағды ғылым негіздеріне сай дұрыс бағытта алынып, бірақ ол бала танымына сай қарапайым тілде жеңіл түсіндірілуі тиіс. Сондықтан ғылым мен білім жетістігін бала жанына түсінікті, қарапайым әдістермен жеткізу бағытында педагогтардың ерекше дайындығы мен шеберлігі қажет.

Балабақшадан бастап үш тілде оқыту жаңа заманның талабына, сұранысына сай болмақ. Балалардың қазақ, орыс және ағылшын тілін ерте жастан оқытуда ақыл- ой белсенділігін қалыптастыру, мектепке дейінгі мекемелердегі тәрбие-оқыту процесіне жаңашылдық енгізу. Балаларды тәрбиелеу, оқыту, мен дамытуды ұйымдастыру және педагогтарға әдістемелік

көмек көрсету мақсатында балабақшаларда ағылшын тілін ерте жастан үйретуді енгізді. Ағылшын тіліне ерте жастан оқытудың тілді жақсы әрі еркін меңгеруге тигізер әсері мол. Ол адамның интеллектуалдық тәрбиелік және рухани әлеуетін жақсартады. Қазақ, орыс және ағылшын тіліне ерте жастан оқыту балалардың жалпы және тілдік дамуын реттейді, балаларды өзге ұлт мәдениетін білуге және құрметтеуге үйретеді. Ғалымдардың зерттеулері көрсеткендей, ересек адамға қарағанда кішкентай бала тілдерді тез меңгереді. Баланың өзге тілді үйренуге деген қабілеттілігі өсе келе бәсеңдейді. Сондықтан балабақшада берілген білім - барлық білімнің бастамасы әрі жан- жақты дамудың түпкі негізін қалайтын орын деп бекер айтпаған. Сондықтан да, балалардың ой-өрісін үздіксіз дамыту үшін сабақты ойын арқылы өткізудің маңызы зор. Мектепке дейінгі балаларды ағылшын тіліне, дыбыстарды дұрыс дыбыстауға үйрету арқылы шет тілінің бастапқы дәні.

Ағылшын тіліне үйретудің негізгі мақсаттары:

- Балалардың оқып жатқан шет тілінің, елінің мәдениет әлеміне енгізу, оны туған мәдениетімен байланыстырып салыстыру;
- Шет тіліне деген қызығушылық, ол тілде сөйлеуге ынта таныту;
- Ойлауды, зейінді, қабылдауды, ойды, сезімді, бейнелеуді және танымдық, тілдік қабілеттіліктерді дамыту.

Елімізді жаңа саяси жолға бастайтын Президентіміздің «Қазақстан - 2050» Стратегиялық Жолдауында Қазақстан азаматтары 2025 жылға дейін үштұғырлы тілді меңгеру керектігі, білім арқылы интеграциялану үшін ағылшын тілін де жақсы білу қажеттігі айтылған болатын. Сондықтан да Елбасы Жолдауының басымдықтарының бірі – үштұғырлы тілді азаматтар қалыптастыру.

«Шығармашылық» білім беру саласында «ән-күй» бөлімін айтатын болсақ, ұйымдастырылған оқу қызмет барысында балалар «марш», «музыкалық ырғақтық қимылдар», «дауыс жаттығуы», «ән айту», «би элементтері» мен «ойын» бөлімдерінде үш тілділікті меңгереді. Оның ішінде әннің аты, музыка тыңдаудағы әуеннің көңіл күйі, ойындағы кейіпкерлердің аттары және т.б.

Өзге тілде сөйлеудің мотивациясын тудыру үшін, жақсы сезімдерді және осы тілде сөйлеуге ынта тудыратын барлық факторлар қолданылады:

- Ашық түстегі заттық және бейнелік көрнекілік;
- Ойындық жағдайлар;
- Жаңашылдықтар;

-Әр түрдегі марапаттау элементтері;

Танымдық қызығушылық;

- Музыкалық және ритмикалық қимыл –қозғалыстар;
- Жасыру, шешу, іздеу және табу элементтері.

Балабақшаның барлық мерекелерінде, ертеңгіліктерде балалар өз алған білімдерін көрсетіп отырады, өлең, тақпақ қана айтып қоймай, ағылшын тілінде ертегілерден үзінді көрсетіп, бір-бірімен диалог жүргізеді.

Сонымен қатар ән – күй отауында балалардың сөйлеу қабілеттерін, қол моторикасын интеллектуалды және тактильді қабылдауын дамыту үшін қазақ халық ертегілерінің және басқа ұлт ертегілердің барлық түрлері құрылды оның ішінде театр, дидактикалық ойындар.

Басқа тілді зерттеу немесе үйрену – бұл басқа ұлттың мәдениетімен, әдет – ғұрпымен, мереке мен ертегілермен, ойындар мен фольклорымен танысуға әкеліп соғады. Біздің балабақшада мемлекеттік және ұлттық мерекелер өткізіледі, онда балалар өлең, ән айтады, ойнайды, тақпақтарды үлкен ықыласпен әңгімелеп айтып береді.

«Аққу» балабақшысында 6 логопедтік жұмыс жасайды. Бұл топтарда тіл кемістігінің әртүрлі деңгейіндегі балалар білім мен тәрбие алуда. 3 топ мемлекеттік тілде, ал қалған 3 топ орыс тілінде білім алады. Логопед балалармен топтық және жеке дара жұмыстар жүргізеді.

«Коммуникация» білім беру саласында «Тіл дамыту» бөлімі бойынша топтық ұйымдастырылған оқу әрекеті өткізіледі. Бекітілген жылдық тақырыптық жоспардың негізінде әр апта бір тақырыпқа арналып беріледі. «Тіл дамыту» ұйымдастырылған оқу әрекетінде жоспардағы тақырыптарға сәйкес жаңа сөздер қазақ тілінде айтылып, олардың ағылшын, орыс тіліндегі баламалары айтылады. Мысылаға алсақ «Тіл дамыту» ұйымдастырылған оқу әрекетінде «Менің отбасым» тақырыбы алынды. Балаларға сөздік қорын толықтыратын жаңа сөздер айтылады. Зат есімдер: ата, әже, әке, ана, әпке, аға сөздері. Осы сөздердің орысша баламалары дедушка, бабушка, отец, мать, сестра, брат. Ағылшын тілінде grandfather, grandmother, father, mother, sister, brother. Әртүрлі тыныс алу жаттығуларын, артикуляциялық жаттығуларды, фонетикалық жаттығулар мен дикциялық жаттығуларды арқылы сөздерді дұрыс айту және сөздердегі дыбыстарды дұрыс айтуын қадағаланып үйретіледі. Балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру жолдары деп біз тілдік жаттығуларды, саусақ ойындарын, сондай-ақ сөздік жұмысқа бағытталған өлең жолдарын айтып отырмыз.

Жаттығуларды жүйелі қолдану ана тілінің ережелері мен нормаларын игеруге, оларды нақты жағдайларда қолдана білу іскерлігін қалыптастыруға көмегін тигізеді анық. Баланың тілін дамытуда «саусақ» ойындарын дидактикалық және дамытушы материал ретінде қолдана отырып, оның қызықты, әрі пайдалы құрал екендігіне көз жеткізесіз.

Өз тарапымыздан жүргізген тәжірибе жұмыстарымыздың барысында ойындар мен жаттығуларды тілдік құзыреттілікті қалыптастыру мақсатында тиімді пайдалануға болатынын аңғардық. Әсіресе, сөздің дыбыстық мәдениетін тәрбиелеуге бағытталған жаттығулар және қимылмен үйлестірілген өлең жолдары балалардың сөйлеу дағдыларын орнықтыра түсетінін көрсетті.

Ұйымдастырылған оқу әрекетінде жұмыстың барлық қалыптары қолданылады. Шет тіліне үйретуде ең басты тәсіл ойын болып табылады. Ойын әрекетінде балалар сөздік қорын байытып, ауызша сөйлеу машығын игереді, таным белсенділіктері мен ақыл – ойы өсіп жетіледі, әрі адамгершілік қасиеттерін бойына сіңіреді. Ойын – баланың шын тіршілігі. Ойын арқылы бала айналасындағы өмірді танып, өзін қызықтырған нәрсеге ықыласы ауып, барлығын танып, түсіне бергісі келеді. Баланың бір ерекше қасиеті сөйлеуден еш жалықпайды. Ойын бала тілінің дамуына өз ықпалын тигізіп, оның таным белсенділігінің дамуына жол ашады. Қай бала болмасын ойынмен өседі, өйткені бала табиғатының өзі тек ойынмен байланысты. Ойын үстінде бала еш нәрсеге тәуелсіз, ол өзін еркін ұстайды. Ал еркіндік дегеніміз - барлық дамудың алғашқы баспалдағы. Баланың білуге деген құштарлығы, сөйлеуі ойын үстінде қалыптасады. Ал тіл кемістігі кездесетін балалардың жалпы қимылдары, соның ішінде саусақ бұлшық етінің қимылдары жеткілікті деңгейде дамымайды.

Балалардың интеллектуалдық қабілетіне түрткі болатын ойын технологиясын қолдана отырып ұйымдастырылған оқу қызметін үш тілде жүргізудің тиімділігі зор. Өнімді нәтиже беріп жүрген іскерлік ойындар мен дауыс жаттығулары: «Көктем», «Кім тапқыр?», «Үздік тілші», «Амандасу», «Тілдер сөйлейді» сынды тағы басқа ойындарды өткізудің үштілді меңгертудегі маңызы айрықша. Балаларды ойната отырып, үш тілде жүргізілген сөзжұмбақтар олардың коммуникативтік құзыреттіліктері мен функционалдық сауаттылықтарын арттыруға негіз болды. Сондай-ақ, ақпараттық технологияны: презентациялар балалардың қызығушылығын оятып, уақыттарын үнемдеуге, қосымша деректерді тиімді қолдануға түрткі болды. Шығармашылық жұмыстарға жетелейтін тапсырмаларды да балалар қызыға орындайды.

Ағылшын тілі мұғалімі, орыс тілі мұғалімі, тәрбиеші, логопед және де басқада педагогтардың күнделікті бірлесіп жұмыс жүргізу арқасында бала сөздің үш тілдегі мағынасын толық біліп қана қоймай, сөйлеу барысында емін-еркін қолдана алады. Демек, осы аталған жұмыстар тек педагогты ғана ойлантып қоймай, оған жағдай жасап, оқу-тәрбие ісін қазіргі талаптарға сай жүзеге асыруына лайықты қамқорлықты қажет етеді.

Сондықтан білім берудің алғашқы бас сатысы балабақшадағы педагогикалық шаралар үш тілді үйрету ісімен тығыз байланыста болады. Себебі, болашақ қоғам иесінің мемлекеттік тілді бала жастан тиянақты меңгеруіне жағдай жасау парызымыз деп білеміз. Мен өз тәжірибемде балабақшадағы сәбидің адамзат игерген білім бұлағынан сусындау үшін оның балалық әлеміне сай ойын түрлерін өткізе отырып, тіл үйреніп, халқымыздың бай сөздік қорын игеруіне, танымдық қасиетінің жетілуіне назар аударамын.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Хасенов Ә. Тіл білімі.- Алматы: Ер-дәулет, 2003.
2. Нұртазин Т. Сөз құдіреті.- Астана: Ер-дәулет, 2007.
3. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
4. Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас теориясы және әдістемесі.-Алматы: Білім, 2000.
5. Ақпарова С.М. «Бала мен балабақша» (2012 №7) журналы
6. ҚР Президенті – Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.
7. Мектепке дейінгі білім берудегі ұлттық-аймақтық компонент. Қарағанды 2013

БАЛАБАҚШАДА ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ-ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Сарбаева Р.А.

Қазақ тілі мемлекеттік тіл
Орыс тілі-ұлтаралық қарым-қатынас тілі
Ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі.

Бүгінгі таңда көп білу-заман талабы. «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар : қазақ тілі –мемлекеттік тіл, орыс тілі-ұлтарлық қатынас тілі және ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі»-деген Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев.

Ағылшын тілі ерте жастан оқыту балалардың жалпы және тілдік дамуын реттейді,балаларды өзге ұлт мәдениетін білуге және құрметтеуге үйретеді.Соңғы жылдары ағылшын тілін оқытудың бастапқы баспалдағы азайып келеді.Төрт жастағы бала сабақ оқуға дайын, кейбір ата-аналар ағылшын тілін оқуға үш жастан береді.Ата-аналар көбінесе баланы неше жастан шетел тілін оқытуға болады және ерте беруге бола ма?деп ойланады. Теорияға жүгінейік.К.Д.Ушинский: «Бала бірнеше жасқа қарағанда,бірнеше айда шет тілдескілеуді үйренеді» деп жазған.Тоғыз жасқа дейінгі бала-сөйлеуді меңгеріп алудың маманы.Бұл кезеңнен кейін механизмі алғырлыққа келмейді және жаңа ақпаратты қабылдай алмайды.

Мектепке дейінгі балалардың ағылшын тілін сабақтарындағы лексиканы белсенддетеоқытудың әдістер мен тәсілдері сан алуан:

1)Мектепке дейінгі балалардың ағылшын тілін оқытудың ашық түсті көрнекіліктері бірінші орынға шығады.Лексиканы үйрену табысты болады,егер баланың алдында ашық

түсті ойыншық,сурет және ол өзі мен онымен бірге іс –әрекет жасаса,бұл үшін оған аудармашы керегі жоқ.Бұл үшін заттың бейнелеуінде бірнеше нұсқа болуы тиіс,бала осы сөздермен бірнеше фразаны әр түрлі құрылымда құрастыруы тиіс.

2)Ағылшын тілінің бірінші сөздерін үйренгенде қысқа тақпақтар арқылы таныстырылады.

Мысалы,жыл мезгілдерін үйрену үшін біз мынадай өлең үйрендік:

Spring is green

Summer is bright

Autumn is yellow

Winter is white

«Жемістер» лексикалық тақырыбын үйренген кезде біз мынадай өлең үйрендік:

Apples are big

Under a tree

One is for you

And one's for me

3) Қозғалыс етістіктерін үйренген кезде, мұғалім іс-әрекеттерді бірге жасауға шақырады немесе балаларға мұғалімнің командаларын орындауға бұйырады: Stand up, sit down, run, jump, go, sing, clap.

4) Сабақта ойындарды пайдалану.Мектепке дейінгі жастағы балалардың негізгі қызмет түрі-ойын, ол қарым-қатынас жасаудың үлкен мүмкіндігін береді.

Үштілдік оқыту –жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын ,әлемнің ғылым құпияларына үңіліп,өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік.

Шетел тілін 5 жастан 8 жасқа дейін үйренген жөн,баланың ана тілі жақсы меңгерілген,ал жаңа тілге ол саналы қарайды,Егер әдістемелік жүйе лингводидактикалық және психолінгвистикалық көзқарастан қарағанда сауатты дұрыс жасалса,ұсынылған тілдік материал және кез келген шет тілін барлық балалар меңгеріп алып кетеді.Мектепке дейінгі жастағы баланың сөйлеу қабілеті белсене дамиды:тәжірибеде пайдалануы жетіледі,сөздік қоры молаяды,грамматикалық сөйлеу сатысы меңгеріледі,фонематикалық есту қабілеті,сөйлеу сатысының ұғынуы дамиды.

Баланың сөйлеу мен ұғыну қабілетін ескерсек,ерте жастан сөйлеу аппаратының орамдылығын сақтау оның өмір бойы сөйлеу қабілетін жетілдіруін қалыптастырады.Ерте жастан бала кез келген тілдің дыбыстарын дұрыс айта алатыны белгілі.Егер ол бір ғана тілді естісе,сөйлеу аппараты осы тілге реттеледі және «бұлжымайтын»болады екен.

Сонымен неше жастан шет тілін үйренген жөн? Тілге деген қабілеттік тек қана сәйкестік іс-әрекетте ғана дамиды, сондықтан «дені сау бала шетел тілін үйрене алады және үйренуге ,еркін пайдалануға мүмкіндігі бар». Тілді қай жастан бастап үйренуде нақты жас көрсетілмеген. Мектепке дейінгі балаға тілді үйрету тиімді деген пікірді көптеген ғалымдар мен мұғалімдер жөн деп санайды.Мектепке дейінгі баланың ағылшын тілін үйренуге қабілетті екендігі оның психологиялық ерекшелігінде,яғни жақсы ойлау қабілеті ,айту мен есту,лексикалық және грамматикалық сезгіштігі ,өз сөйлеу қорын толықтыру қабілетінде көрінеді.

Мнемотехникалық әдістің міндеті:шет тіліне тән дыбыстардың дұрыс айтылуын жаттықтыруы,сөз қорын байытуы,белсенуі мен бекітуі,сөйлеудің грамматикалық дұрыстығын жүзеге асыруы және тілдің дамуы.Балалардың тілін дамыту мақсатымен мнемотехника әдісін қолдың тілін дамыту мақсатымен мнемотехника әдісін қолдану керек.Үштілдікті оқыту ертеңгі күні үлкен өмірге араласқанда оның бәсекеге қабілетті тұлға болып қалыптасуына көп көмектеседі.Шет тілін тез үйреніп жатқан балалардың тілі тез дамуы үшін оны қоршаған адамдар да осы тілде сөйлесіп ,араласуы қажет. Мектепке дейінгі мекемелерде өлеңдерді мәнерлеп жаттауға ,шығармаға сай ырғақты сақтауды үйренеді,балалармен бірге қайталағанда педагог интонацияға ,дикцияға ,дем алуына назар аударады.

Өлеңді оқып болғаннан кейін міндетті түрде әңгіме өткізіледі:

- аударма жұмысын өткізу
- суреттер қарау
- орыс және ағылшын тілдеріне тән дыбыстарды дұрыс айтқызу, қайталату
- сызбалар арқылы жаттату.

Көптілдік тұжырымдамасы Қазақстан Республикасындағы білім беру дамының негізгі стратегиялық бағыты ретінде Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында, 2006 жылғы қазанның 23-гі Қазақстан халқының Ассамблеясында атап өтілді. «Үш тұғырлы тіл» туралы идеяны жария еткен. 2007 жылғы Қазақстан халқына жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» атты жобаны кезең-кезеңімен іске асыруды ұсынған болатын. Қазақстандағы бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. «Үш тұғырлы тіл»-еліміздің бәсекеге қабілеттілікке ұмтылуының бірінші баспалдағы болып тұр.

«Мемлекетіміздің болашағы-жас ұрпақ»-десек, болашақ жас ұрпақтарымыздың бәсекеге қабілетті болып өсіуінде «Тілдердің үш тұғырлығы» идеясының балабақша балаларымен жүргізілуінде өз ерекшеліктері бар.

Үш тілде оқыту заман талабы. Үштілдік – Қазақстан жастарының парасатты әлеуметінің даму факторы.

Әлеуметтік фактор қазіргі кезде бірнеше тілді білу қажеттілігін анықтайды, қоғамның көп мәдениетті тұлғаны қажет етуге оқытудың мотивациясы болып табылады. Көптілді білім беру берудің енгізуді ұймдастыру, әлеуметтік, психологиялық, лингвистикалық факторларды есепке алуды қажет етеді.

Педагогикалық фактор тілді оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері, жаңа ОӘҚ, интерактивті әдістер мен жаңа технологияларын, бақылау әдістерін, педагогтардың шеберлігін қазіргі заманға сай ұймдастыруды қажет етеді.

Тіл, тіл мәдениетін игеру-әр баланың сәби шағынан бастап іске асады да, ары қарай біртіндеп жетіліп отыратын үрдіс.

Тіл – өмір сүрмей алмайды, ол уақытынан да биік тұр. Тіл ұлттық дамуды белгілеп, дүние танудың кілті. Тіл-мәдениет деп айтатын дүниенің мәңгілік ажырамас бөлшегі, бүкіл қоғамды алға жылжытушы.

Елбасымыздың үштілдік жоспарын іске асыру мақсатында біздің балабақшаның балалардың ана тілге деген сүйспеншіліктерін арттыру, орыс, ағылшын тілдерін жетік білуге баули отырып, еске сақтау, мәнерлеп оқу, әдеми сөйлеу мәдениеттерін қалыптастыруың мақсатына қойып жатыр. Өз тілдерімен қоса өзге де тілдерді бағалай білуге баулу.

Бүгінгі таңда тіл саясатында атқарылып жатқан жұмыстар аз емес. Атап айтқанда, біздің балабақшада барлық топтарда орыс тілі мен ағылшын тілдері жүргізіледі, «Отбасында үштілділік тәрбие беру» атты ата-аналармен суалнама өткізілді, тілдерді меңгеру мақсатында кеңестер оқылды, ағылшын тілі маман мектепке дейінгі жастағы балаларға бағдарлама құрастырылуда.

Қолданылған әдебиеттер

1. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарлама.
2. Б. Хасанұлы, «Ана тілі-ата мұра», Алматы: Жазушы, 1982
3. «Алаш айнасы» республикалық қоғамдық-саяси газет, №115, 2009
4. «Үш тұғыр» Егемен Қазақстан, №350-351, 2007

РАЗВИТИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКОМ САДУ

Сипко Н. В.

КГКП № 33 я/сад «Алтын бесік»

По мнению Президента Н.А. Назарбаева "...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное

пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Актуальность поликультурного образования определяется мировой тенденцией и является одним из главных направлений в системе образования. Неопровержимым фактом является то, что только то государство может успешно развиваться, которое сумеет создать для своих граждан условия для получения достойного и качественного образования.

Первый уровень системы образования в Республике Казахстан, создающий условия для компетентного развития личности ребенка – это дошкольное обучение и воспитание. И от того, как ребенок овладеет способами учебной деятельности, будет зависеть успешность обучения в школе, умение совершенствовать свое дальнейшее образование. Поэтому возникает необходимость развития интереса к изучению языков, постоянного общения на трех языках. Средством общения между всеми народами, является язык. В ходе изучения языка, дошкольник не только узнает новые слова, познает традиции и обычаи народа, но у него формируются патриотические чувства, чувства любви к окружающим людям. Чем раньше ребенок начнет изучать иностранный язык, тем легче ему его освоить. Для усвоения иностранного языка благоприятен дошкольный возраст, так как у детей этого возраста развита долговременная память. Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне.

О триединстве казахского, русского и английского языков говорил Лидер нации. И оно очень важно и значимо для нашего будущего поколения. Неотъемлемым компонентом профессиональной деятельности человека становится владение иностранными языками. Актуальность данной темы обусловлена социальным заказом в сфере образования, который отражает возрастающую потребность государства и общества в подготовке квалифицированных специалистов, владеющих несколькими языками и имеющими реальные шансы занять в обществе престижное социальное положение. Полиязычное образование становится необходимым условием нашей жизни. Основной задачей, стоящей перед каждым педагогом является развитие поликультурной личности. Знание не только родного и государственного, а также изучение иностранного языка способствует развитию личности, многогранному видению мира, познавательных способностей и расширению кругозора детей. Люди владеющие двумя или несколькими языками, уважающие культуру своего и другого народа не могут относиться друг к другу с ненавистью и презрением. Они всегда найдут способы жить в мире и согласии людей разных национальностей, будут иметь права и свободу, и при этом не нарушать права и свободу других людей.

Патриотические чувства, наличие знаний о культуре своей страны, осознание себя гражданином своей страны и причастности к культурному богатству других народов и других культур – все это является показателями поликультурной воспитанности у дошкольников. А все эти задачи реализуются через:

- Организованную Учебную Деятельность: русский язык, казахский язык, английский язык.
- Использование дидактических игр.
- Познавательные беседы.
- Художественную литературу. /потешки, пословицы, поговорки, сказки, былины/.
- Экскурсии, наблюдения, прогулки.
- Слайд –шоу.
- Презентации.
- Театрализованную деятельность.
- Сюжетно –ролевые игры.
- Подвижные игры.
- Праздники и развлечения.
- Работу с родителями.

С целью приобщения детей к народной культуре народному искусству способствуют созданные в группах специализированные уголки. В которых используются альбомы: «Моя

семья», «Мой город», «Моя столица», «Защитники Отечества», «Государственная символика», «Путешествие по Казахстану», дидактические игры, подвижные игры разных народов, художественная литература, подборка стихов, пословиц и поговорок о патриотизме, смелости, Родине. Большим вниманием у детей пользуются мини - музеи, в которых имеются не только куклы в национальных костюмах, но и украшения, посуда, предметы народного быта.

Решение задач поликультурного и полиязычного воспитания происходит наиболее эффективнее, когда национальная культура естественно и непринужденно входит в повседневную жизнь группы и осуществляется в тесном контакте педагогов, специалистов и родителями.

Казахстан – многонациональная страна. На ее территории проживают множество народов, имеющих свои обычаи и традиции. Взаимопонимание, дружелюбие, толерантное отношение к людям разных национальностей воспитывается благодаря усвоению знаний о других народах. И от того, что и как мы заложим в наших детях, будет зависеть наше с вами будущее.

Литература

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире. Казахстанская правда. №33.- 2007. 1 марта.
2. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011 - 2020 годы.
3. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011 -2020 годы.
4. Закон РК «Об образовании» от 07.06.1999 № 389 Алматы: Юрист, 2007.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Ахметова Г.Б., Калиакпарова Н.А.

КТКП №134 д/с «Гауһар»

Полиязычное образование в Республике Казахстан является одним из приоритетных направлений в системе образования, является важной частью современного образования способствующей приобретению знаний о духовных и культурных ценностях, традициях других народов. Именно образование является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной, толерантной личности, уважающей не только свою, но и культуру других народов.

Дошкольное воспитание и обучение является первым уровнем непрерывного образования в РК. Казахстан создает условия для формирования и развития личности ребенка, успешно адаптироваться в современном, постоянно меняющемся мире.

Вовремя полученное образование имеет важное значение как для каждого ребенка, так для дальнейшего процветания и развития нашей страны. Наш современный мир, наше общество нуждается в интеллектуально развитом поколении. Обучение, развитие детей начинается с языка. Конечно, самым главным всегда остается и будет для человека его родной язык.

В нашей Республике государственный язык - казахский. Но, благодаря политике нашего Президента Н.А. Назарбаева, наряду с государственным языком, широко распространены и русский, и английский языки. Знание трех языков дает человеку возможность свободно чувствовать себя в любой среде деятельности. Знание языков – это открытое будущее. Как известно, обучение начинается с детства. А детство для ребенка это, конечно же, семья и дошкольная организация. В нашей республике сейчас создают все условия, чтобы с самого

раннего возраста ввести ребенка в мир языков. Благодаря современным методикам, современным разработкам, дети в дошкольной организации, наряду с родным языком, могут слышать и русский, и английский языки. Через знание других языков, происходит развитие ребенка как личности. Становление его как интеллектуально развитого на высоком уровне гражданина. В своей работе, опираясь на требования ГОСО, Законы о языках РК, современные эффективные инновационные методики преподавания языков, собственный опыт, опыт авторов ранее изданных методических пособий, выработали следующие задачи:

1. Развивать умения и навыки детей в устной речи (диалогической и монологической)
2. Широко использовать зрительную, слуховую и моторную наглядность, которая мобилизует разные виды памяти.
3. Создавать необходимые условия для полного усвоения материала, результативности и продуктивности занятия, используя при этом применение современных технологий, эффективных методических приемов, звуковых пособий.
4. Воспитывать интерес изучению русского и английского языков, любовь к Родине, к родным и близким, к природе, к красоте, уважение к старшим, чувство интернационализма, справедливости и добра.

В процессе обучения дети должны овладеть русским языком как средством общения, а английским как закладывающим основы полиязычной личности, уметь ими пользоваться в устной форме, которая включает в себя понимание звучащей речи на слух – аудирование и выражение своих мыслей – говорение. В основе обучения языкам в дошкольной организации лежит игра. Игры, формируя основу умственной деятельности, повышают интерес к изучению языков, позволяют детям учиться, играя. Каждый ребенок получает возможность поверить в свои силы, эмоциональный настрой на успех. Игры - один из наиболее важных методов и стимулов обучения в этом возрасте. В ходе игры развиваются наблюдательность, фантазия, согласованность, выдержка и самостоятельность мышления. Дети учатся воспринимать язык на слух. Считалки, стишки, песенки, договорки, направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения. Зарядки (физминутки) не только снимают усталость и напряжение детей, но и развивают их внимание, память и помогают закрепить изучение языка. Учитель может широко использовать игры при объяснении и усвоении нового учебного материала. Игры могут применяться с различными целями: при введении и закреплении знания лексики и моделей языка; для формирования умений и навыков устной речи. Усложняя игру в процессе обучения, мы соблюдаем принципы постепенности, последовательности и доступности в обучении. Из личного опыта можем согласиться, что нынешние дети очень развитые и способные к изучению языков.

Известно, что изучение языков - один из наиболее универсальных предметов, способных обогатить дошкольное образование, так как дети этого возраста обладают врожденной и еще не утраченной способностью к овладению языками, а языки, в свою очередь, могут стать действенным средством развития детей.

Существуют следующие положительные результаты обучения:

- развитие коммуникативных функций детей, в том числе, умения общаться;
- развитие речевых способностей (фонематического слуха, чувства языка, способности к имитации и др.), развитие психических функций (речевого мышления, в том числе;
- развитие речевого аппарата (овладение англоязычными звуками, которых нет в системе родного языка, способствует развитию и сохранению гибкости речевого аппарата детей) и развитие речи дошкольников в целом;
- развитие мышления, так как в процессе изучения английского языка дети вольно или невольно анализируют, сравнивают его с родным языком, то есть непрерывно осуществляют мыслительный процесс;
- обогащение словаря: расширение словарного запаса за счет усвоения англоязычной лексики, а также лингвострановедческого материала;

- развитие таких психических процессов как внимание, память, задействованных при изучении английского и русского языков.

Очень важно отметить, что таких результатов можно достигнуть только при грамотной организации процесса обучения.

Полиязычие – основа формирования поликультурной личности.

Приоритетной целью современной системы и образования детей в семье, в дошкольном образовании Республики Казахстан является их полноценное и познавательное развитие и овладение языками. Особенности овладения любым языком в дошкольном возрасте связаны с непосредственностью детского восприятия, открытостью по отношению к людям, говорящим на другом языке. В связи с этим, образовательная система всячески стимулирует, создаёт предпосылки, возможности для полноценного получения всесторонне необходимого багажа знаний молодым поколением.

Сегодня, особое внимание уделяется созданию условий для развития творческого личностного потенциала дошкольников и расширению возможностей современного углубленного образования. В том числе и языкового.

Государственный общеобязательный стандарт образования РК предусматривает, как ожидаемый результат обучения, готовность детей к школе как совокупность двух составляющих: готовность учиться и готовность к школе. Каждая образовательная область государственного обязательного стандарта образования:

«Здоровье», «Коммуникация», «Социум», «Познание», «Творчество» - ориентирована на формирование компетентностей в рамках культурного многообразия. В частности, образовательная область «Коммуникация» нацелена на воспитание полиязычной личности дошкольника, освоившего базовые ценности языка, готового к социально-культурному взаимодействию на родном и других языках, способного общаться окружающими вербальными и невербальными средствами.

По стандарту, языковая компетентность ребенка к 6 годам заключается в свободном владении языком в рамках лексико –грамматическому и фонетическому уровню развития для своей возрастной группы.

У каждого народа воспитании своих потомков существуют национальные особенности. Задача сегодняшнего дня – изучать эти замечательные традиции народов и широко использовать их в воспитательном процессе.

Главная цель, стоящая перед педагогами и дошкольниками – это развитие поликультурной личности, быть готовыми к школе и стремление к изучению иностранных языков в игровой форме.

Владение казахским, русским и английским языками становится с современным обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном положении. Разумное, правильное и грамотное внедрение полиязычия даст возможность дошкольникам уже с раннего возраста начать разговаривать и понимать на нескольких языках.

Полиязычие - один из приоритетов современного образования. Это возможность развивать творческую личность, обеспечить языковой доступ человека к национальной и мировой культуре.

Литература

1. Выступление президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева на XIII сессии Ассамблеи народа Казахстана. akorda.ks.
3. Выступление Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева на втором гражданском форуме akorda.ks.
4. Мошенская Н.А. Полиязычие в Казахстане – отражение глобализации образования:

КАЗАХСТАНСКОЕ «ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ»-УНИКАЛЬНАЯ ФОРМУЛА ЯЗЫКОВОЙ ПОЛИТИКИ

Алишева И.С.

Карагандинский колледж экономики и статистики

Языковая политика в Казахстане – путь интеграции Казахстана в мировое сообщество. На сегодняшний день в Казахстанском обществе проводится политика трехъязычия, направленная, направленная на освоение казахстанцами казахского, русского и английского языков. Политика трехъязычия не требует забывать родной язык, наоборот, она возводит казахский язык на первое место. Прошло двадцать лет независимого развития Казахстана, и можно подвести некоторые итоги, оценить достигнутое. Один из безусловных успехов страны- выработанная уникальная модель мирного сосуществования множества различных этносов и культур. В Казахстане выработан уникальный опыт взаимодействия и взаимообогащения национальных культур. Создан уникальный институт культурного и религиозного взаимодействия –Ассамблея народа Казахстана, получившая, как известно, возможность непосредственно участвовать в законотворческой деятельности Парламента РК. В Республике Казахстан всегда с особой заботой и вниманием относились к развитию языкового богатства народов государства, понималась его роль в развитии современного общества [2].

Это можно понять, изучив один из первых принятых в суверенном Казахстане законов- «О языках в Республики Казахстан» (от 11.07.1997 г.), который объявляет все языки народов Казахстана национальным достоянием, историко-культурным наследием страны. Вопросы развития языков в Казахстане постоянно находились под контролем и опекой Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаев, который в ежегодных посланиях народу Казахстана всегда старался акцентировать внимание на развитии образования, культуры, знание языков. В послании Президента прямо указывается: «Народ будет мудр в воспитании потомства, заботясь о его здоровье, образовании и мировоззрении....Будет одинаково хорошо владеть казахским, русским и английскими языками....Он будет патриотом своей страны, известным и уважаемым во всем мире» [2].

Одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан – 2030» является образование. Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев поставил задачу обеспечить новый уровень развития университетского образования и науки. Модернизация образования должна стать той основой, на которую будет опираться будущее экономическое, политическое и социально-культурное процветание страны. Для эффективной модернизации необходимо, прежде всего, грамотное управление образованием и, в первую очередь, образовательным процессом, что требует уточнения понятия, «управление образовательным процессом» [2].

Образовательный процесс есть специально организованное целенаправленное взаимодействие педагогов и учащихся, направленное на решение развивающих и образовательных задач, характеризующееся непрерывным, последовательным движением от целей к результатам, строящееся и развивающееся с учетом определенных принципов, форм и методов [1].

Под управлением образовательным процессов следует понимать целенаправленный, системно организованный процесс воздействия на его структурные компоненты и связи между ними, обеспечивающий их целостность, эффективную реализацию функций и оптимальное развитие [5].

В настоящее время иностранные языки становятся одним из главных факторов как социально-экономического, так и общекультурного прогресса общества. Для сохранения

многоязычия в современном мире предпринимаются различные меры, в том числе, наличие в образовательном процессе колледжа иностранного языка. В рамках задачи сохранения языкового многообразия в Казахстане предполагается, прежде всего, создание условий для обучению родному языку представителей этносов, проживающих в Казахстане. Для этого планируется образование учебно-методической помощи, а также привлечение опытных педагогов-носителей языка, использование международного опыта и современных технологий при обучении родным языком.

Важной задачей является изучение английского и других иностранных языков. Одним из ключевых компонентов лексического капитала казахстанцев является знание иностранных языков как средства делового и международного общения.

В Казахстане была разработана Концепция развития иноязычного образования в соответствии с международными стандартами – общеевропейскими компетенциями владения иностранным языком, представляющими собой систему уровней владения языком и систему описания этих уровней с использованием единой системы понятий, которая может быть использована для описания любой системы сертификации, а, следовательно, и любой программы обучения, начиная с постановки задач- целей обучения и заканчивая достигаемыми в результате обучения компетенциями [4].

Указом Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года №110 утверждена Государственная Программа развития и функционирования языков в Республики Казахстан на 2011-2020 гг., в которой намечены основные цели, задачи и направления языковой политики государства [3]. Субъектами образовательного процесса при изучении иностранного языка в первую очередь являются студенты и преподаватели. Отношения студента и преподавателя строятся на основе сотрудничества, уважения личности обучающегося и предоставления ему свободы развития в соответствии с индивидуальными особенностями. Причем студенты играют все более активную роль в образовательном процессе, наиболее востребованными становятся способность к самообучению, повышение личностной ответственности и активности в приобретении и передаче знаний, а преподаватель действует больше как менеджер процесса обучения и как наставник, поэтому от него требуется такие квалификационные характеристики ,как наличие высокого уровня информационно-технологической ,организационной ,коммуникативной, педагогической и профессиональной компетентности ;присутствие инновационной культуры и мобильности ,высокого педагогического и профессионального мастерства , а также достаточно высокий уровень владения английским языком. Немаловажную роль при организации и сопровождении образовательного процесса играют также учебно-методические службы колледжа .

Цель управления образовательным процессом в условиях трёхязычия можно сформулировать как повышения эффективности управления, что, в свою очередь ,ведёт к более эффективному усвоению знаний ,умений и навыков и позволяет интенсифицировать процесс обучения иностранному языку и добиться за относительно небольшое количество часов высоких результатов как в языковом плане, так и в плане самоуправления и самоуправления процессом обучения.

Основными принципами управления образовательным процессом в условиях трёхязычия являются следующие :

- демократизация и гуманизация обучения ;
- системность и целостность в управлении ;
- рациональное сочетание централизации и децентрализации;
- взаимосвязь единоначалия и коллегиальности ;
- научная обоснованность управления ;
- объективность полнота и регулярность предоставления информации.

Процесс обучения иностранному языку строился на следующих основополагающих принципах:

- творческий характер обучения ;
- деятельностный характер обучения;
- развитие автономии обучаемого в учебной деятельности;
- коммуникативный характер обучения;
- обучение культуре носителей языка;
- опора на речевой ,учебный и культурный опыт.

Содержание образовательного процесса в условиях трёхязычия представляют ,в первую очередь, нормативные документы, описывающие компетенции, которыми необходимо овладеть учащемуся, а также конкретный языковой материал, подлежащий усвоению в определённые сроки, как то: государственный образовательный стандарт, учебный план, типовая учебная программа, учебно-методический комплекс и учебная рабочая программа данной дисциплины.

Язык – это ключевое явление культуры, вероятно, главный механизм национального единения, инструмент возникновения и воспроизводства нации как социальной структуры. В рамках сохранения языкового многообразия в Казахстане предполагается, прежде всего, создание условий для обучению родному языку представителей этносов ,проживающих в Казахстане. Для этого планируется оказание участникам образовательного процесса учебно-методической помощи, а также привлечение опытных педагогов -носителей языка, использование международного опыта и современных технологий при обучении родным языкам.

В конечном счёте язык- это стержень национального государства. И поэтому вопрос о языке оказывается не только культурным, но и политическим. В начале нынешнего года ,выступает с Посланием к народу Казахстана, Президент вновь напомнил, что для современного казахстанца владения тремя языками – это обязательное условие собственного благополучия и что знание английского языка – это необходимость .Глава государства говорил об этом даже в начале трудных 90-х годов. Без знания английского трудно осуществить интеграцию в мировое сообщество, поскольку этот язык является глобальным языком передачи информации как в бизнес - среде, так и в повседневном общении, и к 2020 году доля населения, владеющего английским языком, должна составлять не менее 20 % [3].

Список литературы

- 1.Гальсакова Н.Д. Современная методика обучения иностранными языкам [Текст]: пособие для учителей / Н.Д. Гальскова.2-е., перераб. И доп. М.:АРКТИ, 2003. С.192-194.
2. Назарбаев Н.А. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 27.01.2012 г. www.akorda/...president...kazakhstan /poslanie prezidenta (дата обращения 27.01.2012).
3. Назарбаев Н.А. Указ Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года № 110 «О Государственной программе функционирования и развития языков на 2011-202 годы».
4. Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, обучение, оценка. Департамент по языковой политике. – Страсбург, 2001.
5. Пассов Е.И. Программа- концепция коммуникативного иноязычного образования [Текст]/ Е.И. Пассов. М.: Просвещение, 2000. С.228-229.
- 6.Щукин А.Н. Методика преподавания русского языка как иностранного. М.:»Высшая школа», 2003. С.290-292.

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УЧЕБНЫХ И ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ТРАЕКТОРИЙ

Кукало Л.И.

*Технико-экономический колледж
при Карагандинском Государственном Индустриальном Университете*

В системе образования и науки Республики Казахстан ведущая роль отводится формированию интеллектуальной элиты и развитию инновационных учебных заведений.

Как отмечает М. Мекебаева: «Для создания полноценной национальной модели образования необходим продуманный механизм функционирования всех уровней системы для получения в конечном результате высокообразованного специалиста. Инновационные стратегии, инновационная деятельность ВУЗов, образовательные и научные инновации требуют «интеграции всех научных сил Казахстана, как краеугольного камня инновационного развития»./2./

В колледже при Карагандинском государственном индустриальном университете при планировании и организации учебно-воспитательного процесса большое внимание уделяется формированию казахстанского патриотизма и духовно-нравственному развитию, как личностно-образующим качествам студента. Большое значение имеет формирование и развитие культуры межнационального общения, которое трактуется как полифункциональное явление в деятельности. Моделирование дидактического обеспечения научно-педагогического процесса позволяет выявить инновационный потенциал студентов, реализовать диагностическую, проектировочную, техническую, аналитическую, коммуникативную способности.

В ходе анализа теоретических предпосылок мотивации педагогического коллектива и студентов к инновационной деятельности психологами выделены следующие аспекты:

1. Особенности самого процесса мотивации;
2. Возможности преодоления сопротивления (личностного и группового);
3. Разработка апробации методов и средств формирования мотивации педагогов и студентов к инновационной деятельности.

В русле «акмеологии» – достижения вершин мастерства (педагогического, исполнительного, учебного) в колледже при КГИУ эффективно разрабатываются инновационные научные проекты. В том числе научные исследования по проблемам педагогики и психологии среднего специального образования и высшей школы, с проведением мастер-классов, выступлениями на международных конференциях ближнего, дальнего зарубежья и в Казахстане.

Для молодых преподавателей и сотрудников организуются занятия в школе профессионального мастерства, с изучением разрешения основных проблем психологии педагогической деятельности, специфики научно-исследовательской работы. Такая многовекторная направленность на конечный результат позволяет достичь в учебно-воспитательном процессе акмеологического эффекта.

Акмеолого-синергетический подход в учебно-воспитательном процессе позволяет реализовать вектор соорганизации, сотрудничества, сотворчества. В учебном процессе – это креативные занятия по изучению учебных дисциплин, представлению научных работ и разработок, формирование оптимальных траекторий самоорганизации.

В научном плане, это совместная работа педагога как научного руководителя и студента, совместно организующих и реализующих научный поиск, выступления на научно-практических конференциях

В воспитательном процессе акмеолого-синергетический подход реализуется через соединение творческой энергии преподавателя, каждого студента и всего коллектива в

целом. Педагогическое сопровождение (методическое, воспитательное) формирования целостной компетентности студентов с учетом различных психолого-познавательных аспектов, позволяет повысить инновационный потенциал студентов в личностно-творческой и образовательной сферах, оптимизировать учебные, педагогические и воспитательные траектории в акмеологическом контексте...

Ещё Ф. Ницше обращал внимание на то, «дефицит личности мстит за себя повсюду: расслабленная, невзрачная, потухшая, отрицающая себя личность не годится уже ни на что хорошее. Все великие проблемы требуют великой любви и на нее способны только сильные, цельные, надежные умы».

Акмеологический подход /1/ позволяет преодолеть «дефицит личности» и реализовать:

- целостный подход к формированию личностных траекторий;
- инверсионный стиль мышления;
- эффективную взаимосвязь абстрактно-логического и образно-интуитивного познания внешней и внутренней реальности;
- оптимальный «человекомерный» критерий устойчивости самосозидающей личности и т.д.

Исследование акмеологических особенностей взаимодействия педагогических, учебных и воспитательных траекторий позволяет избежать личностного вакуума, способствует ориентации на «идеал самосозидающей личности», созданию педагогических ситуаций «пробуждения творческих сил студентов, расширению спектра выбора образовательных траекторий».

Акмеология ориентирует на творческий методологический тип образования вместо информационно-накопительного. В процессе обучения преподаватель не «сообщает» а демонстрирует учебный материал, знание рассматривается не как цель, а как инструмент познания. Основная педагогическая задача не в искусственном стимулировании определенных стратегий, а в создании предпосылок и дидактических условий для творческого созидания эффективных учебно-познавательных траекторий. Более глубокое изучение акмеологических аспектов взаимодействия разнообразных траекторий и их систематизация обеспечат оптимизацию учебно-воспитательного процесса, воспитание личностей, настроенных на успех и полную реализацию творческого инновационного потенциала.

Литература

1. Деркач А.А., Селезнева Е.В. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития. М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: Изд-во Н.П.О. «МОДЭК», 2006.
2. М. Мекебаева. Системное образование : Тенденции и проблемы. // Мысль. 2012. №9.

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И ПРЕОДОЛЕНИЕ ПСИХОЛОГО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ БАРЬЕРОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ КОЛЛЕДЖА

Кукало Л.И., Юрина С.О.

Технико-экономический колледж

при Карагандинском Государственном Индустриальном Университете

Основная задача высшего и среднего специального образования – оптимизация образовательного пространства с учетом индивидуальных различий студентов. Возможность развития творческого мышления в колледже путем активизации традиционных форм обучения - сложившийся стереотип в педагогической системе. При прогнозировании

психолого-познавательных барьеров аудитория становится творческой мастерской, студенческая группа – коллективом соавторов новых идей, учебный процесс- процессом, создающим творческие личности.

В экспериментальном исследовании (2016-2017гг) были выделены основные психолого-познавательные барьеры у студентов в контексте усвоения учебной информации по математике и иностранному языку, проанализированы эффективные педагогические стратегии по устранению некоторых барьеров, их прогнозированию и преодолению.

Ошибка - несовпадение заданной цели в усвоении знаний с достигнутым результатом. Ошибки могут проявляться как в условии некоторых элементов знаний, так и в осуществлении приемов и способов действий (например, при формировании и реализации стратегий решения учебных задач, творческих заданий (презентации проектов).

В настоящее время уделено недостаточно внимания психолого-педагогическому и дидактическому анализу причин и условий возникновения психолого-познавательных барьеров, разработке методик по их предупреждению и преодолению, сравнительному анализу предупреждения возникающих барьеров у студентов колледжа и университета.

Глубина и прочность знаний достигается там, где осуществляется непрерывная коррекция исправления ошибок, прогнозирование возможных психолого-познавательных барьеров.

Дидактические затруднения при решении задач могут возникать из-за «феноменов Пиаже» (нарушение преемственности- непрерывности перехода от одних психических форм к другим, дефекты мышления, которые в условиях стихийного его становления имеют место в любом возрасте). Нами исследованы феномены Пиаже в классификации Н.В. Погорелцкой.

С динамикой возникновения ошибок связано понятие «стратегии» решения учебных задач, которая формируется и реализуется при некоторых дидактических условиях, «провоцирующих» дидактические затруднения особенно на рубеже школа-колледж ,школа-университет. При реализации эффективных стратегий выделяется «цементирующее начало» учебной задачи, и с учетом общей и частной целей, прогнозируются предполагаемые промежуточные и конечные результаты с постоянной коррекцией для предупреждения негативных стереотипов(возникновения психолого-познавательных барьеров).

А.Ф. Эсаулов предлагает «стимулировать глубокую перестройку условий задач, поиск подходящего аналога или прототипа решаемой задачи, реконструкцию всех ее первоначально сформированных элементов с усложняющимся уровнем ассоциативного строя умственной деятельности, разложения сложной задачи на элементарные ».

Р.Т. Сверчковой выделены два плана поиска при решении задач: «логический» и «эмоциональный». Ее экспериментальные исследования подтвердили, что использование единственно необходимых знаний в многообразных условиях решения задач во многом зависит от характера усвоения и применения знаний в ходе обучения, умения распознавать и предупреждать проявление психолого-познавательных барьеров.

Проявлению психолого-познавательных барьеров в образовательном пространстве способствуют:

- ◆ Ориентировка на случайные яркие признаки;
- ◆ Нерасчлененность сложных параметров при сравнении;
- ◆ Трансформирование субъективных и объективных оценок;
- ◆ Связанность спецификой учебного материала и привычными траекториями действий;
- ◆ Отсутствие оптимального дифференцирования позиций партнеров по поиску решений;

- ◆ Игнорирование противоречий;
- ◆ Преобладание логики действий над логикой мысли;
- ◆ Неполное бессистемное включение понятий;
- ◆ Несоответствие вопросов и ответов;
- ◆ Пропуск этапов рассуждений, нарушение принципа гармоничности и т.д.

В процессе обучения нами были выделены источники и причины возникновения барьеров в познавательном пространстве формирования творческой активности студентов с учетом обзора ошибок при решении задач В.М. Брадиса, Н.А. Менчинской, Д.М. Майергойза, В.К. Прохучаева, А.Х. Харчевой и др.

К числу источников и причин возникновения барьеров относятся:

- ◆ Противоречия в педагогических системах, отсутствие целостности;
- ◆ Различные индивидуально – психологические особенности студентов;
- ◆ Помехи в организации учебного процесса;
- ◆ Нечетное структурирование, изолированность дидактических материалов;

Недостаточный уровень развития диагностических функций у преподавателей и студентов по отношению к предполагаемым результатам совместной деятельности, и другими причинами, которые порождаются сужением пространства анализируемых вопросов; ситуационным и временным характером «внутреннего преломления» информации; недостатком самоорганизации; «сфокусированностью на себе»; низким качеством оценочных действий и т.д. /2/

В настоящее время в процессе обучения студент должен иметь высокий уровень самоорганизации, самообразования, самоконтроля и целеполагания.

Корреляционный анализ различных факторов(2014-2016гг) показал необходимость учета диагностики дидактических затруднений, проявляющихся в форме познавательно - психологических и дидактических барьеров, феноменов Пиаже. Осознавая свою ответственность перед уникальностью личности студента, преподаватель должен организовать учебный процесс как процесс личностного роста студентов./1/ Проводимые исследования позволяют сформировать у студентов способности к самоорганизации, самореализации и самокоррекции.

Студентам было предложено 28 вопросов с альтернативными ответами в русле педагогического взаимодействия с преподавателями иностранного языка, математики, социологии, философии.

Для ППС была предложена анкета по самооценке методической культуры и оценки уровня творческого потенциала личности. Результаты оказались следующие:

- по самооценке методической культуры 65% ППС имеют уровень выше среднего, 5% ниже среднего и 30% - средний.
- по оценке уровня творческого потенциала – 80% уровень чуть выше среднего, 20% средний и ниже среднего.

Экспериментально доказано, что прогнозирование возможных психолого-познавательных барьеров и феноменов Пиаже, внедрение в учебный процесс дидактических и ситуационных игр с элементами «барьерности», способствуют «антиципации» конечного результата, подчинению всех промежуточных знаний, реализации принципа индивидуализации процесса обучения, синхронизации управления и содержания, формированию адекватных траекторий самореализации студентов, достижению более

высокого уровня успешности, образовательного и развивающего потенциалов, обеспечивает максимальную активность обучающихся в учебном процессе.

Литература

1. Журавлев А.Л. Психология коллективного субъекта /Психология индивидуального группового субъекта.М:ПЕРСЭ.2002.

2. Кукало Л.И Дидактические условия формирования эффективных стратегий при решении учебных задач: Автор. Дисс канд.пед. наук. Ленинград,1990г.

ЗНАЧИМОСТЬ РАЗВИТИЯ ТРЕХЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК В ДЕТСКОМ САДУ

Грабова В.П., Хусайнова К.А.

КГПК Детский сад «Балақай»

В мире существует множество стран, а языков, на которых говорят их жители, еще больше. И в данном случае речь идет не о сотне-другой, а о нескольких тысячах. Как же населению Земли понять друг друга? А вот этой цели служат международные языки, которые и позволяют всем нам общаться друг с другом, независимо от национальности и места проживания. Одним из них и является английский язык. Более того, английский является языком межнационального общения для всего человечества. [1]

Поэтому английский язык стал обязательным компонентом обучения не только в средней, старшей школе и в начальной школе, но и в дошкольных учреждениях. Раннее обучение английскому языку создает прекрасные возможности для того, чтобы вызвать интерес к языковому и культурному многообразию мира, уважение к языкам и культуре других народов, способствует развитию коммуникативно-речевого такта.

Ученые - приверженцы раннего развития считают, что нужно начинать развивать ребенка как можно раньше. Как в отечественной, так и в зарубежной психологии есть данные о том, что ребенок овладевает иностранным языком легче, чем взрослый. Физиологи считают, что “существуют биологические часы мозга, так же как существуют во времени этапы развития желез внутренней секреции ребенка. Ребенок до девяти лет – это специалист в овладении речью. После этого периода мозговые механизмы речи становятся менее гибкими и не могут так легко приспособливаться к новым условиям. После 10-летнего возраста приходится преодолевать множество препятствий. Мозг ребенка имеет специализированную способность к иностранному языку, но она уменьшается с возрастом”. (Пенфильд В., Робертс Л. «Речь и мозговые механизмы».)

Согласно современным исследованиям, к трехлетнему возрасту развитие головных клеток мозга завершается на 70-80%. И именно возраст до 3-х лет считается самым благоприятным для получения новых навыков. Вот что пишет об этом ГленДоман (американский врач, в настоящее время возглавляет институт достижения человеческого потенциала в Филадельфии.Автор книг «Гармоничное развитие ребенка», «Как дать вашему ребенку энциклопедические знания» и др.): «Если какой-нибудь взрослый захочет быстро приобрести комплекс неполноценности, то все, что для этого надо сделать - это посоревноваться в изучении иностранного языка с полуторагодовалым малышом. Если же ребенок рождается в семье, где говорят на двух языках, то и он будет говорить на двух. Если в семье будут в ходу три языка - он заговорит на трех, четыре - на четырех. И так далее - предела совершенству здесь нет. И это самое большое лингвистическое чудо, которое я знаю». По мнению Г.Домана начинать обучать ребенка иностранному языку нужно буквально с нескольких месяцев. В его институте по его программе прошли обучение уже

десятки тысяч детей. Суть ее в том, что самым продуктивным периодом для обучения является период, когда растет мозг, и возможности для обучения в этот период поистине уникальны.

Благоприятное влияние изучения второго языка на развитие родной речи доказал советский психолог Л. С. Выготский, отмечал Л. В. Щерба, и другие советские ученые. Многолетнее экспериментальное обучение иностранному языку, проводившееся коллективом лаборатории обучения иностранным языкам НИИ общего и среднего образования АПН РФ, подтвердило «благоприятное влияние предмета на детей: на их общее психическое развитие (память, внимание, воображение, мышление), на выработку у ребят способов адекватного поведения в различных жизненных ситуациях, на лучшее владение родным языком, на речевое развитие детей в целом.» Кроме того замечено, что обучающийся может добиться того, что ребенок через пару месяцев занятий будет чище говорить и на родном, и на английском языках. [2]

Обучение малышей - это очень непростое дело, которое требует совсем иного методического подхода, чем обучение школьников и взрослых. И не любой взрослый, который владеет языком, даже на высоком уровне, может научить малыша говорить на иностранном языке. Столкнувшись с не правильно построенными уроками, с точки зрения методологии, дети могут приобрести отвращение к иностранному языку, потерять интерес ко всем занятиям по этому предмету. С дошкольниками должны работать только специалисты.

Кроме того, у дошкольников гораздо лучше развита долговременная память, но хуже развита оперативная память. Проходит время, прежде чем ребенок научится по первому требованию добывать информацию из памяти, прежде чем он от узнавания единиц языка перейдет к их осмысленному употреблению. При этом следует использовать преимущества детской памяти, например прочность запоминания.

Игра - основной метод обучения в детском саду, особенно, если это обучение иностранного языка. Игра является формой организации и методом проведения занятий, на которых дети получают определенный запас английской лексики.

Такая форма проведения занятий создает благоприятные условия для овладения языковыми умениями и речевыми навыками. Возможность играть на занятии позволяет обеспечить естественную мотивацию речи на иностранном языке, сделать интересными даже самые элементарные высказывания. Игра в обучении иностранному языку не противостоит учебной деятельности, а органически связана с ней.

В дошкольном возрасте при обучении английскому языку у детей происходит постепенное развитие основ коммуникативной компетенции. Коммуникативная компетенция, на ранней стадии изучения английского языка, в свою очередь, включает в себя следующие аспекты:

- * умение правильно, с фонетической точки зрения повторить английские слова за преподавателем, то есть поэтапное формирование слухового внимания, фонетического слуха и правильного произношения;

- * овладение, закрепление и активизация английского словаря;

- * овладение определенным количеством несложных грамматических структур, построение связного высказывания. [3]

Методика проведения непосредственной образовательной деятельности должна строиться с учетом возрастных и индивидуальных особенностей структуры лингвистических способностей детей и быть направлена на их развитие.

Так же необходимо проводить систематически работу по развитию фонематического слуха. Необходимо создавать визуальные, музыкальные, пластические, слуховые, художественные образы и использовать невербальные средства обучения: картинки, игрушки, плакаты, видео- и аудиоматериалы, предметы.

В дошкольном возрасте дети участвуют во всем многообразии игр:

- развивающие языковые игры;
- сюжетно-ролевые игры;

- строительно-конструктивные игры;
- театральные игры;
- народные игры;
- хороводные игры;
- развивающие игры;
- игры с готовым содержанием и правилами;
- подвижные игры и спортивные развлечения;
- игры-экспериментирование.

Ролевая игра – это игровая деятельность, в процессе которой дети выступают в определенных ролях, разыгрываются различные жизненные ситуации, например: продавец-покупатель, доктор-пациент, актер и его поклонник и т.д.

Они, в свою очередь, делятся на игры репродуктивного характера, когда дети воспроизводят типовой, стандартный диалог, применяя его к той или иной ситуации и импровизационные игры, требующие применения и видоизменения различных моделей.

Всевозможные кроссворды, "аукционы", настольно-печатные игры с лингвистическими заданиями, выполнение команд. Кроссворды могут быть на любую тему: животные, фрукты, овощи, мебель, игрушки и т.д. В процессе проведения игры используется лексический материал различных тем.

Ритмо-музыкальные игры – это всякого рода традиционные игры типа хороводов, песен и танцев с выбором партнеров, которые способствуют не столько овладению коммуникативными умениями, сколько совершенствованию фонетической и ритмомелодической сторон речи и погружению в дух языка.

Художественные, или творческие, игры – это вид деятельности, стоящий на границе игры и художественного творчества, путь к которому лежит для ребенка через игру. Их, в свою очередь, можно разделить на:

1. Драматизации (т.е. постановка маленьких сценок на английском языке) Например, игра в "Репку" или "Теремок", в которых, в зависимости от количества играющих и усвоения новой лексики, появляются новые персонажи и реплики.

2. Изобразительные игры, такие как графический диктант, раскрашивание картинок и т.п. Раскрашивание картинок, это успокаивающее, не всегда содержательное, но очень распространенное занятие. Например, можно показать готовую картинку. Пока ребенок занимается с контуром, преподаватель многократно повторяет слово, называет детали. Таким образом, закладывается основа как на новом языке называется то, что ребенок сделал сам. Графический диктант – например: на занятиях говорить детям, что какого цвета, дети раскрашивают, а потом сравнивают получившиеся изображения с тем, по которому диктовал преподаватель.

Ещё одним из самых популярных методов обучения иностранному языку является использование информационных и коммуникационных методов, такие как компьютерное оборудование, мультимедийные средства, аудио и многое другое.

Использование аудио, видеорассказов, сказок, познавательного материала в непосредственной образовательной деятельности способствует индивидуализации обучения и развитию мотивированности речевой деятельности дошкольников. Именно использование ИКТ в непосредственной образовательной деятельности иностранного языка развивается два вида мотивации: самомотивация, когда предлагаемый материал интересен сам по себе, и мотивация, которая достигается тем, что дошкольнику будет показано, что он может понять язык, который изучает. Это приносит удовлетворение и придает веру в свои силы и желание к дальнейшему совершенствованию.

Гораздо интереснее слушать или смотреть сказку, рассказ или познавательный фильм, а не обучающую программу. Дети очень быстро схватывают семантическую основу языка и начинают говорить сами. Тем более, если при обучении используется метод полного погружения. Этот метод подразумевает регулярный и глубокий контакт ребенка с иностранным языком. Детское подсознание необычайно восприимчиво, и даже если не видно

ярко выраженного результата сейчас, то через год, два вполне можно столкнуться с необычайно развитыми лингвистическими способностями ребенка. [4]

Список использованной литературы

1. Социальная сеть работников образования
<http://nsportal.ru/user/247121/page/vazhnost-izucheniya-angliyskogo-yazyka>
2. https://best-mother.ru/article/deti/deti_ot_3_do_7/Detskij_sad/496_inostrannyiy_yazyk_v_detskom_sadu/
3. <http://www.maam.ru/detskijasad/angliiskii-jazyk-v-detskom-sadu.html>
4. Дошколенок.ру <http://dohcolonoc.ru/cons/667-anglijskij-yazyk-v-detskom-sadu.html>

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ С ПРИМЕНЕНИЕМ ИННОВАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ

Исаева А.К.

Карагандинский политехнический колледж

Казахстан стремится к достижению мирового уровня образования и вхождению в единое образовательное пространство. Достижение столь высокой цели возможно в том числе через подготовку высококвалифицированных кадров, в первую очередь педагогов нового формата, ориентированных на формирование полиязычной личности. В перспективе ожидается, что будущее поколение специалистов будет владеть как минимум тремя языками так же свободно, как население страны двумя языками (казахским – государственным языком и русским – языком межнационального общения).

Одними из ключевых качеств компетентного специалиста в связи с новыми задачами образования становятся инициативность и готовность личности к переменам. Сразу вспоминается мысль Чарльза Дарвина: «Выживает не самый сильный, и не самый умный, а тот, кто лучше всех откликнется на изменения»[1].

Полиязычие – это веление времени, также, как и необходимость в новых технологиях, без которых развитие в любой сфере современной человеческой жизни уже немыслимо.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, - неоднократно подчеркивал Президент Республики Казахстан, - население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык государственный язык, русский язык – как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» [2, 218].

Развитие инноваций позволяет улучшить эффективность внедрения полиязычия. Во всех сферах образования применяются инновационные и модернизированные методы обучения, которые повышают качество обучения с использованием инновационных технологий учебного назначения. Применение инновационных технологий в сфере технического и профессионального образования с внедрением в учебный процесс полиязычия не только учитывает интересы и потребности обучающихся студентов, но и повышает их конкурентоспособность как специалистов на рынке труда по окончании учебного заведения.

Одной из важнейших задач в процессе обучения является повышение внутренней мотивации студентов. Решение данной задачи является весьма непростым делом, учитывая, что среди населения широко распространен формальный подход к образованию, желающих получить только диплом без содержательной начинки в виде качественных знаний, к сожалению, не становится меньше. Проблема кроется в том, что студенты, обладающие внутренней учебной мотивацией, в ее развитии остро не нуждаются, в то время как

учащиеся, у которых такая мотивация отсутствует, очень тяжело поддаются воздействиям по ее формированию, и без комплексного подхода в данном случае не обойтись.

Сам студент, конечно же, таким формированием заниматься не станет, поэтому необходимо воздействие извне.

Одними из актуальных и перспективных направлений научных исследований для современного образования являются направления, связанные с разработкой полиязычных методик и технологий обучения, и, в частности, методик и технологий преподавания специальных дисциплин на английском языке.

Применение видеоуроков, тщательно разработанных преподавателем, представляет собой эффективный метод преподавания специальных дисциплин и способствует скорейшему усвоению материала на нескольких языках, в частности на английском. По итогам проведенных исследований видеоурок имеет высокую эффективность, идет усвоение видеoinформации со звуковым сопровождением – 51 % после первого же просмотра, в то время как 9 % – для печатного текста и 17 % – для аудиозаписи.

Создание видеоуроков представляется сложным процессом именно в содержательном плане, поскольку требует от разработчика (преподавателя) особого внимания и творчества, глубоких знаний, проведения занятий на высоком уровне. В техническом плане разработка видеоуроков не требует наличия у преподавателя каких-либо особенных навыков в записи видеоматериала. Интернет изобилует широким арсеналом средств для создания достаточно качественных видеоуроков от элементарных приложений до многофункциональных видеоредакторов.

Безусловным преимуществом видеоуроков является их мобильность, оперативность в получении информации независимо от времени и расстояния. Просмотр видеoinструкций не требует выбора специальной аудитории или отведенного для этих целей места, что делает возможным обучаться дистанционно. Данный метод обучения уже стал довольно популярным в нашей стране.

Ещё одним плюсом видеоуроков является возможность самостоятельного построения процесса обучения без привязки к конкретному расписанию, утвержденному в учебном заведении. Обучающийся может сам выбрать дни и время, когда ему удобно заниматься изучением конкретной дисциплины. Это чрезвычайно важно для лиц ненормированным рабочим временем, для которых стандартное линейное расписание трудно назвать приемлемым.

К тому же видеоуроки позволяют изучать те предметы, занятия по которым не проводят у вас в городе. Особенно это актуально для жителей небольших регионов. Форма, в которой преподносится материал, позволяет неоднократно просматривать выбранный видеокурс и более прочно закрепить полученные знания. Отмеченные положительные стороны видеоуроков могут явиться серьезной заявкой для внедрения дистанционного обучения на базе технического и профессионального образования.

Как и любое другое явление, инновационные технологии, в том числе и видеоуроки, имеют и отрицательные стороны. Ни одно техническое новшество не в силах заменить «живое» преподавание дисциплины, прямой контакт с преподавателем. Обучение на основе видеоуроков лишает возможности сиюминутного уточнения у преподавателя того или иного вопроса по теме соответствующего занятия. Может так случиться, что вопрос так и останется не решенным либо потеряет свою актуальность ввиду несвоевременной его постановки. Отсутствие живого диалога между преподавателем и обучающимся может привести к одностороннему обучению и отрицательным образом сказаться на дальнейшем процессе обучения. Следует отметить ещё один минус – это техническое качество видеоуроков, достичь высокого уровня которых порой бывает крайне сложно. Видеоурок не должен подменять целое занятие, он должен служить в качестве приложения к основной обучающей деятельности преподавателя на основе полиязычия.

Общим выводом настоящего краткого доклада является то, что внедрение полиязычия повышает эффективность применения инновационных разработок в обучении, равно как и

применение последних улучшает процесс внедрения полиязычия. Очевидно, данный вопрос требует дальнейшей глубокой проработки в целях поиска рационального подхода ко внедрению полиязычия в учебный процесс в сфере технического и профессионального образования.

Список использованных источников

1. <http://vse-frazi.ru/frazy-ljudej/frazy-charlza-darvina.html>
2. Послание Главы государства народу Казахстана от 27 января 2012 года «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана». // Казахстанская правда. 28 января 2012 г. №32.

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Кожанова Д.А.

Карагандинский политехнический колледж

Қазақ тілі әлемдегі бай және әдемі тілдердің бірі болып табылады. Қазақ тілінің күші мен қуатын, тазалығы мен даналығын, кеңдігі мен елдігін сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Қазақ тілінің ғажаптығын, өлшеусіз қазына екендігін халқымыздың көптеген аяулы перзенттері өз ой-пікірлерінде, шығармаларында айтып, жазып кеткен.

Кез-келген халықтың тарихын, мәдениетін, тұрмыс тіршілігін танып түсіну үшін оның тілін білу қажет. Дегенмен, әрбір адам өз ана тілін қадірлеп, қастерлеу керек. Ана тілге деген құрмет пен сүйіспеншілік тал бесіктен басталады. Ана сүтімен дарыған туған тілдің құдіреті адамның тұлға ретінде қалыптасуында аса маңызды рөл атқарады. Бала кезінен ана тілге сусындап өскен баланың тал бойында ұлттық құндылықтарға деген перзенттік сезім басым болады. Қарым-қатынас құралы ретінде тіл баланың тұлғалық қалыптасуының негізі болып саналады. Ұлттық жасампаздықты, ата-бабалардан мұраға қалған асыл мұраларды, байлықты бала тек ана тілі арқылы ғана таниды. [2]

Елімізде қазақстандықтардың қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеруіне бағытталған үштілділік саясаты жүргізілуде. Үштілділік саясаты ана тілін ұмытуды емес, керісінше, қазақ тілін бірінші орынға қоюды алға шығарады. Көп тілді оқыту – жастардың білім кеңістігінде самғауға жол ашатын, әлемдегі ғылым құпияларына еніп, өз қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік беретін қажеттілік. Қазақстан Республикасында біздің мемлекетіміздегі халықтардың тілдік байлықтарын дамытуға оның қоғамдағы рөлін ұғынуға ерекше қамқорлық жасалады. Мұны тәуелсіз Қазақстанда қабылданған алғашқы заңдардың бірі «Қазақстан республикасындағы Тіл туралы Заңда» (11.07.1997ж.) Қазақстан халықтарының барлық тілдері еліміздің тарихи-мәдени мұрасы және ұлттық игілігі деп айтылуынан түсінуге болады. Қазақстанда тілдерді дамыту мәселесі Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың үнемі бақылауында және қамқорлығында болып, ол Қазақстан халықтарына жыл сайынғы Жолдауларында әрдайым білім беруді, мәдениетті және тілдерді меңгеруді назарында ұстады. Елбасының Жолдауында: «Ұрпақтарының денсаулығын, білім алуын және дүниетанымын қалыптастыруға қамқорлық жасаған халық ұрпақ тәрбиесінде даналық танытады... Қазақ, орыс және ағылшын тілдерін олар бірдей меңгереді... Ол бүкіл әлемде атақты және құрметті атқа ие өз елінің патриоты болады» (Н.Ә. Назарбаев.). Қазақстан Республикасының Президентінің 2011 жылдың 29 маусымында №110 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында» мемлекеттік тіл саясатының негізгі мақсаттары, міндеттері және бағыттары атап көрсетілген. [1]

Қазақстанның екітілділіктен үштілділікке өтуі заңды құбылыс. Орыс және ағылшын тілдері қарым-қатынас құралы ғана емес, олар сонымен қатар әлемдік білім алудың тиімді жолы болып есептеледі. Бірнеше тілді меңгеру Қазақстанның әлемдік қауымдастықта экономикалық және мәдени интеграциялануына белсенді мүмкіндік береді. Бұл мақсатқа қол жеткізу Қазақстанда үштілді білім жүйесін қолданғанда ғана мүмкін болары сөзсіз. Қазақстанда аталған жүйені қалыптастыруға мүмкіндіктер баршылық.

Көптілді білім берудің ұтымды жақтары көп. Тіл арқылы ата-бабалардан мұра болып қалған ұлттық игіліктерді танимыз. Басқа халықтардың тілін үйрену арқылы оның қалай айтылатынын, нені білдіретінін біліп қана қоймай, сонымен қатар сол халықтардың мәдениетіне, салт-дәстүрлеріне терең бойлай, халық ауыз әдебиетімен, ұлттық ойындарымен танысамыз. Тіл біздің мәдени және рухани құндылықтарымызды сақтап дамытудың күшті құралы болып табылады. Әртүрлі ұлт өкілдерін бір-бірінен қалай ажыратуға болады? Әрине, тіл арқылы. Әр қазақстандықтың аз дегенде үш тілді: қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеруі мемлекеттік деңгейде жүзеге асырылады. Бұл адамның ой-өрісін кеңейтуіне, өзін-өзі жүзеге асыруына және еліне барынша пайдалы болуына үлкен мүмкіндіктер береді. Тәуелсіздік жағдайында және мемлекеттік жаңа тілдік саясатта бұрынғыдан өзгеше, яғни рухани құндылықтарға бағытталған тілдік жағдайдың қалыптасуына қатысатын қазақстандық жастардың жаңа буыны өсіп келеді.

Қазақстандағы үштілділік идеясын Елбасы алғаш рет 2004 жылы көтерді, сөйтіп оған бірнеше рет қайта оралды. Қазақстан халықтары Ассамблеясының 2006 жылдың қазан айындағы XII сессиясында Елбасы аз дегенде үштілді меңгеру біздің балаларымыз үшін аса қажет екендігін қайта атап көрсетті. Ал 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты халыққа Жолдауын- да Елбасы «Үштұғырлы тілдер» саясаты» атты мәдени жобаны таратуды кезең- кезеңмен бастауды ұсынды. Осы кезден бастап, өзінің танымалдығымен, тиімділік деңгейімен басқа елдерге үлгі болатын, Тәуелсіз Қазақстанның тілдік саясатының жаңа есептік кезеңі басталды. «Қазақстан барлық әлемге тұрғындарына үш тілді қатар қолданатын жоғары білімді ел ретінде танылуы тиіс екендігін Елбасы бірнеше рет атап көрсетті. Олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – халықаралық тіл ретінде және әлемдік экономиканың жетістіктері интеграциясы ретіндегі ағылшын тілі». (Н.Ә. Назарбаев). «Үш тұғырлы тіл» идеясы Елбасының қоғамның қажеттілігін өтеу және жаһандану жағдайына ықпалдасу ретіндегі уақыт талабына сай бастамасы қазақстандықтар үшін аса маңызды. [4] Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа ықпалдасуы: бүгінде кімде-кім басымдылық танытушы тілдер арқылы білім негіздерін меңгерсе, соған барлық есік ашық деген қарапайым ақиқатты түйсінуден тұрады. «Көптілділік Қазақстандағы тілдік жағдайдың маңызды және дәлелдеуді қажет етпейтін сипаты болып табылады. Ол қазақ, орыс, ағылшын және басқа тілдердің белсенді қатысуымен жасалады» (Э.Д. Сулейменова). Көп тілді тұлғаның бір мезгілде бірнеше тілді меңгеріп, адамзат тәжірибесінің әлеуметтік маңызды «фрагменті» ретінде тіл білімі мен оны үйрену дағдысын, сөйлеу әрекетін нақты көрсете алатын, сондай-ақ тіл мен мәдениетке деген құндылықты тұрғыдағы қатынасына дербес тәрбиеленуі мен дамуы қазіргі ғылым мен бизнестің интеграциясында аса маңызды бола бермек және қоғамдық келісімді нығайтудың факторы болып қалмақ. Үштілділікті дамыту қазақстандық қоғамда бірыңғай саяси, идеологиялық, мәдени платформаның болуымен шарттас келеді. Бұл платформа: мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, орыс тілін ұлтаралық қатынастар тілі ретінде және ағылшын тілін ғаламдық экономикаға табысты ықпалдасу мақсатында оқып үйренумен сабақтасады.

Көптілділік - қазіргі жастардың көпмәдениеттілік тәрбиесін дамыту жолы. Қазақстандағы тілдік жағдай аясында соңғы бірнеше жылдар бойы үштілділікке байланысты болып жатқан белсенді пікірталастар тілдік білім берудің жаңа қырларын ашып көрсетеді. Көптілді білім беру – бұл тұлғаның бір мезгілде бірнеше тілді меңгеріп, адамзат тәжірибесінің әлеуметтік маңызды «фрагменті» ретінде тіл білімі мен оны үйрену дағдысын, сөйлеу әрекетін нақты көрсете алатын, мәдениет пен тілге деген эмоционалды-құндылықтық қатынасты қалыптастыруға ықпал ететін, көптілді индивидтің мақсатты, ұйымдасқан,

нормаға сәйкестенген оқытудың үштілділік үдерісіндегі тәрбиесі мен дамуы. Көптілді білім – көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Үш тілде оқыту – қазіргі заман талабы дейтін болсақ, басты мақсаты: көптілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады. Көпмәдениетті тұлға – рельефті тарихи сана-сезімі қалыптасқан индивид. Тек қана тарихи сана-сезім этникалық және жалпымемлекеттік сана-сезімнің негізі деп саналады. Этностарда мыңдаған жылдар бойы жинақталған ұлттық менталитет, мифтер тарихы, символдар, ұлттық бейне, стереотиптер халықтың тарихын білу арқылы қалыптасады, ал оларды білу тілдердің өзара сабақтастығында жүзеге асады. [3]

Көптілде білім беру - қазақ халқына бұрыннан бар түсінік. Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Ұлы ғұлама Әбу Насыр әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық ұлттың тілін жетік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткендігі анық. Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иеленіп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері анық.

Қорыта айтқанда, тіл – ұлттың әлеуметтік құрылым ретінде пайда болуы мен қалыптасуының құралы, мәдениеттің түйінді құбылысы және ұлттық тұтастықтың механизмі деп саналады. Тіл – қарым-қатынас құралы ғана емес. Ол ұлттық сана- сезімнің базалық элементі, халықтың руханилығының діңгегі, ұлттық тәрбиенің маңызды құралы болып табылады.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Жолдауы 2012 жылғы 27 қаңтар, Астана. 208
2. Тіл- ұлттық сана-сезім айнасы. ref.rushkolnik.ru/v41775/
3. Сепир Э. Лингвистиканың ғылым ретіндегі ережелері – Кітап: В.А.Звегинцев. XIX және XX ғасырлардағы тіл білімі тарихының очерктері. II б. . - М., 1960. –177 -186 бб .
4. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ 2014 жылғы 17 қаңтар.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Лёвина И.А., Ахметова Г.Б.
КГКП я/с «Еркетай» г. Караганда

Стратегия Казахстана в аспекте Государственной программы развития образования в Республике Казахстан, его модернизация, бесспорно, предполагают следование ряду общих принципов, одним из которых является признание главенствующей роли образования в развитии общества, что многократно повышает его ответственность за качество результата.

Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования.

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах.

Поэтому важнейшей стратегической задачей образования является, с одной стороны, сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой стороны, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого — овладение государственным, родным, и иностранными языками. В этой связи понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед педагогами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей.

Полиязычие — основа формирования поликультурной личности.

Цели поликультурного и полиязычного образования:

3. формирование компетентной личности ребёнка, готового к социокультурному взаимодействию на государственном и других языках.

4. формирование человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Задачи:

3. Создание условий для овладения навыками общения дошкольников на казахском языке как государственном, на русском — как языке межнационального общения, на английском языке как иностранном.

4. Обучение дошкольников разнообразным способам речевого общения и развитие навыков социокультурного взаимодействия.

Аспекты овладения поликультурной языковой активностью:

4. Знакомство с иностранным языком предполагает знакомство с другой культурой, что развивает личность, расширяет его кругозор.

5. Изучение языков, прежде всего, для использования их в бытовых ситуациях.

6. Применение своих знаний в повседневной жизни.

Причины успешности процесса овладения детьми поликультурной языковой активностью:

4. затрагивать личность ребёнка в целом, вовлекать в ОУД его эмоции, чувства и ощущения, стимулировать его речевые, когнитивные, творческие способности;

5. создавать атмосферу, в которой ребёнок чувствует себя комфортно и свободно; развивать у него желание практически использовать поликультурную языковую активность;

6. создавать ситуации, в которых педагог не является центральной фигурой.

Всё это создает благоприятные условия для продуктивной организации деятельности детей в условиях применения инновационных технологий обучения.

Полиязычное обучение иностранным языкам на начальном этапе способствует качественному изучению нескольких языков в будущем, что позволит продолжить свое образование в зарубежных странах, сделать выбор в мировом образовательном пространстве.

В соответствии со стандартами образования Республики Казахстан начальный этап обучения предоставляет наиболее благоприятные возможности для формирования у дошкольников коммуникативно-познавательных потребностей и интересов. Обучение языкам на начальном этапе способствует приобщению детей к общемировой культуре, помогает становлению личности.

Важной функцией ОУД выступает установление взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В настоящее время в педагогический лексикон прочно вошло понятие педагогические технологии. Толковый словарь так объясняет это понятие: «Технология — совокупность приемов, применяемых в каком-либо деле, мастерстве...». Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний.

Итак, одни из главных технологий — личностно-ориентированные технологии, которые ставят в центр воспитательно-образовательного процесса личность ребенка, обеспечение

комфортных, бесконфликтных и безопасных условий ее развития, реализации ее природных потенциалов.

Одним из этапов любой технологии является создание мотивации или фаза вызова интереса. Появляется возможность заинтересовать детей. Создаются ситуации, в которых ребёнок «перевоплощается» в действующее лицо. Речь идет о приемах, «симулирующих» ситуации реального речевого общения, т. е. игровой технологии.

Цель использования данной технологии:

- дидактическая — расширение кругозора, формирование ЗУН в практической деятельности;
- воспитывающая — воспитание самостоятельности, сотрудничества, коллективизма, коммуникативности;
- развивающая — развитие внимания, памяти, речи, мышления, умения сравнивать, сопоставлять;
- социализирующая — адаптация к условиям среды, обучение общению.

Технология компьютерного обучения, с помощью которой демонстрируются видеофильмы, презентации, музыкальные фонограммы, очень эффективна при обучении детей дошкольного возраста.

Задача воспитателя сегодня – совершенствовать процесс обучения с применением современных информационных технологий. Необходимо найти эффективные способы интеграции мультимедийных технологий в образовательный процесс.

Компьютеризация процесса ОУД предполагает новый увлекательный способ обучения, который интересен детям и экономит время педагога.

Понимание роли языков в современном мире с особой остротой ставит перед нами вопрос о результативности обучения языкам и повышении уровня языковой подготовки детей.

Одной из задач дошкольной организации является приобщение подрастающего поколения к универсальным, глобальным ценностям, формирование у детей умений общаться и взаимодействовать с представителями соседних культур и в мировом пространстве.

Главная цель, стоящая перед педагогами, – это развитие поликультурной личности, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Владение казахским, русским и иностранным языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Все это в целом вызывает потребность в большом количестве граждан, практически и профессионально владеющих несколькими языками и получающих в связи с этим реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение. Разумное, грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

Литература

6. Конституция Республики Казахстан
7. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 22 июля 2011 года: "Казахстанская правда" от 6 августа 2011 года
8. Государственная программа развития образования в РК до 2020г.
9. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические технологии в системе образования. – М.: Академия, 2000
10. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания: Ростов-на-Дону, 2008
11. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций – М.: Просвещение, 2009

ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ - ЭТО ОСОБЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ НА РЫНКЕ ТРУДА, ЗАЛОГ УСПЕШНОГО КАРЬЕРНОГО РОСТА, ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ДАЛЬНЕЙШЕГО ПРОЦВЕТАНИЯ КАЗАХСТАНА

Маметкулова З. Б.

КГКП Саранский гуманитарно-технический колледж им. Абая Кунанбаева

Президент Республики Казахстан Н. А. Назарбаев в своем Послании народу «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» подчёркивает: «В преддверии новой эпохи я обращаюсь с Посланием к народу Казахстана.

Страна с честью прошла свой 25-летний этап развития. Мы гордимся своей страной. В рамках празднования 25-летия Независимости мы отметили достижения и успехи Казахстана. Они хорошо известны и высоко оцениваются мировым сообществом.

С начала 2017 года Казахстан стал непостоянным членом Совета Безопасности ООН.

В этом году в Астане пройдет международная выставка «ЭКСПО-2017». Мы первыми среди стран СНГ и Центральной Азии проводим столь значимое мероприятие мирового масштаба.

В Алматы стартовали спортивные состязания в рамках Универсиады-2017, в которой принимают участие более 2 000 спортсменов и членов делегаций из 57 государств.

Все это является результатом правильного политического пути и высокого авторитета Казахстана на международной арене.

Казахстан должен войти в число 30 развитых государств мира к 2050 году. Мы уверенно идем к этой цели.

В условиях роста конкуренции и отсутствия стабильности в мире возрастет актуальность предложенной мной народу в 2012 году Стратегии-2050. Мы сумели своевременно предвидеть предстоящие сложности.

Благодаря экономической политике «Нұрлы Жол» и Плану нации «100 конкретных шагов» мы достойно проходим первоначальный этап сложной глобальной трансформации. Только в 2014-2016 годах на поддержку экономики нами дополнительно было выделено 1,7 триллиона тенге. Все это предоставило возможность для экономического роста и поддержки бизнеса, создания свыше 200 тысяч новых рабочих мест. В результате в 2016 году обеспечен рост внутренней валовой продукции на 1%. Это особенно важно в нынешних сложных условиях.

Ситуация в мире динамично меняется. Это новая глобальная реальность, и мы должны ее принять.

Уважаемые соотечественники! Только те народы, которым удастся опередить и решительно пойти навстречу вызовам, а не стоять и ждать, окажутся победителями.

Четвертый приоритет – улучшение качества человеческого капитала.

Первое. Прежде всего должна измениться роль системы образования. Наша задача – сделать образование центральным звеном новой модели экономического роста. Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации.

Наряду с этим нужно уделить большое внимание формированию ИТ-знаний, финансовой грамотности и воспитанию патриотизма молодежи. Необходимо сократить разрыв в качестве образования между городскими и сельскими школами.

Поручаю правительству представить соответствующие предложения.

По вопросу поэтапного перехода на трехязычное образование.

Казахский язык сохранит свою доминирующую позицию. Большое внимание будет уделяться его дальнейшему развитию. Вместе с тем сегодня английский язык является языком новых технологий, новых производств, новой экономики. В настоящее время 90% информации создается в мире на английском языке. Каждые два года ее объем увеличивается в два раза. Без овладения английским языком Казахстан не достигнет общенационального прогресса.

Начиная с 2019 года обучение по некоторым предметам в 10-11-х классах будет проходить на английском языке. Необходимо тщательно рассмотреть этот вопрос и принять по нему разумное решение.

Уровень школ и учителей в городах и селах существенно различается. Актуальна также проблема дефицита квалифицированных педагогов. Поэтому, учитывая все эти аспекты, необходимо внедрять английский язык поэтапно.

Поручаю представить соответствующие предложения.

С этого года по моей инициативе начинается реализация проекта «Бесплатное профессионально-техническое образование для всех».

В первую очередь бесплатное образование должно охватить безработную и самозанятую молодежь, а также людей трудоспособного возраста, не имеющих профессионального образования. Нужно дать импульс развитию системы профессионального образования для подготовки специалистов новых производств в рамках обозначенной экономики.

В этих целях необходимо обновление профессиональных стандартов в соответствии с требованиями рынка труда и передовым мировым опытом обучения на производстве.

Наряду с этим будет уделено особое внимание качеству системы высшего образования. Следует усилить контроль и требования в отношении кадрового состава высших учебных заведений, уровня их материально-технического обеспечения и образовательных программ.

Уважаемые казахстанцы! Через это Послание я хотел донести до каждого гражданина свое видение направлений развития в новой реальности. Поручаю правительству разработать Стратегический план развития до 2025 года по Третьей модернизации страны под названием «Национальная технологическая инициатива Казахстана».

У нас нет другого выбора, кроме как достойно принять вызов времени и решить задачи по дальнейшей модернизации страны.

Я верю, что наш великий народ всецело воспользуется уникальным историческим шансом.

Казахстан – молодое, многонациональное, уверенное в своем будущем, динамично развивающееся государство! Мы прошли 25-летний путь становления. В следующие 25 лет нас ожидают еще более высокие рубежи.

Собрав уникальный богатый опыт в создании государства, мы вступили в новый этап. Уверен, какие бы трудности не встретили нас впереди, мы их преодолеем. Наша главная сила – в единстве.

Мы превратим Казахстан в еще более процветающую страну наших потомков!»

Стратегическая задача по улучшению качества человеческого капитала, поставленная в Послании Президента, прежде всего относится к работникам системы образования. Лидер нации подчеркивает необходимость сделать эту сферу центральным звеном новой модели экономического роста. Поэтому одной из главных задач системы образования является воспитание педагогов новой формации – конкурентоспособных, прогрессивно мыслящих, с творческим созидательным отношением к себе и обществу.

Важная часть этого процесса – полиязычное образование. Говоря о поэтапном переходе на трехязычный процесс обучения, Глава государства подчеркивает: казахский язык сохранит доминирующую позицию, и его дальнейшему развитию будет уделяться большое внимание. Лидер нации также указывает, что начиная с 2019 года обучение по некоторым предметам в 10-11-х классах будет вестись на английском языке. Поэтому культурный проект «Триединство языков», предложенный Нурсултаном Назарбаевым должен стать одной из долгосрочных стратегий учреждений образования.

В Послании обращается внимание и на разные уровни образования в школах в городах и селах, а также проблему нехватки квалифицированных педагогов. Поэтому многие программы учреждений образования нацелены на решение проблем сельских школ, в том числе малокомплектных, которых в Казахстане 44 % от общего числа. Например, в Казахском национальном педагогическом университете имени Абая разработали инновационные технологии школьного образования и сделали их доступными на портале «Академия малокомплектных школ». В результате установилась плодотворная связь с 15 такими школами из восьми областей. Для малокомплектных сельских школ готовят учителей сразу по шести сдвоенным специальностям, к примеру «химия-биология», «математика-физика» и другим. Таким образом, КазНПУ решает задачи модернизации педагогического образования Казахстана с учетом мировых тенденций и повышения качества подготовки кадров в соответствии с социальным заказом общества. Главная цель этих и других научно-образовательных проектов КазНПУ – интеграция в области образования, науки и практики ради повышения качества подготовки учителей.

Модернизация, обозначенная в Послании Президента, напрямую связана с технологизацией, которая не должна сводиться к простому наполнению той или иной отрасли современными технологиями и инструментами. Технологизация как часть модернизации – это единая целостная система подготовки кадров, внедрение новых технологий и их развитие в рамках отраслей. Все ступени и этапы этой системы должны стать целостными и завершенными, и роль базового звена отводится современной системе образования, не только учитывающей, но и предугадывающей мировые тренды развития.

Третья модернизация-это не решение сиюминутных проблем, а системная программа поэтапного перехода отечественной экономики на новый качественный уровень. Предвидя изменения, которые нам несет Четвертая промышленная революция, уже сегодня Президент наметил основные пути развития и трансформации, способные обеспечить вхождение Казахстана в тридцатку наиболее конкурентных стран мира к 2050 году.

Правительству поручена разработка отдельной программы «Цифровой Казахстан», страна продолжит вкладывать в науку, образование, здравоохранение, миграцию квалифицированных кадров, в новые отрасли, словом, во все то, что формирует человеческий капитал страны и рынок труда.

Большое значение отдано инфраструктуре и традиционным отраслям экономики. Отечественная промышленность, металлургия, нефтегазовая отрасль должны стать экономическим базисом для развития новой модели казахстанской экономики, а в системе транспортно-логистической инфраструктуры необходимо реализовать колоссальный транзитный потенциал Казахстана.

Как и 25 лет назад, Казахстан остается верен принципу, который за годы независимости не раз доказал свою эффективность: «сначала-экономика, потом-политика». С этими словами мы прошли самый сложный период восстановления после распада СССР, эти слова вдохновляли нас на достижения целей Стратегии «Казахстан-2030», и они же помогут нам достойно войти в новую экономическую эру, занять место в мировой экономике, сохранить и приумножить достижения.

Уровень развития среднего образования напрямую влияет на производительность труда, потому так важно провести в школе качественные реформы. Невозможно средствами и подходами XX века учить поколение XXI века.

Залогом достижения конкурентных преимуществ стран и компаний эксперты называют способность не только генерировать и накапливать знания, но и управлять ими.

Исторически беспрецедентный рост значения слова «знания» в экономике способствовал появлению концепций «экономика знаний», а также «когнитивного капитализма» и «когнитивного социума». Изменение структуры современного производства, с одной стороны, стало следствием глубоких перемен в обществе, а с другой - приводит к переоценке важнейшей категории экономической теории.

По мнению французского философа Андре Горца, «осознание того, что знания стали важнейшей производительной силой, вызвало перемены, подрывающие значимость ключевых экономических категорий и ясно указывающие на неотложность новой экономической теории. Переживающая сейчас подлинный бум экономика знаний – это капитализм, пытающийся по-новому определить свои основные категории: труд, стоимость и капитал, и распространяющийся на все новые области».

Под влиянием возрастающей роли знаний в экономике стоимость возникает главным образом из преобразований и инноваций. В этих условиях компании вынуждены делать ставку на повышение качества человеческого капитала, и критерием успеха в современной экономике служат объем и качество знаний, которыми они обладают. Такая потребность привела к созданию «обучающихся организаций», отличающихся от традиционных систематическим формированием своих интеллектуальных ресурсов и управления ими.

В условиях, когда знания становятся основным фактором развития современной экономики, неизбежно возрастает и степень динамики обновления технологий, а также когнитивного потенциала экономических субъектов. Экономика предопределяет для компаний условия, при которых способность к преобразованиям, к инновациям становится жизненно важным фактором существования. Осознание использования пула знаний для эффективной деятельности привело к созданию в конце 1980-х годов XX века концепции «управления знаниями». Сегодня она имеет тенденцию массового применения в передовых экономиках мира. Отличительной чертой стран и компаний становится высокое качество человеческого капитала, сформированного и воспроизводимого на основе продуманной системы образования. Все ведущие компании мира не только уделяют повышенное внимание обучению своих работников, но и проводят его на системной основе.

Для ученых Казахского национального университета им. Аль-Фараби новое Послание Главы государства стало руководством к дальнейшей научно-образовательной деятельности.

В вузе прошел научный семинар, на котором шла речь о механизмах улучшения бизнес-среды и поддержки предпринимательства, готовности национальной экономики к переходу на наукоемкие стандарты и развитию логистической инфраструктуры как важного приоритета повышения глобальной конкурентоспособности страны.

Как отметила декан Высшей школы экономики и бизнеса КазНУ Баян Ермекбаева, вуз активно проводит работу по улучшению качества человеческого капитала как одной из приоритетных задач Послания Президента. Здесь эффективно работают Центр инновационного предпринимательства, Биржевой трейдер, центры подготовки сертифицированных бухгалтеров и проектных менеджеров.

Доктор экономических наук, профессор Римма Сагиева сообщила, что Казахстан занимает хорошую позицию в рейтинге стран мира по коэффициенту экономики знаний. По ее словам, в стране высокий охват населения средним, профессиональным и высшим образованием, успешно развивается трехязычное образование, активно идет подготовка научных кадров и специалистов по образовательным программ.

КазНУ работает над выполнением задач Плана нации «100 конкретных шагов» по реализации Пяти институциональных реформ, став инициатором создания национальной платформы массовых открытых онлайн-курсов, к которой присоединились 15 вузов Казахстана, а также формирования научно-инновационного проекта Al-Farabi university-smart city, главная цель которого – создание конкурентоспособного университета. Послание, призывающее к переходу к новой технологической формации, стало для научного коллектива руководством к совершенствованию научно-образовательной деятельности.

Назарбаев Интеллектуальные школы – уникальный образовательный проект на всем постсоветском пространстве, созданный по личной инициативе нашего Президента почти десять лет назад. Это идеальная инвестиция в будущее страны, которая гарантирует самый высокий процент рентабельности. Миссия Назарбаев Интеллектуальные школы – в разработке и внедрении инновационной системы школьного образования, интегрирующей

лучшие отечественные традиции и международный опыт, а затем – в трансляции опыта в систему среднего образования страны.

Главным индикатором профессионализма учителей Назарбаев Интеллектуальных школ можно считать то, что выпускники обучаются не только в самых престижных отечественных вузах, но и в зарубежных – это такие мировые бренды, как Принстонский, Массачусетский технологический, Гонконгский политехнический, Пусанский национальный университеты, а также Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики» и другие. Более того, некоторые выпускники Интеллектуальных школ получают сразу несколько образовательных грантов, казахстанских и международных, у них есть возможность выбора.

Актуальность задачи создания высокоэффективной системы образования в современных реалиях не оспаривается. Очевидный факт: уже сегодня, в условиях Третьей индустриальной революции, конкурентоспособность наций зависит от уровня развития творческого потенциала человека. И главным трендом в этих условиях становится непрерывное образование для всех.

Бурное развитие информационных технологий, который радикальным образом изменяют базис производства, и грядущая экспансия «наукоемких» производств диктуют осознанную необходимость освоения новых навыков и знаний на протяжении всей жизни. При этом инвестиции в образовании рассматриваются не только как залог успешной самореализации личности и осознания собственной ценности и социальной значимости, но и как важнейшее условие экономического роста страны, ее конкурентоспособности, демократического развития общества.

Перед образовательными учреждениями такая парадигма образования ставит задачу формирования способности адаптироваться к быстро изменяющимся условиям жизни не только у молодых людей. По сути, речь идет о формировании «обучающего общества».

В рыночной экономике постоянно растет спрос на обновление и расширение знаний, востребованность кадров, восприимчивых к инновациям, обладающих нестандартным мышлением. Поэтому, учебные программы на всех уровнях образования должны быть нацелены не просто на усвоение материала, а на развитие способностей критического мышления, побуждение к творческому поиску, к самостоятельной продуктивной деятельности.

Переход к полиязычию – процесс трудоемкий и непростой, и первая проблема, с которой сталкиваются средние и высшие учебные заведения, начавшие внедрение инициативы по развитию трех языков, касается подготовки кадров.

И в нашем колледже ведется активная работа по подготовке собственных педагогических кадров, способных передать научные знания на языке Шекспира.

На курсы повышения квалификации были направлены специалисты по математике, биологии, химии, информатике, физике.

С 2017-2018 учебного года студенты будут обучаться на трех языках по специальности 0111000 «Основное среднее образование», по специальности 0101000 «Дошкольное воспитание и образование».

В образовательный процесс все активнее внедряются современные средства обучения: мультимедийные лингафонные кабинеты, интерактивные доски и другое оборудование, позволяющее компенсировать отсутствие языковой среды.

Немаловажное значение для успешного внедрения трехязычного образования имеет учебно-методическая база. Для качественной организации учебного процесса пополняется учебно-методическая литература.

Уже несколько лет при Доме культуры г. Сарани действуют курсы английского языка для всех желающих овладеть английским языком, в том числе и для преподавателей школ и колледжа.

И в колледже в 2016-2017 учебном году были организованы курсы английского языка для преподавателей всех специальностей.

В плане Совета директоров Карагандинской области намечен областной круглый стол по теме: «Проблемы и вопросы подготовки кадров в сфере образования и искусства». Директор нашего колледжа Закамолкин В. А. выступит с докладом по теме «Проблемы подготовки педагогических кадров в условиях реформирования содержания школьного образования».

Данную проблему рассматривают и директора Карагандинского гуманитарного колледжа Амиров Е. С. по теме «Проблемы подготовки педагогических кадров в условиях модернизации системы образования», Карагандинского колледжа искусств им. Таттимбета Адамбеков М. по теме «Проблемы материально-технического оснащения колледжа при подготовке выпускников в сфере искусства», директор детского сада «Байтерек» г. Караганды Тебай Р. У. по теме «Проблемы подготовки педагогических кадров в условиях обновления содержания образования» и др.

В свете Послания Президента Республики Казахстан в 2017 году отдел образования г. Сарани определил основные задачи: развитие сети образовательных учреждений города; обновление содержания общего образования; осуществление обновления организационных форм, технологий, механизмов обеспечения качества образования; улучшение состояния учебно-материальной базы.

Таким образом, трехязычное образование - это особые перспективы на рынке труда, залог успешного карьерного роста, один из путей дальнейшего процветания Казахстана.

Список использованной литературы

1. Послание народу Казахстана Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность».
2. С. Пралиев. Во главе угла – билингвальное образование. «Казахстанская правда» №22 от 2 февраля 2017 года.
3. В. Антонов. Учиться быть впереди. «Казахстанская правда» №26 от 7 февраля 2017 года.
4. М. Пархоменко. Это нужно поколению XXI века. «Казахстанская правда» №28 от 9 февраля 2017 года.
5. Е. Аймагамбетов. Критерий успеха в экономике. «Казахстанская правда» №26 от 7 февраля 2017 года.
6. Р. Шулембаева. К университету современной формации. «Казахстанская правда» №27 от 8 февраля 2017 года.
7. К. Шамшидинова. Будем в числе драйверов. «Казахстанская правда» №27 от 8 февраля 2017 года.
8. С. Ирсаилов. Быть в русле мировых трендов. «Казахстанская правда» №15 от 24 января 2017 года.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕ ҮШТІЛДІЛІКТІҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Найманова Т.К., Ахатова А.А.

№63 «Мөлдір» балабақшасы

Қараганды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Барлық оқу орындарында үштілділікті енгізу туралы стратегиясында мектепке дейінгі білім беру мекемелері де айтылған. Шындығында мектепке дейінгі мекемелерде ағылшы тілін оқыту қажет пе деген сұрақтар туындаған болатын. Алғашқыда барлығы яғни, ата аналар мен балабақша ұжымдары да қарсы болғаны рас. Ана тілін білмей өзге тілді қайтіп үйренбек?!

Бүгінде еліміздегі орта, кәсіптік және жоғары білім саласындағы ағылшын тілін оқыту жұмысы әлемдік талапқа сай емес. Көптілді білім беру жүйесі аясында біз орта, кәсіптік және жоғары білім саласындағы оқу-әдістемелік құралдарды қайта қарастыруымыз қажет. Ұсынылып отырған бағдарлама бойынша тіл үйретудің мақсаттары: балаларға өзге тілді меңгерту барысында қарапайым әңгімені түсінуге үйрету және қарапайым сөз тіркестерінен тұратын сөйлемдер құрап, сөйлеуге үйрету болып табылады. Отан, отбасы, сандар, түстер, көкөністер, тағамдар, жануарлар, көліктер тақырыбында материалдар енгізілген. Қойылған мақсаттарға жету үшін 4-6 жасар балалардың психологиялық ерекшеліктерін білу керек.

Бала бақшада арнайы білімдері бар мамандырылған тәрбиешілер жұмыс жасайды. Отбасындағы тәрбие мен балабақшадағы тәрбиенің айырмашылығы осында. Бала бақшада балалар өз құрбы-құрдастарымен араласып, ойын ойнай алады. Ойын демекші, бала бақшада берілетін білім оқу-тәрбие үрдісі барлығы ойын арқылы жүзеге асады. Бала бақшада баланың балалық шағы жан-жақты білімдерді меңгерумен өтеді. Балалар дене шынықтырудан, шет тілдерінен, орыс тілінен, хореографиядан, ән-күйден, тіл дамытудан білімдерін дамытады. Тіл дамыту демекші, тілге деген құрметіміз қандай деңгейде. Тіл үйрену дегеніміз сөз бен ереже жаттау емес, сөйлеу түрлерін меңгеру. Кез келген өркениетті елде көп тіл білу жақсы дамыған. Қаласаң өз үйренгеніңше тілді меңгеруге болады. Ал, бірақ өз ана тілінде сөйлеу – басты мақсаттардың бірі.

Байқап отырсақ, білімнің негізі отбасы, саябақтар мен балабақшадан бастау алады. Бала «Ұяда нені көрсе, ұшқанда соны іледі» дегендей, алғашқы сөздерді қай тілде меңгеріп, үйренсе, сол тілге жақын тұрады. Сондықтан отбасында, балабақшаларда қазақша сөйлеулеріне назар аудару керек. Бастауыш сыныпқа келген бала сөздік қорын толықтырады, білімін жүйелейді, жаңа ілім-білімге ұмтылады. Қазақ тілін меңгеріп келген бала, білімін ары қарай осы тілде жалғастыруды қалайды. Яғни, баланы, балабақша жасынан бастап қазақ тілінде сөйлеуге бағыттау керек. Осы арқылы біз 100% қазақ тілін меңгерген азаматтарды тәрбиелейміз. Ол келер он – он екі жылдан соң қазақша сөйлейтін қоғамның кепілі болмақ.

Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі.

Қазақ тілін меңгерумен қатар ойын түрінде және күнделікті қарапайым сөздерді қайталау арқылы ағылшын тілін де үйрену керек. Мектепке дейінгі мекемелерде ағылшын тілін мультфильм көрсету және ойын түріндегі сабақтар өткізу арқылы түсіндіреді. Сол себепті кішкентай кезден үйренген баланың тілі таза және ағылшын тілінде еркін сөйлеуге бағытталады.

Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі.

Өзге ұлт өкілдерінің тілдерін оқып-білуге, үйренуге жағдай жасау арқылы әр тілдің өзіндік ерекшелігін білеміз, салт-дәстүрімен таныс боламыз.

Көптілділік мәселесі-тек Қазақстан үшін ғана емес, әлем алдында тұрған шешімін таппай тұрған мәселелердің бірі.

Қазіргі уақытта еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта үштілділікті еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару –біздің қазіргі кездегі ең басты міндетіміз.

Ұлы Абай атамыз «балаға мінез үш алуан адамнан жұғады, бірінші ата-анасынан, екінші ұстазынан, үшінші құрбысынан» - деген екен. Әрбір қазақ баласы өз отбасында ана тілінде сөйлеуге дағдыланса, одан тәлім – тәрбие алатын бала да үйренеді емес пе. Сондықтан, баланың өз ана тілінде еркін сөйлеп, ойын анық жеткізуді осы кезден бастап қолға алсақ, оның болашақ өміріне қажетті дағдылардың бастамасына жол ашқанымыз.

Мектеп жасына дейінгі балаларды заман талабынан қалдырмауға, әлеуметтік ортаның тыныс-тіршілігін ұлттық болмыспен қабылдауға бейімдей отырып, олардың санасын «үш тілді меңгерген жаңа дәуір балалары» моделіне бағыттап білу қажет.

Модель мазмұны жауапкершілігі жоғары, жаңаша ойлайтын, зерек те елгезек, кеңістік заңдылықтарымен қоса, салт-дәстүр мен ауыз әдебиетінің озық үлгілерін меңгерген ұлтжанды, ана тілінің нәрімен барынша сусындаған, еркін, дені сау балаларды сипаттайды.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға қазір бес тіл болсын, он тіл болсын, жақсылап үйретсе, меңгеріп кетеді. Балаларды бір тілмен шектеу – дұрыс емес. Сол үшін, ең болмағанда, үштілділікті кішкентай жасынан бастап жетілдіруіміз керек. Балалар тілді табиғи түрде тез меңгереді. Қазргі балаларға білім алуға барлық жағдай жасалынған. Олар бүгін жақсы оқыса, көптілді меңгерсе, келешекте Қазақстанымыздың өркениетті дамуына өз үлестерін қосады, дүниежүзін шарлайды. Үш тілді емес, одан да көп тіл үйретуіміз керек. Мен бұл жерде қазақ тілін қазақтар білмесін деп отырған жоқпын. Әрине, балабақшадан бастап қазақ тілін үйретуге тиіспіз. Әрине қазақ тілін үйрету керек, ол бірінші орында болсын. Бірақ сонымен бірге, орыс тілі, ағылшын тілі т.б. тілін балаларға үйретуге тиіспіз. Болашақта біздің балаларымыз басқа елдің адамдарымен қатынас жасай алу үшін біз оларға жас кезінен бастап өз тілін ғана меңгермей басқа да тілдерді меңгеруге мүмкіндік жасауымыз керек.

Сонымен қатар, ерте заманнан қолданылып келе жатқан мағынасы мол саусақ ойындары қолданылады. Мысалы әр саусаққа ат қойылған-«Бас бармақ» (большой палец), «Балан үйрек» (указательный палец), «Ортан терек» (средний палец), «Шілдір шүмек» (безымянный), «Кішкентай шүмек» (мизенец) «Қуырмаш» ойынын ойнағанда әр саусаққа тапсырма беріледі: «Сен атқа бар, сен сиырға бар» т.с. Ойынның бұл түрі сөздерді жылдам жаттап алуға мүмкіндік беріп, қолдың ұсақ моторикасын дамыта отырып тілді үйренуге деген ынтасын арттырады. Тіл үйрету барысында қазақ, орыс, ағылшын фольклорлық шығармаларын: мақал-мәтелдер, жаңылтпаш, жұмбақ, ертегілерді қолданамыз. Балаларға кішкентайынан таныс, «Бауырсақ», «Мақта қыз», «Шалқан», «Үйшік» ертегілерін үш тілде сахналауға, баулып отырамыз. Сахналап, үстел үстінде үш тілде көрсетілген ертегілер балалардың тілді зерделеуге қызығушылығын арттырады, тіл мәдениетін жетілдіруге көмектеседі. Кейіпкерлерді тыңдай отырып, балалар мазмұнды баяндау, сөздік қорын молайту дағдыларына ие болады. Сауық кеш, викторина, ойын түрінде өтетін қорытынды оқу іс-әрекеттері қазақ, орыс, ағылшын халқының мәдениетімен, мерекелерімен, ойындарымен таныстыруға, тілді түсінуге жағдай жасайды, оны күнделікті өмірде қолдануына мүмкіндік береді.

Оқу жылының соңына қарай балалардың бастапқы тілдік-коммуникативтік құзыреттілік тері қалыптасады. Балалар ауызша түрде ағылшын тілін қолдануды үйренеді және ауызша естіген сөздерді түсінеді. Балалардың қызығушылығын арттыру үшін педагог балалардың психологиясын, жас және жеке дара ерекшелігіне байланысты, қабілеттеріне мән беруі тиіс. Яғни, балабақшада балалар кез келген ақпаратты ойын түрінде, көзбен көріп, сипап-сезу, есту арқылы жақсы қабылдайтынын ескеру қажет. Баланы ынталандыру үшін ескі үрдіс пен гөрі заманға сай тапсырмалар беріп, ойындар ойнату арқылы балаға тілді меңгертуге болады. Мысалы, іс - әрекетке балалардың қызығушылығын арттыру үшін тақырыпқа байланысты видео – роликтер, қимыл – қозғалыс жаттығулары немесе әдемі көңіл көтеретін әуенмен бастауына болады. Сол кезде баланың көңіл күйі көтеріңкі болып, топта жағымды ахуал қалыптасады.

"Ата-аналар балаларына білім беруге ұмтылуы тиіс. Үштілділік міндетті!" - деді Назарбаев. Ол әлемде орасан зор ғылыми және техникалық оқулықтардың ағылшын тілінде шығатынын және оның барлығының қазақ тіліне аударыла бермейтініне тоқталды. Президенттің айтуынша, жастар қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін ұлтаралық қарым-қатынас үшін және ағылшын тілін халықаралық ретінде тануы керек. "Мәселен, Швейцарияда таксидің әр жүргізушісі бес тіл білуі тиіс. Мұның өзі ештеңе емес, жастар меңгеруі тиіс", - деді Мемлекет басшысы.

Назарбаев бағдарламалардың жас мамандарға қайда жұмыс істеуді (қалаларда немесе ауылдарда) өзі таңдауға мүмкіндік беретінін ескертті. "Қазақстанда жұмыс істегің келсе,

жұмыссыз болу мүмкін емес. Ал егер жұмыс істегісі келмесе - мұндайларды қайта тәрбиелеп шығару керек", - деді Президент

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті – Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдеріне қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ақиқат. 2011жыл, №4. «Ел тәуелсіздігінің нышаны – мемлекеттік тіл», ф.ғ.к. М.Салқынбаев.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы
4. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (баптары бойынша түсіндірмелерімен) және оны жүзеге асыру жөніндегі құжаттар. Алматы. – «Дастан» баспасы, 2000 – 336бет.
6. www.egemen.kz

РОЛЬ И МЕСТО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В РАЗВИТИИ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шипицына А.Ю.
КТУ СОШ № 15

Глобальные проблемы, которые возникли перед человечеством в ХХІ в., по-новому ставят вопрос о месте образовательной системы в современной культуре, о формировании нового человека, новой поликультурной личности обучающегося, т. е. личности, способной идентифицировать себя не только как представителя своей национальной культуры, но и в качестве гражданина мира, воспринимающего себя субъектом диалога культур и осознающего свою роль, значимость, ответственность в глобальных общечеловеческих процессах. Понятие поликультурности рассматривается как один из определяющих элементов современного миропонимания. По мнению исследователей, говорить о поликультурном взаимодействии можно лишь тогда, когда участники этого взаимодействия не только прибегают к собственным традициям, обычаям, представлениям и способам поведения, но и одновременно знакомятся с правилами и нормами чужой культуры. В рамках поликультурного образования реализуется такой подход к обучению и воспитанию, который позволяет учитывать культурную, этническую и религиозную специфику обучающихся, развивает у них толерантное отношение к представителям и явлениям иной лингвоэтнокультуры. Кроме того, поликультурное образование дает возможность лучше понять свою культуру и ее роль в становлении мирового общекультурного пространства.

Согласно Концепции иноязычного образования в Республике Казахстан, основной целью иноязычного образования является формирование вторичной языковой личности, готовой и способной к межкультурному иноязычному общению – достигается поступенчато, через реализацию иерархической системы целей и задач отдельных уровней, которые обеспечивают преемственность и непрерывность в формировании

всего комплекса иноязычных компетенций, а также достижение конкретных показателей качества обученности в соответствии с международно-стандартными требованиями [1].

По мнению Президента Н.Назарбаева "...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана - это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности".

Поликультурное образование в Республике Казахстан на сегодняшний момент является одним из главных направлений развития современного образования. Школа является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной личности, этапом, когда осознанно формируются основные ценности и жизненные принципы.

В Казахстане проблема поликультурного образования приобрела особую актуальность и сложность в 90-е годы, когда в условиях социально-экономических и политических реформ сложилась новая образовательная ситуация, для которой характерны усиление этнизации содержания образования, возрастание роли родного языка обучения, идей народной педагогики, рост влияния религии на формирование самосознания личности. В этих условиях поликультурное образование, с одной стороны, способствует этнической идентификации и формированию культурного самосознания обучаемых, а с другой стороны, препятствует их этнокультурной изоляции от других стран и народов. Важной предпосылкой поликультурного образования является становление и развитие в Казахстане гражданского демократического общества, в котором усиливается борьба с шовинизмом, расизмом, этническим эгоизмом, и в то же время проявляется открытость по отношению к другим странам, народам и культурам, осуществляется воспитание в духе мира и взаимопонимания. Важной социально-политической детерминантой развития поликультурного образования является интенсивное развитие интеграционных процессов как важной составной развития современного мира, а также стремление Казахстана и других стран интегрироваться в мировое и европейское социально-культурное и образовательное пространство, сохранив при этом национальное своеобразие [2]. Интеграционные процессы способствуют превращению Европы в многоязычное пространство, в котором национальные языки имеют равные права. С открытием границ между государствами усиливается мобильность людей, их мотивация к изучению иностранных языков, а также к установлению и поддержанию контактов внутри своей страны и за рубежом [3].

Согласно концепции ЮНЕСКО понятие «многоязычное образование» предполагает использование в образовании, по меньшей мере, трех языков: родного, регионального или национального и международного языка. Применение этих языков является «важным фактором инклюзивности и качества образования» [4].

Одним из важнейших аспектов происходящей в казахстанском обществе экономической и социальной модернизации выступает политика в области языка. Внимание Лидера нации к этой составляющей государственной политики очевидно и заслуживает самого пристального изучения и анализа, поскольку именно в нашей республике реализуется уникальный проект, инициированный Главой государства, — триединство языков. В современном мире, полиязычном и мультикультурном, как никогда актуальна проблема сопряженности языков, поиск эффективных и жизнеспособных программ в области языков по консолидации обществ. В связи с этим значимость и актуальность полиязычного образования, являющегося результатом внедрения идеи Президента о триединстве языков, не вызывают сомнения.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, — неоднократно подчёркивал Президент, — население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык

межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику» [5].

В основных положениях Концепции развития образования Республики Казахстан до 2015 года [6] говорится о необходимости качественным владением иностранным языком выпускника современной школы, - это назревшая жизненная необходимость, поскольку интенсивные темпы и уровень развития науки и техники в мире требуют свободного владения иностранными языками для более качественного и полноценного получения необходимых теоретических и практических знаний, умений и навыков. Эти положения уже успешно реализовываются в школах, где обучение ведется на казахском, русском и английском языках. Это способствует выработке коммуникативных навыков учащихся. Кроме того, обучение на трех языках, и, как следствие, владение ими практически в совершенстве, будет способствовать приобщению учащихся к культуре и традициям разных народов. А это есть ни что иное, как формирование полиязыковой личности. В свою очередь, полиязычное образование – это целенаправленный, организуемый, нормируемый триединый процесс обучения, воспитания и развития индивида как полиязыковой личности на основе одновременного овладения несколькими языками как «фрагментом» социально значимого опыта человечества, воплощенного в языковых знаниях и умениях, языковой и речевой деятельности, а также в эмоционально-ценностном отношении к языкам и культурам. Полиязыковая личность – это активный носитель нескольких языков, представляющий собой: личность речевую – комплекс психофизиологических свойств, позволяющих индивиду осуществлять речевую деятельность одновременно на нескольких языках; личность коммуникативную – совокупность способностей к вербальному поведению и использованию нескольких языков как средства общения с представителями разных лингвосоциумов; личность словарную, или этносемантическую, – симбиоз мировоззренческих установок, ценностных направленностей, поведенческого опыта, интегрированно отраженных в лексической системе нескольких языков [7].

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Н. Назарбаевым ещё в 2004 г. В октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Н. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [8]: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками» [6].

Именно с этого момента и начинается отсчёт новой языковой политики Казахстана. Полиязычное образование было закреплено следующими законодательными актами: Конституция Республики Казахстан, Закон Республики Казахстан «О языках», Закон «Об образовании», Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг., Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан [9] и другими, которые и составили его правовую основу. Перечисленными выше документами определены роль и место полиязычного обучения, принципы создания современной эффективной системы управления полиязычным образованием.

Основной целью полиязычного образования является подготовка обучающихся к активному и полноценному сотрудничеству в современном поликультурном мире, то есть формирование полиязыковой личности в контексте диалога культур и цивилизаций. Социально-политические и экономические реалии общественного развития оказывают существенное влияние на функции иностранных языков в современном обществе. Сегодня эти функции в обобщенном плане можно сформулировать следующим образом: установление понимания между народами-носителями разных языков и культур, также обеспечение доступа к многообразию мировой политики и культуры.

Иностранный язык является одним из основных инструментов воспитания людей, обладающих общепланетарным мышлением. Иностранный язык является также основным средством формирования полиязыковой личности, включающих формирование таких качеств, как эмпатия, толерантность, терпимость, непредвзятость к представителям других стран и культур, которые являются необходимыми для межкультурного общения.

В процессе межкультурного общения с представителями различных культур для его *продуктивности* требуется сформированность и постоянное развитие сложных умений межкультурного общения. Базовым умением такого рода является эмпатия.

Принцип эмпатии направлен на формирование такого качества характера языковой личности, как способность к вживанию в переживания другого индивида. Психологическая способность прочувствовать, что именно некто переживает в его собственном положении и в его условиях, формируется с большим трудом, поэтому принцип эмпатии необходимо применять на всех уровнях обучения и в максимально возможном количестве ситуаций.

Наиболее эффективным приемом формирования эмпатии является драматизирование ситуаций, т. е. вхождение обучающихся в роли других людей. От собственно ролевой игры, широко распространенной в методике обучения иностранным языкам, драматизирование отличается тем, что участники должны не просто симитировать роль на лингвистическом уровне, используя адекватные ситуации поведенческие клише и тактики поведения, но пережить ситуацию эмоционально, вжившись в роль своего героя и стремясь отстоять, аргументировать или просто изобразить его поведение, учитывая его систему культурных ценностей и его реакции на ситуацию в соответствии с ними [10].

Межкультурное общение следует строить на основе толерантности, которая может переходить в подлинный диалог, ибо собственная культура всегда формируется только во взаимодействии с другими культурами. Толерантность приобретается через информацию, воспитание и жизненный опыт. Толерантность может рассматриваться как расширение собственного опыта и критический диалог [11]. Толерантность (от лат. *tolerantia*- терпение) – терпимость к иному рода взглядам, нравам, привычкам. Толерантность необходима по отношению к особенностям различных народов, наций и религий. Она является признаком уверенности в себе и сознания надежности своих собственных позиций, признаком открытого для всех идейного течения, которое не боится сравнения с другими точками зрения и не избегает духовной конкуренции. Данное определение подчеркивает позитивность данного феномена и его насущную необходимость в процессе социальной и межкультурной коммуникации [12].

Успешным примером практической реализации казахстанской модели полиязычного образования являются Назарбаев Интеллектуальные школы и Назарбаев Университет, преподавание в котором ведется на английском языке. Обучение в этих передовых образовательных центрах открывает для нашей молодежи дополнительные перспективы интеллектуального, профессионального и карьерного роста. Таким образом, можно сказать, что проблема развития полиязычного образования решается на должном уровне, работа ведется, и находятся все новые пути решения.

Надо отметить, что в казахстанском обществе сформировалось осознанное понимание необходимости полиязычного образования не только на государственном, но и на личностном уровне. Так Б.А. Жетписбаева пишет: «...интеграция в мировое экономическое пространство не представляется возможной без знания мировых языков, в частности английского языка. В связи с его интенсивным изучением языковую ситуацию для большинства казахстанцев в полной мере можно обозначить как многоязычную. То есть, объективные реалии на сегодня складываются таким образом, что свойственный для казахстанского общества билингвизм постепенно начинает сменяться полиязычием» [7].

Таким образом, полиязычное образование является следствием социокультурной трансформации современной языковой ситуации в Казахстане. Реализацию широкомасштабной государственной образовательной программы необходимо осуществлять как контролируемый инновационный процесс, органично сочетающий в себе научно-педагогические достижения и активизацию этнолингвистического и регионального компонентов.

Список использованной литературы

- 1 Кунанбаева С.С., Карамысова М.К., Иванов А.М. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. - Алматы, 2004.
- 2 Библер В.С. Философско-психологические предположения. Школы диалога культур. – Москва, 1998. - 216 с.
- 3 Кулахметова Н.Н. Формы реализации страноведческого и лингвострановедческого компонентов на уроке английского языка в средней школе // Иностранные языки в школе. - 2005. - № 5. - С.50.
- 4 Образование в многоязычном мире: Установочный документ ЮНЕСКО. — Париж, 2003. - 38 с. - [ЭР]. Режим доступа: http://www.unesco.org/new/ru/media-services/single-view/news/multilingualism_a_key_to_inclusive_education/#.VNbyXufqCJU
- 5 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. - 2007. -1 марта. - № 33 (25278).
- 6 Концепция развития образования Республики Казахстан до 2015 года.
- 7 Жетписбаева Б.А. Теоретико-методологические основы полиязычного образования. Дисс. На соис. д.п.н.. Караганда.- 2009.- 302с.
- 8 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. – 2007- 1 марта. - № 33 (25278).
- 9 Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. — Алматы: Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, 2006г. - [ЭР]. Режим доступа: <http://freeref.ru/wievjob.php?id=8721752006>.
- 10 Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам. - СПб.: КАРО, 2005. - 352с.
- 11 Рогачева Е. Ю. Кросс-культурный диалог в действии: опыт интерактивной методики. - Владимир, 2004.- 186с.
- 12 Зимакова Е.С., Зимакова Н.С. Иностранный язык и толерантность как важнейшие средства взаимопонимания между культурами. window.edu.ru/resource/413/.../conference_fld_material_issued.pdf

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Шуваева Л.Ю., Аубакирова А.К.
КГКП я/с «Еркетай» г. Караганда

На Ассамблеи народа Казахстана Президент страны отметил, что важный аспект экономической и социальной модернизации – это развитие триединства языков. Практически все казахстанцы владеют русским языком, это наше общее достояние и богатство. Однако растет значение и роль английского языка. Это открывающееся окно в мир инноваций, технологий и бизнеса».

Будущее нашего многонационального государства – это сегодняшние дошкольники. Их завтрашние личностные и профессиональные компетенции начинают формироваться сегодня. Какими средствами и методами необходимо эффективно сформировать у детей, подростков качества, которые помогут им найти достойное место в обществе, уверенно чувствовать себя в любой профессиональной деятельности, стать личностью, яркой, независимой, – вопрос, который волнует нас.

Необходимым условием успешного вхождения ребенка в современный поликультурный мир является развитие навыков социальной коммуникации через активное применение полилингвальных образовательных программ, начиная с дошкольного возраста.

Одно из важнейших условий успешного языкового развития – организация и обеспечение стабильного функционирования полноценной системы обучения языкам, являющейся составной частью общей культуры общества.

В программных документах Республики Казахстан (статье 93 Конституции Республики Казахстан, Государственной программе развития образования до 2015 года, Законе «*О языках в Республике Казахстан*») определены стратегические цели и задачи языкового строительства в нашей стране на долгосрочную перспективу, намечены основные направления и механизмы их реализации. Одна из основных задач в нашем детском саду – создание условий для раннего обучения трем языкам – казахскому, русскому и английскому.

На протяжении многих лет идет работа с педагогами, изучающих казахский, русский языки, что позволяет создать языковую среду, в которой и с помощью которой ребенок может социализироваться и самоутвердиться. В целях качественной организации учебно-воспитательного процесса и формирования профессионально компетентного педагога проводится целенаправленная работа по повышению квалификации педагогических кадров, формы которой разнообразны: курсовая переподготовка, участие в теоретических и практических семинарах по обмену лучшим педагогическим опытом, освоению эффективных методик с использованием интерактивных образовательных технологий, проектирование авторских программ в сотрудничестве с городским экспертным Советом по изучению казахского языка и литературы на основе народной педагогики и раннего изучения английского языка.

Сегодня совершенно очевидно, что для полноценной социализации личности в современном обществе необходимо владение несколькими языками, иными словами, полиязычие.

Первые навыки социальной коммуникации дети получают при контакте со сверстниками, и огромную роль в их первичной языковой подготовке играют детские дошкольные организации. Следующим шагом стала разработка и реализация авторских проектов, направленных на включение дошкольников в деятельность по развитию навыков социальной коммуникации в поликультурной образовательной среде с использованием казахского, русского и английского языков. В течение 12-и лет в детском саду создавалась модель детского сада с билингвальным и поликультурным компонентами образования. Комплексный, интегрированный подход обеспечивается через освоение материала посредством взаимосвязи всех видов деятельности – игры, познания, общения, обучения, в которых задействованы все участники педагогического процесса.

Работу по обучению языкам проводят все дошкольные специалисты: воспитатели группы, преподаватель казахского языка, музыкальный руководитель, инструктор по физкультуре. Уделяется внимание поликультурной специфике речевого общения на разных уровнях: в играх на развлечениях, на утренниках, где дети рассказывают стихи, загадки, пословицы, показывают мини-сказки, сценки на казахском, английском языках. Родителям предложен глоссарий «*Учите вместе с нами*» для общения на 3-х языках, разрабатываются рекомендации по активному погружению детей в пространство языков.

Опыт отслеживался с 2010 года. В результате отмечена положительная динамика в овладении русским, казахским, английским языками. У детей улучшилось произношение, увеличился словарный запас, появилось желание активнее использовать в речевых ситуациях

разные языки. У большинства детей сформированы речевые практические навыки и умения в соответствии с возрастом. Дети проявляют активность в речевом взаимодействии со взрослыми.

Опыт, накопленный в поликультурной образовательной среде, насыщенной ситуациями выбора для ребенка и позволяющей полноценно существовать в ней, был успешно представлен на городских, областных и международных конкурсах.

В Детском саду созданы все условия для реализации этнолингвистических и культурных потребностей социума. Уникальны возможности кабинета казахского языка, где все пространство способствует приобщению детей и взрослых к успешному усвоению языковых навыков. Кабинет дает возможность не только изучать язык, но и знакомиться с бытом, обычаями казахского народа. Мини-экспозиции *«Юрта – дом, и все, что в нем»*, *«Ювелирные украшения»*, *«Декоративно-прикладное искусство»*, позволяют расширить словарный запас детей, рожают чувство гордости за свой народ. Пространственная среда способствует приобщению детей и взрослых к духовному богатству казахского народа. На поликультурное развитие ребенка, решение нравственно-духовных задач направлено программное обеспечение учреждения: авторские программы *«Тіл халы азынасы. Балаларды аыл – ойын дамыту, тілін ширату шін сабатарда жмбатыры олдануы»*, *«Халы педагогикасы арылы балаларды аза тілі сабаында рухани – танымдылыа, патриоттыа трбиелеу»*.

Курс *«Самопознание»* - это принципиально новый подход в развитии языка через нравственные позиции. Дети стали коммуникабельней, чаще стали проявляться отношения добра, справедливости и толерантности. Ребенок с раннего возраста может использовать слова нескольких языков. На его слуховые и зрительные ощущения действуют одновременно несколько словесных раздражителей, обозначающих один и тот же предмет. Тем самым воспитатели групп обогащают словарный запас малыша в три раза больше, нежели общаясь с ним на одном языке. Максимально используется возможность демонстрационного обеспечения языковой среды: везде, где может зацепиться любопытный взгляд ребенка или внимательный – взрослого, он увидит слова или целые фразы на разных языках.

Опыт обучения дошкольников раннего возраста казахскому, русскому языкам, привел к следующим результатам: к 6 годам дошкольники детского сада имеют большой словарный запас, могут отвечать на вопросы, составляют простые предложения, используют пословицы, поговорки, отгадывают загадки, ежегодно много детей выпускается в школу с казахским языком обучения, в гимназии с усиленным изучением русского, английского языка. Вся работа по реализации *«Закона о языках»*, *«Программы функционирования и развития языков»* ведется под знаком единства и преемственности поколений. Наши выпускники, учась в школе, являются победителями городских, областных олимпиад, конкурсов, научных проектов. Это гордость нашего детского сада, доказывающая своевременность и актуальность современной языковой политики Казахстана, выдвигающей «разумную трансформацию языковой культуры на основе равноправного использования трех языков: государственного, межнационального и международного общения» и позволяющей нам осуществлять постепенное вхождение в мобильный мегакультурный мир.

Список использованной литературы:

1. Ботнар В. П. «Воспитание у детей эмоционально положительного отношения к людям ближайшего национального окружения. М. 2010г.
2. Дуйсебаева Ф. «Поликультурное воспитание у детей среднего и старшего возраста» Алма-Ата 2004г.
3. Жумашева А.Ш. *«Родной край»* А. 2007г.
4. Суслова Э. К. «Общение с людьми разных национальностей - важнейшее средство интернационального воспитания» Дошкольное воспитание 2010

КӨПТІЛДІЛІКТІҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНДА АТҚАРАТЫН РӨЛІ

Абай Құнанбаев атындағы
Саран гуманитарлы –техникалық
колледжінің неміс тілі пәнінің оқытушысы
Абдрахманова А.М.

Елбасымыздың 2007 жылы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында «Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасынан бастау алған Көптілділік саясаты еліміздің білім беру ісінің маңызды мәселесіне айналды.

Осы Жолдауында: «Білім беру реформасы табысының басты өлшемі-тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз»-деген болатын. Осы мақсатта Қазақстан Республикасының азаматын қалыптастыру, оның тез өзгеріп отыратын әлемде табысты білім алуға деген сұранысын қалыптастыру, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу және оқыту басты мақсат болып отыр. Елбасы «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз» деп, осы мәселеге орай белсенді түрде іс жүргізу қажеттігін белгілеп берді.

Қазіргі кезде оқушыларға заман талабына сәйкес көптілді білім беру мақсатында әр түрлі шаралар қолға алына бастады. Соның бірі Бастауыш сыныпта шетел тілін енгізу мәселелері.

1-ші сыныпта ағылшын тілінде жазғызуға болмайтындығына байланысты пәннің алдын ала өткізілетін ауызша мазмұны болады. Мұнда оқытудың басты принципі – коммуникативтілік болып табылады. Сабақ тек ауызша түрлі ойындар арқылы жүргізіледі. Осы орайда колледж студенттерімен балабақшаға шет тілінен машыққа барып жүргендегі түйгенім, мектеп алды балалары егер шет тілінде сабақ өткізудің тиімді әдістерін қолданып сабақ жүргізер болсаң, әсіресе ойын формасын балалар өте жақсы қабылдайтынына көзім жетуде, сондықтан шетел тілін бастауыштан бастаудан қорқудың еш реті жоқ.

Бастауыш мектеп оқушыларына ағылшын тілін оқытуда функционалдық принципке баса назар аудару қажет.

Мектептің бастауыш кезеңінен бастап мектеп оқушысын жалпы жан-жақты дамыту керектігін ескеретін болсақ, шет тілі пәнінің сағат сандарының аз болуы және бастауыш мектепке арналған қазақстандық ағылшын тілі оқулықтарының болмауы, тілді дамытуға кері әсерін тигізетін сөзсіз сонымен бірге тілді меңгерудегі сол тілдің табиғи ортасының болмауы да басты қиыншылық болып табылады. Орта білім және одан кейінгі кәсіптік білім деңгейлерінде көптілділіктің қалыптасуы бастауыш сыныптарда ағылшын тілін оқытуды дұрыс ұйымдастыру әдістемесіне байланысты болады. Кәсіптік оқу орнының оқытушысы ретінде бүгінгі күнге дейін қазақ тілді студенттерге арналған шет тілінің әдістемелік оқулығы болмауының, болса да оқытушыларды қанағаттандыра алмауы, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың тиісті деңгейде қолданылмауы шет тілінің дұрыс оқытылмауының негізгі факторы деп ойлаймын.

Көптілдік дегеніміз көпмәдениетті тұлға тәрбиелеудің негізгі шарты болып саналады. Көптілдік жеке адамға ғана емес, қазақстандық қоғамға пайда әкелетін фактор деп санауымыз қажет. Көптілдікті дамыту барысында патриоттық тәрбиені күшейту мәселесі туындайды. Басқа тілдерді үйренумен, басқа мәдениетті білумен қатар, ана тілінің орыс, ағылшын тілдерінің тасасында қалып, қолданыс аясынан шығып қалмауы басты мәселе болуы тиіс.

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Осыған орай немістің ұлы ақыны И.В. Гетенің «Wer eine fremde Sprache nicht kennt, weiss nichts von seiner Eigenen» деген қанатты сөзі еріксіз еске түседі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім

кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру десек те, мәселенің тағы бір жағын ескермеуге болмайды. Мысалы ауылдық жерлерде ағылшын тілінің жақсы маман кадрлары өте аз, тіпті кей жағдайда басқа пән мұғалімдерінің ағылшын тілінен сабақ беру жағдайлары әлі де кездеседі. Сондықтан бірінші кезекте жеткілікті маман кадрлар даярлауға басты назар аудару керек және сол даярланған кадрлардың ауылдық жерлерге барып жұмыс істеуге құлқы жоқ екенін ескере отырып, тұрақты жұмыс жасауларына жағдай жасалуы керек деп ойлаймын.

Көп тілді меңгерген жастарымыздың алдында үлкен мүмкіншіліктердің пайда болатынын, мемлекеттік қызметке еркін кіруге, өзінің әлеуметтік мәртебесін көтеріп, жаңа көптілді қоғамда өзіне лайықты ұстанымы, қандай ортада болмасын қалыптасқан тілдік қарым-қатынасы болатыны, шет елге барса тілдік көмек қажет етпеуі, ақпараттық технологиялар арқылы шет елдермен еркін қарым-қатынас жасай алу сияқты мүмкіншіліктерге ие бола алатынын ерте жастан оқушылардың миларына тоқу.

1. http://www.akorda.kz/kz/category/poslaniya_narody. Қазақстан Республикасы Президентінің Ресми сайты.

2. М.Қ. Садуақасова ҚҒӘК-нің әдіскері. «Көптілді білім беру- басты бағытымыз». Ғаламтор материалы

3. «Үш тілде оқыту- заман қажеттілігі». Қазақстан мектебі . №8-2011

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Пожидаева Е.А., Нургалиева О.А., Ульева С.А.

КТУ СОШ № 32 г. Караганды

В настоящее время перед образованием Республики Казахстан стоит важная задача научить учащихся применять в жизни знания, полученные в школе. Растёт потребность в людях, умеющих самостоятельно принимать решения, инициативных и изобретательных. Новая государственная программа обучения ориентирует учителя на развитие функциональной грамотности учащихся. [1] Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношение с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней.

Базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. На сегодняшний день обязательным условием успешности становится умение работать с информацией. Но если у детей имеются недостатки чтения (низкая техника чтения, неосознанность чтения), которые приводят к недостаткам интеллектуального развития, то такие учащиеся не только не смогут запомнить необходимый объём информации, но и анализировать, обобщать, делать выводы. Поэтому на первой ступени образования огромное внимание уделяется развитию беглого чтения и осознанности чтения. Ведь только грамотно читающий человек может понимать текст, размышлять над его содержанием, легко излагать свои мысли, свободно общаться, может находить и выбирать необходимую информацию из различных источников.

Хорошая скорость чтения важна не только для успешного обучения в школе, но и для общего развития ребёнка. В процессе чтения развивается устойчивость внимания, оперативная память, расширяется словарный запас, речь детей.

Приведём примеры заданий, которые мы используем на уроках начиная с первого класса с целью развития быстрого чтения :

Задание. Чтение «По верхушкам». Ребятам необходимо победить жука Буквоеда, который испортил все буквы, он откусил нижние половинки букв. Ребёнку надо прочитать текст только по этим половинкам. При таком чтении ребёнок прочитает медленнее, но, во-первых, он прочитает этот же текст ещё раз, а во-вторых, он развивает антиципацию, что очень нужно для быстрого чтения.

Задание. Чтение «По корешкам». Аналогично предыдущему, только теперь учащиеся читают текст по нижней части слова. Это задание намного труднее, чем предыдущее и давать его надо детям 2-4 классов.

Задание. Чтение «Волной». С помощью этого задания отрабатывается навык чтения и умение читать в разном темпе. Ребёнок читает текст быстро, потом по сигналу начинает медленно, затем по сигналу снова читает быстро. Так и чередуя темп чтения, прочитывается весь текст. Сигналом может быть что угодно - хлопок, стук, слово «стоп» и т.д. [2, с.7]

Одной из причин медленного чтения является малый угол чтения. Таким образом, расширяя угол зрения, мы увеличиваем скорость чтения. Для этой цели мы используем следующие упражнения:

Задание «Фотограф». Это задание не только развивает угол зрения, но и зрительную память. Очень помогает это умение при списывании. Для этой работы слова записываются в столбик, начинать надо с маленьких слов, а затем постепенно увеличивать.

Выглядит примерно так:

РОТ
КОТ
СЫР
МИР

Ребёнок смотрит на слова несколько секунд, ему надо их запомнить, «сфотографировать». Затем учитель закрывает слова, а ученик должен записать то, что запомнил. После выполнения задания проводится проверка, в ходе которой ребёнок исправляет ошибки пастой другого цвета. Так ребёнку будет видно, сколько ошибок он допустил.

Существует второй вариант этого упражнения. Слова пишем в столбик, увеличивая количество букв, а потом уменьшаем.

Рак
Рука
Рыбак
Рыбаки
Рубашки
Ромашки
Рожки
Роли
Рот

При работе над техникой чтения, с 1 класса вводим занимательные задания: анаграммы, перевёртыши, разгадывание ребусов и др. А также используем логические упражнения, время на прочтение слов ограничено. За отведённое время ребёнку необходимо не только успеть прочитать слова, но и произвести определённую умственную работу: обобщить, сгруппировать, сопоставить и т.д.

Задание «Назови одним словом»

Ласточка, сова, ворона, голубь - ... (птицы)

Задание «Найди лишнее слово». Ребёнок должен не только найти лишнее слово, но и суметь обосновать свой выбор.

Слон, медведь, кошка, бабочка, лев, лиса. [3,с.19]

Задание «Верно или неверно». Дети читают предложение и определяют, может ли это быть. Если высказывание верно, то почему? Если неверно, то необходимо доказательно это объяснить.

Например: Выпал снег, Лена вышла загорать.

Во 2 классе начинается работа над предупреждением трудностей, связанных с пониманием текста и продолжаем работу над творчеством при развитии речи. Например, даём задания по группам.

1 группа - «Дополни текст «красивыми словами». Пришла зима. Покрыл землю снег. Хлопья снега лежат на деревьях.

2 группа - «Сочини сказку». Используя слова (жил – был, как-то раз, вдруг, однажды), учащиеся должны сочинить сказку.

Задание «Прочитай с марсианского». Ребятам предлагается расшифровать текст, после того, как задание выполнено, учитель задают вопросы: «Как вам удалось понять смысл текста? Какие выводы вы сделали для себя?»

оп рзелутъаттам исселовадний одонго английсокго унвиертисета, не иеетм занчнения, в кокам пряоке рсапожолены бкувы в солве. Галвоне, чотбы преавя и пслоендя бкувы блыи на мсете. Причрионий эгото ялвятеся то, что мы не чиатем кдаужю бкуву по отдльености, а всё слово цликеем.

Задание на развитие мышления. «Догадайся, что сказал гном Мямля». Ребятам нужно догадаться, о чём рассказывал гном, которого никто не мог понять. Мямля очень невнятно разговаривал: нечётко произносил звуки, а окончания слов вообще глотал.

Далек... – далек... жил коро... . Бы... у него одиннадц... сыно... и од... дочь Элиза. Отец их жени... на злой корол..., и она невзлюби... бедн... дет.... Через неделю отдал... она сестриц... Эли... в дерев... крестьян... на воспитан..., а принц... преврати... в лебед....

Г.Х.Андерсен

С целью расширения словарного запаса учащихся мы используем на уроках задания, требующие подбора синонимов, антонимов, художественных средств языка (эпитеты, сравнения, олицетворения, гиперболы ...) многозначности слова.

Задание. «Замени уставшее слово».

Например, ребятам предлагается послушать рассказ одного мальчика о прочитанной сказке: Это сказка называется «Дюймовочка». В ней рассказывается о маленькой девочке. Она была такой маленькой, что спала в скорлупке грецкого ореха. Такой маленькой девочке очень трудно жить на свете.

После прослушивания текста , учитель задаёт вопросы: Как вам кажется, в этом рассказе есть «уставшее» слово, которое встречается слишком часто? Каким словом его можно заменить?

Главенствующее место в оценке чтения отводится пониманию прочитанного. Ребёнок должен извлечь из текста определённую информацию, осознать его смысл. Дети, не владеющие умением понять прочитанное, сталкиваются с серьёзными трудностями в учёбе. Приведём ниже пример упражнения, направленного на развитие навыков осмысленного чтения.

Задание «Дырявые рассказы». Учащимся предлагается текст, в котором некоторые слова оторвались и потерялись, необходимо подобрать нужные слова-заплатки.

1. Тишина царит в дремучем _____. Чёрные _____ затянули солнце. Птицы умолкли. Вот – вот пойдёт _____.
2. Зима. Все дорожки покрыты пушистым _____. Гладким _____ оделась река. Ребята построили высокую _____. Быстро мчатся _____. Резкий _____ бьёт детям в _____. Мороз щиплет _____. Но _____ не боятся мороза.

С 1 по 4 классы добиваемся на уроках чтения того, чтобы дети научились выделять основную мысль произведений, предлагать варианты заголовков, отмечать наиболее удачные, понимать позицию автора, высказывать собственное мнение. С этой целью используем на уроках элементы критического мышления: приём «Работа с вопросником»

(должны найти ответы на вопросы из текста), приём «Уголки» (при составлении характеристики героев), приём «Толстые и тонкие вопросы» (по ходу работы с таблицей справа учащиеся записывают вопросы, требующие односложного ответа. Например: Кто автор рассказа «Кот – ворюга»? Слева – вопросы, на которые надо дать развёрнутый ответ. Например: «Как вы думаете, может ли Незнайка исправиться и что для этого сделать?»), приём «Логическая цепочка» (расположить события в логической последовательности), приём «Чтение с остановками» (ученики выдвигают свои предположения о дальнейшем развитии сюжета, о чувствах и мыслях героев, мотивах их поступков), приём «Изобрази в цвете» (учащиеся изображают в цвете качества личности, отношения людей, любого героя, событий в зависимости от того, какие качества героев они видят и какие испытывают к ним чувства). [4, с.10-11] Мы используем следующие соответствия качеств и цветов: красный – мужество, смелость, любовь, радость, веселье; жёлтый – доброта, сочувствие, соучастие; зелёный – надежда; белый – мечта; чёрный – злоба, горе, жестокость; серый – печаль. Опираясь на данные цвета, учащиеся создают схемы, которые помогают им почувствовать сюжет произведений.

Итак, формировать сознательного читателя – совсем не простая задача, стоящая перед начальной школой.

При обучении осмысленному чтению необходимо учитывать психические процессы, которые включены в чтение, развивать слух – умение слушать и слышать. Кроме того, ребёнок должен читать и говорить правильно, чётко, внятно, быстро.

Чтение, должно войти в ежедневную привычку ребёнка. При этом, особенно на первых ступенях грамотного чтения, необходимо создавать ситуацию интереса и успеха.

Упражнения, используемые на уроке, влияют на развитие способностей учащихся, их активное речевое и общее интеллектуальное развитие посредством вовлечения в творческую деятельность на уроке.

При систематическом использовании они помогают формировать навык осмысленного чтения.

Диаграмма 1. Мониторинг результативности техники чтения

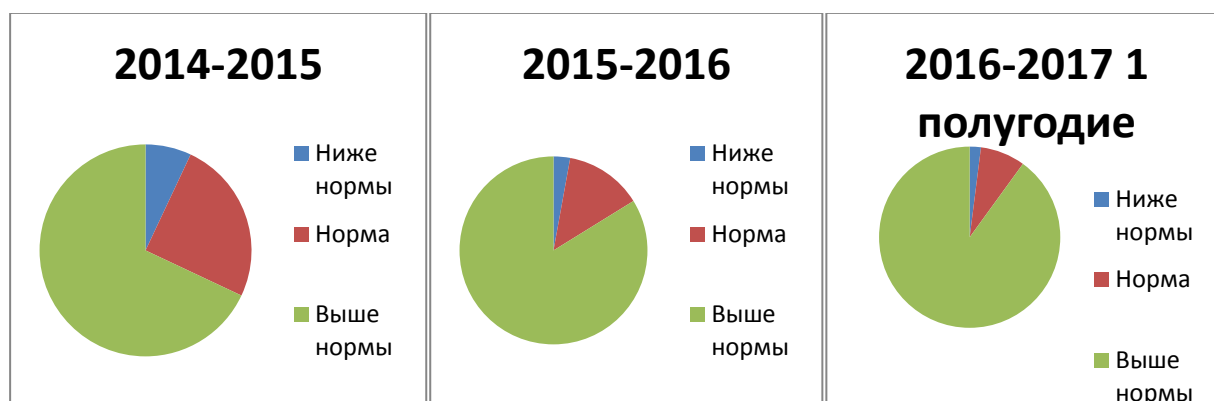

Диаграмма 2. Мониторинг сформированности навыков функционального чтения

Анализ представленных данных позволяет говорить о положительной динамике развития умения смыслового чтения, что явилось результатом целенаправленной работы.

Таким образом, можно сделать вывод, что используя в своей работе передовые педагогические технологии, мы выполним главнейшую цель формирования функционально-грамотной личности – формирование интеллектуального, духовно развитого гражданина Республики Казахстан.

Литература

- 1.«Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы» // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832>
2. Джало Т. Читаем играя//Сборник игровых упражнений для обучения чтению//<http://chitalochka-ru.ru>
- 3.Борисова О.А. Проблемы формирования функциональной грамотности // Начальная школа Казахстана – 2013, № 2
- 4.Сулима С.В. Эффективные формы работы на уроках литературного чтения//Начальная школа Казахстана – 2008, № 1

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Нургалиева О.А., Бабкина Т.Е., Шабанова Е.А.
КГУ Средняя общеобразовательная школа №32

Концепция языковой политики Республики Казахстан определяет русский язык как основной источник информации по разным областям науки и техники, как средство коммуникации. Одной из важнейших задач современной образовательной политики является развитие государственного, казахского языка, сохранение и развитие русского, осуществление политики полиязычного образования.

В содержательном аспекте единицами полиязычного образования в условиях КГУ СОШ №32 г.Караганды являются строго языковые учебные дисциплины: казахский язык, русский язык и английский язык.

На уроках русского языка по учебникам В.К. Павленко, Г.В. Клыпа учебный материал даётся в готовом виде, у ребёнка идёт нагрузка на память. Большое количество детей при обучении по данным учебникам не могут применить свои знания на практике. У выпускников начальной школы куцые и стандартные сочинения. Учащиеся не привыкли свободно излагать свои мысли, они больше думают о том, как бы не допустить ошибку.

Поэтому, в течение трёх лет работаем над проблемой – «Формирование познавательной деятельности младших школьников на уроках русского языка».

Актуальность: 1. Необходимость формирования прочных знаний, умений и навыков через активизацию познавательной деятельности, общих способностей к самообучению, самоизменению и саморазвитию.

2. Переход учащихся из начальной школы в среднюю школу. Новые условия предъявляют более высокие требования к интеллектуальному и личностному развитию учащихся.

Цель: Формирование готовности к саморазвитию, к творческой деятельности, обеспечивающей интеграцию личности в национальную и мировую культуру.

Задачи: 1. Создание специальных условий работы на уроке, способствующих активизации каждого отдельного учащегося с целью формирования прочных знаний, умений и навыков.

2. Организация мысленного и практического действия учащихся в целях поиска и обоснования наиболее оптимальных вариантов разрешения учебной проблемы.

3. Формирование самостоятельной познавательной деятельности учащихся по разрешению проблемных ситуаций.

4. Развитие интенсивности мышления учащихся в результате поиска новых знаний и новых способов решения учебных задач.

Основные принципы:

- Использование новых подходов в обучении с учетом внедрения семи модулей программы
- Деятельностный подход
- Принцип психологической комфортности
- Принцип вариативности
- Принцип творчества (креативности)
- Принцип обратной связи
- Принцип сотворчества
- Принцип сотрудничества
- Индивидуально - дифференцированный подход

Третий-четвёртый класс представляет собой важный этап в системе языкового образования и речевого развития младших школьников. Центральное место на уроках русского языка отводим изучению таких основных речевых единиц, как слово, предложение, текст, причём, на качественно новом уровне владения этими единицами по сравнению со вторым, третьим классами. Происходит это потому, что осуществляется формирование синтаксических понятий (предложение, словосочетание), морфологических (имя существительное, имя прилагательное и др.), словообразовательных понятий (однокоренные слова, корень, приставка, суффикс, окончание). Важно то, что учащиеся познают существенные признаки понятий, учатся устанавливать связи между ними и между понятиями. Значим и тот факт, что сам процесс усвоения понятий является одновременно процессом речевого и умственного развития учащихся. Развиваются умения анализировать, сравнивать, классифицировать и синтезировать языковой материал, применять его в речевой практике.

К окончанию обучения в начальной школе стараемся значительно усложнить содержательную сторону обучения (чему учить?) и изменяем, в соответствии с требованиями Госстандарта, операционную сторону (как обучать? как учиться?), которые между собой тесно взаимодействуют. Постоянно раскрываем учащимся и мотивационную сторону обучения (для чего, с какой целью изучается тот или иной материал). Таким образом, к концу обучения мотивационная сторона становится более осознаваемой учащимися.

Глубокой работой над речевыми единицами стараемся повысить уровень речевого общения учащихся, учим грамматически правильно и стилистически точно выражать свои мысли. Конечным результатом изучения языка является применение изучаемых языковых знаний в речевой практике, т.е. в процессе общения (коммуникации).

Большое внимание уделяем организации и проведению разнообразных видов самостоятельной работы. В условиях развивающего обучения самостоятельная деятельность

– необходимое условие формирования учебной деятельности. Самостоятельная работа – одно из важнейших средств развития мышления и речи учащихся, усвоения учебного материала, закрепления и проверки знаний, создания основы для развития интереса. Эффективность самостоятельной работы учащихся прямо зависит от условий, обеспечивающих организацию и планирование, управление и контроль за системой самостоятельных работ:

- ✓ Прежде всего, это создание дружелюбной, доверительной атмосферы в классе.

- ✓ Гибкость методики. Не следует загонять мысли детей, их поиск в заранее очерченные рамки рассуждений. Каждая высказанная учениками мысль должна использоваться на уроке: и в неверном ответе можно найти рациональное зерно.

- ✓ Участие всех детей (как сильных, так и слабых) в общей работе. Если на первом плане постоянно будут сильные, хорошо подготовленные дети, слабые обречены на пассивное выслушивание и запоминание чужих мыслей.

При проведении самостоятельных работ целью работы считаем:

- продвижение в развитии обучаемых;
- продуктивная деятельность детей в процессе выполнения предлагаемых заданий.

К продуктивным (творческим) заданиям относятся упражнения, отличающиеся от стандартных. Ученикам приходится применять знания в изменённой или новой, незнакомой ситуации, осуществлять более сложные мыслительные действия (например, поисковые, преобразующие), создавать новый продукт (составлять предложения, текст и т.п.). В процессе работы над продуктивными заданиями школьники приобретают опыт творческой деятельности. Данная работа развивает творческие способности детей, воспитывает волю, внимание, настойчивость в достижении поставленной цели, прививает им вкус к поиску, к самостоятельным открытиям. В связи с этим, изучили и внедряем в работу новый подход к организации самостоятельной работы. Учитывая то, что дети в классе имеют разный потенциал, разный запас знаний и то, что каждый из них должен работать на уроке с интересом, нами были подобраны посильные для каждой группы учащихся задания. Они подбирались так, что при единой познавательной цели и общем содержании они отличались разной степенью трудности, т.е. задания составлены таким образом, чтобы к достижению единой цели учащиеся шли разными путями: 1 уровень заданий – базовый; 2 уровень – уровень повышенной сложности; 3 уровень – творческий.

При выполнении самостоятельной работы учащиеся выступают в роли субъекта познавательной деятельности, проявляют инициативность (выбор уровня и т.д.), самостоятельность в усвоении ЗУНов, в развитии мышления, речи, памяти, творческого воображения.

Данная работа по обучению учащихся обусловлена стремлением создать более благоприятные условия для гуманизации образования, творческого развития каждого ученика с учётом его индивидуальных способностей и интересов; направлена на реализацию проблемы МО учителей начальных классов.

Помимо поурочной организации самостоятельной работы, в учебном процессе используем и другие инновационные формы: многоуровневые вопросы, тестирование, стратегии критического мышления, приёмы и формы работы в соответствии с принципами развивающего обучения: принцип учебной деятельности; повышение теоретического уровня содержания образования.

Существует множество приёмов активизации познавательной деятельности, через которые формируются ключевые компетентности младших школьников: компетентность разрешения проблем и самоменеджмента, коммуникативная и информационная компетентность.

Активные методы обучения (АМО) — это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Использование АМО – это качественное управление познавательной

активностью учащихся через деятельность, проблемные ситуации, а также групповую и парную работу, творческие и деловые игры, драматизацию, дискуссии, метод проектов и т.д. Все эти методы направлены на развитие познавательной, мыслительной активности, которая в свою очередь направлена на отработку, обогащение знаний каждого учащегося, развитие его функциональной грамотности.

Начальная школа занимает особое место в развитии ребенка. В жизнь ученика входит учебная деятельность, и она становится главной. Учителям начальных классов необходимо научить детей «добывать» знания в самостоятельном поиске, уметь анализировать, контролировать и оценивать свою работу и работу одноклассников, представлять доказательное решение, уметь признавать ошибки и исправлять их, уметь сотрудничать. Все более значимым становится приобретение учащимися знаний в самостоятельном поиске. Цель учителя не в том, чтобы ученик знал как можно больше, а в том, чтобы он умел действовать и решал проблемы в любых ситуациях.

Приоритетные средства для этого – культура речи и культура общения. Эту проблему можно решить через учебный диалог. На современном этапе, диалогу на уроке отводится главная роль. Ученик становится не пассивным слушателем, а активным участником учебного процесса.

Ученики начальных классов, часто испытывают трудности в общении на уроке, не умеют слушать друг друга, стесняются выражать открыто свои мысли, не умеют тактично поправлять, не умеют задавать вопросы, дополнять ответы одноклассников. Поэтому диалогическую речь необходимо развивать на каждом уроке будь то русский язык, математика, познание мира, литературное чтение. Для этого в своей работе стараемся использовать методы и приемы диалогического обучения.

Диалоговое обучение - это интерактивное обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие ученик – учитель, ученик – ученик. По нашим наблюдениям взаимодействие ученика в паре и в группе при диалоговом обучении наиболее плодотворно влияет на понимание и сознание ученика. Ученики легче обучаются в случае, когда имеется возможность диалога с другим, более знающим, в роли которых могут выступать одноклассники или учитель.

При этом роль учителя: дает высказаться, управляет темой разговора; уместностью и правильностью того, что говорят ученики и тем, когда и как ученики могут говорить.

Если учащиеся работают в группе или в паре, они вынуждены вести друг с другом беседу без вмешательства учителя. Вопрос возникает в том, как эта беседа будет организована.

Обучение диалогу происходит через кумулятивную и исследовательскую беседы.

Кумулятивная беседа, это беседа в которой каждый принимает участие и соглашается с тем, что говорят другие. Такая беседа используется для обмена знаниями, но участники беседы терпимы по отношению к идеям других. Идеи повторяются и разрабатываются, но не всегда тщательно оцениваются. В исследовательской беседе, каждый предлагает уместную информацию. Идеи каждого расцениваются как полезные, но проходят тщательную оценку. Участники задают друг другу вопросы, спрашивают и обосновывают то, что сказано; таким образом, обоснование «прослеживается» в беседе. Участники группы стремятся достичь согласия (хотя важен не факт достижения согласия, а стремление к нему).

В свою очередь типы бесед строятся на поставленных вопросах, которые ориентированы на развитие критического мышления и оценку степени понимания обсуждаемого материала.

Тип вопроса определяется в зависимости от возрастных особенностей учащихся и их потребностей. Для кумулятивной беседы ставится вопрос низкого порядка, для исследовательской – вопрос высокого порядка.

Как это происходит на практике? Например: при изучении новой темы на этапе вызова ставится вопрос «Что такое местоимение?», сначала учащиеся его обсуждают в паре, затем в малой группе, приходят к одному общему выводу и выдают его в виде кластера.

Это заставляет их анализировать собственные знания, определять их уровень, понимать, что к тому, что ему известно будут добавлены новые знания. Тем самым знание становится прочным. Таким образом, помогая учащимся реконструировать предыдущие знания и представления, стараемся заложить основы для того, чтобы достичь долгосрочного понимания новой информации.

На этом же уроке учащиеся самостоятельно определяли тему и цели урока по опорным словам. Самостоятельное определение темы и цели урока способствовало саморегуляции учащихся. Мы считаем, что цель, поставленная самостоятельно учащимся, более сильна, чем цель, навязанная извне.

Для того, чтобы состоялась исследовательская беседа, учащимся ставится вопрос высокого порядка, предполагающий несколько идей или вариантов, задача учащихся – предложить, доказать и сделать вывод. В малой группе ставится вопрос, ответив на который, нужно провести классификацию, выявить закономерность, представить результат. В большой группе ставится вопрос, ответив на который нужно сравнить, сделать выводы и представить результат.

Например: «На основе данных примеров сделайте вывод: когда пишется ь знак на конце имен существительных после шипящих». Учащиеся, работая в группе, предлагают свои доводы, совместно выбирают наиболее правильный, по общему мнению, и представляют его.

Алгоритм исследования:

1. Прочитайте слова.
2. Определите, на какие группы можно распределить слова?
3. Чем отличаются написания слов в группах.
4. Сделайте вывод. Сформулируйте правило.

Слова: Мяч, речь, ключ, лещ, вещь, молодёжь, карандаш, уж, ночь.

Таким образом, через диалог подводим детей к самостоятельному открытию новых знаний. Диалог состоялся между всеми участниками учебного процесса: учитель-ученик, ученик-ученик, в результате чего и происходит формирование ключевых компетенций.

Наблюдая за тем, как проходили обсуждения в группах на начальном этапе нашей работы, мы увидели проблему в том, что ученики не могут правильно и логически построить свою беседу. Возникает вопрос: как им помочь?

Для решения этой проблемы нами были предложены учащимся «Разговорные карточки», которые помогли бы им правильно формулировать вслух свои мысли. В карточке даётся начало фразы или вопрос.

Например:

Почему вы так думаете?

Давайте подумаем...

Давайте сравним варианты ...

Какие идеи ещё есть? Я думаю ...

Я согласен с тем, что ...

Я не согласен, потому что ...

Я считаю, что ...

Важное место в обучении диалогу занимает постановка вопросов и их формулировка. Поэтому формулируем вопросы на уроках не только мы, но и сами учащиеся.

И эта работа даёт определённый результат.

Исходя из выше сказанного, можно сделать вывод, что такая работа:

- позволяет ученикам выражать свое понимание темы;
- помогает им осознавать, что у людей могут быть разные идеи;
- содействует аргументированию учениками своих идей;
- помогает учителям понять, на какой стадии находятся их ученики в процессе своего обучения.

В дальнейшем такие умения позволят перейти к такому виду бесед, как беседы-дебаты, в которых существует большое расхождение во мнениях и каждый приходит к своему

решению, предпринимается небольшое число попыток объединить ресурсы, а общение часто происходит по типу «Да, это так!» – «Нет, не так!».

На наших уроках диалоговое обучение проходит сквозь использование методов и приемов критического мышления. В ходе диалогового обучения учащиеся учатся критически мыслить, решать сложные проблемы на основе соответствующей информации, принимать продуманные решения, общаться.

Из опыта работы можно отметить как положительные результаты, так и трудности, связанные с организацией диалогового обучения

Трудности: небольшой опыт самостоятельной работы у учащихся; речевой барьер; низкий уровень когнитивных способностей.

Положительные моменты: самостоятельное обучение в паре; совместное обучение в группе; критическое осмысливание проблемы.

Работая в группе и самостоятельно добывая знания, у детей возрастает глубина понимания учебного материала, повышается познавательная активность и творческая самостоятельность. Меняется характер взаимоотношений между детьми, укрепляется дружба в классе, дети лучше понимают друг друга и самих себя, растёт самокритичность, они точнее оценивают свои возможности, лучше себя контролируют.

Данная работа свидетельствует о том, что удалось значительно повысить мотивацию учащихся к обучению, сформировать у них познавательную активность, привить навыки творческой деятельности. В перспективе дальнейшей деятельности лежит более углубленное изучение инновационных технологий, способствующих развитию детского творчества, расширение круга участия учеников в различных конкурсах. А так же наблюдать, фиксировать наблюдения, изучать факты, жизненные события, всячески поощрять и поддерживать самостоятельные творческие задумки и начинания учеников.

Литература

1. Архипова Е.В. «Основы методики развития речи учащихся», М.: Вербум, 2004.- 192с.
2. Узорова О.В., Нефёдова Е.А. Справочное пособие по русскому языку для начальной школы/Уроки русского языка.- К.: ГИППВ, 1999, 272с.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ- ПУТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Тунгушбекова А.А.

СГТК им. Абая Кунанбаева

На территории Республики Казахстан проживает более 130 национальностей, следовательно столько же языков функционирует. Языки – это национальные формы культуры. Многонациональное общество требует совершенствования учебно-воспитательного процесса и культурной специфики: полиязычия и поликультурности. Одним из важнейших аспектов происходящей в казахстанском обществе экономической и социальной модернизации выступает политика в области языка. Внимание Лидера нации к этой составляющей государственной политики очевидно и заслуживает самого пристального изучения и анализа, поскольку именно в нашей республике реализуется уникальный проект, инициированный Главой государства, — триединство языков[1].

Развитие системы полиязычного образования Республики Казахстан, направленное на создание оптимальных условий адаптации и самореализации учащихся в современной социокультурной среде определяет тенденции и направление дальнейшего развития.

Целью полиязычного образования является развитие полиязычной личности, личности-носителя родного языка и культуры, адаптирующейся в мировом полиязычном, многонациональном и поликультурном пространстве. Становление такой личности

опосредовано не только содержанием культуры, но и инструментами культуры. Таким инструментом в первую очередь является язык. От качества владения языком зависит и качество самого развития. Цели и задачи полиязычного образования в Республике Казахстан можно свести к следующему:

- формирование языковой личности и формирование полиязычной компетенции;
- развитие способности детей использовать язык как средство саморазвития, самореализации и самовыражения;
- культуроведческое обогащение учащихся: от идентификации с родной культурой к приобщению культуры народов Республики Казахстан и мирового сообщества.

Известно, что только то государство может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия для приобретения качественного и современного образования как в своем государстве, так и за рубежом. В этой связи новое звучание приобретает проблема языкового образования: трудности в изучении английского языка. Причем этот процесс должен протекать синхронно, не в раздельных плоскостях. В связи с этим было бы правомерно говорить о полилингвокультурном образовании, результатом которого должно стать многоязычие граждан общества[2].

Поликультурное образование в Республике Казахстан на сегодняшний момент является одним из главных направлений в системе средне – специального и высшего образования. Именно образование является важнейшим этапом в процессе формирования и развития поликультурной личности, этапом, когда осознанно формируются основные ценности и жизненные принципы. Именно Полиязычие способно предоставить студенту благоприятную среду, обеспечивающую гармоничное сочетание развития гуманистических общечеловеческих качеств личности с возможностью полной реализации его национально-культурных, этнических потребностей. Следует заметить, что в современных условиях образ жизни человека определенным образом унифицируется, стираются многие национальные различия, теряется связь человека со своими корнями, обесценивается нравственный опыт предыдущих поколений. Поэтому перед преподавателем стоит важнейшая задача – использовать весь свой уникальный опыт и знания культурных традиций народов и этносов, общечеловеческих ценностей и мировой культуры в создании благоприятной образовательной и воспитательной среды, способствующей формированию социально-активной личности. Главной целью обучения студентов английскому языку является - развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию[3].

Для решения этой задачи необходимо:

1. Способствовать формированию общегражданских ценностей личности, активной гражданской позиции, возрождения и сохранения духовно-нравственных традиций.
2. Воспитывать чувства уважения и патриотизма, гордости за свою Родину, учебное заведение.
3. Воспитывать чувство толерантности, позитивной установки личности.
4. Развивать положительное отношение к культурным ценностям казахстанского общества на основе изучения мировой художественной литературы.
5. Формировать представление о здоровом образе жизни, привлекать к участию в культурно-спортивных мероприятиях.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, — неоднократно подчёркивал Президент, — население которой пользуется тремя языками. Это: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в

глобальную экономику» [4]. Для казахстанцев идея триединства языков особенно важна, поскольку сформулирована была Главой государства как ответ на вызов времени, как решение насущной жизненной потребности общества, активно интегрирующегося в глобальный мир. Интеграция Казахстана в мировое сообщество зависит сегодня от осознания и реализации простой истины: мир открыт тому, кто сможет овладеть новыми знаниями через овладение доминирующими языками. Благодаря инициативе Президента наше государство приступило к реализации концепции полиязычия в образовании, потому что именно полиязычие послужит укреплению конкурентоспособности Казахстана.

Несомненно, основой формирования поликультурной личности является полиязычие. Полиязычие рассматривается как действенный инструмент подготовки молодого поколения в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира. В этой связи понимание роли языков в современном мире ставит перед нами вопрос обучения языкам и повышение уровня языковой подготовки. Система принципов обучения в системе полиязычия: казахский язык – русский язык – английский язык. Бесспорно, использование преподавателями инновационных методов, методов формирования интереса к обучению (познавательные игры, учебные дискуссии, создание проблемных ситуаций и др.), методов формирования долга и ответственности в обучении (поощрение, одобрение, порицание и др.); внедрение в образовательный процесс преподавателями и студентами новых технологий (презентаций учебного материала, электронных пособий, аудио- и видеоматериалов и пр.), активизируют процесс языкового обучения и способствуют эффективности усвоения казахского, русского и английского языков.

Содержание поликультурного образования многоаспектно и отличается высокой степенью междисциплинарности, что позволяет рассматривать проблемы поликультурного образования в составе учебных дисциплин гуманитарного, естественнонаучного, художественно-эстетического циклов и специальных курсах по истории и культуре отдельных народов.

Таким образом, для формирования конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной позитивной личности, способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо поликультурное и полиязычное образование.

Список литературы

- 1 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта
- 2 Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
- 3 Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
- 4 Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ КӨПТІЛДІЛІК САЯСАТТЫҢ РОЛІ

Тайжан М. Б.

Балқаш көпсалалы колледжі

Көп тіл білу – қазіргі заман талабы. Тәуелсіздік алғаннан бергі уақытта елімізде тіл саясаты мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың тікелей басшылығымен сапалы да сындарлы

түрде жүзеге асырылуда. Елбасы жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауларында тіл саясатына, оның ішінде қоғамдағы мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесіне тоқталмай өткен емес. Елбасы өзінің 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі – жаңа Қазақстан» атты жолдауында : «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі», - деп үштұғырлы тіл саясатын енгізуді көздеді.

Үштұғырлы тіл – дамыған мемлекет құрудың алғышарттарының бірі, ол өмірлік қажеттіліктен туындаған игілікті идея екені белгілі. «Тілдердің үштұғырлығы», дәлірек айтқанда, үш тілді, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін Қазақстан азаматтарының бірдей меңгеруін меңзегенімен, бұның түпкі негізі, көздеген мақсаты – мемлекеттік қазақ тілінің халықаралық қолданыстағы орыс, ағылшын тілдерімен тең қолданылатын биікке жеткізу, қазақ тілін әлемдік тілдер қатарына қосу үшін нақты ұмтылыс жасау. Қандай мемлекет болмасын, оның ең әуелі мән беріп, ұлықтайтын тілі, әрине мемлекеттік тіл. Қазіргі жастар еліміздің болашағы қазақ ұлтымен, оның мемлекеттік тілімен тікелей байланысты екенін жақсы түсінеді және сонымен қатар әлемдік үдерістің талабына сай көп тілді меңгерудің де өмір талабы екенін жақсы біледі.

Қай кезеңде болмасын, көп тілді меңгерген халықтар мен ұлттар алдыңғы қатарлы елдің қатарына кіріп, өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырғаны тарихтан белгілі. Қазіргі таңда әлемнің алпауыт мемлекеттері көп тілді, әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді маңызды міндет деп санайды. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен кенже қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет. Бұл заман талабынан туындап отырған қажеттілік. Себебі, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін маман бәсекеге қабілетті тұлғаға айналатыны сөзсіз. Дамыған өркениетті 30 елдің қатарына қосылу мақсатында жүргізіліп отырған «Үш тұғырлы тіл» саясаты, шын мәнінде, елдің ертеңі үшін керек нәрсе. Мәселен, Қазақстанда техникалық мамандықтар сұранысқа ие. Осы орайда мемлекетіміздің одан әрі нығаяуына, үштілді меңгерген, кез келген жерден ақпарат ала алатын, өз ісінің білгірі, бүкіл әлем бойынша коммуникацияға түсіп, бәсекеге қабілетті мамандар ауадай қажет.

Техникалық мамандықтарды оқытуда үштұғырлы тіл саясатының алар орыны ерекше. Көп тілді меңгеру – мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлға аралық және мәдени қарым-қатынастардың аса маңызды құралы. Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта көп тілді еркін меңгерген келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын болашақ мамандықтарды оқу қабырғасынан тәрбиелеп шығару біздің міндетіміз. Осыған орай, білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын талаптардың бірі – өмірден өз орнын тандай алатын өз ара қарым –қатынаста өзін еркін ұстап кез-келген ортаға тез бейімделетін белгілі бір ғылым саласынан білім мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін полимәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу. Бұл кез келген оқытушының алдына үлкен жауапкершілік жүктейді. Осы орайда, көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік деп қарастырғанымыз жөн.

Қазіргі таңда шет тілдерін меңгеру- өзекті мәселе, өйткені Қазақстанда әр түрлі шетел фирмалары тілді жетік меңгерген мамандарға зәру екендігі анықталған. Осы тұрғыда біз алдымызға мақсат қойып, оқып отырған шет тілін тек оқулықпен оқытуға шектелмей, қазіргі жаңа оқыту технологияларының негізінде интерактивті әдістер арқылы жүзеге асыру қажет. Ел мен ел, халық пен халық жиі араласып, халықаралық қатынастар ерекше көтеріліп жатқан қазіргі таңда дүние жүзінің әлеуметтік мәдени талап тілегіне орай, бірнеше тілді қатысымдық құзыреттілікті дамыту күрделі міндеттердің бірі болып табылады. Адамдар ең бірінші бір-бірімен тіл арқылы қарым-қатынас жасайды дейтін болсақ, сол тіл арқылы түрлі мәдениеттер арасындағы тілдесу диалогпен өркендейді. Тіл - әр

ұлттың дәстүрлі мәдениетімен астасатын күрделі қарым-қатынас құралы. Қазіргі заманғы инновациялық технология бүгінгі күні еліміздегі кәсіптік деңгейде білім алып жатқан студенттердің барлығымен тілдесуге мүмкіндік беріп отыр. «Адам өмірінің шегі бар, ал – білімнің шегі жоқ», - деп атап өткен Елбасы жастарды ғұмыр бойы білімнің тұңғығына терең үңілуіне шақырады.

Үш тілде еркін сөйлеу біліктілігін дамытуды жүзеге асыру барысында мынадай міндеттерді іске асыру көзделеді:

- үш тілде еркін сөйлеу технологияларын тиімді пайдалану;
- заманауи интерактивтік және инновациялық технологияларды қолдану;
- үш тілде де қарым-қатынас жасауға, сөйлеуге үйрету;
- студенттің тілдік қабілетін толық ашу;
- сөздік қорын молайтуда аударма және түсіндірме сөздіктерін пайдалана алу;
- танымдық қызығушылығын қалыптастыру және шетелдік оқу орындарында білімін жалғастыруға жол ашу.

Студенттердің танымдық білімдерін арттыруда және арнайы пәндерді оқытуда сабақ үрдісінде үш тілділік әдісті қолданудың маңызы зор, себебі қазіргі таңда ақпарат көздерінде, әсіресе техникалық арнайы пәндер үшін қазақ тілінде ақпараттар табу қиын. Көп жағдайда ақпарат іздеуші орыс тілінде және ағылшын тілінде ақпараттарды ала алады. Осы орайда үш тілді жақсы меңгерген студент өзіне қажетті материалды тез жинақтап, түсіне алады және тақырыпты қорытындылап талдай білуге дағдыланады. Арнайы пәндерді оқыту кезінде көптілділік саясатты терминдермен жұмыс, ойын технологиясы, техникалық құралдардың құрылысын және жұмыс принциптерін талдау, диалогтік жұмыс, ұжымдық жұмыс жасау әдістерінде қолданған тиімді. Тиімді қолданған әдіс төмендегі нәтижелерді берері сөзсіз:

1) студенттердің танымдық аясы кеңейеді, өзге тілдерді меңгеру арқылы сөйлеу, ойларын нақты жеткізе алу қабілеттері дамиды;

2) аударма жұмыстарымен айналысу қабілеттері артады;

3) берілген ақпараттарды дұрыс түсініп, жан – жақты талдауға дағдыланады;

4) мамандықтарына байланысты ақпарат алу көздері көбейеді, яғни кез келген ортада өз ойын ашық жеткізіп, өзге адамдармен қарым – қатынас орната отырып, болашақ маман ретінде өзіне қажетті құндылықтарды меңгереді.

Көптілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі.

Үш тілде білім беру – бәсекеге қабілетті, көп мәдениетті тұлға қалыптастырудың негізі

Еліміз тәуелсіздік алғалы бері Мемлекет басшысы білікті мамандар дайындау ісіне ерекше көңіл бөліп келеді. Кең байтақ елімізді дамыту, оның қойнауындағы жатқан ен байлықты тиімді игеру, дамыған елдердің озық технологияларын меңгеру жолында білікті мамандар ешқашан көптік етпейді. Ал шет елдердің даму тарихын, ондағы ғылым мен білімдегі жаңалықтарды үйренуге, озық инновациялық технологияларды меңгеруде шет тілін білу- отанымыздың әлемдік көштен қалмауға өз септігін тигізеріне ешкім дау айта алмас. Осының айқын дәлелі – Елбасының бастамасымен өмірге келген «Болашақ» бағдарламасы. Осы бағдарлама бойынша әлемнің озық мемлекеттерінде білім алған жастарымыз қазіргі таңда еліміздің түрлі саласында табысты қызмет атқарып, жарқын болашағына өз үлестерін қосуда.

Елбасы жолдауында аталғандай қоғамды сапаландыру бағытында білімнің басым бағыттарының бірі- әлемдік жаһандану кезеңінде жастарға берілер білімнің мазмұнын ұлттық құндылықтармен, мәдениетаралық түсінікпен, ақпараттық жетістіктермен, тілдік (ана тілі мен шетел тілдері) байлықпен толықтыру болмақ.

Ұлы Абайдың XIX ғасырдың өзінде-ақ: «Зарарынан қашық болу, пайдасына ортақ болуға тілін ,оқуын , ғылымын білмек керек », -деп, өзгенің тілін үйренуді өсиет еткені белгілі.

Арнайы пәндерді оқытуда көптілді білім беру моделі төмендегі мәселелерді қамтиды:

1. Қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде нығайту.Оқушылардың ұлттық дамуын сақтау.

2. Шетел тілдерін оқытуда Қазақстан Республикасы жалпы орта білім беру мазмұнымен, құрылымымен санасу.

3. Көптілді білім берудің оқу жоспарын жасау. Тілді тереңдете оқытатын мекемелер ашу, жалпы әдістемесін жасау.

4. Көптілді білім беруде материалдық, техникалық, оқу-әдістемелік жұмыстарды инновациялық үрдіске сай ұйымдастыру.

5. Кадрларды оқыту, шетелдік волонтер кадрлардың көмегін алу.

Егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің жаңа мазмұны пайда болды, атап айтқанда:

- білім мазмұны жаңа біліктермен, ақпараттарды қабылдау қабілеттерінің дамуымен, ғылымдағы шығармашылық және нарық жағдайындағы білім беру бағдарламаларының нақтылануымен байи түсуде;

- ақпараттық дәстүрлі әдістер-ауызша және жазбаша, телефон немесе радио байланыс қазіргі заманғы компьютерлік құралдарға ығысып орын беруде,

- студенттің жеке басын тәрбиелеуде, оның жан-дүниесінің рухани баюына, азамат тұлға ретінде қалыптасуына көңіл бөлінуде.

Модельдерді енгізудің маңыздылығы мынада:

1) бүгінгі қазақ қоғамында шетел тілін үйренуге деген сұраныстың артуы,

2) студенттерді отандық және әлемдік ақпарат кеңістігіне кіріктірудегі проблемаларды шешу қажеттілігі;

3) өскелең ұрпақты қазақстандық патриотизм мен ұлтаралық қатынас мәдениетіне тәрбиелеудің өзекті мәселеге айналуы;

4) студенттердің коммуникативтік және ақпараттық құзырлықтарының сапалы деңгейіне қол жеткізу.

Осыған сәйкес, ХХІ ғасырдың үш тілді жетік меңгерген жеке тұлғасын тәрбиелеуде арнайы пәндердің оқытушысы ретінде алдыма мынадай мақсаттар қойдым:

Оқу үрдісінде:

- оқушыларға жан-жақты сапалы білім бере отырып, үш тілділікке үйрету, кәсіби шеберлікті дамыту.

Оқу-әдістемелік бағытта :

- ағылшын тілін оқыту әдістемесін отандық және шетелдік теориялармен іс-тәжірибелік тұрғыдан салыстыру, білім берудің озық, жаңа технологияларын білу, тиімді түрлерін ұтымды пайдалану, педагогикалық және ақпараттық жаңалықтардан хабардар болу, электрондық оқулықтарды пайдалану.

Тәрбиелік бағытта:

- ұлттық патриотизмге, өзін-өзі басқаруға, өзін-өзі тануға, білім нарығында бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу.

Қазіргі жаһанданған, ақпараттың дамыған ғасырында болып жатқан түрлі өзгерістер мен жаңашылдықтар еліміздің экономика саласына да, білім беру жүйесіне де тың ізденістерді енгізіп отыр. «Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз. Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда орнықты дамуды жалғастыру», – деп Елбасымыздың Жолдауында айтылғандай, еліміз қай салада болмасын қарқынды дамып, әлемдік кеңістікке қарыштай қадам басып, еркін қанат сермеуде. Қорыта айтқанда, Елбасымыздың бастамасымен енгізілген «Үштұғырлы тіл саясаты» мемлекетіміздің қай саласында болмасын, оның өркендеп – дамуында басты роль атқарары айқын.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Тіл білімі терминдерінің түсіндірме сөздігі – Алматы. «Сөздік-Словарь» 2005.

2. Фердинанд де Соссюр. Курс общей лингвистики // Труды по языкознанию. – М. : Прогресс, 1977. – 695 с.
3. М.Қ.Садуақасова ҚҒӘК-нің әдіскері. «Көптілді білім беру- басты бағытымыз». Ғаламтор материалы
- 4.Г.И.Досманова «Қазақ мектептеріндегі шетел тілі» № 5-2009 .
5. «Үш тілде оқыту- заман қажеттілігі». Қазақстан мектебі . №8-2011
6. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы.2006 жылғы 1 наурыз
7. Назарбаев Н.Ә. « Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру- мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» / Ел Президентінің Қазақстан халқына жолдауы. 6 ақпан, 2008 жыл
8. Кунанбаева С.С. Современное иноязычное образование: методологии и теории А., 2005-262с.

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – БОЛАШАҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ

Жуканова Г.Т.

Шет ауданы «Балдырған» бөбекжайы тәрбиеші

Тіл – қоғамдағы адамдардың бір-бірімен пікір алысып, қарым-қатынас жасайтын құралы,қоғамдағы өндірістің әдебиет пен мәдениеттің шарықтап өсіп, кемеліне келуі тілдіңжемісіекенімәлім.Қазақстанның ұлттық қоғам ретінде табанды түрде дамуының тұғыры болатын ұлттық идеяны дұрыс танып, оның бағыт- бағдары мен оны жүзеге асыратын іс-әрекеттерді белгілеуде тілдің, атап айтқанда, мемлекеттік қазақ тілінің орны айрықша.Тілге қатысты ұлттық идеяны Елбасы .Н.Ә. Назарбаев «Қазақстанның болашағы - қазақ тілінде» деген түйін сөзімен белгілеп берді дей аламыз.Бұл – жай ұран сөз емес, астары тереңде жатқан бағдарламалық тұжырым. Адам баласы сәби кезінен-ақ ана сүтімен тілді, тілмен бірге мәдениетті де қоса игереді. Мәдениеттің небір нәзік қырлары тілде бейнеленеді. Әр тіл дүниені, адамды өзінше көрсетеді, өзінше бейнелейді.

«Болашақ ұрпағымызды тәрбиелегенде оларға жастайынан имандылық пен сауаттылық адамгершілік қасиеттерді сіңіре білсек,тәрбиелесек,сонда ғана біз рухы дамыған адамзат өсіре аламыз» -деп елбасымыз Н.Ә.Назарбаев айтқандай қоғамымыздың ертеңгі болашағы,еліміздің тірегі -бүгінгі жас ұрпақ.Сондықтан да қазіргі заман талабына сай бәсекеге қабілетті, болашағына үмітпен қарайтын балаларды тәрбиелеп,оқытуымыз қажет.Қазақстан Республикасында ұлттық білім берудің жүйесінің жетілдіруінің негізгі мақсатының бірі үш тілді енгізуі, былайша айтқанда жас ұрпақтың үш тілде – қазақ,орыс,ағылшын тілдерінде сөйлеулері.Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев 2006 жылдыңқазан айында өткізілген халықтар ассамблеясының XII құрылтайында «Үш тұғырлы тіл» туралы идеяны жария еткен.2007 жылғы Қазақстан халқына жолдауында Тілдердің үш тұғырлылығы» атты жобаны кезең-кезеңімен іске асыруды ұсынған болатын.Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. Ол үшін мемлекеттік тіліміз –қазақ тілі, ұлтаралық тіл- орыс тілі, бүкіл әлемдік экономикаға кіру тілі- ағылшын тілі деген маңыздылықпен «Тілдердің үш тұғырлығы» жобасы қолданысқа еніп отыр.«Мемлекетіміздің болашағы –жас ұрпақ» -десек, болашақ жас ұрпақтарымыздың бәсекеге қабілетті болып өсуінде «Тілдердің үш тұғырлығы»идеясының балабақшаға балалармен жүргізілуінде өзіндік ерекшеліктері бар.Мектепке дейінгі білім берудің жалпыға міндетті мемлекеттік стандарты мазмұны аясында балаларды тілдік дайындау «Қатынас», «Денсаулық», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеуметтік орта» салалары бойынша жүргізіледі. Сол салалардың мектепке дейінгі ұйымдарда тілдердің үштұғырлығын енгізуге мүмкіндік беретіндерінің бірі - «Қатынас» саласы.

Тілдік дағдыларды дамытудың негізгі мазмұны мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиелеу мен оқыту әдістемелік құралының «Қатынас» білім беру саласында анықталады. «Қатынас»

білім беру саласының мақсаты – үйретілетін тілдердің ауызша және ауызша емес құралдармен қоршаған ортадағы адамдармен қарым-қатынас жасауға қабілетті мектеп жасына дейінгі көптілді тұлғаны тәрбиелеу болып табылады. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттері бойынша қойылатын негізгі талаптар: жалпы уақыттың 5–10 минуты үш тілде жүргізілетін жалпы дамытушы лексикалық түрлерге (сергіту кезеңдері, санамақтар, дидактикалық ойындар, тілдік және фонетикалық дайындықтарға, тақпақтармен ұйқастырмаларға) бөлінеді. «Мектепке жасына дейінгі кезеңде үш тұғырлықты дамыту» барысында біздің балабақшада мемлекеттік тілімен қоса орыс және ағылшын тілдері меңгеріледі. Тілдерді үйретудің маңызды рөлі педагогтың кәсіби шеберлігі.

Біздің ұтылымды жағдайымыздың бірі балабақшада орыс тілі мен ағылшын тілді үйретудің арнайы мамандары бар. Олар мектепке дейінгі балалардың жас ерекшеліктерін біліп, оқытудың ойын әдістемесі мен тәсілдерін жақсы қолдана алады. Арнайы тіл мамандары балалармен үнемі жұмыс жасап, шығармашылық ізденісте болады. Біздің балалардың орыс және ағылшын тіліндегі білімдерінің нәтижелері жөнінде ата-аналар өте жақсы пікірде, себебі олар ашық сабақтарға қатысуда. Балалар ертеңгіліктерде ағылшын және орыс тілінде тақпақтар оқиды, өлеңдер айтады, қысқаша театралдық қойылымдар көрсетеді. Тілдің үштұғырлығын дамыту бойынша ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттері барысында алынған білім барлық режимдік кезеңдердің үдерісінде күнделікті: сәлемдесу, қоштасу, киіндіріп шешіндіру, тамақ ішу, ұйқыға дайындық, ойындар мен серуендер барысында бекітіледі.

Әдістемелік құралдың педагогикалық пайдалылығы – мектеп жасына дейінгі балаларға тілдердің үштұғырлығын үйрету көптілді тұлғаның негізін қалыптастырудағы алдын-ала маңызды кезеңдерінің бірі ретінде қарастырылуында болып табылады. Тілдердің үштұғырлығы әдістемелік құралының мазмұны негізінде балалардың үйреніп жатқан тілдерінде сөздердің, дыбыстардың, сөйлемдердің дұрыс айтылуы қалыптасады, сөздік қоры жинақталады, ана тіліндегі және басқа тілдегі сөзді түсіну мен қабылдау және жеңіл диалог құруға қатысу біліктері қалыптасады. Мектеп жасына дейінгі балаларды оқытудың негізгі технологиясы-сөздік әдісі, ойын әдісі, қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қолдану арқылы мультимедиялық оқыту құралдары сияқты оқыту әдістемелерінің үйлесімді байланысына негізделген. Оқыту барысында жүргізілетін жұмыстардың формалары мен түрлерінің бірлігі сақталады, осы ретте, көрнекілік және бейнелілік әдісі басым болмақ, себебі бала сөзді дара лексикалық бірліктердің жиынтығы ретінде емес, біртұтас ұғым, бейне ретінде қабылдайды. Әдістемелік құралдың педагогикалық пайдалылығы – мектеп жасына дейінгі балаларға тілдердің үштұғырлығын үйрету көптілді тұлғаның негізін қалыптастырудағы алдын-ала маңызды кезеңдерінің бірі ретінде қарастырылуында болып табылады. Тек қана ана тілі емес, сонымен қатар ұлтаралық қарым-қатынастағы шет тілдерінің ауыз екі сөйлеу тілін меңгеру тұлғаның зияткерлік, эмоционалдық және адамгершілік дамуымен тығыз байланысты.

Балаларға тілдің үштұғырлығын үйрету әдістемесі

Ағылшын тілін үйрету әдістемесін таңдау барысында қай жастағы балаларға арнап әзірленгендігін ескеру қажет.

Ойын әдістемесі балаларды да, педагогтерді де қызықтырады. Ол қарапайымдылығымен тиімді. Оқытушы тілді үйрету және жетілдіру бойынша сабақты ойын түрінде жүргізеді. Әдістеменің құндылығы – ол бір жастан бастап бейімді, әдістеменің көмегімен ауызекі тілді, дұрыс айтылуды, орфографияны, грамматиканы және т.б. дамытады.

Зайцевтің әдістемесі үш жастан бастап 6(7) жасқа дейінгі балаларға арналған. Ендігі кезекте оны ағылшын тілін үйрету үшін бейімдеп, лайықтады. Зайцевтің белгілі текшелерінде ағылшын алфавитінің де әріптері пайда болды.

Глен Доманның әдістемесі сәбилерге арналған. Бұл әдістемеде баланың көру арқылы есте сақтауы қатыстырылған, атаулары жазылған суреттер есте сақталады және оқуға үйрету үдерісін одан әрі жеңілдетуге көмектеседі, карточкаларын қолдан жасауға болады. Глен Доман өз кітаптарында айқын әрі нақты құраллар береді. Карточкалар жұмысты сәбилермен

ғана емес, сонымен қатар, ересектеу, тіпті мектепалды жастағы балалармен де қолдануға болады.

Жобалау әдістемесі 4-5 жастағы балаларға арналған. Тілді үйретуші сабақтар жүйесі үшін тақырып тандайды, берілген тақырып бойынша қызықты бір нәрсе білуде балаларға көмектесетін әртүрлі іс-әрекет түрлерін ұсынады. Балалар дербес орындауы үшін тапсырмалар алады (немесе ата-аналарының көмегімен). Қорытынды сабақтың уақыты келгенде балалар жобаның тақырыбына ауқымды шығармашылық жұмыстарымен келеді.

Аралас әдістеме – бұл жерде таңдауы бойынша түрлі әдістемелерді құрастыруға болады. Мысалы, ойындар ойнау, тапқақтар мен әндер жаттау, жобаларды әзірлеу және т.б. Әдістеменің құндылығы – әртүрлілігінде. Түрлі іс-әрекетті ұсына отырып, баланы қызықтыру жеңілірек.

Тәжірибеде қолданылып жүрген барлық мектеп жасына дейінгі кезеңде тілді үйрету әдістемелері ата-аналарға үйде өз баласымен дербес айналысуға көмектеседі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамыту сипаттамасы

Мектеп жасына дейінгі бала зейіннің ұзақ концентрациясын сақтай алады, оның мақсатқа бағытталған іс-әрекетті қажет етіп, ол жеткілікті лексикалық қорды, өзінің коммуникативті қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін сөйлеу модельдерін меңгереді.

Тілдерді меңгеру үшін ең қолайлы кезең ретінде 4-5 жас аралық екендігін мамандар атап көрсетуде. Психологтар (Л.С. Выготский, С.Л. Рубинштейн, А.А. Леонтьев, Б. Уайт, Дж. Бурнер, В. Пенфильд, Т.Элиот) бала төрт жасынан бастап ересек адамға қарағанда шет тілдерін оңай меңгереалатынын пайымдайды.

Осыжаста тілдік материалды есте сақтауы берік болады, фонематикалық естудің жоғары деңгей белгіленеді. Шет тілді меңгеруде үзіліс болса да, меңгерілген дағдылар ұзақ уақытқа дейін белгіленеді. Мектепке дейін жастағы меңгерген сөйлеу жылдам қалпына келетіндегі белгіленеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың басқа тілді меңгеруінің (қазақ, орыс, ағылшын негізгіана тілге байланысты) өз ерекшеліктері бар, олар осы жас аралығындағы балалардың психофизиологиялық ерекшеліктерінде негізделеді. Балалардың сөздігін үш тілде дамытуда жеке - тұрмыстық бағдарлар кіретін лексикалық материал ерекше орын алуда. Ол жеке гигиена үшін заттар туралы білімі, жайлары безендіру, жиһаз, тұрмыстық техника. Ортаңғы топтағы (4-5 жас) балалар өз туыстарының өмірі туралы, олардың есімдері туралы мәлімет алуы тиіс. Отбасының өмірі, ата - анасының еңбегі туралы біліу тиіс. Балалар балабақша жайларында еркін бағдарлануы, өзінің мекен-жайын, жасын білулері тиіс. Сөздікті байыту бойынша жүргізілетін жұмыста әр түрлі заттарды, ойыншықтарды, заттық және сюжеттік суреттерді қарау бойынша жұмыс ерекше орын алуда. 4-5 жаста белсенді сөздік қорының мазмұны баланың айналадағы адамдармен сөйлеу қарым-қатынасы үшін қажет сөздерді жинақтауға бағытталған. Тілдердің үштұғырлығын дамыту үдерісінде лексиканың негізгі бөлігін айрықша мәнді (зат, сын есімдер, етістік, сан есім, одағайлар, есімдіктер) сөздерді кіріктіру керек. Бұл сөздер атаулар ретінде қызмет ететін түсініктерді білдіріп, сөйлемдегі негіз болып табылады (бастауыш, баяндауыш, анықтауыш, пысықтауыш, толықтауыш рөлінде). Балалардың сөйлеуі, біріншіден, ерекше мәнді сөздер арқылы баюы тиіс. 4-5 жастағы мектеп жасына дейінгі бала өзін қоршаған табиғатқа: жануарларға, өсімдіктерге, ауа-райының құбылыстарына деген белсенді түрде қызыға бастайды. Бұл жас кезеңінде «Неге?», «Не үшін?», «Қайдан?» деген сұрақтар пайда болады. Балалардың ересектермен және құрбыларымен қарым-қатынас жасау барысында танытатын дербестік пен ынталылықты тәрбиелеу 4 жастағы балалардың сөйлеу дағдыларын дамыту бойынша негізгі бағыт болып табылады. Балалар байланыстырып сөйлеу дағдыларын меңгереді, сөздік қорлары кеңейеді, сөйлемі грамматикалық тұрғыдан дұрыс құрылған бола бастайды.

Байланыстырып сөйлеуді дамыту

Диалогтік және полилогтік сөйлеу білігін меңгерген балалар: айналадағы адамдармен қарым-қатынасты жеңіл жасайды. Сұрақ қояды, қойылған сұрақтарға жауап береді, құрбыларының жауаптарын тыңдайды, ортақ сұхбатта ынталылық танытады, әңгімелесушінің сөзіне кедергі

келтірмей сөзін тындап содан кейін сөйлейді, әңгімелесу барысында тәрбиешінің көмегіне жүгініп қойылған сұрақтың мәтініне байланысты түрлі типтегі сөйлемдерді қолданады. Балалар ересектерге және құрбыларына сыпайы сөйлеу мәнерін, ризашылықпен сөйлеуді, ренішін және наразылығын білдіруге үйренеді. Өзінің және құрбыларының сөйлеу барысында жіберген қателерін жөндейді. Монолог құру біліктерін меңгерген балалар: заттарды сипаттап 5-6 сөйлемнен тұратын әңгіме құрайды, өзінің көрген-білгенін айтып әңгімелеп береді, әдеби туындыларды мазмұндайды. Сөздікті байыту бойынша жүргізілетін жұмыста әр түрлі заттарды, ойыншықтарды, заттық және сюжеттік суреттерді қарау бойынша жұмыс ерекше орын алады.

Сөйлеудің лексикалық тұрғысы

Жиі қолданылатын сөздік қорға бір уақытта 4-5 жаңа сөз кіреді. Енгізілген жаңа сөздердің арасында бір-бірімен тығыз байланысты қарама-қарсы мағналы сөздердің жұбын қолдану қажет: жоғары-төмен, үлкен-кіші, жақсы-жаман, т.б.

Тілдердің үштұғырлығын дамыту үдерісінде лексиканың негізгі бөлігін айрықша мәнді (зат, сын есімдер, етістік, сан есім, одағайлар, есімдіктер) сөздерді кіріктіру керек. Бұл сөздер атаулар ретінде қызмет ететін түсініктерді білдіріп, сөйлемдегі негіз болып табылады (бастауыш, баяндауыш, анықтауыш, пысықтауыш, толықтауыш ролінде). Балалардың сөйлеуі, біріншіден, ерекше мәнді сөздер арқылы баюы тиіс.

Балаларға ана тілінің құрамына кірмейтін сөздерді жаттауға беруге болмайды. Балаларға ұсынылатын жаңа лексика баланың санасында жатталып, сіңіп қалуы тиіс.

Ортаңғы топта шет тілдеріндегі сөздік қорлары 100-150 лексикалық бірлікті құрауы тиіс, оның ішінде 1-ден бастап 5-ке дейін санау, бір-бірімен сөйлесу кезіндегі жалпы қолданатын сөздер, тұрмыстық заттарды және киім-кешекті сипаттайтын сөздер бар.

Айтылу жағынан сөйлеуін жетілдіру, есту ықыласын дамыту, есту арқылы сөйлеуін жетілдіру үшін мынадай әр түрлі тәсілдер қолданылады:

- оқыту тіліндегі педагогтың үлгісіне қарап дыбыс және сөздерді дұрыс айту;
- кейіпкер және бұйымдарды келтіру барысында дұрыс екпінді қолдану;
- бұйымдар мен кейіпкерді сахналау кезінде дұрыс екпін пайдалану;
- қажетті мәнерлі құралдар таңдау үшін балаларға қарастырылған сұрақтар;
- сөйлемдерді әр түрлі екпінмен (қуана, ренжулі, немқұрайлы) айту бойынша шығармашылық тапсырмалар;
- жеке сөздер, сөйлем, логикалық екпін қоюлары, дауыс ырғағын және күшін өзгертуді (қосылып, жекеше) қайталау үшін жаттығулар;
- рөлмен айту.

Жаттау немесе жатқа оқу кең қолданылады (ертеңгілікте орындау, сәбилердің алдында көңіл көтеру, туыстардың сыйлығына және т.б.). Осы жаттығулар баланың күш-қуатын жұмылдырады, әрі басқа тілде өз қалауынша айтуға ықыласын арттырады.

Мектепке дейінгі жастағы үлкен балалардың мәнерлеп сөйлеуі әр түрлі болып қалыптасады, сондықтан ұйымдастырылған оқыту қызметінде бірнеше қатар әдіс-тәсілдер қолданады.

Мектеп жасына дейінгі баланың қабылдау ерекшеліктерін ескере отырып, педагогтен жеңілдеткен түрде еске сақтау тәсілдерін қолдану талап етіледі. Балалармен лексикалық мәліметті нақты бекіту үшін, оны бірнеше рет қайталау қажет. Баланың сөздік қорын толықтыру үшін, қайталау барысында тек белгілі ғана емес, жаңа лексиканы пайдалану қажет.

Күнделікті, әртүрлі тұрмыстық жағдайда ұйымдастырылған оқу қызметі процессінде және дидактикалық ойын барысында өздігінен әртүрлі сөздіктерді қолдануда жүзеге асады. Маңызды тілдесуді ұйымдастыруды, балалардың сөйлеуге назарын аудару, сөздік қорына, баланың жинақталған сөз құрамы байлығын пайдалану педагогтың рөлі болып табылады.

Театр әрекеті, сүйікті ертегілердің ерекше үзінділерін сахналау, кейіпкерлер диалогін пайдалану орыс және ағылшын тілдерін үйренуді белсендіруге, грамматикалық құрылымды және жүйелі сөздің дамуына мүмкіндік туғызады.

Мектепке дейінгі жастағы баламен (орыс және ағылшын) тілдерді үйрену барысында тілдің үштұғырлығы жағдайында дыбыс мәдениетін меңгеру – балалардың белсенді сөздік қорын толықтыру барысын анағұрлым қарқындатады, тіл байланысын кеңейтеді.

Оқытылып жатқан тілдердің дыбыстарын дұрыс айтуды қалыптастыруға оқыту барысында сөйлеу жаттығуларын өткізу қарастырылған. Мұндай жаттығуға дыбысты жеке сөздің, сөйлемнің ішінде айтылуы кіреді. Педагог балаларды әрбір үйретілетін дыбыстың артикуляциясымен таныстыруға және оның барлық балалармен дұрыс айтылуын қадағалауға міндетті.

Тілдің үштұғырлығын дамытудағы жұмысты дұрыс ұйымдастыру және дұрыс жоспарлау үшін балалардың сөйлеу мүмкіндіктерін дамыту мен байытудың жалпы жағдайын анық білу қажет. Балалардың белсенділігін арттыру үшін олардың қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде күлімдеп, жақсы рең білдіріп, : «Жақсы!», «Жарайсың!», «Дұрыс!» және т.б. сөздермен мадақтап отырған дұрыс. Балаларға таныс емес тілдегі жаңа сөздермен алғаш танысу кезінде кең мағынада көрнекілікті пайдалану қажет. Тек бұйымды көрсету мен оның атын атаумен ғана шектелуге болмайды. Шет тілінің сөзі баланың жадында ешқандай аудармасыз сақталу үшін оның тек есту және көру қабілетін ғана емес, сонымен қатар басқа талдағыштарды іске қосу қажет: түйсіну (бұйымды ұстау), иіс сезімі (мысалға, раушан гүлін иіскеу), татым (мысалы, қант, балдың, тосаптың дәмін көру). Мүмкіндігінше заттың өзін көрсеткен жөн, содан соң ол заттың әртүрлі жағдайдағы басқа заттармен салыстырмалы түрдегі суреттерін көрсету қажет. Мысалы, үстел әр түрлі пішінде, әр түрлі өлшемде және тек қана төрт аяқты емес, үш аяқты да немесе бір аяқты да болады.

Шет тілі - табиғат, қоршаған орта, өзіндік ерекшелік, ұлттық дәстүр, балаларға арналған халық ертегілері, фольклоры, өлеңдері мен әндері сияқты өзіндік құндылықтары арқылы балаға жаңа әлемді танып білуге жол ашады. Осылардың барлығы мектеп жасына дейінгі балалардың әлем туралы біртұтас ұғымын; өзге адамдарға төзімділігін; шет тілін өмірлік маңызы бар құрал ретінде меңгеруге деген қызығушылықтарын қалыптастыруға ықпал етеді.

Тіл-халықтың қазынасы, байлығы- десек мемлекеттік тілімізді құрметтеп, қастерлей отырып, өзге тілді білуге ұмтылу – уақыт талабы деседі. Болашақ- жас ұрпағымыздың қолында екенін ескерсек, сол болашағымызды бәсекеге қабілетті болып өсуіне «Тілдердің үш тұғырлығы» идеясын әрбір бүлдіршіннің балабақша табалдырығын аттағаннан бастап сәби жүрегіне ұялатып, ана тіліне деген сүйіспеншіліктерін арттыру, ана тілінің мән-маңызын түсіндіру, шет тілдеріне қызығушылығын арттыру, сөздік қорын дамыта отырып, дұрыс сөйлеуге үйретуіміз керек. Белгілі психолог-ғалым Л.С.Выготский мектепке дейінгі білім берудің маңыздылығын былай белгіледі: Балалар балабақшаға бір нәрсе үйренуге келеді, ал педагог - баланы қолдап бағыт беру үшін қажет». Балаға тілдерді ерте жастан меңгерту оның интеллектуалдық қабілетін дамытуға ғана оң ықпалын тигізіп қоймай, оны ұлт тіліне бейімдеуге, оның бойында өзге мәдениет өкілдеріне деген сыйластық, төзімділік сезімдерін тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Бала- біздің ең қымбат байлығымыз, жарығымыз, шуағымыз, болашағымыз. Әр бала ешкімге ұқсамайтын жеке тұлға. Жеке тұлғаны қалыптастыру, тілге деген қызығушылықтарын ояту, адамгершілікке, жауапкершілікке, жалпы адами қасиеттерін дамыту - біздің басты парызымыз. Мұғалімдер съезінде сөйлеген сөзінде біздің еліміздің Президенті Н.Ә.Назарбаев «Қазақ тілін оқыту әрдайым басымдықта бола береді, - деп атап айтты. Ағылшын тілінің қажеттігі – бұл әлемдік бағыт және сондай-ақ, көзге көрініп тұрған қажеттілік. Ал орыс тілін жақсы білу – біздің байлығымыз, одан айрылу ойланбастық болар еді. Егер біз қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік меңгерсек, біз үшін бұл аса зор артықшылық болады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Мемлекеттік тіл – ұлттық бірегейліктің негізі» Алматы: «Қазақ энциклопедиясы», 2011

2. «Мектепке дейінгі ұйымдарда тілдердің үштұғырлығын дамыту» әдістемелік құралы – Астана 2013, 61 бет. Пікір білдірушілер: Ә.Е. Жұмабаева – п.ғ.д., А.Ж. Салиева –п.ғ.к.
3. «Тілім менің – тінім менің» М.Серғалиев Алматы – 2013
4. «Үш тілдің патшалығы» жоба жетекшісі: Л.В. Кирилинская 2006

ТУҒАН ТІЛІҢ ТІРШІЛІК ҮШІН, ӨЗГЕ ТІЛ БІРЛІК ҮШІН

Айнабаева Ж.М.

Теміртау индустриалды-технологиялық колледжі КММ

Адамға екі нәрсе тірек тегі:
Бірі-тіл, бірі-ділің жүректегі.
Жүсіп Баласағұни

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет, - деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Қазақ тілі - үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді».

Қазақ тілі - Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Қазақ тілі- әлемдегі тілдердің ішіндегі ең бай тілдердің бірі. Қазақ тілі қазақ халқының ана тілі. Тіл әрбір адам баласына ана сүтімен берілетін бір қасиет. Туған тілге деген құрмет пен сүйіспеншілік бала кезден-ақ басталуы керек. Тіл халықтың рухани байлығының бірі. Қазақ тілі- халқымыздың рухани байлығы және атадан-балаға, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан асыл мұра. Адам баласының өзінің ұлттық тілі өзінің мақтанышы. Тіл қай жерде де, қай ұлтта да қастерлі болып келеді. Қазақтың ұлы тұлғалары: Абай, Мағжан, Мұхтар, Сәбит, Жұбандар сөйлеткен қазақ тілі. Қазақтың біртуар ақыны Мағжан Жұмабаев: «Ұлтқа тілінен қымбат нәрсе болмақ емес, бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмыс-тіршілігі, мінезі айқын көрініп тұрады» - деген. Ата-ананы қадірлеу керек болса, өз ана тілімізде сөйлейік. Өз қазақ тілінде сөйлеуден безу - ана сүтін беріп өсірген ананды ұмытумен бірдей.

Ана тілім талай жанның жүректерің емдедің
Сен арқылы қасиетім Отан дедім, ел дедім,
О, аналар! Бесік деген қасиетті мұраны,
Ата-бабам жазып кеткен ана тілде тербеңіз...

Ал орыс тілі мен ағылшын тіліне келсек. Орыс тілі көптеген жылдар бойы мемлекеттік тілмен салыстырғанда басым қолданыста қолданылып жүріп жатыр. Халықтың 100%-ың, 90%-ы орыс тілін меңгерген. Орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасырлар бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымдары мен араласатын орталықтарын кеңейтіп жатыр. Ағылшын тілін меңгеру жоспарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жоспарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Орыс тілі адамдардың бір-бірімен сөйлесіп, қарым-қатынас жасауына керек. Ағылшын тілі өзге елдерге саяхаттап барғанда өзге ұлттың адамдарымен сөйлесуге мүмкіндік береді.

Әлемде кең тараған тіл ағылшын, орыс тілдері. Оларды білу көптік етпейтін ақиқат. Себебі көптілді меңгерген жастардың алар белестері биік. Сондықтан көптілді білім берудің басты мақсаты: әр білім алушының жеке қабілеттерін көптілді дамытуды қамтамасыздандыратын жағдай жасау. Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға қалыптастыру. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Ағылшын тілін үйрететін топтар, үйірмелер ашылуда. Осының бәрі күнделікті жады жағдай. Енді көптілділікті техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары арасында халық аралық стандарт деңгейінде тиімді ұйымдастыру үлкен мәселе. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы септігін тигізіп отыр. Қазақстандықтардың үш тілді еркін меңгеруі туралы идеяны тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық мектептен маманның шығармашылық өзін-өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистік белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігу тілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді. Бұл мәселенің бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы қуантады. Қазіргі таңда оқушыларға компьютермен, интернетпен, интербелсенді тақтамен сабақ өткізу толығымен жолға қойылып отыр.

Осы мәселені қолға ала отырып, біздің де колледжде оқытушылар техникалық құралдарды тиімді пайдалана отырып, методикалық тұрғыдан саралай алуан түрлі әдіс-тәсілдер қолдануда. Әрине ол оқытушыдан үлкен сауаттылықты, ізденісті қажет етеді.

Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр. Жаңа заман, жаңа ғасыр орнағалы ширек кезеңде өткен жоқ. Десек те, осы уақыт аралығында индустриалды-инновация, жаңа технология үстін-үстін дамып, қарқыны көз ілестірер емес. Бұл ретте, аяғын тәй-тәй басқан жас мемлекет аузын аңдыған «қасқыр» елдерден қалыс қалмауы керек. Алпауыт мемлекеттермен тең дәрежеде, иық теңестіру үшін алдымен тіл білудің маңызы зор. Етенеге жақсы таныс елімізде үш тұғырлы тіл саясатын қолға алғанымызға да көп уақыт бола қоймады. Бұдан қағанағымыз қарық, сағанағымыз сарық болып қалмасак та, тіл білу біздің пайдамызға шешілері анық. Қай кезеңді алсақ та, көп тілді меңгерген халықтар мен ұлттар дамыған елдердің қатарынын бой көрсетіп, өзінің коммуникациялық және интергациялық қабілетін кеңейтіп отырғаны тарихтан белгілі. Бір ғана мысал, ежелгі Мысырдың өзінде бірнеше тіл білетін мамандар иерархиялық сатымен жоғарылап, көбінесе салық төлеуден босатылған көрінеді.

Тіл білу біздің қалауымыздағы дүние емес, ол – заман талабы. Әлем елдері бір-бірімен бәсекелесе отырып, халықаралық тілдерді білу маңызды деп санайды. Ал, біз дамушы мемлекетпіз. Сондықтан, бірнеше тілде сөйлей де, жаза да білетін ұрпақ тәрбиелеуіміз дамуға бірден-бір көпір екені даусыз. Осы ретте, президентіміз Н.Ә.Назарбаевтың: «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз. Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек», – деген болатын. Хош. Үш тұғырлы тіл саясатын дұрыс түсінбей, тек қана қазақ тілін қолдану керек деп даурығудың әсте пайдасы жоқ. Сынамалап еніп келе

жатқан шет елдің қаңсығы бұл жолы бізге таңсық емес. Одан да біз мемлекеттік тілді дамытып, орыс тілі мен ағылшын тілін қажетіне қарай үйренуіміз керек. Бүгінде ағылшын тілі бастауыш сыныптардан бастап оқытыла бастады. Бұл өте сәтті шыққан ұсыныс. Себебі, бала жастайынан тілді базалық деңгейде білсе, болашақта кәсіби деңгейде үйреніп алуына мүмкіндік туады. Қазақ мектебінде оқыған жас қалада тұрғаннан кейін орыс тілін де білетіні айдан анық. Сонымен қатар, ағылшын тілі тереңдетіліп оқытылғаны құптарлық дүние.

Жоғарыдағы келтірілген мәліметтерге байланыста айтарым, біздің оқу орнымызда студенттерге кәсіптік білім-бағдар бере отырып, қазақ тілі сабақтары ауызекі сөйлеу үлгілерін меңгертуге арналады. Орыс тілді бөлім студенттерінің сөйлеу тілін болашақ мамандықтарына сәйкестендіре дамыту мәселесі қарастырылған. Сабақтан тыс іс-шараларда үштілділік саясатын ұстану мәселесі қарастырылып, 2016-2017 оқу жылының қыркүйек айында, 22 жұлдызында тіл мерекесі қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде жүргізілді.

Студенттерге мемлекеттік тілімізді сүюге, мәртебесін биік ұстауға, әр ұлттың өзіндік ерекшеліктері, салт – дәстүрі, діні, тілі болатынын түсіндіру. Студенттің ой-өрісін, дүниетанымын кеңейту, сөздік қорын байыту, жұрт алдында өз ана тілінде еркін сөйлеуге баулу. Студенттердің икемділігі мен шеберлігін, шығармашылық қабілеттерін арттыру. Заманауи технологияларды пайдалану, «Үш тілділік – үш тұғырың» атты Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың жолдауын орындау. Студенттерді өз Отанын, елін, жерін сүюге патриоттық сезімге баулу еді.

Жалпы өткізілетін іс-шаралар үштілділік саясатын ұстанады. Кәсіби шебер сөйлей білудің әсері көп жағдайда үлкен жетістіктерге жеткізеді. Сіздердің назарларыңызға салтанатты түрде өткізілген іс-шараның суреттері ұсынылып отыр.

КӨПТІЛДІ ТҰЛҒА ТӘРБИЕЛЕУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Р.Т.Тусупназарова

Жезқазған гуманитарлық колледжі

Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры-ұстаздардың тағдыры-ұстаздардың қолында.

Н.Ә.Назарбаев.

Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі-оқу орындарында көптілді білім беруді жолға қою болып табылады.

Көптілді білім-көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз

қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты» жолдауында «Көп ұлттылық пен көптілділік құндылықтардың бірі және біздің еліміздің басты артықшылығы болып табылады» деп атап көрсетті. Сонымен қатар бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқытудың сапасын арттыру қажеттілігіне ерекше назар аударады. Сондықтан қазақ тілін тереңдетіп оқыту, сонымен қатар көптілділікті меңгеруді жолға қою-бүгінгі тандағы орта білім жүйесінде педагогикалық үрдістің негізгі бағыттарының бірі. «Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Қазіргі жаңа үлгідегі оқу орындарының мақсаты екі және одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің білім беру саласында қаралған үш тілде оқыту-қазіргі заман қажеттілігі. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері ұлтына қарамастан тең дәрежеде жүзеге асырылады.[3] Тіл дамуының негізгі факторы ретінде адам қарастырылады, өйткені тіл - адамның жасаған өнімі мен туындысы. Қазіргі кезде тіл тек қана қатынас және таным құралы ретінде емес, сол сияқты ұлттың рухани мәдениеті ретінде де бірнеше бағыттарда қарқынды түрде зерттелуде. Кез келген тілдің қызметін зерттеу қазіргі тіл білімінде жаңа бағыттармен пайда болған соңғы әдіс-тәсілдерді қолдануға мүмкіндік туғызады. Н.Ә. Назарбаев: «Теңдестірілген тіл саясаты, Қазақстан халқының лингвистикалық байлығын молайту біздің бірлігіміз бен прогрестің негізі болып табылады» деп атап көрсетілген.[7]

Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Алайда, бізде қазақ және орыс тілдерін игеру сияқты ағылшын тілін үйрену, сондай-ақ осы тілде сабақ беруде көптеген қиындықтары бар. Сондықтан білім беруді жаңартудың негізгі құжаттарында ең негізгі мақсат білікті маман даярлау деп көрсетілген болатын. Ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді іс-әрекетке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді-қазақ тілін, ұлтаралық қатынас құралы ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігу тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлға болуы тиіс.[5] Бұл міндетті шешудің маңыздылығы Қазақстанның жаһандану жағдайында ұлттық білім жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ұмтылысымен анықталады. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім. Қазақстандықтардың үш тілді еркін меңгеруі туралы идеяны тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық оқу орындарында маманның шығармашылық өзін-өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистік белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігу тілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді.[4] Бұл мәселенің бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы қуантады. Болашақ ұрпақты қазақ тіліне деген сүйіспеншілігі жоғары, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстары мол, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратындай етіп тәрбиелеу қажет. Сол сияқты дүниежүзі халықтарының мәдени құндылықтарын сыйлайтын ұрпақ тәрбиелеу қазіргі заман талабы. Біздің алдымыздағы бүгінгі білім алушылар-болашақ мамандар. Болашақ маманды көп мәдениетті, рухани-адамгершілікті, ұлттық және жалпықазақстандық, құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығу танытатын, отансүйгіштік және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға даярлауды алдымызға мақсат етіп қоюымыз керек. [8] Колледж бітірушінің көптілді коммуникативтік

және ақпараттық құзыреттілігі қажеттілік болып табылады, өйткені маман ретінде еңбек нарығында, өмірлік қызметте тілдік кедергілерге ұшырамайды.

Колледжімізде үш тілділікті дамытуға байланысты бір қатар істер атқарылуда. Атап айтқанда, «қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқыту әдістемесімен» пәндік циклы комиссия құрылып, бір шама іс-шаралар жоспарлануда. Колледждің бірнеше оқытушысы ағылшын тілін үйрену курсына тіл меңгеруде. Болашақта биология, информатика, физика, химия сабақтарын біртіндеп ағылшын тілінде оқытуға көшу жоспарлануда. Сондай-ақ оқытушылар үш тілде білім беруге байланысты өткізіліп жатқан аймақтық, облыстық семинарларға да ат салысуда.[9]

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл білім алушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет. Н.Ә. Назарбаев өзінің Қазақстан халқына жолдаған Үндеуінде: «Біздің болашағымыз білікті де, білімді жастардың қолында»- деп атап көрсетсе,[10] сол жастарды мектеп табалдырығынан бастап дайындауға көш алдында болайық.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қ.Р «Тілдер туралы» Заңы
2. Қ.Р «Білім туралы» Заңы
3. 12 жылдық білім. ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-сараптамалық журнал, №3 2008ж
4. 12 жылдық көшуге арналған білімді дамыту бағдарламасы.
5. Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №4 (22), 2006
6. Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №2(44), 2010
7. М.Қ. Садуақасова ҚҒӘК-нің әдіскері. «Көптілді білім беру- басты бағытымыз». Ғалам тор материалы
8. Г.И. Досманова «Қазақ мектептеріндегі шетел тілі» № 5-2009 .
9. «Үш тілде оқыту- заман қажеттілігі». Қазақстан мектебі . №8-2011
10. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2011 жылғы 28 қаңтар

ҚАЗІРГІ ТІЛДЕРДІҢ – ҮШ ТҰҒЫРЛЫҒЫ

Н.С. Есенгелдина, К.Е. Аубакирова

«Балбөбек» балабақшасы КМҚК

Қарағанды қаласы

Елбасымыз халыққа Жолдауында «Қазақстан халқы бүкіл әлемге үш тілді пайдалана алатын, жоғары білімді ел ретінде танылуы тиіс» деп атап өткен болатын. Демек қазіргі тілдердің үш тұғырлығы бұл тек Елбасымыздың ғана емес, сонымен қатар заман талабы екендігін ескергеніміз жөн. Көп тілді және көп конфессиялы қоғамдағы бейбітшілік пен келісім – бұл сіздер мен біздің еңбегіміз, құрметті қазақстандықтар. Бүгінде мемлекеттік тілді еркін меңгерген ересек тұрғындардың үлесі басым бөлікті құрайды. Біз сол сияқты орыс тілін және өзге де қазақстандық этностар тілін дамытатын боламыз.

Мен қазіргі заманғы қазақстандық үшін үш тілді білу – әркімнің дербес табыстылығының міндетті шарты екендігін әрдайым айтып келемін. Сондықтан 2020 жылға қарай ағылшын тілін білетін тұрғындар саны кемінде 20% - ды құрауы тиіс деп есептеймін.

Президент Назарбаевтың «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011 – 2020 жж. арналған мемлекеттік бағдарламасының» көпшілікке ұсынылып отырған жобасы. Бұл жоба Үкімет

қабырғасында пример-министр Кәрім Мәсімовтің қатысуымен жан-жақты талқыланды. Тіл төңірегінде жүрген барша зиялы қауым өкілдері қатысқан осы талқылауда Бағдарлама жобасының әртүрлі аспектілер жөнінде еркін ойлар айтылды, орайлы пікірлер білдірілді: Бұл бағдарламада қазіргі тілдік ахуалға мейілінше толымды талдау жасалып барып, алдағы міндеттер айқындалған. Сондықтан да, еліміздегі мемлекеттік тілдің және өзге де тілдердің қазіргі халі, болашақ жағдайы жөнінде игі қадамдарға іргетас боларлық мәселелер шешімін таба алған деуге негіз жетерлік.

Елімізде мемлекеттік тілмен бірге ағылшын тілін де белсенді түрде үйрету мәселесі көтеріліп жатқан кезде ағылшын тілін мектеп жасына дейінгі балалардан бастап үйрету дұрыс бағыт деп түсінемін. Себебі, баланың дамуы 3-4 жастарда қалыптасқандықтан, тіл үйрету мәселесін де, осы шақтан бастаған тиімді. Алайда, мектепке дейінгі жастағы балаларға ағылшын тілін үйрету барысында олардың қызығушылықтарын оята отырып, осы тілде ауызша сөйлеудің алғашқы дағдыларын қалыптастыру басты мақсат болып саналады. Балалар бағдарламада белгіленген тақырыптар мен тілдік материалдарды кең көлемде ағылшын тілінде сөздерді, сөйлемдерді түсіне алуы керек. Сондықтан, балабақшада ағылшын тілін оқыту барысында балалардың жалпы дүниетанымын кеңейту мақсаты жүзеге асыруға мән беріледі.

Балабақшада ағылшын тілін үйрету мақсаты – балаларды сенімді сөйлеуге үйрету, коммуникативтік тәсіл арқылы алған білімдерін өз ортасында қолдануға дағдыландырып, білім деңгейлерін тереңдету, қазақ елі туралы ауқымды мағлұмат беру. Ағылшын тіліндегі грамматикалық фонетикалық, лексикалық материалдарды ойын түрінде үйрету баланың меңгеруіне жеңіл тиеді, балалардың өз бетімен ізденуіне, дербес әрекет етуіне мүмкіндік туғызады.

Балабақшада ағылшын тілі ұсынылған бағдарлама бойынша өткізіледі. Әр топта жұмасына екі рет, апталық тақырыпқа байланысты жүргізіледі. Сабақтар «Отбасы», «Жемістер мен көкөністер», «Жануарлар әлемі», «Балабақша» және т.б. тақырыптарында өтеді.

Мектеп жасына дейінгі баланы ағылшын тіліне оқыту: тәрбиелік, дамытушылық, білімділік, практикалық сынды төрт компонентті құрайды. Ағылшын тілінде тіл қажеттілігін қалыптастыру осы мақсатқа жеткізуді қамтамасыз етеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың ағылшын тілін қалыптастыруда театрландырылған әрекеттің орны ерекше. Менің ойымша, театрландырылған әрекет балалардың танымдық әрекетін ұйымдастыруға, олардың құлшыныстарын арттыруға, сөйлеуге белсенділігін арттыруға зор мүмкіндік туғызады.

Театрландырылған әрекеттің негізгі мақсаты баланың ағылшын тілін үйренуге деген қызығушылығын арттыру, сөздік қорын молайту, тілге бейімділігін тәрбиелеу және ағылшын тілінің тілдік қажеттілігінің деңгейін қалыптастыру. Осы мақсаттарды шешудегі міндеттер:

1. Балаларды театрландырылған ойындарға белсенді қатысуға ынталандыру.
2. Балалардың импровизациялық дағдыларын, мәнерлеп сөйлеу қабілеттерін дамыту.
3. Театрландырылған қойлымдарға қызығушылықтарын арттыру.

4. Балаларды әр түрлі кейіпкерлердің мінез-құлқын, эмоциялық жай-күйін дауыс ырғағы және қимыл-қозғалыс мәнерлілігі арқылы көрсете білуге үйрету.

Театр арқылы жеке тұлғаның қарым-қатынас жасай білу қасиетін, есте сақтау қабілеті мен елестету, қиялды дамытудағы мәселелерді шешуге болады. Театрландырылған ойындар-мектеп жасына дейінгі балаға ағылшын тілінің қажеттілігін үйретудегі педагогиканың жан-жақты да баланы жалықтырмайтын әдіс-тәсілі. Өйткені ойын үстінде әр бала өзін еркін сезінетіні белгілі.

Ойын барысында бала тек қоршаған әлеммен, қоғам заңдылықтарымен, адамдар арасындағы жақсы қарым-қатынаспен ғана танысып қоймай, осы әлемде өмір сүруге, өзгелермен қарым-қатынасқа түсуге үйренеді, ал бұл аталғандар, баланың зейінін, елестету, ойлау қабілетін, эмоционалды есте сақтау қабілетін, жақсы дамыған тілдік қоры мен мимика сияқты шығармашылық белсенділіктерін қажет етеді. Сол сияқты көпшілік орында өзін-өзі ұстай білуге үйренеді.

Театрландырылған ойындар оқу қызметі кезінде де, үйірме жұмысы кезінде де жүргізіле береді. Ойындардың тәрбиелік және білімдік мағынасы зор. Театрландырылған ойындардың өзіндік мазмұны, әдістемесі, ұйымдастырылуы мен жүргізілуі, жұмыс формасы болады. Үйірме жұмыстарының ұйымдастырылуы мен өткізілуі лингводидактикалық принциптерге негізделеді:

- ғылымилық;
- танымдылық;
- белсенділік;
- кезектілік;
- көрнекілік;
- қызықтылық;
- қолайлылық;
- балалармен жеке жұмыс жасау;
- оқытуды коммуникативті бағыттау.

Үйірме жұмыстарында жақсы жетістікке жету үшін, әр шараны қызықты формада өткізу. Қызығушылық принциптеріне сүйеніп, әр баланың ерекшелігін ескеру. Тек қана берілген материал ғана қызықты емес, жүргізілу формасын да қызықты етіп таңдаған жөн. Сондықтан, әр сабақта балалардың дағдыларын қалыптастыруға, өз ойларын еркін жеткізуге үйретуге жоспарлау. Осы мақсатта театрландырылған ойынды ұйымдастырып, жүргізу. Осыған сәйкес келетін әдістеме, балалардың қызықты ойларын, шешім табу қабілеттерін, ойларын жеткізуін, интеллектуалды-шығармашылық қабілеттерін оятатын материалдарды таңдау. Тілдерін жаттықтыра отырып бір-бірімен қарым-қатынасқа түсе білулеріне ықпал ету. Сөздік қорларын байыта отырып ертегі қойылымдарға деген қызығушылықтарын арттыру. Достыққа, адамгершілікке тәрбиелеу.

Осы мақсатқа жету барысында ортаңғы, ересек топ балаларымен театрландырылған қойылымдар қойылып отыру. Өйткені мектеп жасына дейінгі балаларға ойындар театр қойылымдары диалогты белсенді қабылдай білу соншалық тартымды. Театрландырылған іс-әрекет ағылшын тіліне оқып үйренуді қызықты етіп, әрі баланың зейінін арттырады. Тілді терең игеруге өзіндік ерекшелігі мен дағдыларын үйренуге құлшынысын тудырады. Бұл балаларды қуанышқа бөлейді.

Дұрыс ұйымдастырылған жұмыс арқылы театрландырылған ойындардың мектеп жасына дейінгі баланың жан-жақтылыққа тәрбиелеу құралы болып табылады. Ал балабақшадағы бала өмірі интеграциялық ойындар мен өнердің түрлеріне сүйене отырып, театрландырылған ойын әрекетінің орындалуына жол табады.

Қолданылған әдебиеттер

1. «Отбасы және балабақша», № 3 – 2011 ж
2. «Мектепке дейінгі білім», № 4 – 2012 ж
3. «Орталық Қазақстан», № 7 – 2010 ж

АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛДЕ САБАҚ ӨТКІЗУДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Ұлт М.

Балқаш көпсалалы колледжі

Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың ең маңызды бөлігінің біріне айналып отыр. Үштұғырлы тіл туралы алғаш рет Н.Назарбаев 2007 жылы өз жолдауында оны жүзеге асырылу кезеңдерін айқындап берген еді. Мұнда тілдердің үш тұғырлылығына нақты анықтама беріліп, қазақ тілі мемлекеттік дәрежеде барлық салада қоғамды біріктіруші қызметін атқарса, орыс тілі ұлттар арасындағы қарым-қатынастарға қызмет етіп, ал ағылшын

тілі әлемдік экономикаға, әлемдік қауымдастыққа кірігуімізге қызмет ететіндігі айтылғанын.

Қазіргі жаһанданған, ақпараттың дамыған ғасырында болып жатқан түрлі өзгерістер мен жаңашылдықтар еліміздің экономика саласына да, білім беру жүйесіне де тың ізденістерді енгізіп отыр. «Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз. Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда орнықты дамуды жалғастыру», -деп Елбасымыздың Жолдауында айтылғандай, еліміз қай салада болмасын қарқынды дамып, әлемдік кеңістікке қарыштай қадам басып, еркін қанат сермеуде. Үштілді оқыту – заман талабы. Үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі.

Елбасымыздың биылғы Қазақстан Халқына Жолдауындағы «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы – дүние жүзіндегі алдыңғы қатардағы мемлекеттерге тін құбылыс. Дегенмен мемлекеттік тіл-өмірлік қажеттілік. Оны саяси саудаға, даудамайға айналдырудың қажеті жоқ. Мемлекеттік тіл әр адамға өзінің қайраткерлік мүмкіндігін кеңейту үшін қоғам, мемлекет ісінде өзін-өзі көрсете білу үшін ел тағдырында ықпалды тұлғаға айналуы үшін керек. Жаңа әлемдегі жан – жақты дамыған, бәсекеге қабілетті жаңа Қазақстан тұғыры рухани құндылықтарға негізделген, бұл біздің мемлекетіміз ұстанып отырған саясатымыздың басты қағидасы. Рухани құндылықтың бастауы-тіл мәртебесін көтеру, мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту. Қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі, ал ағылшын тілі – жаңа саясатқа кірудің басты кілті, -деп елбасымыз айтқандай қазіргі таңда еліміз шетелдермен саяси-әлеуметтік және мәдени қарым қатынас жасауда. Осыған орай қазіргі заман мектебі де түбірлі өзгерістерді талап етіп отыр.

Оқушы өзін жан-жақты дамыған, шығармашылығы мол, өз бетінше іздене алатын тұлға ретінде көрсетуі тиіс. Сол себепті оқушы бірнеше тілді меңгеруге тиіс.

Орыс тілін оқыту үрдісінде пәнаралық байланыстың маңызы зор. Әсіресе, қазақ және ағылшын тілдерінің байланысы ерекше орын алады. Бұл тілдердің басты мақсаты-оқушыларының бойына қарым-қатынас біліктілігін қалыптастыру, және қарым-қатынасты дамыту. Осыған орай оқушылардың бойына бағдарлама талаптарына сай іскерліктерді қалыптастыру, орыс тілінің мұғалімі оқушылардың қызығушылықтарын арттыру мақсатында уақытты үнемдейтін қызықты әдіс терді пайдаланған жөн. Орыс тілі төмендегі талаптарға сай өтуі тиіс.

- Оқушылардың ызығушылығын арттыру үшін тілді қарым-қатынас әрекеті де қолданылу қажеттілігін тудыратын қолайлы атмосфера жасау;

- Сабаққа алуан түрлі жұмыс түрлерін яғни жеке, жұп, топ, ұжым жұмыстарын ұйымдастыру;

- Оқушы тұлғасын толығымен оқу процессіне тарту;

- Сабаққа түрлі көрнекіліктерді пайдалану, оның ішінде техникалық (үнтаспа, компьютер, бейнефильмдер); техникалық емес құралдар (суреттер, альбомдар, сызбалар, кестелер, кроссвордтар);

- Оқушының шығармашылық қасиеттерін ояту, ынталандыру;

- Сабаққа жаңа педагогикалық технологияларды пайдалану;

- Ойындар мен ойын элементтерін жиі қолдану;

- Қосымша материалдарды, газет - журналдарды, интернет көзін қолдану;

Тілді үйренудің басты мақсаты - оқушының іштей талпынысына, ұмтылысына тікелей әсер етеді.

Елімізде тілдің үштұғырлы саясаты мәселесі сөз болғанда оның тиімділігіне баса назар аударылады. Бірінші кезекте бұл халықтың өзара түсінісуі мен ынтымақтастық жағдайында өмір сүруі үшін аса қажет өркениеттің негізгі талабы болмақ. Қазір таңда колледждерде үш тілді оқытудың негізін қалыптастыру, әр түрлі оқыту технологияларын қолдану арқылы студенттің бойына тілге деген қызығушылығын, оны үйренуге деген құштарлығын арттыруды жолға қою үшін кешенді бағдарламалар әзірленуде.

Мұның барлығы оқушының болашақта заман талабына сай өмірге икемделуіне бағыттау мен оның шетелдің тілін, мәдениетін танып білуіне ықпал ету, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, ойлау дағдыларын қалыптастырудан туындап отыр. Атап өтерлігі, орта мектептерде үш тілді оқытудың тиімділігі және оқыту тек тілдік білім жүйесін оқытумен шектелмейтін болды. Ең бастысы ағылшын тіліндегі сөз әрекетін қарым-қатынас құралы ретінде меңгертіп, нәтижесінде көптілдік және көптүрлі мәдениетті түсінетін тұлғаны қалыптастырады деп күтілуде.

Болашақ мамандарға қажетті кәсіби білім деңгейінің терең болуын талап ету шарты қойылып отырған шақта, студенттерге, таңдаған мамандығы жайлы жан-жақты бағыт-бағдар беріп отырған жөн. Болашақ мамандықтың ерекшелігін меңзейтін, кәсіби-бағытталған білім беру – студенттерді шет тіліне үйрету қажеттілігінде болып отыр. Сонымен қатар, кәсіби және лингвистикалық білімге негізделген әр студенттің жеке басының жан-жақты дамуы, тілін оқып отырған елдің тұрмыс-тіршілігі мен мәдениетін зерттей отырып оқу және студенттердің арнайы дағдыларын қалыптастырудың үйлесімділігі ескеріледі.

Үш тілде оқытудың негізгі мәні – студенттің жеке басының кәсіби даму маңыздылығының қалыптасуы мен қосымша кәсіби білім алу мақсатында, шет тілі мен мамандыққа байланысты арнайы пәндердің ықпалдасуында. Бұл мезетте шет тілін білу – студенттердің жеке басының кәсіби дамуы мен олардың кәсіби хабардарлығын жақсарту мақсатында қарастырылады. Сонымен қатар студенттердің шет тілін жетік біліп шығуы – жоғары оқу орны түлегінің болашақта білікті маман ретінде шетелдік серіктесімен іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыра алатын, кәсіби білікті маман иесіне қойылатын талаптың негізгі шарты болып табылады.

Аталмыш оқыту сатысында белгілі бір ақпаратты іздеу, өңдеу немесе оны ағылшын тілінде серіктесіне жеткізу үшін болашақ маман иесінің кәсіби қызметін ойдағыдай атқаруда қажетті – коммуникативтік біліктіліктері мен дағдыларын қалыптастыру және оны әрі қарай дамытудың негізі қаланады.

Студенттердің осы оқыту сатысында алған білімі белгілі бір мақсатта, магистратурада, сондай-ақ студенттердің ары қарай білімін жетілдіруде шет тілін жетік және жоғары деңгейде меңгеруіне негіз бола алады.

Техникалық арнайы пәнге шет тілін қолданудың негізгі мақсаты мен міндеті – түпнұсқада берілген ғылыми-техникалық мәтінді оңтайлы оқу дағдысын қалыптастыруда, мәтінге талдау жасау ептілігін егжей-тегжейлі түсініп, ақпаратты бір жүйеге келтіруді және мамандығына сай келетін әдебиетті екі жақты дұрыс аудару білуде, сонымен қатар мәтінге аңдатпа мен оның қысқаша мазмұнын жазу дағдысын қалыптастыру болып табылады.

Шет тілінде берілген техникалық ақпаратты іздеп табу немесе жеткізе білу мен оны өңдеу де, кәсіби қызметін ойдағыдай атқаруға қажетті негізгі коммуникативтік ептілік пен дағдыны одан әрі дамыту да осы аталмыш курстың мақсаты болып табылады.

Студенттердің мамандығына сай іс жүзінде техникалық шет тілін меңгеруде төмендегідей міндеттер талап етіледі:

- ғылымның және техниканың нақты тілін түсініп, ғылыми-техникалық терминдерді әңгіме барысында сауатты қолдана білуі;
- студенттердің болашақ мамандығына қатысты жалпы ғылыми- техникалық мәтіндерді аудару алуы;
- ағылшын тілінде еркін сұхбат жүргізе алуы;
- кәсіби-бағытталған бағдарламадағы талапқа сай баспасөз беттерінен, аудиовизуальды және электр құралдары арқылы алынған әртүрлі мәліметтерді – ғылыми-техникалық, саяси-қоғамдық және мәдени-әлеуметтік ортадағы қарым-қатынас кезінде түсініп, өңдей білуі;
- кәсіби мамандығына тән мәтіндерді ана тілінен шет тіліне, шет тілінен ана тіліне жазбаша түрде аударуы;
- кәсібіне тікелей байланысты мәтінге реферат, аңдатпа жазып, сол тақырып төңірегіндегі мәтінге талдау жасап, баға бере білуі.

Шет тілін қолдану 2-ші, 3-ші курстан бастап өткізу орынды да, заңды. Өйткені дәл осы кезде таңдаған мамандығы бойынша дәріс ала бастағандықтан шет тілінде берілген техникалық әдебиеттер барынша түсінікті және толық меңгеруге мүмкіншілік туындайды. Түп нұсқада берілген шет тіліндегі мәліметті барынша толық және тыңғылықты түсініп, техникалық терминологияны оңай меңгеруге болады.

Студенттер тілді қызмет барысында, мәдениет және өнер саласында жетік меңгеретіндіктен жалпы білім беретін бағдарлама және тәрбие жұмысының жоспары кәсіби-бағытталған курстың бағдарламасымен бірге жүзеге асырылады. Еліміздің ұлттық мәдениетін жетік меңгерген білім ошағының негізгі көзі болғандықтан, студенттердің тілдік мәдениетін жетілдіруге, олардың ойлау және сөйлеу қабілетін дамытуға, өзі ойланып қорытынды жасауға, логикалық шешім қабылдап, талдау жасауға, өз пікірін шет тілінде айта білуге дағдылану барысында өзге елдің мәдениетін кіріктірудің негізгі байланыстырушы элементі – студенттің тілді білуі болып табылады. Сонымен, ойлау, есте сақтау, зейін салып тыңдау, аңғарғыштық, сөйлемнің мағынасына назар аудара отырып әр сөздің нақты аудармасын табу, ақпарат ресурстарын пайдаланғанда дербестік таныта білу қасиеттерін қалыптастыру барысында - студенттердің жеке басының жан-жақты дамуы жүзеге асырылады.

Шет тілін оқытуда түп нұсқада берілген әдебиетті оқуға үйрету аспектісіне ерекше көңіл бөлінуі керек. Өйткені техникалық мәліметтің қомақты көлемі – техникалық әдебиеттер, ғылыми журнал және Интернет арқылы келіп түседі.

Түп нұсқада берілген әдебиетті оқуға үйрету – оқу құралдарынан, арнайы журналдардан және тағы басқа ғылыми-техникалық ақпарат көздерінен алынған мәтіндермен жұмыс жүргізуді қамтиды. Түп нұсқада берілген ғылыми-техникалық мәтіндерді оңтайлы оқу дағдысын автоматтандыру. Анықтамалық сөздіктермен жұмыс жүргізу дағдысын қалыптастыру. Сөздік қорларын бекіту және дамыту. Мәтіндегі маңызды мәселені анықтай білу. Сөйлем арасындағы логикалық байланысты таба білу. Артық ақпаратты қысқарту. Сөздіксіз түсіну дағдысын қалыптастыру. Мәтінді қарап шығып немесе түбегейлі таныса отырып оқу дағдысын дамыту.

Студент оқудың төменде көрсетілген түрлерін меңгеруге міндетті:

1) толық ақпарат алу және мазмұнын ана тіліне жазбаша аудару арқылы жеткізу мақсатында мамандыққа байланысты мәтінді зерттей отырып оқу;

2) таныса отырып оқу – жалпы автордың дәлел келтіру бағыты мен тақырыптың дамуын қадағалау және негізгі ақпараттың 70%-ын түсіну ептілігімен суреттеледі;

3) жалпы мәтіннің мазмұнымен танысу мақсатында және іріктеп алынған мәлімет негізінде қарастырылып отырылған мәселеге орай, мәтінді сипаттау ептілігі – мәтінді (қарап шығу) көз жүгірте оқуға жатады;

4) жан-жақты іздене отырып оқу – белгілі бір мәліметті басқа ақпарат көздерінен іздеуді талап ететін оқу түрі.

Мәтінде берілген тілге тиек болатын мағыналы сөз тіркестерін талдау ептілігін қалыптастыру, өзекті мәселені анықтап, мәтінде келтірілген фактілер мен негізгі ойды ашып көрсете білу, сөйлем арасындағы логикалық байланысты таба білу, артық ақпаратты қысқарту, ортақтық негізінде баса айтылған ой желісін топтастыру және бір жүйеге келтіру, сонымен қатар сөздіксіз түсіну дағдысын қалыптастыру мен келіп түскен мәліметті болжай отырып түсіну дағдысын қалыптастыру – емін-еркін оқуда қарастырылады.

Мәтінді ана тіліне ауызша және жазбаша түрде аудару – шет тілін меңгерудің, мәтіннің мазмұнын толық және тура мағынада түсінгенін тексерудің ең тиімді әдісі болып табылады.

«Кәсіби-бағытталған шет тілі» пәні бойынша білім алушы студент:

- автордың көзқарасын сынап, өз бағасын ашып айта алуы керек;
- автордың ұсынып отырған шешімінің тиімді немесе тиімсіз екендігі жайлы қорытынды жасай алуы керек;
- осы мәселеге байланысты алынған әртүрлі деректерді бір-бірімен салыстыруы керек;

- басқа жағдайда дәл осындай тапсырманы орындауға әртүрлі деректерден алынған ақпарат негізінде қорытынды жасай білу.

Қорыта келгенде, үштілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашылатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Қарапайым тілмен айтқанда, қазақ тілді дамыту керек, орыс тілін қолданамыз және ағылшын тілін үйренеміз.

Әдебиеттер тізімі

1. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению.
2. Коваленко А.Я. Общий курс научно-технического перевода.
3. Иностранный язык как часть профессиональной подготовки инженера // Формирование профессиональной культуры специалистов XXI века в техническом университете: Труды 5-ой Международной научно-практической конференции. – СПб.: Изд-во Политехнического университета, 2005. – С.135-143. – 0.4 п.л.
4. Уровни автономности студента при обучении профессиональному общению в электронной среде // Современные подходы к уровням обученности и критериям их оценки при подготовке по иностранному языку специалистов-нефилологов. Вестник МГЛУ. Выпуск 477. – М., 2001. – С. 132-146. – 0.6 п.л.

ҮШТІЛДІ ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аманкелді Д. Б.

С.Саттаров атындағы №57 мектеп-лицейі

«Тілсіз ұлт, тілінен айрылған ұлт дүниеде ұлт болып жасай алмақ емес. Ондай ұлт құрымақ. Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болу. Ұлттың тілі кеми бастауы ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат нәрсе болмасқа тиісті».

Мағжан Жұмабаев

Біздің еліміз – көп ұлтты мемлекет. Қанша ұлттың баласы бір анадан туғандай тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Қазақстанда ұлттар арасында татулық пен бірлік, ынтымақтастық пен достық орнағаны - бәріміз үшін мақтаныш. Бұл - біздің Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың сарабал саясатының, дана ойларының жемісі. Елімізді жарқын болашаққа жетелейтін, халық мүддесін ғана ойлайтын Елбасының арқасында біз, қазақ елі, мәңгілік ел болып қала бермекпіз. Елбасы Н.Назарбаевтың «Қазақстан-2050»: «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында: «Енді ешкім өзгерте алмайтын бір ақиқат бар! Ана тіліміз Мәңгілік елімізбен бірге Мәңгілік тіл болды. Бұл мәселені даудың тақырыбы емес, ұлттың ұйытқысы ете білгеніміз жөн. Біздің тіліміз мемлекеттің барлық жүйесінде қолданылуы үшін біз өзімізді өзіміз қамшылауымыз керек және осыған өзіміз атсалысуымыз қажет» деген жолдауындағы сөздерін барша қазақстандық құптайды [1]. Мен әлемдегі ең бай, ең сұлу тілдердің бірі – қазақ тілінің құдіретіне әрдайым сенемін. Тіліміз - бірлігіміздің тірегі, халқымыздың ұлттық байлығы. Қазір Елбасымыз үш тілді білуді міндеттеп отыр. Болашақта бұл үлкен мәселе болмақ. Менің ойымша, егер адам өзге тілді білетін болса, ол рухани бай адам деп ойлаймын. Өйткені сол тіл арқылы басқа халықтың мәдениетін, дәстүрін үйренеді, басқа тілді үйрену арқылы танымы кеңейеді. Сондықтан мен өз замандастарымды «өзге

тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» деп ақын Қ. Мырзалиев айтқандай, басқа тілді біле отырып, ең алдымен өз ана тілімізді құрметтеуге шақырамын.

Тіл – ұлттың жүрегі. Өз тілінің қадір-қасиетін түсіну, атадан қалған мұра екенін сезіну нағыз жауапкершілікті талап ететін мәселе. Бірақ заманымыздың күннен күнге жаңарып, жаһандануына байланысты, өзге тілдерді де меңгерген нұр үстіне нұр. Себебі, тіл байланыстырушы қасиетке ие. Өзге халықтың тілін білу есебінен, сол халықтың тыныс-тіршілігін, салт-дәстүрін, өмірге деген көзқарасын тани аласың. Адам баласы үнемі білуге құмар. Сол құмарлықтан өзге тілдерді үйрену бастау алады. Келер ұрпақты тәрбиелеуде тіл негізгі құрал болып табылады. Сол ұрпақты тәрбиелеуде ата-ана, ұстаздар мен қоғамның рөлі де айрықша. Ұрпақ тәрбиесі – ел алдында мектеп пен ұстаздар қауымының бүгінгі таңдағы баға жетпес міндеті. Мұндай жағдайда оқытудың жаңа технологияларын оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктеріне қарай таңдап пайдаланудың маңызы зор. Міндет – ұлттық мәдениетті көтеру, ұлттық педагогиканы әдет-ғұрып, халық мұрасын пайдалану арқылы рухани байлықты қастерлейтін, өз ошағын, Отанын қадірлейтін білімді азамат тәрбиелеу. Оқушы талантын тауып, сапалы білім беріп, дарынын дамытар жұмысты кіші жастағылардан бастап жүргізу керек. Білімді азамат тәрбиелеу үшін, әлбетте тілдерді меңгерту басты мақсат [2].

Қазіргі жаһанданған, ақпараттың дамыған ғасырында болып жатқан түрлі өзгерістер мен жаңашылдықтар еліміздің экономика саласына да, білім беру жүйесіне де тың ізденістерді енгізіп отыр. «Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз. Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда орнықты дамуды жалғастыру», -деп Елбасымыздың Жолдауында айтылғандай, еліміз қай салада болмасын қарқынды дамып, әлемдік кеңістікке қарыштай қадам басып, еркін қанат сермеуде.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың салиқалы саясатының арқасында еліміз береке мен бірліктің, ынтымақ пен достықтың, татулықтың өлкесі болып, көпұлтты мемлекетке айналып отыр. Осы орайда елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап өткендей: «Біз - көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз» деген еді [1].

Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған. «Келешекке кемел біліммен», -деп келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген құзіретті тұлғаны қалыптастыру басты мақсаттардың бірегейі болып отыр.

Әлемде кең тараған тіл ағылшын, орыс тілдері. Оларды білу көптік етпейтін ақиқат. Себебі көптілді меңгерген жастардың алар белестері биік. Сондықтан көптілді білім берудің басты мақсаты әр білім алушының жеке қабілеттерін көптілді дамытуды қамтамасыздандыратын жағдай жасау. Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға қалыптастыру. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Ағылшын тілін үйрететін топтар, үйірмелер ашылуда. Осының бәрі күнделікті жады жағдай. Енді көптілділікті техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары арасында халық аралық стандарт деңгейінде тиімді ұйымдастыру үлкен мәселе.

«Үштұғырлы тіл» туралы идеяны мемлекет басшысы 2006 жылдың қазанында өткен Қазақстан халқы ассамблеясының ХІІ құрылтайында жария етті. Ал 2007 жылғы “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты халыққа Жолдауында “Тілдердің үштұғырлылығы” атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынды. Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлылығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру

тілі” деген салиқалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор.

Үштілді оқыту – заман талабы. Үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі.

Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген салиқалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор.

Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, оны меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. «Ақпараттық технология дамыған қазіргі дәуірде күн сайын дерлік ағылшын тілі дүние жүзі халықтарының тілдеріне жаңа сөздер мен ұғымдар арқылы батыл ену үстінде. Бұл үдерістен біз де тыс қалмауымыз керек».

«Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы», -Б. Хасанұлы анықтама бергендей, бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салынууда.

Ағылшын тілі – халықаралық тіл. Ағылшын тілі қазіргі таңда халықаралық қарым-қатынас тілі және дүние жүзіне кең таралған тіл болып танылады. Қазіргі кезде ағылшын тілі АҚШ, Ұлыбритания, Канада, Австралия сияқты көптеген дамыған мемлекеттердің ресми тілі, БҰҰ-ның алты ресми тілінің біреуі. Дамыған отыз елдің ішіне кіру үшін бәсекеге қабілетті жан-жақты дамыған маман дайындауға көп мән берілуде. «Ағылшын тілі бізге әлемдік аренаға шығу үшін қажет. Бүгінгі таңда әлемдегі шығарылатын оқулықтардың 85 %-ы ағылшын тілінде. Қазақстанда 3,5 мың шетелдік компаниялар жұмыс істеуде. Біз олармен қандай тілде сөйлесеміз? Үштілділік біз үшін қалыпты жағдай болуы тиіс.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса, еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік. Бастысы сол жолда, біз, мұғалімдер оқушыларға бағыт-бағдар беріп, олардың мақсатқа жетер жолдарындағы компас болайық.

1. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ».
2. Жарықбаев Қ. Аталы сөз.– Алматы: Жалын, 1980.

РЕАЛИЗАЦИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА КАК ПРИНЦИПА КУЛЬТУРОСООБРАЗНОСТИ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ПОЛИЯЗЫЧНОГО ПРОСТРАНСТВА

Федулова В. П.

Саранский гуманитарно-технический колледж имени Абая Кунанбаева

«Новое поколение казахстанцев должно быть,
по меньшей мере, трехязычным, свободно владеть
казахским, русским и английским языками»

Н.А.Назарбаев

Современное казахстанское общество сегодня характеризуются общественной модернизацией и стремлением к мировым интеграционным процессам, где ведущую

позицию в процессе модернизации занимает образование. Известно, что только, то общество может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд ведущих стран мира, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия приобретения качественного и современного образования.

Президент страны Н.А. Назарбаев поставил достаточно высокую планку перед национальным образованием. Образование должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанских учебных заведений могли легко продолжить обучение в зарубежных вузах. Идею триединства выражает простая и понятная формула: развиваем государственный язык, поддерживаем русский и изучаем английский. Результатом стала Государственная программа функционирования и развития языков на 2011-2020 годы.

Концепция языковой политики Республики Казахстан: государственным определяется – казахский язык, русский язык как основной источник информации по разным областям науки и техники, как средство коммуникации с ближним и дальним зарубежьем. Вместе с тем, интеграция в мировое экономическое пространство не представляется возможной без знания мировых языков, в частности английского языка. В связи с его интенсивным изучением языковую ситуацию для большинства казахстанцев в полной мере можно обозначить как многоязычную. То есть объективные реалии на сегодня складываются таким образом, что для казахстанского общества характерно полиязычие. Отмечается роль системы образования в разрешении проблем, связанных с языковой ситуацией в стране. Суть роли системы образования обусловлена задачей осуществления принципа непрерывности образовательного процесса, основанного на высоком уровне качества, международных стандартах, одним из важнейших элементов которого является языковая подготовка.

Полиязычное образование – это целенаправленный, организуемый, нормируемый триединный процесс обучения, воспитания и развития индивида как полиязыковой личности на основе одновременного овладения несколькими языками как «фрагментом» социально значимого профессионального опыта человечества, воплощенного в языковых знаниях и умениях, языковой и речевой деятельности, а также в профессиональной деятельности.

Программа полиязычного обучения предусматривает создание новой модели образования, способствующей формированию конкурентоспособного в условиях глобализации, поколения, владеющего языковой культурой. Знание казахского, английского и русского языков даст молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям, создаст условия для формирования мировоззренческой установки на конструктивное сотрудничество на основе приобщения к этнической, казахстанской и мировой культурам.

В настоящее время в Республике Казахстан действует закон о триязычии. Нурсултан Назарбаев о развитии в Казахстане дошкольного образования : "На уровне дошкольного образования обеспечили повсеместное внедрение триязычия. Так мы можем построить логическую систему овладения языками». Необходимо в раннем возрасте изучать языки, способствующие формированию коммуникативной компетентности учащихся. Азы изучаем на уровне детского сада, в школе- базовый уровень, в университете или в колледже - профессиональный язык по специальностям".

В последние годы всё увереннее набирает силу процесс реализации регионального компонента, который реализуется как принцип культуросообразности воспитания, выполняющего стимулирующую роль и для развития самой педагогики как науки, и для совершенствования педагогической практики. «Конвенция о правах ребенка» (1989) признает ребенка полноценной и полноправной личностью как самостоятельного субъекта общества во всем комплексе гражданских, политических, юридических, социальных и культурных прав независимо от расы, цвета кожи, языка, религии, национального, этнического происхождения. Образование должно быть направлено на подготовку ребенка к

сознательной жизни в свободном обществе в духе понимания мира, терпимости и дружбы между всеми народами, этническими, национальными и религиозными группами.

Президент страны Н.А.Назарбаев поставил высокую планку перед отечественным образованием. Оно должно стать конкурентноспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучение в зарубежных вузах. Полиязычие – основа формирования поликультурной личности. Цель поликультурного и полиязычного образования может заключаться в формировании человека, способного к активной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований.

Основными задачами детского сада являются:

- внедрение модели развития поликультурной личности;
- создание условий для освоения детьми образовательных программ дошкольного воспитания и обучения;
- обеспечение интеллектуального и личностного развития воспитанников;
- охрана и укрепление физического и психического здоровья воспитанников.

Наши сегодняшние малыши – это будущее нашей страны. Поэтому необходимо уже, сегодня заботиться о воспитании маленьких граждан Республики Казахстан. Одним из важнейших факторов гражданственности и патриотизма в любом обществе является чувство глубокого уважения к языку своего государства. Язык – это не только важнейшее средство человеческого общения, но и одна из главных форм самовыражения любой нации и народности. По этой причине осуществление языковой политики – задача очень сложная и тонкая. Чем раньше ребенок начинает изучение языка, тем легче ему усвоить его. Из исследований ученых, педагогов, известно, что наиболее интенсивное усвоение языка идет в младшем возрасте. Основой воспитательной работы в детском саду является изучение казахского языка, истории своего народа, его обычаев, традиции ознакомление с народным искусством.

В дошкольных организациях образования функционируют группы с государственным языком обучения. В таких группах весь процесс обучения и воспитания проводится на государственном языке. Для ознакомления детей с традициями и обычаями народа в группах организован этнический уголок. Где дети в свободной деятельности могут самостоятельно организовывать сюжетный-ролевые игры. Используя предметы быта народа знакомить детей с традициями и обычаями, с культурными ценностями и с историей кочевого народа. Для того, чтобы ближе и глубже познакомить с традициями и обычаями воспитатели работают над различными проектами, например «Қазақ халқының ауыз әдебиеті», ведь именно через устное народное творчество познавалась культура народа, укреплялись традиции.

С целью ознакомления дошкольников с бытом, традициями, обычаями, природного родного края, народно-прикладным искусством в каждой группе оборудованы этнические центры. Это способствует тому, что к концу учебного года дети овладевают определенным языковым материалом по разным лексическим темам, таким как «Семья», «Детский сад», «Фрукты и овощи», «Части тела», «Домашние и дикие животные и птицы», и т.д. Правильно произносят звуки в словах, умеют использовать в речи слова, выражения, необходимые для установления связи с окружающим – речевые формы вежливого обращения (сәлеметсіз бе, сау болыңыз, рахмет и т.д.), понимать и отвечать на вопросы : (қандай? Какой?, мынау не? что это?, мынау кім? кто это?, неше? сколько? и т.д. Умеют создавать словосочетания по речевым конструкциям и простые определения малых литературных форм (считалки, потешки, загадки, чистоговорки, сказки и т.д.) Для реализации этой задачи учителями казахского языка разработаны проекты по диагностической работе с детьми среднего и старшего возраста. В основу этой работы входят исследовательская карта запаса активного и пассивного словаря и диагностическая карта знаний казахского языка. И подводя итог проводится сравнительный анализ успеваемости и достижений детей.

Основной задачей при обучении детей казахскому языку является обогащение словаря и формирование правильных произносительных навыков. Педагоги обеспечивают возможность повседневно заниматься речевой практикой с детьми в учебной и нерегламентированной деятельности. В каждой группе воспитатели работают индивидуально с детьми в свободное от занятий время.

Систематически проводится работа по изучению государственного языка сотрудниками дошкольных организаций образования. Ежегодно педагоги, посещая занятия казахского языка, имеют возможность более глубоко познакомиться с жизнью казахского народа, познать историю.

Наряду с государственным языком в дошкольных организациях образования осуществляется изучение иностранного языка. Языковые игры помогают сделать процесс обучения английскому языку интересным и творческим. Они дают возможность создать атмосферу увлечённости и снимают усталость у детей. Речевые игры предназначены для формирования произносительных, лексических и грамматических навыков и тренировки употребления языковых явлений на подготовительном, предкоммуникативном этапе овладения иностранным языком. Владение казахским, русским и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности.

Поликультурная педагогика – сравнительно молодая отрасль научного знания, которая привлекает внимание не только специалистов, но и широких слоев общественности. Развитие этого направления современной педагогической науки и образовательной практики обусловлено самой сутью процессов демократизации и гуманизации социальной жизни, стремлением создать общество, в котором культивируются уважительное отношение к личности, защита достоинства и прав каждого человека.

Список литературы:

Андросова В.Н. Занятия в детском саду по обучению детей разговорной речи и рассказыванию. Алма-Ата.: Мектеп, 1960

Баймуратова Б.Б. Овладение родной речью детьми-казахами младшего дошкольного возраста. Автореф. дис. .кан. пед. наук. Алма-Алма, 1970.

Карбушева Г.А. Ознакомление детей дошкольного возраста с Казахстаном. -Алма-Ата: Мектеп, 1984.

Тайчинов М.Г. Развитие национального образования в поликультурном, многонациональном обществе Педагогика.2008 №2.

Тарроу Н. Язык, межкультурализм и права человека // Перспективы. — 2003.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ ЛИЧНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ИНФОРМАТИКИ

Барташевич Л.Ю.

заместитель директора по УВР

КГУ Ростовская опорная школа (Ресурсный центр),

Бухаржырауский район, Карагандинская область

Язык - это основа многонационального государства. И поэтому вопрос о языке оказывается не только культурным, но и политическим. Выступая с Посланием к народу Казахстана ещё в 2011 году, Нурсултан Абишевич Назарбаев подчеркивал, что для современного казахстанца владение тремя языками — это обязательное условие собственного благополучия. Мир постоянно меняется и меняются требования в

преподавании предметов и использовании различных информационных технологий и знания языков. Дети придя в школу уже многие владеют двумя языками могут свободно использовать компьютер на уроках. Потенциал огромный бери и используй. Наш Президент говорит нужно идти дальше, внедрять в школах, колледжах в вузах преподавание на трех языках. Языковая политика в Казахстане — путь интеграции Казахстана в мировое сообщество. На сегодняшний день в Казахстанском обществе проводится политика трехязычия, направленная на освоение казахстанцами казахского, русского и английского языков.

В современном обществе одним из компонентов личной и профессиональной деятельности человека становится владение казахским, русским языком и иностранным языками. Шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение вызывает потребность в людях, которые практически и профессионально владеют несколькими языками.

Развитие поликультурной личности, которая знала бы обычаи и традиции своего народа, владеющая несколькими языками и способная осуществлять любые действия и операции, применяя при этом знание хотя бы трех языков (казахского, английского и русского), стремящаяся к саморазвитию и самосовершенствованию- главная цель современного учителя и школьников.

Обучение математики и информатики с применением новейших методик и технологий способствует развитию таких качеств личности, которые будут востребованы современным обществом. Проблема использования эффективных методик преподавания математики и информатики очень важна.

Полиязыковое сознание получает свое дальнейшее развитие через мыслительную, устную и письменную коммуникации путем развитие речи. Развитие мышления- это развитие речи. Без мыслей, без определенного опережающего внутреннего процесса, невозможно развитие речи школьников. В связи с этим предлагаю в отдельные фрагменты урока, внеклассную работу по предмету включать видеоролики на иностранном языке. Так применяя на уроках игровые технологии (приемы и ситуации), например, «Математический брейн-ринг», «Лидер 21 века», «Своя игра», «Математический марафон» и другие включаю вопросы, ответы на которые подразумевают знание английского, казахского или русского языков. В результате этого активизируется познавательная деятельность учащихся. Игровые методы способствует более естественному овладению иностранным языком, такие выводы уже сделаны методистами в области преподавания иностранных языков.

Усвоение нового языкового и речевого материала на неродном языке происходит более эффективно, т.к. осуществляется в эмоционально свободной игровой обстановке в процессе общения, максимальной двигательной активности.

Расширять возможности общения с современными источниками информации, совершенствуя при этом коммуникативные способности и умение ориентироваться в общественных процессах, анализировать ситуации и принимать обоснованные решения, обогащать систему взглядов на мир- вот на что должно быть направлено математическое образование современного ученика.

Через совместную работу в группах или парах происходит накопление и приобретение опыта общения между учащимися и учителем и помогает их сотрудничеству. Создание на уроках ситуаций, в которых учащиеся испытывают такие чувства друг к другу, как: сопереживание, поддержка, понимание, взаимовыручка, взаимопомощь, способствуют развитию навыков мыслительной деятельности, в частности, памяти, происходит актуализация полученных знаний и опыта, повышается ответственность за результат коллективной работы, а также совершенствуются навыки логического мышления, последовательного изложения материала, развитие языка. Характер деятельности учителя – это роль тьютора, организатора, консультанта, помощника, наставника. Учитель создает условия, чтобы дети учились сами. Положительный эмоциональный настрой с помощью тренингов и активити на английском, казахском и русском языках в начале урока способствует более активному включению детей в учебную деятельность. Технология «критического мышления» очень важна при обучении математики и информатики. На уроках практикую стратегии, позволяющие разнообразить работу с учебными текстами, переводя их с казахского, английского языков, применяя доступные приемы, которые делают учение увлекательным и осмысленным. Сегодня самым актуальным видом проведения урока являются занятия, где используется информационно – коммуникационные технологии.

Особенность их использования в том, что компьютер – интерактивное средство обучения, способное «вступать в диалог». Практически к каждому своему уроку я разрабатываю интерактивные сопровождения, применяю электронные образовательные ресурсы. Даю задания учащимся по созданию мультимедийных презентаций. Использую социальные сервисы для организации проектной деятельности, творческой работы учащихся.

В итоге активизируется познавательная деятельность, раскрывается творческий потенциал учащихся, расширяется кругозор учащихся. При обучении талантливых и одаренных детей учителя должны рассматривать себя в качестве «талантливых наблюдателей», постоянно выявляя проявления способностей или таланта. Талантливые учащиеся могут себя проявить и при выполнении домашних заданий такого вида, как: придумать сказку, составить кроссворд по определенной теме, а также в написании эссе, создать презентацию с использованием иностранного языка. В отношении талантливых и одаренных детей эта задача сложная и требует тщательного продумывания. Дети могут достигать более высоких уровней, чем от них ожидают в одном или более академических предметах. При этом они могут быть одаренными в одной сфере, и испытывать трудности в другой. Очень хорошими помощниками в этой работе и являются инновационные технологии.

Литература

1. Назарбаев Н.А. Указ Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года №110 «О Государственной программе функционирования и развития языков на 2011—2020 годы».
2. Жетписбаева Б. А. Полиязычное образование: теория и методология. – Алматы: Білім, 2011. – 343с.;
3. Журналы «Математика в казахстанской школе».

КОГДА ЖИВЕТСЯ ДРУЖНО, ЧТО МОЖЕТ ЛУЧШЕ БЫТЬ!

Фуринец С. Е., Киселева К. В.

КГКП я/с №15 «Аққу»

Язык— это дорожная карта культуры. Она рассказывает, откуда и куда идет его народ.

Рита Мэй Браун

В своей статье я стремлюсь показать, как через правильно организованное общение с детьми и взрослыми разных национальностей, ознакомление с произведениями художественной литературы талантливых национальных поэтов и писателей начинается воспитание и уважение к людям разных национальностей. Этому способствует также приобщение детей через сказки, пословицы и поговорки к народной мудрости, знакомство с песнями лучших национальных композиторов, с произведениями мастеров народных промыслов, творчеством национальных художников. При этом воспитатель непременно обратит внимание на гуманность их содержания, своеобразие формы, подчеркнет талант и мастерство их автора.

Готовя детей к жизни, полной противоречий, мы обязаны дать им правильные ориентиры, подвести к осознанию того, что среди сверстников и взрослых любой национальности есть разные люди. Уважают того, кто с любовью и вниманием относится к своей матери, родным и близким, верен дружбе, трудолюбив, честен, находчив, у кого золотые руки и доброе сердце. Дети должны понять: нет плохих народов, встречаются плохие люди. Об этом они узнают из народных и авторских сказок—кладезей общечеловеческих ценностей.

Сегодня говорить о дружбе народов очень не просто, поскольку наша неприглядная действительность полна совсем иными примерами, зачастую негативного содержания. Вместе с тем избегать этой темы было бы в корне не верно, хотя бы потому, что дружба между людьми разных национальностей была и существует, она жива. Наша задача—поддерживать ее, создавать для нее благоприятный климат. Но как, каким образом? Естественно, не путем лобовых атак воспитания, которые уже давно, а теперь особенно вызывает лишь отрицательный эффект. Думается, верный путь—**воспитание уважения к людям разных национальностей через познание ребенком их духовного богатства**. К человеку, которого уважают, испытываешь добрые, и даже дружеские чувства.

Работа по воспитанию дружелюбия, уважения к людям разных национальностей рассчитана в большей степени на отдаленные, а не сиюминутные результаты. Есть надежда, что дети, познакомившиеся со стихами, рассказами, сказками будут лучше понимать, ценить все живое на земле, проникнутся уважением к Человеку, Матери, Другу.

Книги, иллюстрации к ним, цветные репродукции, фотографии, диафильмы, непосредственное общение с людьми разных национальностей расширяют кругозор дошкольников, их представление о мире. Во время просмотра необходимо объяснять все трудные для понимания дошкольников эпизоды, а после просмотра провести короткую беседу с целью выяснить, как дети поняли сюжет. У детей возникают самые разнообразные и неожиданные вопросы, ответить на которые подчас трудно даже многознающему воспитателю. В таком случае не следует спешить с ответом—ведь он должен содержать достоверную информацию, доступную детскому пониманию.

Однако добрые чувства к людям иных национальностей нельзя воспитывать только путем чтения и рассказывания о дружбе народов, как бы ни были хороши и интересны эти художественные произведения. Детей надо упражнять в проявлении добрых чувств.

Культуру межнационального общения старшие дошкольники начинают постигать не только в реальных контактах, но в известной мере и через игру, когда они охотно берут на себя и выполняют роль людей иных национальностей. В сюжетно—ролевых, творческих играх типа «Путешествие по родной стране» дети в роли казахов, украинцев, киргизов (в зависимости от того, с какими народами их уже знакомили) проявляют радушное гостеприимство в соответствии с обычаями и традициями этих народов по отношению к гостям, стремятся сделать приятным их пребывание в «своих» странах. А «гости» стремятся оказывать посильную помощь «хозяевам»: принять участие в сборе урожая, строительстве нового дома. Выступают с ответной «концертной программой», устраивают чаепитие с блинами и баурсаками, вручают изготовленные своими руками сувениры: русских матрешек, посуду хохломской росписи, казахскую пиалу или ковер с казахским узором и т.д. в зависимости от того, чем богат народный промысел той иной национальности.

А вот пример другой игры, дидактической. Ее можно провести после занятия или, несколько изменив, использовать в сценарии праздничного утренника.

Игра состоит из пяти частей, последовательность которых важно соблюдать. В начале игры педагог берет на себя две роли: ведущего и ребенка, какой либо национальности. В зависимости от того, со сколькими народами произошло знакомство воспитанников группы, в игре участвуют, кроме ведущего, от пяти до десяти ребят. При этом роль сверстников одной и той же национальности могут выполнять несколько играющих. Желательно только, чтобы придуманные ими имена и выбранные элементы национального костюма оказались разными.

Игра требует предварительной подготовки. Все используемые для нее фрукты, овощи, ягоды и орехи в виде изображений на картинках, муляжах (фабричного изготовления или сделанных на занятиях при подготовке к сюжетно—ролевым играм) рассматриваются с детьми заранее. Уточняется, что и где растет. Название фруктов, овощей, ягод можно закрепить также с помощью разнообразных игр. Летом вместо муляжей желательно использовать по возможности натуральные фрукты и овощи, а в конце игры устроить угощение.

В игре ребенок систематично и планомерно знакомится с культурой, обычаями, традициями казахского народа и других народов, проживающих на территории Казахстана, постепенно в практике реального общения открывает для себя сходства и различия с другими людьми. Игры формируя основу умственной деятельности, повышают интерес к изучению языков и имеют двойное значение—учиться играя. Каждая игра имеет свое содержание и целенаправленные задания.

В ходе игры развиваются наблюдательность, фантазия, согласованность, выдержка и самостоятельность мышления. Дети учатся воспринимать язык на слух. Считалки, стишки, песенки, поговорки, направлены на развитие и совершенствование произносительных навыков, создание благоприятного эмоционального настроения.

Предлагаем вашему вниманию одну из таких игр:

Игра «Праздник дружбы»

Цель: Закрепить представление детей о дружбе и богатстве нашей страны.

Игровая задача: Правильно загадать загадку, первым отгадать большее число загадок.

Игровое действие: Выполнять роль сверстника какой-либо национальности, сохранив свой выбор в тайне от ребят, надеть на себя детали национального костюма; собрать «урожай» в корзину; лететь самолетом, ехать поездом или автобусом; загадать загадку; участвовать в веселом танце.

Ход игры:

1.»Сегодня в детском саду большая радость—говорит педагог—ждем в гости маленьких друзей разных национальностей. Они спешат, чтобы вместе встретить праздник».

После слов ведущего каждый играющий по секрету от других берет на себя роль сверстника хорошо знакомой национальности. Выбирает имя соответствующей национальности, в чем ему помогают сказки данного народа, стихи и песни, а также личный жизненный опыт.

Чтобы быть похожим на мальчика или девочку выбранной национальности, ребенок надевает на себя какую-либо часть национального костюма.

2.»С пустыми руками в гости не ходят,—говорит ведущий—тем более что каждому хочется порадовать друзей подарками, привезти то вкусное, чем богата его страна». И «гости» отправляются собирать урожай, чтобы наполнить свои корзины фруктами, овощами, ягодами, орехами, которыми богата их родина.

3.»Пора в путь!»--напоминает ведущий . И гости, кто на самолете, кто поездом или автобусом (по желанию ребенка), едут в сад.

4.Радостно встречаются с друзьями. И вот они уже за большим праздничным столом. Знакомятся угощают друг друга и играют—соревнуются, кто догадливей. Рассказывают короткие истории, характерные только для данной страны, исполняют какой нибудь музыкальный номер или читают стихотворение.

5. В конце игры, когда все загадки отгаданы, ведущий говорит: «Там, где праздник, где встреча друзей, всегда веселье!» Дети образуют круг и танцуют под веселую музыку.

В процессе воспитания симпатии, дружелюбия к сверстникам и уважение к взрослым людям разных национальностей решаются и другие важные задачи. Мы приближаем к сознанию самооценности дружбы, учим их жить в мире и согласии, формировать общую культуру ребенка, способствуем воспитанию целого ряда нравственных, прежде всего гуманных качеств , относящихся к первоначальным общечеловеческим ценностям.

Используемая литература

- 1.Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения 2016.
- 2.Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. — [ЭР]. Режим доступа:<http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.

МЕТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ ЖӘНЕ КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ АҒЫЛШЫН,ОРЫС ТІЛДЕРІ БОЙЫНША БИЛИНГВАЛДЫ КОМПОНЕНТТІ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Кенбаева А.Т.,Хайруллова И.Р.

ҚМҚК №15 «Аққу» балабақшасы

Қарағанды қаласы

Көпұлтты мемлекетіміздің болашағы – ол қазіргі өсіп келе жатқан балалар,мектепке дейінгі жастағы балалар,оқушылар. Олардың тұлғалық және маман ретіндегі құзыреттіліктері қазір, бүгін қаланады. Құзыреттіліктері келешекте өмірде өз орындарын табуда, кез келген мамандардың саласында өздеріне нық сенімді болуларына,тұлға болып қалыптасулары үшін жан – жақты дамыған құзыретті тұлғаны қалыптастыруда,тәрбиелеуде тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану мәселесі қазіргі таңда бізді ойландырады.

Елбасымыз Н.А.Назарбаев Қазақстан азаматтарының үш тілді:қазақ,орыс,ағылшын тілдерінің білулерінің маңыздылығын айтты. Қазақстанда мемлекет тілін дамытуға, үйренуге көңіл бөлініп жатқанын елбасымыз айта кетті. «Бірақ бұл дегеніміз еліміздің азаматтарын тек қана қазақ тілімен шектеу емес». «Біз үшін орыс тілі де өте маңызды,орыс тілі арқылы біз әлемдік мәдениетке шықтық,шығамыз. Ағылшын тілі ол қазіргі таңда жаңа,тың технологияларды,жаңалықтарды меңгеруде барлығымыз үшін қажет» - деді Н.А.Назарбаев [1,с.15]

Әрбір Қазақстандық азамат өзінің ана тілін біліп, сүйеге, құрметтеуге міндетті. Сонымен қатар, әр адам өзге де тілді үйреніп, оларға да құрметпен қарап, өз кәдесіне жаратып жатса, «Жеті түрлі ілім біл, жеті жұрттың тілін біл» деп ата бабаларымыз айтпақшы, нұр үстіне нұр болады деп ойлаймын. Дамыған елу мемлекеттің қатарына кіру үшін білімді ұрпақ тәрбиелейік. Себебі, Қазақстанның болашағы білімді ұрпақтың қолында. Қазіргі жастар - ертеңгі Қазақстанның болашағы. Ел тәуелсіздігінің маңызды нашаны – мемлекеттік тіл. Ол – тәуелсіз ұлттың мәдениеті мен салт-санасының, рухани болмысының тірегі. Тіл арқылы халық өзге халықтардан ерекшеленеді. Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі. Ал біздің мақсат – ағылшын идеологиясын сіңіріп, ағылшын болып өмір сүру емес, ағылшынның тілін ғана үйрену емес пе? Балаларымызды әлемге қанат жайған ағылшын тілімен қаруландыру ғана емес пе? Өз тілдің бірлік үшін, өзге тіл тірлік үшін керек екенін ұмытпайық. Әр ұлттың өз тілі өзге тілге жеткізетін көпір есепті. Ана тілдің мәртебесі әрқашанда биік болуы тиіс.

Н.А.Назарбаев Қазақстанда мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде үштілділікті дамыту жайлы тапсырма берді. Бірінші – мектепке дейінгі білім беру мекемелеріндегі қазіргі заманауи білім беру әдістерін енгізу. Екінші – тәрбиеленушілердің жүйелі түрде білім алуларының бағдарламаларын қарап шығу. Үшінші – мектепке дейінгі білім беру деңгейінде күнделікті үштілділікті енгізуге қолайлы жағдай жасау. Осылай біз тілдерді меңгерудегі логикалық жүйеге қол жеткіземіз.

Қазіргі таңда тілді қатынасқа түсу үшін қолдана білетін, өз ойын еркін жеткізе білетін тұлғаны қалыптастыру, білім беру жүйесінің негізгі мақсаттарының бірі. «Тілдік тұлға»

тек қана әңгімелесу қабілеттерін көрсету ғана емес, әңгімелесу барысында түсініп қана қоймай жауап беретін, өзге тілді өз ана тіліндей меңгеріп, өз ойын сол тілде еркін жеткізетін тұлға.

Қазіргі еңбек нарқы, мамандардың ақпараттық, әлеуметтік-саяси, мәдениеттік білімді, қатынасқа еркін түсетін қабілетті, білік дағдылары жетік болған мамандарды қажет етеді. [1, с.16]. Үштілділік құзыреттілік, тұлғаның мамандық саласында да, әлеуметтік мәдени ортада да өзін көрсете білуіне оң әсер етеді. Мәдени қарым – қатынас негізінде адами, іскерлік қарым – қатынасқа еркін түсуіне мүмкіндігі мол тұлғалар.

Қазіргі таңда үштілді меңгеруде, оқытуда мектепке дейінгі мекемелерде білім беру жүйесін, бір жүйеге түсіру қажет, ол өз тарапынан тілді меңгеруде базалық негізін қалаушы деңгейге жағдай жасайды, орта, жоғарғы білім алу деңгейлерінің іргесін қалайды. [2, с.26]

Тілді меңгеруде мектепке дейінгі жастағы балалардың жасы өте қолайлы, баланың зейіні, логикалық ойлауы, есте сақтау қабілеті барлығы тілді меңгеруге өте тиімді кезеңде. Осыған негізделіп үштілді меңгеру өте ерте жастан, мектепке дейінгі жастан оқытып үйрету керек екендігі туындайды, тілді ары қарай меңгеруі үшін сөздік қоры жинақталады.

Осы келтірілген дәлелдемелерге негізделіп үштілді меңгерудің ең тиімді тәсілдерін іздеуге, әдістемелік құралды жетілдіруге қажеттілік туды. Тілді меңгеруде мектепке дейінгі жастағы балалардың жасы өте қолайлы екені белгілі, бұл жаста баланың есту қабілеті жақсы дамыған, сондықтан тілді меңгеруді дұрыс жүелі түрде тиімді жүргізу керек.

«Үштұғырлықтың» өзектілігі де тәжірибелік маңыздылығында. Тәрбиеленушілер алған тәжірибелік қорларын, білімдерін, мектепте қолдана алады. Мектепке кегенге дейін тілді ары қарай меңгеруге деген қызығушылықтары қалыптасып, белгілі білімге ие болады, бұл өз тарапынан бастауыш мектеп бағдарламасын меңгеруді жеңілдетеді.

Ұлттық бірлігіміздің, рухани байлығымыздың негізін қалаушы болып мемлекеттік тіліміз анықталған. Мектепке дейінгі жастан бастап, ықпал етуші, қоғамдық өмірге белсенді қатысушы, өзге қарсыласарына төпеп бере алушы азаматты қалыптастыру үшін мемлекеттік тілді меңгеру әрбір Қазақстан азаматының міндеті мен борышы.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілді меңгеру қажеттілігінің өзектілігі қазіргі таңда әлемдік тенденцияның ұштастырылуында, экономика, мәдениет және саяси

салаларында.Тұлғаның әлеуметтік ұстанымының кең мағынада анықтаушысы болып функционалдық сауаттылығы көрінеді,алған білімін қолдана білетіндігі, бұл дағдыға біз мектепке дейінгі мекемелерде оқытып, үйретіп, тәрбиелеп бастауымыз қажет.[3,с.17]

Осыған байланысты көптілділікке,қостілділікке оқыту,білім беру саласындағы ең өзекті бағыттардың қатарына енеді.Мектепке дейінгі мекемелерінің тәрбиешілерінің тәжірибесіне сүйенсек мектепке дейінгі жастағы балалардың ұйымдастырылған оқу қызметінің негізгі түрі ол-ойын.

Ойын – мектепке дейінгі жастағы балалардың негізгі іс-әрекеті,егер ойын барысында жетсікке жету үшін сөздік іс – әрекетке түсу керек болса,ол қиындықсыз оны меңгереді.Ойын әдісі балаларға да,тәрбиешілерге де ұнайды,бұл әдіс қызықты және тиімді. Мұның мақсаты қарапайым тәрбиешілер ойындар өткізеді,сол ойынның барысында балалар тілді меңгерудегі білімдерін жетілдіреді.

Тағы да үштілді меңгерудің тиімді тәсілі ол музыка.Музыка балалардың қоршаған ортадағы әдемілікті сезініп,қабылдауында маңызды орынға ие.Музыканың әсерлігінен балалар тілді тез меңгереді.

Жалпы алғанда ойын мен музыканы педагогтардың қолдану тәжірибесі көрсеткендей, тәрбиеленушілердің интеллектуалды белсенділіктерінің артуына ықпал етеді,бұдан шығатын қортынды оқу қызметінің тиімділігі,әсіресе блингвальды негізде.Қызығушылықтары төмен балаларда мұндай оқу қызметіне зор ынтамен қатысады. Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілін дамытудағы әдістемелік жұмыстардың түрлері:

Оқытуды ұйымдастырудың түрлері және жұмыс кестесі.

Оқыту қызметінің ұйымдастыруының ең басты тәсілі ол топпен жұмыс.

Үштілді Вариативтік ұйымдастырылған оқу қызметі 4-5 жастағы балалармен аптасына бір рет,ұзақтығы 20 – 25 минут, ал 5 – 6 жастағы балалар аптасына екі рет ұзақтығы 25 – 30 минут.

Үштілділікті дамытудағы,жүргізіліп жүрген ұйымдастырылған оқу қызметіндегі алынған білімдері күнделікті өмірде,барлық режимдік сәттерде: сәлемдесу,киіну,шешіну,тамақтану,серуен,ойын барысында бекітіледі.

Бұл «Мектепке дейінгі мекемелерде үштілділікті дамыту» әдістемелік нұсқаулықтың педагогикалық тиімді жағы мектепке дейінгі жастағы балалардың үштілділікті оқытудағы бастапқы кезеңі болып есептелінеді, үштілді тұлғаның негізін қалаушы ірге тасы.

Осы үйреніп жүрген тілдеріндегі сөздерді анық айтуы,ана тілі және өзге тіл сөздерін есту барысында ажырата алады, өз жастрына сай әңгімелесуге қатыса алады, сөздік қорлары молайа түседі.

«Үштілділікті дамыту» бұл әдістемелік құралдың педагогика тұрғысынан маңыздылығы қазіргі қоғамда қолданылатын сөздердің,негізгі сөздерін мектепке дейінгі жастағы балалардың меңгеруі. Өз ана тілдерін ғана емес ұлтара қатынас ,шет тілдерінің сөйлеу тіліндегі сөздерді меңгеруі, болашақ қалыптасып жатқан тұлғаға жан жақты эмоциональдық, интеллектуалдық және адами тұрғысынан әсер етеді.

Сөздік қордың, сөйлеудің ең маңызды дамытушысы білім беру саласы «Коммуникация» саласында қарастырылып ,оқытылады. Білім беру саласы «Коммуникация» саласының мақсаты ол үштілді өзін қоршаған адамдармен еркін қатынасқа түсетін тұлғаны тәрбиелеп оқыту.

Ұйымдастырылған оқу қызметінің талаптарға сай уақытының жалпы 5 – 10 минутын үштілді дамытушы лексикалық тәсілдерге бөлінеді. Сергіту сәті,санамақтар,дидактикалық ойындар, жаңылтпаштар, фонетикалық жаттығулар, қысқаша өлеңдер.

Балаларды үштілділікке үйретудің әдіс – тәсілдері.

Ағылшын тілін үйретуде баланың жас ерекшелігін ескеру керек. Ойын әдіс – тәсілі балаларды да тәрбиешілерді де қызықтырады. Бұл тәсіл балалардың жас ерекшеліктеріне сай жеңіл меңгеруіне,қабылдауына тиімді әсер етеді.Ұйымдастырылған оқу қызметінде ойын элементтері пайдаланылады, ол өз тарапынан тілдік біліктілігін арттырады. Жобалық әдістемелік мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған. Тәрбиешілер өткізетін

ұйымдастырылған оқу қызметінің тақырыптарын жүйелеп таңдайды, өз тарапынан оқу қызметін таңдап отырған тақырыбын балалар еркін меңгеретін, қызықты, мағаналы етіп оқу қызметін жоспарлап құрайды.

Өз бетінше шығармашылық жұмыс:

- Тілдік кеңістікке ену үшін заттық-дамытушы орта, олар: әуенді аудиоматериалдар, диск немесе өзге сол материалдарды жазушы құрылғылар.
- Үстел үсті сөздік-жазба ойындар, көрнекіліктер, лексикалық мағыналы кітаптар.
- Сюжеттік-рөлдік ойындар, театрланған қойылымдар.
- Ертеңгіліктер, мерекелер, осы жерде балалар өз жетістіктерін көрсете алады, өлең, ән айтады, ертегілерден үзінді қояды.

Мектепке дейінгі жастағы балаларды үйретудің негізін қалаушы болып әдіс-тәсілдің оқытудың кеңінен қолданысқа иелілігі танылады. Сонымен қатар әр баланың жеке қабілеті, ерекшелігі, даму барысы, меңгеруі, отбасы жағдайы ескеріледі.

Қортындылай келе өз еңбек жолымда әрдайым балалардың тілін, ой – өрісін, тіл байлығын дамыту мақсатында, ұйымдастырылған оқу қызметінде сергіту сәттерін, қимылды ойындарды, рөлдік ойындарды ағылшын тілінде, орыс тілінде қолданамыз. Ойын арқылы тәрбиеші қойған мақсаттарына жетеді деп ойлаймын. Балалармен тығыз байланыста болуға, әрі баланың қабілеттерін тексеруге мүмкіндік тудырады, оқу қызметі кезінде қуаныш сезімін оятады.

Билингвалды компонент кезінде сөздерді, тек жаттап қана қоймай іс – әрекетпен байланыстыра отырып, күнделікті оқу қызметінде қайталап отырса балалар сөздерді жақсы меңгереді.

Үздіксіз білім берудің алғашқы баспалдағы – балабақша, сондықтан ағылшын, орыс тілдерін меңгертудің түп негізі балабақшада ойын – оқу қызметі арқылы бүгінгі күн талабына сай қолға алған жөн.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Выготский Л.С. Педагогическая – психология – М., 1998.
2. Биболетова М.З. Английский для маленьких. – М., 1995.
3. 12 жылдық білім, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық – сараптамалық журнал. - №3. – 2008г.
4. Эльконин Д.Б. Психология игры. – М., 1990г.

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КОЛЛЕДЖА ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНО – ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ЧЕРЕЗ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЙ СИНТЕЗ

Харламова С. А.

КГУ Балхашский колледж сервиса

Президент Казахстана Н. А. Назарбаев считает необходимым, чтобы казахстанская молодежь знала три языка: казахский, русский и английский. «Наше географическое расположение требует этого, техническое развитие», – сказал Н.А. Назарбаев, выступая на съезде возглавляемой им партии «Нур Отан». И при этом отметил: «Кроме того, возможно, в будущем мы будем все стараться разговаривать даже на китайском языке».

«Трехязычие должно быть нормальным явлением для нашего общества». «Возвысить свою нацию, унижая другую нацию невозможно. Поэтому я говорю о трехязычии. Казахстан должен знать государственный казахский язык. Русский язык – язык нашего большого соседа, один из шести языков Организации Объединенных наций. Через этот язык

мы вышли на великую литературу и великую культуру, согласитесь. Нам нельзя забывать этот язык, каждый язык – это богатство человека», – отметил Глава государства.

Кроме того, чтобы быть конкурентоспособными в условиях глобализации, казахстанцы, по словам президента, должны владеть английским языком. «Из 10 миллионов книг, которые сегодня издаются в мире, 85 % написаны на английском языке. Или, к примеру, в Казахстане работает 3,5 тысяч иностранных компаний».

В целях совершенствования системы образования, в связи с изменениями по основным направлениям в области обучения в колледжах поставлена задача внедрения проекта полиязычного обучения.

Начиная с сентября 2015 – 2016 учебного года КГУ «Балхашский колледж сервиса» приступил к реализации программы полиязычия по специальности 050800 0 «Организация питания» (квалификации – «Повар», «Кондитер»).

В КГУ «Балхашский колледж сервиса» в целях реализации политики полиязычного образования в Республике Казахстан, создания возможностей для развития инфраструктуры, назревшей необходимости в подготовке трехязычных специалистов, освоивших и свободно владеющих государственным, русским и иностранным языком (английский).

Основной целью внедрения проекта полиязычия является:

Развитие у студентов специальности «Организация питания», квалификаций «Повар», «Кондитер» практических навыков владения казахским, русским и английским языками и их интеграция в сферу профессиональной деятельности.

Основные задачи развития полиязычного образования в колледже:

1. Определить учебно-организационный формат полиязычного образования в условиях технического и профессионального образования и обеспечить учебно-методическую базу для эффективного обучения.
2. Повысить конкурентоспособность образования, развитие человеческого капитала путем внедрения полиязычного образования.
3. Обеспечить преемственность полиязычного образования в контексте применения знаний в учебных и жизненных ситуациях, в межличностном общении и социальных отношениях.

Для реализации поставленных задач колледжем определены основные этапы внедрения проекта развития полиязычия:

- 1-й этап – подготовительный;
- 2-й этап – внедренческий;
- 3-й этап – обобщающий.

Внедрение проекта полиязычного обучения включает:

1. Поэтапное создание академических групп полиязычия.
2. Ежегодное проведение анализа по программе полиязычия в сформированных группах, обеспечение учебно-методической базой.
3. Укрепление материально – технической базы.
4. Пополнение литературой и электронной базой библиотечного фонда, а также мультимедийными материалами.
5. Подготовка учебно-методической литературы усилием преподавательского потенциала.
6. Организация языковых курсов для лучших студентов и преподавателей.
7. Формирование Центра полиязычия, для системного проведения воспитательных мер (работа предметно цикловых комиссий с Центром полиязычия, кружками).
8. Проведение мониторинга для развития полиязычия.

Роль полиязычного обучения в профессионально – трудовой социализации специалистов КГУ «Балхашский колледж сервиса» обусловлена следующими критериями:

1. Аксиологичность – понимание студентами ценностей и смыслов современного мирового профессионального пространства, ценности профессиональных коммуникаций на государственном, родном, русском и иностранных языках.
2. Семиотичность – знание терминологии на русском и иностранных языках, выступающей точками опоры в мире профессии. Представления о деловом и культурно-личностном общении на разных языках. Соотнесение словоформ и сферы их употребления. Способность к использованию языков в международном профессиональном общении.
3. Перспективность – представление о необходимости постоянного самосовершенствования в иностранных языках, выступающих средством ориентации в научных достижениях, относящихся к сфере будущей профессиональной деятельности. Карьерные устремления и отсутствие психологических барьеров в изучении иностранных языков.
4. Рефлексивность – отношение к себе как субъекту международного профессионального взаимодействия.

Основным фактором для успешной реализации внедрения проекта признана мотивация, благодаря которой складываются: положительное отношение студентов к иностранным языкам как учебной дисциплине, осознанная потребность овладения знаниями в этой области, профессионально значимый предмет и необходимость синтеза со специальными дисциплинами.

Ожидаемыми результатами от реализации проекта являются:

Для колледжа:

- применение полиязычного образования в КГУ «Балхашский колледж сервиса» будет способствовать развитию у студентов специальности «Организация питания», квалификаций «Повар», «Кондитер» практических навыков владения казахским, русским и английским языками и их интеграция в сферу профессиональной деятельности;
- в соответствии с поставленными задачами, колледж должен определить учебно-организационный формат полиязычного образования и обеспечить учебно-методическую базу для эффективного внедрения полиязычного образования;
- совершенствовать знание казахского языка как государственного, владение которым способствует успешной гражданской интеграции, русского языка как источника научно-технической информации, английского языка, развивающего способности студента к самоидентификации;
- обеспечить преимущество полиязычного образования в контексте применения знаний в учебных и жизненных ситуациях, в межличностном общении и социальных отношениях.

Для студентов:

- умения работать с деловой документацией,
- умения анализировать производственные ситуации,
- умения работать с профессиональной литературой,
- навыки иноязычной профессиональной культуры,
- навыки ответственно трудиться,
- навыки работать в межнациональной команде,
- навыки инновационно, интегративно, теоретически мыслить на профессиональные темы, опираясь на фундаментальную систему знаний.

При этом прогнозируется что:

- доля студентов, овладевших словарным запасом английского языка в соответствии с проектом достигнет 20 %;

- доля студентов, закончивших колледж со знанием казахского, русского и английского языков в соответствии с комплексной системой обучения языкам достигнет 50%;
- доля преподавателей и мастеров п/о, преподающих спец. предметы на английском языке, от общего количества ИПР достигнет 10%;
- доля ИПР колледжа, прошедших обучение для реализации трехязычного образования достигнет 20% от общего количества ИПР.

Литература:

1. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» от 31 января 2017 года (Четвертый приоритет – улучшение качества человеческого капитала).
2. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050»: единая цель, единые интересы, единое будущее».
3. План нации «100 конкретных шагов: современное государство для всех».
4. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2016-2019 гг.
5. Государственная программа развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы. Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года № 110.
6. Дорожная карта развития трехязычного образования в Республике Казахстан на 2015 – 2020 годы.

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ ҚҰЗІРЕТТІ ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бейсенова К. И.

Шет ауданы, Ақадыр кенті, Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицей

*Жеті түрлі білім біл,
Жеті жұрттың тілін біл.*

Президенттік «Тілдердің үш тұғырлылығы» бағдарламасының басты мақсаты-қазақ тілінде қысым жасау емес,керсінше оның бәсекеге қабілеттілігін орыс және ағылшын тілі дәрежесіне дейін көтеру. Оның үстіне қазақ тілінің бәсекеге қабілеті осындай міндеттерді қоюға толық мүмкіндік береді. Сондықтан, халықтың орыс тілін білу деңгейін жоғалтпауымыз керек, ал ағылшын тілін – болашаққа жаңа даму шыңдарына бағытталған жол,себебі ол әлем мойындаған халықаралық қатынастар тілдерінің бірі. Сондықтан Н.Назарбаевтың Қазақстандықтарың өскелең ұрпағына үш тілді меңгеру: қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде,орыс тілін ұлтаралық қатынас тіл ретінде және ағылшын тілін халықаралық қатынас тілі ретінде білу мүмкіндігін жасауға деген ұмтылысы өте дұрыс деп ойлаймын.

Тілдерді қолдану мен дамыту бүгінгі таңда мемлекеттік саясаттың маңызды бөлігіне айналып отыр. Себебі,тіл саясаты оның ішінде мемлекеттік тілдің проблемалары еліміздің қауіпсіздігіне, оның мемлекеттілігінің нығаюына тікелей қатысты мәселелер болып табылады.

Қазақстан халықтары тілдерін дамытудың стратегиясы үш негізгі мақсатта: мемлекеттік тілдің әлеуметтік – камуникативтік қызыметін кеңейту мен нығайту; орыс тілінің жалпы

мәдени қызметін сақтау; этностық топтардың тілдерін дамыту бағытында жұмыстар атқарылуда.

Қазақстан Республикасының тілін жүзеге асыру, тілді меңгеруге деген қызығушылықты ынталандыру, жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу, үш тілді – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін жетік меңгерген қабілетті жастарды тәрбиелеу.

Көптілділік – заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқалармен салыстыру арқылы ғана әлем суретін әр алуан және әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің барлық ерекшеліктерін және құндылықтарын сезінуге болады.

Қазіргі жаһанданған, ақпараттың дамыған ғасырында болып жатқан түрлі өзгерістер мен жаңашылдықтар еліміздің экономика саласына да, білім беру жүйесіне де тың ізденістерді енгізіп отыр. «Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз. Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда орнықты дамуды жалғастыру», – деп Елбасымыздың Жолдауында айтылғандай, еліміз қай салада болмасын қарқынды дамып, әлемдік кеңістікке қарыштай қадам басып, еркін қанат сермеуде.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың салиқалы саясатының арқасында еліміз береке мен бірліктің, ынтымақ пен достықтың, татулықтың өлкесі болып, көпұлтты мемлекетке айналып отыр. Осы орайда елбасымыз Н.Ә.Назарбаев атап өткендей: «Біз - көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз», – деген еді.

«Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауын жүзеге асыру мақсатында дайындалған Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы – білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, адам капиталын дамыту үшін білім мазмұнын түбегейлі жаңғырта отырып, білім саласында кезек күттірмей тұрған мәселелерді шешуге бағытталған.

Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады. Көптілді білім – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ.

Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын (мәдениет және тілдік құқықтарын қоса) мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеясын жасау үшін басқа адамдармен, қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы

ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. Сонымен қатар бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқытудың сапасын арттыру қажеттілігіне ерекше назар аударады. Сондықтан қазақ тілін тереңдетіп оқыту, сонымен қатар көптілділікті меңгеруді жолға қою – бүгінгі таңдағы орта білім жүйесінде педагогикалық үрдістің негізгі бағыттарының бірі. Әлемдік білім беру іс-тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес, атап айтқанда, АҚШ пен көптеген Еуропа елдерінде, әсіресе соңғы жылдарда бұл бағытта жетістікке қол жеткен. Бірақ, қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу – жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс.

Көптілді білім беру ісінде атқарылып жатқан жұмыстардан шығатын қорытынды менің ойымша мынадай:

- көптілді білім беру – бұл мектепте оқу пәндерін екі немесе одан да көптілде аудармасыз оқыту;

- билингвалды білім беру – оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану;

- әрбір мектеп бітірген Қазақстан Республикасының азаматы қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік біліп шығады;

- көптілді меңгерген оқушылар өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;

- көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады;

- алыс және жақын шетелдерде тілдік көмекті керек етпейді.

Демек, «Тілі бірдің – тілегі бір», «Тіл тағдыры – ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі – тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету қазақстандықтардың ортақ парызы. Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу мақсатына өз үлесімнің бар екендігін мақтан тұтамын!

Елімізде тілдің үштұғырлы саясаты мәселе-сі сөз болғанда оның тиімділігіне баса назар аударылады. Бірінші кезекте бұл халықтың өзара түсінісуі мен ынтымақтастық жағдайында өмір сүруі үшін аса қажет өркениеттің негізгі талабы болмақ. Қазір орта мектептерде үш тілді оқытудың негізін қалыптастыру, әр түрлі оқыту технологияларын қолдану арқылы оқушының бойына тілге деген қызығушылығын, оны үйренуге деген құштарлығын арттыруды жолға қою үшін кешенді бағдарламалар әзірленуде.

Мұның барлығы оқушының болашақта заман талабына сай өмірге икемделуіне бағыттау мен оның шетелдің тілін, мәдениетін танып білуіне ықпал ету, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, ойлау дағдыларын қалыптастырудан туындап отыр. Атап өтерлігі, орта мектептерде үш тілді оқытудың тиімділігі және оқыту тек тілдік білім жүйесін оқытумен шектелмейтін болды. Ең бастысы ағылшын тіліндегі сөз әрекетін қарым-қатынас құралы ретінде меңгертіп, нәтижесінде көптілдік және көптілді мәдениетті түсінетін тұлғаны қалыптастырады деп күтілуде.

Бүгінде елімізде басқа мемлекеттермен салыстырғанда қарым-қатынасы арттыра отырып, үш тілді еркін меңгерген, өз білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын ұрпақ тәрбиелеу қажет. Қазақстанның білім беру жүйесінде үш тілді оқыту технологиясының әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып білімді, ізденімпаз, шығармашылық бағыт ұстанатын, сол тұрғыда өз болмысын таныта алатын жеке тұлға тәрбиелеу ісіне ерекше мән берілмекші. Өскелең ұрпақтың есте сақтау қабілетін жетілдіре

отырып еркін сөйлеуге, өз ойын айту дәрежесіне жеткізе алатындай қалыптасуы үшін үш тілде яғни, ағылшын, орыс, қазақ тілінде оқытуда жаңа технологияларын қолданылады.

Әлемнің оқу үрдісінің негізгі тетігі жаңа технологиялар екені мәлім. Әрбір оқыту жүйесінде өзіндік жаңа әдіс-тәсілдермен ерекшеленіп отырғаны әмбеге аян.

Үш тілде оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін мұғалім ізденісі арқылы оқушының қабілетін, қабылдау деңгейіне қарай ерекшеленіп қолданылады. Мәселен, бастауыш сынып оқушыларының дамуына, қабілетінің артуына жаңа технологиялар білім беру жүйесінің дамуындағы елеулі бағыт беріліп отыр. Бұл жерде әрбір әдіс-тәсілдің ұстаздар үшін маңызы аса зор. Бірінші кезекте ағылшын тілінде оқыту арқылы оқушылардың қызығушылығын ояту басты талап етіп қойылады. Себебі, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру мен ынталандыра білгенде ғана нәтиже болады.

XXI ғасыр дамудың жаңа кезеңінің бастауы болып табылады. Білім мен ғылымды инновациялық технология бағытымен дамы еліміз үшін маңызды қадамның бірі. Сондықтан, орта мектепте үш тілді оқытудың тиімділігі оқушылардың пәнге деген қызығушылығымен бірге сабаққа түгел атсалысатындығы, бәсекеге қабілеттілігі болып отыр.

Жалпы алғанда тіл саясаты, оның ішінде үш тілде білім беруде жаңа қадамдарға барудың тиімділігі көп. Бұл арқылы өскелең ұрпақтың жан-жақты дамуына және әлемдік мәдениет пен көзқарасының қалыптасуына тизігер септігі баршылық. Білім және ғылым министрлігі бұған дейін эксперимент ретінде бірнеше мектепте осындай жүйені қолданып келгені белгілі. Оның нәтижесі әзірше жаман емес. Енді алдағы бес жыл ішінде Қазақстан мектептері үш тілде білім берудің толық жүйесіне көшіп, одан тиімді нәтижесі шығарарына көпшілік күмән келтірмейді.

Қорытындылай келгенде, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса еліміздің ертеңінің көркейте түсері сөзсіз. Олай болса бүгінгі талапкерлерге әлемдік кеңістікке қанат қағып, шет тілін меңгерсем деп талап білдіргендерге сәттілік тілейік.

Пайдаланылған әдебиеттер :

1. Жарықбаев Қ. Аталы сөз.— Алматы: Жалын, 1980.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы
3. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
4. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007
5. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері, А, 2008ж.

ҮШТІЛДІЛІК - ТАҢҒАЖАЙЫП МҮМКІНДІК

Жолкенова Г.Ж.

«Болашақ» колледжі

Бекболатова С.К.

№16 «Алтынай» балабақшасы

Тіл - қай ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы. Қашан да игі істің басы – тіл. Осы орайда, әрбір азаматтың өз ана тілін жетік білуі шарт, ал өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, өзге ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуі - үлкен біліктіліктің белгісі.

Бүгінде еліміздің түрлі салалардағы жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалануы үшін, халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренаcына шығуы үшін көп тіл білетін мамандар даярлау мәселесі барынша маңызды болып отырғаны ақиқат. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерілеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, өз тілін біліп қана қалмай, көп тілді білуі, әрине, төтенше қажеттілік. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді болары сөзсіз. Қазіргі қоғамдағы көптілділік – біздердің әрқайсысымызды кең өріске, тың өмірге бастайтын сара жол, жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бірден –бір қажеттілік.

Көптілді білім-көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызатыны анық. Мамандарға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ. Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеясын жасау үшін басқа адамдармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

«Тілдің үштұғырлығы» тіл саясаты бағдарламасы күні кеше ғана айтылған дүние емес. Жалпы «көптілді меңгеру» деген ұғым қазақ дүниетанымында ертеректен бар түсінік. Мұны халқымыздың «Жеті түрлі ілім біл, жеті жұрттың тілін біл» деген нақыл сөздерінен- ақ байқауға болады. Себебі, ата-бабаларымыз көптеген хандықтардың көшбасшысына «Елін қорғауда – бес қаруын толық пайдалана білу», «тұрмысты елді мекеннің географиялық орналасуына сәйкес ұйымдастыра білу» және «көршілес мемлекеттермен сауатты саяси қатынас жасай білу» т.с.с. жеті өнерді меңгерген адамды ғана лайық деп танып, сайлаған екен.

Тарихи деректерге жүгінсек, ұлы ғұлама Әбу Наср Әл- Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық ұлттың тілін жетік білгендігінен артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткендігін байқаймыз. Қазақтың бас ақыны Абай атамыз діни сауатын араб тілінде ашып, орыс тілін өз бетінше меңгерген және А.С.Пушкин, М.Ю.Лермонтов тәрізді классиктерді қазақ тілінде сөйлеткен. Сол ұлттың тілін білу арқылы ұлан ғайыр қазақ даласына орыс мәдениетін таратқан. Сондықтан үлкен көштен қалмаудың бірден бір жолы - көп тіл меңгеруде. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қак. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм- нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның (индивидумның) көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. «Көптілділік» термині (татар тілінде – күнтеллелек, ағылшын тілінде – multilingualism, mehrsprachigkeit) орыс тілінен шыққан, қоғамда әртүрлі тілдердің таралуы, жеке тұлғалардың бірнеше тілдік құралдар арқылы сөйлесу мүмкіндігі ретінде түсіндіріледі. Энциклопедиялық сөздіктерде көптілділік белгілі бір көпұлтты аумақта бірнеше (үш және одан да көп) тілдердің әрекет етуі ретінде түсіндіріледі; сөйлесу қажеттілігіне қарай адамның бірнеше тілді білуі мен қолдануы. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс- тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты, Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Әлемдік білім беру іс- тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес, атап айтқанда, АҚШ пен көптеген Еуропа елдерінде, әсіресе соңғы жылдарда бұл бағытта жетістікке қол жеткен. Бірақ, қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу- жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс. Тәуелсіз Қазақстан қоғамындағы көптілділіктің орнын саралап, лингвистикалық капиталын арттырудың басты жолы ретінде көптілді білім беру жүйесінің маңызын айқындалып отыр. Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген. Көптілді білім беру дегеніміз- оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің мектеп реформасында қаралған үш тілде оқыту-қазіргі заман қажеттілігі. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық- коммуникативтік құзырлылықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды. «Жаңа онжылдық-жаңа экономикалық өрлеу-Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауын жүзеге асыру мақсатында дайындалған Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы- білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, адам капиталын дамыту үшін білім мазмұнын түбегейлі жаңғырта отырып, білім саласында кезек күттірмей тұрған мәселелерді шешуге бағытталған. «Қазақстан әлемде тұрғындары үш тілді қатар қолданатын, яғни қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі-халықаралық тіл ретінде, ағылшын тілі- әлемдік экономиканың жетістікті интеграциясы ретінде, жоғары білімді елдер қатарында қабылдануы тиіс»- деді Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев. Президентіміздің аталмыш тілдік стратегияны 2004 жылы жария еткен болатын. Ал, биылғы жылы Еуроодақтық өздерінде үштілді білім тәжірибесін заңды түрде енгізді. Бұл- тарихи қажеттілік. Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың аса маңызды бағыттарының бірі. Тіл проблемаларын оңтайлы шешу – ұлтаралық қатынастар үйлесімділігінің, халық бірлігі мен қоғамдық келісімді нығайтудың түпқазығы болып табылады. Елбасымыз үстіміздегі жылы Қазақстан халқына арнаған «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Жолдауында —Тілдердің үштұғырлығы мәдени жобасын жүзеге асыруды ұсына отырып, қазақ елін әлемдегі үш тілді қатар тұтынатын білімді де білікті ел ретінде танытуымыз қажет екенін және мемлекеттік тіл – қазақ тілі, ұлтаралық қарым-қатынас тілі – орыс тілі мен жаһандық экономикаға табысты кірігу тілі – ағылшын тілі болуы тиіс екенін

ерекше атап көрсеткен. Үштұғырлық үш тілді қамтығанымен, мәдени жобаны іске асыру барысында қазақ тіліне мемлекеттік тіл мәртебесіне сай басымдық бағыт беріледі. Қазірде Қазақстанда тілдердің үштұғырлығы жобасы табысты жүзеге асырыла бастады. Осы жоба аясында қазақ, орыс және ағылшын тілдерін үйренуге жағдайлар жасалуда. Бұл жобаның еліміздің әлемнің бәсекеге қабілетті елдерінің қатарына қосылуға үлкен мүмкіндік беретіні сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007ж.
2. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері.
3. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008ж.
4. Тәңірбердіқызы Т. Ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес// Қазақ әдебиеті, №48. 2008ж.

ПОЛИЯЗЫЧИЕ В ДЕТСКОМ САДУ – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Пономаренко Л.В.
КГКП «ясли-сад № 102 «Айсулу»

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками. Казахский язык – государственный язык, русский язык – как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику»–сказал Президент. [2]

В Казахстане уже сформировались основные тенденции определяющие развитие методики полиязычия. Согласно законодательству об образовании в РК 2007 года все организации образования, независимо от форм собственности должны обеспечить знания обучающимися казахского языка как государственного, а также изучения русского языка и одного из иностранных языков в соответствии с государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования. [3]

Новое время и новые условия требуют коренной перестройки, переоценки ценности и идеалов, пересмотра целей и задач методов и приемов обучения. Изучение иностранных языков в Казахстане — это обучение языку как реальному и полноценному средству общения на уровне носителей этого языка.

Язык, как средство общения, он также объединяет и сплачивает все нации, является опорой в воспитании, связывающей взаимоотношения друг с другом. Он является средством, при помощи которого человек получает сведения о материальной и духовной культуре общества, что лежит в бытие человека и в культуре. Уровень развития языка, определяют сферу распространения языка и объем выполняемых им функций. [3]

Уже не первый год отмечается в Казахстане День языков, что является неделимым признаком дружбы, родства и единства всех граждан нашей страны. Мы знаем, что взаимопонимание, дружба народов и сотрудничество -это главная опора строительства нового Казахстана.

На сегодняшний день перед воспитателем стоит главная задача: формирование поликультурной личности. Трехязычное образование входит в нашу жизнь и становится нормой. Для расширения кругозора личности, необходимо знание родного, государственного языка и иностранных языков. Это ведет к формированию направленности на толерантность

и расширенное видение мира. В современном мире стало необходимым знание иностранных языков. С первых лет жизни, родители стараются обучить ребенка английскому языку, понимая, что он является языком международного общения. Психологами доказано, что дошкольный возраст является самым благоприятным периодом для изучения еще одного языка. Формирование у детей в этом возрасте когнитивных функций имеет большое значение. Обучение языкам, связанное с ознакомлением с культурными, историческими, социальными ценностями каждого языка должно служить средством взаимопонимания между народами. Формирование языковой компетенции представляющей ценность в обогащении своей собственной культуры в целом.

Уже в самом раннем возрасте ребенок впитывает первые элементы поликультурного языкового пространства. Он включается в языковую деятельность, приобретает навыки и усваивает стандарты нормативно-оценочного поведения, получает первые поликультурные представления из сказок, приобретает в ролевых играх понятия о функциях языкового пространства и его представления, в котором постепенно формируются, хотя и в примитивную детскую, но собственную картину, поликультурной жизни. В этот период представляется возможность реализации задач и развитие языковой активности детей. Обучение детей 3-5 лет, является плодотворным, так как изучение языков сохраняет положительную мотивацию в дальнейшем обучении. Именно на раннем этапе обучения закладывается интерес к иноязычному общению, а языковая база, приобретённая в дошкольном возрасте, впоследствии помогает преодолеть страх к освоению иностранной речи, возникающей у некоторых школьников.[4]

Таким образом, формируется основа для изучения языка в школе на более высоком уровне. У детей улучшаются и развиваются способности подходить творчески к решению проблем и задач, дети лучше выражают свои чувства и мысли. Целью полиязычного и поликультурного образования является: формирование компетентной, воспитанной, поликультурной личности, готовой к общению на государственном и других языках, способной активно развиваться в многонациональном и поликультурном обществе и обладающей чувством понимания и уважения других традиций и культур.

Пути реализации поликультурного и полиязычного развития:

- Изучение казахского, русского и английского языков в организованной учебной деятельности.
- Создание языковой среды.
- Использование фольклора, дидактических и словесных игр не только на специализированных занятиях, но и в повседневной жизни.
- Использование инновационных технологий.
- Привлечение родителей к сотрудничеству.

Чтобы работа давала видимые успехи, необходимо заинтересовывать каждого ребенка. Оценивать надо его успехи, а не недостатки. Оценена, должна быть даже самая маленькая победа. [1]

Постепенное решение проблем полиязычного образования будет способствовать углубленному изучению казахского, анлийского языков как объединяющего наше общество фактора, русского языка, как традиционного языка дружбы, науки и техники, английского языка- как языка, включающего выпускников в рынок труда и образовательных услуг, дальнейшему обеспечению их конкурентоспособности, в быстро меняющемся обществе. Изучение казахского, русского, английского языков становится незаменимым компонентом профессиональной и личной деятельности человека. В целом это увеличивает количество граждан, профессионально владеющих языками и получивших возможность занять в социуме более престижное положение.

Грамотное и правильное внедрение трехязычия даст возможность выпускникам наших детских садов быть коммуникативно-адаптированными в любой среде.

«Отношение между культурой и языком, — пишет Н. И. Толстой, могут рассматриваться как отношения целого и его части. Язык может быть воспринят, как

компонент культуры и орудие культуры (что не одно и то же), в особенности, когда речь идет о литературном языке или языке фольклора. Однако язык в то же время и автономен по отношению к культуре в целом, и его можно рассматривать отдельно от культуры (что и делается постоянно) или в сравнении с культурой как с разнозначным и равноценным феноменом».

На данный момент функцией ОУД выступают установка взаимодействия, педагога с детьми и детей друг с другом. В активный педагогический словарь прочно вошло понятие «педагогические технологии». Как объясняет это понятие толковый словарь: «Технология — совокупность приемов, применяемых в каком-либо деле, мастерстве...». Педагогическая технология — это системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и условия знаний.

Итак, одной из главных технологий всей дошкольной образовательной системы ставят личностно-ориентированные технологии, которые обеспечивают реализацию природных потенциалов и развитие безопасных, комфортных, бесконфликтных условий. Среди личностно-ориентированных технологий выделяют – технологии сотрудничества, которые образуют партнерство в отношениях ребенка и педагога. Находясь в состоянии сотворчества они вместе намечают цели и содержание работы, оценивают ее. В рамках проблемной и поисковой технологий предусматривается такая организация ОУД, которая создает проблемные ситуации под руководством педагога и рассчитана на активную самостоятельную деятельность детей по их решению. Это дает творческое овладение знаниями, умениями и навыками, а так же развитие мыслительной деятельности. Партнерские отношения между педагогом и детьми могут обеспечить наглядное владение поликультурной активностью, даже в ограниченных пределах. Надо отметить, что создание интереса и вызова мотивации является одним из этапов любой технологии.[4]

Обучая детей в детском саду иностранным языкам, необходимо учитывать некоторые психофизические особенности младших дошкольников, способствующие развитию логико-вербального мышления. Обучение иностранным языкам способствует облегченному изучению языков в будущем и дает возможность обучения за рубежом.

Обучение иностранному языку формирует коммуникативное умение, столь необходимые для человека как члена общества, члена коллектива, члена семьи. Оно предполагает умение слушать собеседника, вступать в общение, поддерживать его.

Приобщение детей к своей национальной культуре в полиэтнических общеобразовательных учреждениях будет более плодотворным при организации комплексной системы образования «детский сад — общеобразовательная школа», школа выходного дня, семья.[5]

Для внедрения трех направлений (информационного, эмоционального, поведенческого) в поликультурном воспитании детей дошкольного возраста используются разнообразные средства:

- устное народное творчество;
- художественная литература;
- общение с представителями разных национальностей;
- этнические музеи;
- музыкальные произведения;
- национальная кухня;
- куклы в национальных костюмах, народные игрушки.

Одной из важнейших частей в поликультурном воспитании детей является помощь родителей. Роль их заключается в активном участии жизни сада - совместные выставки поделок, проекты, семейные фотоальбомы о режимных процессах, семейные праздники и развлечения и тд.[5]

Таким образом, если педагоги и семья приложат усилия к процессу интегрированного сотрудничества, к решению задач по улучшению качества обучения и воспитания подра-

тающего поколения в духе взаимоуважения, толерантности к этносам, то развитие речевой активности детей в поликультурном языковом пространстве в Казахстане будет на высоком уровне.

Список использованной литературы:

1. Английский язык. Начальный курс. Методическое пособие. Алматы кітап, 2003г.
2. Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2004 г. № 1459 – Алматы: Юрист, 2007г.
3. Закон РК «Об образовании» от 07.06.1999 № 389 - Алматы: Юрист, 2000г.
4. Иностранный язык. Уроки общения. Учебное пособие. Флинт-наука 1999г.
5. Комплексная программа воспитания в организациях образования РК на 2006- 2011 гг. – Алматы: Юрист, 2

ТРИЕДИНСТВО ЯЗЫКОВ-КЛЮЧ К УСПЕХУ

Байгенжина Р.Б.

г.Астана Колледж экономики, технологии и стандартизации пищевых производств

«Триединство языков - это прекрасная возможность познать мир, и в тоже время сплотить общество»
Н.А. Назарбаев, стратегия «Казахстан – 2050»

Еще в 18 веке французский философ Ф.Вольтер говорил, что «знать много языков – значит иметь много ключей к одному замку». В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Н.Назарбаевым еще в 2004г. В октябре 2006г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстан Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в Послании 2007 года «Новый Казахстан в новом мире» Нурсултан Абишевич предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками». Глава государства Нурсултан Абишевич Назарбаев отметил, что в Европе среди общественности давно стало нормой непринужденно общаться на нескольких языках, и к этому непременно должны прийти и мы с вами, и, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. И о том, что новое поколение казахстанцев должно быть трехязычным, свободно владеть казахским, русским, английским языками.

Трехязычие - дает возможность студентам быть коммуникативно – адаптированными в любой среде, так как владение тремя языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Знание нескольких языков дают реальные шансы занять в обществе более престижной как в социальном, так и в профессиональном отношений положение. Знание родного, государственного, русского и иностранного языков расширяет кругозор человека, содействует его всестороннему развитию.

«Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык успешной

интеграций в глобальную экономику». Обучение на трех языках, и как следствие, владение ими практически в совершенстве, будет способствовать приобщению студентов к культуре и традициям разных народов.

Иностранный язык - это средство общения при контактах иностранных туристов с обслуживающим персоналом на всех континентах, играет важную роль в таких сферах человеческой деятельности как наука, техника, экономика, торговля, спорт, туризм. Без знания иностранного языка в современном мире не обойтись ни одному человеку. Английский язык в наши дни является общепризнанным языком международного общения. Это язык современного бизнеса, науки, делопроизводства, информационных технологий. Успешным примером практической реализации казахстанской модели полиязычного образования являются Назарбаев Интеллектуальные школы и Назарбаев университет, преподавание в котором ведется на английском языке. Обучение в этих передовых образовательных центрах открывает для нашей молодежи дополнительные перспективы интеллектуального, профессионального и карьерного роста. Нурсултан Назарбаев стремится дать новому поколению казахстанцев возможность владеть тремя языками.

Главная цель, стоящая перед студентами – это развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно - деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях. Наряду с духовным развитием народа Казахстана он был выделен как отдельное направление внутренней политики. Иными словами, идею триединства выражает простая и понятная формула: развиваем государственный язык, поддерживаем русский и изучаем английский.

Идея триединства возникла не просто как красивая концепция и новый формат языковой политики, она была выработана в связи с жизненной необходимостью. Сегодня успешно развиваются те страны, которые внедряют у себя так называемую умную экономику и открыты миру. Владение несколькими языками всегда расширяло коммуникационные и интеграционные способности стран и народов. Знание языков ценилось еще во времена древнего Египта. И вот уже в современной Европе многоязычие является общепринятой нормой. Таким образом, Казахстан, взяв курс на овладение его гражданами тремя языками, исходит из сегодняшних реалий – триединство языков будет являться свидетельством конкурентоспособности страны. Сами граждане, свободно владеющие несколькими языками, будут конкурентоспособными личностями как внутри страны, так и за рубежом. Важно отметить, что в условиях многонационального Казахстана предложенное триединство языков является существенным фактором укрепления общественного согласия. При этом надо подчеркнуть, что приоритетное внимание развитию трех языков отнюдь не означает, что без внимания остаются другие языки народов Казахстана. Многообразие культур и языков – это национальное достояние Казахстана.

Президент страны на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана подчеркнул: «Государственный язык – это такой же символ, как флаг, герб, гимн, с которых начинается Родина. И он призван объединять всех граждан страны». Гражданам РК были созданы все условия и возможности для овладения казахским языком. В госучреждениях и на предприятиях открываются курсы, издаются и распространяются научно-методические материалы. Многие наши сограждане осознают свой патриотический долг – учиться казахскому языку. К тому же пришло понимание, что знание государственного языка является фактором личной конкурентоспособности, карьерного продвижения в любой сфере деятельности. Но работа по развитию государственного языка должна быть еще более глубокой и последовательной. Подрастающему поколению надо учить казахский язык, начиная с детского сада. С другой стороны, необходимо учитывать ключевую потребность в сохранении позиций русского языка. Всем нам ясна роль русского языка как языка

межнационального общения, и понятны его интеграционные функции. В Конституции РК закреплено, «что в государственных организациях и органах местного самоуправления наравне с казахским официально употребляется русский язык». Поэтому введение делопроизводства на казахском языке не означает прекращения использования в государственных органах русского языка. Все государственные органы должны четко соблюдать действующее законодательство в языковой сфере. Справедливости ради надо заметить, что в нашем информационном пространстве русский язык играет значимую роль. В обозримом будущем знание русского языка будет оставаться фактором личной конкурентоспособности. В этом нет никаких сомнений. Именно благодаря распространенному знанию русского языка казахская нация на первых этапах суверенного развития безболезненно адаптировалась в индустриально-технологическую, а позже в результате государственного стимулирования изучения иностранных языков — в мировую инновационную среду интеллектуального развития. Вступая в эпоху информационного общества, в век Интернета и главенства знаний, мир уже не сможет успешно функционировать в виде отдельных, не связанных друг с другом частей. Все народы и культуры мира сейчас стали намного ближе друг к другу и нуждаются в полноценном общении. Кроме того, всегда необходимо учитывать, что русский язык один из официальных языков ООН. Когда мы говорим об английском языке, мы подразумеваем под этим типичный пример самого ходового, распространенного, иностранного языка, причем в его двух вариантах — английский и американский.

Самый лучший способ усовершенствовать системы нашего государства, это сотрудничество с западными странами. А что бы сотрудничать, нам нужно знать язык. Также, знание английского языка, помогает открыть нам возможность усовершенствовать наши академические знания. Знание английского языка в сфере услуг, помогает нам развивать туризм. Что так же немаловажно для страны. Хочу отметить, что английский язык, так же является одним из официальных языков ООН. Людям, которые отвечают за ведение документации, ее прием и анализ, должны иметь словарный запас на том уровне, чтобы ее понимать. Люди, занимающие высокие должности, руководящие посты, должны владеть языком, на том уровне, чтобы руководить персоналом, вести распорядительные документы, протокольные решения.

Итак, данная статья не исчерпывает всей глубины этой темы. Но я думаю, что той информации которую я изложила, хватает, чтобы понять как важно трехязычие, не только в профессиональной деятельности, но и в собственном развитии, как интеллектуальном, так и духовном. Кто-то скажет, что не хочет начинать, потому что он столкнется с трудностями в изучении, что он «проживет», зная один язык. Безусловно, проживет, но КАК? Вот в чем вопрос. «Знания — это самые лучшие вложения». Так что вкладывайте свои знания в свое будущее, хоть вы и столкнетесь с проблемами, после того как вы их преодолете, вы станете сильнее.

Список использованной литературы:

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта
2. Газета «Казахстанская правда». Сабит Малдыбаев. Архив — 03.04.2009.
3. Газета «Инфо-Цес». Саида Усманова. Архив — 06.06.2008.
4. Свободная энциклопедия «Википедия». www.wikipedia.ru.
5. Газета «Вечерняя Астана». Сафар Эналиев. Архив — 16.08.2007.

ТІЛ МЕН МӘДЕНИЕТ – ХАЛЫҚТЫҢ ҚАЙНАР БҰЛАҒЫ

Қалкеева Қ. Н.

Қарағанды облысы, Балқаш қаласы, академик Ж.С. Ақылбаевтың Балқаш маңызды білім беру колледжі

1991 жылдан бастап Қазақстан - тәуелсіз мемлекет. Ата заң бойынша, ол қазақ халқының өзін-өзі билейтін елі және басқа этникалық топтарға тең құқықты қамтамасыз етеді. Екі ғасырдан артық қилы заман бұғалаған өткізген ел енді ғана өзіне тән тіл, мәдениет пен өркениетті қалыптастыруға мүмкіндік алды.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі. Мемлекеттік тілді меңгеру – Қазақстан Республикасының әрбір азаматының парызы.

Қазақстан Республикасының Тіл туралы Заңына сәйкес қазақ тілі республикамыздағы негізгі тіл – мемлекеттік тіл болуына орай оның қолдану аясы, бедел – мерейі мемлекет ішінде ғана емес, халықаралық қатынастар деңгейіне дейін артып келеді. Осыған байланысты қазақ тілін оқу мен оқытуды жан – жақты зерттеп, дамыту жауапкершілігін алға тартып отыр.

Мемлекеттік тілдің мәдениетін көтеру, әдебиетті насихаттау, талантты жастарды іздеп табу мақсатында және өз елін, жерін, отанын туған халқының тілі мен салт-дәстірін саналы да парасатты азамат етіп тәрбиелеу үшін жыл сайын біздің лицейде дәстірлі тіл мерекесі өтеді. Осы мерекеге байланысты тіл апталықтары жоспарлы түрде жүргізіледі. Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқытудағы мақсат - мемлекеттік тілде сойлей білуге, өз айын айта білуге, сауатты жаза білуге үйрету. Тіл ұлттың – жаны.

Ғабит Мүсірепов тіл туралы былай деген: « Тілін білмеген түбін білмейді ».

Әрине, әр халықтың тілі өзіне ерекше құрметті. Тілдің байлығы сөздік қорының өсуі халықтың өзіне байланысты.

Халықтың тілін білсең, оның жанын сезінесің, тіл арқылы бүкіл адамзатқа тән гуманистік идеяларға қол жеткізуге болады.

Қазақстан Республикасы Президентінің Тілдерді қолдану мен дамыту бағдарламасында>>: Тілді дамыту – Қазақстан Республикасы мемлекеті саясатының аса өзекті бағыттарының бірі, сондай-ақ Мемлекеттік тілді оқытудың саны мен сапасына көңіл бөлу керек>> делінген.

Елбасы Н.Ә. Назарбаев: Қазақстанның болашағы-қазақ тілінде - деп тұжырымдайды.

Мәдениет дегеніміз не? - деген сұраққа жауап беру үшін , бұл сөздің этимологиясына, яғни осы бір күрделі ұғымды білдіретін сөздің шығуына тоқталуды жөн көрдім. Қазақ тіліне бұл термин арабтың маданият - қала, қалалық деген сөзінен енген. Бұл орта ғасырлардағы мұсылман мәдениетінің өркендеу кезеңіндегі қалыптасқан түсінікпен байланысты. Көне заманда культура деген ұғым «жерді өңдеу» деген мағына берген. Кейінірек , дәлірек айтқанда Цицеронның еңбектерінде (б.з.д. 45ж) бұл сөздің мағынасы тереңдеп, «жанды жетілдіру» деген мағына білдірді. Уақыт өткен сайын еуропалық тілдерде мәдениет сөзі «білім беру», «даму», қабілеттілік, құрметтеу сияқты мағыналарға ие бола бастады. Мәдениет ұғымы тарихи қалыптасудың ұзақ даму жолынан өтті. Мәдениет ұғымын алғашқы рет ғылыми тұрғыдан анықтауға тырысқандар философтар болды. XVIII ғасырға, яғни, ағартушылық кезеңіне дейін, басты құндылық – «адам мен оның ақыл ойы» деген қағида жүзеге асқанға дейін «мәдениет» сөзі белгілі бір мойындалған термин ретінде қолданылмады, бар болғаны жана ұғымдардың синонимі ретінде ғана пайдаланылды.

«Мәдениет» ұғымы жерді жырту, бау-бақшаны өңдеу, яғни өсімдіктер және жануарлар дүниесімен, дәлірек айтқанда, егіншілік пен ауыл шаруашылығымен тығыз байланысты қарастырылды. Оған қоса бізге үйреншікті болып кеткен мәдениет ұғымының тәрбие мен біліммен байланыстылығының тамыры да сонау көне заманда жатыр. Білімсіз және тәрбиесіз адам еш уақытта мәдениетті бола алмайтыны ақиқат, ендеше білім мен

тәрбие барлық халықтар мәдениетінің қайнар бұлағы болып табылады. Сонымен бірге мәдениет сөзі «құрмет тұту, сыйлау, құрметтеу, табынушылық» деген мағыналарға ие.

Тіл тағдыры – ел тағдыры. Мұны бірінен –бірін бөліп қарауға болмайтыны хақ. Туған тіл қадірің дейміз. Бұл өз еліміздің болашағын ойлағанда оны туған тілімізбен байланыстыра ойлаймыз. Себебі, елді тарихи бұраландар мен шатқалдардан алып шығатын қанша адасып, сүрінсе де ақыры түбі елді ежелгі мақсатқа аман болып баратын да осы тіл. Тіл бүгінгі таңда көп адам атүсті түсінетіндей тек сөйлеу құралы емес, ол бұл категориядан шығып, ұлттың саяси құралына айналды. Тілдің күші қарудың күшінен де күшті. «Тіл тас жарады, тас жармаса, бас жарады» деген халықтың қазіргі таңда ол шеңберден де асып түсіп, ұлттың ертеңгі мен болашағын қалыптастыратын үлкен саяси-әлеуметтік мәнге ие болып отыр.

Түлеп жатқан мың тілді мынау дүниеде кім өз тілінің, өз дауысының жоғалып кеткенін қалайды дейсің. Егер күндердің күнінде сол ұлы дабырдан бір елдің үні ғайып болса, ол тек сол елдің қайғысы емес, адамзат гармониясының бұзылуы, әу баста тұтас болып жаралған табиғат тәнінің сөгілуі. Ақын Д. Әбілев бір өлеңінде:

Туған тілде сыры терең жаным бар,
Туған тілде әнім менен жаным бар,
Туған тілім тіл болудан қалса егер,
Жүрегімді суырып – ақ алыңдар, - деген.

Тіл – шалқыған шалқар теңіз. Тіл – тіршілік жүрегі дейміз. Ел мен елді ұғыныстыратын да, жауластыратын да тіл екені ақиқат: «Оқ жарасы бітер, итіл жарасы бітпес» дей отырып, халық тағы да «Жаксы сөз жараны да жазады». Әрбір саналы азамат ең алдымен анасының ақ сүтін ақтауға міндетті. Ананың ақ сүтін ақтау дегеніміз, сол туған ананың, халқының тілі. Біз ана тілімізді кішкентай кезімізден үйрене бастаймыз. Өзіміз өскен сайын халықтан, мектеп, кітап, радио, журнал-газет, театр, кино арқылы терең ұғамыз. Әр халық өткен тарихы, өлең-жырларын, кітаптарын, табиғат пен қоғамы, сезімі бәрі-бәрі ана тілінде айтылады. Ана тілін жақсы білмейінше сауатты, мәдениетті адам атануға болмайды. Ана тілін жақсы білу үшін жас кезінен халық ауыз әдебиетін, ертегілерін, аңыз, дастан, өлең-жұмбақтарын, жұмбақ- жаңылтпаштарын үйрену керек.

Сонда сен өз ана тілінде сөйлеуге, айтайын деген ойыңды әдемілеп жеткізуге мүмкіндік аласың.

Қазіргі таңда еліміз өз тәуелсіздігіне қол жеткізгеннен кейін мемлекеттік тіліміз-қазақ тілі болып бекітілді. Қазақстан республикасының Тіл туралы Заңы күшіне енді. Болашағымызды баянды етер басты қаруымыз-тіліміз.

Адамға екі нәрсе тірек тегі, бірі тіл, бірі діннің жүректегі, - деп Жүсіп Баласағұн бабамыз айтқандай кез-келген мемлекеттің, елдің ең негізгі рәмізі де, ұраны да, тірегі де сол елдің ана тілі боллмақ.

Тіл қарым-қатынас құралы. Адамның ой өрісін, мәдени дәрежесін, ақыл- парасатын, рухани байлығын көрсететін айна. Тіл мәдениетінің өзектілігі әрқашан ескетіліп, қай халық болса да бұл мәселені айналып өткен емес. <<Өнер алды-қызыл тіл>> деп қазақ халқы да сөйлеу шеберлігіне үлкен мән берген. Қазіргі таңда тіл мәдениетінің көкейтестілігі арта түсті.

1. Қазақстан Республикасы Білім туралы Заңы.- Алматы,1999
2. Жарықбаев Қ., Қалиев С.Қазақ тәлім- тәрбиесі,Алматы, «Санат»,2003
3. Қордабаев Т.Түркология және қазақ тіл білімі,Қарағанды,1992
4. Томанов М. Қазақ тілінің тарихи грамматикасы.Алматы, 2004

ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

Снегирева А.В.

учитель физической культуры КГУ гимназия №9 г. Караганда

Алексеева И.В.

учитель физической культуры КГУ СОШ №59 г. Караганда

Асланиди Г.В.

преподаватель физического воспитания ККАО «Болашақ»

В своих выступлениях и обращениях Президент страны Нурсултан Абишевич Назарбаев неоднократно говорил о важности и значимости развития полиязычия для многонационального казахстанского общества. Идею триединства языков в Казахстане Президент впервые озвучил ещё в 2004 г., впоследствии неоднократно к ней возвращаясь. Так, в октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Глава государства вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Глава государства предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков». Именно с этого момента и начинается отсчёт новой языковой политики независимого Казахстана.

Для казахстанцев идея триединства языков особенно важна, поскольку сформулирована была Главой государства как ответ на вызов времени, как решение насущной жизненной потребности общества, активно интегрирующегося в глобальный мир. Интеграция Казахстана в мировое сообщество зависит сегодня от осознания и реализации простой истины: мир открыт тому, кто сможет овладеть новыми знаниями через овладение доминирующими языками. Благодаря инициативе Президента наше государство приступило к реализации концепции полиязычия в образовании, потому что именно полиязычие послужит укреплению конкурентоспособности Казахстана.

В связи с этим значимость и актуальность полиязычного образования, являющегося результатом внедрения идеи Президента о триединстве языков, не вызывают сомнения.

Модернизация системы образования связана с обновлением содержания. Целью же образования на современном этапе становятся не просто знания. Необходимо научиться самостоятельно анализировать, обобщать факты, делать выводы, т.е. развивать знания и навыки, полученные в процессе обучения и, опираясь на них, принимать верные решения. Советом Европы выделено пять базовых компетенций, необходимых сегодня любому специалисту. Среди них – умение устно и письменно общаться, что предполагает владение несколькими языками.

Понимая, что уже сегодня школы республики нуждаются в учителях-предметниках, владеющих тремя языками, необходимо приступать к подготовке таких специалистов.

Одним из важнейших факторов в подготовке будущих специалистов на современном этапе является полиязычное образование, которое позволит подготовить конкурентоспособных специалистов.

В настоящее время работодатель готов повышать уровень заработной платы специалистам, владеющим английским или любым другим иностранным языком. Многие работодатели, в том числе и в области физической культуры и спорта отдают предпочтение наиболее эффективным и компетентным сотрудникам, готовым качественно выполнять довольно большой объем работы. Если раньше большинство компаний было готово самостоятельно растить специалистов и обучать их, то сейчас более охотно на работу примут уже «состоявшегося» специалиста, а при принятии решения о сокращении у такого сотрудника гораздо больше шансов остаться на работе. Все больше организаций, компаний выставляют в качестве обязательного требования к кандидатам знание одного, а лучше нескольких иностранных языков.

Реализация языковой стратегии «Триединство языков», где отражена проблема состояния и перспектив языковой ситуации в современном Казахстане, является одним из приоритетных направлений развития высшего и послевузовского образования. Знание языков является одним из главных показателей адаптации молодого специалиста к новым социально-политическим и социально-культурным условиям. Изучение государственного - казахского языка, русского языка – языка межнационального общения, английского – является актуальной темой и для подготовки специалистов в области физической культуры и спорта.

В государственном общеобязательном стандарте образования республики Казахстан специальности 5B010800 «Физическая культура и спорт» говорится, что бакалавр образования должен знать лексический минимум одного из иностранных языков и уметь вести диалог, беседу общего и профессионального характера, осуществлять переводы иностранной литературы в области физической культуры и спорта.

Таким образом, бакалавр образования по специальности «Физическая культура и спорт», владеющий языками, работающий, например, в области спорта, при организации и проведения международных соревнований, сможет оперировать профессиональными терминами и сумеет поддержать разговор с зарубежными специалистами, а работая в спортивных клубах, свободное владение языком даст ему возможность проведения переговоров с иностранными партнерами.

Обучение в нашей стране казахскому, русскому и английскому языков – одна из стратегических задач, определенных Концепцией развития образования. Быть полиязычным – это веление времени. Через язык можно приобщиться молодым людям, к универсальным, глобальным ценностям, формировать умение общаться и взаимодействовать с представителями соседних культур и в мировом пространстве. Язык – это фактор культуры, составная часть культуры, которую мы наследуем от наших предков. Язык - основной инструмент, посредством которого мы усваиваем культуру. Полиязычие поможет в решении главной проблемы современного мира – согласия и взаимоотношения между людьми.

Успешным примером практической реализации казахстанской модели полиязычного образования являются Назарбаев Интеллектуальные школы. Важно понимать, что современное общество предъявляет высокие требования к студентам в овладении иностранными языками, но ни один преподаватель не сможет научить, если сам студент не захочет учиться.

Полиязычное образование является на сегодняшний день мощным фактором и действенным механизмом. В связи с этим, в настоящее время вносятся инновационные преобразования в процесс образования, необходимо постоянно повышать свою профессиональную квалификацию любому специалисту независимо от стажа его деятельности в любой сфере образования. Чем выше занимаемая должность, тем чаще в требованиях к работнику встречается такое условие как обязательное знание иностранного языка. Знание языков дает человеку много преимуществ, в том числе свободное общение с представителями других стран, а также более широкий взгляд на мир, основанный на знании разных культур.

Список литературы

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — № 33(25278). — 2007. — 1 марта
2. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы
3. Государственный общеобязательный стандарт образования Республики Казахстан специальности 5B010800 Физическая культура и спорт 6.08.064 – 2010, стр. 9,10. 2. Жетписбаева Б.А.
4. Теоретико-методологические основы полиязычного образования 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования, этнопедагогика. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Караганда, 2009г.

5. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

6. Сурнин Д. И. Культура речи как основа коммуникативной компетентности учителя физической культуры // Молодой ученый. — 2012. — №6. — С. 426-428.

ВНЕДРЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ В КЛАССАХ ВЕЧЕРНЕГО ОТДЕЛЕНИЯ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

Рябцева Е.В.

СОШ №100, г.Караганда

Распространение многоязычия в мире — закономерный процесс, обусловленный коренными изменениями в экономике, политике, культуре и образовании. Целенаправленное, системное осмысление феномена многоязычного образования началось относительно недавно, если не считать поиски эффективных методов преподавания иностранных языков. Действительно, усилия исследователей до сих пор были сосредоточены в основном на проблемах двуязычного образования (изучение родного языка и иностранного) как наиболее часто встречающейся форме многоязычного обучения. Процессы, связанные с освоением третьего языка и, тем более, ещё большего количества языков, наименее изучены и стали объектом исследования лишь только в последнее время — в связи с планами Европейской комиссии узаконить трехязычное образование[1;38].

Согласно концепции ЮНЕСКО понятие «многоязычное образование» предполагает использование в образовании, по меньшей мере, трех языков: родного, регионального или национального и международного языка. Применение этих языков является «важным фактором инклюзивности и качества образования»

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Н. Назарбаевым ещё в 2004 г. В октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Н. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками»[2;2-3].

Творческая активность, как и познавательная, обеспечивает деятельность, которая позволяет овладеть содержанием учебного материала, необходимыми способами деятельности, умениями, навыками не только на родном языке обучения, но и на английском.

В процессе педагогической деятельности почти каждый педагог сталкивается с проблемами на уроках информатики, позволяющих выявить ряд противоречий, разрешение которых будет способствовать повышению эффективности развития познавательной и творческой активности учащихся. К ним можно отнести следующие противоречия:

разный уровень требований между мыслительным операциям учащихся и уровнем подготовки учащихся к познавательной деятельности;

теоретическая сложность предмета и общепринятое мнением об информатике, как о предмете игровом и легком;

разный начальный уровень подготовки учащихся и единые требования программы обучения[3;127-132].

Если учесть, что мотивы учащихся формируются через их потребности и интересы, все усилия учитель должен направить на развитие познавательных интересов учащихся. Интерес является единственным мотивом, который поддерживает повседневную работу нормальным образом, он необходим для творчества, ни один навык не формируется без устойчивого познавательного интереса. Воспитание устойчивого познавательного, творческого интереса – процесс длительный и сложный. Нужна система строго продуманных приемов ведущих от любознательности к интересу, от интереса нестойкого к все более устойчивому, глубокому познавательному интересу, для которого характерно напряжение мысли, усилие воли, проявление чувств, активный поиск, направленные на разрешение познавательных задач, т. е. к такому интересу который становится свойством личности

Повсеместное введение информационных технологий и технологий интерактивного обучения в образовательный процесс являются важнейшими направляющими развития мирового сообщества 21 века. Современное общество движется к развитому социуму, в котором решающую роль имеют научные знания и информация. Роль обучающегося владеющего навыками поиска и грамотного применения найденной информации дает развитие познавательного интереса, познавательной активности учащихся при изучении учебного материала[4;48-50].

Для меня как для учителя становится актуальным использование элементов полиязычного образования при освоении технологии интерактивного обучения. Происходит замена с транслирующих форм на диалоговые. Обучаемые обмениваются информацией при взаимодействии друг с другом.

Ниже перечислены формы работы, применяемые на уроках информатики, при самообразовании и подготовке к урокам:

- использование готовых мультимедийных пособий(комплексbilimland.kz);

- использование интернет-ресурсов(выпуск учебно-методических пособий по алгебре для учащихся 8-х, 9-х классов вечернего отделения; участие вVII международной конференции"Организация самостоятельной деятельности учащихся на уроках математики, информатики")

- решение примеров и задач в процессе усвоения и закрепления учебного материала, подготовка к сдаче зачетного материала и экзамена;

- создание презентаций по темам базового курса информатики("Информация и информационные процессы")[5;36-47].

В настоящее время появились интерактивные обучающие компьютерные системы, повышающие познавательный интерес учащихся, которые позволяют получать более качественное образование. Использование этих образовательных систем в совокупности с полиязычным образованием, а именно преподавании информатики на английском языке, позволяет активизировать учащихся, прививает познавательный интерес на всех этапах обучающего процесса.

Одним из плюсов является индивидуальный темп освоения учебного материала. При этом на изучение новых вводных понятий при просмотре обучающих роликов временные затраты уменьшаются. Хочется отметить, что при изучении разделов " Логика и логические операции " в 8 классе, " История развития программирования, тенденции развития программного обеспечения " в 10 классе, " Типы данных, понятие переменной выражения" в 9 классе, " Базы данных: табличные, иерархические, сетевые" в 11 классе освоение учебного материала происходило быстрее по сравнению с традиционным объяснением с использованием классной доски и мела. Использование этого метода позволило выделять дополнительное время на более глубокое закрепление изученного материала.

Электронное издание bilimland.kz используется мною с 2016 года и имеет такую отличительную особенность как возможность закрепления материала при изучении тем и разделов посредством предложенных задач, примеров, тестов.

Используя системы интерактивных продуктов мы получаем высокое качество образования при использовании интернет-ресурсов.

Особым пунктом хочется выделить интерактивные доски, используемые в течении нескольких лет в образовательных учреждениях, в том числе и мною на уроках математики и информатики. Их использование увлекательно и креативно. Помимо ускорения темпа урока, плюсом является вовлечение в работу всего класса и удержание внимания посредством познавательной активности, особенно часто отвлекающихся детей.

Интерактивная доска используется на всех этапах урока:

при объяснении материала("Процедуры и функции", " Сетевые технологии, каналы связи и их основные характеристики ");

при закреплении нового материала("Типы данных, понятие переменной выражения", " Программирование линейных алгоритмов");

при повторении и проверке знаний, умений, навыков("Операторы условного перехода", " Среда визуального программирования ");

проверке домашнего задания("Настройка и восстановление параметров операционной системы", " Таблицы, создания сложных таблиц");

при контроле("Операторы безусловного перехода", "Сетевой этикет, законодательство Республики Казахстан в области работы с информацией")[6;11-14].

Это позволяет развить у учащихся интерес, делает возможным организовать как групповую работу, так и коллективную, что является важным при изучении такого предмета как информатика. При помощи интерактивной доски гораздо легче, быстрее и нагляднее не только решать задачи, но и осуществлять контроль. Есть возможность исправлять ошибки, подчеркивать, выделять другим цветом, сохранять самое необходимое. Каждому ученику хочется попробовать различные спецэффекты интерактивной доски(например: Зум, Лупа, Шторка и прочих). Это позволяет акцентировать внимание учеников на наиболее существенных фрагментах урока.

Практически каждый учитель использует презентации при проведении уроков базового курса. В моей практике при изучении фактов из жизни ученых, знакомстве с объемными геометрическими фигурами учащиеся сами готовили презентации на английском языке, которые затем использовались для проведения уроков. Например, " Техника безопасности и организация рабочего места", " Программирование циклических алгоритмов","Типы алгоритмов: линейные, разветвляющиеся и циклические алгоритмы.". При подготовке данного вида заданий развивается познавательный интерес к урокам информатики, просматривается межпредметная связь с другими общеобразовательными предметами, обретается единство во взаимодействии с компьютером, преподается мировоззрение, что дает навык развития способности анализировать, думать, понимать, действовать[7;82-84].

Проанализировав качество знаний учащихся за последние три года обучения, я пришла к следующим показателям которые отображены на рисунке.(Рис.1)

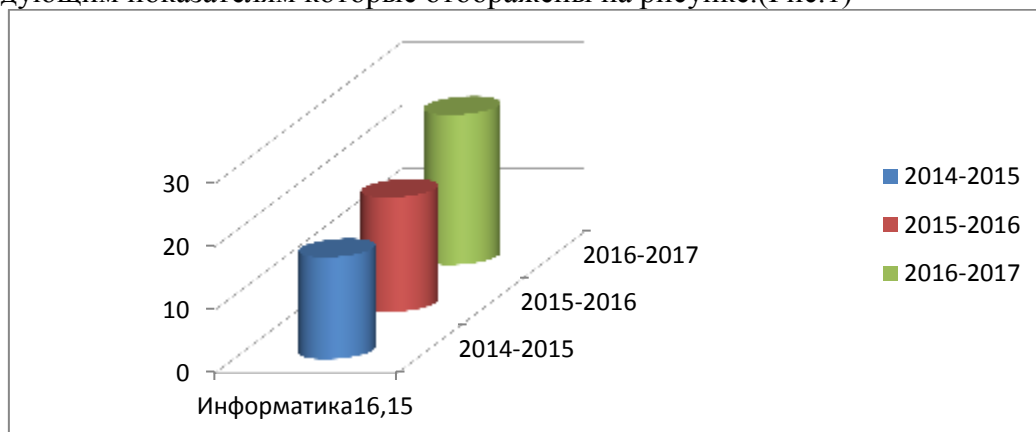

Рис.1 Качество знаний по информатике за последние три года обучения

При использовании элементов технологии интерактивного обучения на уроках информатики в классах вечернего отделения замечен рост качества знаний. Следовательно, они имеют ряд преимуществ, становятся максимально востребованными при развитии познавательной активности учащихся в обучении предмета на английском языке.

Анализ проблемы развития познавательной активности учащихся позволяет сделать обобщающие выводы и практические рекомендации.

Положительный результат в развитии познавательной активности в большей мере зависит от позитивного характера взаимного понимания и уважения взаимоотношений учителя и учащегося.

Характер познания является весьма противоречивым. Постоянно наблюдается противоречие между процессом познания и индивидуальным опытом учащихся и приобретаемыми знаниями. Эта совокупность создает хорошие предпосылки для создания проблемных ситуаций, как педагогического условия развития познавательной и творческой активности.

Учитель может оказывать существенное влияние на мотивацию учащихся, если сумеет выделить доминирующие мотивы.

Работая над развитием познавательной и творческой активности учащихся, учителю следует много внимания уделять проблеме познавательного интереса. Выступая в качестве внешнего стимула к учению, познавательный интерес является самым сильным средством развития познавательной активности. Искусство учителя состоит в том, чтобы познавательный интерес стал для учащихся лично значимым и устойчивым.

Самостоятельная работа учащихся одно из главных условий развития познавательной активности. Следует приобщать учеников к самостоятельной работе, не забывая о целенаправленности и системности.

Применение учителем активных методов обучения для развития познавательной активности учащихся. В данном случае учащихся можно научить применять свои знания в новых и необычных ситуациях.

Если учебный материал является достаточно сложным, основная часть знаний все же должна быть получена с помощью традиционных методов не смотря на все достоинства выше перечисленных условий развития познавательной активности[8;13-18].

Основной своей задачей считаю пробуждение и поддержание интереса учащихся к предметам математики, информатики на протяжении всего периода обучения. Технологии интерактивного обучения одни из самых информативных, развивающих, активизирующих, позволяющих добиться уникальных результатов. Они полностью поменяли характер образования и являются самыми альтернативными, способствующими достичь успеха в решении задачи развития познавательной активности учащихся.

Литература:

1. Образование в многоязычном мире: Установочный документ ЮНЕСКО. Париж. 2003. С. 38.
2. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. 2007. 1 марта. № 33. С.2-3.
3. Сивоконь, Е.Е. Подготовка преподавателей к использованию информационно-образовательной среды в профессиональной деятельности / Е.Е. Сивоконь // Вестник РУДН. Информатизация образования: журнал.2014 . № 1 . С. 127-132.
4. Стрекалова, Н.Б. Особенности открытых информационно-образовательных сред как педагогических систем / Н.Б. Стрекалова // Информатика и образование:журнал. 2014. №1. С. 48-50.
5. Фаустова, Н.П. Готовность учителя к информатизации образовательного процесса как условие и предпосылка успешной профессиональной деятельности / Н.П. Фаустова, Л.Н. Александрова // Педагогическая информатика: журнал. 2014. №2. С. 36-47.

6. Новикова, Г.П. Инновационная деятельность - важнейшее условие профессионально-личностного развития педагога / Г.П. Новикова // Педагогическое образование и наука: журнал. 2015. № 3. С. 11-14.

7. Паскевич Н. В. Методика определения уровня сформированности познавательной активности учащихся (на примере изучения математики) // Педагогическое образование и наука. 2008. № 4. С. 82-84.

8. Скуратова А. Н. Уровневая дифференциация как условие личностно-ориентированного подхода в организации самостоятельной учебно-познавательной деятельности учащихся // Учитель в школе. 2011. № 3. С. 13-18.

РАЗВИТИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ В РАМКАХ УРОКА НАЧАЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ КУРСА «ОСНОВЫ МЕДИЦИНСКИХ ЗНАНИЙ»

Уздяева О.И.

КГУ СОШ №100 (ресурсный центр) г. Караганды

Одна из задач 12-летнего обучения- расширить возможности социализации и индивидуализации учащихся, обеспечить преемственность между общим и профессиональным образованием, более эффективно подготовить выпускников школы для осознанного выбора будущей профессии. Данную задачу призван решать ресурсный центр, организованный на базе КГУ СОШ №100.

Ресурсный центр СОШ №100- это система организации профориентационной и учебной деятельности, при которой учитываются способности, интересы и потребности старшеклассников сетевых школ г.Караганды, создаются условия для максимального развития учащихся в соответствии с их познавательными и профессиональными намерениями.

Конечным результатом работы ресурсного центра является реализация принципа индивидуализации и дифференциации обучения, обеспечивающего личностное жизненное самоопределение учащихся, что является основой всестороннего развития конкурентоспособной личности на рынке труда.

На курсе «Основы медицинских знаний» обучаются учащиеся 10-11 классов сетевых школ города: 6, 10, 41, 48, 58, 63, 83, 88.

Ученики сетевых школ выбирают данный начально-профессиональный курс по своему желанию с целью ознакомления с медицинскими специальностями, овладения навыками ухода за больными и оказания первой доврачебной помощи, а также дальнейшего выбора профессиональной деятельности.

Процесс обучения на курсе строю на основе современных информационно-коммуникационных технологий, где в качестве источников информации использую различные электронные средства, в первую очередь глобальные телекоммуникационные сети интернет.

При подготовке к занятиям готовлю презентации по основным разделам: «Общий уход за больными», «Основы хирургии», «Личная гигиена», «Лечебное питание», «Десмургия», в которых прослеживается тема занятия, цель, задачи, ожидаемый результат, проблемные вопросы по уже изученному материалу. Это привлекает внимание учащихся, помогает быстрее настроиться на урок, вспомнить уже известные факты и практические навыки по теме и приступить к изучению нового материала. В презентациях применяю электронные дидактические материалы: вопросы проверки домашней работы, варианты заданий, таблицы, схемы, чертежи, рисунки, фотографии,

вопросы закрепления, рефлексии, домашнего задания, рекомендованную литературу, сайты и т.д.. Это экономит учебное время, позволяет работать в темпе. Учащиеся курса также принимают участие в создании презентаций об ученых медиках, истории медицины и по заинтересовавшим их темам 1, с.5 .Презентации проецирую на интерактивной доске.

Активно внедряю на уроке работу с электронными учебниками по уходу за больными, оказанию первой доврачебной помощи и справочным материалом 3, с.9 .Это позволяет мне работать с учениками дифференцированно и индивидуально, что является важной составляющей информатизации образовательного процесса и накоплением опыта использования ИКТ на занятиях. А также является хорошим средством вовлечения учащихся в самостоятельную познавательную деятельность на уроке и мотивирует на самостоятельное её расширение, углубление и продолжение работы в свободное время.

Считаю, что особенно удобными при проверке знаний являются задания самоконтроля и компьютерного тестирования, которые позволяют оперативно проверить уровень усвоения материала не только учителем, но и самими учащимися, дает возможность проконтролировать и оценить результаты обучения, разобрать свои ошибки 4, с.9 .Ценно то, что результат можно узнать сразу, а пробелы восполнить, вернувшись к ним на следующем уроке.

На практических занятиях использую электронные пособия, учебные диски, видеофильмы, которые позволяют поддерживать теоретический курс, изучить практические навыки оказания доврачебной помощи при прохождении таких тем как «Реанимационные мероприятия», «Способы остановки кровотечений», «Десмургия», «Способы диагностики работы органов и систем», «Способы транспортировки больных» и другие.

Ряд сайтов содержат видеоматериалы, которые я также использую для демонстрации на уроке. Использование подлинных визуальных материалов облегчает отработку темы, способствует повышению познавательного интереса учащихся. Кроме того, сочетаю различные виды учебных материалов- медицинское оборудование, фотографии, учебные таблицы, тексты, схемы, диаграммы.

Для закрепления основных разделов учебной программы на занятиях применяю решение ситуационных задач по темам «Оказание первой доврачебной помощи при неотложных состояниях», «Патронаж» 2, с.17 . При их составлении использую материалы медицинских сайтов. Ученики также принимают участие в создании данных задач.

При изучении тем курса применяю межпредметные связи. Перед тем как изучать темы диагностики работы сердца и сердечно-сосудистой системы организма человека «Подсчет пульса», «Измерение артериального давления», провожу повторение некоторых тем школьных предметов: анатомии и физиологии человека, физики, химии. С 2016 года активно использую материалы школьного сайта «Bilimland.kz», разделов «Биология», «Химия», «Физика», просмотр которых помогает учащимся провести данную связь показательно, быстро и результативно 6, с.2 .

При проведении таких этапов урока, как проверка домашнего задания, закрепление новой темы, практического занятия применяю групповую форму работы, где ученики на свое усмотрение могут пользоваться материалами учебных медицинских сайтов, проводить самоконтроль, взаимопроверку, осуществлять взаимопомощь при изучении учебного материала.

В связи с тем, что учащиеся ресурсного центра в процессе двухгодичного обучения имеют право по своему желанию поменять начально-профессиональный курс, применяю индивидуальное, дифференцированное, консультационное обучение с использованием интернет ресурсов.

Осуществляю организацию и контроль проектной и исследовательской деятельности учащихся курса. Ученики сетевых школ выбирают темы исследовательских проектов самостоятельно или из предложенных мной, используют ИКТ для их подготовки. Экологические проекты «Осторожно-пыль», «Чистый дом» ученики результативно представляли на областных научно-практических конференциях в КарГУ, КЭУК, на областной экологической конференции в Темиртау. Защищали экологические исследовательские проекты на городском фестивале школьников «Алғырлар», принимали участие в городском конкурсе «Юный мажжановец».

В конце двухгодичного обучения учащиеся курса самостоятельно выбирают темы и готовят медицинские проекты и презентации с использованием интернет ресурсов, которые защищают на заключительных занятиях.

На курсе проводится профориентационная работа. Изготовлены четыре стенда, где размещена информация о медицинских учебных заведениях города, правилах приема, истории, инфраструктуре заведений, интересных медицинских фактах, новом в медицине. Ученики под руководством учителя, используя материалы сайтов медицинских колледжей и медицинского университета, изготавливают рекламные буклеты и листовки для всех желающих.

Учебной частью ресурсного центра совместно с учителями всех начально-профессиональных курсов был подготовлен сценарий профориентационного видеофильма о ресурсном центре СОШ №100, который был отснят учебным телевидением КЭУК согласно договору о творческом сотрудничестве. Этот фильм мы демонстрируем учащимся 9 классов сетевых школ при проведении профориентационной работы.

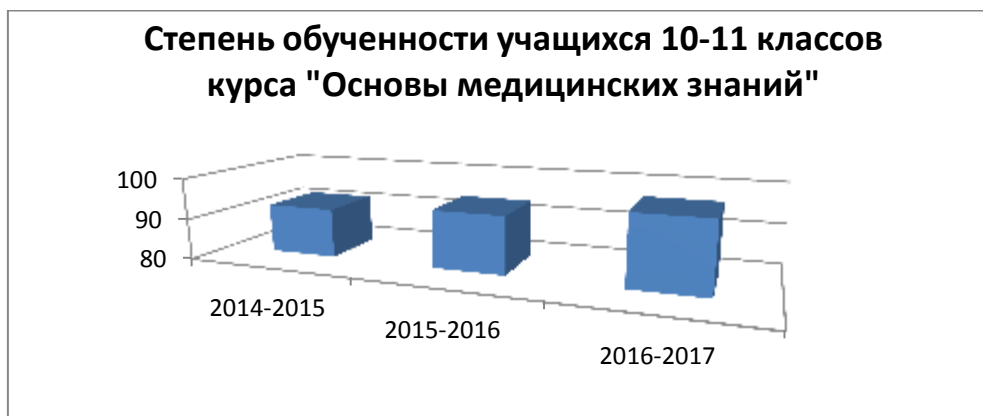
Ежегодно в рамках мероприятия «Неделя начально-профессионального курса «Основы медицинских знаний»» проводится профориентационный конкурс «Лучший по профессии» среди учащихся 11 классов, для подготовки и проведения которого учителем и учениками активно используются ИТ.

В целях профориентации ежегодно организую посещение учебными группами медицинских учебных заведений города в дни открытых дверей и ознакомительных экскурсий, которые проводятся с проведением профессиональных проб на учебных медицинских фантомах с применением информационных технологий 7, с. 24. Здесь со старшеклассниками также проводятся мероприятия с использованием ИКТ: просмотр рекламных видеороликов, профориентационное анкетирование, тестирование.

Представители медицинских учебных заведений посещают ресурсный центр, демонстрируют агитационные видеоролики, предоставляют агитационный материал, проводят беседы, профориентационное анкетирование, профессиональную диагностику.

Итак, мною накоплен и используется определенный опыт по применению ИКТ в преподавании программы курса. Ученики стали лучше запоминать учебный материал. Наблюдения за процессом обучения показали, что на уроках с использованием ИКТ даже «слабые» учащиеся работают более активно, не отвлекаются, заинтересованно выполняют задания. Применение ИКТ на уроках облегчает отработку материала, способствует повышению познавательного интереса к предмету, развитию желания и умения учиться, даёт возможность осуществлять индивидуальный подход в обучении и позволяет объективно оценить знания учащихся 3, с. 4. Необходимо продолжать данную работу на курсе.

Ежегодно провожу подсчет степени обученности учащихся 10-11 классов сетевых школ курса «Основы медицинских знаний».

Кол-во уч-ся 2014-15 уч.г.-84 учащихся. Степень обученности на курсе составляет 92%.

Кол-во уч-ся 2015-16 уч.г.- 78 учащихся. Степень обученности на курсе составляет 94%.

Кол-во уч-ся 2016-17 уч.г.- 81 учащихся. Степень обученности на курсе составляет 97%.

На графике отмечается рост степени обученности учащихся курса. Объясняю это тем, что ученикам сетевых школ теперь доступно дистанционное обучение. Они могут в случае пропуска занятия получить домашнее задание через интернет и переслать учителю выполненное задание 4, стр12 .

Можно сделать вывод, что ИКТ, безусловно, важная и неотъемлемая составляющая современного преподавания. Мной собраны наглядные аудио и видео пособия, презентации по темам занятий. В сборе и создании видеоматериалов активное участие принимают учащиеся курса. Но использование на уроке ИКТ должно быть продуманным и целесообразным, так как главное на уроке - живое слово учителя и учащихся.

Слабыми сторонами в изучении курса «Основы медицинских знаний» являются:

1. Ограниченное время обучения на курсе- 1 час в неделю. Этого недостаточно для более глубокого овладения основами медицинских знаний в учебное время.
2. В связи с недостатком учебных часов на начально-профессиональном курсе учащимся в конце двухгодичного обучения выставляется «зачет».
3. Недостаточное количество компьютеров для более качественного применения ИКТ при проведении занятий.

По подсчетам ученых, правильный выбор профессии в 2-2,5 раза уменьшает текучесть кадров, на 10-15% увеличивает производительность труда и в 1,5-2 раза уменьшает стоимость обучения кадров 5, с. 4 .Обучение в ресурсном центре помогает учащимся сделать в будущем правильный выбор профессии, овладеть навыками оказания первой доврачебной помощи, а также стать активными агитаторами здорового образа жизни. Возможно, впоследствии эта профессия увлечет наших выпускников и в дальнейшем станет делом их жизни. В среднем 35% выпускников курса продолжают обучение в медицинских учебных заведениях. Но какую бы они не избрали профессию, умения и навыки, приобретенные на занятиях в ресурсном центре, всегда пригодятся им в будущем.

Используемая литература, интернет источники:

1. <https://medn.ru/statyi/Obshhhijuxodzabolnym>.
2. <http://www.booksmed.com/terapiya/107-obshhhij-uxod-za-bolnymi-v-terapevticheskoy.html>.
3. <http://патронаж.kz>.
4. http://www.razlib.ru/medicina/spravochnik_medicinskoi_sestry/p1.php.
5. «Bilimland.kz».

6. Мурашко В.В. Общий уход за больными.-М.: Просвещение, 2008г.-180с.
7. Барановский А.Н. Справочник медсестры.-М.: Просвещение, 2009г.-320с.

ЖЕТІ ЖҰРТТЫҢ ТІЛІН БІЛ

Абильденова Ш.М., Макетова А.Р.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

*«Қазақстан әлемде жоғары білімді, халқы
үш тілді де: қазақ тілін – мемлекеттік тіл
ретінде,
орыс тілін – ұлтаралық қатынас тілі
ретінде және ағылшын тілін – жаһандық
экономикаға нәтижелі өтудің көмекші тілі
ретінде
еркін меңгерген ел болып танылуы керек».*

Н.Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан»

Соңғы он жылда «Көптілділік – заман талабы» деген сөз тіркесін жиі естиміз. Көптілділік дегеніміз не? Көптілділік білім беру дегеніміз не? Ол көп тілге қандай тілдерді қосамыз? Осы секілді тағы басқа да сұрақтарға жауап беріп көрелік.

Көптілділік, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бір ғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді [1].

Көптілді білім беру дегеніміз – оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің білім беру реформасында қаралған үш тілде оқыту – қазіргі заман қажеттілігі. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері ұлтына қарамастан тең дәрежеде жүзеге асырылады.

Көптілді білім – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ [2].

Елбасы өзінің 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі – жаңа Қазақстан» атты жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға

тиіс. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі». Иә, «үштілділік» саясатын қайта қарау қажет деген пікірлер жиі қылаң беріп жүргені жасырын емес. Десек те Елбасының: «Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді» - деп ескерткенін тағы бір қайталап қойсақ артық болмас. Әлемдегі дамыған елу елдің қатарына қосылу үшін билік «үш тұғырлы тіл» саясатын қолға алып жатқаны белгілі. Ақпараттық техниканың дамыған заманында тілді үйрену қиындық тудырмайды, қайта көп тіл білгеннің ешбір зияны жоқ. Бірақ Қазақ баласы әуелі отбасында Қазақы рухпен тыныстап, ана тілінің нәрлі уызына қанып, ұлттық рухани тәрбиенің қайнар бұлағынан сусындап өсуі керек. Алғашқы тәрбиені ана тілінде қабылдап, Қазақы қасиетпен жетілген бала кейін қандай ортада жүріп, қанша тіл үйренсе де, өз тілін ұмытпайтын, ұлттық қасиетінен көз жазып адасып қалмайтын болады. Әлихан Бөкейханов сынды алаш арыстарымыздан бастап, кешегі М. Әуезов, Қ. Сәтпаев, Ә. Марғұлан сияқты талай тарландырымыз қанша жерден ресей топырақтарында білім алса да, ана тілінің идеологиясы мен мәртебесін ең жоғары орынға қойған. Өйткені олардың бәрінің де тілі қазақша шыққан, бірі ауыл молдасынан хат таныса, енді бірі ана тілінде мұғалімдерден тіл сындырған. Яғни, тірек мықты. Тіл ана тілде сайрап тұрғандықтан, ешкім оған балта да шаба алмаған.

Қазақ халқы табиғатынан еліктегіш, қабылдағыш халық. Кеңес заманында орыс тілі – заманның кілті болды. Бұл – заман талабы еді. Орыс тілін үйреніп, орыстардың өзін жаңылыстыратын жағдайға жеттік. Енді алдағы асу – ағылшын тілі. Адам көп тіл білген сайын оның көкірек көзі ашылып, өмірінің көкжиегі кеңіп, өрісі ұлғая түсетін болады.

Намысын найзаға шаншып, күре тамыры Көк бөріден нәр алған, көк Тәңірге табынған Күлтегіннің ұрпағына бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру қиындық тудыра қоймас. Иә, көп тіл білу – әрине, мақтаныш. Әйтсе де өз ана тілін аяқ асты ету тексіздің ісі. Ана тілін жақсы біліп тұрып, өзге тілде жетік сөйлесе – бұл сүйініш, мақтаныш; ал ана тілін білмей тұрып, өзге тілде сөйлесе – бұл күйініш, өкініш. Ал біздің мақсат – ағылшын идеологиясын сіңіріп, ағылшын болып өмір сүру емес, ағылшынның тілін ғана үйрену емес пе? Балаларымызды әлемге қанат жайған ағылшын тілімен қаруландыру ғана емес пе? Кейбір адамдар ағылшын тіліне қарсылық білдіріп жатады. Алайда ағылшын тілі — халықаралық тіл (де-факто - лингва франка). Әлемдегі ең көп тараған, әрі қытай тілінен кейінгі халық саны бойынша ең көп пайдаланатын тіл. Ағылшын тілі Ұлыбритания, Америка Құрама Штаттары, Жаңа Зеландия, Аустралия және басқа елдерде ана тілі болып есептеледі. Одан басқа көптеген мемлекеттерде ресми тілі болып саналады.

Ағылшын тілі — БҰҰ-ның алты тілінің бірі болып саналады. Ағылшын тілі — дүние жүзіне ең кең таралған тіл. Үндіеуропа тілдерінің батыс герман тілдеріне жатады. Ағылшын тілі құрылымы жағынан флективті. Ұлыбритания, АҚШ, Аустралия, Жаңа Зеландияның мемлекеттік тілі болып табылады. Канадада (француз тілімен қатар), Ирландияда (ирланд тілімен қатар) мемлекеттік қос тілдің бірі. БҰҰ-да қабылданған ресми алты тілдің негізгісі. Алты құрлыққа кең тараған бұл тілде қазір 400 млн-нан астам адам сөйлейді. Қазақстанда да 20 ғасырдың 50-жылдарынан бастап Абылай хан атындағы, Қазақ мемлекеттік халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінде, өзге де жоғары және орта оқу орындарында Ағылшын тілі оқытылып мамандар дайындалды. Жеке пән түрінде мектеп бағдарламаларына енгізілді [3].

Яғни, ағылшын тілі әлем мойындаған жаһандану тілі. Бұл-бұзылмас заңдылық.

Меніңше, ол сынаржақ пікір. Елбасының сындарлы саясатының астары өте тереңде. Біз әлемдік аренаға шығу үшін ағылшын тілін жетік меңгерген мәңгілік Елге айналумыз керек. Бұл жолда біз ұтпасақ, ұтылмаймыз. Өз тілің бірлік үшін, өзге тіл тірлік үшін керек екенін ұмытпайық. Сондықтан «Ана тілің – арың бұл, ұятың боп тұр бетте. Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» деп, акын Қадыр Мырза-Әли ағамыз айтқандай, әуелі өз ана тілімізді құрметтеп, оны ардақтап, аялап үйренейік те, өзге тілдің бәрін

білуге барынша құлшыныс жасайық. Өз тіліміз өзегіміз, халықтық қасиетімізді айғақтайтын алтын тұғырымыз болсын. Әр ұлттың өз тілі өзге тілге жеткізетін көпір есепті [4].

Бір азаматтың өз ана тіліне қанық болуы шарты астында өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, сол ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі деуге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерлеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналуға. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу кез келген адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек. Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан 12 ғасырдың алдында жасаған энциклопедист ғалым, әлемде Аристотелден кейін екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Наср Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70 ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалтырып кеткендігі анық.

Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері анық.

Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкенестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді[1].

Біз осы көптілділікті тәжірибе жүзінде қалай қолданатынымызға тоқталып кетейік. Біздің колледжде студенттердің «Жігер» жастар алқалық кеңесі жұмыс істейді. Осы кеңестің координаторы ретінде студенттерді көптілділікке баулу бойынша бағыттай отырып, студенттермен әртүрлі іс шаралар ұйымдастырамыз. Мысал келтіретін болсақ «Полиглот», «Лидер XXI века», «Что? Где? Когда?», «Дебют» т.б. секілді интеллектуалдық ойындар мен мерекелік шаралар өтеді. Осыған қоса колледждің дәлізінде ай сайын үш тілде стикерлер ілінеді, бұл стикерлер сол айда болатын тақырыптарға арналады. Тағы бір мысал ретінде, кірер есікке «Қош келдіңіз – добро пожаловать – welcome», шығар есікке «Сау болыңыз – до свидание – good bye» т.б. секілді стикерлер болады. Осындай т.б. шаралар арқылы сабақтан тыс уақытта колледжде студенттерді үштілділікке баулы жұмыстары жүргізіледі.

Француз жазушысы Жюль Ренар «Көз – жанның айнасы, тіл – қоғамның айнасы» демекші қазіргі қоғамда үштілділік қажет және бұл қазір өзекті мәселелердің бірі.

Осы өзекті мәселелерді жүзеге асыру үшін басты мақсатымызды анықтап алдық. Ол — Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде үш тілде білім меңгерген, көптілді коммуникативтік құзырлылықтары қалыптасқан, көп мәдениетті, рухани-адамгершілік қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеу.

Көптілді және билингвалды білім беруде оқу – тәрбие үрдісінен күтілетін нәтижелер мыналардан тұрады:

- Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде қалыптасқан білімдерін қазақ тілінде, орыс тілінде және ағылшын тілінде еркін білдіретін мектеп бітірушісі;
- бітірушінің көптілді коммуникативтік және ақпараттық құзыреттілігі;
- көп мәдениетті, рухани-адамгершілік, ұлтаралық қатынастар мәдениетінің жоғары деңгейі;

- ұлттық және жалпы қазақстандық, құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығу танытатын, отан сүйгіштік және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға;

- бітірушілер еңбек нарығында, өмірлік қызметте тілдік кедергілерге ұшырамайды.

Көптілді білім беру ісінде атқарылып жатқан жұмыстардан шығатын қорытынды менің ойымша мынадай:

- көптілді білім беру – бұл мектепте оқу пәндерін екі немесе одан да көптілде аудармасыз оқыту;

- билингвалды білім беру – оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану;

- әрбір мектеп бітірген Қазақстан Республикасының азаматы қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік біліп шығады;

- көптілді меңгерген оқушылар өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;

- көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады;

- алыс және жақын шетелдерде тілдік көмекті керек етпейді [5].

«Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі – тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу – басты міндетіміз. Халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі қазіргі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Көптілді білім алған ұрпақ келешекте өз орнын табары сөзсіз.

1. Солташұлы Ы. Заман Талабы – Көп Тілді Болу. // Ақиқат. 26 қараша- 2012 ж. № 11. 14-15 б.

2. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. //Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. II том. Астана-2012 ж. 115-120 б.

3. <https://kk.wikipedia.org/wiki>

4. <http://sabag.kz/10561/>

5. <http://pedagog-help.ucoz.ru/publ/1-1-0-260>

ҮШ ТІЛ БІЛГЕННІҢ ЕҢСЕСІ ҮШ ЕЛІ БИІК

Ақмағамбетова Б.М.

Қарағанды кәсіптік-техникалық колледжі

«Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл».

Халық даналығы.

Қай кезеңде болмасын, көп тілді меңгерген халықтар мен ұлттар алдыңғы қатарлы елдің қатарына кіріп, өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырғаны тарихтан белгілі. Мәселен, ежелгі Мысырдың өзінде бірнеше тілді білетін мамандар иерархиялық сатымен жоғарылап, көбіне салық төлеуден босатылған көрінеді.

Қазақ, орыс, ағылшын тілдерін меңгеру адамның жеке және кәсіби қызметінің қазіргі қоғамның ажырамас компоненті болып отыр. Осының өзі үлкен көлемде адамдардың практикалық және кәсіби тұрғыда көп тілді меңгеру қажеттілігін тудыруда.

«Үш тілді меңгеру, білу - бұл жаһандық әлемге жолдама деген сөз. Бұл адамның өмірдегі табыстылық, жетістік принципі. Жаһандық әлемде біздің балаларымыз «Планета азаматы» болады. Сондықтан да олар әлемнің кез келген өңірінде жұмыс істеп, күнін көре алатын болады. Яғни, бүгінгі күрделі әлемде біздің балаларымыз өздерін «судағы балықтай» сезінуі керек, біз соған жағдай жасап жатырмыз»¹ - деді Н. Назарбаев.

Мен Қарағанды кәсіптік-техникалық колледжінде қазақ тілі пәнінен сабақ беремін. Ағылшын тілін интернет арқылы үйренушімін. Жұмысқа қабылданар кезде колледж директоры М.У. Есжанов мырзаға менің бұл талпынысым қатты ұнады. Колледжде осы бағытта үйірме жұмыстарын жүргізуді тапсырды. Жұмысыма қызыға кірістім, себебі, өзің тіл үйренудің бір әдісі-біреуге тіл үйрету екені мәлім емес пе?!

«Әлемдегі ғылым жаңалықтарын қазақ тіліне аудару керек» деген кейбір ағайындарға миллиондап шығып жатқан ғылым жаңалықтарын қазақ тіліне аудару мүмкін емес, оған қаражат та жоқ, ауыл балаларына да ағылшын тілін үйретсек, олар өздеріне қажетті білімді дер кезінде еркін таба алады, тиімді жоғары оқу орындарына жол ашылады және ана тілімізді жедел үйрететін әдістеме жоқ, сондықтан қазақ тілі пәнінің тәжірибелі ұстаздарын шет елдерге жіберіп, ондағы тілді үйретудің тиімді әдістемелерімен таныстыру көзделіп отыр делінген бағдарламада. Шет елде әдістеме оқып келу-менің де арманым. Оған дейін қол қусырып қарап отырмай, өзіміздің әдістемемізді де қолға алып жатырмыз. Нәтижесіз де емес. Қазақ тілі сабағында тіл үйренушілерге бағдарламадағы тақырыпты меңгерте отырып, етістіктерді жіктеуге көп көңіл бөлемін. Орыс топтарында болғандықтан қазақ және ағылшын тіліндегі осы шақ, келер шақ, өткен шақтағы кестені ұсынамын. Осы кесте бойынша берілген етістіктерді жіктейміз. Қазақ тіліндегі жіктік жалғауларының ережесін әбден жаттап алған соң түсіндіремін. Ол ұғынуға жеңіл болды. Оқушыларға үш тілде етістік жазылған пирамида таратып беріп, жылдам жіктеп шығуын талап еттім. Тіл жаттықты. Етістікті бірнеше сабақ қайталаған соң, есімдіктермен жұмыс істеуге кірістім. Күнделікті сабақта грамматиканы: фонетикалық талдау, синтаксистік талдау, морфологиялық талдауға аз ғана уақыт бөліп отырса, оқушылардың ұмытпауына, жадында қалуына септігін тигізеді екен. Әдебиет сабағында қаншама жылдар бойы ақын шығармаларын жаттауға берсек те, келесі жылы естерінде еш өлең қалмайды. Сондықтан да көлемді өлеңнен гөрі, мәңгілік есте қалдыра жаттаған бір шумақ пайдалы болар деген ойға келдім. Қазақ тіліндегі өлеңдерге лирикалық талдау жасап алған соң, Абай, Махамбет, Мағжан т.б. өлеңдерінің бір шумағын үш тілде дауыстап айтуды әдетке айналдырдым, кейбір топтарда М. Шаханов поэмаларын екі жолынан бастап, сергіту сәтінде айтуға дағдыландыру, оң нәтижесін берді.

«Маған осы бағдарлама туралы кейбір сұрақтар түсіп жатыр. Сұрақтың көпшілігі қазақ тілі, оның келешегі туралы», - дейді ҚР Білім және ғылым министрі Ерлан Сағадиев, - «Қысқаша айтсам, бағдарламада қазақ тілінің қолданысын шектеуге немесе кейбіреулер айтқандай, оны жою туралы қандай да бір мақсат та жоқ. Мен іс басына қазақ тілін-өзімнің ана тілімді шеттетейін деген оймен келгенім жоқ. Аталған бағдарламаның негізгі мақсаты- болашақта үш тілде сапалы дәріс беретін бір типті білім беру жүйесін құру. Осы үш тілде де әр бала еркін сөйлеп, бір-бірін түсіне білуі тиіс және де әлем елдеріндегі озық білімді игере білуі қажет. Бұл бір жылдың шаруасы емес, бірақ оны уақытты жоғалтпай бастау керек», - деген министр бастамасын осылай дамытып, нәтижесін бақыламақшымын. Әр жыл сайын конференцияға осы тақырыптың жалғасын жазбақпын.

Ағылшын тілі әлемдегі ең кең тараған тіл. Шамамен бұл тілде жер бетінде бір миллиард танамадам сөйлей алады екен. Әлемдегі экономикасы дамыған мемлекеттер - Ұлыбритания мен АҚШ-тың мемлекеттік тілі. Сонымен қатар, ондаған мемлекеттердің ресми тілі. Дүниедегі барлық аудармашығармалардың, ақпараттардың 33%-ы ағылшын тіліне аударылса, 15 % - француз тілінен, ал 1%-ы ғананемістіліне аударылатын көрінеді. Бұл статистикалардан ақ, ағылшын тілін меңгерудің қаншалықты маңызды екенін, ақпарат пен білімнің барлығы да сол тілде екенін түсінуге болады. Ағылшын тілін білетіні адам, жер жүзінде бір миллиард адаммен еркін коммуникацияға түсе алады деген сөз.

Дүние жүзі тарихына көз жіберсең, жаһанға атағы жайылған дара тұлғалардың, ғалымдар мен ақындардың барлығы дерлік кемінде 2 немесе 3 тілді меңгергенін байқауға болады. Мәселен, Әбу Насыр Әл-Фараби 70-ке жуық тілді меңгерген. Ал, орыстың классигі, ақыны А.С.Пушкин француз, ағылшын, неміс, итальян, испан, латын, грек, славян тілдерін білген. Тіпті, көне еврей тілін зерттеп үлгеріпті. Яғни, Пушкин Ресейді жер жаһанға танытуда ақындығымен қатар, бірнеше тілді меңгергенінің көмегі де болған.

Қазақ поэзиясының атасы - Ұлы Абай орыс-қазақ тілдерімен қатар парсы, араб тілдерін меңгеріп, сол тілдерде бірнеше кітаптарды оқыған. Абай туралы Роллан Сейсенбаев: «Ақын жаны әлем әдебиетімен терең суарылғаны сонша, араб, парсы, орыс ақындарының мыңдаған жолдарын жатқа айтып отыратын болған», - дейді. Шоқан Уәлиханов араб, шағатай және түркі тілдерінің біразын білген екен. Оның ғылымға, зерттеушілікке деген қызығушылығы көптілді меңгергенінен кейін пайда болғаны да жасырын емес. Көптілді адам білім мен ғылымға құштар болатыны бүгінгі күнде де талай дәлелденіп отыр. Тағы тағысын айта берсек, Қ.Жұбанов, С.Н.Марков, Г.Бельгер, А.П.Чехов, И.Крыловтар бірнеше тілдерді меңгеріп, тіпті ұлғайған жастарында да үйренген екен.

«Үштұғырлы тілді» меңгеру – еркіндіктің, бостандықтың, бүкіл әлем бойынша жүріп-тұрудың кепілі.

Әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев. «Мәңгілік Ел: бір ел - бір тағдыр» атты тақырыппен өтіп жатқан Қазақстан халқы Ассамблеясының XXII сессиясында сөйлеген сөзінен (ғаламтор)
2. Р. Сейсенбаев. Абай. «Жан жарасы жазылмайтын ойшыл», Жидебай, 2015, 171-бет
3. Д. Аязбеков. «Үш тұғырлы тілді» меңгеру – еркіндіктің, бүкіл әлем бойынша жүріп-тұрудың кепілі (ғаламтор)
4. Н. Бурханова. «Үш тілді білу – заман талабы» (ғаламтор)
5. Е.Сағадиев. «Білім министрі үш тілде бала оқытуға қарсы шыққандарға жауап берді», «Білім министрі үш тұғырлы тіл және басқа мәселелерге тоқталды» (ғаламтор).

СИСТЕМА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИКТ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В СТАРШИХ КЛАССАХ

Тунгушбекова А.А.

ЧУ «Учебный центр», г. Караганды

Основная тенденция современного образования – направленность на результат, который в выпускных классах организаций образования отражается в результатах Единого Национального тестирования.

Сегодня ЕНТ является обязательным выпускным экзаменом и показателем готовности выпускника, поэтому основная задача, стоящая перед учителем, работающим в выпускных классах, и учениками, - подготовиться к итоговому тестированию. Обучающиеся и учителя заинтересованы в получении высоких результатов. Эффективной подготовке способствует использование на уроках и во внеурочное время современных информационных технологий. Интерактивное обучение изменяет привычные, транслирующие (передаточные) формы на диалоговые, основанные на взаимопонимании и взаимодействии [2;114]

Задача современного учителя заключается не в преподавании детям готовых знаний, а в том, чтобы научить учеников искать информацию и осваивать ее самостоятельно. Умение обрабатывать информацию сегодня является важным итогом обучения. Поэтому на уроках я

применяю информационные технологии, и мотивировано это тем, что они позволяют организовать эффективную и мало затратную по времени фронтальную, групповую и самостоятельную работу; способствуют систематическому совершенствованию практических умений и навыков учащихся; позволяют индивидуализировать и дифференцировать процесс обучения; повышают интерес к урокам русского языка (особенно у мальчиков); создают комфортные условия обучения, при которых ученик чувствует свою успешность, свою интеллектуальную состоятельность [2;115]; содействуют развитию творческого потенциала учащихся.

На уроках часто использую презентации MS Power Point как для объяснения нового материала, так и в качестве домашнего задания учащимся.

На уроке по роману М.Е.Салтыкова-Щедрина «Господа Головлевы» была поставлена следующая проблема: «Являются ли Головлевы настоящей семьей». При подготовке к уроку учащимся давалось задание не только прочитать произведение, но и подготовить презентацию по одному из персонажей. В презентации учащиеся должны были отразить следующие моменты: портрет персонажа (внешний и психологический), отношение его к членам семьи, отношение других членов семьи к нему, роль в дележе наследства, обстоятельства гибели.

В начале урока учащиеся в форме эссе написали о своем представлении о том, какой должна быть настоящая семья. Затем были представлены презентации, с помощью которых давалась характеристика членам семьи Головлевых. В завершении урока учащиеся сами сделали вывод о том, что семья Головлевых идет к деградации, разрушению, что в ней нет любви, заботы, взаимоподдержки.

Использование презентаций и самостоятельной работы учеников над ними позволило мне сэкономить время при изучении большого произведения, дало возможность поговорить с учениками о семейных ценностях, а также развивать у учеников самостоятельность, критическое мышление, творческие способности. При использовании таких форм работы наблюдается повышение мотивации у школьников к изучению предмета, благодаря разнообразию форм представления учебного материала, домашнего задания, заданий для индивидуальной самостоятельной работы.

С помощью презентаций удобно организовывать самопроверку словарных диктантов или выполненных упражнений. Для этого на одном слайде даю текст, в котором пропущены орфограммы или допущены ошибки. После выполнения работы учащиеся самостоятельно проверяют диктант по следующему слайду путем самопроверки или взаимопроверки и оценивают свои знания. Данный вид работы интересен тем, что учащиеся сразу видят свои ошибки, исправляют их и получают оценки. Кроме того, тут же можно с помощью схем, таблиц, алгоритмов, опорных конспектов наглядно продемонстрировать правила для напоминания.

Инструменты флипчартов помогают разнообразить задания, формы и приемы использования средств проверки знаний учащихся. Флипчарты дают мне возможность при объяснении новой темы включить видеоуроки, тренинги, не только наглядно демонстрируя материал, но и позволяя тут же его закрепить. Флипчарты предоставляют возможности создавать разнообразные по форме и сложности упражнения для закрепления изученного материала, что позволяет выработать у учащихся умение логически мыслить, применять изученное правило на практике, повысить интерес у учащихся к урокам.

Контроль ЗУНов можно осуществлять посредством разного типа тестов. В школе имеются интерактивные тренажеры, которые позволяют развивать навыки подготовки к экзамену в тестовой форме, а также для проведения тестового опроса на уроке создаю интерактивные небольшие тестовые задания. Учащийся, прочитав задание, выбирает правильный ответ, указывая на него на интерактивной доске. Учащиеся сразу видят, правильный ли вариант они выбрали, а я, как учитель, могу определить, какие есть у них пробелы в знаниях, и тут же на уроке дать дополнительное задание по ликвидации этих пробелов.

Во внеурочное время использую электронные учебники, например, «Подготовка к ЕНТ 5+». Для того, чтобы провести мониторинг знаний учащихся, даю им листы ответов, которые они заполняют при выполнении теста. Учащиеся сразу видят результат, выполнив тест, отмечают свой балл на листе ответов, там же указывают, на какие темы ими были допущены ошибки. Листы ответов помогают мне скорректировать свою работу с данным учеником в дальнейшем.

Также дополнительную помощь в подготовке к ЕНТ оказывает сайт ymnik.kz. На сайте имеются тесты для подготовки школьников к ЕНТ, содержатся тренажеры по предметам в виде открытого теста с вариантами правильных ответов. Ученики могут работать над тестами на казахском и русском языке в online версии от сайта www.testent.ru. Здесь предметы разбиты на варианты, после прохождения одного варианта можно провести работу над ошибками и выполнить другой вариант для закрепления знаний. www.testent.ru предлагает учащимся 9-11 классов много полезной справочной информации и ссылок для качественной подготовки к ЕНТ.

При анкетировании учащиеся старших классов положительно оценили использование ИКТ на уроках русского языка: 90% отметили, что теоретическая информация легче усваивается, 80% считают, что работа с презентациями помогает им показать свои способности, 97% читают полезными для подготовки к ЕНТ интерактивные тестирования. Ученики демонстрируют достаточно высокое качество знаний на выпускном экзамене: 80-85%.

Методика использования новых информационных технологий для подготовки к ЕНТ позволяет значительно повысить уровень знаний и умений за счет индивидуализации процесса обучения. Использование ИКТ на уроках помогает учащимся облегчить повторение материала и знакомство с новым, рационально организовать на уроке работу над развитием необходимых навыков, самопроверку выполнения заданий, позволяет выработать у учащихся умение логически мыслить, применять изученные правила на практике. Учитель, применяя ИКТ, экономит время, повышая плотность урока, использует разнообразные задания, снижая усталость у учащихся и тем самым способствуя сохранению здоровья. Кроме того, интересные формы работы при использовании интерактивного оборудования помогают мотивировать учащихся, создать ситуацию успеха, снизить тревожность. ИКТ на уроках в старших классах помогают эффективно организовать подготовку к ЕНТ, раскрыть творческий потенциал учащихся, осуществлять личностно-ориентированный подход к обучению.

Литература:

Каримова Я.Г. Инновационные методы преподавания с использованием Интерактивной доски и флипчартов как средств мотивации учащихся // Творческая педагогика. – 2011. - №3. – С. 94-99.

Лакоценина Т.П., Алимова Е.Е., Оганезова Л.М. Современный урок. Часть 4 – Ростов н/Д: «Учитель», 2007 – 240 с.

Лось Т.Н. Интерактивная доска на уроках русского языка // Творческая педагогика. – 2011. - №3. – С. 85-93.

Образовательный портал «Умник» <http://umnik.kz>

КӨПТІЛДІ ДАМУДЫҢ НЕГІЗГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Әшен А.А., Капанова И.Х.

Қарағанды «Болашақ» маңызды маңызды білім беру колледжі

Қазіргі таңда қоғамдағы және мемлекетімізді алаңдатып отырған күрделі мәселелердің бірі – тіл мәселесі. Қазіргі қоғам талабы үш тілді меңгеру және меңгерту болып отыр. Әрине үш тілді меңгерту және үш тілде білім беру қажет. «Заман талабына сәйкес бірнеше тілді меңгерудің артықтығы жоқ» - деп елбасы Н.Ә.Назарбаев өз жолдауында айтқан болатын. Тіл біздің рухани байлығымыз десек, қазіргі таңда өз ана тілімізді жан-жақты зерттеп біліп жатырмыз. Оған қоса орыс және ағылшын тілдерін де біршама меңгердік деп айта аламыз.

Көптілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы. Негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік анықтауға қабілетті мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Үштілдік туралы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев білім және ғылым саласы қызметкерлерінің III съезінде сөйлеген сөзінде: «Ағылшын тілінің қажеттілігі әлемге тән қажеттілік, бүгінгі күн талабы. Ал орыс тілін жақсы білу – біздің байлығымыз» десе, 2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі- ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі- жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деген болатын. Қазақ, орыс, ағылшын тілдерін меңгеру адамның жеке және кәсіби қызметінің қазіргі қоғамның ажырамас компоненті болып отыр. Осының өзі үлкен көлемде адамдардың практикалық және кәсіби тұрғыда көп тілді меңгеру қажеттілігін тудыруда. Ағылшын тіліне ерте жастан оқыту жақсы әрі еркін меңгеруге ғана емес, сонымен бірге адамның интеллектуалдық, тәрбиелілік және рухани потенциалын жақсартатынын бүгінгі таңда түсіндіріп жатудың қажеті жоқ. Көпжылдық зерттеу көрсеткендей, ағылшын тіліне ерте жастан оқыту балалардың жалпы және тілдік дамуын реттейді, бастауыш мектепте тәрбиенің жалпыбілімдік құндылығын көтереді, балаларды өзге ұлт мәдениетін білуге үйретеді. Бүгінде еліміз жаңа ғасырдың табалдырығын абыройлы көрсеткіштермен аттап, дамыған елу елдің қатарына қосылуға бет бұрғандықтан, еліміздің білім беру жүйесі де әлемдік білім талаптарына сәйкес болуы тиіс. Сондықтан ақпараттық және коммуникативтік құзыреттілікпен қатар, бүгінгі таңда полимәдениеттілік білімнің базалық құзыреттілігі ретінде танылып отыр. Осыған орай Қазақстан Республикасының Білім және ғылым Министрлігінің 7.08.2007 жылғы № 387 бұйрығының негізінде 2007 жылы қазақ мектеп-гимназиясында дарынды балаларға мамандандырылған үш тілде оқытылатын мектеп ашылды. Бұнда: Жаратылыстану-математика бағытында бір не одан да көп пәндерді ағылшын тілінде оқыту; Қазақ және ағылшын тілдерін тереңдетіп оқыту; Орыс тілі мен әдебиет пәндерін орыс тілді мектеп бағдарламасымен оқыту ескерілген. Көптілді білім беру және тәрбиелеу қазақ мектеп-гимназиясының 2012-2017 жж арналған дамудың кешенді бағдарламасында актуалды бағыттардың бірі болып табылады. Сапалы білім беруді және жоғары танымды қалыптастыруға ұмтылу, білім шекарасын жылжыту, оқушыларды өмірге даярлау – жаңа әлемде нақты қос не көптілділік болып табылады.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев көптілді білімді дамытуға баса назар аударып отыр. "Еліміздің маңызды құндылықтарының бірі және басты артықшылығы -көпұлттылық пен көптілділік "-деп атап көрсеткен. "Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы аясында көптілді білім беруді қамтамасыз ету"деп те баса айтқан болатын. 2020- жылға қарай барша Қазақстандықтар қазақ тілін, орыс тілін 95% және 25% ағылшын тілін меңгеруі тиіс" делінген. Белгіленген жоспарды іс жүзіне айналдыру барша Қазақстан халқының борышы деп санаймын. Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында сөйлеген сөзінде: "Қазақстандықтардың жаңа ұрпағы ең кемі үштілді болуы, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгеруі тиіс." Көп тіл білу біздің

мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының шетелдермен халықаралық байланыстары күннен - күнге арта түсуде. Сол байланыстарды дамыту үшін шет тілін жетік меңгерген мамандар қажет. Елбасымыз өзінің халыққа арнаған Жолдауындағы білім беру жүйесінде үш тілдің - мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін білеміз. Қазіргі уақытта мұғалімнің жақсы шәкірт тәрбиелеп оқытуына бар жағдай үкімет тарапынан жасалып отыр (Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түнілмейік // Жетісу, №31. 2008)

Қай халықтың болмасын мәдениеті, дәстүрі, ұлттық қадір қасиеті сол ана тілі арқылы көрініс тауып, ана тілі арқылы шырайлана түседі. Халық барда тілі бар. Тіл мен халық егіз ұғым екені бәрімізге мәлім. Қазақстан өркениетті елдер қатарына қосылсын десек, көштен кеш қалмауымыз керек. Дегенмен де туған тілдің өрлеп, өсе түсуіне еңбек сіңіру - әрбір қазақтың, әрбір қазақ ошағының жүрегі қазақ әрбір адамның бүкіл бір қауымның бірден – бір міндеті болып табылады. Заман талабына сай сұранысы артып тұрған алып екі тілдің қатарына біз ана тілімізді ең көп қолданатын, ең айтқыш, ең білгір, ең бай тіл ретінде сұранысы артатын ҮШІНШІ тілге айналдыруымыз қажет. Әрине дамыған өркениетті 30 елдің қатарына қосылу мақсатында «Үш тұғырлы тіл» саясаты, шын мәнінде, елдің ертеңі үшін керек нәрсе. Бұның мақсаты көп ұлтты елімізде ұлтаралық татулықты сақтау, ұлттық-мелекеттік біртұтастықты қалыптастыру, қазақстандық патриотизмді негіз ете отырып, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру болып табылады. Қай заманда болсын, бірнеше тілді меңгерген мемлекеттер мен халықтар өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырған. Бүгінгі таңда Қазақстан үшін үш тұғырлы тіл елдің бәсекеге қабілеттілікке ұмытлудың бірінші баспалдағы.

Ендеше ғасырдың сыйынан қалыс қалмайық. Еңсесі биік, егеменді еліміздің адалдықты ту еткен алғыр ойлы адал азамат ұл- қыздары көп болғай. Біз сіздермен қоштаспаймыз, келесі кездескенше сау болыңыздар – дейміз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Сайт: www.bilim.kz
2. \ Егеменді Қазақстан\ 2014ж

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БАҒДАРЛАМАСЫНДАҒЫ ҮШ ТІЛДІЛІКТІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Әшен А.А., Капанова И.Х.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

XXI ғасыр-технологиялар дамыған және әлі де даму үстіндегі заман. Жаһан тілі-ағылшын тілін енгізу; кәсіпорындарда, өнеркәсіптерде, индивидуалдық кешендерде, мемлекеттік қызмет орындарда ең соңғы заманауи технологияларды қолданылуы, заманға сай жасөспірімдерге білім беру қазіргі жаңа Қазақстанның талабы. Заманауи технологиялар неге жол ашады? Әр адамның өмірі оның төзімділігін сынайтын тағдырдың тосын өзгерістеріне толы. Бүгінгі күнде бұл өзгерістер адамзат баласын тек қуантуда. Заманауи технологиялар адам өмірін гүлдендіруде, көп мүмкіндіктер сыйлауда. Ең біріншіден, мемлекетіміздің алдына қойған мақсаттарына жету үшін бірден-бір жолы. Қазірдің өзінде Қазақстан дамыған елу мемлекеттің қатарына қосылды. Бірақ алдымызда оданда ауқымды міндет тұр, яғни, дамыған отыз мемлекеттің қатарына ілігу. Ұлтымыздың көшбасшысы

айтқандай: “Еліміздің болашағы- жастар”- деген. Сандықтан, заманауи технологиялар және жастар бұл тұста керемет үйлесім табады.

Үш тілділік- жаһан тілін еліміздің азаматтарына үндеу, қарым-қатынас айнасы -орыс тілі және ұлтымыздың қазынасы- ана тіліміз сипатталады . Үш тілдіде қатар алып жүру. Іскерлік жұмыс, қызметтер мен білім салаларында осыны іске асырылуы мемлекетіміздің даму қарқынына зор үлес қосатыны сөзсіз.

Біз үш тілділікті тәуелсіз еліміз үшін стратегиялық мәні ерекше құбылыс деп бағалаймыз. Сондықтан да бұл құбылысты төрттілділік пен бестілділіктен бөліп қараймыз, үштілділіктің кез келген сыңары ретінде кез келген шет тілін алуға болар еді, бірақ біз бұл жерде де қоғамның нақты сұранысы басым түскен қазақ, орыс, ағылшын тілдеріне ерекше мән берген жөн деп түсінеміз. Атап айтсақ, саясаттанушы Т.Әбдуәлидің: «Мемлекет басшысы жаһандану жөнінде мәселе көтергенде де өре түрегелдік. Жаһандану дегеніміз қарапайым сөзбен айтқанда жоғары деңгейге жеткен елдермен қарым-қатынасымызды нығайту. Соның бірі - тілдік коммуникация. Бұл үшін халықаралық қатынас тілі болып жүрген ағылшын тілін үйренуге жастарымызды жатпай-тұрмай баулуымыз керек. Оның қажеттілігін уақыт өткен сайын өткір сезініп келеміз» [1] деген ойын оқытушы Т.Тәңірбергенқызы ары қарай жалғастырады: «Ағылшын тілін үйренгеннен біз мәңгірттенбейміз. Ағылшын тілі қазақ тілін үйренуге ешқандай кедергі жасамайды. Тек соны түсіне білуіміз керек. Себебі, ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес»[2].

Әр салада қызметкердің шет тіліндегі біліктілігін талап ету, оқыту пәндерін ағылшын тілінде өткізілуі сияқты сұраныстар заманға сай. Шет тілін білу жастардың Қазақстаннан тыс жерлерде сапалы білім алуына мүмкіндік береді. Сол тұста, шекарадан асып, соңғы жүйедегі оқу әдісімен мамандығын жан жақты игерумен қатар, өз елінде ілімін пайдаға жаратуына жол ашады. Үш тілді де білу азаматтарымыздың жоғары интеллектуалға баулайды. Ал ұлтымыздың ұрпағы ерте уақыттан икемді.

Қазақ ұлты үш тілділікті еңгезу барысында ана тіліміздің мәртебесін түсірумен шатастырмауымыз өте маңызды орын алады. Егер біз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазақ тілін дұрыс жұмсай білсек, ол қоғамдағы тілге жүктелетін қажеттілігіміз болса өтеуге жарайтын бай тіл. Мәселе тілдің міндетін дұрыс түсініп, өз міндетімізді атқаруда болып отыр. Ұлттық өркендеп, тіліміз өз еліміздегі және халықаралық дәрежедегі позициясын нығайтқан кезде біздің сөздеріміз де өзге тілдерге енетіндігіне, тіліміздің әлемдік ақпарат кеңістігінен өз орнын иеленетіндігіне күмән келтірмеуге болады. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқасысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмән жоқ. Соңғы жылдары көптеген оқу орындарда үш тілділік жүйесі қарқынды іске асуда. Қазақстанның көптеген жағарғы және орта білім беру мекемелерінде жасөспірімдер мен қоса ұстаздардың осы жүйеге лайық болуы да қарастырылған. Сондықтан оқытушылардың да шет тіліне деген білімділігіне талап жоғары. Оқу орындарда 2020 жылға арналған стратегиясы әлемдік деңгейдегі болашақтың SMART-білім беру орындары жасауға бағыт алғандығына басты негіз болып отыр. Кешенді түрде жасалған тұжырымдама, электрондық орындардың әулеуетін толығырақ ашуға және ресурстарды аңтайландыратын мүмкіндік береді. Даму қазірде де және болашақта да жүретін үздіксіз процесс. Мысалы: компьютерлік ақпараттық сервистер жүйесі арқылы ұйымдық құрылым мен қызметкерлерді басқару өзгереді деп күтілуде. Сонымен қоса бизнес үрдістердің әдістері мен талдау технологиялары да пайдалануға енгізілуі керек. Болашақта бұл осындай жаңа оқыту жүйесі арқасында еліміздің жастарына өзін өзі танып, келешекте таныған және тандаған мамандығын жоғары дәрежеде меңгеруіне үлкен жол ашады. Меңгеру жолында жаңа технологиялардың қолданылуы жасөспірімнің таным дүниесі де заман ағынымен ілесе дамиды.

Заманауи тәрбие технологиясы тәрбие мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік беретін оқыту формаларының, әдістерінің, жолдарының, тәсілдерінің және тәрбие құралдарының жиынтығы. Бұл дамыту, оқыту және тәрбие процестеріне ықпал ететін тәсілдердің бірі. Тәрбие технологиялар мен инновациялық құралдар колледжде жас ерекшеліктерін ескере

отырып, өзіндік бағыттары мен мақсаттары бар екендігі мәлім. Бүгінгі таңда техника-технология мен білім саласында тәрбиенің заманға сай берілуі де маңызды. Және оның әртүрлі әдіс тәсілдерінің жылдан жылға өзгеріп толықтырылуы заңды. Жас өспірім санасына ықпал етумен, оған дұрыс бағыт берілудің қадағалау қажет. Және осы арада тәрбие технологиясының дамуы мемлекетімізде айқын көрінеді. Еліміздің жарқын болашағы жастарға байланысты. Жас ұрпақтың сана қабілетіне әсер ететін таным дүниесі болса, танымның негізі тәрбие. Тәрбиені біліммен де, басқа салалармен ұштастырудың өзі үлкен күш керек ететін қажырлы еңбек, сондықтан тәрбиенің технологиясы әр заманда дами отырып, заманауи қажеттіліктерді ескереді. Білім мен тәрбие технологиясы адамзат баласының әлем өзгерісіне әрдайым үйлесіп, үндесуі маңызды. Жаһан етегінен ұстап кете беру еліміздің дүние жүзінде алдыңғы қатарында жүзуімен қатар, бұл өңірдің тұрғындарының жайлы әрі нағыз заманауи үлгімен өмір сүрумен түсіндіріледі. Заманауи өмір жылдам қарқын мен жекешілдікті қаласа, технологиялар аса ұғымталдықты қажет етеді. Бірінші де, екіншінің де мемлекетіміздің қорында бар құралдар.

Сол себебі бұл жаңа жүйеге өту өте дұрыс деп ойлаймын. Талапкердің және талап орындаушының осындай бірлескен мақсатқа жету шараларында үлкен мән жатыр. Жаһандану заманында еліміздің қатарынан қалмай, жылдан жылға алға қарай қадам басуына осындай жүйелер керек. Және мұнда Қазақстан Республикасының әр азаматының үлес қосуы да үлкен рөл ойнайды.

Қазақ елі тәуелсіздігін алғаннан бері қуатты мемлекет болып танылуда. Ерінбей атқарылған еңбек, жұмсалған қажырлы қайрат пен төзімділік, саналы жасалған қадамдар-бұның бәрі еліміздің алдыңғы қатарлы лауазымды және ең біріншіден, ұлтымыздың жанашыры арқасында. Н.Ә.Назарбаевтың өтіліп келе жатқан жолында бірден бір стратегия, бірден бір алдына қойылған міндет іске асырылмай қойылмаған. Қазірдің өзінде мемлекетімізді ең жоғары деңгейде көрсету үшін бар күш жігерін салуда. Еліміздің тағы жарқын жағынан көрсету мүмкіндігі ол алдыда келе жатқан EXPO 2017. Күтілетін нәтиже жоғары. Сапалы дүниелер мен тек тандаулы технологиялар көрсетілімі дүние жүзіндегі миллиондаған адам назарында болады. Адамзат баласының өмірін одан әрі жақсартудағы мақсат болып табылады. Осы орайда айтылып кететін жайт әлемдік ғалымдардың өзі бұл ауқымды жобаның біздің байтақ жерімізде болғанын қолдаған. Дайындық пен аса үлкен жауапкершілікке жоғары баға берген. Астана заманауи болашақ-технологияларды ұсынудағы керемет орын деп айтып кеткен. Демек қазірдің өзінде жаста болса, еліміз үлкен жетістіктерге қол жеткізуде. Климаты және алатын шекарасы жағынан еліміз қолайлы болғандықтан: болашақ энергиясының біздің мемлекетімізде оң нәтиже беретіне күмән тумайды.

Ағындағы заманауи технологиялардан бөлек болашаққа жүктелген аса терең жүйелі жаңа технологиялар ұсынылады. Адам өмірін жақсартуына жасалатын бұл көрініс барша әлемге үлкен өзгеріс әкеледі деп сеніледі. Күш қуаты мол және мақсаттары мығым осындай жоспарлар әлемдік деңгейдегі биіктерге ұмтылған бағытынан таймастан мемлекетіміз өмірінің жаңа кезеңіне қадам басуда деп айтуға болады. Н.Ә.Назарбаев пен бірге барша Қазақстандықтар да осы күнді асыға күтуде: болатын жарқын кезде азаматтарымыздың қосатын үлесі мол. Жасалып жатқан қарқынды жұмыс, адам өмірі үшін ойластырып жатқан дүниелер заманауи технологиялардан аса биік болатыны анық. Қазақстан Республикасының осындай белсенді дүние арпалысында ұйымдастырылып жатқан аса көлемді жоспары технология заманында үлкен жаңалықтар әкелетіні сөзсіз түсінікті. «Көп түкірген- көл» - дегендей, жұмылған күштің алыс биікке, терең беделге болжамға барлығы да әкеледі деген сенеді. Барша әлем шетінен ағыла туристер келсе, шет қонақтарымызға қазақ қазынасы: салт дәстүрін, әдеп ғұрыпын паш ете назарларына ұсынғанымыздың өзі еліміздің тек заманауи дамыған мемлекет ретінде ғана емес, ұлттық нақышын жоғалтпай-ақ заман талабына сай екендігін көрсете аламыз.

Өнер білім бар жұрттар
Тастан сарай салғызды:

Айшылық алыс жерлерден
Көзді ашып жұмғанша
Жылдам хабар алғызды
Аты жоқ құр арбаны
Мың шақырым жерлерге
Күн жарымда барғызды

- деп жазды Абай атамыз. Ерте уақытты заман күйі нашар болса да, акын жазушы бұл өлең жолдарында болашақты айқын бейнелегендей іспеттес. Бүгінгі күннің жағдайын дәл осындай болғанын ансағаны ма, жоқ жай ғана болжағаны болар, әйтеур, ХХІ ғасырдың сипаттамасы екені бәрімізге мәлім. Заманауи технологиялар әр салада даму үстінде және болашақта әлі жаңа жаңалықтардың бізді қуантпасына кім кепіл? Айналамыздағы сан құбылып жатқан дүние біздің өмірімізге тек жағымды жағынан таң калдыруда. Заманауи технология адам өмірінің жарқын болуына кепіл, технологияның дамуының кепілі адам. Жарқын әлем біздің қолымызда, жету жолдары адамзат санасында екендігін ескеріп, біріктірілген куш қуатымен әлемді өзгерте аламыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Сайт: www.bilim.kz
2. \Егеменді Қазақстан\ 2014ж.

«ҮШТІЛДІЛІК» МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ІСКЕ АСУ ЖОЛДАРЫ

Куатова Г.А., Абикеева З.К., Жақанбаева А.А.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Ел тәуелсіздігінің маңызды нашаны – мемлекеттік тіл. Ол – тәуелсіз ұлттың мәдениеті мен салт-санасының, рухани болмысының тірегі. Тіл арқылы халық өзге халықтардан ерекшеленеді. Тіл – ұлттың өзгеден ерек даралығын анықтайтын белгісі. «Қай ұлт болсын тілі арқылы ғана халықтың өзге туыс және туыс емес халықтардан ерекше болмысы мен табиғи қалпын, өзіндік дәстүрін көрсете алады» [1, 6].

Қазақстан – көпұлтты мемлекет. 135-тен астам халық бірлік пен татулықта өмір сүріп жатыр. Әрбір ұлт өкілдері өз тілдерін, салт-дәстүрін сақтап қалуы үшін барлық жағдай жасалуда. Оны елбасымыз Н.Ә.Назарбаев та атап өткен болатын: «Біз көпұлтты қоғамбыз. Қазақстанда тұратын барлық ұлттар мен ұлыстардың тілін, мәдениетін және салт-дәстүрін дамытуға барынша жағдай жасауды алдыңғы уақытта да жалғастыра беретін боламыз»[2, 24].

Әр тәуелсіз мемлекеттің ерекше белгілері болады. Олар: елтаңбасы, әнұраны, туы және тілі.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі. Конституцияның 7-бабында тілдер туралы айтылады:

1. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі.
2. Мемлекеттік ұйымдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында орыс тілі ресми түрде қазақ тілімен тең қолданылады.
3. Мемлекет Қазақстан халқының тілдерін үйрену мен дамыту үшін жағдай туғызуға қамқорлық жасайды.

Байқап отырсақ, мемлекеттік тіл мәртебесі қазақ тіліне берілгенімен, орыс тілі тең дәрежеде деп есептелді. Соңғы жылдарға дейін қолданыстағы тілдерге келгенде оның басымдылығы байқалуда. Мемлекеттік мекемелерде, жергілікті өзін-өзі басқару

органдарында да іс-қағаздар орыс тілінде жүргізілгені белгілі. Қазір де орыс тілінде іс жүргізіп жүрген мемлекеттік мекемелер бар.

Орыс тілі көптеген жылдар бойы мемлекеттік тілмен салыстырғанда басым қолданыста жүріп келді. Халықтың 90% орыс тілін жетік меңгерген. Қазақ тілінің жайы өзгеше. Ол тек қағаз жүзінде жүргізілді. Қолданыстағы жағдайы нашар. Осыған орай мемлекеттік тілдің қызметін арттыру үшін түрлі бағдарламалар, жобалар қабылдана бастады. Солардың бірі – «Үштілділік» мемлекеттік бағдарламасы. Бастауын елбасымыз Н.Ә.Назарбаев салып берген бұл бағдарлама қазақ тіліне үлкен басымдылық беріп отыр. 2011 жылдан бастап мықтап қолға алынған жоба бүгінгі күні өз жұмысын бастап кетті әрі оң нәтиже беріп келе жатыр. Елбасымыз Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессия отырысында Қазақстан аймағында тұрып жатқан халықтардың басын қосатын тіл қазақ тілі болуы керек деп анық атап айтты:

«Қазақстанды, қазақты достықтың киелі шаңырағына теңесек, түрлі этностар оның алтын арайлы шуақтары іспетті.

Бұл ретте байтақ мекенде баршамызды біріктіре түсетін ортақ құндылықтар бар.

Ол – біздің талайлы тағдырымызды тұтастыратын шежірелі тарихымыз.

Ол – біздің байтақ мәдени мұрамыз бен қазығы берік мемлекеттік тіліміз»[3, 7].

Елбасымыз өз жолдауларында нақты мақсаттар қойды. Ол мемлекеттік тілдің қызметінің артуына баса назар аударып, 2025 жылы қазақ тілін білетін жалпы халықтың көрсеткіші 95% құрауы керектігін айтады:

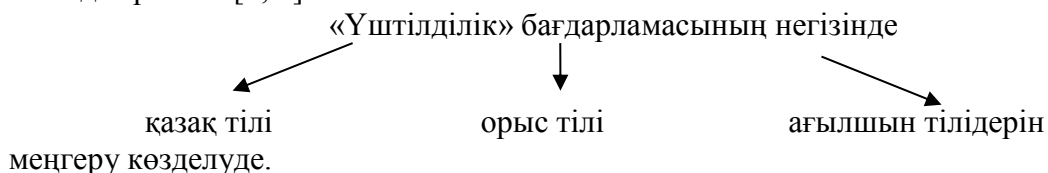
«Тіл Қазақстан халқын біріктіруші болуға тиіс. Бұл үшін тіл саясатын салауатты және дәйекті, қазақстандықтар сөйлесетін бірде-бір тілге қысым жасамай жүргізу керек.

2025 жылға қарай қазақстандықтардың 95 пайызы қазақ тілін білуге тиіс.

Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде.

Қазақ тілі 2025 жылға қарай өмірдің барлық саласында үстемдік етіп, кез келген ортада күнделікті қатынас тіліне айналды. Осылай тәуелсіздігіміз бүкіл ұлтты ұйымдастыратын ең басты құндылығымыз – туған тіліміздің мерейін үстем ете түседі» [2, 5].

Тілдер гармониясы. Тілдер гармониясы дегеніміз – тілдердің үйлесімде бірлесіп өмір сүруі. Бұл көпұлтты мемлекетке тән құбылыс. «Ұлттардың бір-бірінен тілдік айырмашылығы олардың кеңістіктегі гармониялық бірлігін де қамтамасыз етеді. Дүниенің сұлулығы, табиғаттың кереметі – ондағы сан алуан түстердің гармониясы болуымен құнды десек, адамзаттың рухани әлемнің байлығы – әртүрлі ұлт мәдениеті мен ұлт тілдерінің гармониялы дамуымен де ерекше»[1, 6].

Орыс тілін білу – тарихи артықшылығымыз. Орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымындары мен араласатын орталарын кеңейтіп жатыр.

Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі.

Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі.

Өзге ұлт өкілдерінің тілдерін оқып-білуге, үйренуге жағдай жасау арқылы әр тілдің өзіндік ерекшелігін білеміз, салт-дәстүрімен таныс боламыз.

Тілдердің функциясын арттыруға бағытталған бағдарламалардың бірі – «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы». Жобаны Қазақстан Республикасының мәдениет министрі М.Құл-Мұхаммед дайындады.

Бағдарламаның басты мақсаты:

- Қазақ тілінің мәртебесін көтеру;

- мемлекеттік мекемелерде іс-қағаздарды қазақ тілінде жүргізу;
- ағылшын тілін меңгерту;
- орыс тілін жетік білу;
- әр ұлттың тілдерін дамыту, оларды сақтап қалуға мүмкіндік жасау;
- тілдер гармониясының бірлігіне жол ашу.

Жобаның іске асу мерзімі:

Бірінші кезең: 2011-2013 жыл

Екінші кезең: 2014-2016 жыл

Үшінші кезең: 2017-2020 жыл

Жобаның қорытындысы:

- Мемлекеттік тілді меңгерген мектеп бітірушілер - 100%;
- Мемлекеттік тілді меңгерген жалпы халық саны - 95%;
- Мемлекеттік мекемелерде іс-қағаздарды қазақ тілінде жүргізу -100%;
- Республикамыздағы орыс тілін меңгерген азаматтардың үлесі - 90%;
- ағылшын тілін меңгерген халық үлесі - 20%;
- Өз тілдерін меңгерген өзге ұлт өкілдері - 30%.
- үш тілді жетік меңгергендер жалпы халықтың 20%-ын құрауы керек;

Көріп отырғанымыздай, қазақ тіліне көбірек мән беріліп отыр. Бұны басымдылық деп айту қиын. Бұл қазақ тілін білетін азаматтардың аздығынан туындаған көрсеткіш.

Мемлекеттік тілді меңгеру – басты бағыт. Келер он жылда мектеп бітіруші түлектеріміз 100% қазақ тілін меңгеруі керек деген талап қойылды. Оны жүзеге асыру отбасы мен мектепке міндет. Отбасында бала әке-шеше тарапынан тәрбие мен тәлім алса, мектепте ғылым мен білімді бойына сіңіреді. Оларды үйлесімде қазақ тілінде меңгерту қажет. Сонда ғана қазақша сөйлейтін, яғни қазақша ойлайтын қоғам қалыптасады. Мұндай қоғамды қалыптастыруда білім жеру жүйесінің алатын орны ерекше.

Білім беру жүйесі 4 деңгейден тұрады. Ол Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңымен бекітілген.

Бірінші деңгейі мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту. Оның келесі білім сатыларында алатын орны ерекше. Бастауыш білім қоры және сол білімді қай тілде меңгерудің де орны зор.

1 – кесте.

Жасы		Жоғарғы оқу орнынан кейінгі білім	Білім деңгейлері
		Докторантура	
		Университеттер, академиялар, ҒЗИ – 3жыл	
		Аспирантура	
		Университеттер, академиялар, ҒЗИ – 2 -3 жыл	
		Жоғары білім	
		Жоғары ғылыми-педагогикалық	
		(Магистр)	
		Университеттер, академиялар – 1-2жыл	
		Арнаулы жоғары	

17-18		(Дипломды маман)		
	Базалық жоғары	Университеттер, академиялар, институттар – 4-5 жыл		
	(Бакалавр) Университет, академия – 4жыл			
17-18	Орта білім			
	Жалпы	Кәсіптік		
	Жалпы білім беретін мектептер, гимназиялар, лицейлер, 10,11(12) сыныптар	Бастауыш кәсіптік	Орта кәсіптік	
		Кәсіптік мектептер, лицейлер – 2-3(4)жыл	Колледждер – 3-4жыл	
15-16				
15-16	Негізгі жалпы			
10-11	Жалпы білім беретін мектептер, гимназиялар, негізгі мектептер – 5-9 сыныптар			
10-11	Бастауыш жалпы			
6-7	Жалпы білім беретін мектептер, гимназиялар, негізгі мектептер – 1-4 сыныптар			
5-6	Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту			
	Мектепалды даярлық			
	Отбасы, балабақшалар, жалпы білім беретін мектептер			
	Мектепке дейінгі тәрбие			
	Отбасы, балабақшалар, бүлдіршіндер бақшасы			

(Кесте Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңынан алынған)

Байқап отырсақ, білімнің негізі отбасы, саябақтар мен балабақшадан бастау алады. Бала «Ұяда нені көрсе, ұшқанда соны іледі» дегендей, алғашқы сөздерді қай тілде меңгеріп, үйренсе, сол тілге жақын тұрады. Сондықтан отбасында, балабақшаларда қазақша

сөйлеулеріне назар аудару керек. Бастауыш сыныпқа келген бала сөздік қорын толықтырады, білімін жүйелейді, жаңа ілім-білімге ұмтылады. Қазақ тілін меңгеріп келген бала, білімін ары қарай осы тілде жалғастыруды қалайды. Яғни, баланы, балабақша жасынан бастап қазақ тілінде сөйлеуге бағыттау керек. Осы арқылы біз 100% қазақ тілін меңгерген азаматтарды тәрбиелейміз. Ол келер он – он екі жылдан соң қазақша сөйлейтін қоғамның кепілі болмақ.

Орыс тілі мен ағылшын тілі мектеп қабырғасында жас ерекшелігіне қарай оқытыла бастауы керек. Сонымен қатар, тек грамматикасын меңгертіп қана қоймай, мұғалімдер оқушылардың еркін сөйлеп, өзіндік пікірін білдіре алатын дәрежеде оқытылып шығуларына баса назар аударғаны жөн. Бұл шараның іске асуы, нәтижелі болуы барлық жағдайдың жасалуын қажет етеді. Ағылшын тілі мен орыс тілін меңгерген азамат шет елде білім алып, ел экономикасымен, саяси ахуалымен, салт-дәстүрімен, болмысымен таныса алады. Оны еліміздің түрлі салаларында қолданып, жетістіктерге қол жеткізе алады. Тілді білудің ерекшелігі де осы. Сондықтан жастарды тілге баулу, еркін сөйлеуге машықтандыру балабақшада, мектеп қабырғасында, оқу орындарында қолға алынып, жүзеге асырылуы қажет.

Мектеп қабырғаларында аталған үш тілді оқытуға қатысты түрлі алғашқы жұмыстар бастауын алып кетті. Мысалы, Астана қаласында орналасқан Назарбаев Зияткерлік мектебінде үштілді білім беру үрдісі жүргізілуде. Бұл үрдістің ерекшелігіне тоқталатын болсақ:

- « 1. бағдарлама бойынша пәндер түрлі тілдерде жүргізіледі;
2. қажет болған жағдайда ана тіліндегі материалмен қамтамасыз ету үшін командалық оқытумен;
3. сабақтан тыс шараларда: факультативтерде, үйірмелерде (драма клубы, хор, спорттық секциялар, оқырмандар клубы, т.б.) тілдердің кіріктірілуі;
4. түпнұсқадан оқытуға мүмкіндік беру үшін мектеп кітапханасының үштілді ресурстармен қамтамасыз етуі;
5. барлық маңызды құжаттамалардың (саясаттар, қарым-қатынастар, веб-сайттар) үш тілде жүргізілуі;
6. тіл құзырлығының дамуына себепші болатын тілдік курстарды ұйымдастыру;
7. шет елдерде оқыту арқылы ынталандыру;
8. халықаралық стандарттар талабына сәйкес келетін халықаралық ойлауды, оқушыларды дамыту мақсатында тіл тәжірибесін мәдениетке, әдебиетке т.с.с. апаратын жол ретінде қарастыру арқылы қолдау табады» [6].

Көріп отырғамыздай, тілді пән ретінде оқытудан басқа, өзге де пәндерді түрлі, яғни, орыс, ағылшын тілдерінде оқыту арқылы тілдердің үштұғырлығына қол жеткізу көзделген. Сонымен қатар, мектеп кітапханасының үштілді ресурстармен қамтамасыз етуі оқушыларға кез келген мәтінді, шығарманы түпнұсқадан оқуға жағдай жасап, білімін ұштауға мол мүмкіндік ашады әрі шетел жазушысының шығармасы болса, терең эстетикалық ләззатті сезінуге жол ашады.

Сабақтан тыс шараларда, факультативтерде, үйірмелерде үш тілді бірдей қолдану, іс-қағаздардың үш тілде жүргізілуі тілді білуді әрі қолдануды қажет етеді. Бұл шаралар тілдердің қолданысы мен дамуына жағдай жасайды және осы жұмыстарды еліміздің барлық мектептеріне енгізу – үштілділік бағдарламасын іске асырудың жолы болмақ.

Қорыта келгенде, Қазақстанның тілдер саясатындағы басты бағыт – тілдердің үштұғырлылығы. Бағдарлама қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгеруді көздеп отыр. Көпұлтты мемлекет үшін бұл қалыпты жағдай. Тілдердің бірлік пен үйлесімде өмір сүруі және бір-бірін ығыстырмауы тілдер гармониясын құрып, солай аталып та жүр. Басымдылық мемлекеттік тілге беріліп отырғаны баршаға белгілі. Ағылшын тілін меңгеруге ден қойылуда. Алайда, Қазақстан жерінде тұратын азаматтардың басын біріктіретін тіл ретінде қазақ тілі көш бастауы керек. Келер ұрпақтың мемлекеттік тілде сөйлеуі заман талап етіп отырған жағдай. Елбасымыз атап көрсеткендей: «Мемлекеттік тілді үйрету балабақшадан басталуы тиіс. Бұл заман талабы».

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ақиқат. 2011 жыл, №4. «Ел тәуелсіздігінің нышаны – мемлекеттік тіл», ф.ғ.к. М.Салқынбаев.
2. Ақиқат. 2013 жыл, №1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы
4. Ақиқат. 2011 жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (баптары бойынша түсіндірмелерімен) және оны жүзеге асыру жөніндегі құжаттар. Алматы. – «Дастан» баспасы, 2000 – 336бет.
6. www.egemen.kz

СПЕЦИФИКА ПЕРЕВОДА СПОРТИВНЫХ ТЕРМИНОВ

Әбілқайыр Қ., студентка 2 курса ККАО «Болашақ»
Руководитель, преподаватель физвоспитания **Қуатова Г.А.**

В начале статьи, остановимся на особенностях языка спортивной направленности. Присутствие эмоциональной окрашенности, как правило, дает возможность ярко и точно описать то или иное спортивное действие, хотя иногда, например, во время описания игровых комментариев, можно встретиться с чрезвычайно эмоциональной насыщенностью текстов, что иногда вызывает дополнительную сложность во время его передачи на родной язык или, наоборот, на язык оригинала.

Некоторые же общепринятые спортивные выражения иногда носят ярко выраженный отпечаток конкретной образности. Например: *hot competition* (горячее соревнование), *hot leadership* (жгучее лидерство).

Стремление к ясности, четкости, точности и краткости находит выражение в применении простейших грамматических конструкций и в широком употреблении спортивной терминологии.

Спортивная терминология является одной из самых активно развивающихся терминологий современного русского языка. Однако системность спортивной терминологии оформилась лишь в последние десятилетия, что связано с осознанием спорта как разновидности профессиональной деятельности (ср. профессиональный бокс, профессиональный хоккей), а также с появлением спортивной науки.

Термин - это слово либо словосочетание, которое выражает специальное понятие, входящее в систему понятий определенной области знания/деятельности. Соответственно, терминология это система терминов, выражающая систему понятий какой-либо области знания и/или деятельности.

Прежде всего, это собственно термины, единицы, выражающие специальные (общие) понятия в области спорта. Сюда следует отнести: 1) термины с прозрачной внутренней формой (слова, которые могут быть понятны простому обывателю без специального словаря; заметим, что таких терминов в спортивной терминологии большинство): гашение мяча, жеребьевка, жим, «задираание» лопасти весла, зубцы конька, «кивание» туловища, лавировка, перчатка для метания молота, плавание на короткой воде, планка для прыжков, размахивание изгибами, удар и др.; 2) заимствованные термины: арчерн- биатлон,

бейсджампинг, бэккантри, джибинг, дрэгстер, киджоринг, ниндзюцу, пауэрлифтинг, прорайдер, скийоринг, стат райдинг («трюковая езда на мотоцикле с преодолением препятствий и прыжками»); 3) термины-метафоры: ибис, конь, личинка затвора, козел, фламинго, дельфин, утка, «рыба-меч», «рыбий хвост», хамелеон, яблоко мишени, грибок, коридор и т. д.

Следующая разновидность специальных обозначений в спортивной терминологии — эпонимы, т. е. термины, созданные на базе имен собственных. Они состоят из двух лексико-синтаксических компонентов, главный из которых — термин (родовое понятие), а подчиненный — условный знак, «этикетка» (частное понятие). В качестве условного знака, метки, «этикетки» здесь выступает имя собственное (антропоним или топоним). Заметим, что эпоним, помимо собственно терминологического значения, включает культурологический компонент — информацию о лице или месте, имеющем связь с обозначаемым предметом или явлением. Подобные термины называют ассоциативными, т. к. они вызывают в сознании специалиста ассоциативные ряды, связанные с собственными именами.

В спорте для краткого наименования нового сложного и оригинального элемента или соединения используется имя первого исполнителя. Очевидно, что такие термины, сохраняя ёмкость и краткость, утрачивают прозрачность значения.

В спортивной терминологии наиболее распространены следующие отношения между производящей и производной единицами эпонимического терминообразования: спортсмен, выполнивший элемент (действие) («увечивается» спортсмен, впервые выполнивший сложный элемент, либо спортсмен, выполнивший его лучше остальных) — элемент (действие): дебют Нимцовича, дебют Рети, круг Томаса, кувырок Бормоткина, сальто Балле, сальто Дефа-Погорелова, сальто Йегера, соскок Андрианова, соскок Комэнеч, удар Наполеона (шашечный термин; по легенде, Наполеон Бонапарт, который очень любил шашки, первым провел эту комбинацию), удар Рафаэля, удар Филиппа, или однословные термины аксель, риттбергер, шукин, янц; место, имеющее отношение (прямое или опосредованное) к предмету — предмет: альпинизм, бадминтон, марафон, Олимпийские игры.

В тех случаях, когда термин-эпоним представлен однословным наименованием, мы имеем дело со «свернутым» вариантом словосочетания, который стал официальным термином: прыжок Акселя — аксель, прыжок Оллера — оллер, перелет Воронина — воронин. Интересен пример с термином «мельница» Мадьяра (упражнение на коне), в котором оба элемента (метафора + фамилия) являются непрозрачными, непонятными для непосвященного человека. Единицы, образованные данным способом фиксируются в терминосистемах таких видов спорта, как фигурное катание, спортивная гимнастика. Однако эпонимические термины имеют такие достоинства, как краткость и интернациональный характер, которые необходимо передать при переводе.

Особую часть спортивной терминологии составляют судейские термины контроля над состязаниями. Своеобразие этих обозначений в том, что они не выражают специальных понятий, а являются голосовыми командами, побуждающими к определенному действию. Подобные термины встречаются лишь в тех профессиональных сферах, где требуется быстрое вмешательство в производственный процесс и быстрое реагирование в ответ, поскольку сама деятельность сопряжена с определенным риском (например, в строительной сфере). Термины контроля над состязаниями характерны для видов спорта, представляющих опасность здоровью спортсменов: например, для восточных единоборств, бокса, пауэрлифтинга и т. д. (отметим, что в некоторых видах спорта судьи пользуются жестовой системой судейства, например в хоккее). Это краткие термины (1-2 слова); графически они оформляются в кавычки и могут сопровождаться восклицательным знаком. Так, в боксе рефери использует термины «бокс!» («команда рефери, предусматривающая начало активных боевых действий боксеров в поединке»), «аут!» («завершающая команда рефери, после которой боксеру присуждается победа нокаутом»). В бейсболе судья дает команду

«бол!», которая означает, «что мяч брошен питчером (подающим) неправильно»; в пауэрлифтинге команда судьи «присед!» (сопровождая движением руки вниз) означает, что участник может начинать выполнение приседания; в настольном теннисе судья использует следующие термины-команды: «рука!» (если игрок дотронулся до стола свободной рукой), «смена сторон!» (при смене сторон) и т. д. Примеры терминов-команд из восточных единоборств: «баро», «гуман», «дзикан», «иппон!», «мокусом!», «мокусом-ямэ!», «рэй», «сонно-мама!» «хики-ваки» (в дзюдо «судейский термин, означающий, что схватка закончилась ничейным результатом»).

Спортивная терминология представляет собой сложное образование, включающее лексические единицы, различные по форме, содержанию, функционированию. Помимо собственно терминов, в ней целесообразно выделять термины, включающие в качестве конкретизатора имя собственное, буквенно-цифровую нотацию, а также судейские термины контроля над состязаниями. Перечисленные виды наименований в силу своей специфики, на наш взгляд, располагаются на границе терминологического поля.

Использованная литература:

1. Интернет-версии газеты «The Independent» на русском и английском языках
 2. Англоязычные и русскоязычные сайты www.sports.ru, www.tennis.ru, www.gymnastics.com, www.sputnik-translation.ru, school1-61.ru, www.ronl.ru, school90.no-ip.org
 3. <http://www.sovmu.spbu.ru/main/conf/man-nat-soc/2002/4-13.htm>
- (Богословская В.Р.; Активные процессы в спортивной терминологии русского языка)

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – ҰЛТТЫҢ КЕЛЕШЕГІ

Куатова Г.А., Жақанбаева А.А., Сулеймен А.Е.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Мемлекет басшысы ұсынған «100 нақты қадам» – Ұлт Жоспарында айқындалған міндеттерді жүзеге асыруға әрбір қазақстандық жауапты. Өйткені, осы маңызды құжатта көрсетілген бағыттар біздің қатысуымызбен жүзеге асырылады. Еліміздің даму жолын нақтылаған стратегиялық құжатқа Ұлт Жоспары деген атау берудің де сыры осында. Өркениетке бастайтын нақты қадамдарды жүзеге асыруға тұтас ұлттың, халықтың мүдделі болуы – оның басты ерекшелігі.

Ұлт Жоспарының 76, 77, 78, 79-қадамдарында білім саласын жаңғыртатын нақты міндеттер белгіленген. Соның бірі – жоғары сыныптар мен жоғары оқу орындарында ағылшын тілінде оқытуға кезең-кезеңмен көшу мәселесі. 79-қадамда көзделген мақсат қалай жүзеге асырылады? Алдымен осыған тоқталсақ. Еліміздегі оқу орындарында жаратылыстану бағытындағы оқытылатын мамандықтар бойынша ғылыми кітаптар аз. Көпшілігі аударма. Егер жаратылыстану ғылымдары ағылшын тілінде оқытылатын болса, теориялық білім беру тұрғысында жеңілдік болар еді. Ал бұл қажеттілік бізден нені талап етеді? Әрине, даярланатын кадрлардың бәсекеге қабілетті болуын.

Бұл міндетті орындауда басты жауапкершілік педагогикалық оқу орындарына артылатыны белгілі. Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі – педагог кадрлар дайындайтын арнаулы орта оқу орны. Ақырғы 7-8 жыл ішінде бұл оқу ордасында мыңға жуық маман даярланды. Кәсіби шеберлігі жоғары ұстазға сұраныстың да жоғары болатыны мәлім. Сондықтан, біздің басты мақсатымыз – сапалы маман даярлау.

Үш тілді білім беру – бүгінгі заман талабы, бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі. Осы арқылы құзыретті һәм заманауи тұлғаны қалыптастыра

аламыз. Қазақ тілі – Отанымыздың тілі, мемлекеттік тіліміз, біздің патриоттығымыздың белгісі болса, ал ағылшын және орыс тілдерін үйретудегі мақсат – ХХІ ғасырда өмір сүріп жатқан жастардың ертеңгі күні еңбек нарығындағы сұранысқа сай болуын қамтамасыз ету.

Алдағы уақытта аталған меморандум аясында үш тілді дамытудың негізгі қағидаларын түсіндіру шеңберінде іс-шаралар өткізу, жастарға мемлекеттік бағдарламалар, құқықтық, психологиялық, әлеуметтік бағыттар бойынша кеңес беру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу, оқытушылар құрамы мен студенттерге қазақ, орыс, ағылшын тілдерінің деңгейлік курстарын ұйымдастыру көзделген. Сондай-ақ, жасалған келісімнің іс-шаралар жоспарында тілдерді оқыту орталығы оқытушыларының сапалық құрамының деңгейін арттыру мақсатында жоғары оқу орындарының профессор-оқытушылар құрамын тарту, жергілікті баспа және электронды бұқаралық ақпарат құралдары арқылы үш тұғырлы тіл саясатын түсіндіру секілді нақты жұмыстар бар.

Ағылшын тілін үйрену тек қажеттілік деп түсіну – қате ұғым. Бұл алдымен білім сапасын жаңа деңгейге көтеретін маңызды қадам болмақ. Сондықтан, 2016 жылдан бастап мектептерде жекелеген пәндерді ағылшын тілінде оқыту қолға алынбақшы. Жалпы, оқушылардың білім көрсеткішіне тікелей әсер ететіндіктен, бұл бағытта атқарылатын жұмыстар «Нұр Отан» партиясының облыстық филиалы жанындағы «Білім және ғылым» сарапшы тобының бақылауында болады.

Ұлт Жоспары – әлеуметтің әлеуетін арттыратын реформа, мемлекетті одан әрі дамытып, тәуелсіздік тұғырын бекіте түсетін нақты қадамдар екені даусыз. Ол – әлемдегі бүгінгі тұрақсыздық жағдайында халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін құжат. «100 нақты қадам» – Ұлт Жоспары ұлттың ерік-жігерін ұштап, заманның жаңа талаптарын қабылдай отырып, алға ұмтылуға жетелейді. Ортақ жауапкершілік жүктеп, ұлы істерге бастайды.

Сондықтан да, болашағымызды бағдарлап, кемел келешегіміздің көкжиегін айқындайтын ілкімді іске әрқайсымыз жұдырықтай жұмылып, өз үлесімізді қоса берейік.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (баптары бойынша түсіндірмелерімен) және оны жүзеге асыру жөніндегі құжаттар. Алматы. – «Дастан» баспасы, 2000 – 336бет.
3. www.egemen.kz

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛДІ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Жамангарина.М.А.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжінің оқытушысы

Айдар В.Қ., Нукушева Н.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжісінің 4 курс студенттері

Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі ұлттық даму стратегиясымен тығыз байланысты мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып табылады. Бала – біздің болашағымыз. Олай болса, балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту баланың ғана емес, еліміздің де жарқын болашағының кепілі. Ол-үздіксіз білім берудің алғашқы деңгейі. Сондықтан, мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың негізгі мақсаты-баланың жеке басының қалыптасуы мен дамуы болуы тиіс.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту үздіксіз білім беру жүйесінің алғашқы деңгейі ретінде қазіргі тұрақты өзгеріп тұрған әлемде табысты бейімделуге қабілетті бала

тұлғасының қалыптасуы мен дамуы үшін жағдайлар жасайды. Қазіргі таңда адамзат қоғамына ғылыми жаңалықтар мен инновациялық технологиялар қаншалықты маңызды болса, мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеу мен оқыту саласын заман талабына сай дамыту соншалықты уақыт сұранысын қанағаттандыратын жаңа бағдарламалармен, технологиялармен қамтамасыз ету болып отыр.

Зайцевтің әдістемесі үш жастан бастап алты жеті жасқа дейінгі балаларға арналған. Тәжірибеде қолданылып жүрген барлық мектеп жасына дейінгі кезеңде тілді үйрету әдістемелері ата-аналарға үйде өз баласымен дербес айналысуға көмектеседі.

Тілді көркемдік жағынан дамыту үшін баланың тек қарапайым әңгімелескенде ғана емес, басқа да ортада-өзге адамдардың арасында да өз эмоциясын, сезімін. -Мектеп жасына дейінгі баланың тілін дамыту әдістері.

Осы дәрежедегі деңгейге жету үшін тілді үйрету жұмысы мектепке дейінгі аудио, видео техника құралдарымен толық қамтылуы балалардың тілді тез келе жатқан, жас ұрпақтың бойына сіңіру барысында, мектеп жасына дейінгі балалардың тілі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ тілі және ағылшын тілдерінің тілдік ортасының қалыптасуы мақсатында. Семинар білім мен ғылым қызметкерлерінің көптілділікті оқыту бағытындағы еңбектерінің күшін жұмылдыруды мақсат етті.

Елімізде үштұғырлы тіл саясатының жүргізілуіне байланысты қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар меңгертуге тырысу барлығына міндет. Балалардың тілдік дайындығы стандарттың барлық «Денсаулық», «Коммуникация», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеумет» білім беру салалары мазмұндары арқылы іске асырылады. Мектепке дейінгі ұйымдарда үштұғырлы тілді дамытуды іске асыратын осы салалардың бірі «Қатынас». Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарт талаптарын іске асыру барысында үштұғырлы тілдерді оқыту бойынша арнайы бағдарламалар мен оқу-әдістемелік кешендер әзірленуде, мектепке дейінгі білім берудің отандық және шетелдік үздік тәжірибе жұмыстарына негізделген оқытудың инновациялық технологиялары енгізілуде.

Қазақстан Республикасында болып жатқан соңғы онжылдықтағы әлеуметтік өзгерістер мәдениаралық қатынас құралы ретінде шетел тілдерін меңгеру қажеттігі қайта-қайта өсуі салдарынан халықаралық қатынастарды айтарлықтай кеңейтуге әкелді.

Шетел тілі балаға өзінің құндылықтарымен: табиғатымен, коршаған ортамен, ұлттық дәстүрлерімен, балалар халықтық ертегілерімен, фольклормен, музыкамен, өлеңдермен, әндерімен жаңа әлемді тануға болашақтарды ашады. Бұлардың барлығы мектепке дейінгілерде әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға, басқаларға қатысты төзімділікті тәрбиелеуге, өмірлік маңызды қатынас құралы ретінде шетел тілін тануға қызығушылық дағдыландыруға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгілердің көптілді жеке тұлғасын қалыптастыруда маңызды рөл педагогтарға түседі. Балалармен жұмыс балалардың тілдік құзыреттілігіне, балалар әрекеттері түрлеріне (ұйымдастырылған оқу әрекеті, дербес шығармашылық әрекет, ойын, заттық әрекет, қарапайым еңбек әрекеті) бағытталуы керек.

Мектеп жасына дейінгі жас ерекшелігі ескеріліп, ертегі бойынша баяндалып, үш елден келген қуыршақтарды сөйлету арқылы өлеңдер, әндер балаларды өздерінің таныс әлеміне – ойындар әлеміне үйіріп әкетеді. Жоба баланы әуелі сөйлеуге, одан кейін оқуға және жазуға үйретуді нысана еткен. Көпжылдық зерттеу көрсеткендей, ағылшын тіліне ерте жастан оқыту балалардың жалпы және тілдік дамуын реттейді, мектепте жасына дейінгі тәрбиенің жалпы білімдік құндылығын көтереді, балаларды өзге ұлт мәдениетін білуге және құрметтеуге үйретеді. Бұл балалардың табиғи-ғылыми ойларын болашақта әлемдік білім жүйесінде қолдана алатындай деңгейде қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мемлекет басшысы: “Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады” деп сендірді. Орыс және ағылшын тілдерін оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шындай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе, жаһандануға

бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді, дәстүрімізді, салт-ғұрпымызды сақтап қала аламыз, — деді.

«Қандай да болмасын бір өзге тілді білетін адамға екінші тілді меңгеру біріншіге қарағанда айтарлықтай жеңіл және тез болады. Себебі, бірінші өзге тілді меңгергенде, адамда ана тіліне қосымша үйренуші тіл сезімі қалыптасады, сонымен қатар, жалпы тіл ерекшеліктерін айыра білу қабілеті дамиды, осы қабілеттің арқасында адам тек қана үйренетін тілдің емес, жалпы тілдердің арасындағы ерекшеліктерді айыра алады».

Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: “Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттың тілінің кеми бастауы – ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, орамды, терең тіл жоқ,” – деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде. Тілдердің үш тұғырлылығы” бағдарламасының негізгі мақсаты мемлекеттік тіл – қазақ тілін орыс және ағылшын тілдерінің деңгейіне дейін көтеріп, бәсекелестігін арттыру болып табылады.

Өскелең ұрпақтың үш тілді: қазақ тілін – мемлекеттік тіл, орыс тілін ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілін халықаралық тіл ретінде оқып үйренуге ұмтылыс жасауы — замана талабы, болашақ ұрпаққа қажеттіліктен туындап отыр. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Көптілді болу – уақыт талабы.

Тіл арқылы өсіп келе жатқан ұрпақты әмбебап, жаһандық құндылықтарға қосу, әлемдік кеңістік пен көршілес мәдениеттер өкілдерімен қарым-қатынас жасап, сөйлесе білу дағдыларын қалыптастыруға болады. Көптілділік қазіргі әлемнің басты мәселесі – адамдар арасындағы келісім мен өзара түсінушілікті шешуге көмектеседі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады.

Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты «Қатынас» білім беру саласында мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің алдына қойылған міндет - тілдің негізгі құндылықтарын меңгерген, ана тілінде және өзге тілде әлеуметтік-мәдени қарым-қатынасқа дайын, сөздік және сөздік емес құралдардың көмегімен қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауға қабілетті көпмәдениетті жеке тұлғаны тәрбиелеу.

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті - Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдерге қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Балабақшамызда ағылшын тілі мектепке дейінгі ересек топтарда және ортаңғы топтарда жүргізіледі. Балалар осы тіл үйрену оқу іс-әрекеттеріне қызығушылықпен қатысады. Ұйымдастырылған оқу қызметінде жұмыстың барлық қалыптары қолданылады. Шет тіліне үйретуде ең басты тәсіл ойын болып табылады.

Балабақшаның барлық мерекелерінде балалар өз алған білімдерін көрсетіп отырады, өлең, тақпақ қана айтып қоймай, ағылшын тілінде ертегілерден үзінді көрсетіп, бір-бірімен диалог жүргізеді. Оқытудың озық технологиялары — оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын кәсіби, білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз

қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Осы орайда, кіріктірілген сабақтардың алға қойған мақсаты айқын, бағдарлы және жүйелі. Кіріктірілу – бұл бір оқу мазмұнының әр түрлі саладағы жан-жақты білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді. Сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы тектес сабақтарда оқушылардың бейнелі ой-өрісі дамып, пәннің жалпы мазмұнын өмірмен байланыстыру арқылы шығармашылық мүмкіндіктері ашылады. Кіріктірілген сабақтардың құрылымы нақтылығымен, сыйымдылығымен, орамдылығымен, сабақтың әр сатысындағы оқу материалының логикалық өзара келісімімен, материалдың зор ақпараттық мүмкіндігімен ерекшеленеді. Жетекші ғалымдар мен практиктер жүргізген көптеген психологиялық-педагогикалық зерттеулер нақты мектепке дейінгі жасты зияткерлік, тұлғалық, әлеуметтік, эмоционалдық дамуын стратегиясымен үздіксіз байланысты екендігін және мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып табылатындығын ескере отырып, Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім беру жүйесін жаңғырту, дамыту ісіне ерекше көңіл бөлді. Ата-ана баласын балабақшаға әкелгенде үлкен ортаға үйренеді, бейімделеді, көзі ашылады деп үміттенеді. Ол -педагогтың басты мақсатының бірі. Баланың ойлау және шығармашылық қабілетін дамыту, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, оқу, жазу, сызуға ойын арқылы үйрету басты назарында болатыны анық. Осыған байланысты еліміздің сеніп тапсыратын мәртебелі азаматты қалыптастыратын отбасы және мектепке дейінгі тәрбие мекемесінің қызметкерлері. Заман талабына сай білімді, мамандығының қыр-сырын игерген педагог-тәрбиешілерді даярлауда оқу-тәрбие ісін тәжірибемен үйлестіру, кәсіптік білім беруді жетілдіру, жаңа оқу жоспары, жаңа бағдарламаға сай курстар мен түрлі семинарлар өткізудің маңызы зор. Мұның өзі педагогтың жұмысына деген қызығушылығын, шығармашылық қабілетін шыңдауына, бала тәрбиесіне деген түсінігінің кеңеюіне бірден-бір себеп болып табылады. Білім – теңіз, оның тереңіне құпиясын ашатындар ғана бойлай алмақ. Ондай адамдарды дайындайтын, білім, тәрбие беретін бала жанының бағбаны – тәрбиеші. Ал ұстаз білімді бала санасына сабақ арқылы жеткізеді. Ол – ұстаздың бір-біріне ұқсамайтын жан-жақты өткізген сабақтары. «Білім беру – табиғат пен қоғам жайында ғылымды жинақталған білім жүйесін жеке адамның меңгеруі және оны өмірде тиімді етіп қолдана білу» деп көрсетеді Ж. Қоянбаев. Тәрбиешінің бағыттауымен бала білімді меңгеріп қана қоймай, оны өмірде, іс-тәжірибесінде тиімді қолдана білуі шарт. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі-маңызды мәселелердің бірі. Жас ұрпақты рухани - адамгершілікке тәрбиелеу, олардың біртұтас дүниетанымының қалыптасуына, әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұның құру – жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселенің бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Хасенов Ә. Тіл білімі.- Алматы: Ер-дәулет, 2003.
2. Нұртазин Т. Сөз құдіреті.- Астана: Ер-дәулет, 2007.
3. Әлімбек Г. Қазақ тілі.- Астана: Ер-дәулет, 2007.
4. Құрманбайқлы Ш. Терминтанушы құралы(Сөздік-оқулық) .- Астана: Ер-дәулет, 2007.
5. Тіл туралы толғам. Құраст./ Д. Дүйсебай.- Астана: Ер дәулет, 2007.
6. Қапасова Б.Қ. т.б. Қазақ тілін жедел оқыту.- Астана: «Арман-ПВ», 2009.

КӨПТІЛДІЛІК ЗАМАН ТАЛАБЫ

Абельдинова А.А., Ахатова А.А., Рақымжанова К.К.

ҚМББ «Болашақ» колледжі

Қазіргі әлем - жаңалықтар мен өзгеше технологиялар, өзгерістер заманы. Заманның ендігі тетігі бүгінгі күнмен тірлік ететін адамды емес, болашақты кеңінен ой елегінен өткізетін тұлғаны, келешекті кемел ойлай білетін, дүние өзгерістерінің себеп-салдарын жекелік талғаммен емес, жалпы адамзаттық өлшеммен қабылдайтын жандарды қажет етеді.

XXI ғасыр – ғылым ғасыры. Жаһандануға бет бұрған заманда көптеген ұлттық айырмашылықтар азайып, тұлғаның алдында әр халықтың мәдени құндылықтарын, аға буынның барлық үздік тәжірибелерін пайдалану арқылы әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастыруға мүмкіндік беретін қолайлы білімдік ортаны құру сияқты маңызды міндет тұр. Яғни, көпұлтты және көпмәдениетті ортада белсенді, әрі тиімді өмір сүруге мүмкіндігі мол, өзге мәдениеттерге түсіністік және құрметпен қарай алатын, бейбіт және ынтымақтастықта өмір сүруге бейім, бәсекеге қабілетті маман қалыптастыру үшін көптілді білім беру қажет.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты халыққа Жолдауында: «Білім беру реформасы табысының басты өлшемі-тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады.

Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз» - деген болатын. Осы мақсатта Қазақстан Республикасының азаматын қалыптастыру, оның тез өзгеріп отыратын әлемде табысты білім алуға деген сұранысын қалыптастыру, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу және оқыту басты мақсат болып отыр.

Қазіргі заманның талабы - көптілділік. Адам баласының рухани байлығы, тәрбиесі, білімі бәрі де тіл арқылы жетіледі. Яғни, жақсылық та - тілден, жамандық та - тілден. «Тілменнен түйілген, тіспенен шешілмес.» демекші, әр адамның сөздік қоры бай болуы үшін тілін, ой өрісін жан-жақты дамытуы керек.

Сол себепті, болашақ ұрпағымызға үштілділікті қажетті деп ұғындыру ұстаздың ең басты міндеті болып саналады. Қазіргі уақытта еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта үштілділікті еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару – біздің қазіргі кездегі ең басты міндетіміз.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған.

Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым.

Сондықтан тіл - мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады.

Көптілді білім беру дегеніміз- оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Көптілді оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік.

Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға

ақпараттық-технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет.

Замана ағымына лайықты қазіргі алдымызда тұрған міндет халқымыздың ұлттық дербестігін сақтай отырып, елімізді өркениетті елдер қатарына қосу. Сол өркениетті елдер санатына қосылуына ықпал жасайтын еліміздің ертеңгі болашағы жастарға білім мен тәрбие беретін - мектеп. Болашақ Қазақстанның азаматтары ескінің көзіндей жаңаның ізіндей болып дүниежүзілік мәдениетті танитын, өзінің төл мәдениетін сыйлайтын, басқаға өзін таныта, сыйлата алатын рухани дүниесі бай, білімді, білікті болуы шарт[1]/

Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қақ. «Қазақстан әлемде тұрғындары үш тілді қатар қолданатын, яғни қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі-халықаралық тіл ретінде, ағылшын тілі- әлемдік экономиканың жетістікті интеграциясы ретінде, жоғары білімді елдер қатарында қабылдануы тиіс»- деді

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев .Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі- мектепте көптілді білім беруді жолға қою болып табылады.Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру[2].

Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерлеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналуда. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді.

Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу әрқандай адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек.

Көптілділік — заман талабы. Заманында ата-бабаларымыз «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» – деген сөзді бекерге айтпаса керек. Бәсекеге қабілетті тұлға даярлау және олардың білімін арттыруда көптілді білім берудің ел болашағы үшін маңызы жылдан-жылға арта бермек.

Көптілді білім беру ісінде атқарылып жатқан жұмыстардан шығатын қорытынды менің ойымша мынадай:

- көптілді білім беру- бұл мектепте оқу пәндерін екі немесе одан да көптілде аудармасыз оқыту;
- билингвалды білім беру - оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану;
- әрбір мектеп бітірген Қазақстан Республикасының азаматы қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жетік біліп шығады;
- көптілді меңгерген оқушылар өзгермелі кезеңде еркін әрекеттер жасауға бейім болады;
- көптілді меңгеру еңбек нарығында да жоғары бағаланады;
- алыс және жақын шетелдерде тілдік көмекті керек етпейді.

«Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз.

«Көптілділік» кез келген тұлғаның қалыптасуына және болашақта Қазақстан Республикасының жан – жақты дамуына әсер етуі үшін қажетті құралдардың бірі, сонымен қатар, «модернизациялану», «жаһандану» үрдістерін қабылдаудың бірден-бір құралы болып

табылады. Қорыта келе, көптілділікті жеке тұлға қылаптастырудың негізі ретінде қарастырып, зияткер тұлға қалыптастыруды заманауи халықаралық деңгейде білім беру кеңістігіне шығатын дара жолдың зерттеу нысаны есебінде санау қажет

Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу- басты міндетіміз.

Қолданылғын әдебиеттер тізімі:

1.ҚР үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы.

2.ҚР- нің президенті Н.Ә.Назарбаевтің Қазақстан халқына жолдауы, 2012ж.

ӨЗГЕ ТІЛДІҢ БӘРІН БІЛ.....

Жаканбаева А.А., Қуатова Г.А., Тюлемисова Л.С.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев 2017жылдың 31 қаңтарында жыл сайын дәстүрге айналған халыққа жолдауын жариялағаны баршаға мәлім. Биылғы жолдаудың тақырыбы «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» деп аталады. Жолдаудағы басты бес басым бағыттың бірі адами капитал сапасын жақсартуға арналады. Халықтың сапасы интеллектуалды ұлтты қалыптастыру саясаты мен тәжірибесінің дұрыс-бұрыстығына байланысты. Интеллектуалды ұлттың бастауы білім мен ғылымда. Осы орайда біздің міндетіміз білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру.

Қазақстанның қазіргі білім жүйесі жаһанданудың, ізденістің үстінде. Әрине білім беру саласында күрмеуі шешілмеген жайттар да жетерлік. Баспалардан шығып жатқан оқулықтардың көбісі сын көтермейді, саны көп сапасы жоқ оқу орындары да баршылық.

Тәуелсіз еліміздің білім беру жүйесін жетілдіру, оның сапалық деңгейін дамыту кезек күттірмейтін мәселе болып отыр. Тек білімді адам ғана мыңды жыға алады, әлемді мойындата алады. Қазақстанды бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына қосу үшін ұлттық-рухани болмысы, өзіндік іскерлігі мен дағдысы қалыптасқан жас ұрпақты тәрбиелеуіміз қажет.

«Тіл – халықтың тарихы, шежіресі, халықтың күллі өмірінің жаңғырығы мен ізі, онан сол тілді жасаушы халықтың арманы мен үміті, қайғысы мен қуанышы, күллі рухани өмірінің үні естіліп тұрады. Тіл – адам қатынасының аса маңызды құралы. Тіл – адам баласы қоғамының өмір сүруінің және дамуының қажетті шарты. Қазіргі Қазақстанда тіл мәселесіне көп мән беріледі. Әсіресе, үш тұғырлы тіл туралы айта кеткен жөн.

Жаһандану үдерісінен қалмау үшін үш тұғырлы тіл саясаты қолға алынғаны белгілі. Елбасы жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауларында тіл саясатына, оның ішінде қоғамдағы мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесіне тоқталмай өткен емес. Биылғы жылы да білім беру жүйесінің ролін өзгерту мәселесі бойынша төрт басымдыққа баса назар аударылып отыр. Онда біріншіден ІТ-білімді, қаржылық сауаттылықты қалыптастыруға, ұлтжандылықты дамытуға көңіл бөлу; екіншіден қала мен ауыл мектептерінің арасындағы білім беру сапасының алшақтығын азайту; үшіншіден үш тілділікті дамыту, қазақ тілінің басымдығына көп көңіл бөлу; төртіншіден 2019 жылдан бастап 10-11 сыныптарда кейбір пәндерді ағылшын тілінде оқыту. Қазақстан халқы бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Қазақ тілі- мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлт аралық

қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі ретінде қалыптасуы тиіс.

Қазір қоғамда үш тілділікке байланысты әр алуан пікір қалыптасқан. Ең бірінші ҚР Білім және Ғылым министрі Ерлан Сағадиевтің үш тілділікке қатысты айтқанына назар салайық.—Үш тілділік мәселесі – ол ең алдымен қазақ тіліне назар аудартады. Үш тілділік – ол ең бірінші қазақ тілі туралы бағдарлама. Қазақ тілінің жағдайы қазір көш ілгері. Бүгінде еліміздегі оқушылардың 70 пайызы қазақ тілінде білім алады. Мәселе үш тілділікте емес, мәселе орыс мектептерінде оқитын бес жүз мың баланың қазақ тілін білмейтінінде.

Сондықтан министрлік үш-төрт жылдың ішінде осынша баланы қазақ мектептеріне қайтаруды алдына мақсат етіп қойып отыр. Қазір осы мақсатты жүзеге асыру үшін үш-төрт зияткерлік институт арнайы әдістеме дайындап жатыр. Ол заманауи ғылыми негізде компьютерлік моделдеуден өткен әдістеме болады. Осы әдістеме арқылы алты айда қазақ тілін үйрене алады. Соны орыс мектептеріндегі қазақ тілі сабақтарына қолданысқа енгізсек, үш жылдың ішінде бес жүз баланың қазақ тілінде сөйлейтініне сенемін. Үш тілділіктен ұтыламыз деген, толықтай қате түсінік, – дейді Е.Сағадиев.

Бұл мәселенің қаншалықты орындалатыны алдағы уақыттың еншісінде. Бірақ үш тұғырлы тіл саясатының халыққа беймәлім тұстары өте көп. Сондықтан қоғамда бұл мәселе көп сынға ұшырағаны мәлім. Бұл жерде айта кететін мәселе жалпы көпшілік ұлттың, жастардың тіл үйренуіне, көкжиегін кеңейтуіне қарсы емес. Үш тұғырлы тіл саясатының бастан қарсылыққа ұшырауының негізгі себебі – о бастан дұрыс түсіндірілмеуінен. Бұл келешекте халыққа не береді, маңызы қандай, осының бәрі дұрыстап кеңінен түсіндірілуі керек еді. Екіншіден үш тілділікке өту уақытты талап етеді. Жолдауда атап көрсетілгендей үш тұғырлы тіл мәселесі кезең-кезеңмен, салиқалы түрде жүргізілуі керек. Осы орайда елбасы үкіметке ұсыныстар әзірлеуін тапсырды.

2017-2018 жылдары 2-5 сыныптарға, 2018-2019 жылдары 3,10-11 сыныптарға кей пәндер ағылшынша оқытылуы мүмкін. Сонымен бірге қоғамда нақты ғылымдарды түсіндіретін химия, физика, биология, информатика сабақтары жоғары сыныптарда ағылшын тілінде оқытылу ұсынысы қызу талқылануда. Көпшіліктің түсінбейтіні – бұл пәндер өзі де күрделі пәндер қатарында, бізде өз тілімізде түсіндіріп отырып та әлі де сапа көрсеткішін жақсартып алмай келе жатқанымыз шындық. Ал енді ертеңгі күні оны оқытатын мұғалім өзі мықты химик, сонымен бірге ағылшын тілін жетік меңгерген болуы міндетті. Ондай мұғалімді қайдан аламыз? Өздері бітпейтін қағаздарымен алысып, мұрнынан шаншылып жүрген мұғалімдер енді тіл үйрену курстарына баратын болса, тіпті титықтап, қажып кетпей ме? Немесе ұзақ жылғы тәжірибесі бар мықты мамандарды лақтырып тастап, оның орнын ағылшын тілін жақсы білетін бірақ химиясы нашар мұғаліммен алмастырамыз ба? Біз бұдан ештеңе де ұтпаймыз, сондықтан бұған жан-жақты дайындық қажет. Тіпті министр айтқандай ондай бесаспап мұғалім дайындалған күннің өзінде олар қаншама мектепті қамти алады? Балалар ше? Оларға қосымша ауырлық туындамай ма? Басқасын айтпағанда, ауыл мектептерінде білім сапасы бұрынғыдан да төмендеген, көптеген мектептер интернет жүйесіне қосылмаған. Әлде олар есепке кірмей ме? Міне осындай сансыз сұрақтар халықты, оның ішінде әсіресе ата-аналар мен ұстаздар қауымын көп алаңдатары сөзсіз. Бірақ осы сұрақтарға мардымды жауап таптық деп айта алмаймыз. Сұрақ көп-жауап аз.

Бәсекеге қабілетті ел болу үшін ағылшын тілі қажет екені белгілі. Себебі ағылшын тілі – халықаралық тіл. Ағылшын тілі қазіргі таңда халықаралық қарым-қатынас тілі және дүние жүзіне кең таралған тіл болып танылады. Қазіргі кезде ағылшын тілі АҚШ, Ұлыбритания, Канада, Австралия сияқты көптеген дамыған мемлекеттердің ресми тілі, БҰҰ-ның алты ресми тілінің біреуі. Қазақстанда 3,5 мың шетелдік компаниялар жұмыс істеуде. Расында да, ағылшын тілін білу жастарға әлемнің ең үздік ЖОО-да білім алуға, алдыңғы қатарлы мемлекеттерде тәжірибе жинауға мүмкіндік береді. Осы ретте «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте!»-деген Қадыр ағамыздың өлең шумағы еріксіз ойға оралады. Әрине көп тіл білу адамның көкжиегін кеңейтеді, әлемдік өркениет көшінен қалмауға мүмкіндік береді. Алайда туған тілімізді өгейсітіп алмасак болғаны. Қазақтың намысты батыр ұлы Бауыржан

Момышұлының: «Анамыздың ақ сүтімен бойымызға дарыған тілімізді ұмыту бүкіл ата бабамызды, тарихымызды ұмыту» деп айтқан өсиет сөзін естен шығармасақ болғаны.

Жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып-білуге деген қызығушылықтары мен ұмтылысын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббатын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу басты міндетіміз болып табылады. Жоғарыда айтылғандырдың барлығын ескере отырып, тіл тағдыры – ел тағдыры деп айтсақ қателеспейміз. Өркениетке құлаш ұратын елдің өрісі қашанда білікті де, саналы ұрпақпен кеңеймек. Өркениеттік өрелік алға шығып, жаһанданудың лебі есіп тұрғанда көп тілді игергенге ешкімнің таласы бола қоймайтыны анық. Әлемдегі мүйізі қарағайдай елдердің санатына енуді көздеген халықтың басты мақсаты сауатты ұрпақ тәрбиелеу болып табылады. Ол дегеніміз – өз ана тілін терең меңгерген, сол тілде еркін сөйлей алатын, сонымен қатар бірнеше халықтың тілін білетін ұрпақты тәрбиелеу. Білім мен ғылымның, инновацияның, жалпы Қазақстанның дамыған жағдайында Елбасы біздің алдымызға үш тілді меңгеру қажеттігін қойды. Сонымен, біз көрсеткендей тілдердің үштұғырлылығы – уақыт талабы. Үш тілді білу жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашады. «Үш тұғырлы тіл» идеясы – жарқын болашақтың кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Егемен Қазақстан// 2017 жыл, №27 «Білім беруде нені ескеру қажет?», Сабыров А.
2. Егемен Қазақстан// 2017 жыл, №27 «Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы».
3. Қазақстан Республикасының Президенті -Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына арнаған жолдауы. «ЕгеменҚазақстан» 15 желтоқсан, 2012жыл.

БАЛАЛАР ҮЙІНДЕ ӨМІР СҮРЕТІН БАЛА ДАМУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚИЫНШЫЛЫҚТАРЫ

Тусупова С.

ҚММБ «Болашақ» колледжі

Жетекші:Тюлемисова Л.С.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев өзінің «Қазақстан-2030» даму Стратегиясында «балалар үйінде әрбір тәрбиеленушінің тұлға ретінде қалыптасуының шешуші факторы ұлттық тәрбиенің міндеті» деп көрсеткен.

Алайда, соңғы жылдары ата-ана қамқорлығынан айырылған балалардың жағдайы көпшілікті толғандыруда. Оның үстіне қазіргі әулеметтік-экономикалық себептерге байланысты түрлі тұрғыдағы әулеметтік жетімдер саны өсуде. Осыған орай жетім балалар қазіргі күні психологтар мен педагогтардың, дәрігерлердің зерттеу нысанына айналды. Баланы зерттеу жұмыстарын сапалы жүргізу кезінде, баланың дамуының психологиялық ерекшеліктері мен оның себептері жөнінде мамандардың білім деңгейінің маңызы зор.

Баланың тұлғалық дамуының жеткіліксіз болуы танымдық процестердің әлсіреуінен немесе қалыптасуынан, дамуынан, есте сақтау қабілетінің төмендігінен, көңіл аударудың бірқалыпсыздығынан, ойлау қабілетінің жетілмегенінен, ой өрісінің төмендігінен және т.б. жағдайлардан болады және білінеді. Танымдық дамудың төмендеуінің себептері алуан түрлі болуы мүмкін: мидың дұрыс жұмыс істеуіменен бастап тәлім-тәрбие ортасының дұрыс болмауына дейін.

Сезімді-ерікті өрісте барлық зерттеушілер балалар үйінде тірбиеленушілердің жеке тұлға ретінде қалыптасуынан ауытқуын және көптеген қиыншылықтарын белгілейді: әулеметтік өзара іс-қимылдардың бұзылуы, өздігінен дамуының кемшілігі, өзін-өзі

бағалаудың теңсіздігі, қоршаған ортадағы адамдармен қарым-қатынас құра алмауы, ынтымақтастық тенденцияларының жоқтығы. Мұндай бұзылыстар көбенесе мазасызданудың артуында, сезімдік қызуында психикалық шаршауда, сезімдік стрестерде, әртүрлі кедергілердің туындауында сезімталдығының артуында, қиыншылықтарды жеңуге дайынсыздығында, сенімсіздікте, ашушандықта, серпімді белсенділіктің артуында, сезімдік суықтықта қоршаған азаматтармен қарым-қатынасы бұзылуында, депрессия және т.б. айқын көрінеді. Жетімдер мекемелеріндегі сезімдік өмірінің толықсыздығы, ересек балаларды түрлі психикалық және әулеметтік бейімделуінің бұзылуына әкеп соғады: кейбірінде бұл белсенділігінің төмендеуі, кейбірінің қылмыстық іс-әрекеттер жасауға көбінесе қоғамда өзін-өзі дөрекі ұстауы бағаланады. Осындай балалардың дамудағы бұзылыстар тәрбиеленушілердің жабық түрдегі мекемелерде орналасқандығынан болады. Балалардың көбісі балалар үйіне сәбилер үйінен келіп түседі, ол жерде олар үш кейбір кездерде төрт жылға тәрбиеленген.

Интернаттық түрдегі мекемелерде өскен бала өнімді қатынас дағдыларын меңгермейді. Оның қарым-қатынастары үстірт және асығыс: ол бір кезде озбыр енжарлыққа өте келе көңіл бөлуді қажет ете келе бала өзін сол қажеттілікке сай ұстай алмайды. Ересек адамдармен іскердік қарым-қатынастарды кеш дамытады және жабайы түрде жүзеге асырылады. Балалар ересектердің ойын үлгідегі қимылдарын ықыласпен бақылайды, айтылған нұсқауларды орындайды, ұсыныстарды қуана қабылдайды, бірақ ойынға белсене қатыса алмайды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың қимыл әрекетінің тежелуі мен құмарлығының артық шамада болуы сезімдік-еріктік тұрақсыздығымен, артық шамадан тыс шаршауымен, ашуланшақтығымен үйлеседі. Бұл сезімнің дамымауы және сезімдік дамудың ауытқуы тек психикалық, әулеметтік салдарынан ғана емес сонымен қатар тұқым қуалаушылық және туғанда пайда болған патология салдарынан да болады.

Құрбылармен қатынас қажеттілігі негізінде қиын емес. Ойын кезінде балалар іс-қимылға және құрбысының көңіл күйіне назар аудармайды, кейбір кезде құрбысының ренішін, сұрауларын тіпті көз жастарын да байқамайды. Бір жерде бола тұра, бөлек ойнайды. Құрбыларымен үнемі байланыста аздаған балалар ғана болады. Ол баланың жасы мен баланың топтағы жағдайына байланысты емес. Алайда жалғыз қалатын балалар да жоқ. Ойындар көп жағдайларда ашушандықпен, көңіл күйдің ауысуымен өтеді. Адамның сана сезімі келесі тарихи тұрғыда құралған әулеметтік құрылымда дамиды:

1. Өзінің атына өзіндік есімдікті қосқанда;
2. Мойындау талаптары;
3. Жыныстық теңестіру;
4. Жеке тұлғаның психологиялық уақыты: өткен, қазіргі, болашақ
5. Әулеметтік кеңістік: парызы мен құқығы.

Балалар үйінде балаларды көбіне тегімен шақырады аты көп уақытты тегімен үйлеседі. Баланың аты бұйрық беру кезінде ғана қолданылады, сүйіспеншілікті көрсетуде еш уақытта қолданылмайды. Нәтижесінде баланың өзінің атына деген жағымсыз сезімі туады.

Баланың талаптануы өзінің ортасында күшпен, тәрбиеленушілерге барабар озбырлықпен жүзеге асырылады. Қажеттіліктерін жүзеге асыра алмаған жағдайларда ашу ыза, қызбалылық, мазасыздану сезімдері туады.

Тағы бір маңызды жағдайға назар аударғанымыз жөн - балалар үйіндегі «біз» деген ұғым. Ата-ана қамқорынсыз өскен балалардың интернаттық «біз» ұғымы қалыптасады. Бұл ерекше психологиялық құрылым ата-анасыз өскен балалар әлемді «біздің» және «бөтен», «біз» және «олар» деп бөледі. «Бөтендерден» бәрі бірігіп өздеріне керектісін алуға дайын оларды «бөтендерге» және өзімізге деген ерекше қарым-қатынас қалыптасқан.

Интернатта өмір сүретін балалар өз топтарының ішінде өзінің құрбыларына немесе өзінен кіші балаларға қатігездік көрсете алады. Өзін олай ұстауы бірнеше себептерге, біріншіден жүзеге асырылмаған сүйіспеншілік пен танымағандық баланың сезімдік тұрақсыздық жағдайда болуы, ата-ана қамқорлығынан айырылу.

Араласа білмеу мінез-құлықтың барабар емес ниеті түзулік немесе озбырлық (мысалы, барлығы үшін айналасындағыларды кінәлау, өз кінәсін мойындай алмауы мен оған ниет

білдірмеуі және басқалары) сияқты қорғаныстық формаларының басымдыққа ие болуына себеп болады. Бір жағынан, балаларда ересек адамның назар аударуы мен достық пейілін, адамдық жылуды, мейірім мен оңды эмоциялық қарым-қатынастарды қажетсінуі артады, екінші жағынан бұл қажетсінуге толықтай қанағаттанбау байқалады: ересектер тарапынан балаларға аз көңіл бөлінуі, бұл қатынастарда жеке тұлғалық мәселелер сөз болуының аздығы, олардың эмоциялық жұтандығы мен негізінен мінез-құлықты тәртіптеуге бағытталған мазмұнды бір сарындылық, ересектердің жиі алмасуы. Ересектермен қарым-қатынастағы санамаланған ерекшеліктер балаларды біріншіден, толыққанды жеке тұлға қалыптасуының негізінде жатқан өзінің керектігін сезінудің маңыздылығынан, екіншіден, басқа адамның құндылығына тілектес болудан, адамдарға терең байланып-маталудан айырады.

Мектеп оқушылары мен балалар үйлерінде тәрбиеленушілердің арасындағы айырмашылықтар да басқа балалармен араласуда да байқалады. Балалар үйлерінде тұратын балалардың бәрі толып жатқан құрдастарына бейімделуге мәжбүр болады. Балалар санының көптігінде эмоциялық ширығуды, алаңдаушылықты, күшейіп келе жатқан озбырлықты жасайтын ерекше әлеуметтік-психологиялық жағдайлар жасырулы болады. Балалар үйіндегі өмір жағдайлары: балалар мен ересектердің арасында тәулік бойы болу, көңілсіздік, үй-жайларда оңаша болуға жеткілікті кеңістіктің жоқтығы; жеке заттары мен өз орнының жоқтығы оның жеке тұлғалық дамуына ықпал етеді, өзін жеке тұлға ретінде сезінуін қиындатады.

Балалар үйінде тәрбиелену кезіндегі дамудың әулеметтік жағдайы ата-анасының қамқорынсыз, өмірлік шарттары (әр баланың әрдайым тәулік бойы балалар мен ересектер арасында болуы, зерігуі, жалғыз қалуға мүмкіндіктің, өзінің заттарының және орнының болмауы), баланың қатынасу ортасының, өзіне деген қатынасының бұзылуы оның жеке тұлға ретінде дамуына кедергі болады. Интернаттық мекемелерінде өмір сүретін барлық балалар құрдастарының көптігіне бейімделуі тиіс. Балалардың көптігіне әулеметтік психологиялық ерекше жағдайлары жасырылған, олар озбырлықты күшейтетін, мазасыздықты, сезімдік қызбалықты құрайды.

Адамгершілік дамуы тәрбиеленушілердің жеке тұлға ретінде дамуының басты проблемаларының бірі болып табылады. Адамгершілік дамуының проблемалары бастауыш мектеп жасындағы балаларда басталады және көп жағдайларда олар ұрлықта, жауапкершіліксіздікте, өзінен әлсіздерді қорлауда, жан ашу сезімінің төмендеуінде байқалады, жалпы айтқанда, баланың моральдық мөлшерлерді, ережелерді және шектеулерді қабылдамауы мен түсінбеуінің кемшілігі. Егер төменгі жастағы тәрбиеленушілер биморальдық қылықтарды жете түсінбегендіктен, ренжіткен адамнан кек алу үшін немесе қоршаған адамдардың сезімдері мен қажеттіліктерін түсінбей, керектігін алу үшін, жасайтын болса, ересек жастағы тәрбиеленушілердің адамгершілік проблемалары әлде қайда күрделі. Көптеген жеткіншек тәрбиеленушілермен төменгі моральдық тұрақтылыққа ие.

Зерттеушілер интернаттық мекемелерінде тәрбиеленушілердің өзекті проблемаларына жетім балалардың әулеметтенуі қиыншылықтарын жатқызады. Әулеметтену қиыншылықтары деп бұл болмаса басқа әулеметтік рөлді қабылдаудағы баланың қиындықтар жиынтығы айтамыз. Өмірге келген сәттен бастап бала бірден әулеметтік қатынас әлеміне түседі – адамдар арасындағы қатынас әлемі, бұл жерде әр адам белгілі бір рөлді атқарады: отағасы, көрші, дос, саясатшы, қала тұрғыны т.б. Осы рөлдерді меңгере отырып адамдар әулеметтенеді, жеке тұлға ретінде қалыптасады.

Баланың қалыпты қатынастары (отбасы, достары, көршілері және т.б.) болмағандықтан рөл бейнесін ол қарама қайшы ақпараттар негізінде құрайды. Осыған орай әулеметтік рөлдің елес бейнесі пайда болады. Өзінің жетім ретіндегі әулеметтік рөлі жалған қалыптасады. Бұл рөл адаммен бірге өмір бойы жүзеге асырылады.

Қорытындылай келе, интернаттық мекемелердегі тәрбиеленушілердің жеке тұлға ретінде дамуының негізгі себептерін бөлуге болады:

1. Тұқым қуалаушылық әсерлер және орталық жүйке жүйесінің анатомо-физиологиялық бұзылыстар (маскүнемдік, нашақорлық т.б)
2. Жатыр ішіндегі баланың даму проблемалары: керексіз жүктілігі, бала мен ана арасындағы жатыр ішіндегі қатынастарының бұрмалануы, алмасу қатынастарының бұзылуы
3. Жетіспеушіліктің әр түрлі түрі (аналық, сенсорлық, қозғалыс, психикалық және т.б)
4. Ортаның әсері (педагогикалық қараусыздық)
5. Отбасынан зорлап алу және интернаттық мекемелерге орналастыру.

Интернаттық мекемелердегі тәрбиеленуші балаларда аса маңызды әлеуметтік құрылым – отбасының ықпалы жетіспейді. Тәрбиеленушілер үшін балалар үйі – уақытша болатын жер, оқу аяқталғаннан соң балалар өздігінен өмір сүру үшін ашық әлеуметтік ортаға шығарылады. Тәрбиеленушілердің өмір жолдарының ойдағыдай болуы оларды балалар үйінің дербес өмірге қаншалықты дайындағанына байланысты. Жеткілікті өмірлік тәжірибесі жоқ, әдеттегі қамқорлық пен өмір салтынан айырылған бұрынғы тәрбиеленушілер дербес өмірге кірісуге дайын емес болып шығады. Сонымен, бір жағынан, жетім балалар мен ата-аналарының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған білім беру мекемелерінде балаға достастық ортаны қалыптастырудың тиімді технологияларын енгізудің объективтік қажеттілігімен, екінші жағынан мамандырылған мекемелердегі мұндай ортаның мазмұндық-технологиялық құрамдастарының жеткіліксіздігімен және әзірленбегендігімен анықталады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстандағы жетім балаларды қамқорлыққа алу мәселелері: тарихы мен болжамы \\ Ұлт талғамы, -Алматы, 2008.-№4.-21-25бб
2. Мухина В.С Психология дошкольника \ Под ред.Л.АВенгера.М., Просвещение,1985.
3. Патология психического развития\\Под ред КузницоваЮ.А.М.,2004
4. Филонов Г.Н Воспитательный процесс: методология и специфика исследования \\ Педагогика, 2000, №9.

ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІНДЕ ҮШТІЛДІЛІК ЭЛЕМЕНТІН ҚОЛДАНУ

Кабылова М. Б., Мұхаев І. Д.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Тілдің үш тұғырлылығы – бізден талап етіліп отырған заман сұранысы. «Қазақстан бүкіл әлемде үш тілді пайдаланып жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар, қазақ тілі- мемлекеттік тіл, орыс тілі — ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі — жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» [2] — деп Елбасымыз өз жолдауында айтып кеткендей, қазіргі заман бірнеше тілді меңгерген азаматтың қалыптасуын талап етуде. Елбасының үштұғырлы тіл саясаты аясында шетел тілін үйрену, оның қолданыс аясын кеңейту бүгінде кезек күттірмейтін өзекті де келелі мәселелердің бірі болып отыр. Дегенмен, бірден үш тілде сабақ беріп кету оқытушылар үшін де, оқушылар үшін де оңай тимейтіні рас. Жалпы қазақ тілінен бөлек оқытылатын екі тіл де БҰҰ-ның жұмыс тілдері болып табылады[3]. Демек, өзге бірнеше тілді меңгерген елдерге қарағанда қазақстандық оқушылар әлемдік тілдерді біліп өсуіне өте қолайлы мүмкіндік туып отыр. «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», - деген қағиданы басшылыққа ала отырып, осы саясатты жүзеге асырсақ, Қазақстан болашағы жарқын болар еді. Елбасымыздың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Халқына Жолдауында: “Тілдердің үштұғырлылығы мәдени жобасын кезеңдеп жүзеге асыруды қолға алуды ұсынамын. Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел

ретінде танылуға тиіс. Бұлар - қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі” деген салиқалы үндеуінде айтқандай, әлемдік кеңістікке енуде ағылшын тілінің маңызы зор. [1, 41]. Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, оны меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Өзімізді әлемге танытқымыз келсе, ағылшын тілін меңгеруіміз қажет. «Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы», -Б. Хасанұлы анықтама бергендей [3], бүгінде оны қолдануға жан-жақты күш салынуда. Бізге бұл саясатты толық жүзеге асыру үшін уақыт қажет. Біз сол уақыттың ең бастапқы баспалдағында тұрмыз. Бұл баспалдақта тілді меңгерту үшін әр сабақ барысында үштілділік элементін ғана қолданудамыз. Мәселен, өз іс-тәжірибемде студенттердің интеллектуалдық қабілетіне түрткі болатын ойын технологиясын қолдана отырып, үштілділік элементтерін пайдаланудың тиімділігі зор деп білемін. Өнімді нәтиже беріп жүрген іскерлік ойындары: «Полиглот», «Мың бір мақал», «Үздік тілші», «Тіл білгірі» сынды тағы басқа ойындарды өткізудің үштілді меңгертудегі маңызы айрықша. «Мақал-мәтелдер» тақырыбын өткенде қазақ мақалдарының екі тілдегі баламасын тапқызу, «Мақал-мәтелдердің үндестігі» салыстыру жұмысын орындатқызу - студенттер қызыға орындайтын тапсырмалар. Яғни, сабақ барысында ойын элементтерін үш тілде енгізе отырып, студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктері мен функционалдық сауаттылықтарын арттыруға негіз болды. Сондай-ақ, әр пәннен берілетін теориялық мағлұматтарды үш тілдегі көріністерімен салыстыра отырып түсіндіру де студенттердің қызығушылығын арттырады. Бұл тәсіл, әсіресе, қазақ тілі пәніне өте ыңғайлы. Мәселен, «Негізгі орта білім беру» мамандығының «Қазақ тілі практикумы» арнайы пәнінде «Сын есімнің шырай категориясы» тақырыбында бұл әдісті төмендегідей қолдандым.

Сын есімнің шырай формасын түсіндіру кезіндегі ұсынылған қосымша мәлімет

Қазақ тілі	Орыс тілі	Ағылшын тілі
Шырай категориясы	Степени сравнения	Degrees of comparison of adjectives
Жай шырай. Ешбір грамматикалық көрсеткіші жоқ.	Бұл шырай түрі орыс тілінде аталмайды.	Жай шырай сын есімнің өзге шырайларының жасалуына негіз болады, сондықтан жай шырайға қосымша жалғанбайды: long, good, young
Салыстырмалы шырай	Сравнительная степень бывает <i>простая и составная</i> . Простая сравнительная степень обозначает большую степень проявления признака и образуется от основы прилагательных с помощью суффиксов -ее(-ей), -е, -ше/-же (<i>быстр-ее, выш-е, рань-ше, глуб-же</i>). [4] Составная сравнительная степень обозначает как большую, так и меньшую степень проявления признака и образуется следующим образом: элемент более / менее +	Comparatives Салыстырмалы шырай бір заттың сыны мен сапасының екінші бір заттың дәл сондай сыны мен сапасынан сәл кем немесе артық екенін білдіреді. Салыстырмалы шырай тудыратын жұрнақ – -er . Мысалы: young (жас) – younger (жасырақ). [4]

прилагательное

(*более / менее высокий*).

Отличие составной сравнительной степени от простой заключается в следующем:

1) составная сравнительная степень шире в значении, так как обозначает не только большую, но и меньшую степень проявления признака;

2) составная сравнительная степень изменяется так же, как положительная степень сравнения (исходная форма), т. е. по родам, числам и падежам, а также может стоять в краткой форме (*более красив*); [4]

Превосходная степень сравнения указывает на самую большую / малую степень проявления признака (высочайшая гора) или на очень большую / малую степень проявления признака (добрейший человек).

1) *самый умный*;

2) **наиболее / наименее** :
наиболее / наименее умный

3) **всех** или **всего** к
сравнительной степени (*Он был умнее всех*). [4]

superlatives

Күшейтпелі шырай

заттың бастапқы сындық қасиетін күшейте түседі. Бұл шырай бір буынды немесе кейбір қос буынды негізгі сын есімдерге **—est (-ist)** жұрнағын жалғау арқылы жасалады. Мұндай күшейтпелі шырайда тұрған сын есімдердің алдында белгілілік артикль **«the»** қолданылады, мысалы: longer (ұзынырақ) - the longest (ең ұзын) ; younger (жасырақ), the youngest (өте, (тым, ең) жас). [4]

Сабақ барысында төмендегідей тапсырмалар ұсындым.

1. Ұсынылған мақалдардың орыс тінідегі баламасын табыңыздар.

Үлгі:

Қазақ тілі

Орыс тілі

Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей.

Без труда не вытащишь и рыбки из пруда.

Ауру қалса да, әдет қалмайды.

Батыр бір өледі, қорқақ мың өледі.

Өтірік өрге баспайды.

Ұрлықшының арты қуыс.

Күшіңе сенбе, ісіңе сен.

Суға кеткен тал қармайды.

2. Мақалдардағы сын есімдердің үш тілді сөздігін құрыңыздар және сол сын есімдерді үш тілде шырай формаларына қойып қолданыңыздар.

Үлгі:

Қазақ тілі

Орыс тілі

Ағылшын тілі

Жылы

Теплое

warm

1. Бір жылы сөз бір күнге азық.

2. Ақ шашты ана:

«Жастығым — балам» дейді.

Ақылды бала:

«Ай-күнім — анам» дейді.

3. Қаһарлы қамал бұзады.

4. Айлалы батыр алдырмас.

5. Ер сасқанда белгілі,

Ат шапқанда белгілі.

6. Өжет өлімнен қаймықпас.

7. Ұранды елдің – ұрпағы қайсар.

Осы сабақты **қорыту кезеңінде** «Кубизм» әдісін қолдандым.

«Салыстырыңыз»: Сын есім мен зат есімді салыстырыңыз.

«Зерттеңіз»: Сын есімнің тіл байлығына әсері қандай?

«Сезініңіз»: Сын есімсіз тіліміз қандай күйде болар еді? Сезініңіз...

«Қолданыңыз»: Сын есім шырайларын үш тілде қолданыңыз.

Сабақтың үй тапсырмасына үш тілде зерттеу жұмысын студенттерді топқа бөліп ұсындым.

Үй жұмысы

I топ: Қазақ, орыс, ағылшын тілдеріндегі «Қара» сын есімінің беретін мағынасы.

II топ: Қазақ, орыс, ағылшын тілдеріндегі «Сары» сын есімінің беретін мағынасы.

Сонымен қатар сабақтың рефлексия бөлімінде де сабақтан алған көңіл күйлерін үш тілде жеткізуді сұрады.

Бұл ашық сабақ колледж әкімшілігі тарапынан өте жақсы бағаланды. Сабақ барысында ұсынылған тапсырмалар студенттердің ізденушілік әрекеттеріне, өз беттерімен білім алып, алған білімдерін ортаға салып, дәлелдеу дағдыларына түрткі болды. Ауызша, жазбаша сөйлеу тілдерін дамытты. Пәнаралық байланыстың негізінде оқушылар әр пәннен алған білімдерін тоғыстыра отырып, өз мақсаттарына жете білуге дағдыланды.

Үштілділікті әдебиет сабағында да жүйелі түрде қолданып келеміз. Әдебиет пен тіл – рухани егіз пәндер болғандықтан, оларды бірлікте ала отырып жүргізген сабақтарда үштілділікті қолдану аясында оқушылардың коммуникативтік қабілеттерін, зерттеушілік әрекеттерін дамытып, салыстыру, талдау, дәлелдеу сынды дағдыларын қалыптастыруға түрткі болды. Қазақ жазушыларының көтерген тақырыптарын орыс және ағылшын жазушылары қалай сөз еткендігін салыстырту, олардың өзара үндестіктерін табу жұмыстары студенттердің қызығушылығын оятты. Шығармашылық бағыттағы жоба құру сынды тапсырмалар жиі ұсынылып отырады. Бұл жерде олардың акпараттық күзіреттіліктерін дамыту көзделеді. Мәселен, қазақ әдебиеті пәнінде батырлық, ғашықтық эпостар, ертегілер тақырыптары бойынша «Батырлар үндестігі», «Орыс халқының Қыз Жібегі», «Ертегі кейіпкерлерінің үндестігі», «Ұлттық салт-дәстүрлер үндестігі» тақырыбында презентация жасау, жоба құру тапсырылып отырады. Бұл тапсырмаларды студенттер өз ана тілдерінде қорғайды. Мақсат – ұсынылған тақырыптың өзегін үш халықтың танымы бойынша

салыстыра көрсету. Студенттер мұндай тапсырмаларды орындау барысында ақпараттық технологияларды кеңінен қолданады. Сөйтіп, тұлғаның ақпараттық құзыреттілігі арта түседі. Қорытындылай келе айтарым, білім беруді үш тілде жүзеге асыру - біршама уақытты талап ететін дүние. Және бұл бірден қалыптаса қоятын қағида емес. Сондықтан білім беруде үштұғырлы тіл саясатын жүзеге асыру үшін өз сабақтарымызда қазірден бастап жоғарыда көрсетілген және де тағы басқа әдіс-тәсілдерді енгізуді қолға мықтап алуымыз қажет. Сабақта ұсынылатын тапсырмаларды үш тілге бағыттап ұсыну – үштілділіктің бастапқы баспалдағы ғана. Әрі қарай да тапсырмаларды жеңілден күрделіге қарай бағыттасақ, болашақ жастарымыз өз тілін ардақтай отырып, заман сұранысынан туындап отырған үш тілде еркін сөйлеп, әлемнің кез-келген жерімен еркін байланысқа түсе алар еді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007
2. Ақиқат. 2011жыл, №5. «Қазақ тілін білу - әншейін бір ұран емес», Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының ХҮІІ сессиясында сөйлеген сөзі
- 3.http://alashainasy.kz/ustazdar_ustahanasy/ushtld-blm-beru-arkyilyi-kuzrett-tulganyi-kalyiptastyiru-60020/
- 4.Ғаламтор көздері

КӨПТІЛДІЛІКТІ МЕНГЕРТУДІ ЖОЛҒА ҚОЮ - БІЛІМ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТЫ

Абельдинова А.А., Ахатова А.А.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Ертеңгі келер күннің бүгінгіден де нұрлы әрі жарқын болуына ықпал ететін адамзатты алға жетелер күдіретті күш – бұл білім. Кімнің болмасын өсіп-жетілуі, дүрбелең дүниеде өзіндік орын алуы – өз елінің білім жүйесі мен оның дамуына тікелей байланысты.

Егеменді елдің қасиетті қара топырағында жер басып жүріп, оңды өзгерістердің игілігін көріп жүрміз. Оң көзбен қарап, игілігімізге жаратар игі істердің бірі - білім беру саласында.

Қазіргі заманғы қоғамда адамнан тек білімді болуын талап етіп қана қоймай, жоғары деңгейдегі мәдениет, ғылым мен техниканың түрлі салаларында терең мамандануын ғана емес қоғамда өмір сүріп, тіршілік ете білуді талап етеді.

Баланың тұлғалық дамуының негізгі параметрлері оның жалпы адамзаттық құндылықтарға бағытталуы, ізгілік, зиялылық, креативтілік, белсенділік, жеке басының намыс сезімі, ой-пікірдегі тәуелсіздік болып табылады.

Осы қасиеттердің даму деңгейі тұлғаның әлеуметтік қалыптасу мен әлеуметтік біліктілігінің көрсеткіштері деп қарастыруға болады.

Жеке тұлғаның ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде қалыптасуы мен дамуы және оның кәсіби жетілуі үшін қажетті жағдайлар жасау - білім беру жүйесінің маңызды міндеті.

Баланың тәрбиелену, білім алу және жан-жақты қалыптасу, ана тілін, ұлттық салт-дәстүрлерді сақтау, ақпараттану, денсаулығын нығайту сияқты құқықтарын іске асыру сияқты қасиеттерді білім алушылардың бойында қалыптастыру мен дамыту мұғалімдер мойнына жүктелген парыз[1].

Қазіргі жаһандану дәуірінің негізгі ерекшелігі ақпаратты тарату мен қабылдаудың жылдан жылға аса қарқынды өсуі болып табылатынына ешкім дау айта алмас.

Өркениеттің осындай даму кезеңінде тіл мәселесі көзден таса болған жоқ, қайта жыл сайын оның өзектілігі, қоғамдық-әлеуметтік мәні арта түсті.

Қазақ тілі мемлекеттік мәртебеге ие болғаннан бері оның аясы кеңіп, қазақ тілін дамыту, оның саяси, мәдени, жалпы білім беру сияқты қоғамдық өмірдің барлық саласына енгізу мен қолдану ісі жолға қойылды, мемлекеттік мекемелерде тілді (қазақ тілін) оқыту ісі жанданды. Жоғарғы оқу орындарында келешек маман ретінде студенттерді ортада сөз сөйлей алатындай дәрежеге жеткізуге, қызмет мәселелерін шешу арқылы еркін тілдік қатынасқа түсуге үйрету оқытудың өзекті жағына айналса, мектептерде оқушылар күнделікті өмірде, тұрмыста тіл игерімдерін мемлекеттік стандартқа сәйкес меңгеруі баса назарда болды және болады да.

Жаппай көптілділіктің негізгі іргетасы мектепте қаланатыны сөзсіз.

Жалпы ортада көптілділіктің дамуы мемлекеттің дамуымен тікелей байланысты. «Осы тұрғыда ең маңызды істің бірі – жалпыға міндетті білім беру стандартын оқушыларға меңгерте отыра, оларды көптілді тұлға ретінде қалыптастыру»[2].

Бүгінгі күні «көпмәдениетті тұлға үш тілді күнделікті қарым-қатынас пен болашақ мамандығына бейімделген шеңберде меңгерген және кәсіби саладағы әлемдік жетістіктерге ұмтылып, өз еліндегі өнімнің сапасын әлемдік деңгейге көтеруге және одан әрі асыруға үлесін қоса алатын тұлға» екені анықталған[3].

Демек, көптілділік - көпмәдениетті тұлға тәрбиелеудің негізгі шарты деген сөз.

Көптілділік адамның өзіне ғана емес, қазақстандық қоғамға пайда әкелуіне назар аударғанымыз қажет. Бұл орайда патриоттық тәрбиені күшейту мәселесі өзекті болып табылады.

Өзге тілді үйреніп, басқа мәдениетті білумен қатар, жас ұрпақтың өз елінің құндылықтарын биік ұстауына бүгінгі мектептің жауаптылығы барынша күшті.

Тәрбиелеу мен оқыту жүйесінде көптілділік білім берудің мақсаттары мен міндеттері ҚР Үкіметінің 2012 жылдың 25 маусымындағы № 832 қаулысымен бекітілген «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық іс-қимыл жоспары» міндеттерімен астасады.

Бұлар- Елбасының білім саласын жаңарту туралы бастамаларын іске асырудағы маңызды тетіктерінің бірі әрі ол – білім сапасын жетілдірудің негізгі бағдары болып табылады.

Жеке тұлғаның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруы деген ұғыммен ұштасады.

Көптілділік, яғни тілдердің үштұғырлығы туралы бастамашылдық Қазақстан халқы Ассамблеясының XII сессиясында ресми түрде мәлімделген екен.

Бұның негізі - мемлекетіміздің әлемдік қоғамдастыққа енуі мен адамзаттың өмірлік қажеттіліктері. Дамыған әлемдік тілдер ішінде ағылшын тілі ел мен халықтың коммуникациялық және интеграциялық қабілеттерін кеңейтетін тіл ретінде таңдалды. Президент 2007 жылы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезеңді жүзеге асыруды бастауды ұсынды.

«Тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы бойынша мемлекеттік тілді қазақстандық өзге ұлт азаматтарының 2020 жылы – 95 %-ы, сонымен қатар, орыс тілін 2020 жылы қазақстандықтардың 90%-ы, ағылшын тілін 2020 жылы -20%-ы меңгеру керек деген мақсат қойылуда.

Үш тілді меңгерген халықтың бөлігі 2020 жылы - 15% құрау керек деген міндет қойылып отырғаны белгілі.

Елбасы «Қазір біз балаларымыз **қазақ тілімен** қатар **орыс** және **ағылшын** тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз»- деп, осы мәселеге орай белсенді түрде іс жүргізу қажеттігін белгілеп берді.

Сондай-ақ Ұлт көшбасшысы дарқан даламыздың ер ұрпағының ана тілі –қазақ тілінің мәртебесін бір сәт төмендеткен емес.

..Ешкім өзгерте алмайтын бір ақиқат бар. Ана тіліміз Мәңгілік Елімізбен бірге Мәңгілік тіл болады! Оны даудың тақырыбы емес, ұлттың ұйытқысы ете білгеніміз жөн, -деген сүбелі сөзі баршаға аян.[3]

Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарына жүгінсек, бүгінгі мектеп түлегі – көптілді коммуникативтік және ақпараттық құзыреттілігі дамыған, көпмәдениетті, рухани-адамгершілік, ұлтаралық қатынастар мәдениетінің жоғары деңгейін меңгерген, қазақ елінің және жалпықазақстандық құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығушылық танытатын, отансүйгіштік және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға.

Көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның (индивидуумының) көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді.

үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс - тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бір ғана этносмекендейтін мемлекетте көптілділік сирек.

Кейінгі кезде шет тілін үйренуге ден қойыла бастағандықтан, қазақтар арасында да көптілділік көбейіп келеді. Бүтіндей ұлт пен ұлыстың көптілділікгі – социоллингвистердің зерттеу нысаны боларлық күрделі құбылыс.

Жаппай көптілділік жағдайында коммуникативтік формалар (диалектілер, әр алуан жаргондар, жеке тілдер) өте күрделі қолдану иерархиясын құрайды.

Оларға мыналар жатады:

- 1) тар локалды шағын топ арасындағы қатынас (үйшілік тіл);
- 2) топаралық тұрмыспен байланысты локалды қатынас құралы (мыс., Азия мен Африканың көп ұлтты елдеріндегі “базар” тілі);
- 3) билік жүргізетін әкімшілік (немесе ұлт) тілі;
- 4) көп ұлтты аймақтың ресми тілі;
- 5) мемлекеттік тіл (немесе халықаралық байланыс тілі).

Егер бастапқы екеуі ресми қатынас құралы болмай, тек ауызекі сөйлесу тіліне жатса, соңғы үшеуінің атқарар қызметі жан - жақты. Олар – жалпы халыққа ортақ қарым - қатынас құралы, білім мен ғылымның, ақпарат пен баспасөздің, әдебиет пен мәдениеттің тілі.

Көптілділік билингвизмнен (көптілділіктен) бастау алады. Көптілділік үшін тілдің қолдану мәртебесінің жан - жақты болуы, қажеттіліктің қалыптасуы, сондай - ақ тілдердің туыстығы (генетик. және типол. жақындығы) шешуші рөл атқарады.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар арасында қарым - қатынас жасау құралы деп, оған жай - жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар арасында қарым - қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана - сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет - ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым

. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады.

Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»- деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері

қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру - заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі..

Қолданылғын әдебиеттер тізімі:

1. ҚР үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы.
2. Орта мектепте оқыту процесінде көптілділікті дамыту мәселелері. Әдістемелік құрал Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Астана 2013
3. Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан жолы -2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Қазақстан халқына Жолдауы Астана, 2014 жылғы 17 қаңтар

КӨПТІЛДІЛІК - БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ

Абельдинова А.А., Туганбаева А.Қ.

ҚМББ «Болашақ» колледжі

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік.

Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде.

Сол себептен ақпараттық- коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды[1].

Тіл қай ұлтта, қай елде болмасын қастерлі де құдіретті. Ол әрбір адамға ана сүтімен дарып қалыптасқандықтан, «ана» деген ардақты атпен «ана тілі» деп атаймыз. Біздің ана тіліміз - қазақ тілі. Қазақ тілі - ғажап тіл, сан ғасырлық тарихы бар тіл. Ата-бабаларымыздан мирас болып келе жатқан баға жетпес асыл мұра. Егемендігіміздің арқасында еңсесі тіктеп, күретамырын тереңнен бойлаған төл тіл. Мемлекеттік тілді білу - парыз, өзге тілдерді үйрену - құқық. Тіл – кез-келген қоғамды біріктіретін негізгі күш. Мемлекеттің саясаты, идеологиясы, болашағы тілге немесе тілдерге құқықтық мәнімен де өлшенеді. Сондықтан да қазіргі таңда Қазақстан Республикасында мемлекеттік тіл толеранттық ортаны қалыптастыратын тіл ретінде қолданыста болуы заң жүзінде айқындалған.

Бүгінгі білім берудегі қоғам қойып отырған талаптарының бастыларының бірі – көптілділік. Көптілділік - кез келген қоғам үшін, кез келген формация үшін тұйықтықтан шығудың, интеграцияны негізгі ұстаным етіп алған бағытты айқындайтын жол деп танылған. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына арналған өткен жылғы Жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғарғы білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деді. Бұл, шынында да, қарқынды дамып келе жатқан ел үшін өзекті мәселе. Жолдауда әр тілдің ел өміріндегі орны мен мәртебесі айқын көрсетіліп тұр: олар тең емес[2].

Конституцияда жазылғандай, маңыздылығы жағынан бірінші тұрған - қазақ тілі. Орыс тілінің мәртебесі дәл конституцияда жазылғандай көрсетілмесе де, оның мемлекет өміріндегі орны, ТМД-да, халықаралық қатынаста, БҰҰ-да қолданылатын қарым-қатынас тілі екендігі айтылады. Ағылшын тілі - әлемдік экономика тілі ретінде көрсетіледі, яғни мәртебесі жағынан қазақ тілінен де мүлде бөлек, әлеуметтік лингвистика тұрғысынан анықтағанда «білім беру» деген ұғым береді. Тереңдетіліп оқытылса экономикамен, ғылыми технологиямен шектес салаларда мамандарға қажеттілігіне қарай оқытылады.

Қазіргі әлем - жаңалықтар мен өзгеше технологиялар, өзгерістер заманы. Заманның ендігі тетігі бүгінгі күнмен тірлік ететін адамды емес, болашақты кеңінен ой елегінен өткізетін тұлғаны, келешекті кемел ойлай білетін, дүние өзгерістерінің себеп-салдарын жекелік талғаммен емес, жалпы адамзаттық өлшеммен қабылдайтын жандарды қажет етеді.

Қоғамның көптілді мұғалім-маманды қажет етуінің себептерін бірнеше аспектіде белгілеген жөн. Оның бірі - бүгінгі жаһандық өзгерістерге бейім, сол өзгерістер мен жаңалықтарды ел мүддесіне ыңғайлай пайдаланатын ұрпақ тәрбиелеу міндетінен туындаса, екіншісі әлемдік ғылымның мүмкіндіктері ғаламдық мәнімен өлшенетін кезең екенін ескеруден келіп шығуы шарт. Қазақстан кейінгі 20 жылда оқу-білім саласында көптеген реформаларды таразылап, оларды ел болашағына қатысты маңызына қарай салмақтап, саралай түскені мәлім.

Көптілділік біздің қоғам үшін Елбасының «үш тұғырлы тіл» тұжырымдамасынан бастау алғаны мәлім. Бұғанға дейін тілдерді қатар дамытуда Қазақстан тәжірибиесінің аз екендігі де ескерілген болуы керек, аталған бағытта нақты іс-шаралар қоғамда өз нәтижесін берерліктей жүзеге асырыла қоймады. Кеңестік кезеңге дейінгі бай дәстүрі, мол лексикалық қоры бар қазақ тілінің кейінгі кезеңдерде әдебиет тілі ғана болып, ғылым мен экономика тіліне айнала алмауы да, көптілділікте (билингвизмде) орыс тілінің басымдылығы ғана емес, үстемдігіне әкелді.

Қоғамдық саяси жағдай, ішкі, сыртқы экономикалық қалып пен қатар тілдердің теңдік дәрежесінің басты шарты - сол тілде сөйлеушілердің әлеуметтік белсенділігін көтеру мәселесі. Қазақ тілінің ғылым мен экономика тіліне айнала алмауының ең негізгі себебі - қазақ тілді ортаның белсенді әрекетінің төмендігінен де болғаны сөзсіз. Ендігі міндет көптілділік мәселесінде өткенді екшеп, тілдердің теңдік мәселесін анықтаудың маңызы зор. Бұған дейінгілерден төмендегідей ескерер тұстарды бөлектеп алу қажет.

Тілдерді дамытудың 2011 – 2020 ж.ж. арналған бағдарламасы аудармаға көп мән берді. Аталған іс-шаралар мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру үшін жасалғанымен, беделін де түсіргенін атап өткен жөн. Аударманың жүйесіздігі, терминдердің мағына берудегі мәнінің солғындығы - қазақ тілінің негізгі қалпын, көркем әдеби қалпын бұзды. Тілдің қоғамның өзгерістеріне қарай өзгеріп, жаңарып отыратыны да белгілі. Бірақ тілдің ата-тектік қалпынан ажырауы тілдік қатынас ортасының шегін де азайтатынын көрсетті. Бұл тұрғыда аударма көптілділікте басымдықты сөйлеушісі көп ортаға бейімдейтінін де ескеру қажет. Қазақ тілінің мемлекеттік тіл мәртебесін алған жылдардан бергі қоғамда өз ұстанымын төмендетуі де аудармамен тығыз байланысты. Жолма-жол аударма, мағыналық аударма, түпнұсқалық аударма, т.б. аударманың кез келген түрі бірінші тілді көтеріп, екінші аударылып отырған тілдің беделін ғана түсіріп қоймайды, лексика-грамматикалық сипатын, стилистикалық қалпын, танымдық жүйесін бұзады, бұзды да.

Көп тілді меңгеру - бұл өте күрделі психологиялық үрдіс. Бүгінгі таңда бізге ана тілінің уызына қаныққан, ұлттық мұраны құрметтейтін, іскер, шығармашыл, дүниетанымы мол, зиялы да шабытты тұлғаның қажет екені белгілі. Әл-Фараби бабамыздың 76 тіл білгені біз үшін мақтаныш. Елбасы Н.Назарбаевтың төрағалық етуімен Қазақстан халқы Ассамблеясының ХҮІІ сессиясында: «Елдің түрлі өңірлерінде қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыта отырып, үш тұғырлы тіл қағидаты бойынша жұмыс істеуге тиіс» - делінген болатын. Лингвистика ғылымы соңғы жылдары көптеген жаңа бағыттарды қамтып, ғылыми-теориялық және практикалық жағынан кең өріс алып, дамып келеді. Мұндай бағыттар қазіргі өмір талабы мен уақыт сұранысына сәйкес пайда болып отырғаны белгілі. Бұған дейін біз бір тілге көңіл аударып келсек, қазір заман талабына сай жаңа салаға, жаңа бағытқа - когнитивтік лингвистикаға айрықша көңіл аударып келеміз. Бұл сала қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жарыстыра отырып, бір-бірімен салыстыра, жалғастыра отырып үйрету принципіне негізделген[3].

Қазіргі инновациялық процес ғылым салаларының тоғысуы мен бірігуіне ғана емес, сонымен қатар тың ғылыми салалардың қалыптасуы мен дамуына да әсер етті. Когнитивтік лингвистика - тіл білімінің қоғамдық-әлеуметтік орны мен рөлінің күшеюіне орай,

адамзаттың ой мен тіл, сана мен ойлау, таным мен тілдік қарым-қатынас процестерінің бірлескен әрекеті нәтижесінде тілші-ғалымдар алдында жаңа идея, тың ізденісті қажет ететін сала. Бұл - жалпы тіл білімі мәселерімен де, сондай-ақ жеке тіл білімі мәселелерімен де тығыз байланысты сала. Когнитивтік лингвистика - көптілділікті қарастыратын тіл ғылымының бір саласы.

Көптілділік - ұзақ жылдардың жемісі, қазіргі заманға сай адамдар бір тілмен ғана шектелмей, бүгінгі күндегі өзекті мәселелердің бірі - бірнеше тілді ұғып, үйренуде. Біреуге бөтен тіл үйреткіміз келсе, алдымен оған тілдік үлгілер мен тілдік орамдардың көмегімен әлгі тілді сөйлеуді үйретіп алуымыз керек. Қиындықтан қорықпаған қамалды алады демекші, жаңа ұрпақты жасампаз жылдармен келген жаңа заман талабына сай оқу құралдарымен қамтамасыз ету - қашан да ұстаздар қауымының басты міндеті болып қала бермек.

Көптілділік адамдардың өзара түсінісуіне жол ашады. Ұғынысу тікелей жолмен емес, сырттай болуы да мүмкін, бәрібір адамның белгілі бір хабарды ұғып, соған қатысты іс-әрекет жасауына мүмкіндік туады. Алайда, көптілділік адамдардың бір-бірімен ұғынысуында, ойын еркін, толық жеткізуде ерекше қызмет атқарады. Көптілділік қоғамда да, өмірде де өзіндік орын алады. Көптілділік - тек адамзатқа ғана тән әрекет; тек адамдар ғана тіл арқылы сөйлей алады, ұғыныса алады.

Көптілділік адамзаттың ойлау, пайымдау процесімен бірге жүзеге аса отырып, тілдік қатынастың негізі, басты құралы болып табылады. Осы қарым-қатынас құралы болып табылатын көптілділікті ғалымдар әрқилы ерекшеліктеріне қарай жан-жақты зерттеп келеді. Көптілділік әлемдегі өркениет пен білім жүйесіне сәйкес тыңдаушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыратын, ой-пікірін дұрыс, сауатты жеткізуге ықпал ететін, адам мен адамның қай тілде болса да түсінісуіне мүмкіндік беретін сала ретінде оқу жүйесіне енгізілді. Бұл сала қоғамдық әлеуметтік өмірді және ғылым мен білімді ұштастыра келіп, болашақ маманның дүниетанымын жетілдіріп, өзінше ой пікір түйіндеуге үйретеді.

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік.

Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру.

Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады.

Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ.

Қолданылғын әдебиеттер тізімі:

- 1.ҚР үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы.
- 2.Полиязычное образование в Республике Казахстан: стратегия и развитие.
- 3.ҚР- нің президенті Н.Ә.Назарбаевтің Қазақстан халқына жолдауы, 2012ж.

КӨПТІЛДІЛІК-БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА БАҒЫТ

Рахымжанова А.Қ., Есмагамбетова А.А., Жарқынбекова А.Т.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейкесті мәселелердің бірі. Көптілділік – белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторға байланысты.

Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты халыққа Жолдауында: «Білім беру реформасы табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады.

Жолдауда: «Біз бүкіл елімізде әлем-дік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз», – делінген. Бұл – жас ұрпақтың өзгеріп отыратын әлемде табысты білім алуға деген сұранысын қанағаттандыру, яғни бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу мен оқыту – білім беру жүйесіндегі басты мақсат екенін көрсетеді.

Сондай-ақ, Елбасы Қазақстан халқы Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет», – деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті.[1] Демек, кем дегенде үш тілді меңгеру – бәсекеге қабілетті болудың басты шарты деуге негіз бар. Олай болса, қазіргі білім беру жүйесінде болып жатқан ғылыми өзгерістердің заман талабынан пайда болған қажеттіліктер екені сөзсіз. Соның бірі – білім берудің жаңа бағыты ретінде белең алған көптілділік мәселесі бүгінде бүкіл елді толғандырып отырған күрделі мәселе.

Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иеленіп, сан мәдениетті санасына салып, сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып қалыптасуы анық.

Көптілді білім – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін меңгеріп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі өмір заңдылықтарында және нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін қажет болмақ.

Ресми деректерге сүйенсек, қазіргі Қазақстанның тілдік жағдаяттар мәселесі Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың 2009 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауында көрініс табады, мұнда елдің және оның азаматтарының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету мақсатында, үш тілді, яғни қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін халықаралық қарым-қатынас тілі ретінде, ағылшын тілін ғаламдық экономикаға табысты кірігу тілі ретінде дамыту қажеттілігіне сәйкес «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезең-кезеңмен жүзеге асыру ұсынылады. Осы орайда Президент Жарлығымен «Қазақстан Республикасында

Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» бекітілді. Бағдарламаны үш кезеңде жүзеге асырылу жоспарланған: 2011-2013 жылдарға белгіленген бірінші кезеңінде тілдерді қолдану мен одан әрі дамытудың нормативтік-құқықтық және әдіснамалық базасын жетілдіруге бағытталған іс-шаралар жиынтығын өткізу белгіленген; 2014-2016 жылдарға арналған екінші кезең аясында мемлекеттік тілді меңгеру мен қолдану саласында жаңа технологиялар мен әдістерді енгізу бойынша іс-шаралар кешенін жүзеге асыру, сондай-ақ тілдік көптүрлілікті сақтау жоспарланған; 2017-2020 жылдары, яғни үшінші кезеңінде қоғамдық өмірдің барлық саласында мемлекеттік тілдің қажеттілік деңгейі, оның тиісті қолданылу сапасы мен басқа тілдердің ұстанымын одан әрі сақтай отырып, оны меңгеру деңгейіне жүйелі мониторинг жүргізу арқылы нәтижені бекіту жүзеге асырылады.[2]

Бүгінде аталған бағдарламаның кезеңдеп жүзеге асырылып жатқанына, яғни алғашқы екі кезеңнің артта қалып, үшінші түпкі нәтижені көрсететін негізгі кезеңнің басталғанына өзіміз куә болып отырмыз. Бұл ретте білім беру жүйесіне алғаш рет 1985 жылы информатиканың пән ретінде еніп, бүгінде қандай дәрежеге көтерілгенін, компьютердің және де соның арқасында пайда болған ұялы телефонның бүгінде адамзаттың тұрмыс-тіршілігіне араласып, күнделікті қажетті қатынас құралына айналғанын атап өтпеуге болмайды. Әрине, қашанда алғашқы қадам жасаған кезде үлкен кемшіліктер де, қиындықтар да кездеседі. Дегенмен, түпкі мақсат қажеттіліктен туындаса және оған сеніммен қадам басса, мәреге жетудің анық екені белгілі. Сол себепті, көптілділіктің де тіршіліктің, дамудың қатынас құралы екенін біз сезінуіміз қажет.

Сонымен, көптілділік тұлғаны халықаралық тұрғыдан тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі. Яғни көптілділік өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын тұлға тәрбиелеу құралы. Ол қоғамдағы гуманизм идеалын жасау үшін басқа адамдармен, қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындауды талап етеді. Мұны біз осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдына қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек. Сондықтан да өркениеттің көшінен қалмай, бәсекеге қабілетті болу үшін бүгінгі өзгерістерді дұрыс қабылдап, оның кедергісіз жүзеге асуына ықпал етуге, ең алдымен, біздер – ұстаздар міндеттіміз деп санаймын.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған. Тіл – мейлі қайсы ұлттың болсын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйытқысы болып келген.

Әрбір азамат өз ана тіліне қанық болуы шарт. Сонымен қатар, өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, сол ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі деуге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерілеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгермелі өмірге ойдағыдай үйлесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай, қайта көп тілді болуы қажеттілікке айналуға. Бұл қажеттілікті өтеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу әр адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол деп есептелмек.

Сонымен, қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзіне асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мектепте көптілді білім беруді жолға қою екені баршамызға айқын.

Әлемдік білім беру іс-тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес. Бірақ, қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу – жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс.

Бүгінде оқушыларымыз, студенттеріміз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап-тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру – бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс-тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет.

Сонымен, білім берудегі әрбір жаңалық қажеттіліктен туындап, ғылыми тұрғыдан негізделсе, ертең өз дәрежесіне көтеріліп, өзіндік жемістерін беретініне күмән жоқ. Демек, көптілділік – білім берудегі жаңа бағыт болғандықтан, оны білім беру жүйесіне енгізуде туындайтын әрбір мәселелерін ғылыми тұрғыдан негіздеп отыру бүгінгі ұстаздар, әсіресе, біздей жас мамандар болашақ ұрпақ үшін атқаратын тікелей міндет деп білемін. Сол себепті мен өз бойымда көптілділікті қалыптастыра отырып, студенттердің көптілді білім алуына өз үлесімді қосамын.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев көптілді білімді дамытуға жіті назар аударып «...еліміздің маңызды құндылықтарының бірі және басты артықшылығы – көпұлттылық пен көптілділік» деп атап көрсеткені белгілі. Президент жүктеген тапсырмаларға сәйкес, Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы мен «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасында, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында, 2020 жылға қарай «... барша қазақстандықтар қазақ тілін, орыс тілін 95% және 25% – ағылшын тілін меңгеруі тиіс» делінген.[3]

Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті жастардың қалыптасуына септігін тигізетін тұжырымдамалық тұрғыдан жаңа үлгісін құруды көздейді. Осы орайда үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) бірдей оқытуды білдіретін көптілді оқыту бағдарламасының бірегейлігін атап өту керек.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезеңмен іске асыруды қолға алуды ұсынды. «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» атап көрсетілді.

Көпұлтты Қазақстан жағдайында «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы қоғамдық өзара келісімді нығайтатын маңызды фактор болып табылады. Тілдердің үштұғырлығы идеясы Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін құруға және дамытуға бағытталған ұлттық идеологияның бөлігі болып табылады.

Кез-келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторлары өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді.

Әдебиеттер:

1.Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы .

2.«Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасы.

КӨПТІЛДІЛІК- ЗАМАН ҚАЖЕТТІЛІГІ

Рахымжанова А.Қ. Есмагамбетова А.А. Жарқынбекова А.Т.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Мемлекетіміз саяси, экономикалық, мәдени байланыстары бірнеше тілде білім алуды қажет етеді. Көптілді білім беру дегеніміз- оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген. Ата заңымызда әлемдік тілдердің қай-қайсысын да тануға ерік берілген. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері ұлтына қарамастан тең дәрежеде асырылады. «Тілдің үштұғырлығы» тіл саясаты бағдарламасы күні кеше ғана айтылған дүние емес. Президентіміздің аталмыш тілдік стратегияны 2004 жылы жария еткен болатын. Ал, биылғы жылы Еуроодақтық өздерінде үштілді білім тәжірибесін заңды түрде енгізді. Бұл- тарихи қажеттілік. Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың аса маңызды бағыттарының бірі. Тіл проблемаларын оңтайлы шешу – ұлтаралық қатынастар үйлесімділігінің, халық бірлігі мен қоғамдық келісімді нығайтудың түпқазығы болып табылады. Елбасымыз үстіміздегі жылы Қазақстан халқына арнаған “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты Жолдауында “Тілдердің үштұғырлығы” мәдени жобасын жүзеге асыруды ұсына отырып, қазақ елін әлемдегі үш тілді қатар тұтынатын білімді де білікті ел ретінде танытуымыз қажет екенін және мемлекеттік тіл – қазақ тілі, ұлтаралық қарым-қатынас тілі – орыс тілі мен жаһандық экономикаға табысты кірігу тілі – ағылшын тілі болуы тиіс екенін ерекше атап көрсеткен. Қазіргі уақытта аталған Жарлыққа сәйкес “Тілдердің үштұғырлығы” мәдени жобасын іске асыру мақсатында қоғамдық өмірдің барлық салаларында қазақ тілінің мемлекеттік тіл мәртебесіне сәйкес қолданылуын қамтамасыз ету, ресми тіл, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілінің функцияларын сақтау, жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі ретінде ағылшын тілін дамыту жөніндегі шаралар кешені қолға алынып отыр.

“Үштұғырлық” үш тілді қамтығанымен, мәдени жобаны іске асыру барысында қазақ тіліне мемлекеттік тіл мәртебесіне сай басымдық бағыт беріледі. Осы ретте қазақ тілінің қолданылу аясын одан әрі кеңейту және конституциялық мәртебесіне сәйкес қоғамдағы рөлін нығайтуға, еліміздің барлық азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеруіне қажетті барлық материалдық-техникалық жағдайларды жасауға аса көңіл бөліну керек. Бүгінгі Қазақстанға технологиялық ғылыми басқа да салаларда жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар даярлау қажеттілігі туындап отыр. Замана ағымына лайықты қазіргі алдымызда тұрған міндет халқымыздың ұлттық дербестігін сақтай отырып, елімізді өркениетті елдер қатарына қосу. Әрбір қазақстандықтың қазақ тілінің тек қазақтардың ана тілі ғана емес, әрқайсысымыздың мемлекеттік тіліміз, мемлекетіміздің мемлекеттілігінің негізгі белгісінің бірі, болашағымыздың тілі екенін түсінетін кез келді.

Сондықтан да оны мемлекеттік саясаттың негізгі бағыты ретінде іске асырып, барынша дамытуға атсалысуымыз керек. Қазақстанда тілдердің үштұғырлығы жобасы жүзеге асырыла бастады. Осы жоба аясында қазақ, орыс және ағылшын тілдерін үйренуге жағдайлар жасалуда. Бұл жобаның еліміздің әлемнің бәсекеге қабілетті елдерінің қатарына қосылуға үлкен мүмкіндік беретіні сөзсіз. Сонымен бірге, осы ретте халықтың біраз бөлігі еліміздің мемлекеттік тілі – қазақ тілі екендігін білу шарт. Осы ретте көптілділік деп жүргенде өз тілімізді соның бірі ретінде қолданып қалмаймыз ба деген ой туындауы әбден

мүмкін.Елбасы бір топ қазақ тілді бұқаралық ақпарат құралдары басшыларымен ұлттық жаңғыру және халқымыздың бәсекеге қабілеттілігі аясындағы келелі кездесуінде «Тілдің үш тұғырлылығы» бағдарламасына, мемлекеттік тіл мәселесіне кеңінен тоқталып өтті. Мемлекет басшысы: «Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі-Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Және оған қамқорлықта сондай дәрежеде болады», -деп сендірді.[3]

Көптілділік — заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр алуан әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің барлық ерекшеліктерін және құндылықтарын сезінуге болады.Көптілді оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық-технологиялық, ғылыми, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет.. Нарықтық экономика еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды қажет ететіні белгілі. Бұл оқу орындарының барлық салаларына жаңа талап, жаңа міндет, жаңа мақсаттар жүктейді. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі — өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу. Көптілді мемлекеттер арасында әлеуметтік- мәдени қатынастар жасай алатын, түрлі елдердің мәдениеті, әдебиеті, тарихымен танысып, қажетін пайдалана отырып, бөтен мәдениеттің ішіне сіңіп кетпей,өзінің елі мен мәдениетін басқаларға таныта алатын, санатты да саналы тұлғаны қалыптастыру өмір талабы. Бүгінде оқушыларымыз, студенттеріміз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап- тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру- бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс- тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет. Көптілділік заман талабына айналып отырған кезеңде ана тілімізді ардақтай отырып, өзге тілдерді білгеніміз әлемдік мәдениетке, өркениетке, білім кеңестігіне еркін кірігіп, болашақта алдыңғы қатардағы бәсекелестікке қабілетті дамыған 50 елдің қатарына енуімізге, жаһандану үрдісінде өмірдің барлық жағынан бәсекелестікке төтеп беруге мүмкіншілігімізді арттырады. Болашақ Қазақстанның азаматтары ескінің көзіндей жаңаның ізіндей болып дүниежүзілік мәдениетті танитын, өзінің төл мәдениетін сыйлайтын, басқаға өзін таныта, сыйлата алатын рухани дүниесі бай, білімді, білікті болуы шарт. Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген.Бір азаматтың өз ана тіліне қанық болуы шарты астында өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, сол ұлт азаматтарымен ойдағыдай тіл табыса білуін үлкен біліктіліктің белгісі деуге болады. Өмірде өзге бір ұлттың тілін игерген адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, күллі мәдени құндылықтарымен танысу орайына ие бола алады.

Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерлеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, қос тілді болып қана қалмай,

қайта көп тілді болуы төтенше қажеттілікке айналууда. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу кез келген адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек. Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан 12 ғасырдың алдында жасаған энциклопедист ғалым, әлемде Аристотелден кейін екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Наср Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70 ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалтырып кеткендігі анық. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері анық. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкенестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ. Көптілділік, полилингвизм-нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бірғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді [1].

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі.

Әдебиеттер:

1. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолданып балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. II том. Астана-2012 ж. 115-120 б.

2. Қ.Р «Білім туралы» Заңы

3. ҚР Президенті Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.

КӨПТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ -ОҚУ ҮРДІСІНДЕ

Рахымжанова А.Қ., Есмагамбетова А.А., Жарқынбекова А.Т.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Елімізді көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың негізі – көптілділік екені дәлелденіп отыр. Көптілділік өзара байланысты және бір-біріне тәуелді әлем жағдайында студенттерді тәрбиелеудің негізгі құралы болып табылады. Көптілді оқытуды біз бірнеше тілдерді меңгеру арқылы әлемдік мәдениетке мақсатты түрде ену, онда игерілген тілдер арнайы білім саласымен сусындаудың, әр түрлі елдер мен халықтардың мәдени-тарихи және әлеуметтік тәжірибесін меңгерудің тәсілі ретінде түсінеміз. Заманауи жаһандану жағдайында ағылшын тілін еркін меңгеру инновациялық

технологияларды игеруге, экономикалық және әлеуметтік жобаларды, ғылыми идеяларды және білім бағдарламаларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық- коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды.

Көптілді білім беру дегеніміз- оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің реформасында қаралған үш тілде оқыту-қазіргі заман қажеттілігі. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері ұлтына қарамастан тең дәрежеде асырылады.

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ [1].

Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеясын жасау үшін басқа адамдармен, қозғалыстармен, қоғамдық институттармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. Әлемдік білім беру іс- тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес, атап айтқанда, АҚШ пен көптеген Еуропа елдерінде, әсіресе соңғы жылдарда бұл бағытта жетістікке қол жеткен [3]. Бірақ, қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу- жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс. Ғылыми әдебиеттерде осы ұғымдарға көптеген анықтамалар берілген. Олардың ішінде біздің тәжірибемізге ең сәйкес келетін нұсқалары төмендегіше болады:

- Көптілді білім беру- бұл оқу пәндерін екі немесе одан да көптілде аудармасыз оқыту;

- Билингвалды білім беру- оқу және оқудан тыс жұмыстардың негізгі бағыттарын екі тілде іске асыру, педагогикалық үрдісте екі тілді оқыту құралы ретінде пайдалану.

Бұл өзекті мәселелерді жүзеге асыру үшін басты мақсатымызды анықтап алдық. Ол — Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде үш тілде білім меңгерген, көптілді коммуникативтік құзырлылықтары қалыптасқан, көп мәдениетті, рухани-адамгершілік қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеу.

Көптілді және билингвалды білім беруде оқу- тәрбие үрдісінен күтілетін нәтижелер мыналардан тұрады:

- Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде қалыптасқан білімдерін ана тілі, мемлекеттік тіл, орыс тілінде еркін білдіретін мектеп бітірушісі;

- Бітірушінің көптілді коммуникативтік және ақпараттық құзыреттілігі;

- Көп мәдениетті, рухани-адамгершілік, ұлтаралық қатынастар мәдениетінің жоғары деңгейі;

- Ұлттық және жалпықазақстандық, құндылықтарды қастерлейтін, тілдерді меңгеруге тұрақты қызығу танытатын, отансүйгіштік және азаматтық сана-сезімдері дамыған тұлға;

Бітірушілер еңбек нарығында, өмірлік қызметте тілдік кедергілерге ұшырамайды [2].

Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап- тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру- бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс- тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір студенттің қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет. Елбасымыз: «Мектеп жасына дейінгі білім беру деңгейінде үш тілді оқытуды жаппай енгізуді қамтамасыз ету қажет. Осылайша біз тілдерді меңгерудің қисынды жүйесін қалыптастыра аламыз: әліпбиі – балабақша деңгейінде, мектепте – базалық деңгей, университет пен колледжде – мамандық бойынша кәсіби тіл», - деп, көптілді білім беруді дамытуға басымдық танытып отыр. Сондай-ақ, Қазақстан халқына Жолдауындағы білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін білеміз. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді. Елбасы қойып отырған міндеттің негізгі мақсаты – өмірден өз орнын тандай алатын өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру.

Әлемнің жетекші елдерінің көпшілігі білім беру жүйесін, білім берудің мақсатын, мазмұны мен технологияларын оның нәтижесіне қарап бағалайтын болды. Білім берудің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағды, іскерлікке қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке – ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.. Қазіргі заман оқытушыдан тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық - психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Бұл заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдалана алатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8 - бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеті - оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаны

қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау» - деп атап көрсеткендей, қазіргі кезеңде әрбір мұғалімнің алдына қойып отырған басты міндеттерінің бірі - оқытудың әдіс - тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияны меңгеру. Ал білім беру жүйесінің алдындағы жаңа міндеттердің бірі инновациялық педагогикалық оқыту технологияларын пайдаланып білім сапасын арттыру.

Қазіргі кездегі жаңа білім саласына қойылатын талап инновациялық технологиялар мен әдістемелерді көптеп қолдану болып табылады. Сонымен қатар дәстүрлі оқыту әдісіне қарағанда инновациялық технология арқылы білім беру пәнге деген қызығушылығын, ізденісін арттырады. Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа адамгершілік-рухани тәрбие беру десек, оқытушылар осы талапқа сай оқытудың инновациялық технологиялары мен әдістемелерінің мән-мағынасын түсініп, өз тәжірибелерінде қолдана білудің маңызы зор.

Инновациялық технология - алға қойған мақсатқа жетудің тиімділігін қамтамасыз ететін оқудың әдіс-құрал және түрлерінің жүйесі арқылы оқыту мазмұнын жүзеге асыру жолы болып табылады. Инновациялық технологияда мазмұн, әдіс және құралдардың өзара байланысы десек, ал аталған озық әдістемені қажетінше педагогикалық міндетке сәйкес іріктей білу оқытушының педагогикалық шеберлігіне байланысты.

Білім беру жүйесінің алдындағы жаңа міндеттердің бірі инновациялық педагогикалық оқыту технологияларын пайдаланып білім сапасын арттыру екенін жоғарыда атап айттық. Ал ағылшын тілін ақпараттық технологиялар жүйесімен оқытудың ерекшелігі: оқу материалдарының ақпараттық-коммуникативтік технологиялар арқылы оқушылардың оқу іс-әрекетін мұғалімнің көмегімен немесе компьютер арқылы меңгерілуі. Жеке тұлғалардың қалыптасуын қамтамасыз ететін деңгейлеп, саралап оқыту, жобалап оқыту, коммуникативті оқыту, ақпаратты-коммуникациялы оқытудың негізгі-қағидалары балаға өз бетімен ықпал ету, өзіндік пікірлерін анық жүйелі жеткізе алатын жеке тұлға қалыптастыру, танымдық, шығармашылық қабілетін дамыту болып табылады.

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында тәжірибе жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл халықаралық жобаларға қатысуын кеңейтуге, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой-пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет.

Әдебиеттер:

1. Қ.Р «Тілдер туралы» Заңы
2. Қ.Р «Білім туралы» Заңы
3. ҚР Президенті Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУАРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Тубекова Д.Б., Шоенбаева С.С., Әбілмәжін А.А.

Карагандинский колледж актуального образования «Болашақ»

Президентіміз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауындағы білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсетті. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді. Қазіргі кездегі жаңа

білім саласына қойылатын талап, жас маманның кәсіби білімділігін, біліктілігі мен дағдысын қойып отыр. Өркениетті қоғамда тіл адамзаттың баға жетпес құндылығы деп саналады. «Тегінде адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез қасиеттерімен» озады деген ұлы ақын Абай сөзі қай заманда да өз мәнін жойған емес. Сондықтан болар, білім беру жүйесін дамыту басты бағыт болып саналады [1].

Еліміздің мектептерінде Елбасының тапсырмасы бойынша 1-сыныптан бастап ағылшын тілін оқыту 2013 жылдың қыркүйек айынан басталды.

Үш тілде білім беру мәселесі Елбасының "Үштұғырлы тіл" бағдарламасы аясында "Қазақстан бүкіл әлемге халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуы тиіс"- деген тапсырасы бойынша дамып отыр [2].

Шет тілін ерте бастан бастап, балалардың өзара қарым-қатынасы мен шет тілінде тілдесуді жүзеге асыру оның ішінде қарапайым деңгейде тіл тасушы құралдармен үйрету үлкен көлемде коммуникативтік құзіреттіліктері негізін қалыптастыруға мүмкіндік туғызады.

Мамандардың пікірінше жас ерекшелігі кішкентай балалар тілі табиғи механизмді меңгеру әсемдігі, еліктеу қабілеттері, табиғи білуге құмарлықтары және жаңаны тану қажеттіліктері, сонымен қатар шетел тілін оқыту барысында «тіл барьері» аталатын тапсырмаларды тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта жалпы адами мәдениетке өзіне таныс емес жаңа тіл арқылы тілдесу балаларға шетел тілін ерте үйретудің ақпараттық және тәрбиелік құндылықтары маңызды деп танылуда. Бала үйреніп жатқан тілінің мемлекетінің мәдениетімен өзінің ұлттық мәдениетін салыстыруды жақсы сезіне бастайды.

М.З. Биболетова қазіргі кезеңде шет тілін оқытудың негізгі мақсаты-басқа тілде коммуникативтік құзіреттіліктерін дамыту, яғни, тіл тасушылармен басқа тілде тілдесуге шынайы дайындығын және қабілеттерін, сонымен қатар оқушыларға тілін үйреніп жатқан мемлекеттің мәдениетіне араластыру, өзінің мемлекетінің мәдениетін түсіну және жақсы сезіну, оны ұлтаралық қатынас жүйесінде көрсете білу ептілігі деп есептейді.

Шет тілін ерте бастан бастап, балалардың өзара қарым-қатынасы мен шет тілінде тілдесуді жүзеге асыру оның ішінде қарапайым деңгейде тіл тасушы құралдармен үйрету үлкен көлемде коммуникативтік құзіреттіліктері негізін қалыптастыруға мүмкіндік туғызады.

Көптеген ғалымдардың зерттеуі бойынша шетел тілін үйренуде мектеп жасына дейінгі балалардан бастаған қолайлы. Неғұрлым көп естіп білуге ынталанған балалардың еске сақтау қабілеті соғұрлым жоғары дәрежеде дамиды. Ал ерте жастан балаға көңіл аудармай оның жан-жақты дамуына көмек жасамасақ оның ақыл-ой, қабылдау, есте сақтау қабілеті баяу дамиды. Себебі, баланың дамуы кішкентайынан бастап қалыптасқандықтан, тілді үйрету мәселесін де ерте бастаған тиімді екені айтылуда. Бірақ, мектепке дейінгі жастағы балаларға ағылшын тілін үйрету барысында олардың қызығушылықтарын оята отырып, ауызша сөйлеудің алғашқы дағдыларын қалыптастырамыз. Оқыту әдісінің бастапқы кезеңінде сұрақ-жауап әдісі қолданылады, себебі диалог балаларды қарапайым ауызша сөйлеуге үйретіп қана қоймай, сонымен қатар, тыңдай отырып ұғынуына және өз ойын жеткізе білуіне үйретеді. Балаларды алғашқы оқыту сатысында сөзді жаттау, тілдік үлгідегі ұғымды түсіндіру, өлең және т.б. қолданылады. Бұл жаттығулардың мақсаты балалардың өз ойын толық жеткізуге мүмкіндік береді. Сондықтан ауызша сөйлемдерді енгізген кезде He has a... This is a... деген сияқты сөз тіркестерін балалар игеріп қана қоймай тез ұғып алып, ұғымдарды дұрыс қолдана алатындай етіп жүргізу қажет. Сондай-ақ, ерте кезден оқыту тілдік кемшіліктерді жоюға және болашақта тілді тез игеруге көмектеседі. Бала тез есте сақтау үшін ойындар, тез жатталатын сөздері ұйқас тақпақтар, өлеңдер үйреткен тиімді. Балаға ойын барысында тіл үйрену қызықтырақ болады. Балаларға жас ерекшеліктеріне сай тілді меңгерту басқа халықтың мәдениетін білуіне жол ашады.

Жалпы білім беру жүйесінде үйреншікті дағдыдан үйлесінді, күрделі сабақтастықтарды қамтуға, жаңа ақпараттық, компьютерлік жабдықтармен жұмыс істеуге көшу – қазіргі заман талаптарынан туындап отыр.

Шетел тілі – үлкен тәрбиелік диапазон. Ол оқушылардың жан дүниесін байытады, ой - өрісін кеңейтеді, көркемдік талғамын кеңейтеді, көркемдік талғамын тәрбиелейді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Оқудың алғашқы кезінде оқушы тілдік материалды жеңіл меңгеріп кетуі мүмкін, ол бара- бара материалдың күрделенуіне байланысты оқушы әртүрлі қиыншылықтарға кездеседі. Ал бұған мұғалімдер кезінде көмек жасай алмайды. Демек оқушы тілдің түрлі құбылыстарын меңгеру өте қиын деген ойға келеді. Мұндай қиыншылықтан тек сабақта ойын түрлерін пайдалану арқылы шығып кетуге болады. Ол үшін мұғаліммен бірге, оқушыда ойынның шартын, ережесін меңгеруі тиіс. Ойын түрлерін мақсатсыз қолдана беруге болмайды. Ойын түрлерін дұрыс қолданып өткізілген сабақта оқушының шетел тілін үйренуге деген ықыласы, сол тілде сөйлеп үйренуге деген ықыласы артып, тілді жақсы меңгеруге қызығады.

Шет тілін оқытуды жаңа технологиялық әдістерді қолданудың басты мақсаттарының бірі - оқушыға білім бере отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру, олардың ойлау, есте сақтау, көру қабілеттерін жетілдіру, шығармашылық қабілетін және танымдық күшін қалыптастыруға жағдай жасау оқушының жеке басының интеллектісін, оқу әрекетін, өтетін тақырып мазмұнын аша білуге көмектеседі.

Бүгінгі таңда, бастауыш сынып оқушыларына шетел тілін оқытуда компьютерлік технологияларды қолдану мемлекетіміздің барлық мектептерінде жоғарғы деңгейде қамтамасыз етілген. Ағылшын тілін компьютерлік технологиялар негізінде оқыту әр оқушыны жұмысқа тікелей бағыттап, олардың белсенділіктері және қызығушылықтарын арттады. Бұл жағдайда танымдық қажеттіліктері толықтай жүзеге асып, шығармашылық белсенділіктерін ынталандырады. Оқушы өзінің әдістері мен жұмыс тәсілдерін жүзеге асыру мүмкіндігіне және өз жұмысын жоспарлау дағдысын дамыту мүмкіндігіне ие болады [3].

Компьютерлік технологияларды қолданудың пайдалы жағына қарамай-ақ бастауыш сыныптағы оқу үдерісінде тәжірибе жүзінде қолдану шетел тілі мұғалімінің қарама қарсы бағыттың екі жолын қуатынын көрсетті: бірінші мақсаты туралы ойланып жатпай-ақ компьютерлік бағдарламаларды жиі қолдануға тырысады, және оларды тек жұмыстың жаңа тәсілдері ретінде ғана қарастырады, ал екіншісі, уақыт көшімен тексерілген оқулықтарды қолдана отырып оқытатын дәстүрлі әдіс-тәсілдерді қолданғанды дұрыс деп есептейді. Шетел тілі бойынша компьютерлік бағдарламалар эргономикалық параметрлер тұрғысынан қарастырғанда көп қолданыла бермейді, ал құрылымындағы кемшіліктер оның дайын күйінде ұсынылуына мүмкіндік бермейді.

Қорыта айтқанда, Шет тілін бастауыш сыныптан бастап оқыту тиімді,себебі балалар бұл жаста мәліметтерді тез қабылдайды және есте тез сақтайды. Қазіргі таңда әрбір Қазақстандықтар үшін ағылшын тілін білуі өте маңызды. Себебі қазіргі заман ашықтық пен жан-жақтылықты талап етеді, сондықтан өмірден өз жолын табуға, беделді кәсіпті игеруге, өзіне жарқын болашақ сыйлауға тырысқан адамдар үшін шет тілдерін білу қажеттілігі туындап отыр. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен кенже қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет. Бұл заман талабынан туындап отырған қажеттілік. Себебі, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін маман бәсекеге қабілетті тұлғаға айналатыны сөзсіз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- 1.el.kz
2. «ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛ» 19 Қаң. 15 ж. <http://el.kz/m/articles/view/content-21503>
3. Щепилова, А.В.Проблемы преподавания второго иностранного языка и вопросы подготовки педагогических кадров [Текст] / А.В. Щепилова // Иностранные языки в школе. - 2000. - № 6. — 19 - 22 б.

CLIL – ҮШТІЛДІЛІК ОҚЫТУ БАҒДАРЛАМАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІСІ

Тубекова Д.Б., Шоенбаева С.С.

Карагандинский колледж актуального образования «Болашақ»

Қазіргі таңда көптеген білім беру мекемелері үш тілді білім беру жүйесіне көшудің қадамдарын жасауда. Солардың қатарында біздің колледжіміз де бар, сондықтан бұл тақырып барлығымыз үшін өзекті мәселе болып табылады.

Көптілділік біздің қоғам үшін Елбасының «үш тұғырлы тіл» тұжырымдамасынан бастау алғаны мәлім. Тәуелсіз елімізде негізгі үш тілді дамытуға басымдық беріле отырып, мемлекетімізде өмір сүріп жатқан басқа халықтардың тілдері де назардан тыс қалған жоқ. Өйткені, мәдениет пен тілдердің сан алуандығы – бұл Қазақстанның ұлттық байлығы.

Бүгінгі біз қозғалғалы отырған тақырып үштілділікті оқытудың ең тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Себебі, бұл әдіс біренеше пәнді кіріктіре оқытуға мүмкіндік береді және ол пәндердің бірі ағылшын тілі болып табылады. Ары қарай дәл осы әдістің артықшылықтары жайлы айтқымыз келіп отыр [1].

CLIL аббревиатурасы ағылшын тілінде - Content and language integrated learning, яғни пән мен тілді кіріктіріп оқыту деген мағынаны білдіреді.

Алғаш рет бұл терминді 1994 жылы Дэвид Марш ұсынған болатын. Бұл әдіс бойынша пәндер немесе олардың жеке бөліктері шетел тілінде оқытылған, сол арқылы пәнді оқып үйрену және шетел тілін оқып үйрену сияқты екі мақсат жүзеге асқан.

CLIL форматында өтетін сабақтардың барысын бірнеше элементтер бар. Бұл элементтерді кейде 4C деп те атауға болады. 4C деген ұғымды келесідей түсінуге болады:

Content (пән мазмұны) пән мазмұны, яғни студенттердің пән бойынша білімдері мен дағдыларын қалыптастыру.

Communication (тілдік қарым-қатынас) – тілдік қарым қатынас. Пән бойынша білімдерді игерген кезде шетел тілін құрал ретінде пайдалануға үйрету.

Cognition (ойлау қабілеттері) – студенттердің шетел тілі мен пән мазмұнын түсіну үшін ойлау қабілеттерін дамыту.

Culture (мәдени) – оқытылып жатқан елдердің мәдениетінің ерекшеліктері мен артықшылықтарын ескере отырып, өз елінің мәдениетін сақталуы мен дамуына септігін тигізу.

Оқу курсын жоспарлау барысында оқытушы келесі факторларды ескеруі қажет:

- Студенттердің жас ерекшелігін
- Олардың әлеуметтік –лингвистикалық ортасын
- Оқытылып жатқан пәнді шетел тілінде қабылдай алу деңгейін;

CLIL әдісі бойынша өтетін сабақ материалдары мен тапсырмаларын дайындауға ерекше назар аударылады. Шетел тіліндегі тапсырмалар әдеттегіден сәл оңайырақ деңгейде болуы қажет және олар пәннің мазмұнын ашатындай етіліп құрыстырылуы керек. Тапсырмалар студенттердің өзіндік және шығармашылық әрекеттерін дамытуы керек, сонымен қатар жоғарыда айтылғандай тілдік қарым-қатынас жасауға бағытталған шетел тіліндегі ауызша және жазбаша тапсырмалар болғаны абзал. Пәннің тілдік құрылымы нақты жүйелілікті талап етпейді. Пәннің тілдік құрылымы пәннің өзіне тәуелді. Бұл жерде грамматикаға емес, лексикаға басты назар аударуымыз керек [2].

Бұл әдіс арқылы бірден екі мақсатқа жетуге болады: ағылшын тілі арқылы сабақ мазмұнын түсіндіру және пәндерді меңгеру арқылы ғылыми тіл дағдыларын дамыту.

CLIL әдісінің басты негізі – оқытушының әмбебаптылығы. Негізі CLIL әдісінде тұрған жаңашыл ештеңе жоқ. Бұл әдістің дәстүрлі сабақтан айырмашылығы – шетел тілі мұғалімі пәнді жақсы меңгеруі керек немесе пән мұғалімі өз пәнін шетел тілінде студенттерге жеткізе білуі керек.

Қорыта айтқанда, егер біз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазақ тілін дұрыс жұмсай білсек, ол қоғамдағы тілге жүктелетін қажеттілігіміз болса өтеуге жарайтын бай тіл. Мәселе тілдің міндетін дұрыс түсініп, өз міндетімізді атқаруда болып отыр. Ұлттық өркендеп, тіліміз өз еліміздегі және халықаралық дәрежедегі позициясын нығайтқан кезде біздің сөздеріміз де өзге тілдерге енетіндігіне, тіліміздің әлемдік ақпарат кеңістігінен өз орнын иеленетіндігіне күмән келтірмеуге болады. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқасысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмән жоқ [3].

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007
2. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008
3. <http://old.el.kz/m/articles/view/content-19737>

НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ПО ПРОГРАММЕ КЕМБРИДЖСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Шоенбаева С.С., Әбілмәжін А.А.

Карагандинский колледж актуального образования «Болашақ»

Из числа современных научных подходов, используемых различными системами среднего образования, наиболее популярными и получившими высокое мировое признание, являются подходы, основанные на конструктивистских теориях. Конструктивистские представления о преподавании требуют, чтобы учитель, сосредоточенный на ученике, организовывал занятия в соответствии с задачами, способствующими развитию знаний, идей, навыков у учеников.

Несмотря на то, что идеи, рассматриваемые во всех семи модулях, также можно считать новыми подходами в преподавании и обучении, лишь «Обучение через диалог» и «Обучение тому, как обучаться» рассматриваются в рамках именно новых подходов, поскольку они находятся в тесной взаимосвязи с социоконструктивистской точкой зрения. Обучение и преподавание на основе диалога предполагают подход, при котором диалог между учениками, между учеником и учителем помогает учащимся построить и развить свое собственное мышление. «Обучение тому, как учиться», или метасознание, направлено на оказание помощи учащимся в понимании и принятии ответственности за собственное обучение таким образом, чтобы в дальнейшем продолжить обучение самостоятельно [1].

Обучение критическому мышлению

Критическое мышление рассматривается двояко: развитие критического мышления у учеников и развитие критического мышления у преподавателей. Два этих процесса взаимосвязаны. Критическое мышление по отношению к учащимся понимается как способность синтезировать информацию и идеи, способности к суждению о достоверности и относительной важности информации и идей, умение делать выбор в отношении своего обучения и ставить под сомнение идеи других. Критическое мышление преподавателей включает в себя способность критически оценивать собственную практику работы, попытки применения и оценки новых подходов [2].

Основные особенности, рассматриваемые в критическом мышлении детей:

·Рациональность. Стремление найти лучшее объяснение, постановка вопросов вместо поиска категорических ответов; требование и учет любых доказательств; опора на причину, а не на эмоции (хотя эмоция имеет место и может относиться к самосознанию, упомянутому ниже).

·Непредубежденность. Оценка всех выводов; рассмотрение и признание множества возможных точек зрения или перспектив; стремление оставаться открытым для альтернативных интерпретаций.

·Суждение. Признание степени и значения доказательств; признание уместности и достоинства альтернативных предположений и перспектив.

·Дисциплина. Стремление быть точным, всесторонним и исчерпывающим (учет всех имеющихся доказательств и принятие во внимание всех точек зрения).

·Самосознание. Осознание субъективности наших собственных предположений, предубеждений, точек зрения и эмоций.

Оценивание для обучения и оценивание обучения

Понимание эффективной оценки обучения и эффективной оценки для обучения тесно связано со всеми новыми подходами в преподавании и обучении. Если дети предположительно являются активными учащимися, конструирующими собственное понимание, следовательно, как для учителя, так и для учеников необходимо знать сущность этого понимания для того, чтобы предпринять последующие шаги в обучении и поддержать их. Последние исследовательские работы дали импульс значительному развитию в нашем понимании процесса формативной оценки и возможности ее использования для поддержания преподавания и обучения. Для учителей и детей важно знать, чего они пытаются достичь, что требует понимания критериев достижения.

Использование информационно-коммуникационных технологий в преподавании

Развитие информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ) требует своевременных изменений в системе использования и оценивания знаний. Следовательно, меняются способы обучения, методики и технологии. К примеру, в Великобритании современная молодежь, избравшая преподавательскую профессию, так же, как их будущие ученики школ, сегодня обладают достаточной цифровой грамотностью, поскольку они относятся к поколению, регулярно взаимодействующему с цифровыми технологиями и использующему все возможности новых технологий во всех аспектах жизненных ситуаций.

ИКТ являются значимым инструментом, помогающим учителям в преподавании, позволяя им облегчить объяснение и обеспечить понимание учащимися научных понятий. Следовательно, очень важно, чтобы учителя тщательно обдумывали использование ИКТ в преподавании.

Обучение талантливых и одаренных детей

Для развития Казахстана очень важно обнаружить таланты и способности учащихся и развить их в ходе образования. В настоящее время проводится ряд региональных, национальных и международных конкурсов и программ, которые выявляют и поощряют высокие достижения в системе образования.

Есть максимально надежные критерии, основанные на исследованиях и способные выявлять наиболее успешных детей, которые могут быть разумно использованы в проверочном листе:

- память и знания: у них превосходная память, они не только знают, но и умеют использовать информацию;

- самообразование: они лучше других знают, как проходит процесс обучения и могут регулировать свое обучение;

- быстрота мышления: они могут тратить больше времени на планирование, но быстрее приходят к реализации планов;

- решение проблем: они пополняют информацию, определяют несоответствия, быстрее постигают суть;

- гибкость: несмотря на мышление, более организованное, чем у других, они могут видеть и принимать альтернативные решения в обучении и решать проблемы;

- любовь к сложности: для повышения интереса они стремятся к более сложным играм и заданиям;

- концентрация: они обладают исключительной способностью концентрировать волю на продолжительный период времени с раннего возраста;
- ранняя символическая деятельность: они могут говорить, читать и писать с раннего возраста

Преподавание и обучение в соответствии с возрастными особенностями учеников

Данный модуль тесно связан с предыдущей темой обучения талантливых и одаренных детей, поскольку оба модуля касаются дифференцированного обучения, направленного на удовлетворение потребностей учащихся. Однако данный модуль касается вопросов тех этапов развития детей, которые определяют степень доступности обучения и взаимосвязан с модулем «Новые подходы в преподавании и обучении». Например, уровни метасознания, которые наблюдаются у детей разных возрастов, стратегии для поощрения конструктивистского диалога, адекватные возрасту детей, соответствуют детям разных возрастов. Аналогично существует связь и с другими модулями, к примеру – «Оценивание для обучения и оценивание обучения», при изучении ответственности за самооценку в разном возрасте.

Управление и лидерство в обучении

Данный модуль основывается на том убеждении, что устойчивое развитие и изменения в любой системе образования не могут быть привнесены извне, они должны исходить из изменений в понимании и практике учителей в реальных классах. Основная идея Программы состоит в том, что изменения будут инициированы учителями на всех уровнях в результате критической оценки, изменения и переоценки практики и политики. Лидерство рассматривается как изменения, вводимые учителем на протяжении всей Программы. В этой связи лидерство учителя в Программе определено отдельным модулем, с целью содействия фокусированию на нем внимания на разных уровнях. Подход к лидерству, адаптированный в данном модуле, особенно на Уровне 3, основан на принципе «Работы по развитию лидерства учителя» (проект Кембриджского университета), в контексте которого учителя изменяются в ходе размышлений о своей практике в аспекте идей, рассматриваемых в Программе. Они выявляют, исследуют, оценивают и развивают отдельные моменты собственной практики в соответствии с названными идеями. Данный модуль зависит от способности учителей критически мыслить и поэтому тесно связан с модулем «Обучение критическому мышлению» [3].

Использованная литература:

1. Mercer, N. The guided construction of knowledge: talk amongst teachers and learners. 1995
2. Мадиева Г. А., Дусбаева Н. Н. Some modern methods of teaching English // Молодой ученый. — 2016. — №7.2.
3. Broughter G. Teaching English as a foreign language. 1999

ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ КЕПІЛІ

Бакенова Әсел Болатбекқызы
Қарағанды «Болашақ» Академиясы
Жетекшісі: Тюлемисова Л.С.

Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзінде асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі - білім ордаларында көптілді білім беруді жолға қою болып табылады. Көптілді білім-көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы,

бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады.

2007 жылғы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» жолдауында Елбасы «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын кезендеп іске асыруды ұсынды. Тілдердің үш тұғырлығы идеясында Елбасы оған нақты анықтамасын берген, қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі, ал ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі.

Елбасының «Үш тұғырлы тіл» жобасы ел болашағын баянды етуден туған, алысты көздеген мақсат. «Үш тұғырлы тіл» — қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар қойып, жарыстыру емес. Керісінше, бұл әр тілді өзіне лайықты орнымен қажетіне қарай лайықты пайдалану деген сөз. Мұнда мемлекеттік тілдің орны тіпті бөлек. Оған ешкімнің таласы жоқ. «Үш тұғырлы тіл» идеясының үшінші құрамдас бөлігі ағылшын тілін үйрену. Елбасы «Қазақстан - 2050» стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Біз ағылшын тілін игеруде серпіліс жасауымыз керек» - деген.[1]. Бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру дегеніміз – ғаламдық ақпараттар мен инновациялардың ағынына ілесу деген сөз. Қазіргі заман ағылшын тілін талап етуде. Ағылшын тілі бірінші дүниежүзілік әмбебап тілі болып табылады. Ағылшын тілі – халықаралық тіл. Әлемдегі ең көп тараған, әрі қытай тілінен кейінгіхалық саны бойынша ең көп пайдаланылатын тіл. Ағылшын тілі Ұлыбритания, АҚШ, Жаңа Зеландия, Австралия және басқа елдерде ана тілі болып есептеледі. Одантанылуға тиіс. Бұлар, қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» - деп Елбасымыз өз жолдауында айтып кеткендей, қазіргі заман ағылшын тілін талап етуде. Ағылшын тілі бірінші дүниежүзілік әмбебап тілі болып табылады. Еліміздің тарихында болып жатқан әлеуметтік - экономикалық, мемлекеттік зор ұлттар мен ұлыстардың бір-бірін түсінуіне халықаралық сипат алған ағылшын тілінің өзіндік рөлі зор. Әлемдегі көптеген елдер ағылшын тілінде сөйлейді. Бұл тіл қазіргі заманда жаһандық тіл болғандықтан, оның Қазақстандағы рөлі және болашақтағы маңызы зор. ХХІ ғасырда қазақ елі биік белестерге көтерілуде. Бір жарым ғасырлық тарихы бар дүниежүзілік ЭКСПО-ны өткізу мәртебесіне посткеңестік кеңістікте бірінші болып Қазақстан қол жеткізді. Яғни, бұл Қазақстанның әлемдік деңгейдегі абыройлы мегажобасы. ЭКСПО 2017 - Қазақстанның елордасы Астана қаласында Халықаралық көрмелер бюросы аясындағы халықаралық көрме. Ол ТМД елдері мен Орталық Азия аумағындағы өткізілетін ең алғашқы халықаралық деңгейдегі көрмеге айналуы мүмкін. Көрмеге 5 млн-дай адам қатысады деп жоспарлануда. Оның 15 пайызы шетелдіктер. Қазақстан тарихында ерекше орын алатын ежелгі Отырар өңірі ең тартымды туристік бағыттардың бірі болғандықтан, шетелдік туристердің көптеп келуі ықтимал. белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Көптілділік – бүгінгі заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр қилы әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің күллі ерекшеліктерін, барша құндылықтарын сезінуге болар еді. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Көптілді білім – көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту және оқып үйрену – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілді оқу – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Атап айтатын болсақ, олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – дамыған мемлекеттермен терезе теңестіріп, солардың қатарына қосылу үшін қажет. Қарапайым тілмен айтқанда, қазақ тілін дамыту керек, орыс тілін қолданамыз және ағылшын тілін үйренеміз. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толеранттілігін және

планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған. Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта одан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері хақ. Мемлекеттік тіл әр адамға өзінің қайраткерлік мүмкіндігін кеңейту үшін қоғам, мемлекет ісінде өзін-өзі көрсете білу үшін ел тағдырында ықпалды тұлғаға айналуы үшін керек. Жаңа әлемдегі жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті жаңа Қазақстан тұғыры рухани құндылықтарға негізделген, бұл біздің мемлекетіміз ұстанып отырған саясаттың басты қағидасы. Рухани құндылықтың бастауы - тіл мәртебесін көтеру, мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту.

Тілдер гармониясы дегеніміз – тілдердің үйлесімде бірлесіп өмір сүруі. Бұл көпұлтты мемлекетке тән құбылыс. Ұлттардың бір-бірінен тілдік айырмашылығы олардың кеңістіктегі гармониялық бірлігін де қамтамасыз етеді. Дүниенің сұлулығы, табиғаттың кереметі – ондағы сан алуан түстердің гармониясы болуымен құнды десек, адамзаттың рухани әлемнің байлығы – әртүрлі ұлт мәдениеті мен ұлт тілдерінің гармониялы дамуымен де ерекше.

Жалпы Мемлекет басшысы қойған негізгі мақсат - 2050 жылға дейін Қазақстан әлемдегі 30 дамыған мемлекеттің қатарына қосылуы керек. «Қазақстан-2050» Стратегиясы бұл болашақ ұрпақтың қамы. Болашақ бүгіннен басталады, ел болашағы – ертеңгі азамат, бүгінгі жас ұрпақ. «Бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек» - деген болатын Елбасы. Білім берудің мектепке дейінгіден бастап жоғары білімге дейінгі барлық деңгейлерін түбегейлі жаңғыртуға бағытталған Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы іске асырылып, сондай-ақ жалпы барлық 52 жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлініп жатқаны жасырын емес Біз үштілділікті тәуелсіз еліміз үшін стратегиялық мәні ерекше құбылыс деп бағалаймыз, сондықтан да бұл құбылысты төрттілділік пен бестілділіктен бөліп қараймыз, үштілділіктің кез келген сыңары ретінде кез келген шет тілін алуға болар еді, бірақ біз бұл жерде де қоғамның нақты сұранысы басым түскен қазақ, орыс, ағылшын тілдеріне ерекше мән берген жөн деп түсінеміз. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Бірақ бұл үш тілдің тұғыры бірдей деген сөз емес. Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: «Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттың тілінің кеми бастауы – ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, орамды, терең тіл жоқ» – деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде. Егер біз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазақ тілін дұрыс жұмсай білсек, ол қоғамдағы тілге жүктелетін қажеттілігіміз болса өтеуге жарайтын бай тіл. Мәселе тілдің міндетін дұрыс түсініп, өз міндетімізді атқаруда болып отыр. Ұлттық өркендеп, тіліміз өз еліміздегі және халықаралық дәрежедегі позициясын нығайтқан кезде біздің сөздеріміз де өзге тілдерге енетіндігіне, тіліміздің әлемдік ақпарат кеңістігінен өз орнын иеленетіндігіне күмән келтірмеуге болады. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқасысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл

деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмән жоқ. Елбасының бүгінгі күні жүргізіп отырған «Үш тұғырлы тіл» саясаты негізінде білім жүйесін халықаралық деңгейге көтеру талап етіледі. Бүгінгі жас ұрпақтың білімі мен біліктілігін «қоғам» сұранысына сай білімді, бәсекеге қабілетті, көпмәдениетті, тілді жетік меңгерген, толерантты тұлға етіп тәрбиелеу оқытушының кәсіби шебер болуын талап етеді. Көптілді білім берудің мақсаты: тез өзгермелі заманда бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны қалыптастыру, ғылым мен техника тілін түсінетін сапалы маман тәрбиелеу, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті, құзыретті болуға бағдарлау.

Көпмәдениетті тұлға – әлемдік, ұлттық құндылықтарды бойына жинаған, қоғамдағы әртүрлі мәдени топтардың өкілдерімен ынтымақтастықта, бірлікте қызмет ете білетін, өзін-өзі дамытуға, кәсіби танымын жетілдіруге үнемі ынталы, өзіндік белсенді өмірлік ұстанымы бар мәдениаралық қарым-қатынас субъектісі. Қазақстандық азаматтар өз елінің ұлттық құндылықтарын қазақ тілі арқылы танып, қадірлей білсе, оны өзгелерге танытса, орыс тілін жетік білу арқылы ұлтаралық қарым-қатынас жасауға, ал ағылшын тілі арқылы әлемдік ғылым мен технологияларды озық меңгеруге мүмкіндік алады. Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, көпмәдениетті тұлғаның қалыптасуына қоғамның барлық саласы ұйытқы болуы тиіс деп ойлаймын. Әсіресе, қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі қызметі, мемлекеттік ұйымдар, қоғамдық ұйымдар, отбасылық тәрбие арқылы кеңеюі іс жүзінде қолға алынуы тиіс. Қорыта келгенде, Қазақстанның тілдер саясатындағы басты бағыт – тілдердің үштұғырлылығы. Бағдарлама қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгертуді көздеп отыр. Көпұлтты мемлекет үшін бұл қалыпты жағдай. Тілдердің бірлік пен үйлесімде өмір сүруі және бір-бірін ығыстырмауы тілдер гармониясын құрып, солай аталып та жүр. Басымдылық мемлекеттік тілге беріліп отырғаны баршаға белгілі. Ағылшын тілін меңгеруге ден қойылуда. Алайда, Қазақстан жерінде тұратын азаматтардың басын біріктіретін тіл ретінде қазақ тілі көш бастауы керек. Келер ұрпақтың мемлекеттік тілде сөйлеуі заман талап етіп отырған жағдай.

Әдебиеттер тізімі

1. Ел басының Жолдауы, 2015ж.
2. Ел басының Жолдауы, 2016ж.
3. «Арна» газеті № 47 (148) 2012ж.
4. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. // Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралықғылыми-тәжірибелік конференция. Астана-2012 ж.

ҮШТІЛДІЛІК-ЗАМАН СҰРАНЫСЫ

Даулетбаева С.Қ., Рахымжанова А.Қ

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

Қазақтың ұлы ақыны Жүсіпбек Аймаутов жырлағандай «Ана тілі – жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы жанның барлық толқындарын ұрпақтан – ұрпаққа жеткізіп сақтап отыратын қазына....» деген екен. Алайда қазіргі жаһандану кезеңінде халықаралық қатынас тілін білу қажеттігі туындап отыр. Бұл біздің жастарымыз үшін аса қажет. Мемлекет басшысы: —Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады деп сендірді. Орыс және ағылшын тілдерін

оқып үйрену білімнің, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шындай түсетін, экономикалық мүмкіншіліктерімізді арттыратын бірден-бір тетігі дей келе, жаһандануға бейімделуді, замана көшінен қалмай, осы үш тілдің үйлесіміне қол жеткізу арқылы тілімізді, дінімізді, дәстүрімізді, салт-ғұрпымызды сақтап қала аламыз», — деді. Қазақстан халқының лингвистикалық капиталын дамыту мақсаты мемлекеттік тілге қоса еліміздегі басқа да тілдерді оқып-үйренуді міндеттейді. Бұл мақсаттың аясында қазақ жұртын мекендейтін халықтардың тілдерін дамыту міндеттелген. «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте!» деген Қадыр Мырза Әлидің әйгілі өлеңінде лингвистикалық капиталдың негіздемесі жатыр. Өзге тілді білсең — өрге шығасың, өз тіліңді білсең, төрге шығасың. Орыс тілі әр елге, ағылшын тілі әлемге есік ашады. Елбасы дәстүрге айналған жыл сайынғы Жолдауларында да, Қазақстан халқы Ассамблеясының сессияларында да мемлекеттік тіліміздің тірегі ретінде қазақ тілінің өрісін кеңейту, ел халқының мемлекеттік тіл аясына ұйысуын қадағалап, осыны ұдайы айтып келеді. Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Қазақстан Халқы Ассамблеясын құрғандағы мақсаты да ел халқын тұтастандыру болатын. Ол, әрине, мемлекеттік тіл арқылы іске асады. Сондықтан Қазақстан Халқы Ассамблеясы мемлекеттік тілге қатысты жұмыстарын бұрынғыдан да қарқынды жүргізіп, өзге ұлт өкілдерінің мемлекеттік тіл аясында топтасуына ұйытқы болғандары жөн деп есептеймін.

Елбасының «Үш тұғырлы тіл» жобасы ел болашағын баянды етуден туған. «Үш тұғырлы тіл» - қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар қойып, жарыстыру емес. Керісінше, бұл әр тілді өзіне лайықты орнымен қажетіне қарай лайықты пайдалану деген сөз. Мұнда мемлекеттік тілдің орны тіпті бөлек. Оған ешкімнің таласы жоқ. Үш тұғырлы тілді желеу етіп, мемлекеттік тілді ығыстыру мүлде дұрыс емес. Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономиканы ойдағыдай түсіну тілі. Дәлірек айтқанда, үш тұғырлы тіл идеясын мынадай әрі қарапайым, әрі түсінікті формуламен көрсетуге болады: мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз. .

Орыс тілін білу – тарихи артықшылығымыз. Орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымындары мен араласатын орталарын кеңейтіп жатыр. Ағылшын тілін меңгеру – жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Еліміздің тәуелсіздігінің нышаны. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде, яғни қазақ тілі – болашақтың тілі. Өзге ұлт өкілдерінің тілдерін оқып-білуге, үйренуге жағдай жасау арқылы әр тілдің өзіндік ерекшелігін білеміз, салт-дәстүрімен таныс боламыз. Тілдердің функциясын арттыруға бағытталған бағдарламалардың бірі – «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы». Жобаны Қазақстан 30 Республикасының мәдениет министрі М.Құл-Мұхаммед дайындады. Бағдарламаның басты мақсаты: Қазақ тілінің мәртебесін көтеру; мемлекеттік мекемелерде іс-қағаздарды қазақ тілінде жүргізу; ағылшын тілін меңгерту; орыс тілін жетік білу; әр ұлттың тілдерін дамыту, оларды сақтап қалуға мүмкіндік жасау; тілдер гармониясының бірлігіне жол ашу. Жобаның іске асу мерзімі: Бірінші кезең: 2011-2013 жыл Екінші кезең: 2014-2016 жыл Үшінші кезең: 2017-2020 жыл Жобаның қорытындысы: Мемлекеттік тілді меңгерген мектеп бітірушілер - 100%; Мемлекеттік тілді меңгерген жалпы халық саны - 95%; Мемлекеттік мекемелерде іс- қағаздарды қазақ тілінде жүргізу - 100%; Республикамыздағы орыс тілін меңгерген азаматтардың үлесі - 90%; ағылшын тілін меңгерген халық үлесі - 20%; өз тілдерін меңгерген өзге ұлт өкілдері - 30%, үш тілді жетік меңгергендер жалпы халықтың 20%-ын құрауы керек; Көріп отырғанымыздай, қазақ тіліне көбірек мән беріліп отыр. Бұны басымдылық деп айту қиын. Бұл қазақ тілін білетін азаматтардың аздығынан уындаған көрсеткіш.

Мемлекеттік тілді меңгеру – басты бағыт. Келер он жылда мектеп бітіруші түлектеріміз 100% қазақ тілін меңгеруі керек деген талап қойылды. Оны жүзеге асыру отбасы мен мектепке міндет. Отбасында бала әке-шеше тарапынан тәрбие мен тәлім алса, мектепте ғылым мен білімді бойына сіңіреді. Оларды үйлесімде қазақ тілінде меңгерту қажет. Сонда ғана қазақша сөйлейтін, яғни қазақша ойлайтын қоғам қалыптасады. Ағылшын тілі біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-

қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Мемлекеттің халықаралық байланыстарының сапалық өзгерістері адамның практикалық және зияткерлік іс- әрекетінде ағылшын тілі сұранысқа ие болу қажеттілігін туғызып отыр. Ағылшын тілі – қазақ жерінің жаңа әлемге ашар есігі. Мәселен, М.Әуезовтың «Абай жолы» романы ағылшын тіліне аударылмаса Абайдай ғажап ақынымызбен қалай мақтанар едік? Ағылшын тілін үйренгеннен біз мәңгүрттенбейміз. Ағылшын тілі - әлемдік бизнес тілі, мемлекеттік тіл – ұлт тілі. Мемлекеттік тілде сөйлеу - әрбір Қазақстан азаматының борышы. Ағылшын тілі қазақ тілін үйренуге ешқандай кедергі жасамайды. Соңғы деректерге сүйенсек, Қазақстанда 98 амеркандық пен 81 ағылшын тұрады, амеркандықтардың 78-і ағылшынның, 71-і өз ұлтының тілін меңгерген. Бұл күллі тұрғынның 1 пайызын құрайды. Ұлт деңгейінде алсақ, ағылшын тілін меңгергендердің тең жартысын жергілікті қазақтар құрайды. Басқаша айтқанда, ағылшын тілін меңгерген қазақ саны – 53 743, бұл – ұлт арасындағы үлкен көрсеткіш және күллі қазақтың 0,7 пайызы деген сөз.

Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару - біздің қазіргі кездегі міндетіміз. Ағылшын тілін тереңдетіп, жан-жақты оқытуды қоғам, уақыт қажет етіп отыр. Қазақстан Республикасының тәуелсіз елге айналып, әлемдік өркениеттің даму жолына түсуі, ағылшын тілін жетік меңгертуді талап етеді. Ұлттық тіл өз мәртебесіне ие болып, мемлекеттік тіл аталып отырғанына да көп уақыт болған жоқ. Осы кезеңде жас мемлекетіміздің тарих көшінен қалып қоймай, өркениетті елдердің қатарында болып тұрақтануы үшін әлемдік деңгейде қазақ ұлтын таныту үшін оның ұлттық болмысын көрсететін рухани дүниелерді, бай мұраны таныту қажет. Соның ішінде баға жетпес мұра – ана тілінің мерейін асқақтатып, оның даму процесін танып білуде жан- жақты зерттеу жұмысын жүргізу – бүгінгі күн талаптарының бірі. Мемлекеттік тілді меңгеру – әр қазақстандықтың борышы әрі міндеті екендігін, қазақ тілі ертеңгі күні оның маман болып, үлкен өмірге араласқанда қоғамдағы қызметіне көмегін тигізетіні, жұмысы мен күнделікті өміріне қажеттігі жарайтынын туралы түсінікті қалыптастыра отыра, мемлекеттік тілде өтілетін әр шараға жауапкершілікпен қарап, белсенді түрде қатысулары қажет екендігі жан-жақты түсіндіріледі. Мақсатымыз – қазіргі заман ағымына сай бәсекеге қабілетті, білімді де білікті, жоғары интеллектілі тұлға тәрбиелеу. Үштұғырлы тіл өмірлік қажеттіліктен туындаған идея. Қай заманда болсын, бірнеше тілді меңгерген мемлекеттер мен халықтар өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырған. Сондай-ақ, бүгінгі Еуропада да көп тілді меңгерушілік жалпыға ортақ норма болып саналады. Яғни, бүгінгі таңда Қазақстан үшін үштұғырлы тіл – елдік бәсекеге қабілеттілікке ұмтылуда бірінші баспалдағы. Өйткені, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін қазақстандықтар өзелінде де, шетелдерде де бәсекеге қабілетті тұлғаға айналады. Үштілділік - нақты тұлға, ұжым, халықтың белгілі бір қоғамда қарым-қатынас үдерісінде қажет болған жағдайда үш түрлі тілді алма-кезек қолдану құбылысы.

Біз үштілділікті тәуелсіз еліміз үшін стратегиялық мәні ерекше құбылыс деп бағалаймыз, сондықтан да бұл құбылысты төрттілділік пен бестілділіктен бөліп қараймыз, үштілділіктің кез келген сыңары ретінде кез келген шет тілін алуға болар еді, бірақ біз бұл жерде де қоғамның нақты сұранысы басым түскен қазақ, орыс, ағылшын тілдеріне ерекше мән берген жөн деп түсінеміз.

Бүгінгі таңда мемлекетімізде үштілділік мәселесін нақты іс түрінде жүзеге асыру керек пе? Әрине, керек. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Бірақ бұл үш тілдің тұғыры бірдей деген сөз емес. Қазақстанда бір ғана тұғырлы тіл бар, ол мемлекеттік тіл – қазақ тілі. Тұғыр сөзі дінгек, қазық деген мағынада қолданылады. Бір шаңырақты көтеру үшін үш дінгек керек емес. Бір дінгекпен көтерген шаңырақтың жан-жағынан уықтар қадалып, оның беріктігін қамтамасыз етеді. Біздің алтын дінгегіміз, тұғырымыз – қазақ тілі, ал жан-жағынан өзге тілдер мемлекеттік тілді қолдап уық секілді қадалады. Бірақ кейбіріміз үштілділік үдерісі жөнінде басқаша көзқарас танытып жатамыз. Мұның себебі осы бір сөздің мағынасын түсінбеуден келіп шығады. Бірқатары осы бағытты ұстануға оң көзбен қарап, құптаса, енді бірі өз қарсылықтарын білдіруде.

Атап айтсақ, саясаттанушы Т.Әбдуәлидің: «Мемлекет басшысы жаһандану жөнінде мәселе көтергенде де өре түрегелдік. Жаһандану дегеніміз қарапайым сөзбен айтқанда жоғары деңгейге жеткен елдермен қарым-қатынасымызды нығайту. Соның бірі - тілдік коммуникация. Бұл үшін халықаралық қатынас тілі болып жүрген ағылшын тілін үйренуге жастарымызды баулуымыз керек. Оның қажеттілігін уақыт өткен сайын өткір сезініп келеміз» деген ойын оқытушы Т.Тәңірбергенқызы ары қарай жалғастырады: «Ағылшын тілін үйренгеннен біз мәңгірттенбейміз. Ағылшын тілі қазақ тілін үйренуге ешқандай кедергі жасамайды. Тек соны түсіне білуіміз керек. Себебі, ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес».

Әлемдік ғаламдандырудың өткізгіші, ғаламдандыру тілі болып танылған ағылшын тілін білу - ағылшын тілді елдермен тиімді байланысқа түскен әлемдік деңгейде өз орнын ойып тұрып ала бастаған Қазақстан үшін қажеттілік.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007
2. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері,
3. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008
4. Тәңірбердіқызы Т. Ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес // Қазақ әдебиеті, №48. 2008

ҮШТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Даулетбаева С.Қ., Рахымжанова А.Қ.

Қарағанды «Болашақ» маңызды білім беру колледжі

«Қазақстан бүкіл әлемде үш тілді пайдаланып жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар, қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» - деп Елбасымыз өз жолдауында айтып кеткендей, қазіргі заман ағылшын тілін талап етуде. Ағылшын тілі бірінші дүниежүзілік әмбебап тілі болып табылады. Еліміздің тарихында болып жатқан әлеуметтік - экономикалық, мемлекеттік зор ұлттар мен ұлыстардың бір-бірін түсінуіне халықаралық сипат алған ағылшын тілінің өзіндік рөлі зор. Әлемдегі көптеген елдер ағылшын тілінде сөйлейді. Бұл тіл қазіргі заманда жаһандық тіл болғандықтан, оның Қазақстандағы рөлі және болашақтағы маңызы зор. ХХІ ғасырда қазақ елі биік белестерге көтерілуде. Бір жарым ғасырлық тарихы бар дүниежүзілік ЭКСПО-ны өткізу мәртебесіне посткеңестік кеңістікте бірінші болып Қазақстан қол жеткізді. Яғни, бұл Қазақстанның әлемдік деңгейдегі абыройлы мегажобасы. ЭКСПО 2017 - Қазақстанның елордасы Астана қаласында Халықаралық көрмелер бюросы аясындағы халықаралық көрме. Ол ТМД елдері мен Орталық Азия аумағындағы өткізілетін ең алғашқы халықаралық деңгейдегі көрмеге айналуы мүмкін. Көрмеге 5 млн-дай адам қатысады деп жоспарлануда. Оның 15 пайызы шетелдіктер. Қазақстан тарихында ерекше орын алатын ежелгі Отырар өңірі ең тартымды туристік бағыттардың бірі болғандықтан, шетелдік туристердің көптеп келуі ықтимал. Соңғы жылдары Арыстанбаб және Отырартөбе сияқты тарихи орындарға Европа, Ресей, Қытай, Жапония, Араб және Таяу Шығыс елдерінен келетін туристердің саны жылдан-жылға артуда. Биылдың өзінде Отырар мемлекеттік археологиялық қорық – мұражайының экскурсиялық объектілеріне келген шетелдік қонақтардың саны шамамен 5 мыңға жуықтайды. Ал, олардың қатынас тілі - ағылшын тілі. Оларға жоғары деңгейде қызмет ету - біздің міндетіміз. Сол арқылы біз еліміздің мәдениетін әлемге танытуға өз үлесімізді қосамыз деген ойдамыз.

Көптілділік, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы,

әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Көптілділік – бүгінгі заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр қилы әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің күллі ерекшеліктерін, барша құндылықтарын сезінуге болар еді. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар меңгеруі тиіс. Көптілді білім – көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту және оқып үйрену – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілді оқу – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Атап айтатын болсақ, олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – дамыған мемлекеттермен терезе теңестіріп, солардың қатарына қосылу үшін қажет. Қарапайым тілмен айтқанда, қазақ тілін дамыту керек, орыс тілін қолданамыз және ағылшын тілін үйренеміз. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған. Әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде

тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта одан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері хақ. Мемлекеттік тіл әр адамға өзінің қайраткерлік мүмкіндігін кеңейту үшін қоғам, мемлекет ісінде өзін-өзі көрсете білу үшін ел тағдырында ықпалды тұлғаға айналуы үшін керек. Жаңа әлемдегі жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті жаңа Қазақстан тұғыры рухани құндылықтарға негізделген, бұл біздің мемлекетіміз ұстанып отырған саясаттың басты қағидасы. Рухани құндылықтың бастауы - тіл мәртебесін көтеру, мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту. Тілдер гармониясы дегеніміз – тілдердің үйлесімде бірлесіп өмір сүруі. Бұл көпұлтты мемлекетке тән құбылыс. Ұлттардың бір-бірінен тілдік айырмашылығы олардың кеңістіктегі гармониялық бірлігін де қамтамасыз етеді. Дүниенің сұлулығы, табиғаттың кереметі – ондағы сан алуан түстердің гармониясы болуымен құнды десек, адамзаттың рухани әлемнің байлығы – әртүрлі ұлт мәдениеті мен ұлт тілдерінің гармониялы дамуымен де ерекше.

Жалпы Мемлекет басшысы қойған негізгі мақсат - 2050 жылға дейін Қазақстан әлемдегі 30 дамыған мемлекеттің қатарына қосылуы керек. «Қазақстан-2050» Стратегиясы бұл болашақ ұрпақтың қамы. Болашақ бүгіннен басталады, ел болашағы – ертеңгі азамат, бүгінгі жас ұрпақ. «Бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек» - деген болатын Елбасы. Білім берудің мектепке дейінгіден бастап жоғары білімге дейінгі барлық деңгейлерін түбегейлі жаңғыртуға бағытталған Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы іске асырылып, сондай-ақ жалпы барлық 52 жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлініп жатқаны жасырын емес Біз үштілділікті тәуелсіз еліміз үшін стратегиялық мәні ерекше құбылыс деп бағалаймыз, сондықтан да бұл құбылысты төрттілділік пен бестілділіктен бөліп қараймыз, үштілділіктің кез келген сыңары ретінде кез келген шет тілін алуға болар еді, бірақ біз бұл жерде де қоғамның нақты сұранысы басым түскен қазақ, орыс, ағылшын тілдеріне ерекше мән берген жөн деп түсінеміз. Еліміз бен жерімізге ие болатын жастар үш тілді де қатар

меңгеруі тиіс. Бірақ бұл үш тілдің тұғыры бірдей деген сөз емес. Халқымыздың біртуар перзенті Мағжан Жұмабаев: «Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттың тілінің кеми бастауы – ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын, саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, орамды, терең тіл жоқ» – деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде. Егер біз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазақ тілін дұрыс жұмсай білсек, ол қоғамдағы тілге жүктелетін қажеттілігіміз болса өтеуге жарайтын бай тіл. Мәселе тілдің міндетін дұрыс түсініп, өз міндетімізді атқаруда болып отыр. Ұлттық өркендеп, тіліміз өз еліміздегі және халықаралық дәрежедегі позициясын нығайтқан кезде біздің сөздеріміз де өзге тілдерге енетіндігіне, тіліміздің әлемдік ақпарат кеңістігінен өз орнын иеленетіндігіне күмән келтірмеуге болады. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқасысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмән жоқ. Елбасының бүгінгі күні жүргізіп отырған «Үш тұғырлы тіл» саясаты негізінде білім жүйесін халықаралық деңгейге көтеру талап етіледі. Бүгінгі жас ұрпақтың білімі мен біліктілігін «қоғам» сұранысына сай білімді, бәсекеге қабілетті, көпмәдениетті, тілді жетік меңгерген, толерантты тұлға етіп тәрбиелеу оқытушының кәсіби шебер болуын талап етеді. Көптілді білім берудің мақсаты: тез өзгермелі заманда бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны қалыптастыру, ғылым мен техника тілін түсінетін сапалы маман тәрбиелеу, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті, құзыретті болуға бағдарлау.

Көпмәдениетті тұлға – әлемдік, ұлттық құндылықтарды бойына жинаған, қоғамдағы әртүрлі мәдени топтардың өкілдерімен ынтымақтастықта, бірлікте қызмет ете білетін, өзін-өзі дамытуға, кәсіби танымын жетілдіруге үнемі ынталы, өзіндік белсенді өмірлік ұстанымы бар мәдениаралық қарым-қатынас субъектісі. Қазақстандық азаматтар өз елінің ұлттық құндылықтарын қазақ тілі арқылы танып, қадірлей білсе, оны өзгелерге танытса, орыс тілін жетік білу арқылы ұлтаралық қарым-қатынас жасауға, ал ағылшын тілі арқылы әлемдік ғылым мен технологияларды озық меңгеруге мүмкіндік алады. Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, көпмәдениетті тұлғаның қалыптасуына қоғамның барлық саласы ұйытқы болуы тиіс деп ойлаймын. Әсіресе, қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі қызметі, мемлекеттік ұйымдар, қоғамдық ұйымдар, отбасылық тәрбие арқылы кеңеюі іс жүзінде қолға алынуы тиіс. Қорыта келгенде, Қазақстанның тілдер саясатындағы басты бағыт – тілдердің үштұғырлылығы. Бағдарлама қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгертуді көздеп отыр. Көпұлтты мемлекет үшін бұл қалыпты жағдай. Тілдердің бірлік пен үйлесімде өмір сүруі және бір-бірін ығыстырмауы тілдер гармониясын құрып, солай аталып та жүр. Басымдылық мемлекеттік тілге беріліп отырғаны баршаға белгілі. Ағылшын тілін меңгеруге ден қойылуда. Алайда, Қазақстан жерінде тұратын азаматтардың басын біріктіретін тіл ретінде қазақ тілі көш бастауы керек. Келер ұрпақтың мемлекеттік тілде сөйлеуі заман талап етіп отырған жағдай.

Әдебиеттер тізімі

1. Ел басының Жолдауы, 2015ж.
2. Ел басының Жолдауы, 2016ж.
3. «Арна» газеті № 47 (148) 2012ж.
4. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. // Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралықғылыми-тәжірибелік конференция. Астана-2012 ж.

ВНЕДРЕНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Сарсенова А.К.

Балхашский Многопрофильный колледж

Угроза социальной нестабильности, возникающая в любом государстве из-за неподготовленности молодого поколения к жизни в условиях поликультурной среды, послужила во многих случаях стимулом к тому, чтобы возвести полиязычное образование в ранг государственной политики.

Согласно концепции ЮНЕСКО понятие «многоязычное образование» предполагает использование в образовании, по меньшей мере, трех языков: родного, регионального или национального и международного языка [2]. Применение этих языков является «важным фактором инклюзивности и качества образования» [2].

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Н. Назарбаевым ещё в 2004 г. В октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Н. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [5]: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками» [6]. Именно с этого момента и начинается отсчёт новой языковой политики Казахстана. Полиязычное образование было закреплено следующими законодательными актами: Конституция Республики Казахстан, Закон Республики Казахстан «О языках», Закон «Об образовании», Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг., Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан [7-12] и другими, которые и составили его правовую основу. Перечисленными выше документами определены роль и место полиязычного обучения, принципы создания современной эффективной системы управления полиязычным образованием.

Вхождение Казахстана в мировое образовательное пространство особым образом актуализирует проблемы полиязычного образования, эффективность разрешения которых во многом обусловлена как вертикальной, так и горизонтальной преемственностью всех уровней и звеньев системы образования. В связи с этим есть настоятельная необходимость приведения в единую систему фрагментарно наработанной практики полиязычного образования в отдельных вузах, колледжах и школах Республики Казахстан, что обеспечит преемственность образовательных программ, обусловит высокое качество и эффективность формирования полиязыковой личности как одного из существенных факторов развития интеллектуального потенциала страны. Трёхязычное образование в Республике Казахстан приобретает большую актуальность и на сегодняшний момент является одним из главных направлений в системе высшего и среднего образования. Поставлена задача по подготовке конкурентоспособных специалистов, владеющих несколькими языками.

Цель - подготовка конкурентоспособных специалистов, способных к активной самореализации в многонациональном и многокультурном пространстве, формирование языковой среды, позволяющей свободно владеть государственным, русским и иностранным (английским) языками.

Идея полиязычия нашла свое воплощение в Государственной программе функционирования и развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 гг., которая актуализирует необходимость совершенствования и стандартизации методологии обучения

государственному языку [1]. В предложенном в данной программе распределении уровней обозначено, что учащиеся начальных классов должны овладеть государственным языком на уровне А1, учащиеся среднего звена — на уровне А2, учащиеся старших классов, учреждений технического и профессионального образования — на уровне В1, студенты высших учебных заведений — на уровне В2, магистранты — на уровне С1.

В аспекте полиязычного образования сегодня в Казахстане:

- разработан Стандарт непрерывного уровневого обучения государственному языку в системе «детский сад — школа — колледж — высшее учебное заведение», в котором определены уровни обучения казахскому языку как неродному в соответствии с общеевропейской рамкой владения языками (CEFR), отражено содержание обучения и прописаны требования к уровням обученности казахскому языку по четырем видам речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение и письмо). В целом предлагаемые в Стандарте уровни соответствуют положениям Государственной программы функционирования и развития языков в Республике Казахстан;

- реализуется уровневая модель иноязычного образования, направленная на создание единой национальной системы иноязычного образования. Данная модель предложена в Концепции развития иноязычного образования Республики Казахстан, в которой представлены уровни и содержание иноязычного образования для начальной и средней школы, специализированных школ, для организаций ТиПО, для языковых и неязыковых вузов, а также для магистратуры [2].

- Вместе с тем до сих пор отсутствует аналогичный стандарт обучения русскому языку. Поэтому объективно сложно унифицировать квалификационные требования к конечным результатам по уровням обученности языкам для всех уровней системы образования. Иными словами, полиязычное образование предполагает параллельное овладение тремя и более языками, однако отсутствие стандартизированного обучения всем трем языкам не позволяет обеспечить единую методологическую платформу, единую нормативно-управляющую и содержательную базу, а также единый контрольно-оценочный механизм полиязычного образования. В связи с этим необходимо разработать уровневую модель обучения русскому языку как неродному и на основе трех моделей разработать Единый Стандарт уровневого обучения языкам в Республике Казахстан.

- Безусловно, стандартизация обучения языкам предполагает разработку новых Типовых учебных программ языковых школьных предметов и вузовских дисциплин, которые должны предусматривать преемственность не только содержания языкового образования, но и процессуально-технологических аспектов обучения языкам, в том числе и процедур оценивания учебных достижений. Иными словами, в Типовых программах, кроме содержания образования по каждому уровню, должны быть четко прописаны требования к практическому владению языком по четырем видам речевой деятельности, а также формы и критерии оценивания уровня обученности языку.

Внедрение стандартизированного обучения языкам, начиная с начальной школы, требует соответствующей подготовки педагогических кадров. В связи с этим возникает необходимость введения в действующий Классификатор специальностей высшего и послевузовского образования новых специальностей, обуславливающих подготовку:

- учителей иностранных языков для начальной школы, так как современные образовательные программы «Педагогика и методика начального обучения» и «Иностранный язык: два иностранных языка» не предусматривают специфику раннего обучения иностранным языкам. Поэтому есть потребность в открытии новой специальности «Педагогика и методика начального обучения и иностранный язык»;

- учителей казахского/русского языка как неродного языка, так как меняется парадигма языкового образования, ориентированная на, прежде всего, коммуникативность, соизучение языка и культуры, соизучение родного, неродного и иностранного языков. Поэтому есть

потребность в открытии новых специальностей «Казахский язык как неродной язык», «Русский язык как неродной язык».

Реализация данных и других принципов (гибкости и адаптивности к изменениям в социально-экономической жизни, в профессиональной деятельности, умение жить в поликультурном мире, профессионализации, предполагающей использование иностранного языка в профессиональных целях) требует соответствующих методов и специальных средств для достижения конкретных целей и задач.

В частности, педагогической науке предстоит дать четкие ответы на соотношение языков в контексте полиязычного образования. Так, в реальной практике казахстанского образования нередко встречаются понятия «первый язык», «второй язык», «третий язык». Это способствует нежелательной терминологической вольности, что приводит к обезличиванию языка как социальной и государственной ценности, в то время как есть общепринятые понятия «родной язык», «неродной язык», «иностранное языки». Поэтому следует использовать, к примеру, понятия «казахский язык как родной», «казахский язык как неродной», «русский язык как родной», «русский язык как неродной». Тогда не будет смешения понятий «родной язык» и «язык обучения в школе», так как в школах многонационального Казахстана обучаются дети разных этносов, для которых язык обучения не всегда совпадает с родным языком. Поэтому важна выработка единого тезауруса полиязычного образования, который не допускал бы двойного толкования терминов и понятий. Особо это важно для принятия программных документов.

Основные задачи :

- подготовка специалистов с трехязычным образованием;
- повышение престижа профессии педагога;
- интеграция в мировое образовательное пространство;
- достижение качества трехязычного образования;
- обновление и развитие материально-технического, кадрового, научно-методического обеспечения трехязычного образования;
- систематизированное повышение квалификации преподавателей;
- сотрудничество по обмену опытом с НИИ, полиязычными вузами и школами по преподаванию технических дисциплин и подготовке полиязычных кадров;
- постоянное совершенствование методик преподавания на казахском, русском, иностранном языках путем внедрения передовых педагогических и информационных технологий;
- организация мероприятий по личностному развитию и воспитанию студентов в духе патриотизма, интеллектуальности, человечности.

Основные функции :

- поэтапное создание трехязычных академических групп;
- совершенствование умений и навыков владения профессорско-преподавательским составом и обучающимися колледжа тремя языками в одинаковой степени;
- проведение ежегодного мониторинга обеспеченности учебного процесса квалифицированными полиязычными кадрами;
- организация курсов по углубленному изучению языков для преподавателей, ведущих занятия и обучающихся в полиязычных группах;
- пополнение литературой и электронной базой библиотечного фонда, а также мультимедийными материалами;
- организация работ по подготовке учебников и учебных пособий для студентов специальных отделений, учебно-методических комплексов дисциплин, проводимых в полиязычных группах;
- вовлечение в учебный процесс зарубежных ученых, визитинг-профессоров для проведения занятий академическим группам по программе трехязычного образования;
- организация академической мобильности по обмену опытом профессорско-преподавательского состава и студентов полиязычных групп.

Сегодня уже можно говорить о завершении работы по институциональному обеспечению реализации Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гг., базовыми компетенциями которой являются трёхязычие, евразийская поликультурность, коммуникативность и технократичность [11]. На первом этапе (2011-2013 гг.), проведен комплекс мер, направленных на усовершенствование нормативно-правовой и методологической базы дальнейшего функционирования и развития языков. В рамках второго этапа (2014-2016 гг.) планируется реализация комплекса практических мер по внедрению новых технологий и методов в области изучения и применения государственного языка, а также сохранения языкового многообразия. На третьем этапе (2017-2020 гг.) будет осуществлено закрепление результата через системный мониторинг степени востребованности государственного языка во всех сферах общественной жизни, качества его надлежащего применения и уровня владения при дальнейшем сохранении позиций других языков. Следует отметить, что введение полиязычного обучения вызвало ряд проблем. Необходимость знания нескольких языков в современном мире и востребованность обществом поликультурной личности очевидны и сами по себе являются мотивацией в обучении. Однако профессиональная ориентация учащихся предполагает их трёхязычную подготовку по базовым предметам будущей специальности. Однако есть и успешные решения указанных выше проблем по внедрению полиязычного образования, о чем свидетельствует диагностика будущих выпускников. Языковое развитие происходит в условиях качественного усиления процесса как языкового, так и культурного взаимодействия. К примеру, знание языков знакомит с культурным наследием народов изучаемых языков, происходит переосмысливание собственной индивидуальности, основанной на общности человеческих ценностей. Внедрение такой модели обучения и воспитания в казахстанской школе позволяет формировать всесторонне гармонично развитую личность, способную свободно ориентироваться в международном пространстве, владеющую казахским, английским и русским языками на достаточно хорошем уровне. Практика показывает, что большинство абитуриентов связывает выбор своей будущей профессии со знанием английского языка, считает знание иностранного языка необходимым для получения престижной работы и продвижения по служебной лестнице в будущем и полагает, что владение несколькими языками поможет им укрепить социальный статус и занять достойную позицию в современном многоязычном обществе, иначе говоря, быть коммуникативно-адаптированными в любой среде. Все эти факторы свидетельствуют о совместном функционировании казахского, русского и английского языков в едином коммуникативном и социокультурном пространстве.

С другой стороны, возникают трудности психологического и лингвopedagogического характера, связанные с индивидуальными особенностями личности учащихся, их умением переключаться с одного языка на другой, уровнем обученности и объемом знаний в области языков.

Чем выше в обществе заинтересованность в новых профессиональных, личных, культурных, научных контактных навыках с носителями языка, с достижениями науки, техники, культуры разных стран, тем выше статус полиязычия как инструмента налаживания профессионального общения для эффективного обмена опытом и, как следствие, личного профессионального становления специалиста.

Литература

1. Государственная программа функционирования и развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы. — Официальное издание. — Астана, 2011.
2. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. — Алматы,
3. Жетписбаева Б.А. Полиязычное образования: теория и методология. — Алматы: Білім, - 343 с.

4. Образование в многоязычном мире: Установочный документ ЮНЕСКО. — Париж, 2003. — 38 с. — [ЭР]. Режим доступа: http://www.unesco.org/new/ru/media-services/single-view/news/multilingualism_a_key_to_inclusive_education/#.VNbyXufqCJU.
5. Teaching and Learning: Towards the Learning Society // European Commission's White Paper, 1995 Brussels: The European Union, 1995.
6. [ЭР]. Режим доступа: www.bonynetwork.eu.
7. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
8. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — 10 июля. — № 218-219.

ТІЛ МӘДЕНИЕТІ ТУРАЛЫ КӨЗҚАРАС

Алиманова С. Н., Исеева Н. Т.

Қарағанды облысы,

Академик Ж.С.Ақылбаевтың Балқаш маңызды білім беру колледжі

Бүгінгі студент-еліміздің ертеңгі тірегі, болашағы. Оларға ана тілімізді, оның бар байлығы мен ғажайып көркемдігін, ойды берудегі мол мүмкіншілігін ұрпақтан – ұрпаққа жеткізеді деп сенім арттамыз. Сол сеніміміздің негізі оқу орнында қалануы тиіс. Өйткені біз сөз еткелі отырған кезеңдегі жастардың сана – сезімі қалыптасып, оң-солын танып, тілдің мән-маңызын, қоғам өміріндегі орнын түсіне бастайды. Болашақта қандай кәсіппен айналысса да, қандай саланың маманы болып шықса да, ана тіліне деген құрмет пен талап барлығына бірдей екені ақиқат.

Сөз мәдениеті – өз мәдениетің. Мәдениетті де, білімді, ана тілінің бар мүмкіншілігін, қалаптасқан заңдылықтарын игерген, тіліміздің ата-бабадан келе жатқан ең байлық, мол мұра екенін түсінген, қадір-қасиетіне бойлаған студент оны қалай болса, солай қолдануға жол бермейді және өзгеден де соны талап ете алады деп үміттенеміз.

Сөз мәдениеті, жазу, сөйлеу әдебі ерекшеліктері дегенде назарға алынатын тұс – тілдің тазалығы. Жазу мен сөйлеуде әдеби тіл нормасына жатпайтын, тіл көркемдігін бұзатын артық – ауыс сөздерді қолданбау қажеттігін барлығымыз білеміз. Тіл тазалығы айтар сөзге, ашар ойға пайдасы шамалы, қажеті мәнсіз, орны белгісіз сөздермен әуестенбеуді талап етеді. Басқа тілден енген сөздерді мүлде сөздік қордан да шығарып тастай алмаймыз. Десек те, оны қолданудың орнын, ретін тапқан жөн. Әрине, көркем әдебиетте белгілі бір ортаның ерекшелігін ашу үшін қаламгер басқа тілден енген сөздерді, диалектизм мен варваризмді пайдаланады. Бірақ бұның өзі шығарманың шырайын ашса ғана мақсаттың өтелгені. Көпшілік алдында неғұрлым әдеби тілде жинақы, ретті сөйлеу қажет болса, жазуда да әдеби тіл нормасына жатпайтын (диалект, варваризм, дисфемизм, балапым сөздер, т.б.) сөздерді жөнсіз қолданғаннан аулақ болған жөн. Тіл тазалығы, тілдік нормадан ауытқымау дегеніміз – тілді бір ізбен қолдану емес, көркемдік тәсілдердің орнын тауып, қисынын келтіріп сөйлеу немесе жазу.

Сөз қайталау, сөйлем құрылымын ретсіз қою, жекелеген сөздердің мағынасына терең талдау жасамай қолдана салу немесе орынсыз бір – бірімен тіркестіру тіл тазалығын бұзады. Сөйлемдегі сөздердің мағынасы анық, әрі өз орнына қойылуын, сөйлем ішіндегі сөздермен лексико – грамматикалық, стильдік жағынан сәйкес келіп, ойды ашуға қызмет етуін назарға ұстау керек.

Сөздердің бір – бірімен тіркесу мүмкіндігін ескеру – тіл тазалығын сақтаудың шарты. Тілдегі синонимдер мағынасы жуық, бір сөз табына қатысты, түрлену сипаттары да ортақ болып келеді. Бірақ олар бірін – бірі үнемі ауыстыра бермейді. Мысалы, *әдемі ойыншық*, *әдемі сөз* дегенде әдемі сөзі ойыншық пен сөз сияқты зат есімдермен тіркескенімен *әдемі ит*,

әдемі тіл деп қолдансақ, тіл тазалығын бұзамыз. Сол сияқты *қаламы жүйрік* дегенімізбен, *қарындашы жүйрік* дей алмаймыз.

Сөз, тіл тазалығы - әр сөздің қолдану аясын, стильдік реңін, бояуын, басқа сөздермен тіркесу қабілетін, мағына – мәнін, қызметін ескеру

Сөйлеу мен жазуда тілдік норманы сақтау қажет.

- Лексикалық норма: сөздің тура және ауыспалы мағына жасау мүмкіншілігін;
- Морфологиялық норма: сөзге қосымша жалғау ретін, сөзден жаңа сөз жасау ерекшелігін,
- Синтаксистік норма: сөз тіркесу, сөйлем мүшелері орнын, инверсиялық ерекшелікті назарда ұстау десек, осы нормаларды білу, ұстаным ету – сауатты да білімді, мәдениетті адамның ісі.

«Толғауы тоқсан қызыл тіл, Сөйлеймін десек өзің біл», - деп Абай айтқандай, әр сөздің өз қисыны мен қиюының тұрақты орны бар. Оны бір адам өзгерте алмайды, өйткені ол халықтың бүкіл ғасырлар бойы жасаған асыл қазынасы. Сөзге, тілге әмір жүрмейді... Сөз, тіл құдіреті жоғары, мәртебесі биік, ешкімге бағынбайды, иілмейді. Дегенмен, өкінішке орай кейде сөз парқын білмейтіндер оның саф алтындай тазалығын, құнын кетіріп жүр. Әсіресе жастардың арасында қажетсіз жаргондар күннен – күнге көбейіп барады. Бұрын жеке бір сөздердің дұрыс қолданылмайтынына ренжуші едік. Енді тұтас бір фразалық тіркестерді еститін болдық. «Ертең мен сізге тақалам» (Ертең мен сізге жолығам дегені), «Келерде звондап қалам» (Келерде хабарласамын ғой дегені), «Маған қарай тартылсайшы» (Маған келіп кетсеңші дегені) осыған ұқсас басқа тілдерден тікелей аударма ма не екені түсініксіз фразалар пайда бола бастады.

«Мен заманында қандай едім? Мен ақын, шешен, тілмар бабаларыңның бұлбұлдай сайраған тілі едім. Мөлдір судай таза едім. Жарға соққан толқындай екпінді едім. Мен наркескендей өткір едім. Енді қандаймын? Кірленіп барамын. Жасыдым, мұқалдым» - деп налыған екен кезінде халқымыздың айтулы ұлдарының бірі Міржақып Дулатов. Қазіргі қазақ тілінде сөйлескен жастардың тілін естісе не дер еді? Күнделікті теле хабарларға келген қонақтар да, журналистердің өзі де сұрақ – жауаптарын «жалпы» деген жауыр сөзден бастайтын болды. Бұл орыс тіліндегі «значиттің» ролін атқаратын сөзге айналды деген сөз. Таяуда «Айқын» газетінде Есей Жеңісұлының «Болашаққа қандай тіл барады?» деген мақаласы жарық көрді. Теледидардан, газеттерден, сайттардан толассыз ағылып жатқан «кұрайды, болып табылады, үстіміздегі жылы, ойымен бөлісті, сөзімізге дәлел, үлкен есеппен алғанда, оңай шағылатын жаңғақ емес» дегенді естісе, ғасыр басындағы қазақтар «не деп кеттіндер, адам ұғатындай ғып айтсаңдаршы» деуі әбден кәдік дейді. Болашаққа қандай тіл жетеді? «Сылдырап өңкей келісім» тұнған, мұрты бұзылмаған, «жұп- жұмыр тегіс келсін айналасы» сөз жете ме, жетпей ме? «Күпі киген қазақтың қара өлеңі шекпен жабылып қайтарыла» ма? Әлде «қазақ тілі Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі болып табылып жүре бере ме? Илья Илинге: «Сіз сонда әлем чемпионы болып табыласыз ба?» деп жас балалар сұрақ қоя бере ме?», - деп мәселе көтереді де, солай болуы да мүмкін- ау, себебі қазіргі әдістемеліктермен қазақ тілін үйренушілердің бәрі осы тіркестермен үйренеді ғой, - деп түйеді. Мен оған «жаңбырдан кейінгі саңырауқұлақтай» деген тіркестің де жөн – жосықсыз қолданысқа енгенін қосар едім. Теледидардағы жарнамалардың тікелей аудармасының ешбір сын көтермейтіндігі туралы айтылып та, жазылып та жүр. Бірақ оны елеп ескеріп жатқан телеарналар жоқ. Себебі тіл тазалығы дегенде олардың өз білім, білігі де сол жарнама берушілерден аспай жатыр ма деп қаласың. Жергілікті Балқаш қалалық телеарнасындағы тілшілердің хабарларында да құлақты кесіп өтер төмендегідей тіркестер кездесіп жатады: «ыстық арна» (горячая линияны аударғаны), шайтанарбашылар жарысқа шықты (велобашибандоздар жарысқа шықты дегені) Сонда бұлар өздерінен басқалардың жазғанын оқымай ма, айтқанын тыңдамай ма, әйтеуір шетінен болып, бітіп қалған жұлдыздар, бәрін өздері біледі. Бұлар жай ғана жергілікті арнаның тілшісі дейік, осы аптада ғана орталық арнадан берілетін «Поэзия әлемі» бағдарламасына келген бір ақынға:

Адам бойындағы қандай қасиеттерді ұнатпайсыз? - деген сұрақ қойылды. Ақын: Адам

бойындағы ұнатпайтын қасиетім – ынжықтық,- жауап берді.Ынжықтық қасиет болса, онда қарық болған екенбіз. Оны бір ғана рет айтып қоя қойса бір сәрі.Қайта – қайта жарнамалайды. Естіген сайын «закон қуаты қолымда бар адам болсам ғой »,- дейсің де қоясың . Тілді халық жасайды да, сол тілде сөйлейді., сол тілде жазады.Ал оны жүйелеп жазатындар, дұрыс қолданудың үлгісін көрсететіндер – негізінен журналистер мен жазушылар.Бүгінгідей қазақ тілі бастан кешіп отырған қиын жағдайда дұрыс сөйлеп, түзу жазу бізге қай кездегіден де ауадай қажет екені айтпаса да түсінікті.Өйткені тіл білмейтін қаншама қандастарымызды қатарға тартып, қазақшасын қалпына келтіріп жатқан кезде баспасөз бен басқа да ақпарат құралдарына жүктелер міндет ерекше.Бұл әринемектеп пен басқа оқу орындарының жүгін жеңілдетпейді. Сондықтан біз тәрбиелеп отырған және болашақта мектепте мұғалім болуды қалаған жастар арасында тіл бұзушылықтың қандай түріне болсын қатал қарап , ескерту, түзету жұмыстарына көп көңіл бөлеміз.Аузына келген сөздерді қалай болса солай қолданып, артынан бұл « образды түрде айтылды » деп ақталып жататындар кездесіп жүр. Образды түрде айту дегеннің өзі кез келгеннің қолынан келе бермейтін өнер екенін түсінбей, анайы сөйлеудің бәрі образды сөйлеу деп ұғатындарға не деуге болады? Жиналыста немесе үлкенді – кішілі мінбеде тұрып алып , мағынасыз қыстырма сөздерді жөн- жосықсыз қыстырмалап, сөздің де , тыңдаушының да берекесін алатындар бар. Сөз тыңдағаннан бұрын жүйкең ауырып , шаршап шығарсың.

Техникалық кәсіби білім беретін оқу орындарында оқушының таңдау пәні ретінде «Тіл мәдениеті» арнаулы курсың жоспарладық. Бұл пәннің басты мақсаты – болашақ мұғалімдердің сөздік қорын молайту, дұрыс әдеби, мәдени сөйлеуге үйрету, ой тазалығы мен сөз тазалығының байланысын аңғарту.Сонымен бірге тәжірибелік сабақтарда білім алушылардың тілін дамытатын әр түрлі жұмыстар мен ізденіс тапсырмаларын жинақтау да жақсы нәтижелерге қол жеткізеді. «Барасың ба не?», «Қайтасың ба не? », «Оқыдың ба не? » деген сұрақтар мен « бұл жаңағы» деп басталатын оқушы жауаптарындағы қателіктерді түсіндіруден басталған жұмыстар ғаламторда қысқартып жазамыз деп кейінгі кезде тауып алған «нестеватырсың» сияқты фразалармен күресумен жалғасуда.

Тіл мәдениеті халықтың жалпы мәдени дәрежесімен , әдеби тілдің қандай белесте екенімен тығыз байланысты.Халықтың жазу, әдеби мұралары , тіл жұмсау , сөйлеу өнері неғұрлым жоғары болса, әдеби тілдің мәдениеті де соғұрлым биік болмақ.Тіл мәдениетінің қамын жеу, сайып келгенде, тіл тазалығына , ой дәлдігіне қамқорлық жасау болып табылады.

Біздің «тіл мәдениеті » деген терминіміздің өзі де мазмұнына сай емес, өйткені өмірде мәдениетті тіл, мәдениетсіз тіл де болмайды. Мәдениеттілік те, мәдениетсіздік те тілді қолдануда, сөйлеу мен жазу үрдісінде болады.Тіл мен сөйлеу бір- бірімен айырылмастық бірлікте болғанына қарамастан, бұл екеуінің бірлігі – тепе- теңдік бірлік емес, әрқайсысының өзіндік ерекшеліктері бар диалектикалық бірлік.Тіл дегеннен оның құрамына кіретін дыбыстарды, сөздерді, грамматикалық формалар мен үлгілерді түсінеміз.Тіл дегеніміз-сөйлеуге қажетті материалдар жиынтығы.Ал сөйлеу – сол жансыз материалдардың өзара қарым- қатынасқа келуі, тілдің қимыл іс- әрекет үстіндегі күйі.Тілдің жаны, тіршілігі сөйлеуде.Сөйлеу процесінде тілдік материалдар жанданып,өз бойындағы мағыналық мүмкіндіктерін аша алады.Бірақ сол мүмкіндікті әркім өз шама- шарқына қарай пайдаланады: біреулер оның ішіндегі асылдарын іріктеп алып, оларды өз мақсаттарына лайықты тиісті орындарына қоя білсе, енді біреулерде ондай шеберлік, дарындылық бомайды. Осыдан келеді де, тіл шұбарлығы, тіл мәдениетсіздігі пайда болады, қоғамдық сипаты тіл жеке адамдардың сөйлеу процесінде даралық сипатқа ие болады.Тіл мен сөйлеудің бір – бірінен өзгешелігі де осында.Тілге жақсы, жаман, мәдениетті, мәдениетсіз деген сын жүрмейді.Осы себептен «тіл мәдениеті » деуден гөрі «сөйлеу мәдениеті » деу – өз мазмұнына сай келеді , - деген еді тілші ғалым Т.Қордабаев

Зиялы Мұстафа Өзтүрік бауырымыздың аманаты: «Біз Қазақстанға келіп тіл үйренеміз деп жүрсек, мұндағы жігіттер, балалар тілінен айырылып қалапты.Егер біз тілімізді, дінімізді жоғалтып алсақ, құдайды танымасақ ,әлхамдулилла мұсылманбыз дейміз, мұсылмандықтың шарттарын білмесек, онда біз әкемізді, шешемізді, жанымызда жүрген жолдастарымызды

сыйламаймыз. Біз онда елімізді сыйламаймыз.Тіл, дін, әдеттеріміз бір болу керек. Бізден кейін келетін ұрпақтарда кінә жоқ ».Алып – қосарымыз жоқ.Өзтүрік бауыр шындықты шыжғырып бетімізге басып тұр.

Осы салада істеп жүргеннен кейін енді бірер сөз «үш тұғырлы тіл саясаты» туралы: жалпы келешек ұрпағымыздың үш тілде сайрап тұрғанын кім теріс көрсін.Болашақ білімді жастардікі екенін де мойындайсың.Оның үстіне әлемдік білім кеңістігіне еркін бойлау үшін ағылшын тілін меңгеру керек екенін түсінеміз. Қазіргі күнде ғылыми- көпшілік әдебиеттердің 90 пайызы ағылшын тілінде екен. Солай бола тұра мен үш тілді бірдей 1 сыныптан бастаған жөн емес деп ойлаймын.Қадірлі Ахмет Байтұрсыновтан асырып айта алмаспыз: бала сауатын өзінің ана тілінде ашу керек. Әуелі бастауышта баламыз сауатын ашып, ана тілінің кәусарынан қанып ішіп, бастау бұлақтан ауызданғандай ауыз әдебиетіміздің жауһарларымен танысып, көңіл көкжиегі кеңейсін, дұрыс мәдениетті сөйлеуге үйренсін.Сосын 5- сыныптан орыс тілін, 7- сыныптан әрі ағылшын тілін тереңдете оқыта берсін.Жаппай барлық баланың жанын қинап, күштеп үш тілді меңгертіп неге керек? Өмірінде орыс пен ағылшынды көрмей- ақ нан тауып жейтін мамандықтар көп емес пе ? 9-12 сыныпта әрі қарай білімге бет бұрған бала қажеттілік болып жатса,үшеу ғана емес, басқа тілдерді де меңгере бастары анық. Сондықтан ағылшын тілін болашақ мамандығымен , тұрмыс салтымен байланыстыратындар жоғарғы сыныпта тереңдетіп меңгерсін. Өткен жылы біздің шағын қаламызда тілдерді дамытуға 12 миллион теңге жұмсалыпты, бірақ көзге ұрып тұрған ерекше ештеңе байқаған жоқпыз. Тағы бір дерек көздері республика бойынша 1 жылда 38000 мұғалім ағылшын тілі курсын бітірді дейді.Ал солар ағылшынша сөйлеп, жазып кетті ме, мәселе сонда . Бәрібір курстың деңгейімен ол мұғалім ағылшынша сабақ беріп кете алмайды. Үш тілде өтеді деп жарнамалаған сабақтардың деңгейін көріп жүрміз: ағылшынша амандасып, қоштасады, әрі кетсе, «отыр», «тұрды» ағылшынша айтады, болды. Бір математик құрбыма айттым: саған енді қартайғанда ағылшын тілін үйрену керек, онсыз сағатсыз қаласың ғой деп, сонда ол: Цифрлардың ағылшынша атауын біліп алсам болды, есеп шығара беремін ғой деп қарап тұр. Қорыта айтсақ, бұл енді 5-10 жылдың жұмысы емес, біртіндеп ақылмен ойланып шешілетін шаруа ғой.

Қазіргі күнде ұлт зиялылары Ата заңымыздың 7-бабындағы «Мемлекеттік ұйымдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында орыс тілі ресми түрде қазақ тілімен тең қолданылады» деген 2-тармақты алып тастау туралы ұсыныс жасап жатыр.Толық құптарлық іс, себебі енді мұндай мүмкіндік болмайды. Бұл ұсыныс дәл осы ретте өтпей қалса, онда тіліміз одан әрі бас көтере алмай қалуы кәдік.

Мың өліп , мың тірілген халқымыз сияқты тіліміз де бір жығылып, бір тұрып, бүгінде босағадан төрге озуға талпынып келеді.Төрге бұрын шығып алғандардың ығыса қоюы да оңай емес.Оның үстіне қазақ өзі қазақылануды ойламайынша ана тіліміздің алдында асу бермес асқар бел тұрғанын еріксіз мойындайсың. Сондықтан әңгімені қазақтың ақылманы Қаз дауысты Қазыбек бидің ұлағатты сөздерімен түйіндейік. «Сөздің атасы бірлік, анасы – шындық », - депті бабамыз.Бүгінгі қазақ осы ұлағатты сөзге ден қойса, көкжиегі кеңіп, көсегесі көгереді, көші түзеледі деп ойлаймын.

Әдебиеттер:

- 1.Абай Таңдамалы шығармалары, Алматы,1995
- 2.Балақаев М.Қазақ әдеби тілі және оның нормалары, Алматы,1984
- 3.Болғанбаев Ә. Қазақ тіліндегі синонимдер,Алматы,19708 мың мұғалім ағылшын тілін үйренді делінді ақпарат құралдарында.
- 4.Бейсенбайқызы З.Тіл мәдениеті, Алматы, 2007
- 3.Қазақ тілінің орфографиялық сөздігі, Алматы.1988
- 4.Қордабаев Т. Қазақ тіл білімінің қалыптасу, даму жолдары,Алматы,1987

ТІЛ – ХАЛЫҚ ҚАЗЫНАСЫ

Махмұт З.А., Тилепперген А.

Қарағанды қаласы

КМҚК №15 «Аққу» балабақшасы

Тіл – халықтың ең басты қазынасы. Үш тұғырлы тіл саясатын қолға алсақ та, өз еліміздің ішінде қазақ тілін өгейсітуге болмайтынын әсте естен шығаруға болмайды. Мұндайда «өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» — деген даналық сөз ойымызға орала кетеді. Тіл білу – байлық. Әсіресе, өркениеттік өрелік алға шығып, жаһанданудың лебі есіп тұрғанда көп тілді игергенге ешкімнің таласы бола қоймайтыны анық. Сондықтан қазақ, орыс және ағылшын тілдерін жетік меңгерген ұрпақ қалыптастыру біздің міндетіміз.

Тілді оқып-үйренуді барынша жоғары деңгейге көтеру қажет. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың тіл туралы талап міндеттерінде «Қазақ қазақпен қазақша сөйлессін» деген. Бұл әр қазақстандықтың қастерлі парызы. Қазақ тілінің өз мәртебесіне сай толыққанды қоғамдық қызмет атқаруы аса қанағаттанғысыз екенін, жан-тәнімізбен түсіне отырып, бүгінде «Тіл туралы» заңның жүзеге асу барысын талқылауда басты назарды мемлекеттік тіл тағдырына аударарымыз анық. Өйткені қазақ тілі әлемдік мәдениеттің бөлінбес бөлшегі ретінде тек қазақ топырағында ғана мемлекеттік мәртебені талап ете алады.

Біздің қазақ халқының тілі өте бай, айтылуға орамды, көркем тіл. Тіл-адамның барлық саналы өмірінің құралы: өнер-білімді, мәдениеттілікті, қоғамның белсенді азаматы болуды ол тіл арқылы үйренеді. Тіл оның ішінде біздің ана тілі еліміздегі халықтардың барлық іс-әрекетінің, қарым-қатынасының құралы болуы тиіс, оның мәдениетін жоғары сатыға көтеру әрбіріміздің борышымыз. Тіл байлығын игеру – ана тілін кадрлейтін, тіл мәдениетінің шыңына қол созатын адамның әрекеті. Ана тілін жақсы білу — әркімнің азаматтық борышы, қоғамда атқаратын қызметінің тірегі. Еліміздің тәуелсіз мемлекет болып, егемендік алуы тілі мен психологиясына оның өз мәнінде дамуына мүмкіндік берді. Бүгінгі күні мемлекеттік тілді қоғам өмірінің барлық саласына тереңдете енгізу мәселесі үлкен маңыз алып отыр. Соңғы кезде мемлекеттік тілдің өрісін кеңейтуге, оның өркен жайып дамуына ықпал ететін басты-басты қадамдар жасалуда.

Көптілділік заман талабына айналып отырған кезеңде ана тілімізді ардақтай отырып, өзге тілдерді білгеніміз әлемдік мәдениетке, өркениетке, білім кеңестігіне еркін кірігіп, болашақта алдыңғы қатардағы бәсекелестікке қабілетті дамыған 50 елдің қатарына енуімізге, жаһандану үрдісінде өмірдің барлық жағынан бәсекелестікке төтеп беруге мүмкіншілігімізді арттырады.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халқы ассамблеясының XII құрылтайында «Үш тұғырлы тіл» туралы идеяны жария етті. Бұл идеяның негізі мынадай: Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі. Яғни мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін

қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз. Үштұғырлы тіл өмірлік қажеттіліктен туындаған идея. Қай заманда болсын, бірнеше тілді меңгерген мемлекеттер мен халықтар өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырған. Мысалға, ежелгі дүниедегі Мысырдың өзінде бірнеше тілді білетін мамандар иерархиялық сатымен жоғарылап, көбіне салық төлеуден босатылған. Сондай-ақ, бүгінгі Еуропада да көп тілді меңгерушілік жалпыға ортақ норма болып саналады. Яғни, бүгінгі таңда Қазақстан үшін үштұғырлы тіл – елдің бәсекеге қабілеттілікке ұмтылуда бірінші баспалдағы. Өйткені, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін қазақстандықтар өз елінде де, шетелдерде де бәсекеге қабілетті тұлғаға айналады. “Үштұғырлы тіл” идеясының үшінші құрамдас бөлігі – ағылшын тілін үйрену. Жасыратыны

жоқ, бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру дегеніміз – ғаламдық ақпараттар мен инновациялардың ағынына ілесу деген сөз. Біз бүгінгі мақаламызда сәлемдесу мен танысу мәселесі туралы сөз қозғағанды жөн көрдік. Себебі, сәлем сөздің – атасы екендігі хақ. Ең әуелі адамның сәлем беруінен, онымен алғаш танысқан сәттен бастап оның қандай адам екендігін бірден байқай аламыз. Жалпы айқанда, өз тіліміздің қадір – қасиетін түсініп, мәртебесін көтерейік, Қазақстан кеңістігіндегі үштілділік бұл заман талабы болып отыр. Егер осы үштілділік тиімді жұмыс атқарсын, үштілділік біздің мемлекетіміздің болашағына жұмыс істесін десек, онда үштілділікте басымдылық мемлекеттік тілге берілуі керек. Қалған екі тіл сол мемлекеттік тілден аспай, керісінше, сол мемлекеттік тілдің әрі қарай дамуына қызмет етуде құрал ретінде пайдаланылу керек.

Байқап отырсақ, білімнің негізі отбасы, саябақтар мен балабақшадан бастау алады. Бала «Ұяда нені көрсе, ұшқанда соны іледі» дегендей, алғашқы сөздерді қай тілде меңгеріп, үйренсе, сол тілге жақын тұрады. Сондықтан отбасында, балабақшаларда қазақша сөйлеулеріне назар аудару керек. Бастауыш сыныпқа келген бала сөздік қорын толықтырады, білімін жүйелейді, жаңа ілім-білімге ұмтылады. Қазақ тілін меңгеріп келген бала, білімін ары қарай осы тілде жалғастыруды қалайды. Яғни, баланы, балабақша жасынан бастап қазақ тілінде сөйлеуге бағыттау керек. Осы арқылы біз 100% қазақ тілін меңгерген азаматтарды тәрбиелейміз. Ол келер он – он екі жылдан соң қазақша сөйлейтін қоғамның кепілі болмақ. Алты-жеті жастағы тәрбиеленушілеріміздің тілдік кедергілері жоқтың қасы деп айтуға болады, олар бір тілден екінші тілге оңай ауысып отырады, қойылған сұрақтарды түсініп, оларға мүдірмей дұрыс жауап беріп, қиындықсыз сұхбатқа түсе алады. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік.

Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазіргі таңда Қазақстан үшін үштілділік – бәсекеге қабілетті елдер қатарына апарар басты баспалдақтардың бірі. Әрине үш тілді еркін меңгерген, үш тілде білімін кеңінен қолдана білетін, басқа халықтың мәдениетіне құрметпен қарайтын тұлғаны қалыптастыру өзімізге жақсы. Осыған байланысты, педагогтар өзіміз құрастырған “Күн тәртібі үрдісі мен ойын әрекетінде қостілділік – қазақша-орысша, ағылшынша-орысша қатынасқа түсу бағдарламасы” атты тіл үйрету бағдарламасына сүйене отырып, мектеп жасына дейінгі балаларға тілдерді үйретіп, әрі қарай жетілдіру керек деп ойлаймын. Осы бағдарламаның материалдарын қолдана отырып, үш тілді үйрету біздің тәрбиеленушілеріміздің сөздік қорларын кеңейтуге, оларды күнделікті өмірде қолдана алуына, өз бетінше айналасындағылармен сұхбаттасуға, қарым-қатынасқа түсу аясының кеңеюіне, жеке дамуына зор ықпалын тигізеді. Бұл бағдарлама бізге баланың қатынасқа түсу дағдысы мен тілдік машығын дамытуға, тілге деген қызығушылығын тудыруға, түрлі кластер, кестелер, суреттер арқылы әңгіме құрастыра алуға көмектеседі. Осы бағдарламаны іс жүзінде қолдану қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде сабақтар өткізудің нәтижесі болып табылады.

Қазіргі заманда оқыған зиялы азаматтардың бірнеше тілде сөйлеуі Қазақстанның болашағынан елес беріп тұрғандай. Бүгінде оқушыларымыз, студенттеріміз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап-тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру – бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс-тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет. Көптілділік заман талабына айналып отырған кезеңде ана тілімізді ардақтай отырып, өзге тілдерді білгеніміз әлемдік мәдениетке, өркениетке, білім кеңестігіне еркін кірігіп, болашақта алдыңғы қатардағы бәсекелестікке қабілетті дамыған 50 елдің қатарына енуімізге, жаһандану үрдісінде өмірдің барлық жағынан бәсекелестікке төтеп беруге мүмкіншілігімізді арттырады. Мемлекеттік тілдің мәртебесі әрдайым биік болуы керек. Әсіресе, мамандар

шет тілін оқытатын еліміздегі оқу орындарының білім беру жүйесінде қазақ тіліне ерекше басымдық беруін қадағалауы керек. Сонда ғана өсіп келе жатқан жас ұрпақ ұлттық құндылығымызбен терең сусындайды.

Елбасымыз айтқандай, «Орыс тілін білу – біздің ұлтымыздың тарихи артықшылығы екені баршаға белгілі. Дәл осы орыс тілі арқылы қазақстандықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымдары мен араласатын ортасын кеңейтіп келе жатқанын жоққа шығармауға тиіспіз. Біз ағылшын тілін игеруде серпіліс жасауымыз керек. Қазіргі әлемнің осы «лингва франкасын» меңгеру біздің еліміздің әрбір азаматына өмірдегі шексіз жаңа мүмкіндіктерді ашады.» Қорыта келе, елімізде көптеген балаларымыздың болашағы үшін балабақшалар мен шағын орталықтар ашылып жатыр. Қазақстанды бүкіл әлем халқы үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде тануы керек. Олар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі және ағылшын тілі – жаһандық экономиканы ойдағыдай түсіну тілі. Дәлірек айтқанда, үштұғырлы тіл идеясын мынадай әрі қарапайым, әрі түсінікті формуламен көрсетуге болады: мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Балақаев. М «Қазақ тілі мәдениетінің мәселелері» Алматы баспасы
2. «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2001- 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы»
3. Уәлиев. Н «Сөз мәдениеті» Алматы баспасы
4. Балақаев. М серғалиев. М «Қазақ тілінің мәдениеті»

ПОЛИЯЗЫЧИЕ КАК ПРЕОДОЛЕНИЕ УСЛОЖНЕНИЯ МИРА

М.Э. Рябова

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. Украина

Общество существует как качественно неоднородное, разнообразное пространство территории, культуры и т.д. Умножение разнообразия общества - основа его устойчивости, в том числе как потенциального носителя новых смыслов, потому как разнообразие открывает возможность эффективных ответов на возрастание вызовов истории. Люди нуждаются в естественных, а если таковых не хватает, в искусственных источниках разнообразия, без чего невозможен творческий процесс, невозможно воспроизводство.

Культура, ее всевозможные формы несут в себе своеобразный социокультурный запускающий механизм (эффект диттера), постоянно создающий вероятность неоднозначной интерпретации. Эффект диттера пронизывает всю умственную деятельность человека, без которой творческий, интеллектуальный застой был бы неизбежен. Гераклит был убежден, что он открыл "вечно напряженный и тревожный ритм бытия, всеопределяющий Закон жизни" [Кессиди 2003, 193]. Такой "тревожный ритм бытия", очевидно, и есть один из механизмов, вызывающий разнообразие.

Накопление в разных науках представлений о превращении сложности в особую проблему, которая может рассматриваться независимо от конкретных форм ее выражения, впервые нашло свое относительное обобщение в кибернетике. Кибернетика дала человечеству надежду на создание эффективных методов для изучения систем чрезвычайной внутренней сложности и управления ими. Она основывается на осознании существования столь динамичных

сложных систем, что изменение одного фактора служит непосредственной причиной изменения очень многих факторов. Опыт кибернетики подвел к созданию фундаментальных методов, которые позволяют атаковать психологические, социальные и экономические недуги, "побивающие" (термин У.Р. Эшби) своей внутренней сложностью. Корень современных проблем, по мнению Эшби, независим от их специфики (экология, война и мир, техника и т.д.) (см. [Эшби 1959, 20]). Множество проблем есть лишь разные формы бесконечно разнообразной, но в основе своей единой проблемы. Именно она "побивает" нас, выступая в формах нескончаемого разнообразия проблем. Усложнение, по сути, синтетическая опасность, результат роста разнообразия, которое попадает в проблемное поле субъекта.

Разнообразие характеризуется двойственностью. С одной стороны, происходит торможение углубленного понимания наиболее сложных процессов, так как умножение разрозненных знаний без достаточных адекватных обобщений приводит к потере способности адекватно ориентироваться в этом множестве. Но с другой, разнообразие стимулирует развитие. Оно проблематизирует личность, тем самым ставит ее в трудное положение, возможно - на край катастрофы, например, интеллектуальной, тем самым стихийно, быть может, неосознанно продвигаясь к логической катастрофе, что чревато социокультурной катастрофой.

Эта двойственность уже отмечалась в науке. Например, А.Дж. Тойнби писал: "Человечество нуждается в единстве, но внутри образованного единства оно должно позволить себе наличие многообразия" [Тойнби 1991, 599].

Преодоление двойственности разнообразия происходит через интерпретацию, через обобщения, через синтез, через развитие способностей человека. Личность, осваивая поликультурность, выступает как субъект концентрации, аккумуляции разнообразия мировой культуры через те или иные формы диалога и одновременно превращается на этой основе в субъекта, формирующего разнообразие.

Степень выживаемости современного человека зависит именно от преодоления усложнения мира. Не последнюю роль в этом процессе играет рост личной коммуникабельности как личной ценности и интенсификация коммуникаций, под которой понимают возрастающие по масштабам и скорости изменения содержания общения людей как носителей разных языков, разных культур.

Сближение (и слияние) границ и культур предъявляет новые требования к диалогу культур, что порождает явление полиязычия - двойственного по своей сути перехода человека от одного типа культуры к другому.

Двойственность полиязычия проявляется, с одной стороны, как адаптация людей к новым условиям, к иной культуре, к иным формам труда, к иному образу жизни, с другой, как предпосылка, стимул повышения способности людей к решению все более сложных проблем, дальнейшего саморазвития человека, общества, изменяющего свою социокультурную среду. "Культура вся расположена на границах, граница проходит повсюду, через каждый момент ее <...> культурная жизнь отражается в каждой капле" [Бахтин 1979, 25]. По Бахтину, сущность культуры, источник ее развития следует искать между границами культуры. Разнообразие, проблематизирующее повседневную жизнь человека, заставляет человека постоянно переходить эти границы. Таким образом, полиязычие можно определить как процесс нарастания границ разнообразных культур, их интенсификации, связанной с увеличением нагрузки на личность, необходимостью решать проблемы в условиях не столько возрастающего количества языков (как естественных, так и языков культур), сколько увеличивающейся массы межъязыковых контактов.

Полиязычие - продукт знаковой деятельности человека, формируемый знаками различных систем - как языковых (вербальных знаков), так и невербальных, т.е. знаков, принадлежащих другим контрарным знаковым системам и осознаваемых как "инаковые", противоположные собственным ценностям. Вербальный аспект полиязычия представлен знаками естественной языковой системы. Невербальная составляющая формируется посредством знаков, отличных от знаков естественного языка. С точки зрения семиотики полиязычная невербалика является относительно автономным образованием по отношению к вербальному (естественному).

Автономность невербального полиязычия объясняется многозначностью и вариативностью смыслового содержания, которые позволяют бесконечно разнообразно интерпретировать смысл иного. Специфическим свойством полиязычной невербалики является ее многокодовость. Полиязычие может выступать не только в разных формах, но и представлять собой синтез вербального языка, знаков-индексов, символов, иконических знаков.

Язык (как знаковая система) - это сложное образование, средоточие тех черт, которые помогают обрисовать облик человека в его определяющем отношении к собственному коду и способу использования этого кода. Каждое слово языка превращается в механизм перехода между смыслами. Подобные переходы открывают возможность изменений в историческом масштабе. Специфика жизнедеятельности человека с момента своего возникновения заключалась в способности воспроизводить себя как целое, как сообщество, воспринимать осуществляемый ритуал, например, как танец. Такое состояние понималось как стремление слиться с божеством, не исключалось вмешательство враждебных духов. В основе воспроизводства на первоначальном этапе лежит не логическая работа мысли,

а аффект, эмоциональные механизмы [Маковский 2006, 9]. Их содержание оценивалось на основе дуальной оппозиции "комфортное - дискомфортное". В процессе развития человека аффект-сигналы интерпретировались одновременно через развивающуюся культуру соответствующей общности. Культурное, психологическое содержание человека было пронизано представлением о Другом как некой силе, которая подает сигналы, определяет действия Я.

В культуре подобные образцы деятельности, поведения, общения представляют собой программы социальной жизни. Они закрепляются в языке, послужившем средством высвобождения аффектов. При этом естественный язык наряду с языками культуры (искусства, науки, политики и т.д.) выступает особой программой социальной жизни. Язык задает схему членения мира на объекты соответственно уровню развития человеческой деятельности. Исследования архаичных языков, их сравнение с современными европейскими языками выявили различия в способах объектного членения мира. Например, Б. Уорф отмечал в языке индейского племени хоппи отсутствие понятий "пространство" и "время", так что в нем нельзя сформулировать лежащие в основе ньютоновской механики положения о пространстве и времени как арене, на которой происходит движение тел. Следовательно, язык - это выработанные обществом модели членения предмета мысли. Благодаря им возможно мышление, способное упорядочивать мир.

Литература

1. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания: Ростов-на-Дону, 2000.
2. Зимняя И.А., Сахарова Т.Е. Проектная методика обучения английскому языку. // Иностранные языки в школе. 1991. № 3. С. 9 -15.
3. Никишина И.В. Инновационная деятельность современного педагога. Волгоград: Учитель, 2007.
4. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические технологии в системе образования. - М.: Академия, 2000.
5. Новейший психологический словарь. Шапарь В.Б. Ростов-на-Дону: Феникс, 2005.

ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЙ КОМПОНЕНТ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ С УЧЕТОМ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Стеценко Е.А.

СОШ № 100 г. Караганды

Здоровье сберегающий компонент в образовательном процессе в условиях полиязычия можно сформулировать как повышение эффективности усвоения учебного материала, что, в свою очередь, ведет к более качественному усвоению знаний, умений и навыков и позволяет интенсифицировать процесс обучения иностранному языку и добиться за относительно небольшое количество часов высоких результатов в языковом плане процесса обучения.

Современное образование направлено на развитие навыков, которые пригодятся ребенку после окончания школы. Ребенок должен выходить из стен школы с хорошо сформированным понятием своей специализации и умеющим быть востребованным на образовательной площадке и современном рынке труда. Внедрение полиязычия в образовательный процесс способствует развитию адаптивности учащегося, развитию навыка говорения. Речевые способности развиваются на основе читательского интереса и способствуют накоплению информационной базы ребенка. А хорошая и информационная база помогает ему грамотно высказать свои мысли, апеллировать знаниями, что является основным компонентом менеджмента само продвижения, делает молодого человека конкурентоспособным и следовательно, успешным.

Здоровье сберегающий компонент в образовательном процессе в условиях полиязычия проявляется в осознании учащимися высшей ценности своего здоровья, убежденности в необходимости вести здоровый образ жизни, который позволяет наиболее полно осуществить намеченные цели, использовать свои умственные и физические возможности. При этом у человека развивается бережное отношение к здоровью.

Особая роль здоровья сберегающего компонента обновленного образования с введением полиязычия в соблюдении учащимся гигиены и санитарных норм. При возрастающем ритме обучения очень важно соблюдать здоровый образ жизни, включающий в себя психогигиену и психопрофилактику учебно-воспитательного процесса.

Необходимым условием сохранения здоровья являются положительные эмоции; переживания, благодаря которым у человека закрепляется желание вести здоровый образ жизни. В этом аспекте эмоционально-волевой компонент формирует такие качества личности, как организованность, дисциплинированность, долг, честь, достоинство. Эти качества обеспечивают функционирование личности в обществе, сохраняют здоровье.

Исходя из вышесказанного все происходящее в учебном заведении (от разработки планов программ до проверки их выполнения, проведение уроков, перемен, организации внеурочной деятельности учащихся, подготовка педагогических кадров, работа с родителями и др), согласно принципу приоритета действенной заботы о здоровье учащихся, оценивается с позиции влияния на психофизиологическое состояние и здоровье учащихся и учителей. Должен проводиться мониторинг здоровья учащихся физического, психологического, духовно-нравственного.

При полиязычном обучении в школе, содержанием общения является только учебная деятельность в режимах "учитель - ученик", "ученик - ученик". Не подлежит сомнению, что развивается навык говорения учащихся, стимулируются и направляются их познавательные интересы. Общение представляет собой цепь обуславливающих друг друга высказываний. Целенаправленно развитая речь важна в аспекте развития и обучения, и с воспитательной точки зрения. Полноценное владение обучающегося несколькими языками способствует конкурентоспособности человека, которого не в последнюю очередь уважают за его деловитость, конструктивность. Атмосфера сотрудничества и взаимодействия - цель каждого преподавателя. При постановке на уроке перед учащимся какой-то проблемы, связанной с

реальной действительностью, у обучаемого возникает мотив общения, стремление обмениваться своими мыслями, идеями, интересами, чувствами. Возникает интерпретация информации, что является истинным продуктом общения. В таком случае "учитель-ученик" становятся речевыми партнерами.

Нужен хороший психологический климат и профессионально-прикладная целенаправленность в общении на нескольких языках обучения. На основании изложенного можно сделать выводы, что при ведущей практической цели обучения языку, говорение выступает как вид речевой деятельности, средство общения между людьми, выполняя коммуникативную задачу. Его важной особенностью является мотивированность.

Заинтересованность ребенка - это ключевой момент в обучении. И здесь во многом именно от личности учителя зависит, будет ли ребенку интересно заниматься конкретным предметом. Каждый урок - это совместный поиск решения задач и ответов на вопросы, основанный на творческом союзе ученика и учителя.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРЕХЯЗЫЧИЯ НА ЗАНЯТИЯХ КУРСА «КОМПЬЮТЕРНОЕ ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО»

Трофимова Е.А.

СОШ № 100 г. Караганды

Основой многонационального государства является язык, поэтому вопрос о языке оказывается не только культурным, но и политическим. В Послании Нурсултана Абишевича Назарбаева к народу Казахстана 2011 года говорится, что для современного казахстанца владение тремя языками — это обязательное условие собственного благополучия. Политика трехязычия направлена на освоение казахстанцами казахского, русского и английского языков.

Мир меняется и, соответственно, меняются требования в преподавании предметов. У полиязычного образования много положительных сторон. У учащихся формируются все компоненты иноязычных коммуникационных компетенций. Коммуникативная компетентность позволяет использовать разнообразные средства устной и письменной коммуникации на казахском и других языках. Цель введения трехязычия на современных уроках — развитие и формирование социально и профессионально ориентированной культурной личности, владеющей несколькими языками.

Имеется определенный опыт осуществления полиязычного образования в Назарбаев Интеллектуальных школах, в которых с учетом международного опыта разрабатывается и внедряется модель трехязычного обучения, основанная на уровневой системе изучения языков. При этом должны учитываться не только правила введения в учебный процесс второго и третьего языка, но и возможности интерактивных методов погружения в иноязычную среду.

Учителя всегда были впереди, они являются проводниками политики многоязычия государства в жизнь, благодаря использованию изучаемого материала на трех языках, как в устной речи, так и в практических заданиях.

Обучение по курсу «Компьютерное делопроизводство» в ресурсном центре СОШ № 100 строится на основе полиязычного обучения. Курс «Компьютерное делопроизводство» рассчитан на 2 года обучения в 10-11 классах школ, посещающих СОШ № 100 по плану обучения ресурсного центра 1 час в неделю. В 10 классе учащиеся по программу курса изучают клавиатуру компьютера слепым десятипальцевым способом. На уроках используется дидактический материал изучения клавиатуры по зонам движения пальцев. Современный вариант слепого десятипальцевого метода предусматривает строгое

распределение букв клавиатуры по группам и закрепление их за каждым пальцем, а также твердую аппликатуру рук (постоянное положение относительно центра клавиатуры). На этапе освоения клавиатуры использование полиязычия достигается за счет применения клавиатурного тренажера с возможностью казахской, русской и английской раскладкой клавиатуры. Фиксируется время и отслеживается динамика скорости письма во всех трех вариантах раскладки.

Работа с текстами и их особенностями (заголовки, нумерация пунктов, ссылки, сноски, примечания, приложения и так далее) также доступна в различных режимах клавиатуры и за счет этого письма на трех языках. В 11 классе при изучении документов (справок, приказов, протоколов и так далее) также используются полиязычные образцы.

По окончании обучения на экзамене на предмет присвоения квалификации по компьютерному делопроизводству учащиеся подвергаются производственным пробам, которые предполагают проверку знаний, умений и навыков на трех языках.

Представленная разработка урока является примером использования трехязычия на занятии курса, которое проводится в виде игры-соревнования.

Тема урока - Техника безопасности и правила поведения в кабинете компьютерного делопроизводства. Оказание первой медицинской помощи при поражении электрическим током. Упражнения по снятию зрительного напряжения с глаз.

Цель игры-соревнования:

- Развивать речь учащихся на трех языках.
- Развивать креативные способности учащихся.
- Воспитывать интерес к изучению предмета.
- Обобщить знания учащихся, полученные на уроках английского и казахского языков.

Предлагается следующий ход урока:

1. Проверка домашнего задания.
2. Объяснение нового материала с использованием демонстрационного материала на английском и казахском языках.
3. Знакомство с глоссарием по теме на английском языке.
4. Работа с Интернетом в группах.
5. Защита
6. Зачет по технике безопасности
7. Домашнее задание

1. Проверка домашнего задания

Учащиеся показывают готовность к уроку. Необходимо было в виде домашнего задания подготовить материалы по технике безопасности на трех языках по разделам требований по технике безопасности.

2. Объяснение нового материала с использованием демонстрационного материала на английском и казахском языках

Учитель кратко дает пояснение нового материала с использованием плакатов, подготовленных на казахском и английском языках.

3. Знакомство с глоссарием по теме на английском языке

Учащиеся работают с англо-русскими словарями и переводят на русский язык предложенные термины по теме на английском языке. Примерные термины:

Safe rules – правила техники безопасности.

Occupational safety and health regulations – правила техники безопасности и охраны труда.

Safety education – обучение технике безопасности.

Safety requirements – нормы, требования техники безопасности.

Safety working area – рабочее место, соответствующее требованиям техники безопасности.

Fire safety – пожарная безопасность.

Burns, scalds – ожоги.

Emergency service – скорая помощь.

4. Работа с Интернетом в группах

Учащиеся делятся на группы и готовят материал с использованием трехязычия по разделам темы, каждая группа свой раздел. Кабинет делопроизводства оборудован компьютерами с выходом в сеть Интернет. Разделы темы:

1. Общие требования безопасности.
2. Требования безопасности перед началом работы.
3. Требования безопасности во время работы.
4. Требования безопасности по окончании работы.
5. Требования безопасности в аварийных случаях.
6. Оказание первой медицинской помощи при поражении электрическим током.
7. Оказание помощи при ожоге.
8. Оказание помощи при обмороке.
9. Оказание помощи при остановке дыхания.
10. Упражнения для снятия зрительного напряжения и утомления.
11. Упражнения для снятия зрительного напряжения.
12. Упражнение для снятия общего утомления.

5. Защита

Во время защиты каждой группы учащиеся других групп подсчитывают количество терминов по теме, используемых на английском и казахском языках. За каждым термин прибавляется один балл. Победителем является та группа, которая наберет наибольшее количество баллов. Защита может проводиться в виде плакатов, речи спикера и других форм защиты работы в группах.

6. Зачет по технике безопасности (тест)

На уроке по технике безопасности каждый учащихся обязательно должен сдать зачет. Зачет можно провести в виде теста. Предлагаем следующий вариант.

Выбрать 1 правильный ответ:

1. Сколько часов в день можно работать за компьютером взрослому человеку?

- a) не более 5 часов
- b) не менее 5 часов
- c) не более 8 часов
- d) не более 10 часов

2. Интервалы времени при работе с компьютером следует делать ...

- a) через каждые два часа
- b) через каждый час
- c) через каждые четыре часа
- d) через каждые пять часов

3. Рекомендуемое расстояние от глаз до экрана монитора должно быть...

- a) 2, 20 см
- b) 30 см
- c) 70 см
- d) 150 см

4. Как правильно сидеть за компьютером?

- a) Спина прямая, плечи расслаблены, локти согнуты под прямым углом, голова должна располагаться прямо с небольшим наклоном вперед
- b) Спина прямая, голова должна располагаться с небольшим наклоном вправо
- c) Плечи расслаблены, голова должна располагаться с небольшим наклоном влево

- d) Спина прямая, плечи расслаблены, локти выпрямлены
5. На монитор надо смотреть ...

- a) сверху – вниз
b) слева – направо
c) снизу – вверх
d) справа – налево

7. Домашнее задание

В виде домашнего задания можно предложить учащимся найти информацию в Интернете и подготовить реферат по правилам поведения в кабинете компьютерного делопроизводства на казахском языке.

Литература

1. Трофимова Е.А., Ананьев А.Б., Трофимов С.Ю. Компьютерное делопроизводство. 10-11 класс. Учебное пособие. Караганда, 2005 г. 228 с.
2. Трофимова Е.А. Компьютерное делопроизводство. Анонс учебного пособия для учащихся 10-11 классов. Журнал УМЦ РО Карагандинской области «Әдіскер», № 1, декабрь 2012, С 26.
3. Трофимова Е.А. Компьютерное делопроизводство. Продолжение (из материалов учебного пособия). 10 класс. Занятие № 1. Журнал УМЦ РО Карагандинской области «Замануи білім», № 2, июнь 2013, С 71.
4. Учебно-методическое пособие по обучению населения компьютерной грамотности по Программе снижения информационного неравенства в Республике Казахстан. Астана, 2008. С 9-11.

ӨРКЕНИЕТТІ ЕЛДІҢ БОЛАШАҒЫ

Исабай А., Жолкенова Г.Ж.

*М.Ақмолла атындағы Башқұрт мемлекеттік педагогика университеті,
Уфа қаласы, Башқұртстан Республикасы*

Оқушыларға сапалы білім беру мәселесі өмірдің өскелең талабынан туындайтын, білім беру саласындағы өзекті проблемалардың бірі ретінде күн тәртібінен түспей келеді. Ел Президентінің Жолдауында көрсетілгеніндей, шәкірттеріміз әлемдік білім кеңестігіне ену үшін елдің білім беру жүйесі халықаралық деңгейге көтерілуі керек. Өзіндік даму ерекшелігі бар біздің елімізде де аталмыш жүйеге ауысу басталды, соның нәтижесінде бейімді білім беруге ерекше мән беріледі.

Ағылшын тілін білу - өмір талабы. Әлемдік білім кеңістігінде еркін самғау үшін дүние жүзі халықтарының өзара түсінісу тілі - ағылшын тілін білу алдағы уақытта қажеттілік ретінде маңызды рөлге ие болды. Шәкірттеріміз қазақ тілін толық әдеби нормада меңгеріп, орыс тілі мен ағылшын тілін еркін білуі қажет. Ал ғалымдарымыздың зерттеуінше, бала жас кезінде тілді қиналмай еркін меңгереді. Осы ретте Білім және ғылым министрлігінің ағылшын тілін бастауыш сыныптан бастап үйретуге назар аударуы – дұрыс талап. Бүлдіршін жаста меңгерілген білімнің іргетасы берік, мықты болады.

«Жастық шақта алған білім – тасқа жазғанмен бірдей, есейгенде алған білім – мұзда жанғанмен бірдей» - деп халқымыз тегін айтпаған. Балаларымыздың бірнеше тіл білуі олардың танымдық көкжиегінің кеңеюіне де игі әсерін тигізеді. Қазақстан алпауыт мемлекеттер алдында өз келбетін, бейнесін таныта білуі керек, ал бұндай әрекет үшін дүние жүзі мойындаған ағылшын тілін игеру аса қажет, қазақтығымызды, салт-дәстүрімізді, имандылығымызды өз жерімізде ғана емес, өзге шет жерде де дәлелдей алатын тіл - ағылшын тілі. Ағылшын тілін оқыту республиканың кез келген жерінде жүзеге асырылып

жатыр. Жаны қазақ, жүрегі елім деп соғатын, ана тілін еркін меңгерген білімді ұрпақ өз елінің табысы мен жетістігін әлем мойындаған ағылшын тілінде өзгелерге танытып жатса, нұр үстіне нұр емес пе?

Отбасында ата-анасымен, бауырларымен ана тілінде сөйлесіп, ұғысып өскен ұрпақ ешқашан өз тіліне жат бауырлық жасамайды. Ана тілін қадірлей отырып, өзге тілді білуге ұмтылу - өскелең ұрпаққа қойып отырған өмірдің талабы. Осы тұрғыдан қарағанда, оқушыларға үш тілде білім беру эксперименті де өзінің жаңашыл талабымен құнды деп ойлаймыз. Себебі бұл арада көптілділік басты назарға алынған.

Қазақстан Республикасында тұратын барлық ұлттың мемлекеттік тілді білуіне қажеттілік тудыру мәселесі де осындай игі шаралардан басталады. Тілді дамытамыз деп құр айқайлап, жанталасқан жиналыстар жасау артық, тіпті тілдің қолдану аясын кеңейту туралы адамдарға ананы, мынаны жасау керек деп міндеттеу, тіл мәселесін кез келген жерде айта беру керісінше, тіл деген нәзік құбылысқа кері әсерін тигізетін сияқты.

Ата-бабамыздан мұраға қалған асыл қазына тілімізді құр айқай, даңғазадан сақтаудың, оны шын мәнісінде дамытудың тиімді жолы - отбасында ана тілінде сөйлеп, дүние, тіршілік, ғұмыр туралы сол тілде сырласу, ана тілінде қуаныш-ренішнді бөлісіп, өзінді, өзгені жұбату, одан әрі ұрпағыңды туған тілінде білім алғызу, ана тілінің қадір-қасиетін танытып, дәмін таңдайға татыру. Осындай тәрбиеден өткен бала туған тілінің маңызын өмірбақи ұмытпайды. Ана тілінің, халықтың асылын бойына жинақтаған ұрпаққа әлемдік аренада өз елінің беделін, келбетін танытар сәтте ағылшын тілі көмекке келеді. Бірнеше тілді еркін меңгерген жастар бұл сыннан мүдірмей өтеді. Көп тіл білу - адам көкжиегінің кеңдігін, білімінің молдығын көрсетеді. “Ұлт болашағы - жеті түрлі білім, жеті жұрттың тілін білген ұрпақта!” деген сөз көпті ойландыруы керек.

Қазақ деген елді өзгелер дарынды түлегімен, ойшыл ғалымымен, ұлтжанды данасымен таниды, ал осындай асылдарды әлемдік биікте таныту көптілділік арқасында ғана жүзеге аспақ. Ойланып көрейікші, М.Әуезовті, Қ.Сәтбаевты, Ғ.Мүсіреповті, Ө.Марғұланды, қырғыз жазушысы Ш. Айтматовты әлемге танытқан тіл құдіреті емес пе, егер классиктеріміздің туындысы өзге тілге аударылмаса, құнды дүниелер әлемдік құндылықтар қатарына қосылмай, өз еліміздің байлығы ретінде қалар еді. Сондықтан да егеменді елдің өскелең ұрпағына өз халқының асыл дүниелерін сапалы аудару міндеті де жүктелмек. Тағы да көп тіл білу қажеттігі туады.

Ел экономикасы мен өндірісін, тұрмысын көтеру мәселелері де бүгінгі таңда шетелдік жаңа технологияларға байланысты, осы ретте де ағылшын тілін білу қажеттігі айқын байқалады. Оқушылардың сабақ беру үрдісінде пайдаланып жүрген компьютерлерін игеруде ағылшын тілін жақсы білуге байланысты, өмірдің барлық саласында ағылшын тілін меңгеру қажеттігі байқалуда. Сондықтан тәжірибедегі үш тілде оқыту сынағының қойылуын өмір талабынан туындаған, көпшілік көңілінен шығатын жанашылдық деп қабылдау керек. Ғылыми зерттеулер және туған тіл мен шет тілді өзара байланыс арқылы оқыту практикасы тұлғаның жан-жақты дамуына тілдердің жақсы әсер ететінін және өзара байытатынын дәлелдейді. Қоғамдағы әлеуметтік – экономикалық және саяси жағдай қазақ, орыс, және шетел тілдерін меңгерген мамандарды дайындауға байланысты әлеуметтік тапсырысты қалыптастырғаны белгілі. Осындай мамандарға деген қоғамдық сұраныс көптілділік білім берудің рөлін арттыруда. Қоғамда ғылымдағы, техникадағы, әр түрлі елдердің мәдениетімен танысудағы жетістікке байланысты, шетелдіктермен жаңа кәсіби, жеке, мәдени, ғылыми қарым – қатынас жасауға қызығушылық неғұрлым үлкен болса, кәсіби тиімді тәжірибе алмасу үшін, кәсіби қарым – қатынас жасауды реттеу құралы ретінде және осыған байланысты маманның жеке кәсіби тұрғыдан қалыптасуында көптілділіктің дәрежесі соғұрлым жоғары болады. Осы кезеңдегі жоғары мектептің міндеті болашақ мамандарды көптілділік және көпмәдениеттілік әлеммен өзара әрекет жасауға дайындау болып табылады. Жаңа кезеңдегі білім берудің мақсаттары тек қана білім беру емес, сонымен қатар жас мамандардың болашақ қоғамдағы өмірлерінде көмек болатын негізгі құзіреттерді қалыптастыру болып табылады. Еуропа Кеңесі бүгінгі таңда жас маманға қажетті болатын

бес базалық құзыреттерді анықтады. Солардың арасында бірнеше шет тілдерді меңгеруді болжайтын – ауызша және жазбаша қарым-қатынас құру шеберлігі. Жоғары мектептің негізгі міндеті көптілді біліммен және көп мәдени дүниежүзімен өзара әрекеттесуге дайын болашақ полилингвалдық мамандарды дайындау болып табылады.

Демек, оқушылардың алдында шетел тілдерін (негізінде екі – үш тілді) меңгеру міндеті тұр, себебі жас маманның жеке тұлға ретінде және кәсіби өсуі көбінесе осыған байланысты болады. Жаңа міндеттердің қойылуы оқытушыдан шетел тілінде қарым – қатынас жасауға дәстүрлі оқыту түрінен европалық білім беру мен әлеуметтік мәдениет негізінде жүзеге асырылатын, мәдениаралық дидактика бойынша оқытуға көшуді талап етеді. Үш тілді жетік меңгеру жеке тұлғаның көптілді меңгерудегі дамуына жетекшілік етеді, бұны біз адамның өзара әрекет жасауы үшін тілдік механизмдерді қайта құру процесі деп түсінеміз, ал кейінірек сонымен бірге үш немесе бірнеше тілдік жүйені қатарынан қолдану, алғашқы кезеңде тілді меңгеру бір тілден екінші тілге көшу дағдысын қалыптастыруды, ал кейіннен – басқа жүйенің қызметіне анағұрлым жақсы жағдай туғызу үшін бір жүйені бейтараптандыруды талап етеді. Оқушылардың әлеуметтік - мәдени көптілдік дамуы оқу – тәрбие процесіне, барлық оқу пәндеріне тікелей қатысты және олардың дүниетанымын дамытуға, коммуникативтік мәдениеті мен рухани тілегін жетілдіруге, өздігімен білім алу және өздігімен даму қажеттігін дамытуға бағытталған. Көптілдік оқыту үлгісі қазақ, орыс, және шетел тілдерін, интеграцияға орайлы мүмкіндік беретін, оқыту тілдері ретінде қарастырады. Шетел тілі оқыту объектісі емес, білім алу, танып білу құралы болып табылады. Үш жақты тиімділікке қол жеткізіледі: бір мезгілде жаңа білім игеріледі, дағдылар жетілдіріледі және шетел тілін меңгеру іскерлігі дамиды. Осы процесс кезінде барлық құралдар арқылы субординативтік типтегі тұлғаны көптілдік дамытуға қол жеткізіледі. Қатар оқытылатын тіл құралдары арқылы әлеуметтік мәдени білім беру (мемлекеттік тіл, ұлтаралық қарым – қатынас тілі және шетел тілі) мәдениаралық қарым – қатынасқа дайындау үшін қажетті шарт болып табылары анық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә. Назарбаевтың “Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері” Жолдауы.
2. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания: Ростов-на-Дону.
3. Солташұлы Ы. Заман талабы – көптілді болу. // Ақиқат. 26 қараша- 2014 ж. № 11. 14-15 б.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению, 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 116 б.
5. 4. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово/Slovo, 2008. С– 264-270

КӨПТІЛДІ БІЛІМ - КӨП МӘДЕНИЕТТІ ТҮЛҒА

Исабай А.,Турсын А.С.

*М.Ақмолла атындағы Башқұрт мемлекеттік педагогика университеті,
Уфа қаласы, Башқұртстан Республикасы*

Бүгінгі таңда түрлі салалардағы жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалануы үшін, халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығуы үшін көп тіл білетін мамандар даярлау мәселесі барынша маңызды болып отырғаны ақиқат. Азаматтарымыздың қазіргі ай сайын алға ілгерілеп, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен

дамып бара жатқан өзгерісшең өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін, өз тілін біліп қана қалмай, көп тілді білуі, әрине, төтенше қажеттілік. Бұлай істеу әр азаматтың өзіне де, өзгеге де тиімді болары сөзсіз. Қазіргі қоғамдағы көптілділік – біздердің әрқайсысымызды кең өріске, тың өмірге бастайтын сара жол, жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бірден –бір қажеттілік.

Көптілді білім - көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Мамандарға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ. Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеясын жасау үшін басқа адамдармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Үлкен көштен қалмаудың бірден бір жолы - көп тіл меңгеруде. Көп тілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қорытып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде лайықты орынды иеленіп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қақ.

Бүгінгі таңдағы «Көптілділік» мәселесі көкейкесті де маңызды мәселелердің бірі болып саналады. Көптілділік мәселесі – бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңістікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм- нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның (индивидуумының) көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді.

«Көптілділік» термині (татар тілінде – күнтеллелек, ағылшын тілінде – multilingualism, mehrsprachigkeit) орыс тілінен шыққан, қоғамда әртүрлі тілдердің таралуы, жеке тұлғалардың бірнеше тілдік құралдар арқылы сөйлесу мүмкіндігі ретінде түсіндіріледі. Энциклопедиялық сөздіктерде көптілділік белгілі бір көпұлтты аумақта бірнеше (үш және одан да көп) тілдердің әрекет етуі ретінде түсіндіріледі; сөйлесу қажеттілігіне қарай адамның бірнеше тілді білуі мен қолдануы. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі. Әлемдік білім беру іс- тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес, атап айтқанда, АҚШ пен көптеген Еуропа елдерінде, әсіресе соңғы жылдарда бұл бағытта талай жетістікке қол жеткен. Бірақ, білім беру жүйесіндегі көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибедегі қолданыс тапқан моделдерді енгізу- жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар жетілдіруде. Сол себептен ақпараттық- комуникативтік құзырлылықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды. Тілдерді дамыту – мемлекеттік саясаттың аса маңызды бағыттарының бірі. Тіл проблемаларын оңтайлы шешу – ұлтаралық қатынастар үйлесімділігінің, халық бірлігі мен

қоғамдық келісімді нығайтудың түпқазығы болып табылады. Көптілді мемлекеттер арасында әлеуметтік- мәдени қатынастар жасай алатын, түрлі елдердің мәдениеті, әдебиеті, тарихымен танысып, қажетін пайдалана отырып, бөтен мәдениеттің ішіне сіңіп кетпей,өзінің елі мен мәдениетін басқаларға таныта алатын, санатты да саналы тұлғаны қалыптастыру өмір талабы мен қажеттілік екені сөзсіз. Тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген.

Қашан да игі істің басы – тіл. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді болу әрқандай адамды кең өріске, тың өмірге бастайтын жол есептелмек. Бүгінгі таңда қай елге болса да, ақпараттық-технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу- әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалануы үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет-ақ. Осы бағытта әр елдің білім беру мекемелері аянбай еңбектеніп, өз үлестерін қосуы керек. Нарықтық экономика еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды қажет ететіні белгілі. Бұл оқу орындарының барлық салаларына жаңа талап, жаңа міндет, жаңа мақсаттар жүктейді. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі — өмірден өз орнын тандай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу. Замана ағымына лайықты қазіргі алдымызда тұрған міндет жастарымыздың өркениет көшінен қалмай, солардың қатарына қосылуы. Сол өркениетті елдер санатына қосылуына ықпал жасайтын елдің ертеңгі болашағы жастарға білім мен тәрбие беретін - мектеп. Болашақ ел азаматтары ескінің көзіндей жаңаның ізіндей болып дүниежүзілік мәдениетті танитын, өзінің төл мәдениетін сыйлайтын, басқаға өзін таныта, сыйлата алатын рухани дүниесі бай, білімді, білікті болуы шарт. Қазіргі заманда оқыған зиялы азаматтардың бірнеше тілде сөйлеуі жастар болашағынан елес беріп тұрғандай. Сол жас өскіннің өз болмысын тануға ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап- тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру - бүгінгі білім берудің басты мақсаты. Бұл мақсаттың орындалуы үшін оқыту мазмұнының жаңартылуы, әдіс- тәсілдің озығы өмірге келуі, ол тәсілдер әрбір оқушының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтын болып ұйымдастырылуы қажет- ақ...

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово/Slovo, 2008. С– 264-270.

Солташұлы Ы. Заман талабы – көптілді болу. // Ақиқат. 26 қараша- 2014 ж. № 11. 14-15 б.

Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению, 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 116 б.

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Дарханқызы К.

КМҚК «Нәзік» б/б

Қазақстан әлемдік қауымдастыққа екпіндеп басып келеді және өзінің алдына жоғары даму мақсатын қояды. Әлем барынша әртүрлі және көптілді болып келеді, және көптеген балалар бір тілден артық тіл қолданатын ортаға түседі. Уақыт талабына сай, аясы тар мақсаттағы сапалы білім емес, шет тілдерді үйренуге дәл осындай қырынан қарау керек.

Мектепке дейінгі ұйымның бітірушісін тәрбиелеуде ана тілімен тең және басқа шетелдік тілдерде білім үлкен рөл атқарады. Еліміздің Президенті Н.Ә. Назарбаев айтқандай: *«Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел*

ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі».

Белгілі бір тақырыпқа байланысты сөйлеу қабілетін қалыптастыруда әртүрлі таратуға арналған материалдарды, ойыншақ жиһаз, ыдыс-аяқ, киім, яғни балалардың барлық ойнағанда жақсы көретін заттарын пайдалану үлкен көмегін тигізеді. Баланың сөйлеуін белсендету үшін оқытудың басында ойыншықтар мен бірнеше нұсқадағы заттар бейнеленген суреттері болуы тиіс. Мысалы, сары, қызыл, көгілдір түсті шарлар немесе кішкене және үлкен күшік. Сонымен қатар, жаңа және ерекше ойыншықтар мен суреттер сабаққа жаңашыл элемент енгізеді және әдеттегіден өзгеше жағдай жасайды.

Оқу жылының жыл басында ағылшын тілін меңгеру бойынша сараптама жүргізіп, білім деңгейлерін тексердім.

Төмен –19 - 79%

Орта – 5 - 21%

Жоғары – 0 - 0%

Осы сараптама бойынша мектепке дейінгі балалардың білімі төмен екенін көруге болады.

Балалардың тіл мәдениетін жетілдіріп, оларды күнделікті өмірде қолдана білуге ынталандырып, тіл үйренуге қызығушылығын арттырып, басқа елдің мәдениетін түсініп, құрметтеуге үйретуге кірістім.

Ағылшын тілін оқыту үстінде балалармен тек ағылшын тілінде сөйлесуге тырыстым. Мысалға: Stand up , sit down, O’K, good, thank you, that’s all және т.б. Кейбір сөздерді түсінбеген жағдайда, қимыл арқылы жеткізуге немесе аударма түрінде жеткіземін.

Жаңа тақырыпты тез игеру мақсатында, тақырыпқа сай дидактикалық ойындарды қолданамын:

«Дене мүшелер» тақырыбын алатын болсақ, сол тақырыпқа сай ойын ойнаймыз. Мысалы: мұғалім балалардың көздерін жапқызады: Close your eyes! (көздерінде жабамыз). Бір картаны алып тастап, көздерін аштырады : Open your eyes! (көздерімізді ашамыз) , What picture is missing? (Қай сурет жоқ?) Дұрыс жауабын айтқан бала сол картаны алады. Тақырыпты жетілдіру мақсатында, осы тақырыпқа сай сергіту сәтін өткіземін.

Мысалы: I am happy happy happy clap your hands.

I am happy happy happy clap your hands...

I am angry angry angry stump your feet,

I am angry angry angry stump your feet...

I am tied tied tied go to sleep,

I am tied tied tied go to sleep...- деп, мұғалімнің соңынан қайталау арқылы тақырыпты есте тез сақтап, меңгеріп алады.

Жаңа тақырыпты өту барысында, бала жаңадан өткен сөзді айта алмаған жағдайда қолданатын іс-әрекетім мынандай:

Мысалға, «The»-деген сөзді дұрыс айта алмаған жағдайда, балалардың тілін дамыту мақсатында, олардың көңілдерін бөліп, «қарандар балалар, бөлмеде шыбын ұшып жүрген секілді. Ол қандай дыбыс шығарады? зззззыыыы...»- деген дабысты қайталату арқылы, тілдерін үйретіп аламын. Сонда бала сөзді анық айта алатын болады. Оқу жылының ортасында ағылшын тілін меңгеру бойынша сараптама жүргізе отырып, мынандай көрсеткіштерге жеттім.

Төмен –5 - 20%
Орта – 5- 20%
Жоғары – 15 -60%

Мұғалімдерге осы әдіспен мектепке дейінгі балаларға ағылшын тілін үйретуді ұсынамын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беру тұжырымдамасы// Қазақстан жоғары мектебі. – 2004. - №1
2. Н.Ә. Назарбаев. Қазақстан халқына Елбасының жолдауы. «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» - 2007. - 28 – ақпан
3. Үш тілдегі дидактикалық ойындар жинағы. Әдістемелік құрал. Астана. 2013ж. 3-5 б.